**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** **I. İnsan davranışlarını anlamak için bilincin yanı sıra insanın ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak amacıyla çevreye nasıl uyum sağladığının incelenmesi gerekir:** Görüşü **İşlevselcilik** kuramına aittir. **İşlevselcilik**, bilinç ve zihinsel süreçleri yalnızca yapılarını belirlemek amacıyla değil, bunların bireyin çevreye uyum sağlamasına ve yaşamını sürdürmesine nasıl hizmet ettiğini anlamak amacıyla inceler. Bu yaklaşımda **bilincin işlevi**, özellikle problem çözme, karar verme ve çevresel koşullara uyum sağlama açısından önemlidir. Dolayısıyla öncüdeki **"çevreye uyum sağlama"** ve davranışların bireyin ihtiyaçlarını karşılamadaki işlevini belirleme vurgusu **İşlevselciliği** göstermektedir.

**II. Birey davranışını anlamak amacıyla mutlak gerçekliğe değil; gerçeklik olarak adlandırdığı kendi algısına verdiği tepki anlaşılmaya çalışılmalıdır:** görüşü **Fenomenolojik (öznelci) yaklaşım**a aittir. **Fenomenolojik yaklaşım**, bireyin yaşantılarını ve davranışlarını onun **öznel deneyimi ve dünyayı nasıl algıladığı** üzerinden anlamaya çalışır. Burada önemli olan dışarıdan gözlemcinin belirlediği nesnel gerçeklikten çok, bireyin yaşadığı olaylara yüklediği anlamdır. Bu nedenle **"kendi algısı"**, **"öznel deneyim"** ve bireyin dünyayı kendi bakış açısından anlamlandırması ifadeleri fenomenolojik yaklaşımın temel **özellikleridir.**

**III. "İnsan davranışlarını anlamak amacıyla, sinir hücreleri ve bunlar arasındaki elektriksel aktiviteler ele alınmalıdır" anlayışı biyolojik yaklaşım**a aittir. **Biyolojik yaklaşım**, davranışların ve zihinsel süreçlerin altında bulunan **beyin, sinir sistemi, nöronlar, nörotransmiterler, hormonlar ve genetik etkenler** gibi biyolojik süreçleri inceler. Bu nedenle öncüde doğrudan **"sinir hücreleri"** ve **"elektriksel aktiviteler"** üzerinde durulması biyolojik yaklaşımı göstermektedir.

Öncüllerin sıralaması **işlevselcilik – fenomenolojik – biyolojik** şeklindedir.

**Davranışçılık:** İnsan davranışını öncelikle **gözlenebilir davranışlar**, çevresel uyarıcılar ve öğrenme süreçleri üzerinden açıklar. Özellikle **koşullanma, pekiştirme ve ceza** gibi süreçler önemlidir.

**Yapısalcılık:** Bilincin ve bilinçli yaşantının **temel öğelerini ve yapısını** ortaya koymaya çalışır; Wundt ve Titchener ile ilişkilidir.

**Gestalt yaklaşımı:** Psikolojik olayların tek tek parçalarından ziyade **örgütlenmiş bir bütün olarak** ele alınması gerektiğini savunur.

**Psikanalitik yaklaşım:** Davranışların açıklanmasında **bilinçdışı süreçler, dürtüler, çatışmalar ve erken çocukluk yaşantıları** üzerinde durur. Dolayısıyla psikanalitik yaklaşımın temel açıklama düzeyi biyolojik sinirsel etkinlik değil, özellikle **bilinçdışı psikodinamik süreçlerdir**.

**Cevap: D**

**2.** Soruda öğrencilerin arkadaş çevresinden gelen sigara kullanma yönündeki baskılara karşı direnç geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Araştırmacılar, öğrencileri daha sonra karşılaşabilecekleri güçlü akran baskılarına karşı hazırlamak amacıyla onlara sigara kullanmayı özendirici nitelikteki zayıf ikna edici argümanlar sunmuş ve bu argümanları çürütecek karşı görüşler geliştirmelerini sağlamıştır. Bir süre sonra öğrencilerin daha güçlü akran baskısıyla karşılaştıklarında bu baskıya karşı daha dirençli oldukları gözlenmiştir. **Bu uygulama, McGuire tarafından geliştirilen aşılamayla savunma kuramı kapsamında değerlendirilmektedir. Kuramın temel düşüncesi, bireyin sahip olduğu bir tutumu daha sonra karşılaşacağı güçlü ikna saldırılarına karşı korumak için onu önceden daha zayıf karşıt argümanlara maruz bırakmak ve bu karşılaşma sırasında savunma geliştirmesini sağlamaktır.** Biyolojik aşı benzetmesinde olduğu gibi, zayıflatılmış bir "saldırı" bireyin daha sonra karşılaşacağı güçlü saldırıya karşı psikolojik bağışıklık geliştirmesine yardımcı olur. Aşılamayla savunmanın iki temel bileşeni tehdit ve çürütücü ön hazırlamadır. Tehdit, bireyin mevcut tutumunun ileride karşıt bir ikna girişimiyle sorgulanabileceğini fark etmesini ve savunma geliştirme motivasyonunun harekete geçmesini sağlar. Çürütücü ön hazırlama ise bireye karşıt argümanların önceden sunulması ve bunlara karşı kullanılabilecek karşı argümanların oluşturulmasının sağlanmasıdır. Bu soruda öğrencilerin sigara kullanımını özendirici zayıf akran argümanlarıyla karşılaştırılması, bu argümanları çürütmeleri ve daha sonra güçlü akran baskısına karşı direnç göstermeleri, aşılamayla

savunmanın temel mekanizmasıyla örtüşmektedir. **Dolayısıyla kullanılan teknik aşılamayla savunmadır.**

A) **Ön uyarı: Ön uyarı, bireye yaklaşan bir ikna girişiminin varlığı veya amacı hakkında önceden bilgi verilmesidir.** Örneğin öğrencilere "Arkadaşlarınız birazdan sizi sigara kullanmaya ikna etmeye çalışabilir" denilmesi ön uyarıdır. Ön uyarı, bireyin mesajın ikna edici niteliğini fark etmesini sağlayarak karşı argüman üretmesini ve ikna girişimine direnmesini kolaylaştırabilir. Ancak ön uyarı ile aşılamayla savunma aynı şey değildir. Ön uyarı, aşılamayla savunmada tehdit bileşenini oluşturabilmekle birlikte, tek başına aşılamanın tamamını oluşturmaz. Klasik aşılamada bunun yanında çürütücü ön hazırlama da bulunur. **Soruda öğrencilere yalnızca yaklaşan akran baskısı hakkında bilgi verilmemiş, zayıf karşıt argümanlara karşı savunma geliştirmeleri sağlanmıştır.**

B) **Aşılamayla savunma: Aşılamayla savunma, bireyin daha sonra karşılaşacağı daha güçlü ikna saldırılarına karşı önceden hazırlanmasını ve direnç geliştirmesini amaçlayan bir ikna direnci tekniğidir.** McGuire'ın yaklaşımında kişi, mevcut tutumuna yönelik zayıflatılmış karşıt saldırılarla karşılaştırılır; bu karşılaşma kişinin savunma üretmesini ve ilerideki daha güçlü saldırılara karşı kullanabileceği bilişsel kaynakları geliştirmesini sağlar. Özellikle tehdit, mevcut tutumun savunmaya ihtiyaç duyabileceğini fark ettirerek motivasyon yaratırken; çürütücü ön hazırlama, kişinin gelecekte kullanabileceği karşı argümanları geliştirmesine yardımcı olur. **Soruda öğrencilerin sigara kullanmayı özendirici zayıf akran argümanlarını çürütmeleri ve daha sonra güçlü akran baskısına karşı direnç göstermeleri bu mekanizmayla örtüşmektedir.**

C) **Destekleyici savunma: Destekleyici savunma, bireyin sahip olduğu mevcut tutumu destekleyen bilgi, kanıt ve gerekçelerin güçlendirilmesine dayanan bir savunma yaklaşımıdır.** Burada temel amaç, kişinin kendi tutumunu destekleyen bilişsel dayanaklarının güçlendirilmesidir. Aşılamayla savunmadan temel farkı, aşılamada özellikle gelecekteki karşıt saldırıya hazırlanma ve karşı argüman geliştirme sürecinin bulunmasıdır. Örneğin sigara kullanmama tutumuna sahip öğrencilere sigaranın zararlarını destekleyen bilimsel bilgiler sunulması destekleyici savunma kapsamında değerlendirilebilir. **Soruda ise öğrencilerin karşıt argümanlarla karşılaştırılması ve bunları çürütmelerinin sağlanması söz konusu olduğundan, yalnızca mevcut bir görüşü destekleme süreci bulunmamaktadır.**

D) **Tepkisellik: Tepkisellik, bireyin sahip olduğunu düşündüğü bir özgürlüğün tehdit edildiğini veya ortadan kaldırılmaya çalışıldığını algılaması sonucunda ortaya çıkan motivasyonel durumdur.** Brehm'in kuramına göre kişi, tehdit edilen özgürlüğünü yeniden kazanmak için özgürlüğünü geri getirmeye yönelik davranışlarda bulunabilir. Örneğin bir öğrenciye "Sigara içmen kesinlikle yasak, bunu yapamazsın" şeklinde baskı yapılması, öğrencinin sigara içme isteğini artırırsa bu tepkisellik olarak değerlendirilebilir. **Soruda ise öğrencilerin özgürlüklerinin tehdit edilmesi değil, akran baskısının ikna edici mesajlarına karşı direnç geliştirmeleri söz konusudur.**

E) **Önemsizleştirme: Önemsizleştirme, bireyin karşılaştığı bir mesajın, durumun veya tutumla ilgili çelişkinin önemini ya da kişisel anlamını küçültmesi yoluyla etkisini azaltmasıdır.** Örneğin sigara kullanmanın zararlarıyla karşılaşan bir öğrencinin "Bunlar o kadar da önemli değil, herkes sigara içiyor" şeklinde düşünmesi önemsizleştirme olarak değerlendirilebilir. Ancak soruda öğrenciler akran baskısını önemsiz olarak değerlendirmemekte, bu baskıya yönelik karşı argümanlar geliştirerek direnç kazanmaktadır. **Bu nedenle burada kullanılan temel mekanizma önemsizleştirme değil, aşılamayla savunmadır.**

**Cevap: B**

**3.** Taylan Bey, denizde boğulma tehlikesi yaşayan ve kendisiyle herhangi bir yakınlığı bulunmayan bir çocuğu gördüğünde **hiç tereddüt etmeden yardım etmiş**, kendi güvenliğini riske atarak çocuğu sudan çıkarmış ve ilk müdahaleyi yapmıştır. Üstelik çocuğu kurtardıktan sonra **herhangi bir karşılık, takdir veya ödül beklemeden** sessizce olay yerinden ayrılmıştır. Burada temel vurgu, başka bir kişinin **yararını gözeterek ve herhangi bir kişisel kazanç beklentisi olmaksızın yardım etme** davranışıdır. Bu nedenle Taylan Bey'in davranışı **özgeci davranış** kavramına örnektir. **Özgeci davranış**, bireyin başka bir kişinin yararını gözeterek, hatta bazı durumlarda **kendi çıkarlarından veya güvenliğinden ödün vererek**, karşılığında doğrudan bir ödül ya da kişisel kazanç beklemeksizin yardım etmesidir.

**A)** **Seyirci etkisi: Seyirci etkisi**, acil veya yardıma ihtiyaç duyulan bir durumda **olaya tanık olan kişi sayısı arttıkça bireyin yardım etme olasılığının azalması** eğilimidir. Özellikle sorumluluğun diğer kişiler tarafından da paylaşılabileceğinin düşünülmesi yardım davranışını geciktirebilir veya engelleyebilir. Örneğin kalabalık bir ortamda yere düşen bir kişiye, çevrede çok sayıda insan bulunmasına rağmen kimsenin yardım etmemesi seyirci etkisine örnektir.

**B)** **Sosyal kolaylaştırma: Sosyal kolaylaştırma**, bireyin başkalarının varlığında yaptığı bir davranışın performansının, özellikle **iyi öğrenilmiş veya basit görevlerde**, tek başına olduğundan daha iyi hâle gelmesiyle ilişkilidir. Ancak zor veya yeni görevlerde başkalarının varlığı performansı olumsuz da etkileyebilir. Bu nedenle sosyal kolaylaştırma daha çok **başkalarının varlığının performans üzerindeki etkisi** ile ilgilidir.

**C)** **İç grup yanlılığı: İç grup yanlılığı**, bireyin kendisini ait hissettiği **iç grubun üyelerini**, dış gruptaki kişilere kıyasla daha olumlu değerlendirmesi veya onlara daha olumlu davranması eğilimidir. Grup üyeliği; yaş, meslek, takım, kültürel grup veya başka bir sosyal kategori üzerinden oluşabilir. Soruda Taylan Bey'in yardım ettiği kişinin kendi grubundan olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

**D)** **Uyma: Uyma**, bireyin davranışını veya tutumunu **grubun gerçek ya da algılanan baskısına uygun hâle getirmesi** durumudur. Birey, grubun görüşünü doğru kabul ettiği için veya grup tarafından kabul edilmek istediği için grubun normlarına uyabilir. Asch'in uyma deneyleri, bireyin açıkça yanlış olduğunu bildiği bir grup yargısına bile grubun baskısı nedeniyle katılabileceğini göstermiştir.

**E)** **Özgeci davranış: Özgeci davranış**, başka bir kişinin **yararını gözetme amacı taşıyan ve kişisel çıkar beklentisinin ön planda olmadığı yardım davranışıdır**. Özellikle kişinin yardım davranışı sonucunda doğrudan bir ödül beklememesi ve gerektiğinde **kendi çıkarından fedakârlık yapması**, özgeci davranışın önemli özelliklerindendir. Taylan Bey'in boğulma tehlikesi yaşayan çocuğu kendi güvenliğini de riske atarak kurtarması ve ardından herhangi bir karşılık beklemeden olay yerinden ayrılması bu kavramla örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**4.** **Salih Bey'in** kas gücü normal olmasına rağmen düğme ilikleme ve yazı yazma gibi **ince motor becerilerde belirgin sakarlık ve koordinasyon bozukluğu** yaşaması, sorunun kasların gücünden çok hareketlerin **uygun biçimde düzenlenmesi ve koordine edilmesiyle** ilgili olduğunu göstermektedir. Bu işlevlerde özellikle **serebellum** önemli rol oynar. **Serebellum**, istemli hareketlerin **koordinasyonunu, zamanlamasını, dengesini ve hassas biçimde ayarlanmasını** sağlar. Bu bölgenin işlevinin bozulması durumunda kas gücü korunabilmesine rağmen hareketler **sakar, düzensiz ve koordinasyonsuz** hâle gelebilir. Özellikle yazı yazma, düğme ilikleme gibi hassas hareketlerde belirgin güçlük ortaya çıkabilir. Bu nedenle verilen tablo **serebellum** ile en iyi şekilde açıklanmaktadır.

**A)** **Parietal lob: Parietal lob**, başta **dokunma, basınç, ağrı ve bedenin konumuna ilişkin duyusal bilgilerin işlenmesi** olmak üzere çeşitli duyusal süreçlerde görev alır. Ayrıca bedenin uzaydaki konumunun algılanması ve mekânsal işlemler açısından önemlidir. Bu bölgedeki bozukluklarda duyusal bilgilerin değerlendirilmesi ve mekânsal işlemlerle ilgili sorunlar ortaya çıkabilir.

**B)** **Frontal lob: Frontal lob**, **istemli hareketlerin planlanması ve başlatılması**, karar verme, problem çözme, dürtülerin kontrolü ve diğer yürütücü işlevlerle ilişkilidir. Frontal lobun arka bölümünde bulunan **birincil motor alan**, istemli hareketlerin gerçekleştirilmesinde önemlidir. Ancak bu soruda temel problem hareketin başlatılamaması veya kas gücünün azalması değil, hareketlerin **ince ayarının ve koordinasyonunun bozulmasıdır**.

**C)** **Serebellum: Serebellum**, istemli hareketlerin **koordinasyonu, dengesi, zamanlaması ve hassas biçimde düzenlenmesinde** temel rol oynar. Hareket sırasında farklı kas gruplarının uygun zamanda ve uygun düzeyde çalışmasına yardımcı olur. Bu nedenle serebellum etkilendiğinde kişi kas gücünü korusa bile **düğme ilikleme, yazı yazma ve benzeri ince motor hareketlerde sakarlık, titreme ve koordinasyon güçlüğü** yaşayabilir. Soruda verilen **"kas gücü normal ancak hareketler sakar ve koordinasyonsuz"** ifadesi özellikle bu yapıyı düşündürmektedir.

**D)** **Talamus: Talamus**, koku duyusu dışındaki duyusal bilgilerin büyük bölümünün **beyin kabuğuna aktarılmasında** önemli bir aktarma merkezi olarak görev yapar. Bunun yanında dikkat, uyanıklık ve bazı hareket devrelerinin işleyişine katkıda bulunur. Ancak soruda belirgin olarak duyusal bir aktarım problemi değil, **ince motor hareketlerin koordinasyonunda bozulma** görülmektedir.

**E)** **Temporal lob: Temporal lob**, özellikle **işitsel bilgilerin işlenmesi, bellek ve dilin bazı yönleri** ile ilişkilidir. Temporal lobla ilişkili hipokampus gibi yapılar yeni bilgilerin belleğe aktarılmasında önemli rol oynar. Bu nedenle temporal lob, soruda anlatılan **ince motor koordinasyon bozukluğunu** açıklayan temel yapı değildir.

**Cevap: C**

**5.** Fotoğrafın bir bölümünün eksik olmasına rağmen öğrencilerin **eksik parçayı zihinsel olarak tamamlayarak görselin bütününü anlamlandırabilmeleri**, gestalt kuramın **tamamlama yasası** ile açıklanır. **Tamamlama yasasına** göre bireyler, eksik veya tamamlanmamış uyaranları zihinsel olarak bütünleştirerek **anlamlı ve tamamlanmış bir algı** oluşturma eğilimindedir. Görselin bazı bölümleri fiziksel olarak bulunmasa bile kişi, mevcut ipuçlarından yararlanarak eksik kısmı zihinsel olarak tamamlar. Burada fotoğrafın yırtılmış ve bir bölümünün kaybolmuş olmasına rağmen öğrencilerin **müzik aleti çalan öğrenciyi ve notaları bütünsel bir görsel olarak algılamaları**, tamamlama yasasının tipik bir örneğidir.

**A)** **Tamamlama yasası:** Eksik, kesintili veya tamamlanmamış bir görseli **zihinsel olarak bütünleştirerek tamamlanmış biçimde algılama eğilimidir**. İnsan algısı, eksik parçaları tek tek ayrı uyaranlar olarak değerlendirmek yerine onları anlamlı bir bütün hâline getirmeye çalışır. Sorudaki fotoğrafın eksik bölümünün zihinsel olarak tamamlanması doğrudan bu yasayı gösterir.

**B)** **Yakınlık yasası:** Birbirine **fiziksel olarak yakın bulunan uyaranların** aynı gruba aitmiş gibi algılanmasıdır. Örneğin birbirine yakın duran noktaların ayrı ayrı değil, bir grup oluşturuyormuş gibi algılanması yakınlık yasasına örnektir.

**C)** **Benzerlik yasası: Renk, biçim, büyüklük, yön veya başka özellikler bakımından birbirine benzeyen uyaranların** birlikte ve aynı gruba aitmiş gibi algılanmasıdır. Örneğin aynı renkteki şekillerin diğer şekillerden ayrı bir grup olarak algılanması bu yasaya örnektir.

**D)** **Süreklilik yasası:** Görsel unsurların **kesintiye uğramadan, düzgün ve devamlı bir örüntü oluşturacak şekilde** algılanma eğilimidir. Birbirini takip eden çizgiler veya şekiller, kesiştiklerinde bile mümkün olduğunca devam eden bir çizgi ya da örüntü şeklinde algılanabilir.

**E)** **Basitlik yasası:** Bireyin karmaşık veya belirsiz uyaranları **mümkün olduğunca düzenli, basit, dengeli ve anlamlı bir biçimde** algılama eğilimidir. Algısal sistem, mevcut uyaranlar arasında en düzenli ve anlaşılır örgütlenmeyi tercih eder.

**Cevap: A**

**6.** Ömer'in yaşamının ilk yıllarında **göz teması, dokunsal uyarım, sözel iletişim ve bireysel bakım gibi temel sosyal yaşantılardan yoksun kalması**, özellikle **duygusal bağlanma ve dil gelişiminde kalıcı güçlükler** yaşamasıyla ilişkilidir. Her ne kadar daha sonraki dönemde koruyucu aile yanında gelişimsel destek verilmiş olsa da bazı alanlarda yaşanan yetersizliklerin tamamen telafi edilememesi, gelişimin belirli dönemlerinde bazı yaşantıların ve çevresel uyarıcıların **özellikle önemli olduğunu** göstermektedir. Gelişimin belirli bir döneminde gerekli çevresel yaşantıların sağlanmaması, daha sonraki dönemlerde aynı deneyimler sağlansa bile bazı gelişimsel kazanımların elde edilmesini güçleştirebilir. Bu durum **kritik dönemler** ilkesiyle açıklanır. **Kritik dönem**, belirli bir gelişimsel işlevin ortaya çıkması veya sağlıklı biçimde gelişmesi için belirli yaşantıların ve çevresel uyarıcıların özellikle önemli olduğu zaman aralığıdır. Soruda Ömer'in erken çocukluk dönemindeki yoksunluğunun özellikle **bağlanma ve dil gelişiminde kalıcı güçlüklerle** ilişkili olması bu ilkeyi göstermektedir.

**A)** **Gelişim süreklidir ve belli bir sırayı izler:** Gelişim **süreklilik gösteren ve belirli bir sıra içinde ilerleyen** bir süreçtir. Örneğin motor gelişimde çocukların baş kontrolü, oturma, emekleme, yürüme gibi becerileri belirli bir gelişimsel sıra içerisinde kazanması buna örnektir. Ancak sorunun temel vurgusu gelişimin sıralı olmasından çok, **erken dönemde gerekli yaşantıların kaçırılmasının daha sonraki gelişim üzerindeki kalıcı etkisidir**.

**B)** **Gelişim, kalıtım ve çevrenin etkileşimiyle şekillenir:** Gelişim, yalnızca kalıtsal özelliklerle veya yalnızca çevresel koşullarla açıklanamaz; **kalıtım ve çevrenin karşılıklı etkileşimi** sonucunda ortaya çıkar. Örneğin çocuğun genetik özellikleri ile içinde bulunduğu aile, eğitim ve sosyal çevre birlikte gelişimi etkiler. Ömer'in yaşadığı sorunlarda çevresel yoksunluk önemli olmakla birlikte, sorunun özellikle **erken dönemdeki yoksunluğun belirli gelişim alanlarında kalıcı sonuçlar oluşturması** üzerine kurulması kritik dönem ilkesini daha doğrudan göstermektedir.

**C)** **Gelişimde bireysel farklar vardır:** Aynı yaş grubundaki bireyler gelişim hızları, becerileri ve özellikleri bakımından birbirlerinden farklı olabilir. Örneğin aynı yaştaki iki çocuğun dil gelişim hızları veya motor becerileri aynı olmayabilir. Soruda ise Ömer'in diğer çocuklardan farklı gelişmesinden ziyade **erken yaşantıların gelişim üzerindeki etkisi** vurgulanmaktadır.

**D)** **Gelişim bir bütündür ve alanlar birbiriyle ilişkilidir:** Gelişimin **bilişsel, dil, sosyal, duygusal, fiziksel ve motor alanları** birbirinden tamamen bağımsız değildir. Bir gelişim alanındaki değişim diğer alanları da etkileyebilir. Örneğin dil gelişimindeki güçlükler sosyal ilişkileri ve duygusal gelişimi etkileyebilir. Bu ilke sorudaki bazı bulguları açıklayabilse de sorunun temelinde **belirli bir dönemde gerekli çevresel yaşantıların sağlanmamış olması ve bunun kalıcı sonuçlar doğurması** bulunmaktadır.

**E)** **Gelişimde kritik dönemler vardır:** Bazı gelişimsel özelliklerin sağlıklı biçimde ortaya çıkması için belirli dönemlerde **uygun çevresel uyarıcıların ve yaşantıların sağlanması** özellikle önemlidir. Bu dönemlerde gerekli deneyimlerin yaşanmaması, daha sonraki dönemlerde uygun koşullar sağlansa bile gelişimin bazı alanlarında kalıcı veya uzun süreli güçlükler oluşturabilir. Ömer'in yaşamının ilk yıllarında **bireysel bakım, sosyal etkileşim, göz teması ve sözel uyarım açısından ciddi yoksunluk yaşaması**, daha sonra destek verilmesine rağmen özellikle **bağlanma ve dil gelişiminde ciddi güçlüklerin devam etmesi**, bu gelişim ilkesinin doğrudan örneğidir.

**Cevap: E**

**7.** Sevcan'ın davranışları incelendiğinde, ilk durumda pekiştirilen bir davranışın **aynı uyarıcı koşulu içinde farklı benzer davranışlara yayılması**, ikinci durumda öğrenilmiş davranışın **farklı ortamlarda ortaya çıkması**, üçüncü durumda ise davranışın yalnızca **pekiştirildiği belirli koşulda sürdürülmesi** söz konusudur. Bu nedenle sıralama **tepki genellemesi – uyarıcı genellemesi – ayırt etme** şeklindedir.

**I. Tepki genellemesi:** Sevcan'ın odasını topladığı için annesinden "aferin" almasının ardından yalnızca aynı davranışı tekrarlamakla kalmayıp **kitaplığını düzenleme, kardeşinin oyuncaklarını toplama ve masasını silme** gibi benzer sorumluluk davranışları göstermesi, aynı uyarıcı koşulunda **benzer farklı tepkilerin ortaya çıkmasıdır**. Bu nedenle tepki genellemesi söz konusudur.

**II. Uyarıcı genellemesi:** Sevcan'ın öğrendiği toplama davranışlarını yalnızca evde değil, **okulda, misafirlikte ve dedesinin evinde** de göstermeye başlaması, öğrenilmiş davranışın benzer özellik taşıyan **farklı uyarıcı ve ortamlar karşısında da ortaya çıkmasıdır**. Bu durum uyarıcı genellemesidir. Burada değişen temel unsur davranış değil, **davranışın ortaya çıktığı ortam ve koşullardır**.

**III. Ayırt etme:** Sevcan'ın zamanla davranışlarını yalnızca **annesinden aferin aldığı ev ortamında** sürdürmesi, diğer ortamlarda aynı davranışları göstermemesi, davranışın hangi koşullarda pekiştirildiğini ayırt etmeye başladığını gösterir. **Ayırt etme**, organizmanın birbirine benzeyen uyarıcı veya koşullar arasında ayrım yaparak davranışını yalnızca belirli koşullarda göstermesidir.

**A) Tepki genellemesi – Uyarıcı genellemesi – Ayırt etme:** İlk durumda farklı ama benzer sorumluluk davranışlarının ortaya çıkması **tepki genellemesi**, ikinci durumda davranışın farklı ortamlara yayılması **uyarıcı genellemesi**, üçüncü durumda yalnızca belirli ortamda davranışın sürdürülmesi ise **ayırt etme**dir. Üç durumun da karşılığı doğru verilmiştir.

**B) Uyarıcı genellemesi – Tepki genellemesi – Ayırt etme:** Sonuncu kavram doğru olmakla birlikte ilk iki kavramın sıralaması yanlıştır. İlk durumda değişen ortam değil, **gösterilen tepkinin türüdür**; ikinci durumda ise davranış farklı ortamlara yayılmaktadır.

**C) Tepki genellemesi – Ayırt etme – Uyarıcı genellemesi:** İlk kavram doğru olsa da ikinci durumda Sevcan'ın farklı ortamların ayırt edilmesi değil, öğrendiği davranışı **farklı ortamlara yayması** söz konusudur. Üçüncü durumda da genelleme değil, **ayırt etme** görülmektedir.

**D) Uyarıcı genellemesi – Ayırt etme – Tepki genellemesi:** İlk durumda uyarıcının değil **tepkinin çeşitlenmesi**, ikinci durumda ise ayırt etmenin değil **davranışın farklı ortamlara yayılması** söz konusudur. Bu nedenle sıralama uygun değildir.

**E) Tepki genellemesi – Pekiştirme – Ayırt etme:** İlk ve üçüncü kavramlar uygundur. Ancak ikinci durumda yeni bir **pekiştirme** verilmesinden söz edilmemekte; öğrenilmiş davranışın farklı ortamlarda ortaya çıkması söz konusu olduğundan kavram **uyarıcı genellemesi** olmalıdır.

**Cevap: A**

**8.** Sena'nın geçen yıl **mikroskop kullanmayı uygulamalı olarak öğrenmesi ve bu beceriyi zamanla düşünmeden gerçekleştirebilir hâle gelmesi**, bir becerinin nasıl yapılacağına ilişkin belleği göstermektedir. Bu tür beceriler **işlemsel bellek** kapsamında değerlendirilir. Bakterilerin tek hücreli canlılar olduğuna ilişkin **kavramsal ve genel bilgi** ise kişisel bir yaşantıya bağlı olmayan bilgi olduğundan **anlamsal belleğe** örnektir. Sena'nın "geçen sene mikroskoptaki ilk bakteriyi gördüğümde çok heyecanlanmıştım" şeklinde **belirli bir zamanda yaşadığı kişisel olayı ve o olaya eşlik eden yaşantıyı hatırlaması** ise **anısal bellek** kapsamındadır. Dolayısıyla sıralama **işlemsel bellek – anlamsal bellek – anısal bellek** şeklindedir.

**A) Anısal – Anlamsal – İşlemsel:** İkinci ifade **anlamsal bellek** açısından doğrudur; ancak ilk durumda belirli bir kişisel olayın hatırlanması değil, **mikroskop kullanma becerisinin otomatikleşmesi** söz konusudur. Üçüncü durumda da kişisel bir yaşantının hatırlanması nedeniyle işlemsel bellek değil **anısal bellek** söz konusudur.

**B)** **Anlamsal – İşlemsel – Anısal:** Üçüncü ifade **anısal bellek** açısından doğrudur. Ancak ilk durumda genel bir bilgi değil, **uygulamalı bir becerinin nasıl gerçekleştirileceği** öğrenilmiştir. İkinci durumda da bakterilerin tek hücreli olduğuna ilişkin kavramsal bilgi işlemsel değil **anlamsal bellek** kapsamındadır.

**C)** **İşlemsel – Anlamsal – Anısal:** İlk ifade **işlemsel bellek**, ikinci ifade **anlamsal bellek**, üçüncü ifade ise **anısal bellek** örneğidir. İşlemsel bellek, becerilerin ve alışkanlıkların **nasıl yapılacağına ilişkin bilgileri** içerir. Anlamsal bellek, kişisel yaşantıdan bağımsız **kavram, bilgi ve genel gerçeklerin** hatırlanmasını sağlar. Anısal bellek ise kişinin **belirli bir zamanda ve yerde yaşadığı olayları ve bu olaylara ilişkin kişisel yaşantılarını** içerir. Sena'nın üç davranışı da bu bellek türlerinin özellikleriyle doğrudan örtüşmektedir.

**D)** **İşlemsel – Anısal – Anlamsal:** İlk ifade doğru olmakla birlikte ikinci durumda belirli bir olayın hatırlanması değil, **"bakterilerin tek hücreli olması" gibi genel bir bilginin hatırlanması** söz konusudur. Üçüncü ifade ise kişisel bir yaşantıyı anlattığı için anlamsal değil **anısal bellek** örneğidir.

**E)** **Anısal – İşlemsel – Anlamsal:** İlk durumda kişisel bir olayın hatırlanması söz konusu değildir; **mikroskop kullanma becerisinin otomatikleşmesi** işlemsel belleğe örnektir. İkinci durumda da bir becerinin nasıl yapılacağı değil, **biyolojiye ilişkin kavramsal bilgi** hatırlanmaktadır. Üçüncü durumda ise belirli bir geçmiş yaşantının hatırlanması nedeniyle **anısal bellek** söz konusudur.

**Cevap: C**

**9.** Mert'in yüksek lisans programına kabul edilmemesiyle yaşadığı ilk üzüntü, yaşamda karşılaşılan olumsuz bir olayın doğal sonucu olarak ortaya çıkan **birincil rahatsızlık** niteliğindedir. Ancak asıl sorun, bu üzüntünün ardından "Üzülmemeliyim", "Güçlü olmalıyım", "Bu kadar etkilenmemeliydim" ve "Kendime hâkim olamıyorum, bu çok saçma" şeklinde **kendi duygusal tepkisini eleştirmeye ve olumsuz değerlendirmeye başlamasıdır**. Böylece kişi yalnızca yaşadığı olay nedeniyle değil, **yaşadığı ilk rahatsızlığa ilişkin düşünceleri nedeniyle de yeni bir rahatsızlık** yaşamaktadır. Ellis'in kuramında buna **ikincil rahatsızlık** denir. İkincil rahatsızlık, bireyin yaşadığı ilk olumsuz duyguya veya düşünceye ilişkin **"Böyle hissetmemeliyim", "Bunu yaşamamalıyım"** gibi irrasyonel değerlendirmeler geliştirmesi sonucunda ortaya çıkan ikinci düzeydeki duygusal rahatsızlıktır. Bu nedenle örnekte Mert'in temel güçlüğü, reddedilmenin yarattığı ilk üzüntüden çok **üzüntü yaşadığı için kendisini eleştirmesi ve bu duyguyu kabul edememesi**dir.

**A)** **Koşullu öz-değer:** Bireyin kendi değerini belirli koşullara bağlamasıdır. Kişi, **başarılı olursam değerliyim, başarısız olursam değersizim** gibi bir değerlendirme geliştirebilir. Mert'in "Tam bir başarısızım" düşüncesi öz-değerini başarı üzerinden değerlendirdiğini düşündürebilir; ancak sorunun özellikle vurguladığı nokta, **üzüldüğü için kendisini eleştirmesi ve ikinci bir rahatsızlık yaşamasıdır**.

**B)** **A-B-C modeli kapsamında inanç irrasyonelliği:** Ellis'in **A-B-C modeli**nde A, bireyin karşılaştığı **etkinleştirici olay**; B, bu olaya ilişkin **inanç ve değerlendirmeler**; C ise bu inançların sonucunda ortaya çıkan **duygusal ve davranışsal sonuçlardır**. Mert'in kabul edilmemesi A, "Başarısızım" gibi değerlendirmeleri B, yaşadığı üzüntü ise C kapsamında ele alınabilir. Ancak sorudaki temel ayırt edici özellik, Mert'in **ilk üzüntüsünü de sorun hâline getirerek ikinci bir rahatsızlık yaşamasıdır**. Bu nedenle genel bir "irrasyonel inanç" ifadesinden daha özel olan **ikincil rahatsızlık** kavramı söz konusudur.

**C)** **Meli-malı şeklinde gereklilik inançları:** Bireyin kendisi, diğer insanlar veya yaşam hakkında **"Mutlaka böyle olmalı", "Kesinlikle bunu yapmalıyım", "Böyle olmamalı"** biçiminde katı ve mutlak gereklilikler oluşturmasıdır.

Mert'in "İnsan biraz güçlü olur" ve "Bu kadar etkilenmemeliydim" ifadelerinde böyle bir gereklilik düşüncesi bulunabilir. Ancak burada asıl kavramsal vurgu, bu düşüncelerin Mert'in **ilk yaşadığı üzüntüye yönelik ikinci bir rahatsızlık oluşturmasıdır**.

**D)** **İkincil rahatsızlık:** Bireyin yalnızca başlangıçta yaşadığı olumsuz olaydan kaynaklanan duygusal rahatsızlığı değil, **bu rahatsızlığa ilişkin kendi değerlendirmeleri nedeniyle ikinci bir rahatsızlık yaşamasıdır**. Örneğin kişi sınavda başarısız olduğu için üzülür ve ardından "Başarısız olduğum için üzülmemeliyim; güçlü insanlar böyle üzülmez" diye düşünerek **üzüntüsünden dolayı yeniden üzülmeye** başlarsa ikincil rahatsızlık ortaya çıkar. Mert'te de yüksek lisans programına kabul edilmemek **ilk rahatsızlığı**, "Bu kadar üzülmemeliydim, kendime hâkim olamıyorum, ben zayıf biriyim" şeklindeki değerlendirmeler ise **ikincil rahatsızlığı** oluşturmaktadır.

**E)** **İçsel eleştirel sesin etkinleşmesi:** Kişinin kendisine yönelik **sert, suçlayıcı ve eleştirel iç konuşmalarının** yoğunlaşmasını ifade eder. Mert'in "Ben zayıf biriyim" ve "Bu çok saçma" şeklindeki ifadeleri öz-eleştirel bir iç konuşmayı göstermektedir. Ancak bu seçenek, Ellis'in kuramında soruda anlatılan **ilk rahatsızlığın üzerine ikinci bir rahatsızlık eklenmesi** biçimindeki özgül kavramı karşılamamaktadır.

**Cevap: D**

**10.** Psikolojik danışman Sude Hanım'ın, danışanı Gülgün Hanım'ın **annesi hakkında anlattıklarını dinlerken giderek yoğun bir rahatsızlık ve gerilim yaşamaya başlaması**, danışanın anlattığı ilişki içeriğinin danışmanda güçlü bir duygusal tepki oluşturduğunu göstermektedir. Psikanalitik kuram açısından burada önemli olan, duyguyu yaşayan kişinin **danışman olmasıdır**. Danışanın geçmişteki önemli kişilerle ilişkilerinden kaynaklanan duygu ve beklentilerini danışmana yöneltmesi **aktarım** olarak adlandırılırken, danışmanın danışana yönelik geliştirdiği **duygusal tepkiler karşıt aktarım** olarak adlandırılır. Bu nedenle Sude Hanım'ın yaşadığı durum **karşıt aktarım**dır.

**A)** **Yansıtma:** Kişinin kendisinde bulunan ancak kabul etmekte zorlandığı **duygu, düşünce veya dürtüleri başka bir kişide varmış gibi değerlendirmesidir**. Örneğin kendi öfkesini kabul etmek istemeyen bir kişinin, öfkeli olanın kendisi değil karşısındaki kişi olduğunu düşünmesi yansıtma mekanizmasına örnektir.

**B)** **Aktarım:** Danışanın geçmişte özellikle **anne, baba veya diğer önemli kişilerle yaşadığı duygu ve ilişki örüntülerini**, farkında olmadan danışmana yöneltmesidir. Danışanın danışmanı geçmişindeki önemli bir kişiyle benzer özelliklerde algılaması ve o kişiye yönelik duygu ve beklentilerini danışmana yöneltmesi aktarımın temel örneğidir.

**C)** **Saldırganlık: Öfke, düşmanlık ve zarar vermeye yönelik dürtü ve davranışları** ifade eder. Saldırganlık, insan davranışını etkileyen önemli dürtüsel süreçlerden biridir. Soruda Sude Hanım'ın danışana yönelik saldırgan bir davranışı veya zarar verme isteği anlatılmamaktadır.

**D)** **Mış gibi davranmak: Adler'in Bireysel Psikoloji kuramına ait bir psikolojik danışma tekniğidir.** Danışandan, gerçek yaşamda sahip olmadığını düşündüğü bir özelliğe veya ulaşmak istediği bir davranışa **sanki zaten sahipmiş gibi davranması** istenir. Böylece danışanın yeni bir davranış biçimini denemesi ve farklı bir yaşam biçimine ilişkin deneyim kazanması amaçlanır. Örneğin kendisini çekingen gören bir danışandan, belirli bir durumda **kendine güvenen biriymiş gibi davranması** istenebilir.

**E)** **Karşıt aktarım:** Danışmanın, danışana veya danışanın anlattığı kişiler ve ilişkilere yönelik geliştirdiği **duygusal tepkileri** ifade eder. Danışanın anlattığı bir kişi ya da yaşantı, danışmanda geçmiş yaşantıları veya kişisel duygusal süreçleri harekete geçirerek **öfke, rahatsızlık, üzüntü, yakınlık veya koruma isteği** gibi güçlü tepkiler oluşturabilir. Sude Hanım'ın Gülgün Hanım'ın annesi hakkındaki anlatımlardan **aşırı derecede rahatsız olması ve gerilmesi**, danışmanın yaşadığı bu duygusal tepki nedeniyle **karşıt aktarım** kavramına karşılık gelmektedir.

**Cevap: E**

**11.** Danışmanın konuşma boyunca Burak'ın öfkesini **kişiliğinin veya kendisinin bir parçası olarak değil, ondan ayrı bir sorun olarak ele alması** dikkat çekmektedir. Özellikle "Bu öfke sizinle olduğunda size neler yaptırıyor?", "Sanki siz ve 'öfke' ayrı şeyler misiniz?" ve "Bu 'canavar' size neler fısıldıyor?" soruları, problemin kişiden **dışsallaştırılmasını** sağlamaya yöneliktir. **Öyküsel kuramda dışsallaştırma**, kişinin kendisini problemle özdeşleştirmesi yerine problemi kişiden ayrı bir varlık ya da güç olarak ele almasını sağlayan temel tekniklerden biridir. Böylece "Ben öfkeliyim" yerine "Öfke beni etkiliyor" gibi bir ayrım oluşturulur ve danışanın problem üzerindeki etkisini ve kendi yaşamındaki tercihlerini yeniden fark etmesi amaçlanır. Burada "öfke"nin **canavar** olarak adlandırılması da problemin kişiden ayrıştırılmasını kolaylaştıran dışsallaştırıcı bir kullanımdır. Bu nedenle danışmanın kullandığı yaklaşım ve teknik **Öyküsel kuram – Dışsallaştırma**dır.

**A)** **Akılcı duygusal davranışçı kuram – Akılcı olmayan inançları sorgulama: Akılcı duygusal davranışçı kuram**, bireyin duygusal sorunlarının yalnızca yaşanan olaylardan değil, olaylara ilişkin **işlevsiz ve katı inançlardan** kaynaklandığını savunur. Bu yaklaşımda "Mutlaka başarılı olmalıyım", "Herkes beni onaylamalı" gibi akılcı olmayan inançlar ele alınır ve bunların daha işlevsel düşüncelerle değiştirilmesi amaçlanır. **Akılcı olmayan inançları sorgulama** bu yaklaşımda temel müdahalelerden biridir. Ancak burada danışman Burak'ın öfkesine ilişkin inançlarını tartışmamakta, **öfkeyi Burak'tan ayrı bir sorun olarak ele almaktadır**.

**B)** **Bilişsel davranışçı kuram – Metafor kullanma: Bilişsel davranışçı kuram**, bireyin duygu ve davranışlarının olayları nasıl yorumladığıyla ilişkili olduğunu ve işlevsiz düşünce örüntülerinin ele alınabileceğini savunur. **Metafor kullanma** ise danışanın bir durumu daha somut ve anlaşılır biçimde kavramasına yardımcı olabilir. Burak'ın öfkesini **"canavar"** olarak tanımlaması gerçekten bir metafor içermektedir; ancak burada kullanılan temel danışma tekniği yalnızca metafor kullanmak değildir. Danışmanın asıl müdahalesi, **öfkeyi Burak'tan ayırmasıdır**. Bu nedenle öyküsel kuram ve dışsallaştırma daha doğrudan karşılık gelmektedir.

**C)** **Birey merkezli yaklaşım – Yansıtma: Birey merkezli yaklaşım**, danışanın kendisini gerçekleştirme ve gelişme kapasitesine sahip olduğunu kabul eder; danışmanın **empati, koşulsuz kabul ve içtenlik** göstermesini temel alır. **Yansıtma** ise danışanın ifade ettiği duygu veya içeriğin danışman tarafından ona geri verilmesidir. Örneğin "Şu anda hem öfkeli hem de sonrasında pişmanlık yaşayan biri olduğunuzu söylüyorsunuz" biçimindeki bir müdahale yansıtma olabilir. Diyalogda empatik ifadeler bulunsa da belirleyici teknik **dışsallaştırmadır**.

**D)** **Öyküsel kuram – Dışsallaştırma: Öyküsel kuram**, bireyin yaşamını ve kendisini anlamlandırırken oluşturduğu **öykülere ve bu öykülerde baskın hâle gelen anlamlara** odaklanır. Sorun, kişinin kimliğiyle özdeşleştirilmez; bunun yerine **"kişi problem değildir, problem problemdir"** anlayışı doğrultusunda kişi ile problem arasında ayrım oluşturulur. **Dışsallaştırma**, bu ayrımı gerçekleştiren temel tekniklerden biridir. Danışmanın "Bu öfke sizinle olduğunda size neler yaptırıyor?", "Siz ve öfke ayrı şeyler misiniz?" ve özellikle öfkeyi **"canavar"** olarak ele alması, Burak'ın öfkeyle özdeşleşmesini azaltıp problemi dışarıdan incelemesini sağlamaktadır. Bu nedenle verilen diyalog doğrudan **öyküsel kuramın dışsallaştırma tekniğine** örnektir.

**E)** **Kısa süreli çözüm odaklı kuram – İstisna soru: Kısa süreli çözüm odaklı yaklaşım**, problemin ayrıntılı nedenlerinden çok **çözüm, güçlü yönler, kaynaklar ve problemin yaşanmadığı veya daha az yaşandığı durumlar** üzerinde durur. **İstisna soruları**, problemin beklenmedik biçimde ortaya çıkmadığı veya daha az görüldüğü durumları araştırır. Örneğin "Öfkenizin sizi kontrol etmediği zamanlar ne zaman oluyor?" sorusu istisna sorusuna örnek olabilir. Ancak verilen diyalogda danışman, öfkenin ortaya çıkmadığı istisnaları araştırmak yerine **öfkeyi Burak'tan ayrıştırarak dışsallaştırmaktadır**.

**Cevap: D**

**12.** **Gestalt terapi**, Fritz ve Laura Perls tarafından geliştirilen; bireyin **şimdi ve burada yaşantısına, farkındalığına, öznel deneyimine ve bütünlüğüne** odaklanan bir yaklaşımdır. Yaklaşım, kişinin ne düşündüğünden çok yalnızca düşüncenin içeriğini açıklamaya çalışmaz; kişinin **şu anda ne yaşadığını, bunu nasıl deneyimlediğini ve kendi yaşantısının nasıl farkına vardığını** önemser. Gestalt terapi aynı zamanda **varoluşçu, fenomenolojik, yaşantısal ve bütüncül** özellikler taşır. Buna karşılık temel odağı, psikanalitik yaklaşımda olduğu gibi **bilinçdışı dürtüleri ortaya çıkarmak değildir**. Bu açıklama uygun değildir.

**A)** **Şimdi ve buradayı vurguladığı için varoluşçu bir yaklaşımdır:** Gestalt terapi, kişinin geçmişte ne yaşadığından çok, geçmiş yaşantıların **şu anda nasıl deneyimlendiğine** odaklanır. **Şimdi ve burada** ilkesi, danışanın o andaki duygu, düşünce, beden duyumları ve davranışlarının farkına varmasını sağlar. Bireyin kendi seçimleri ve sorumluluğu üzerinde durması nedeniyle yaklaşımın **varoluşçu** yönü bulunmaktadır.

**B)** **Danışanın gerçeği algılaması üzerine odaklandığı için fenomenolojiktir: Fenomenolojik yaklaşım**, bireyin yaşantısını onun **öznel deneyimi ve dünyayı algılama biçimi** üzerinden anlamaya çalışır. Gestalt terapide de danışanın yaşadığı deneyimin dışarıdan nasıl görünmesinden çok, **danışanın o deneyimi nasıl yaşadığı ve anlamlandırdığı** önemlidir. Bu nedenle gestalt terapinin fenomenolojik bir yönü vardır.

**C)** **Danışanlar ne düşündüklerinin ve yaptıklarının yaşayarak farkında oldukları için yaşantısaldır:** Gestalt terapide yalnızca bir davranışın veya duygunun nedenini konuşmak yerine, danışanın **o yaşantıyı terapide doğrudan deneyimlemesi ve farkındalık kazanması** önemlidir. Örneğin danışanın bir duyguyu yalnızca anlatması yerine, o duyguyu şu anda nasıl yaşadığını fark etmesi sağlanabilir. Bu nedenle yaklaşım **yaşantısal** özellik taşır.

**D)** **Kişideki kutupların birleştirilmesine yönelik olduğu için bütünseldir:** Gestalt yaklaşımı bireyi birbirinden kopuk parçalardan oluşan bir yapı olarak değil, **beden, duygu, düşünce, davranış ve çevresiyle birlikte bir bütün** olarak ele alır. Ayrıca kişinin yaşadığı **kutupları ve karşıtlıkları** fark etmesi ve bunlarla temas kurması üzerinde durur. Bu nedenle yaklaşımın **bütüncül** bir niteliği vardır.

**E)** **Danışanın özellikle farkında olmadığı dürtülere odaklandığı için bilinçdışıdır:** Gestalt terapinin temel odağı **bilinçdışı dürtüleri ortaya çıkarmak değildir**. Bu özellik daha çok **psikanalitik yaklaşım** ile ilişkilidir. Gestalt terapi, kişinin farkında olmadığı yaşantıların varlığını bütünüyle reddetmez; ancak temel müdahale alanı bunların bilinçdışı kökenlerini araştırmak değil, kişinin **şu anda yaşadığı deneyime ilişkin farkındalığını artırmaktır**. Bu nedenle bu ifade gestalt terapi için uygun değildir.

**Cevap: E**

**13.** İklim Hanım'ın danışanına "Yarın sabah iş yerine gittiğinde amirinle görüşürken **kendini özgüvenli biri olarak düşünmeni** ve **bu durumu burada canlandırmanı** istiyorum" demesi, Adler'in Bireysel Psikoloji yaklaşımındaki "mış gibi davranmak" tekniğini göstermektedir. Bu teknikte danışandan, henüz sahip olmadığı ya da yeterince kullanamadığı bir özelliğe **sahipmiş gibi davranması** ve hedeflediği davranış biçimini önceden denemesi istenir. Burada danışanın, amiriyle görüşürken **özgüvenli biriymiş gibi kendisini düşünmesi ve bu davranış durumunu oturumda canlandırması** istenmektedir. Dolayısıyla sorudaki "**özgüvenli biri olarak düşünmek**" ve "**bu durumu burada canlandırmak**" ifadeleri, danışanın hedeflediği davranışı "mış gibi" deneyimlediğini göstermektedir.

**A)** **Sanal gerçeklik terapisi:** Danışanın belirli bir durum veya yaşantıyı **teknolojik olarak oluşturulmuş sanal bir ortamda** deneyimlemesini sağlayan uygulamalardır. Soruda herhangi bir sanal ortam veya teknolojik simülasyon bulunmadığı için bu seçenek uygun değildir.

**B)** **Mış gibi davranmak:** Adler'in Bireysel Psikoloji yaklaşımında danışanın **olmak istediği kişiymiş gibi davranması**, sahip olmak istediği özelliği sanki zaten kendisinde varmış gibi ortaya koyması ve bunu deneyimlemesi amaçlanır. Soruda danışandan **özgüvenli biriymiş gibi amiriyle görüşme durumunu canlandırması** istenmektedir. Bu nedenle verilen uygulama doğrudan bu tekniğe karşılık gelir.

**C)** **Kendini yakalama:** Danışanın **sorun oluşturan davranışını gerçekleştirdiği anları fark etmesi**, bu davranışın ortaya çıkmasına yol açan durumları yakalaması ve davranış örüntüsünü değiştirmesiyle ilgilidir. Soruda danışanın mevcut davranışını fark etmesi değil, **hedeflediği yeni davranışı denemesi** söz konusudur.

**D)** **Paradoksal niyet:** Özellikle **Frankl'ın Logo Terapi Kuramı'yla** ilişkilendirilen bu teknikte danışanın kaçınmaya çalıştığı belirti veya durumla paradoksal biçimde yüzleşmesi ve kimi durumlarda **korktuğu davranışı bilinçli olarak ortaya koyması veya abartması** istenir. Sorudaki uygulamada böyle bir paradoksal yönlendirme yoktur; danışandan yalnızca **özgüvenli biriymiş gibi davranması** istenmektedir.

**E)** **Düğmeye basma:** Adlerci yaklaşımda danışanın **olumlu ve olumsuz yaşantılarını zihninde canlandırarak bunların oluşturduğu duyguları fark etmesi** ve duyguları üzerindeki etkisini anlaması amaçlanır. Sorudaki temel işlem ise farklı duyguları karşılaştırmak değil, **istenen davranış biçimini "mış gibi" deneyimlemektir**.

**Cevap: B**

**14.** Sullivan'ın **Kişiler arası İlişkiler Kuramı'nda benlik sistemi**, bireyin kendisiyle ilgili değerlendirmelerinin önemli kişilerle yaşadığı ilişkiler ve bu ilişkilerden aldığı tepkiler doğrultusunda gelişmesini açıklar. Bu sistemde üç temel kişiselleştirme bulunur: **"iyi ben", "kötü ben" ve "ben değil".** "İyi ben", kişinin önemli kişiler tarafından **onaylanan, kabul edilen ve olumlu değerlendirilen** yönlerinin benlik sisteminde örgütlenmesini; "kötü ben", **onaylanmayan, eleştirilen veya hoşnutsuzlukla karşılanan** yönlerin benlikte olumsuz bir biçimde örgütlenmesini; "ben değil" ise kişide **yoğun kaygı oluşturan ve bu nedenle benlik sisteminin dışında tutulmaya çalışılan** yaşantıları ifade eder.

**I.** **Defne'nin öğretmeninden övgü alması ve ailesinin onu "akıllı ve sorumluluk sahibi" olarak nitelendirmesi, bu yönlerini sahiplenerek kendisini değerli hissetmesine yol açmaktadır.** Çocuğun önemli kişilerden **onay ve olumlu geri bildirim** alması ve bu özellikleri olumlu benlik algısının bir parçası hâline getirmesi, **"iyi ben"** kişiselleştirmesine karşılık gelir.

**II.** **Orhan'ın arkadaşlarını kıskandığında veya başarısızlık yaşadığında ailesinden olumsuz tepkiler alması ve bunun sonucunda suçluluk hissetmesi, bu yönlerini bastırmaya çalışmasına yol açmaktadır.** Burada kıskançlık ve başarısızlıkla ilişkili yaşantılar, Orhan tarafından **kendisine ait olmakla birlikte olumsuz ve istenmeyen yönler** olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle II. örnek **"kötü ben"** kişiselleştirmesidir.

**III.** **Soner'in bağırmak ya da sinirlenmek gibi davranışların "kötü" olduğuna inanması, bu yönlerini kendine ait olarak görmek istememesi ve bu konular açıldığında belirgin bir rahatsızlık hissetmesi, bu yaşantıları benlik sisteminin dışında tutmaya çalıştığını göstermektedir.** Burada belirleyici olan yalnızca davranışın kötü olarak değerlendirilmesi değil, **kişinin bu yönlerini kendisine ait olarak kabul etmek istememesi ve bunlarla karşılaştığında yoğun rahatsızlık yaşamasıdır.** Bu nedenle III. örnek **"ben değil"** kişiselleştirmesine karşılık gelir.

**A)** **Kötü ben – İyi ben – Ben değil:** I. örnekte Defne'nin **övgü alması, olumlu değerlendirilmesi ve kendisini değerli hissetmesi** "kötü ben" değil, **"iyi ben"** kişiselleştirmesini gösterir. II. örnekte de ailesinin olumsuz tepkileri söz konusu olduğundan "iyi ben" uygun değildir.

**B)** **İyi ben – Ben değil – Kötü ben:** I. örnek **"iyi ben"** olarak doğru verilmiştir. Ancak II. ve III. örneklerin sırası yanlıştır. II. örnekte **olumsuz değerlendirme ve suçluluk**, III. örnekte ise **benlikten uzaklaştırma ve yoğun rahatsızlık** belirleyicidir.

**C)** **İyi ben – Kötü ben – Ben değil:** I. örnekte **olumlu kabul ve onay → "iyi ben"**; II. örnekte **olumsuz değerlendirme ve suçluluk → "kötü ben"**; III. örnekte ise **yoğun rahatsızlık ve yaşantıyı benlik sisteminin dışında tutma → "ben değil"** söz konusudur. Bu nedenle üç örnek de Sullivan'ın **benlik sistemindeki üç temel kişiselleştirme** ile doğru biçimde eşleşmektedir.

**D)** **İdeal benlik – Suçluluk benliği – Savunucu benlik:** Bu kavramlar Sullivan'ın **benlik sistemindeki temel kişiselleştirmeler** değildir. Sullivan'ın bu konudaki temel ayrımı **"iyi ben", "kötü ben" ve "ben değil"** şeklindedir.

**E)** **Gerçek benlik – Uyumsuz benlik – Bastırılmış benlik:** Bu kavramlar da Sullivan'ın söz konusu üçlü kişiselleştirme sınıflamasını ifade etmez.

Soruda açıklanan üç durum için kullanılan temel kavramlar "iyi ben", "kötü ben" ve "ben değil"dir.

**Cevap: C**

**15.** Çözüm odaklı kısa süreli terapide danışanlar, terapistin gözlemlediği **soruna yönelik tutumları ve değişime katılma düzeyleri** bakımından farklı tiplerde ele alınır. **Müşteri**, kendi yaşamında bir sorun olduğunu kabul eden, bu sorunun çözümünde **kendisinin de sorumluluğu bulunduğunu gören ve değişim için bir şeyler yapmaya hazır olan** danışandır. **Şikâyetçi**, sorunu kabul eder ancak çözüm sorumluluğunu daha çok başkalarına yükler; **misafir** ise kendisini sorun yaşayan kişi olarak görmez ve genellikle değişim için bir şey yapma gereksinimi duymaz. Gökhan Bey'in **"kendisini çözümün bir parçası olarak görmesi"** ve **"sorunla ilgili birtakım şeyleri yapmaya hazır ve gönüllü olması"**, onu doğrudan **müşteri** tipine yerleştirir.

**A)** **Müşteri:** Kişi **sorunun çözümünde kendi rolünü kabul eder**, değişim için bir şeyler yapmaya hazırdır ve terapötik sürece aktif biçimde katılır. Gökhan Bey'in kendisini **"çözümün bir parçası"** olarak görmesi ve **"yapmaya hazır ve gönüllü"** olması bu danışan tipinin temel özellikleridir.

**B)** **Şikâyetçi:** Kişi bir sorun olduğunu kabul eder ve bundan şikâyetçidir; ancak **çözümün sorumluluğunu daha çok başka kişilere veya koşullara yükler**. Örneğin "Eşim değişirse bizim sorunlarımız da çözülür" biçimindeki bir yaklaşım şikâyetçi danışanı düşündürür. Gökhan Bey ise çözümün içinde **kendisinin de rolü olduğunu** kabul etmektedir.

**C)** **Misafir:** Kişi genellikle **kendisine ait bir sorun olduğunu düşünmez** ve değişim için herhangi bir şey yapma gereksinimi hissetmez. Çoğunlukla başkasının yönlendirmesiyle görüşmeye gelir. Gökhan Bey'in aksine, misafir danışanda çözüm için gönüllü bir katılım beklentisi bulunmaz.

**D)** **Bağımlı:** Çözüm odaklı kısa süreli terapide temel danışan tipleri **müşteri, şikâyetçi ve misafir** şeklindedir. "Bağımlı" bu sınıflamadaki temel danışan tiplerinden biri değildir.

**E)** **İnatçı:** "İnatçı" da çözüm odaklı kısa süreli terapideki bu **üçlü danışan tipolojisinin** bir parçası değildir. Soruda aranan sınıflama **müşteri, şikâyetçi ve misafir** ayrımıdır.

**Cevap: A**

**16.** **Empati**, psikolojik danışmanın danışanın yaşadığı duygu ve deneyimi onun bakış açısından anlamaya çalışması ve bu anlayışını danışana yansıtmasıdır. Sema'nın Ayla tarafından doğum gününde aranmamasına ilişkin anlatımının ardından ağlaması, bu durumdan **incinmiş ve hayal kırıklığına uğramış** olduğunu göstermektedir. Psikolojik danışman, **A seçeneğinde "En sevdiğin arkadaşın seni doğum gününde aramadığı için hayal kırıklığı yaşıyorsun" diyerek Sema'nın yaşadığı duruma ilişkin duygusunu fark etmekte ve bu duyguyu ona yansıtmaktadır.** Böylece danışman, Sema'nın yaşadığı deneyimi onun açısından anlamaya çalıştığını göstermektedir. Bu yönüyle bu ifade, **en uygun empatik tepkiyi** oluşturmaktadır.

**A)** **"En sevdiğin arkadaşın seni doğum gününde aramadığı için hayal kırıklığı yaşıyorsun":** Psikolojik danışman, Sema'nın yalnızca anlattığı olayı tekrar etmemekte; **olayın Sema'da oluşturduğu duyguyu "hayal kırıklığı" olarak adlandırıp yansıtmaktadır.** Bu, danışanın duygusal yaşantısının anlaşılmasına yönelik uygun bir tepkidir.

**B)** **"Geçen görüşmemizde de Ayla'nın sana yeterince zaman ayırmadığından bahsetmiştin":** Danışanın önceki görüşmede verdiği bilgiyi hatırlatmaktadır. Ancak Sema'nın **o anda yaşadığı duyguyu yansıtmadığı** için empatik tepki niteliği taşımaz.

**C)** **"Ayla'ya hem kızıyorsun hem de onu çok sevdiğini söylüyorsun":** Bu ifade **yüzleştirme** becerisine örnektir. Psikolojik danışman, Sema'nın bir yandan Ayla'ya **kızgınlık**, diğer yandan **sevgi** hissettiğini ortaya koyarak iki yaşantı arasındaki **çelişkiyi danışanın fark etmesine** yardımcı olmaktadır. Yüzleştirmede danışmanın amacı danışanı suçlamak değil, danışanın sözleri, duyguları veya davranışları arasındaki **tutarsızlığı fark etmesini ve üzerinde düşünmesini** sağlamaktır.

**D)** **"Ayla'nın doğum gününde araması gerektiğini düşünüyorsun":** Sema'nın **düşüncesini ve beklentisini** yansıtmaktadır. Oysa soruda danışmanın özellikle **duygusunu anladığını göstermesi** istenmektedir.

**E)** **"Ayla'nın doğum gününde aramaması senin için ne anlam ifade ediyor?":** Bu ifade **açık uçlu soru sorma** ya da **konuşmaya açık davet** becerisine örnektir. Psikolojik danışman, Sema'nın yaşadığı olayın onun açısından **ne anlam taşıdığını açıklamasına** fırsat vermektedir. Danışanın düşüncelerini, duygularını ve yaşantısını daha ayrıntılı biçimde ifade etmesini teşvik eden bir sorudur.

**Cevap: A**

**17.** Psikolojik danışma sürecinde **"hedef belirleme" aşamasında temel amaç,** danışanın ulaşmak istediği değişimleri **açık, somut, gerçekçi ve ölçülebilir** biçimde tanımlamaktır. Hedeflerin belirlenmesi danışanla birlikte yürütülür; danışanın **kişisel değerleri, ihtiyaçları ve motivasyonu** dikkate alınır. Bu nedenle hedeflerin belirsiz ve genel ifadelerden çıkarılarak danışanın neyi, ne zaman ve hangi ölçüde değiştirmek istediğini gösterecek biçimde netleştirilmesi gerekir. **B seçeneğinde psikolojik danışmanın danışana "soyut ve genel hedefler" önermesi**, hedeflerin somutlaştırılması ve ölçülebilir hâle getirilmesi ilkesine aykırıdır. Örneğin "daha mutlu olmak" veya "kendine güvenini artırmak" yerine, "sınıf içinde haftada en az iki kez söz alabilmek" gibi gözlenebilir ve ölçülebilir bir hedef belirlenmesi beklenir.

**A)** **Danışanın kişisel değer ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hedef belirlemesi:** Hedeflerin danışanın **değerleri, ihtiyaçları ve yaşam koşullarıyla uyumlu** olması önemlidir. Danışanın istemediği veya kendi yaşamıyla ilişkili görmediği bir hedefi yalnızca danışmanın belirlemesi, hedef belirleme sürecinin iş birliğine dayalı yapısıyla bağdaşmaz.

**B)** **Danışana, soyut ve genel hedefler önermesi:** Hedeflerin **açık, somut ve ölçülebilir** olması beklendiğinden soyut ve genel hedefler uygun değildir. "Daha iyi hissetmek", "daha özgüvenli olmak" veya "ilişkilerini düzeltmek" gibi ifadeler danışanın hangi davranışı değiştireceğini ve değişimin gerçekleşip gerçekleşmediğinin nasıl değerlendirileceğini açık biçimde göstermemektedir. Bu nedenle yapılması uygun olmayan uygulama budur.

C) **Danışanın aktif katılımıyla üzerinde çalışılacak hedeflerin netleştirilmesi:** Hedef belirleme sürecinde danışanın **aktif olarak sürece katılması** ve üzerinde çalışılacak hedeflerin birlikte belirlenmesi beklenir. Böylece hedefler danışanın ihtiyaçlarıyla daha iyi örtüşür ve danışanın sürece yönelik sorumluluk ve motivasyonu desteklenir.

D) **Hedeflerin danışanın motivasyon düzeyiyle uyumlu olmasına dikkat etmesi:** Hedeflerin danışanın **hazır oluşu, motivasyonu ve mevcut koşullarıyla** uyumlu olması gerekir. Gerçekçi olmayan veya danışanın hazır olmadığı hedefler, danışma sürecine katılımı zorlaştırabilir.

E) **Belirlenen hedeflerin ölçülebilir olmasına özen göstermesi:** Hedeflerin **ölçülebilir ve gözlenebilir** biçimde ifade edilmesi, danışma sürecindeki ilerlemenin değerlendirilmesini kolaylaştırır. Böylece danışman ve danışan, belirlenen değişimin gerçekleşip gerçekleşmediğini daha somut biçimde değerlendirebilir.

**Cevap: B**

**18.** Psikolojik danışmanın **"Annemi kaybettiğimde ben de uzun süre kendime gelememiştim"** diyerek kendi yaşamındaki benzer bir deneyimi danışanla paylaşması, **kendini açma** becerisidir. Kendini açmada psikolojik danışman, danışana yardımcı olmak ve terapötik ilişkiyi desteklemek amacıyla **kendi yaşantısı, duyguları veya deneyimleri hakkında uygun ve sınırlı bir paylaşımda bulunur**. Burada danışmanın kendi annesini kaybetme deneyimini anlatması, doğrudan kendi yaşantısından bilgi vermesidir. Bu nedenle kullanılan beceri **kendini açma**dır.

A) **Somutlaştırma:** Danışanın "Kendimi çok yalnız hissediyorum" veya "Ne yapacağımı bilmiyorum" gibi **genel ve belirsiz ifadelerini daha açık ve somut hâle getirmesine** yardımcı olmaktır. Örneğin "Yalnızlık duygusunu en yoğun hangi durumlarda yaşıyorsun?" sorusu somutlaştırmaya hizmet edebilir. Bu diyalogda böyle bir amaç bulunmamaktadır.

B) **Paylaştırma: Grupla psikolojik danışmada** kullanılan bir beceridir. Lider, bir grup üyesinin yaşantısı veya duyguları ile **diğer grup üyelerinin benzer yaşantıları ve duyguları arasındaki ortak noktaları** ortaya çıkarır. Böylece üyeler yaşadıkları sorunlarda yalnız olmadıklarını fark ederler. Örneğin "Annesini kaybettiğinde benzer duygular yaşayan başka üyeler var mı?" biçimindeki bir yönlendirme paylaştırmaya örnek olabilir. Buradaki bireysel görüşmede ise başka grup üyeleri olmadığı için paylaştırmadan söz edilemez.

C) **Yüzleştirme:** Danışanın **söyledikleri, duyguları, düşünceleri veya davranışları arasındaki çelişki ve tutarsızlıkların** fark edilmesini sağlamaya yönelik beceridir. Örneğin "Bir yandan ondan uzaklaşmak istediğini söylüyorsun, diğer yandan değişmesini bekliyorsun" şeklindeki bir ifade yüzleştirmedir. Diyalogda böyle bir çelişki ortaya konmamıştır.

D) **Kendini açma: "Annemi kaybettiğimde ben de uzun süre kendime gelememiştim"** ifadesinde psikolojik danışman, kendi yaşamındaki **kişisel bir kayıp deneyimini** danışanla paylaşmaktadır. Bu paylaşım danışmanın kendi yaşantısından gelmektedir ve danışanın yaşantısıyla benzerlik taşıdığı için empatik bir bağ kurmaya da yardımcı olabilir. Ancak kullanılan temel terapötik beceri **kendini açmadır**.

E) **Duygu yansıtması:** Danışanın yaşadığı duygunun psikolojik danışman tarafından **fark edilerek danışana geri yansıtılmasıdır**. Örneğin "Anneni kaybettikten sonra kendini çok yalnız ve çaresiz hissediyorsun" denilmesi duygu yansıtmasına örnek olurdu. Buradaki danışman ise Sema'nın duygusunu yansıtmak yerine **kendi yaşantısını anlatmaktadır**.

**Cevap: D**

**19. Ahmet'in erken yetişkinlik döneminden itibaren kişiler arası ilişkilerinde istikrarsızlık yaşaması, yakın ilişkilerinde terk edilmekten yoğun biçimde korkması, ilişki kurduğu kişileri önce kusursuzlaştırıp daha sonra değersizleştirmesi, benlik algısı ve duygulanımında belirgin dalgalanmalar göstermesi, öfkesini kontrol etmekte zorlanması ve tekrarlayan kendine zarar verme davranışları ile intihar girişimlerinin bulunması borderline (sınırda) kişilik bozukluğuna örnektir.** Borderline kişilik bozukluğu, kişiler arası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda belirgin istikrarsızlık ile dürtüsellik örüntüsüyle karakterizedir. Bu bozuklukta bireyler terk edilmekten yoğun biçimde korkabilir, terk edilmeyi önlemek için aşırı çaba gösterebilir ve ilişkilerinde idealleştirme ile değersizleştirme arasında gidip gelebilirler. Ayrıca benlik algısında ve duygulanımda dalgalanmalar, yoğun öfke, tekrarlayan kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleri görülebilir. **Ahmet'in vakasında yer alan bu belirtiler, borderline kişilik bozukluğunun temel tanısal özellikleriyle doğrudan örtüşmektedir.**

A) **Antisosyal kişilik bozukluğu:** DSM-5'te temel örüntü, **başkalarının haklarını ihlal etme ve toplumsal normlara uymama** üzerine kuruludur. Tanı ölçütleri arasında yasalara uymama, aldatıcılık, dürtüsellik, saldırganlık, kendi veya başkalarının güvenliğini umursamama, sürekli sorumsuzluk ve yaptığı davranışlar karşısında pişmanlık duymama gibi özellikler bulunur. Ahmet'in soruda anlatılan temel örüntüsü ise başkalarına yönelik hak ihlalinden ziyade **benlik, duygulanım ve kişiler arası ilişkilerde istikrarsızlık ile kendine zarar verme** davranışlarıdır.

B) **Bağımlı kişilik bozukluğu:** DSM-5'te **aşırı bakılma gereksinimi**, bunun sonucunda ortaya çıkan **boyun eğici ve yapışık davranışlar** ve **ayrılma korkusu** temel örüntüyü oluşturur. Kişi karar verirken aşırı güvenceye ihtiyaç duyabilir, yaşamının önemli alanlarında sorumluluğu başkalarına bırakabilir, destek veya onayı kaybetme korkusuyla karşı çıkmakta zorlanabilir, kendi başına işe başlamakta güçlük yaşayabilir ve yalnız kaldığında kendine bakamayacağı konusunda aşırı korku yaşayabilir. Ahmet'in **benlik imajındaki ve duygularındaki istikrarsızlığı ile kendine zarar verme ve intihar girişimi**, bağımlı kişilik bozukluğunun temel tanı örüntüsünü göstermemektedir.

C) **Borderline kişilik bozukluğu:** DSM-5'te temel örüntü **kişiler arası ilişkilerde, benlik imajında ve duygulanımda istikrarsızlık ile belirgin dürtüselliktir**. Özellikle **yineleyici intihar davranışı, intihar girişimleri veya kendine zarar verme** bu bozukluğun dokuz tanı ölçütünden biridir. Ahmet'in **kişiler arası ilişkilerindeki istikrarsızlık, benlik imajındaki istikrarsızlık, duygularındaki istikrarsızlık ve kendisine zarar verme davranışlarıyla birlikte intihar girişiminde bulunması**, bu seçeneği doğrudan desteklemektedir.

D) **Özseverci kişilik bozukluğu:** DSM-5'te **büyüklük duygusu, hayranlık gereksinimi ve ayrıcalıklı muamele görme beklentisi** temel özelliklerdir. Kişi kendi önemini abartabilir, özel ve eşsiz olduğuna inanabilir, aşırı hayranlık bekleyebilir, hak ettiğinden fazlasını talep edebilir ve başkalarından yararlanabilir. Soruda Ahmet'e ilişkin bu örüntüyü gösteren bir bilgi bulunmamaktadır.

E) **Histriyonik kişilik bozukluğu:** DSM-5'te temel örüntü **aşırı duygusallık ve dikkat çekme arayışı**dır. Kişinin ilgi odağı olmadığı durumlarda rahatsız olması, başkalarıyla etkileşimlerinde uygunsuz biçimde cinsel baştan çıkarıcı veya kışkırtıcı davranışlar sergilemesi, hızla değişen ve yüzeysel duygular göstermesi, dikkat çekmek için fiziksel görünümünü kullanması ve ilişkileri olduğundan daha yakın algılaması gibi özellikler bu örüntü içinde yer alır. Ahmet'in soruda öne çıkan **benlik imajı ve kişiler arası ilişkilerde istikrarsızlık ile kendine zarar verme davranışları**, histriyonik kişilik bozukluğunun temel örüntüsünü karşılamamaktadır.

**Cevap: C**

**20. Orhan'ın öğretmenleri, okul yöneticileri ve anne babası gibi otorite figürleriyle sık sık tartışması, kendisinden istenen kurallara uymayı reddetmesi, yetişkinlere karşı gelmesi, çabuk öfkelenmesi, alıngan ve kızgın davranması, yaşadığı sorunlarda başkalarını suçlaması ve kendisini kızdıran kişileri bilerek rahatsız etmesi, DSM-5'te karşıt olma karşı gelme bozukluğu ile açıklanan davranış örüntüsüne karşılık gelmektedir.** Bu bozuklukta temel olarak öfke ve irritabilite (kolay kızma), tartışmacı ve karşı gelici davranışlar ile kin tutma görülür. Özellikle otorite figürleriyle tartışma, onların isteklerine ve kurallarına uymayı reddetme, başkalarını kendi davranışlarından dolayı suçlama ve karşı gelme bu bozukluğun belirgin özelliklerindendir. Soruda Orhan'ın bu davranışları yaklaşık sekiz aydır sürdürmesi, belirtilerin **DSM-5'te belirtilen en az altı aylık süre ölçütünü karşılamaktadır.** Ayrıca davranışların hem okulda hem de evde görülmesi ve Orhan'ın sosyal ilişkilerini olumsuz etkilemesi, belirtilerin birden fazla ortamda ortaya çıktığını ve işlevsellik üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu göstermektedir. DSM-5'e göre karşıt olma karşı gelme bozukluğu tanısı için en az altı ay boyunca, öfke ve irritabilite, tartışmacı ve karşı gelici davranışlar ya da kin tutma kategorilerinden en az birine ait dört veya daha fazla belirtinin görülmesi gerekir. **Dolayısıyla Orhan'ın sergilediği davranış örüntüsü karşıt olma karşı gelme bozukluğu ile açıklanmaktadır.**

**A) Davranım bozukluğu:** Bu bozuklukta temel sorun, **başkalarının temel haklarının ve yaşa uygun toplumsal kuralların ciddi biçimde ihlal edilmesidir.** Başkalarına yönelik saldırganlık, hayvanlara eziyet etme, mala zarar verme, hırsızlık ve ciddi kuralları ihlal etme gibi davranışlar görülebilir. Orhan'da ise bu tür ağır davranışlar yerine özellikle **otoriteye karşı gelme ve itaatsizlik** ön plana çıkmaktadır.

**B) Karşıt olma karşı gelme bozukluğu:** Bu bozuklukta **sık öfkelenme ve kolay kızma, tartışma ve karşı gelme, kurallara uymama ve kinci davranma** temel özelliklerdir. Orhan'ın öğretmen, okul yöneticileri ve anne babası gibi otorite figürlerine karşı **iş birliğinden kaçınması, meydan okuması, itaatsiz ve düşmanca davranması**, bu bozukluğun temel özellikleriyle doğrudan örtüşmektedir.

**C) Rett sendromu:** Çocukluk döneminde ortaya çıkan nörogelişimsel bir bozukluktur. Özellikle **edinilmiş el becerilerinin ve iletişim becerilerinin kaybedilmesi**, tekrarlayıcı el hareketleri ve çeşitli nörolojik özellikler görülür. Orhan'ın otorite figürlerine karşı gelmesi bu bozuklukla ilişkili değildir.

**D) Aralıklı patlayıcı bozukluk:** Temel özellik, **tekrarlayan öfke patlamaları ve saldırgan dürtüleri kontrol etmekte güçlük çekmedir.** Kişinin verdiği saldırgan tepki, ortaya çıkaran durumla karşılaştırıldığında aşırı olabilir. Orhan'da ise temel sorun ani ve kontrol edilemeyen öfke patlamaları değil, **otorite figürlerine yönelik süreğen karşı gelme ve itaatsizliktir.**

**E) Bipolar bozukluk:** Temel olarak **taşkın veya aşırı hareketli dönemler ile çökkünlük dönemlerinin** ortaya çıktığı bir duygudurum bozukluğudur. Taşkın dönemde aşırı hareketlilik, uyku gereksiniminde azalma, kendine güven artışı ve düşüncelerde hızlanma gibi belirtiler görülebilir. Soruda Orhan'da böyle dönemsel bir duygudurum değişikliği anlatılmamıştır.

**Cevap: B**

**21.** "Bağımsız yaşamsal olaylar", bireyin **davranışlarından, seçimlerinden, kişilik özelliklerinden veya psikolojik durumundan bağımsız olarak** ortaya çıkan ve kişinin olayın oluşumunda **etkisinin bulunmadığı** olaylardır. Bu nedenle **kontrol edilemeyen stresörler** olarak değerlendirilir. Deprem, sel, yangın, aile bireyinin ölümü, ekonomik kriz, pandemi ve savaş gibi olaylar buna örnektir.

"Bağımlı yaşamsal olaylar" ise bireyin **kendi davranışları, seçimleri, kişilik özellikleri veya psikolojik durumuyla bağlantılı** olarak ortaya çıkan olaylardır. Kişinin olayın ortaya çıkışına **kısmen veya tamamen katkısı** vardır ve bu nedenle **kontrol edilebilir stresörler** olarak değerlendirilir. Örneğin kişinin **kendi davranışı nedeniyle işini kaybetmesi**, saldırgan davranışları nedeniyle arkadaşlarını kaybetmesi, çalışmaması nedeniyle akademik başarısızlık yaşaması veya kötü bütçe yönetimi nedeniyle finansal sorun yaşaması bağımlı yaşamsal olaylardır.

**A)** **Bir çalışanın görev yaptığı kurumun idari kararla başka bir şehre taşınması:** Kurumun taşınması, çalışanın davranışından veya psikolojik durumundan kaynaklanmamaktadır. Karar **kurum yönetimi tarafından** alınmıştır. Çalışanın olayın ortaya çıkışında etkisi olmadığı için bağımsız yaşamsal olaydır.

**B)** **Bir ailenin yaşadığı evin sel felaketi nedeniyle kullanılamaz hâle gelmesi: Sel felaketi**, bireyin davranışlarından bağımsız olarak ortaya çıkan bir doğal afettir. Slaytta da **deprem, sel ve yangın** bağımsız yaşamsal olaylara doğrudan örnek olarak verilmiştir. Bu nedenle bağımsız yaşamsal olaydır.

**C)** **Uzun süredir yoğun kaygı yaşayan bir kişinin işine devam edememesi ve bu nedenle işten çıkarılması:** Burada **kişinin psikolojik durumu olan yoğun kaygı**, işe devam etme davranışını etkilemekte; işe devam edememesi de **işten çıkarılmasına** yol açmaktadır. Dolayısıyla kişinin **psikolojik durumu ve davranışı olayın ortaya çıkışına katkıda bulunmaktadır**. Bu durum, slayttaki **"kendi davranışı nedeniyle işini kaybetme"** örneğiyle doğrudan örtüşmektedir. Bu nedenle bağımlı yaşamsal olaydır.

**D)** **Bir öğrencinin sınav sisteminin değiştirilmesi nedeniyle okul değiştirmek zorunda kalması:** Öğrencinin okul değiştirmesine neden olan **sınav sistemindeki değişiklik**, öğrencinin davranışından veya psikolojik durumundan kaynaklanmamaktadır. Öğrencinin olayın ortaya çıkışında etkisi olmadığı için bağımsız yaşamsal olaydır.

**E)** **Bir bireyin ekonomik kriz nedeniyle temel harcamalarını azaltması:** Buradaki temel olay **ekonomik krizdir**. Ekonomik kriz, bireyin davranışından bağımsız olarak ortaya çıkan **makro düzeyde bir olaydır**. Bireyin harcamalarını azaltması ise krizin sonucu olarak ortaya çıkan bir davranıştır; ekonomik krizin ortaya çıkmasına katkıda bulunmamıştır. Bu nedenle bağımsız yaşamsal olaydır.

**Cevap: C**

**22.** Denizde yaşanan ciddi boğulma tehlikesinin ardından Senem Hanım'da **travmayı yeniden yaşama**, **travmayı hatırlatan durumlardan kaçınma**, **duygusal tepkisizlik**, **aşırı uyarılmışlık**, **tetikte olma ve irkilme** gibi travma ile ilişkili belirtiler ortaya çıkmıştır. Ancak burada tanı açısından belirleyici olan yalnızca belirtilerin türü değil, **belirtilerin ne kadar sürdüğüdür**. DSM-5'e göre travmatik olaydan sonra ortaya çıkan belirtiler **3 gün ile 1 ay arasında** sürüyorsa "akut stres bozukluğu"; **1 aydan uzun** sürüyorsa "travma sonrası stres bozukluğu" düşünülür. Senem Hanım'ın belirtilerinin **20 gün sonra tamamen ortadan kalkması**, akut stres bozukluğunun süre ölçütüyle örtüşmektedir. Bu nedenle gösterdiği tablo **akut stres bozukluğudur**.

**A)** **Travma sonrası stres bozukluğu:** Travmatik bir olay sonrasında yeniden yaşantılama, kaçınma, olumsuz duygu ve düşünce değişiklikleri ile **aşırı uyarılmışlık** belirtilerinin ortaya çıkmasıyla karakterizedir. Tanı açısından belirtilerin **1 aydan uzun sürmesi** gerekir. Senem Hanım'ın belirtileri 20 gün içinde ortadan kalktığı için bu seçenek uygun değildir.

**B)** **Agorafobi:** Kişinin **kaçmanın zor olabileceğini veya yardım alınamayabileceğini düşündüğü** durum ve ortamlardan yoğun korku ya da kaygı duymasıdır. Kalabalık alanlar, toplu taşıma, açık alanlar, kapalı alanlar veya evden tek başına çıkma gibi durumlar korku konusu olabilir. Buradaki belirtiler ise doğrudan yaşanan travmatik olay sonrasında ortaya çıkmıştır.

**C)** **Panik bozukluk:** Beklenmedik biçimde tekrarlayan **panik ataklar** ve kişinin yeni atakların ortaya çıkacağı ya da sonuçlarının ne olacağı konusunda sürekli kaygı yaşamasıyla ilişkilidir. Panik bozukluğunda temel belirleyici, travmatik olay sonrasında gelişen yeniden yaşantılama ve kaçınma örüntüsü değildir.

**D)** **Akut stres bozukluğu:** Kişinin **gerçek veya tehdit edilmiş ölüm, ciddi yaralanma ya da cinsel saldırı** gibi travmatik bir olay yaşamasından veya buna tanık olmasından sonra ortaya çıkan travma ilişkili belirtilerle karakterizedir. Belirtiler **3 gün ile 1 ay arasında** sürer. Senem Hanım'ın boğulma tehlikesinin ardından travmatik olayı tekrar tekrar yaşaması, kaçınma, duygusal tepkisizlik, tetikte olma ve irkilme belirtileri göstermesi ve bunların **20 gün içinde ortadan kalkması**, akut stres bozukluğunun tanı ölçütleriyle örtüşmektedir.

**E) Çözülme bozukluğu:** Bilinç, bellek, kimlik, çevreyi algılama veya kişinin kendisini algılamasında **bütünlüğün bozulması** ile ilişkili bozuklukları kapsar. Örneğin önemli kişisel bilgileri hatırlayamama, kişinin kendisine veya çevresine yabancılaşması gibi belirtiler görülebilir. Senem Hanım'ın temel belirtileri ise travma sonrasında ortaya çıkan yeniden yaşantılama, kaçınma ve aşırı uyarılmışlık belirtileridir.

**Cevap: D**

**23.** Şenay Hanım'ın **kapıyı kilitleyip tekrar tekrar kontrol etmesi**, kapıyı gerçekten kilitlemiş olmasına rağmen **kilitleyip kilitlemediğinden emin olamaması** ve bu davranışı gerçekleştirmek için tekrar tekrar geri dönmesi, obsesyon ve kompulsiyon döngüsünü göstermektedir. DSM-5'e göre obsesif kompulsif bozuklukta obsesyonlar, kişinin kontrolü dışında ortaya çıkan, yineleyici ve istenmeyen düşünce, dürtü veya imgeler; kompulsiyonlar ise kişinin bu düşüncelerin oluşturduğu kaygıyı azaltmak ya da korkulan bir durumu önlemek amacıyla yaptığı **tekrarlayıcı davranışlar veya zihinsel eylemlerdir**. Şenay Hanım'ın kapıyı kilitleyip tekrar tekrar kontrol etmesi kompulsif davranış niteliğindedir. Ayrıca davranışların **zaman kaybına yol açması**, klinik açıdan önem taşıyan işlev kaybını göstermektedir. Bu nedenle tablo obsesif kompulsif bozuklukla uyumludur.

**A) Narsisistik kişilik bozukluğu: Büyüklenmecilik, hayranlık gereksinimi ve kendisine özel ayrıcalık tanınması beklentisi** ile belirginleşen bir kişilik bozukluğudur. Kişi kendisini olduğundan daha önemli görme, özel ve üstün olduğuna inanma, yoğun hayranlık beklentisi ve başkalarının ihtiyaçlarına karşı empati göstermekte güçlük yaşama gibi özellikler gösterebilir.

**B) Panik atak bozukluğu:** Panik atak, **yoğun korku veya yoğun rahatsızlığın aniden ortaya çıktığı** bir durumdur. Çarpıntı, terleme, titreme, nefes darlığı, göğüste sıkışma, baş dönmesi ve kontrolü kaybetme korkusu gibi belirtiler görülebilir. Panik bozuklukta temel sorun tekrarlayan beklenmedik panik ataklar ve bunların yeniden yaşanacağına ilişkin sürekli kaygıdır.

**C) Yaygın kaygı bozukluğu:** Birden fazla yaşam alanıyla ilgili **aşırı ve kontrol edilmesi güç kaygı ve endişenin** uzun süre devam etmesiyle karakterizedir. DSM-5'e göre bu kaygı ve endişenin **en az 6 ay** boyunca, çeşitli olay veya etkinliklerle ilgili olarak sürmesi gerekir. Huzursuzluk, kolay yorulma, dikkat güçlüğü, kas gerginliği ve uyku bozukluğu gibi belirtiler eşlik edebilir.

**D) Bipolar bozukluk:** Temel olarak **mani veya hipomani dönemleri ile depresif dönemlerin** görüldüğü bir duygu durum bozukluğudur. Mani döneminde aşırı yükselmiş veya kolay kızan duygu durumu, uyku ihtiyacında azalma, konuşkanlıkta artış, düşüncelerin hızlanması, etkinlikte artış ve kendine aşırı güven gibi belirtiler görülebilir.

**E) Obsesif kompulsif bozukluk: Obsesyonlar ve kompulsiyonlarla** karakterizedir. Obsesyonlar, kişinin istemediği hâlde zihnine gelen, yineleyici ve rahatsız edici düşünce, dürtü veya imgelerdir. Kompulsiyonlar ise kişinin bu düşüncelere yanıt olarak yaptığı **tekrarlayıcı davranışlar veya zihinsel eylemlerdir**. Örneğin kapının kilitli olup olmadığını defalarca kontrol etmek, elleri aşırı derecede yıkamak veya belirli bir davranışı belirli sayıda tekrarlamak kompulsiyonlara örnek olabilir. DSM-5 açısından belirtilerin **zaman alması** ve kişinin günlük yaşamında belirgin sıkıntı ya da işlev kaybına yol açması klinik açıdan önemlidir. Şenay Hanım'ın kapıyı tekrar tekrar kontrol etmesi ve bunun **çok zaman kaybettirmesi**, bu özelliklerle örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**24.** **Doğal öğretim yöntemleri,** öğretimin **öğrencinin günlük yaşamı ve doğal çevresi içinde**, önceden aşırı yapılandırılmamış ve **spontan öğretim fırsatlarından yararlanılarak** gerçekleştirilmesini ifade eder. Temelinde **gerçek yaşam bağlamı, öğrenci merkezlilik ve işlevsel sosyal beceriler** bulunur. Öğretmen, öğrencinin ilgisini ve o anda ortaya çıkan gereksinimini öğretim fırsatına dönüştürür. Örneğin oyun sırasında top isteyen öğrencinin bu isteğini kullanarak iletişim kurmasını desteklemek doğal öğretime uygundur. Doğal öğretimde ayrıca **doğal etkileşimler** ve **oyunla öğretim** gibi uygulamalardan yararlanılabilir.

**A)** **Bahçede oynarken öğrencinin topu almak istemesi üzerine "topu verir misin?" demesini beklemek:** Öğretim fırsatı **öğrencinin doğal ortamda ortaya çıkan isteğinden** doğmaktadır. Öğrenci bahçede oyun oynarken topa ihtiyaç duymakta, öğretmen de bu gerçek yaşam durumunu iletişim becerisini geliştirmek için kullanmaktadır. Burada öğretim **öğrenci merkezli**, **doğal etkileşim içinde** ve öğrencinin gerçek gereksinimine dayalıdır. Bu nedenle doğal öğretim yöntemine örnektir.

**B)** **Hayvan isimlerini öğretmek için yapılandırılmış çalışma kâğıtları kullandığı bir etkinlik planlamak:** Burada öğretmen öğretim sürecini **önceden planlamakta ve belirli bir materyal üzerinden yapılandırmaktadır**. Öğretim doğal ortamda kendiliğinden ortaya çıkan bir fırsattan yararlanılarak yürütülmemektedir. Bu özellikler yapılandırılmış öğretime daha uygundur.

**C)** **Renkleri öğretmek amacıyla masada sırayla kart gösterip çocuktan adlandırmasını istemek:** Öğretmen uyaranları ve öğrenciden beklenen tepkiyi **önceden belirlemektedir**. Kartların sırayla gösterilmesi ve çocuğun adlandırmasının istenmesi, belirli bir öğretim hedefi doğrultusunda yapılandırılmış bir uygulamadır.

**D)** **Günlük kavramları öğretmek için önceden hazırlanmış görsel destekli sunum izletmek:** İçerik ve materyal **önceden hazırlanmış**, öğretim belirli bir plan doğrultusunda düzenlenmiştir. Dolayısıyla öğretim öğrencinin o anda ortaya çıkan doğal gereksiniminden veya doğal etkileşiminden hareket etmemektedir.

**E)** **Yeni kelimeleri öğretmek amacıyla öğretmenin modeli izletip tekrar ettirmesi:** Öğretmen hedef kelimeyi **modellemekte ve öğrenciden belirli bir tepkiyi tekrar etmesini istemektedir**. Öğretim süreci öğretmen tarafından yapılandırılmıştır; doğal yaşam içinde kendiliğinden ortaya çıkan bir iletişim fırsatından yararlanılmamaktadır.

**Cevap: A**

**25.** Psikolojik testte yer alan maddelerin **birbirleriyle ne ölçüde tutarlı olduğu**, yani aynı özelliği ölçmeye ne ölçüde hizmet ettiği "iç tutarlılık" ile incelenir. İç tutarlılık, test maddelerinin **homojenliğini** değerlendirmeye yöneliktir. Maddelerin aynı psikolojik özelliğin farklı yönlerini tutarlı biçimde ölçmesi, testin kendi içinde tutarlı olduğunu gösterir. Bu amaçla Cronbach alfa, iki yarı güvenirliği ve uygun durumlarda KR-20 gibi katsayılardan yararlanılabilir. Soruda özellikle **"maddelerin ne kadar homojen olduğu"** ifadesi iç tutarlılığı doğrudan işaret etmektedir. Tek boyutluluk açısından da maddelerin aynı yapıya yönelip yönelmediği hakkında bilgi sağlar; ancak tek boyutluluğu doğrudan ortaya koymak için faktör analizi gibi yapı incelemeleri daha uygun bir yöntemdir.

**A)** **Paralel form güvenirliği:** Aynı özelliği ölçmek amacıyla hazırlanmış **iki eşdeğer test formunun** aynı bireylere uygulanması ve iki formdan elde edilen puanların ne ölçüde benzer olduğunun incelenmesidir.

**B)** **İç tutarlılık:** Testteki **maddelerin homojenliğini ve birbirleriyle tutarlılığını** inceler. Maddelerin aynı psikolojik özelliği ölçme konusunda ne ölçüde ortak hareket ettiğini belirlemeye yöneliktir. Bu nedenle soruda belirtilen psikometrik özellik budur.

**C)** **Ölçüt geçerliği:** Testten elde edilen puanların, testin ölçmek istediği özellikle ilişkili olan **dış bir ölçütle ne ölçüde ilişkili olduğunu** gösterir. Örneğin bir seçme testindeki puanların iş performansıyla ilişkisi ölçüt geçerliğine ilişkin kanıt sağlayabilir.

**D)** **Test-tekrar test güvenirliği:** Aynı testin **aynı bireylere farklı zamanlarda** uygulanması ve iki uygulamadan elde edilen puanların tutarlılığının incelenmesidir. Temel olarak testin zamana karşı ne kadar kararlı olduğunu gösterir.

**E)** **Yapı geçerliği:** Testin gerçekten ölçmeyi amaçladığı **psikolojik yapıyı ölçüp ölçmediğini** inceleyen geçerlik türüdür. Faktör analizi gibi yöntemlerle testteki maddelerin hangi boyutlarda toplandığı ve kuramsal yapıyla uyumlu olup olmadığı incelenebilir.

**Cevap: B**

**26.** "Kimdir Bu?" tekniği, öğrencilerin sınıftaki arkadaşlarını **belirli özellik veya davranışlara göre seçerek tanımlamalarına** dayanan bir bireyi tanıma tekniğidir. Öğrencilerden "Sınıfta arkadaşlarına yardım eden kimdir?", "Liderlik özelliği gösteren kimdir?" gibi sorulara yanıt vermeleri istenir. Böylece öğrencilerin birbirleri hakkındaki algıları ve sınıf içindeki sosyal özellikleri hakkında bilgi elde edilebilir. Ancak elde edilen bilgilerin doğruluğu, öğrencilerin değerlendirme yaparken **arkadaşlık ilişkilerinden, kişisel beğenilerinden veya önyargılarından etkilenebilmesi** nedeniyle sınırlanabilir. Bu nedenle B seçeneği tekniğin sonuçlarının güvenilirliğini etkileyebilecek temel sınırlılıktır.

**A)** **Öğrencilerin cevaplarının anonim olması:** Anonimlik, öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade etmelerine yardımcı olabilir ve sosyal baskıyı azaltabilir. Bu nedenle tekniğin sonuçlarının güvenilirliğini azaltan temel bir sınırlılık değildir.

**B)** **Öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinden veya kişisel önyargılarından etkilenerek cevap verebilmeleri:** Öğrenciler bir arkadaşlarını değerlendirirken **gerçek davranış özelliklerinden çok arkadaşlık ilişkilerinin, kişisel beğenilerinin veya önyargılarının etkisinde kalabilirler**. Örneğin yakın arkadaşını "yardımsever" olarak, kendisiyle anlaşamadığı bir arkadaşını ise olumsuz özelliklerle değerlendirebilir. Bu durum elde edilen bilgilerin nesnelliğini ve dolayısıyla güvenilirliğini olumsuz etkileyebilir.

**C)** **Tekniğin kolay uygulanabilir olması:** Uygulamanın kolay olması bir sınırlılık değil, tekniğin **kullanışlılığı açısından bir avantajdır**. Çok sayıda öğrenciden kısa sürede bilgi toplanabilmesini sağlar.

**D)** **Öğrencilerin kendilerini de değerlendirebilmesi:** Öğrencilerin kendilerini değerlendirmesi, tekniğin uygulanış biçimine bağlı olarak kullanılabilecek bir öz değerlendirme olanağıdır. Tek başına tekniğin güvenilirliğini azaltan temel bir sınırlılık değildir.

**E)** **Öğrencilerin farklı özellikler için birden fazla arkadaşının ismini yazabilmesi:** Birden fazla öğrencinin seçilebilmesi, sınıftaki farklı algıların ortaya çıkarılmasına ve daha kapsamlı bilgi elde edilmesine olanak sağlayabilir. Bu durum tek başına güvenilirliği azaltan bir özellik değildir.

**Cevap: B**

**27.** Bireye **yarım bırakılmış cümleler verilip bunları kendi ifadeleriyle tamamlamasının istenmesi**, cümle tamamlama yöntemine dayalı projektif kişilik değerlendirmelerinin temel özelliğidir. Bu tür araçlarda kişinin tamamlamaları üzerinden **uyum düzeyi, kişiler arası ilişkileri, duygusal yaşantıları, çatışmaları ve kişilik özellikleri** hakkında değerlendirme yapılır. Sorudaki en ayırt edici bilgi ise **40 yarım bırakılmış cümle** ve **farklı yaş gruplarına yönelik formların bulunmasıdır**. Rotter Cümle Tamamlama Testi'nin ikinci baskısında lise, üniversite ve yetişkin düzeyleri için ayrı formlar bulunmakta ve her form **40 cümle başlangıcından** oluşmaktadır. Araç, özellikle genel uyumun değerlendirilmesine yönelik bir tarama aracı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle soruda tanımlanan araç Rotter Cümle Tamamlama Testi'dir.

**A)** **Tematik Algı Testi (TAT):** Henry A. Murray ve Christiana Morgan tarafından geliştirilen, **projektif bir kişilik değerlendirme aracıdır**. Bireye belirsiz sosyal durumları içeren resimler gösterilir ve bu resimlerden hareketle **başlangıcı, gelişmesi ve sonucu olan bir hikâye oluşturması** istenir. Hikâyelerde ortaya çıkan temalar üzerinden bireyin **ihtiyaçları, güdüleri, duyguları, çatışmaları ve kişiler arası ilişkileri** hakkında değerlendirme yapılır. TAT'ın standart materyali **30 resim ve 1 boş karttan oluşan 31 kartlık** bir settir; ancak uygulamada kişinin yaşına ve özelliklerine uygun kartlardan bir alt küme kullanılabilir.

**B)** **Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI):** MMPI, kişilik özellikleri ve psikolojik belirtileri değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş **nesnel ve yapılandırılmış bir kişilik envanteridir**. Projektif testlerden farklı olarak kişiye belirsiz bir uyaran sunup serbest biçimde yorumlaması veya bir cümleyi tamamlaması beklenmez. Bireyin standart maddelere verdiği yanıtlar, belirli ölçekler ve puanlama sistemi üzerinden değerlendirilir. Klinik değerlendirmelerde **depresyon, kaygı, şizofreni, paranoya, kişilik özellikleri ve çeşitli psikolojik belirtiler** gibi alanlara ilişkin bilgi sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

C) **Beier Cümle Tamamlama Testi:** Delbert C. Beier tarafından geliştirilen **projektif nitelikte, yarı yapılandırılmış bir kişilik değerlendirme aracıdır**. Bireyin **iç dünyasındaki çatışmaları, ilgi ve arzularını, aile ve sosyal çevre algısını, savunma biçimlerini ve kişiler arası ilişkilerini** anlamaya yönelik cümle tamamlama yöntemini kullanır. Beier testinin farklı yaş gruplarına yönelik formları bulunur ve cümleler aile ilişkileri, kişisel yetenekler, arkadaşlıklar, dış çevre gibi çeşitli alanlara ilişkin ipuçları sağlayabilir. Ancak bu testin ayırt edici özelliği sorudaki 40 cümle değildir; verilen formlar **40 maddelik Rotter formundan farklı sayıda cümle başlangıcı** içerir. Bu nedenle sorudaki 40 cümle bilgisi Beier'i işaret etmez.

D) **Rorschach Mürekkep Lekesi Testi:** Hermann Rorschach tarafından geliştirilen **projektif bir kişilik testidir**. Testin temel uyaranı tamamlanmamış cümleler veya resimler değil, **10 adet simetrik mürekkep lekesidir**. Standart takımda **5 siyah-beyaz, 2 siyah-kırmızı ve 3 çok renkli kart** bulunur. Bireye kartlar tek tek gösterilir ve ne gördüğü sorulur; ardından verdiği yanıtın **kartın hangi bölümüne ve hangi görsel özelliğine dayanarak** oluşturulduğu sorgulanır. Böylece kişinin belirsiz uyaranları algılama ve örgütleme biçimi değerlendirilir.

E) **Rotter Cümle Tamamlama Testi:** Julian B. Rotter ve Janet E. Rafferty tarafından geliştirilen **projektif nitelikte, yarı yapılandırılmış bir cümle tamamlama testidir**. Bireye **40 yarım bırakılmış cümle başlangıcı** verilir ve bunları kendi düşünce ve duygularını yansıtacak şekilde tamamlaması istenir. Değerlendirmede kişinin verdiği yanıtlar üzerinden **genel uyum düzeyi, kişiler arası ilişkileri, duygusal yaşantıları, çatışmaları ve kişilik özellikleri** hakkında bilgi edinilir. Güncel RISB-2'de lise, üniversite ve yetişkinler için üç ayrı düzey bulunur; her birinde **40 cümle başlangıcı** vardır ve bireysel ya da grup olarak uygulanabilir.

**Cevap: E**

**28.** Toplu dosya, öğrenci hakkında farklı tekniklerle elde edilen bilgilerin **sistemli biçimde sınıflandırılarak, özetlenerek ve kaydedilerek** bir arada tutulduğu dosyadır. Bu bilgiler yalnızca öğrenciyi tanımak için değil, öğrencinin **büyüme ve gelişimini zaman içinde izlemek** ve gerektiğinde daha etkili yardım sunmak amacıyla kullanılır. Toplu dosyada bulunan bilgiler gizlilik açısından dört düzeyde ele alınır. **Birinci düzey bilgiler herkese açık**, ikinci düzey bilgiler sorumlu kişilere verilebilen, **üçüncü düzey bilgiler öğrenci veya velisinin onayı olmadan başkalarına verilemeyen**, **dördüncü düzey bilgiler ise gizli tutulması gereken en hassas bilgiler** niteliğindedir. Psikolojik inceleme ve psikiyatrik muayene sonuçları, sosyal hizmet raporları, tıbbi ve yasal inceleme sonuçları dördüncü düzey bilgilere örnektir. Bu nedenle soruda gizlilik düzeyi en yüksek bilgi **D seçeneğidir**.

A) **Öğrencinin sınıf içindeki başarı sırası:** Öğrencinin akademik durumuna ilişkin bir bilgidir. Verilen sınıflandırmada **üçüncü düzey bilgiler** arasında değerlendirilir. Öğrencinin veya velisinin onayı olmadan başkalarına verilmemesi gereken bilgiler arasındadır; ancak en yüksek gizlilik düzeyinde değildir.

B) **Öğretmenler ve uzmanlar kurulunun tavsiyeleri:** Öğrenci hakkında öğretmenler veya uzmanlar tarafından oluşturulan **tavsiye ve değerlendirmeler**, üçüncü düzey bilgiler içerisinde yer alır. Bu nedenle öğrencinin veya velisinin onayı olmadan paylaşılmaması gerekir.

C) **Çocuğun üvey olup olmaması:** Aile yapısına ilişkin kişisel bir bilgidir. Ancak verilen gizlilik düzeyi sınıflandırmasında dördüncü düzeydeki **en yüksek gizlilik gerektiren bilgiler** arasında yer almamaktadır.

D) **Sosyal hizmet raporları: Dördüncü düzey**, toplu dosyada yer alabilecek ancak **gizli tutulması gereken en hassas bilgileri** kapsar. Verilen bilgiler arasında sosyal hizmet raporları doğrudan bu düzeyde yer almaktadır. Bu nedenle gizlilik düzeyi en yüksek olan bilgidir.

E) **Öğrencinin merak ve hobileri:** Öğrencinin ilgi alanları ve hobileri hakkında bilgiler **ikinci düzey** bilgiler arasında değerlendirilebilir. Sorumlu kişilere verilebilecek bilgiler niteliğindedir ve dördüncü düzeydeki hassas gizli bilgilerden değildir.

**Cevap: D**

**29.** Bireyi tanıma çalışmaları, öğrenciyi yalnızca belirli bir zamanda tanımaya yönelik tek seferlik bir çalışma değildir. Bireyin **gelişimi, ihtiyaçları, ilgileri, ilişkileri ve koşulları zaman içinde değişebildiği** için elde edilen bilgilerin belirli aralıklarla yeniden değerlendirilmesi ve güncellenmesi gerekir. Bu nedenle bireyi tanıma sürecinde **süreklilik ve güncellik** ilkesi önem taşır. Ebru Hanım öğrencilerin akademik, sosyal, ailevi ve ilgi alanlarına ilişkin çok boyutlu bilgiler toplamış, farklı kişilerle iş birliği yapmış ve elde ettiği bilgiler doğrultusunda rehberlik programları hazırlamıştır. Ancak çalışmanın ilerleyen dönemlerde **yeniden ele alınmasına ve bilgilerin güncellenmesine yönelik açık bir planlama yapmaması**, bireyi tanıma sürecinin süreklilik ve güncellik gerektirdiği ilkesinin gözetilmediğini göstermektedir.

**A)** **Bireyi bütün yönleriyle tanımak gerekir:** Bireyi yalnızca akademik başarısı açısından değil, **ilgi ve yetenekleri, kişilik özellikleri, aile ve sosyal ilişkileri, duygusal özellikleri ve gelişimsel özellikleri** gibi farklı yönleriyle ele almak gerekir. Ebru Hanım öğrenciler hakkında akademik, ilgi alanları, aile ve sosyal ilişkilere ilişkin çok boyutlu bilgiler topladığı için bu ilkeye uygun hareket etmiştir.

**B)** **Bireyi tanıma çalışmaları tüm öğrencileri kapsamalıdır:** Bireyi tanıma hizmetleri yalnızca sorun yaşayan veya rehberlik hizmetine başvuran öğrencilerle sınırlı tutulmamalı, **okuldaki tüm öğrencileri kapsayacak biçimde** yürütülmelidir. Ebru Hanım'ın çalışmasını okuldaki tüm öğrencileri tanımaya yönelik gerçekleştirmesi bu ilkeyle örtüşmektedir.

**C)** **Bireyi tanımada farklı tekniklerden yararlanmak gerekir:** Öğrenci hakkında daha kapsamlı ve güvenilir bilgi elde edebilmek için **tek bir bilgi kaynağına veya tek bir tekniğe bağlı kalınmaması**, farklı teknik ve kaynaklardan yararlanılması gerekir. Ebru Hanım'ın sınıf öğretmenleri ve velilerle koordineli biçimde farklı alanlara ilişkin veriler toplaması bu ilkeye uygundur.

**D)** **Bireyi tanıma ekip çalışmasını gerektirir:** Öğrencinin farklı özelliklerinin daha kapsamlı değerlendirilebilmesi için **psikolojik danışman, öğretmen, veli ve gerektiğinde diğer uzmanların iş birliği** önemlidir. Ebru Hanım'ın sınıf öğretmenleri ve velilerle koordineli çalışması bu ilkeye uygundur.

**E)** **Bireyi tanıma süreci süreklilik ve güncellik gerektirir:** Bireyi tanıma çalışmaları **bir kez yapılıp tamamlanan çalışmalar değildir**. Öğrencinin gelişimi ve yaşam koşulları değişebileceğinden elde edilen bilgilerin belirli aralıklarla yeniden değerlendirilmesi ve güncellenmesi gerekir. Ebru Hanım'ın çalışmanın ilerleyen dönemlerinde tanıma sürecini yeniden ele almaya yönelik **açık bir planlama yapmaması**, bu ilkenin göz ardı edildiğini göstermektedir.

**Cevap: E**

**30.** Sosyometride öğrencilerin birbirlerine yönelik seçimleri, seçimlerin "kaçıncı derecede" yapıldığı dikkate alınarak puanlandırılır. Burada "1. dereceden seçilen" öğrenci en güçlü seçimi, "2. dereceden seçilen" ikinci derecedeki seçimi, "3. dereceden seçilen" ise üçüncü derecedeki seçimi ifade eder. Buna göre puanlamada **1. derece = 3 puan, 2. derece = 2 puan, 3. derece = 1 puan** alınır.

Tablodaki seçimlerden öğrencilerin toplam puanlarını hesapladığımızda:

- **Ayşen:** 2 × 2 + 1 × 1 = **5 puan**
- **Buse:** 1 × 3 + 1 × 1 = **4 puan**
- **Cemile:** 2 × 3 + 2 × 2 = **10 puan**
- **Kerem:** 1 × 2 + 1 × 1 = **3 puan**
- **Tekin:** 1 × 3 + 1 × 2 + 1 × 1 = **6 puan**
- **Ferit:** 2 × 3 + 2 × 1 = **8 puan**

Buna göre Cemile **10 puanla sınıfın en yüksek puanına**, Ferit **8 puana**, Tekin ise **6 puana** sahiptir. Dolayısıyla Ferit'in puanı Tekin'den düşük değildir; tam tersine **Ferit 8, Tekin 6 puan** almıştır.

**A)** **Ferit'in puanı, Buse'nin puanından yüksektir:** Ferit 8, Buse 4 puan almıştır. İfade doğrudur.

**B)** **Ferit'in puanı, Tekin'in puanından düşüktür:** Ferit **8**, Tekin **6** puan almıştır. Ferit'in puanı Tekin'den düşük değil, daha yüksektir. Bu nedenle ifade yanlıştır.

**C)** **Cemile'nin puanı, Ayşen'in puanından yüksektir:** Cemile 10, Ayşen 5 puan almıştır. İfade doğrudur.

**D)** **Cemile, sınıfın en yüksek puanını almıştır:** Cemile'nin 10 puanı, diğer öğrencilerin puanlarından yüksektir. Dolayısıyla sınıfın en yüksek puanı Cemile'ye aittir.

**E) Ayşen, en yakın arkadaşı olarak Ferit'i görmektedir:** Ayşen'in seçimlerinde Ferit'i **1. dereceden seçmesi**, Ferit'i Ayşen açısından en güçlü/en yakın seçim konumuna getirmektedir. Bu nedenle ifade doğrudur.

**Cevap: B**

**31.** "Vaka incelemesi", hakkında ayrıntılı bilgi edinilmek istenen bireyin **geçmişine, mevcut durumuna ve gelişim sürecine ilişkin farklı kaynaklardan bilgi toplanması, bu bilgilerin sistematik biçimde bir araya getirilerek değerlendirilmesi** sürecidir. "Vaka konferansı" ise elde edilen bilgilerin **öğretmen, psikolojik danışman, yönetici ve gerektiğinde diğer uzmanların katılımıyla bir arada değerlendirilmesi ve birey için izlenecek yol konusunda karar verilmesi** sürecidir. Eymen hakkında ailesiyle görüşülmesi, eski okul kayıtlarının incelenmesi, öğretmenlerden ve rehberlik raporlarından bilgi toplanması ve bunların **sistematik biçimde bir araya getirilip analiz edilmesi**, vaka incelemesine karşılık gelmektedir. Daha sonra öğretmenler, okul yönetimi ve rehberlik servisinin katıldığı toplantıda Eymen'in durumunun **çok yönlü değerlendirilmesi ve izlenecek yol haritasında fikir birliğine varılması** ise vaka konferansını göstermektedir. Dolayısıyla süreç sırasıyla **vaka incelemesi ve vaka konferansıdır**.

**A) Gözlem - Sosyometri:** Gözlem, bireyin davranışlarının doğal veya yapılandırılmış ortamlarda sistemli biçimde izlenerek kaydedilmesidir. Sosyometri ise bir grubun üyeleri arasındaki **seçim, tercih ve sosyal ilişkilerin** belirlenmesine yönelik bir tekniktir. Eymen'in durumunda bu iki teknik tanımlanmamaktadır.

**B) Görüşme - Grup rehberliği:** Görüşme, birey hakkında bilgi edinmek veya bireye yardımcı olmak amacıyla **karşılıklı iletişim yoluyla bilgi alışverişinde bulunma** tekniğidir. Grup rehberliği ise benzer gelişimsel veya eğitsel ihtiyaçları olan bireylere grup ortamında bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik bir rehberlik hizmetidir. Buradaki toplantının amacı grup rehberliği yapmak değil, Eymen'in durumunu uzmanlarla birlikte değerlendirmektir.

**C) Vaka incelemesi - Görüşme:** Vaka incelemesi ilk aşamaya uygundur; ancak ikinci aşamadaki toplantı yalnızca bilgi almak amacıyla yapılan bir görüşme değildir. Farklı görevlilerin katılımıyla **vakanın çok yönlü değerlendirilmesi ve izlenecek yolun belirlenmesi** söz konusudur. Bu nedenle ikinci teknik vaka konferansıdır.

**D) Vaka kaydı - Vaka konferansı:** Vaka konferansı ikinci aşamayı doğru karşılamaktadır. Ancak ilk aşamada yalnızca belirli olayların veya gözlemlerin kaydedilmesinden söz edilmemektedir. Eymen hakkında **farklı kaynaklardan kapsamlı bilgi toplanması, bilgilerin birleştirilmesi ve analiz edilmesi** söz konusu olduğundan ilk teknik vaka incelemesidir.

**E) Vaka incelemesi - Vaka konferansı:** Eymen hakkında farklı kaynaklardan **sistemli ve kapsamlı bilgi toplanması ve bu bilgilerin bütüncül biçimde değerlendirilmesi** vaka incelemesidir. Ardından farklı okul paydaşlarının katıldığı toplantıda vakanın **çok yönlü değerlendirilmesi ve izlenecek yol haritasının belirlenmesi** vaka konferansıdır. Sürecin iki aşaması da bu kavramlarla örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**32.** Grupla psikolojik danışma sürecinde üyelerin **kendilerini daha derinlemesine tanımaları, davranışlarının altında yatan anlamları fark etmeleri, mevcut davranış örüntülerini incelemeleri ve daha işlevsel alternatif davranışlar geliştirmeye başlamaları** özellikle "eylem evresi"nin temel özelliklerindendir. Bu evrede grup üyeleri yalnızca sorunlarını anlatmakla kalmaz; elde ettikleri farkındalıkları davranış düzeyine taşımaya, yeni davranışları denemeye ve kişiler arası ilişkilerinde değişim oluşturmaya çalışırlar. Dolayısıyla soruda-ki "davranış kalıplarının anlamlarını yorumlama", "kendini daha derinden keşfetme" ve "alternatif davranışlar üzerinde düşünme" ifadeleri eylem evresini göstermektedir.

**A) Başlangıç:** Grubun amaçlarının belirlenmesi, üyelerin birbirlerini tanıması, güven ve **grup normlarının** oluşturulması, grup yapısının ve çalışma biçiminin açıklanması bu evrenin temel özellikleridir. Üyeler henüz grubun çalışma biçimine uyum sağlamaya çalışmaktadır.

**B)** **Geçiş:** Üyelerin gruba ilişkin **kaygı, direnç, güvensizlik ve çekingenliklerinin** daha görünür hâle geldiği evredir. Güç ve kontrol mücadeleleri, lideri sınama, grup normlarına direnme ve çatışmalar bu evrede ortaya çıkabilir. Grubun daha derin çalışmaya geçebilmesi için bu süreçlerin ele alınması önemlidir.

**C)** **Eylem:** Üyelerin **kendilerini ve davranış örüntülerini daha derinlemesine incelemeleri**, yaşantılarının anlamlarını keşfetmeleri, kişiler arası ilişkilerindeki örüntüleri fark etmeleri ve **yeni ya da alternatif davranışları denemeleri** bu evrenin temel özellikleridir. Grup çalışmasının terapötik açıdan en yoğun olduğu evredir.

**D)** **Sonlandırma:** Grup sürecinin tamamlanmasına hazırlanılır. Üyeler **elde ettikleri kazanımları değerlendirir, değişimlerini gözden geçirir ve öğrendiklerini grup dışındaki yaşamlarına nasıl aktaracaklarını** planlarlar. Ayrılık ve grubun sona ermesine ilişkin duygular da ele alınır.

**E)** **Planlama:** Verilen seçenekler içinde, grup danışmasının temel evrelerinden biri değildir. Grup sürecinde hazırlık ve planlama yapılabilmekle birlikte, burada kullanılan dört temel evre **başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma** şeklindedir.

**Cevap: C**

**33.** Kerem'in yaşadığı durumu anlatmasının ardından annenin vereceği tepki, çocuğun duygusunu anlamaya ve ona geri yansıtmaya yönelik olduğunda iletişim engeli oluşturmaz. Bu nedenle **E seçeneği** uygundur. **"Söz alamaman seni değersiz ve incinmiş hissettirmiş gibi görünüyor"** ifadesinde anne, Kerem'in yaşadığı olaya ilişkin duygusunu onun yerine karar vermeden fark etmekte ve yansıtmaktadır. Bu, **duygu yansıtması** niteliğindedir ve çocuğun kendisini anlaşılmış hissetmesini destekler.

**A)** **"Öğretmenler neyin ne zaman yapılacağını senden daha iyi bilir":** Anne burada Kerem'e **öğüt verme ve otoriteyi öne çıkarma** yoluna gitmektedir. Çocuğun yaşadığı duyguyu anlamak yerine ona nasıl düşünmesi gerektiğini söylemek iletişimi engelleyebilir.

**B)** **"Böyle şeyler derste olur, bunu bu kadar kafana takmamalısın":** Bu tepki **önemsizleştirme** içerir. Kerem'in yaşadığı incinme küçümsenmekte ve "bunu bu kadar önemsememelisin" mesajı verilmektedir.

**C)** **"Öğretmeninin sana böyle davranması hiç doğru değil":** Anne burada **yargılama ve değerlendirme** yapmaktadır. Öğretmenin davranışını hemen doğru veya yanlış olarak nitelendirmek, Kerem'in yaşantısını daha ayrıntılı anlatmasını engelleyebilir.

**D)** **"Derste öğretmenin seni fark etmemesine yol açacak bir davranış mı yaptın?":** Bu ifade **sorgulama ve suçlayıcı soru sorma** niteliği taşıyabilir. Kerem'in yaşadığı duyguyu anlamak yerine sorumluluğu onun davranışına yöneltmektedir.

**E)** **"Söz alamaman seni değersiz ve incinmiş hissettirmiş gibi görünüyor":** Kerem'in yaşadığı **incinme ve değersizlik duygusunu yansıtmakta**, onu yargılamadan anlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle iletişim engellerinden herhangi birini ortaya çıkarmaz.

**Cevap: E**

**34.** Ahmet, insanlara fazla güvenmesi nedeniyle yaşadığı sorunları anlatırken Pelin Hanım, Kaan'ın da önceki oturumda **insanlara aşırı güvenme nedeniyle benzer sorunlar yaşadığını** hatırlatmaktadır. Böylece Ahmet'in yaşantısının Kaan'ın yaşantısıyla benzer olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, **paylaştırma becerisine** örnektir. "Paylaştırma", grup üyelerinden birinin daha önceki oturumlarda anlattığı **yaşantı ve duygular ile diğer üyelerin yaşantıları arasındaki benzerliklere dikkat çekme** becerisidir. Bu beceri, üyelerin ortak yaşantılarını fark etmelerine ve yaşadıkları güçlüklerde yalnız olmadıklarını görmelerine yardımcı olur. Bu nedenle Pelin Hanım'ın kullandığı beceri "paylaştırma"dır.

**A)** **Yüzleştirme:** Yüzleştirme, danışanın **söyledikleri ile davranışları, düşünceleri ile duyguları veya farklı tutumları arasındaki çelişki ve tutarsızlıkların** farkına varmasına yardımcı olmaktır. Danışman, kişinin fark etmediği ya da görmek istemediği bir durumu doğrudan ve yapıcı biçimde ortaya koyar. Örneğin bir üye "İnsanların beni eleştirmesini hiç önemsemiyorum" dediği hâlde grup üyelerinin kendisi hakkındaki küçük bir eleştirisinde yoğun biçimde öfkeleniyorsa, danışmanın bu iki durum arasındaki uyuşmazlığa dikkat çekmesi yüzleştirmedir.

**B)** **Yorumlama:** Yorumlama, danışanın açıkça ifade etmediği **duygu, düşünce, davranış veya yaşantılar arasındaki anlamlı bağlantıların ve bunların altında yatan psikolojik anlamın** danışman tarafından ortaya konulmasıdır. Danışman, danışanın sunduğu bilgilerden hareketle onun henüz fark etmediği bir anlamı görünür hâle getirir. Örneğin danışanın her yakın ilişkisinde terk edilme korkusu yaşaması üzerine bunun geçmiş ilişkilerindeki deneyimleriyle bağlantılı olabileceğinin ortaya konulması yorumlamaya örnektir.

**C)** **Bağlama:** Bağlama, danışanın **daha önceki oturumlarda anlattıkları veya yaşadıkları ile mevcut oturumda anlattıkları arasında paralellik kurulmasını** sağlayan beceridir. Danışman, daha önce ortaya çıkan bir yaşantıyı ya da ifadeyi hatırlatarak danışanın mevcut yaşantısıyla arasındaki bağlantıyı fark etmesine yardımcı olur. Örneğin danışan önceki oturumda "Eleştirildiğimde kendimi yetersiz hissediyorum" demiş, sonraki oturumda da öğretmeninin eleştirisinden sonra kendisini değersiz hissettiğini anlatmışsa, danışmanın bu iki yaşantı arasındaki bağlantıya dikkat çekmesi bağlamadır.

**D)** **Paylaştırma:** Paylaştırma, grup üyelerinden birinin daha önceki oturumlarda anlattığı **yaşantı ve duygular ile diğer grup üyelerinin yaşantıları arasındaki benzerliklere dikkat çekme** becerisidir. Pelin Hanım'ın Ahmet'in insanlara fazla güvenme nedeniyle yaşadığı sorunla Kaan'ın önceki oturumda anlattığı benzer sorunu birlikte gündeme getirmesi, paylaştırmanın doğrudan örneğidir.

**E)** **Müdahale etme:** Özellikle grupla psikolojik danışmada, danışanın **diğer grup üyeleri hakkında yorum yapmaya, öğüt vermeye veya onları yönlendirmeye başlaması durumunda**, danışmanın grup sürecini korumak amacıyla konuşmaya müdahale etmesidir. Ayrıca bir üyenin **çok uzun bir öykü anlatmaya başlaması** ve bunun grup sürecinin ilerlemesini engellemesi durumunda danışmanın "Bu anlattıklarınla benim ne yapmamı istiyorsun?" gibi bir ifadeyle müdahale etmesi de bu beceriye örnektir.

**Cevap: D**

**35.** Grupla psikolojik danışma başlamadan önce yapılan ön görüşmenin temel amacı, üyenin gruba hazırlanmasını sağlamak, grup süreci hakkında gerekli bilgileri vermek ve üyenin gruba katılımını etkileyebilecek özellikleri hakkında bilgi edinmektir. Bu görüşmede danışana **grubun amacı, işleyişi, oturumların nasıl yürütüleceği ve temel kurallar** açıklanabilir; aynı zamanda danışanın beklentileri, ihtiyaçları, geçmiş yaşantıları ve gruba katılma konusundaki tutumu hakkında bilgi alınabilir. Ancak **danışanın direnci hakkında bilgi edinmek**, ön görüşmenin temel amaçları arasında yer almaz.

**A)** **Danışanı gruba hazırlamak:** Ön görüşmenin önemli amaçlarından biridir. Danışanın grup sürecinin nasıl işleyeceğini anlaması, grup ortamına ilişkin kaygılarının azaltılması ve sürece daha hazırlıklı başlaması sağlanır.

**B)** **Danışana oturumlara ilişkin bilgi vermek:** Danışana **grubun amacı, oturumların yapısı, süresi, sıklığı ve grup sürecinde kendisinden beklenenler** hakkında bilgi verilmesi ön görüşmenin temel işlevlerindendir. Böylece danışanın grup sürecine ilişkin gerçekçi beklentiler geliştirmesi sağlanır.

**C)** **Danışana kuralları anlatmak:** Grup sürecinin sağlıklı yürütülebilmesi için **gizlilik, birbirine saygı, söz alma, katılım ve grup içinde uygun iletişim** gibi temel kuralların açıklanması gerekir. Bu nedenle kuralların tanıtılması ön görüşmenin amaçları arasında yer alabilir.

**D)** **Danışandan ön bilgi almak:** Danışanın **gruba katılma nedeni, beklentileri, ihtiyaçları, geçmiş yaşantıları ve grup çalışmasından ne beklediği** hakkında bilgi edinmek, hem danışanı tanımak hem de grubun danışan açısından uygunluğunu değerlendirmek açısından önemlidir.

**E)** **Danışanın direnci hakkında bilgi edinmek:** Danışanın grup çalışmasına ilişkin **kaygıları, çekinceleri veya isteksizliği** elbette görüşme sırasında fark edilebilir; ancak "direnci hakkında bilgi edinmek", ön görüşmenin temel ve doğrudan amaçlarından biri olarak kabul edilmez.

**Cevap: E**

**36.** Osman'ın bir yandan **sınavda yüksek not almak istemesi**, diğer yandan **son zamanlarda çok az ders çalışması**, istediği sonuç ile mevcut davranışı arasındaki belirgin çelişkiyi göstermektedir. Grup liderinin "Bir yandan … diğer yandan …" diyerek bu tutarsızlığı Osman'ın dikkatine sunması **yüzleştirme** becerisidir. Yüzleştirmede danışanın fark etmediği ya da üzerinde durmadığı **çelişki, tutarsızlık veya uyuşmazlık** doğrudan ve yapıcı biçimde ortaya konur.

II. ifadede ise lider, Osman'ın **yeterince çalışmadığı için kendini kötü hissettiğini** ve **daha iyi bir plan yaparak ders çalışmaya başlamak istediğini** ifade etmektedir. Burada yalnızca mevcut sorun ortaya konmamış, danışanın **ulaşmak istediği durum ve buna yönelik isteği** de belirtilmiştir. Carkhuff'un kişiselleştirme yaklaşımında bu yapı **amacın kişiselleştirilmesi** olarak açıklanır: danışanın yaşadığı duygu, mevcut problem ve ulaşmak istediği amaç birlikte ortaya konur. Örneğin "Derslerinde başarısız olduğun için düş kırıklığına uğradın ve başarılı olmak istiyorsun" ifadesi amacın kişiselleştirilmesine örnektir. Bu nedenle I ve II numaralı tepkiler sırasıyla **yüzleştirme ve amacın kişiselleştirilmesi**dir.

**A)** **Yüzleştirme – Anlamın kişiselleştirilmesi:** I. tepki yüzleştirmedir; ancak II. tepki anlamın kişiselleştirilmesi değildir. Anlamın kişiselleştirilmesinde danışanın **yaşadığı duygunun nedeni** ortaya konur. Örneğin "Sınavdan düşük not aldığın için hayal kırıklığı yaşıyorsun" ifadesinde duygunun nedenine odaklanılır. Burada ise Osman'ın neyi **istediği** de belirtilmektedir.

**B)** **Yüzleştirme – Amacın kişiselleştirilmesi:** I. tepki, Osman'ın **yüksek not alma isteği ile ders çalışma davranışı arasındaki çelişkiyi** ortaya koyduğu için yüzleştirmedir. II. tepki ise Osman'ın **yeterince çalışmaması nedeniyle yaşadığı duyguyu**, mevcut problemle birlikte ve **daha iyi bir plan yaparak çalışmaya başlama isteğini** ortaya koyduğu için amacın kişiselleştirilmesidir. Bu nedenle iki tepkinin karşılığı doğru biçimde verilmiştir.

**C)** **Saydamlık – Problemin kişiselleştirilmesi:** Saydamlık, danışmanın **kendi duygu, düşünce ve tepkilerini uygun biçimde açıkça ifade etmesidir**. "Bir yandan … diğer yandan … görüyorum" ifadesinde lider kendi yaşantısını

paylaşmamakta, Osman'ın davranışları arasındaki çelişkiyi ortaya koymaktadır. II. tepki de yalnızca problemin ne olduğunu belirtmekle kalmayıp Osman'ın **ulaşmak istediği amacı** içerdiğinden problem kişiselleştirilmesi değildir.

D) **Koşulsuz kabul – Amacın kişiselleştirilmesi:** Koşulsuz kabul, danışanı **değerinden bağımsız olarak kabul etme ve yargılamama** tutumudur. I. tepki ise kabul gösteren bir tutumdan çok, Osman'ın davranışlarındaki çelişkiyi açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle I. tepki koşulsuz kabul değildir.

E) **Yüzleştirme – Problemin kişiselleştirilmesi:** I. tepki yüzleştirmedir; ancak II. tepki problemin kişiselleştirilmesinden daha ileri bir noktadadır. Problemin kişiselleştirilmesinde danışanın **hangi davranışının sorun oluşturduğu** belirginleştirilir. Örneğin "Yeterince çalışmadığın için kendini kötü hissediyorsun" ifadesi problem kişiselleştirmesine uygunken, "... ve iyi bir plan yapıp bir an önce ders çalışmaya başlamak istiyorsun" bölümü danışanın **amacını** ortaya koymaktadır. Bu nedenle II. tepki amacın kişiselleştirilmesidir.

**Cevap: B**

**37.** Grupla psikolojik danışma ile grup rehberliği arasındaki temel fark; **amaç, katılımcı sayısı, liderin rolü, ele alınan konular ve sürecin derinliği** bakımından ortaya çıkar. Grupla psikolojik danışma, alanında yetkin bir psikolojik danışman liderliğinde genellikle **8-12 kişilik daha küçük bir grupla**, üyelerin gönüllü katılımının ve birbirleriyle güvene dayalı ilişkiler kurmasının önemli olduğu, **duygusal ve kişisel derinliğin yüksek olduğu** bir süreçtir. Üyelerin duygu, düşünce ve davranışları, kişisel sorunları ve kişiler arası ilişkileri üzerinde çalışılır. Grup rehberliği ise daha çok **bilgi verme, farkındalık oluşturma ve bireyin kendisini ve seçeneklerini tanımasına yardımcı olma** amacını taşır; bu nedenle daha kalabalık gruplarla, hatta sınıf ortamında yürütülebilir. Bu özellikler birlikte değerlendirildiğinde **B seçeneği** doğru farkı vermektedir.

A) **"Grupla psikolojik danışma eğitsel bilgi verirken grup rehberliği bireyin sorunlarına odaklanır":** Burada iki uygulamanın amaçları tersine çevrilmiştir. **Grupla psikolojik danışma**, temel olarak eğitsel bilgi aktarmaya değil, üyelerin **duygu, düşünce ve davranışları ile kişisel ve kişiler arası sorunları** üzerinde derinlemesine çalışmaya yöneliktir. **Grup rehberliğinde** ise eğitsel, mesleki veya sosyal konularda bilgi verme ve bireyin bu konularda farkındalık kazanmasını sağlama daha belirgindir. Örneğin meslek seçimi, sınav kaygısıyla baş etme veya iletişim becerileri konusunda bilgi sunulması grup rehberliğine uygundur.

B) **"Grupla psikolojik danışma daha yoğun duygu paylaşımında bulunulabileceği yakın ilişkisel bir ortamı gerektirirken grup rehberliği sınıf ortamında uygulanabilir":** Bu ifade doğrudur. **Grupla psikolojik danışma**, genellikle **8-12 kişilik küçük gruplarda**, üyelerin birbirlerini daha yakından tanıyabildiği, güven geliştirebildiği ve kişisel yaşantılarını paylaşabildiği bir ortamda yürütülür. Süreç daha derinlemesine, duygusal ve kişiseldir; üyelerin kendilerini ve başkalarını anlamaları, kişisel sorunlarıyla baş etmeleri ve kişisel gelişimleri üzerinde çalışılır. **Grup rehberliği** ise daha kalabalık gruplara uygulanabilir ve **sınıf ortamında** yürütülebilir. Burada temel amaç, belirli bir konu hakkında bilgi vermek, farkındalık oluşturmak ve bireyin kendisini yönlendirmesine yardımcı olmaktır. Dolayısıyla seçenek, iki uygulama arasındaki temel ayrımı doğru vermektedir.

C) **"Grupla psikolojik danışma üyelerin bilişsel düzeyde konuyu anlamalarına yönelik daha kısa süreli iken grup rehberliği tutum ve davranış değişikliği amacıyla daha yoğun ve daha uzun sürelidir":** İki uygulamanın niteliği ters verilmiştir. **Grupla psikolojik danışma**, yalnızca bir konuyu bilişsel düzeyde anlamaya yönelik kısa süreli bir bilgi aktarımı değildir; üyelerin **duygusal yaşantılarına, kişisel sorunlarına, kişiler arası ilişkilerine ve davranışlarına** daha derinlemesine odaklanır. Grup rehberliği ise daha çok **bilgi verme ve bilişsel düzeyde farkındalık oluşturma** amacı taşır. Bu nedenle seçenek doğru değildir.

D) **"Grupla psikolojik danışmada okul psikolojik danışmanı, bir eğitici öğretmen rolündeyken grup rehberliğinde ise psikolojik danışma ilke ve tekniklerini bilen yeterli bir psikolojik danışmandır":** Liderin rolü ters verilmiştir. **Grup rehberliğinde** lider daha çok bilgi veren, açıklayan, eğiten ve bireylerin belirli bir konu hakkında farkındalık kazanmasına yardımcı olan bir konumdadır. **Grupla psikolojik danışmada** ise liderin psikolojik danışma alanında yetkin olması ve üyeler arasındaki güvenli, terapötik ve etkileşimsel süreci yönetebilmesi gerekir.

E) **"Grupla psikolojik danışma sınıf ortamlarında yürütülebilir iken grup rehberliği daha az sayıda bireyle özel bir ortamda yürütülmektedir":** Burada **grup büyüklüğü ve uygulama ortamı** ters verilmiştir. Grupla psikolojik danışma, kişisel ve duygusal paylaşımların yoğun olması nedeniyle genellikle **daha küçük gruplarda ve güvenli, yakın ilişkilerin kurulabileceği bir ortamda** yürütülür. Grup rehberliği ise daha geniş katılımlı olabilir ve **sınıf ortamında** uygulanabilir. Bu nedenle seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**38.** Seyhan Hanım'ın oluşturduğu grupta öğrencilerin belirli bir psikolojik konu hakkında **bilgi edinmeleri, kendi yaşantılarını anlamaları ve baş etme becerileri kazanmaları** amaçlanmaktadır. Kaygının nasıl ortaya çıktığının açıklanması, nefes ve gevşeme egzersizlerinin öğretilmesi, zamanı planlama ve olumsuz düşüncelerle baş etme yöntemlerinin uygulanması, grubun yapılandırılmış bir program doğrultusunda yürütülmesi ve her oturumda belirli bir konunun ele alınması **psiko-eğitim grubunun** temel özelliklerini göstermektedir. Psiko-eğitim gruplarında lider daha çok öğretici ve yapılandırıcı bir rol üstlenir; üyelerin belirli bir konuya ilişkin **bilgi, farkındalık ve baş etme becerileri** geliştirmelerine yardımcı olur. Bu nedenle Seyhan Hanım'ın oluşturduğu grup bir psiko-eğitim grubudur.

A) **Psikoterapi grubu:** Psikoterapi gruplarında temel amaç, üyelerin **psikolojik sorunlarını, işlevsiz düşünce ve davranış örüntülerini ve kişiler arası güçlüklerini terapötik süreç içerisinde ele almak ve değiştirmektir**. Grup sürecinde üyelerin kişisel yaşantıları ve duygusal süreçleri daha derinlemesine çalışılır. Bu soruda ise temel ağırlık belirli baş etme becerilerinin öğretilmesi ve uygulanmasıdır.

B) **Kişiler arası ilişkiler grubu:** Bu gruplarda temel odak, bireyin **başkalarıyla kurduğu ilişkileri, iletişim biçimini ve kişiler arası davranış örüntülerini** anlaması ve geliştirmesidir. Grup üyelerinin birbirlerine verdikleri geri bildirimler ve grup içindeki etkileşimleri önemli bir çalışma alanıdır. Sorudaki çalışmanın temel odağı ise kişiler arası ilişkiler değil, sınav kaygısıyla baş etme becerileridir.

C) **Psiko-eğitim grubu:** Psiko-eğitim grupları **belirli bir konuya ilişkin bilgi verme, farkındalık oluşturma ve baş etme becerileri kazandırma** amacı taşır. Genellikle önceden belirlenmiş amaç ve içerik doğrultusunda daha yapılandırılmış biçimde yürütülür. Lider öğretici ve yönlendirici bir rol üstlenebilir. Seyhan Hanım'ın öğrencilerine kaygıyı tanımayı ve kaygıyla baş etme yöntemlerini öğretmesi, bu becerileri uygulatarak günlük yaşamda kullanmalarını istemesi ve oturumları belirli bir program doğrultusunda yürütmesi psiko-eğitim grubunun özellikleriyle örtüşmektedir.

D) **Görev/iş merkezli grup:** Görev/iş merkezli gruplarda üyeler **belirli bir görevi yerine getirmek, ortak bir problem üzerinde çalışmak veya belirli bir ürüne ya da sonuca ulaşmak** amacıyla bir araya gelir. Örneğin öğrencilerin bir kariyer araştırması yapması, belirli bir proje hazırlaması veya ortak bir problem için çözüm üretmesi bu gruplara örnek olabilir. Burada ise öğrencilerin ortak bir görev üretmesinden çok belirli bilgi ve becerileri öğrenmeleri amaçlanmaktadır.

E) **Birey/gelişim odaklı grup:** Bu gruplarda bireyin **kendini tanıması, kişisel farkındalığını artırması, gelişimsel görevlerini ele alması ve kişisel gelişimini desteklemesi** ön plandadır. Üyelerin kendi gelişimlerine ilişkin keşifleri önemli olmakla birlikte, sorudaki grup önceden belirlenmiş içerik ve becerilerin öğretimine dayalı daha yapılandırılmış bir süreçtir.

**Cevap: C**

**39.** Ceren'in grafik tasarım alanına yönelik ilgisi ve isteği bulunmasına rağmen psikolojik danışmanın, kendi değerlendirmesini Ceren'in tercihinin önüne koyarak onu **tıp fakültesine yönlendirmesi**, bireyin mesleki karar verme sürecindeki özerkliğini zedelemektedir. Kariyer danışmanlığında temel yaklaşım, danışanın **kendi ilgi, yetenek, değer ve hedeflerini tanımasına ve mesleki kararının sorumluluğunu kendisinin üstlenmesine** yardımcı olmaktır. Psikolojik danışman, kendi değer ve tercihlerini danışana dayatmak yerine seçenekleri değerlendirmesi için gerekli bilgi ve desteği sağlamalıdır. Bu nedenle Ceren'in karar verme sürecinde aktif rol almasını desteklemeyen danışman, **"bireyin karar alma sürecinde aktif rol oynamasını destekleme"** ilkesine aykırı davranmıştır.

**A)** **Bireyin karar alma sürecinde aktif rol oynamasını destekleme:** Kariyer danışmanlığında birey, kendi **ilgi, yetenek, değer, ihtiyaç ve hedeflerini** değerlendirerek mesleki karar sürecinin etkin bir katılımcısı olmalıdır. Danışmanın görevi, kendi uygun gördüğü mesleği dayatmak değil, bireyin bilinçli ve gerçekçi bir karar verebilmesi için gerekli bilgi ve farkındalığı sağlamaktır. Ceren grafik tasarıma ilgi duyarken danışmanın yalnızca akademik başarısını gerekçe göstererek onu tıp fakültesine yönlendirmesi, Ceren'in kendi tercihinin geri plana itilmesine neden olmuştur. Bu nedenle ihlal edilen ilke budur.

**B)** **Danışanı iş dünyasının güncel koşulları hakkında bilgilendirme:** Kariyer danışmanı, bireyin karar verirken kullanabileceği **meslekler in çalışma koşulları, istihdam olanakları, iş piyasasındaki değişimler ve mesleki gereklilikler** hakkında güncel ve gerçekçi bilgiler edinmesine yardımcı olabilir. Ancak bu seçenekteki ilke, danışmanın kendi tercih ettiği mesleği danışana dayatmasını açıklamamaktadır.

**C)** **Kariyer gelişiminin yaşam boyu süren bir süreç olduğunu kabul etme:** Kariyer gelişimi yalnızca lise sonunda verilen tek bir karardan ibaret değildir. Bireyin **eğitim, çalışma, mesleki deneyim, ilgi ve yaşam koşullarındaki değişimlerle birlikte** kariyer tercihleri ve hedefleri zaman içinde yeniden şekillenebilir. Bu ilke, sorudaki danışmanın davranışındaki temel problemi açıklamamaktadır.

**D)** **Danışanı çok sayıda meslek alternatifi hakkında bilgilendirme:** Kariyer danışmanlığında bireyin yalnızca tek bir mesleğe yönlendirilmesi yerine, **farklı meslek ve eğitim seçenekleri hakkında bilgi edinmesi**, bunları kendi özellikleriyle ilişkilendirerek değerlendirmesi desteklenir. Ceren'e tıp fakültesinin dayatılması bu ilkeyle de uyumlu değildir; ancak sorudaki temel ihlal, Ceren'in **kendi karar sürecinde aktif olmasının engellenmesidir**.

**E)** **Danışanın mesleki kararlarını ailesiyle birlikte değerlendirmesini sağlama:** Aile, bireyin kariyer kararlarında önemli bir sosyal çevre ve bilgi kaynağı olabilir. Ancak danışanın mesleki kararının belirleyicisi aile değil, öncelikle **danışanın kendi özellikleri, tercihleri ve hedefleri** olmalıdır. Aileyle görüşme veya aileden alınan bilgilerin değerlendirilmesi, bu sorudaki temel ihlali açıklamamaktadır.

**Cevap: A**

**40.** Bilgi işleme yaklaşımı, Sampson ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve kariyer gelişimini **bilgi işleme, problem çözme ve karar verme süreçleri** üzerinden açıklayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım yalnızca bireyin hangi mesleği seçeceğiyle ilgilenmez; bireyin **iş bulma ve kariyer problemlerini kendi başına çözebilme yeterliğini** geliştirmeyi de amaçlar. Temel felsefesi "**balık vermektense balık tutmayı öğretmek**" biçiminde ifade edilir. Buna göre kariyer danışmanının görevi birey adına karar vermek değil, bireyin kendi kariyer problemlerini çözebilmesi ve etkili kararlar verebilmesi için gerekli bilgi ve karar verme becerilerini geliştirmesine yardımcı olmaktır. Yaklaşımda kariyer seçimi bir **problem çözme eylemi** olarak ele alınır ve problem çözme sürecinde **İASDU döngüsü** kullanılır. Bu döngü; **İçsel ve dışsal problem sinyalleri, İletişim, Analiz, Sentez, Değerlendirme ve Uygulama** aşamalarını içerir. Ayrıca yaklaşımda **kişinin kendisi ile ilgili bilgisi, seçeneklerle ilgili bilgisi ve karar verme becerileri** kariyer kararının temel bileşenleridir.

I. **"Kariyer kararları, bireyin zihinsel süreçleriyle ilgilidir ve bilgi toplama, karar verme gibi bilişsel aşamalardan geçer":** Bu önerme **Bilgi İşleme Yaklaşımı ile uyumludur**. Çünkü yaklaşımda kariyer kararı, bireyin kendisi ve seçenekler hakkında bilgi edinmesini, bu bilgileri işlemesini, alternatifleri değerlendirmesini ve kararını uygulamasını gerektiren **bilişsel bir problem çözme süreci** olarak ele alınır. İASDU döngüsünün aşamaları da kariyer kararının sistematik bir problem çözme süreci olduğunu göstermektedir.

II. **"Bireyin kariyer gelişimi erken çocukluk yaşantılarının yansıması ve bilinçaltı dürtülerle şekillenir":** Bu önerme **Bilgi İşleme Yaklaşımı'na ait değildir**. Kariyer gelişimini erken çocukluk yaşantıları ve bilinçdışı dürtüler üzerinden açıklamak **psikanalitik yaklaşımın** özelliklerinden biridir. Bilgi işleme yaklaşımının temel açıklama çerçevesinde ise bilinçdışı dürtüler değil, **bilgi, bilişsel süreçler, problem çözme ve karar verme** yer alır.

III. **"Etkili kariyer planlaması, karar verme becerilerinin yapılandırılması ve bilişsel stratejilerin geliştirilmesiyle mümkündür":** Bu önerme **Bilgi İşleme Yaklaşımı'nın temel anlayışıyla örtüşmektedir**. Yaklaşımın "**balık vermektense balık tutmayı öğretmek**" biçimindeki temel felsefesi, bireye hazır bir kariyer kararı vermek yerine onun **kendi kariyer problemlerini çözme ve etkili karar verme yeterliğini geliştirmeyi** amaçlar. Bu nedenle karar verme becerilerinin ve bilişsel stratejilerin geliştirilmesi yaklaşımın merkezinde yer alır.

IV. **"Kariyer seçimi, bireyin yaşam çizgisi boyunca gelişen benlik tasarımının bir yansımasıdır":** Bu önerme **Super'ın Yaşam Boyu-Yaşam Alanı Yaklaşımı** ile ilişkilidir. Super'ın yaklaşımında **benlik kavramının gelişimi** kariyer gelişiminin temel unsurlarından biridir. Bireyin mesleki tercihleri, yaşam boyunca gelişen benlik kavramının mesleki yaşama yansımalarından biri olarak değerlendirilir. Bu nedenle IV, Bilgi İşleme Yaklaşımı'na ait değildir.

Dolayısıyla Bilgi İşleme Yaklaşımı'na ilişkin doğru önermeler **I ve III** numaralı önermelerdir.

**Cevap: C**

**41. Mesleki olgunluk, bireyin içinde bulunduğu gelişim dönemi veya yaşı itibarıyla kendisinden beklenen mesleki gelişim görevlerini üstlenmesi ve başarıyla yerine getirmesi** olarak ifade edilir. Bu nedenle mesleki olgunluk yalnızca bir meslek seçmiş olmak ya da seçtiği meslekte kararlı kalmak değildir. Bireyin meslek seçimine **planlı yönelmesi**, mesleki bilgilerinin giderek **belirginleşmesi ve buna uygun planlama yapması**, meslek tercihlerinin **tutarlı olması**, kendi **ilgi, yetenek ve özelliklerinin billurlaşması** ve meslek tercihlerinde **akılcı davranması** mesleki olgunluğun temel boyutlarıdır. Dolayısıyla mesleki olgun birey, kendi özelliklerini ve mesleki seçenekleri tanıyan, bunları gerçekçi biçimde değerlendiren ve içinde bulunduğu gelişim dönemine uygun kariyer görevlerini bilinçli biçimde yerine getiren bireydir. Bu çerçevede seçenekler değerlendirildiğinde mesleki olgunluğu en kapsamlı biçimde tanımlayan ifade **D seçeneğidir**.

A) **"Mesleki olgunluk, bireyin güçlü yönlerine uygun tek bir meslek belirleyip, bu hedefe sadık kalması ve dış etkenlerden etkilenmeden ilerlemesidir":** Mesleki olgunluk, **tek bir mesleği belirleyip ona değişmez biçimde bağlı kalmak** anlamına gelmez. Burada meslek tercihlerinin tutarlılığı, seçimin hiçbir koşulda değiştirilemeyeceği şeklinde yorumlanmıştır. Oysa mesleki olgunluk; bireyin gelişim dönemine uygun biçimde mesleki seçenekleri değerlendirmesini, plan yapmasını ve **gerçekçi ve akılcı tercihler** oluşturmasını ifade eder.

B) **"Mesleki olgunluk, öğrencinin hem ilgi duyduğu hem de toplumda saygınlığı olan bir mesleği seçebilmesidir":** Mesleki olgunluk, toplum tarafından **saygın veya prestijli görülen bir mesleği seçmekle** belirlenmez. Bireyin kendi ilgi ve yeteneklerini tanıması önemlidir; ancak bunun yanında mesleki bilgilerin belirginleşmesi, planlama, tercihlerin tutarlılığı ve meslek seçiminde akılcılık gibi başka boyutların da bulunması gerekir. Bir mesleğin toplumdaki saygınlığı, tek başına mesleki olgunluğun göstergesi değildir.

C) **"Mesleki olgunluk, öğrencinin mesleki seçiminde aile büyüklerinin deneyimlerini ve beklentilerini dikkate alarak hareket etmesidir":** Ailenin görüşleri kariyer kararında önemli bir bilgi ve destek kaynağı olabilir; ancak mesleki olgunluk **ailenin beklentilerine**

**göre meslek seçmek** değildir. Mesleki olgunlukta bireyin kendi özelliklerini tanıması, mesleki seçenekler hakkında bilgi edinmesi ve karar sürecinde kendi sorumluluğunu üstlenmesi esastır.

**D) "Mesleki olgunluk, bireyin mesleki gelişim sürecinde gösterdiği ilerlemeyi, meslek seçimi ve kariyer planlaması konularında ne kadar bilinçli, gerçekçi ve sorumluluk sahibi olduğunu ifade eder":** Bu ifade mesleki olgunluğu en kapsamlı biçimde açıklamaktadır. Çünkü bireyin mesleki gelişim sürecindeki ilerlemesini; **planlı yöneliş, mesleki bilgilerin belirginleşmesi ve planlama, tercihlerin tutarlılığı, özelliklerin billurlaşması ve meslek tercihlerinde akılcılık** boyutlarıyla ilişkilendirmektedir. Bireyin meslek seçimi ve kariyer planlamasında bilinçli, gerçekçi ve sorumluluk sahibi olması, bu boyutların genel karşılığını oluşturmaktadır.

**E) "Mesleki olgunluk, bireyin bir mesleği seçmiş olması ve bu seçimi kararlı biçimde sürdürmesiyle açıklanır; seçimi değiştirmesi olgunlaşmadığını gösterir":** Mesleki olgunluk **bir mesleği seçmiş olmakla** açıklanamaz. Ayrıca meslek tercihinin değişmesi tek başına olgunlaşmamışlığın göstergesi değildir. Önemli olan bireyin mesleki gelişim görevlerini yerine getirmesi, kendisi ve meslekler hakkında yeterli bilgi edinmesi, tercihlerini **tutarlı, gerçekçi ve akılcı** biçimde oluşturmasıdır.

**Cevap: D**

**42. Holland'ın Kişilik Kuramı'nın temelinde kişilik özellikleri ile mesleki çevre arasındaki uyum** vardır. Holland'a göre bireyler "Gerçekçi, Araştırmacı, Sanatçı, Sosyal, Girişimci ve Geleneksel" olmak üzere altı temel kişilik tipinden biriyle ilişkilendirilebilir ve bu tiplere karşılık gelen altı mesleki çevre bulunmaktadır. Bireyler kendi özelliklerini kullanabilecekleri ve kendileriyle uyumlu çevrelere yönelirler. Bu nedenle kuramın temelinde **kişilik–çevre uyumu** bulunur.

**A) "Birçok insan altı kişilik tipinden biriyle ilişkilendirilebilir"** Holland'ın Kişilik Kuramı'nın temel sayıltılarından biridir. Holland, bireylerin Gerçekçi, Araştırmacı, Sanatçı, Sosyal, Girişimci ve Geleneksel olmak üzere altı temel tip üzerinden sınıflandırılabileceğini ileri sürer. Bu tipler bireylerin ilgi, tercih, yetenek ve kişilik özelliklerindeki farklı örüntüleri ifade eder.

**B) Altı mesleki çevre, altı kişilik tipine karşılık gelir:** ifadesi de Holland'ın kuramıyla uyumludur. Holland yalnızca bireyleri değil, çalışma ortamlarını da aynı altı tip üzerinden sınıflandırır. Böylece bireyin özellikleri ile içinde bulunduğu mesleki çevrenin özellikleri arasındaki uyum incelenebilir.

**C) İnsanlar yeteneklerini, becerilerini, tutumlarını ve değerlerini kullanabilecekleri çevreleri ararlar:** ifadesi Holland'ın kişi–çevre uyumu anlayışını yansıtır. Bireyler sahip oldukları özellikleri kullanabilecekleri, ilgi ve becerilerini ortaya koyabilecekleri çevrelere yönelme eğilimindedir. Holland'ın kuramında mesleki çevrenin bireyin özellikleriyle uyumlu olması temel noktadır.

**D) "Bireyin mesleki seçimi, kişilik tipi ile çevrenin etkileşiminin sonucudur"** ifadesi de Holland'ın kuramıyla uyumludur. Holland'a göre birey ve çevre birbirinden bağımsız düşünülmez; bireyin özellikleri ile çevrenin özellikleri arasındaki **uyum**, mesleki seçim, doyum ve kariyerle ilgili sonuçların açıklanmasında önem taşır.

**E) "Meslek seçiminde temel faktör değerlerdir"** ifadesi Holland'ın Kişilik Kuramı'nın temel sayıltılarından değildir. Holland'da temel vurgu **kişilik tipi ile mesleki çevrenin uyumu** üzerindedir. Değerlerin bireyin iş çevresinden beklentileriyle ve iş çevresinin sunduğu özelliklerle ilişkisi ise özellikle **İş Uyum Kuramı** kapsamında ele alınır. Bu nedenle E seçeneğindeki değer merkezli açıklama Holland'ın temel sayıltılarından biri değildir.

**Cevap: E**

**43.** Nezihi'nin kariyer kararında üç farklı faktör birlikte görülmektedir: **aile, sosyoekonomik düzey ve ilgi**. **Aile faktörü**, anne ve babanın sporcu olması ve spor çevresine sahip olmasıyla; **sosyoekonomik düzey**, ailenin gelirinin iyi olması sayesinde maçlara, spor akademilerine ve özel derslere erişebilmesiyle; **ilgi** ise futbol oynamaktan yoğun biçimde zevk alması ve bundan mutluluk duymasıyla ortaya çıkmaktadır. Kariyer gelişimi literatüründe aile ve sosyoekonomik koşullar dışsal bağlamsal etkenler; ilgi ise bireyin kariyer tercihlerini etkileyen temel bireysel özelliklerden biri olarak ele alınmaktadır.

**A)** **"Medya - Aile - Sosyoekonomik düzey":** Medya faktörü Nezihi'nin anlatımında bulunmamaktadır. Nezihi'nin spor alanına yönelmesinde herhangi bir medya içeriğinden, spor programından, sosyal medyadan veya medyada gördüğü sporculardan söz edilmemiştir. Buna karşılık **"Annem voleybolcu, babamsa basketbolcudur"** ve **"Anne ve babamın birçok sporcuyu tanıyor olması"** ifadeleri aile etkisini; **"gelir düzeyimizin iyi olması"** ifadesi ise sosyoekonomik düzeyi göstermektedir. Ancak medya bulunmadığı için bu seçenek doğru değildir.

**B)** **"Aile - Sosyoekonomik düzey - İlgi":** Bu seçenekteki üç faktörün de Nezihi'nin anlatımında karşılığı vardır. **Aile:** "Annem voleybolcu, babamsa basketbolcudur" ve "Anne ve babamın birçok sporcuyu tanıyor olması" ifadeleri, ebeveynlerin mesleki özellikleri ve sosyal çevrelerinin Nezihi'nin spor alanına yönelmesindeki etkisini göstermektedir. **Sosyoekonomik düzey:** "Gelir düzeyimizin iyi olması sayesinde uzun yıllar birçok maça ve spor akademilerine gidip aldığım özel dersler.." ifadesi, ekonomik olanakların Nezihi'ye spor alanında deneyim ve eğitim fırsatları sağladığını göstermektedir. **İlgi:** "Zamanın nasıl geçtiğini anlamadan büyük bir zevkle saatlerce futbol oynayabilirim" ve "Futbol oynarken hissettiğim mutluluk.." ifadeleri ise futbol etkinliğine yönelik güçlü ilgiyi göstermektedir. Bu nedenle üç faktör de seçenekle doğrudan örtüşmektedir. Aile kaynakları ve sosyoekonomik koşulların kariyer gelişimindeki etkisi, kariyer literatüründe de açık biçimde ele alınmaktadır.

**C)** **"Cinsiyet - Aile - Sosyoekonomik düzey":** Aile ve sosyoekonomik düzey Nezihi'nin anlatımında bulunmaktadır. Ancak **cinsiyet** faktörünün beden eğitimi ve spor alanını tercih etmesinde etkili olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. Nezihi, cinsiyetinin kararını etkilediğini söylememekte; kararını açıklarken ailesinden, ekonomik olanaklarından ve spora yönelik ilgisinden söz etmektedir. Bu nedenle C seçeneği doğru değildir.

**D)** **"Sosyoekonomik düzey - Cinsiyet - İlgi":** Sosyoekonomik düzey, **"gelir düzeyimizin iyi olması"** ifadesiyle; ilgi ise **"büyük bir zevkle saatlerce futbol oynayabilirim"** ve **"hissettiğim mutluluk"** ifadeleriyle açıkça görülmektedir. Ancak Nezihi'nin kariyer kararında **cinsiyet** faktörünü gösteren herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle D seçeneği doğru değildir.

**E)** **"İlgi - Medya - Aile":** İlgi, **"büyük bir zevkle saatlerce futbol oynayabilirim"** ve **"hissettiğim mutluluk"** ifadelerinde; aile ise anne ve babasının sporcu olması ve sporcuları tanımasıyla açıklanmaktadır. Ancak **medya** faktörüne ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. Nezihi'nin spor alanına yönelmesinde medya etkisi değil, ailesinin sporla ilişkisi ve kendi spora yönelik ilgisi vurgulanmaktadır. Bu nedenle E seçeneği doğru değildir.

**Cevap: B**

**44.** Ginzberg'in Mesleki Gelişim Kuramı, **meslek seçiminin tek bir anda verilen bir karar olmadığını, gelişim boyunca giderek şekillenen bir süreç olduğunu** savunur. Ginzberg'e göre mesleki gelişim; **fantezi dönemi, deneme dönemi ve gerçekçi dönem** olmak üzere üç temel dönemde ele alınır. Deneme döneminde bireyin mesleki tercihleri sırasıyla **ilgi, kapasite ve değerler** doğrultusunda şekillenir; geçiş aşamasında bu unsurlar birlikte değerlendirilerek gerçeklik koşullarına yönelim başlar. Gerçekçi dönemde ise birey **meslekleri araştırır, seçeneklerini daraltır ve giderek daha belirgin bir mesleki tercihe ulaşır.** Dolayısıyla Ginzberg açısından bir bireyin meslek seçimini anlayabilmek için onun **ilgilerine, yeteneklerine, değerlerine ve gerçeklik koşullarına** bakmak gerekir.

I. **"Seçeceği mesleğe karar vermiştir":** Bu çıkarım yapılamaz. Rüzgar'ın **üniversitede seçeceği bölüm konusunda kararsızlık yaşadığı** açıkça belirtilmektedir. Fizik konularına yoğun ilgi duyması ve bu alanda başarılı olması, belirli bir mesleğe kesin olarak karar verdiği anlamına gelmez. Ginzberg'in gerçekçi döneminde birey önce seçeneklerini araştırır, daha sonra seçeneklerini daraltarak belirli bir mesleki yöne ulaşır. Rüzgar'ın henüz kararsız olması, bu kararın kesinleşmediğini göstermektedir.

II. **"İlgi ve yeteneklerinin farkındadır":** Bu çıkarım yapılabilir. Rüzgar'ın **"mekanik, termodinamik, elektromanyetizma, optik ve modern fizik konularına çok meraklı olması"** onun fizik alanına yönelik **ilgisini** göstermektedir. **"Bunlarla ilgili çeşitli deneyleri başarıyla yapabilmesi"** ve **"sayısal derslerde başarısının yüksek olması"** ise bu alandaki **yetenek ve kapasitesinin** farkında olduğunu göstermektedir. Ginzberg'in deneme döneminde ilgi ve kapasite, mesleki tercihlerin şekillenmesinde temel unsurlardır.

III. **"Yapacağı seçimde değerlerini dikkate almaktadır":** Bu çıkarım yapılabilir. Rüzgar'ın **"gelecekte toplumda saygıyla anılan ünlü bir fizikçi olmak istemesi"**, yalnızca fizik alanına duyduğu ilgiyi değil, mesleğin kendisine sağlayacağı **saygınlık ve tanınma** gibi değerleri de önemsediğini göstermektedir. Ginzberg'in deneme dönemindeki **değer aşamasında** birey, mesleki tercihlerini kendi değerleri ve amaçları açısından değerlendirmeye başlar. Bu nedenle Rüzgar'ın meslek seçiminde değerlerini dikkate aldığı söylenebilir.

IV. **"Seçeceği mesleğin giriş koşullarının ve iş bulma imkânlarının farkındadır":** Bu çıkarım yapılamaz. Ginzberg'in kuramında mesleki tercihin gerçekçi hâle gelmesinde **gerçeklik koşulları ve fırsatlar** önemlidir. Ancak Rüzgar'ın fizik alanına yönelik ilgisi, yeteneği ve değerleri hakkında bilgi verilmesine rağmen **üniversiteye giriş koşulları, mesleğin eğitim gerekliliklerı veya mezuniyet sonrasında iş bulma olanakları** hakkında bilgi sahibi olduğuna ilişkin herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle IV numaralı çıkarım yapılamaz.

V. **"Meslek tercihi üzerinde anne ve babası etkili olmuştur":** Bu çıkarım yapılamaz. Ginzberg'in kuramında bireyin mesleki seçimini etkileyen **çevresel ve gerçeklik koşulları** bulunmakla birlikte, Rüzgar'ın anlatımında anne ve babasının onun fizik alanına yönelmesinde etkili olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi yoktur. Anne ve babanın etkisinin kuramsal olarak mümkün olması, bu özel durumda etkili oldukları sonucunu çıkarmak için yeterli değildir.

Bu bilgilerden hareketle Rüzgar hakkında **II ve III** numaralı çıkarımlar yapılabilir.

**Cevap: A**

**45.** Psikolojik danışmanların kullandığı yetenek testleri, ilgi envanterleri ve mesleki kişilik envanterlerinden elde edilen puanların **öğrencinin ileride uygun bir eğitim programına veya mesleğe yöneltilmesinde ne ölçüde işe yaradığının** belirlenmesi, ölçme aracından elde edilen puanların gelecekteki bir ölçütü ne ölçüde yordadığını gösterir. Bu nedenle burada aranması gereken geçerlik türü **yordama geçerliğidir**.

**A)** **"Yordamaya dair geçerlik":** Bir ölçme aracından elde edilen puanların, bireyin gelecekteki performansını veya belirli bir ölçüt üzerindeki durumunu ne ölçüde doğru biçimde **yordadığını** gösterir. Öğrencinin test puanlarına dayanarak ileride başarılı olacağı eğitim programına ya da uygun mesleğe yönlendirilmesi, gelecekteki bir ölçütü kestirme anlamına geldiğinden bu bilgi **yordama geçerliği** ile ilişkilidir.

**B)** **"Kapsama dair geçerlik":** Testte yer alan maddelerin, ölçülmek istenen özelliğin veya içerik alanının tamamını yeterli ve dengeli biçimde temsil edip etmediğini gösterir. Örneğin bir matematik başarı testinin matematik konularını yeterli biçimde kapsayıp kapsamadığının incelenmesi kapsam geçerliğiyle ilgilidir. Buradaki sorun ise içeriğin temsilinden çok, elde edilen puanların gelecekteki yönlendirmeyi ne ölçüde desteklediğidir.

**C)** **"Test-tekrar test güvenirliği":** Ölçme aracının farklı zamanlarda uygulandığında benzer sonuçlar verip vermediğini, yani puanların **zamana karşı tutarlılığını** gösterir. Bu, ölçümlerin kararlı olup olmadığını ortaya koyar; ancak test puanlarının gelecekteki eğitim veya meslek başarısını yordadığını göstermez.

**D)** **"İç tutarlık":** Bir testteki maddelerin aynı özelliği ölçme bakımından birbirleriyle ne ölçüde tutarlı olduğunu gösterir. Cronbach alfa gibi katsayılarla incelenebilir. İç tutarlık, testin güvenilirliğiyle ilgilidir; test puanlarının gelecekteki bir ölçütü yordayıp yordamadığını göstermez.

**E)** **"Duyarlılık":** Ölçme aracının bireyler arasındaki farklılıkları veya küçük değişimleri ayırt edebilme gücünü ifade eder. Bir testin duyarlı olması, yönlendirme kararlarının gelecekte ne ölçüde doğru çıkacağını tek başına göstermez.

**Cevap: A**

**46.** Test 200 kişiye uygulanmıştır. Medyan, puanların küçükten büyüğe sıralanmasıyla ortada kalan değerdir. 200 kişi olduğuna göre medyanı belirlemek için 100. ve 101. öğrencinin hangi puan aralığında bulunduğuna bakılır. Grafikteki yüzdeler küçük puan aralığından başlayarak biriktirildiğinde 100. ve 101. öğrencilerin düştüğü aralık "70-84" puan aralığıdır. Bu nedenle medyan bu aralıkta yer almaktadır.

**A)** **0-25:** İlk puan grubudur. Ancak bu aralıktaki öğrencilerin kümülatif yüzdesi %50'ye ulaşmadığından medyan bu aralıkta değildir.

**B)** **25-49:** Bu aralık eklendiğinde kümülatif frekans hâlâ medyan konumuna ulaşmamaktadır. Bu nedenle medyan bu aralıkta değildir.

**C)** **50-69:** Bu aralık sonunda kümülatif frekans %50'ye ulaşmamaktadır. Dolayısıyla 100. ve 101. öğrenciler bu aralıkta bulunmaz.

**D)** **70-84:** Kümülatif frekans bu aralık içerisinde %50'lik noktayı aşmaktadır. Dolayısıyla 100. ve 101. öğrenciler 70-84 puan aralığında yer alır ve testin medyanı bu puan aralığındadır.

**E)** **85-100:** Medyan konumu bu aralığa ulaşmadan önce, 70-84 puan aralığında belirlenmektedir.

**Cevap: D**

**47.** **Kapsamlı gelişimsel rehberlik programında müdahale hizmetleri**, **öğrencilerin yaşadıkları kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki sorunların ele alınmasına yönelik daha doğrudan ve sorun odaklı çalışmaları kapsar.** Müdahale hizmetlerinin amacı; kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki gelişim alanlarında sorun yaşayan ve bu sorunlardan dolayı gelişim süreçleri olumsuz etkilenen öğrencilere yardımcı olacak çalışmaları yürütmektir. Bu kapsamda öğrencilere bireysel veya grupla psikolojik danışma, konsültasyon (müşavirlik), krize müdahale ve sevk hizmetleri verilir. Buna göre **bireysel ve grupla psikolojik danışma**, müdahale hizmetlerinin temel uygulamalarındandır. Özellikle sınav kaygısı gibi öğrencilerin gelişimini olumsuz etkileyen belirgin bir sorunla karşılaşıldığında yürütülen grupla psikolojik danışma çalışması bu başlık altında değerlendirilir.

A) **Bireysel planlama:** Öğrencinin kendi gelişimini ve geleceğini planlamasına yardımcı olan; eğitim, kariyer ve kişisel hedeflerinin belirlenmesi, seçeneklerin değerlendirilmesi ve karar verme süreçlerini destekleyen hizmetleri kapsar. Sınav kaygısına yönelik grupla psikolojik danışma bu kapsamda değildir.

B) **Sistem desteği:** Rehberlik ve psikolojik danışma programının yürütülmesini kolaylaştırmak amacıyla öğretmen, yönetici, aile ve diğer paydaşlarla yapılan iş birliği, konsültasyon, koordinasyon ve program geliştirme çalışmalarını kapsar. Rüzgar'ın değil, Tülin Hanım'ın öğrencilerle doğrudan yürüttüğü psikolojik danışma çalışması burada yer almaz.

C) **Rehberlik müfredatı:** Tüm öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına yönelik olarak sınıf veya grup ortamlarında planlı biçimde yürütülen, bilgi, beceri ve farkındalık kazandırmayı amaçlayan çalışmaları kapsar. Burada ise belirli bir sorun yaşayan öğrencilerle doğrudan **grupla psikolojik danışma** yapılmaktadır.

D) **Müdahale hizmetleri:** Öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik **bireysel veya grupla psikolojik danışma, kriz müdahalesi, konsültasyon ve sevk gibi hizmetleri** kapsar. Tülin Hanım'ın yüksek düzeyde sınav kaygısı yaşayan öğrencileri belirleyerek onlarla grupla psikolojik danışma yürütmesi doğrudan bu hizmet alanına girer.

E) **Yöneltme ve yerleştirme hizmetleri:** Öğrencinin kendisini tanımasına ve eğitimsel, mesleki ya da sosyal seçenekler hakkında bilgi edinmesine dayanarak kendisine uygun eğitim kurumuna, alana, dala, staja veya mesleğe yönlendirilmesini kapsar. Sınav kaygısının psikolojik danışma yoluyla ele alınması yöneltme ve yerleştirme hizmeti değildir.

**Cevap: D**

**48.** Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı, okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini **sistemli, planlı ve bütüncül bir program** hâline getirir. Program yalnızca psikolojik danışmanın yürüttüğü bağımsız çalışmalardan oluşmaz; **öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına yönelik etkinlikleri, okul personelinin iş birliğini ve aile/toplum desteğini** kapsar. Aynı zamanda okulun eğitim ve öğretim sürecinden ayrı düşünülemez; okulun genel eğitim programıyla bütünleşik biçimde yürütülür. Bu nedenle verilen üç ifade de kapsamlı gelişimsel rehberlik programının özelliklerini yansıtmaktadır.

I. **Velilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve toplumun aktif desteğiyle profesyonel okul psikolojik danışmanları tarafından organize edilerek uygulanan ardışık etkinliklerden oluşur:** Bu ifade doğrudur. Kapsamlı gelişimsel rehberlik anlayışında rehberlik hizmetleri yalnızca psikolojik danışmanın sorumluluğunda değildir. **Aile, öğretmen, yönetici ve okulun diğer paydaşlarının iş birliği** programın etkili biçimde uygulanmasının önemli bir parçasıdır. Etkinliklerin belirli bir plan ve sıra içerisinde yürütülmesi de programın sistematik niteliğini gösterir.

II. **Ayrı bir program olmakla birlikte okulun eğitim-öğretim programının ayrılmaz bir parçasıdır:** Bu ifade doğrudur. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı kendine özgü amaçları, etkinlikleri ve uygulama boyutları bulunan **ayrı bir programdır**; ancak okulun eğitim-öğretim sürecinden bağımsız değildir. Öğrencinin akademik, kariyer ve kişisel-sosyal gelişimini desteklediği için okulun genel eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınır.

**III. Bütün öğrencilere yönelik önleyici ve gelişimsel etkinlikler yapmanın yanı sıra risk altındaki öğrencilerin sistemde kaybolmamasını sağlamak için tüm personel (tüm okul yaklaşımı) devreye sokularak yürütülür:** Bu ifade doğrudur. Kapsamlı gelişimsel yaklaşım yalnızca sorun yaşayan öğrencilere yönelik değildir; **tüm öğrencilerin gelişimini destekleyen önleyici ve gelişimsel hizmetleri** kapsar. Bunun yanında risk altında bulunan öğrencilerin belirlenmesi ve uygun desteklere yönlendirilmesi için okul personelinin birlikte hareket etmesi gerekir. Bu anlayış **tüm okul yaklaşımı** ile örtüşür.

Dolayısıyla **I, II ve III. ifadelerin tamamı doğrudur.**

**Cevap: E**

**49.** Bu durumda temel etik ilke, psikolojik danışmanın **kendi mesleki yeterlik sınırları içinde çalışması** ve uzmanlık alanı dışında kalan bir konuda danışana doğrudan profesyonel tavsiye vermemesidir. Psikolojik danışman, kendi geçmişinde finansal sorun yaşamış ve çözmüş olsa bile bu kişisel deneyim onu finansal danışman yapmaz. Danışanın finansal durumuna ilişkin kaygıları psikolojik danışma sürecinde ele alınabilir; ancak kişiye özel finansal öneri gerekiyorsa danışan bu konuda **yetkin bir finans uzmanına yönlendirilmelidir**. Mesleki etik kodlarda da yeterli olunmayan alanlarda uygun yönlendirme yapılması ve danışanın yararının gözetilmesi temel ilkeler arasındadır.

**A) "Danışanına kişisel deneyimlerinden yola çıkarak başarılı bulduğu finansal stratejileri detaylı bir şekilde açıklamalıdır, çünkü bu, danışanına doğrudan yardım etmenin en pratik yoludur":** Bu yaklaşım etik açıdan uygun değildir. Psikolojik danışmanın kendi finansal deneyimlerini danışanın durumuna doğrudan uygulaması, **mesleki yeterlik sınırlarının dışına çıkması** anlamına gelir. Kendi hayatında işe yarayan bir finansal stratejinin danışan için de uygun olacağı varsayılamaz.

**B) "Danışana finansal tavsiye vermekten kaçınmalı, bunun yerine danışanı finansal danışmanlık hizmeti alabileceği uygun ve yetkin profesyonellere yönlendirmeli ve danışanın finansal durumundan kaynaklanan kaygılarını terapi sürecinde ele almaya devam etmelidir":** Bu seçenek etik açıdan en uygun yaklaşımdır. Psikolojik danışman **finansal tavsiye vermemeli**, bu konuda yetkin bir profesyonele yönlendirme yapmalıdır. Bununla birlikte finansal sorunların danışanda oluşturduğu **kaygı, stres, çaresizlik veya diğer psikolojik yaşantılar** psikolojik danışmanın uzmanlık alanı içerisinde ele alınmaya devam edilebilir. Etik ilkeler, danışmanın yeterli olmadığı alanlarda uygun yönlendirme yapmasını özellikle vurgular.

**C) "Danışanına, sadece çok genel ve temel finansal okuryazarlık ilkelerini içeren kısa bilgiler verebilir, ancak detaylı kişisel tavsiyelerden kaçınmalıdır":** Bu seçenek ilk bakışta daha sınırlı görünse de en uygun etik yaklaşım değildir. Çünkü danışmanın finansal konularda genel bilgi vermesiyle **finansal danışmanlık yapması arasındaki sınır** belirsizleşebilir. Soruda danışan doğrudan kişisel finansal tavsiye istemektedir. Bu durumda daha uygun yaklaşım, danışanın finansal kararlarına ilişkin profesyonel desteği yetkin bir uzmana bırakmaktır.

**D) "Danışanın kendisinden yardım istemesi, danışmanlık ilişkisinin bir parçası olduğundan, kişisel finansal bilgisini danışanın yararına kullanmalı ve bu tavsiyelerin terapötik bir müdahale olduğunu kabul etmelidir":** Danışanın talepte bulunması, psikolojik danışmana kendi uzmanlık alanı dışında tavsiye verme yetkisi kazandırmaz. Ayrıca danışmanın **kişisel deneyimini profesyonel müdahale gibi sunması** mesleki sınırların ve yeterlik ilkesinin ihlaline yol açabilir.

**E) "Danışanı kendi profesyonel alanı dışında konulara girdiği için psikolojik danışma ilişkisini kesmelidir":** Bu da uygun değildir. Danışanın finansal sorun yaşaması, psikolojik danışma ilişkisinin bütünüyle sonlandırılmasını gerektirmez. Danışman finansal tavsiye vermekten kaçınırken finansal sorunların danışanda oluşturduğu **psikolojik etkiler üzerinde çalışmaya devam edebilir**. Yalnızca ihtiyaç duyulan uzmanlık alanı için uygun yönlendirme yapılması yeterlidir. Etik yaklaşım, danışanın ihtiyacı karşılanırken gereksiz biçimde ilişkiyi sonlandırmaktan kaçınmayı gerektirir.

**Cevap: B**

**50.** Üye başlangıçta bazı insanların öldürülmesi gerektiğini söylese de asıl kritik durum, daha sonra **kız arkadaşını öldürmeyi planladığını açıkça belirtmesi** ve oturumun sonunda da **ihanet eden insanların öldürülmesi gerektiğini ısrarla sürdürmesidir**. Burada artık yalnızca öfke, kızgınlık veya genel bir şiddet düşüncesinden söz edilmemektedir; **belirli bir kişiye yönelik ciddi zarar verme niyeti** söz konusudur. Psikolojik danışmada gizlilik önemli bir etik ilkedir; ancak danışanın kendisine veya belirlenebilir bir başka kişiye yönelik ciddi ve öngörülebilir zarar riski ortaya çıktığında gizliliğin korunması mutlak değildir. Bu nedenle psikolojik danışman, riski değerlendirmeli ve **zarar görmesi muhtemel kişiyi korumaya yönelik gerekli önlemleri** almalıdır.

**A)** **Etik zorunluluk dolayısıyla üyeyi gruptan çıkartması:** Bu yaklaşım tek başına yeterli değildir. Üyenin gruptan çıkarılması, kız arkadaşına yönelik öldürme riskini ortadan kaldırmaz. Öncelikli olarak tehdit ve risk değerlendirilerek gerekli koruyucu müdahalenin yapılması gerekir.

**B)** **Etik zorunluluk nedeniyle üyeyi bireysel psikolojik danışmaya alması:** Üyenin bireysel görüşmeye alınması risk değerlendirmesi açısından gerekli olabilecek bir adım olabilir; ancak yalnızca bireysel psikolojik danışmaya geçmek yeterli değildir. Çünkü burada belirli bir üçüncü kişiye yönelik ciddi zarar verme riski bulunmaktadır ve bu kişinin güvenliğinin de sağlanması gerekir.

**C)** **Yasal olarak grupta konuşulanların grup içinde kalması gerektiğinden sessiz kalması:** Bu yaklaşım uygun değildir. Grup psikolojik danışmasında gizlilik önemli olmakla birlikte **gizlilik mutlak değildir**. Belirlenebilir bir kişinin ciddi biçimde zarar görme riski bulunduğunda danışman yalnızca "grup içinde konuşulan grup içinde kalır" diyerek sessiz kalamaz.

**D)** **Etik gereklilik nedeniyle bu tür konuların grup içinde konuşulmaması için gündemi değiştirmesi:** Bu yaklaşım uygun değildir. Sorunun kaynağı konunun grup içinde konuşulması değil, üyenin **belirli bir kişiyi öldürme planından söz etmesi ve bu düşünceyi sürdürmesidir**. Gündemi değiştirmek, ortaya çıkan ciddi şiddet riskine yönelik gerekli müdahaleyi karşılamaz.

**E)** **Yasal gereklilik nedeniyle danışanın kız arkadaşını uyarması:** Bu seçenek, verilen seçenekler içinde en uygun yaklaşımdır. Çünkü tehdit belirli bir kişiye yönelmiştir ve üye öldürme niyetini yalnızca bir kez ifade etmekle kalmamış, **öldürme planından söz etmiş ve oturum sonunda bu düşüncesini yinelemiştir**. Böyle bir durumda gizlilik yükümlülüğünün istisnası gündeme gelir ve belirlenebilir mağdurun korunması için gerekli önlemler değerlendirilir. Somut olarak hangi bildirim veya koruyucu işlemin yapılacağı ilgili mevzuata bağlı olmakla birlikte, sorunun etik mantığı **gizliliği mutlak kabul etmek yerine ciddi zarar riskini önlemeye** dayanır.

**Cevap: E**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** Bronfenbrenner'in "**Ekolojik Sistemler Kuramı**", bireyin gelişimini tek başına bireysel özelliklerle açıklamak yerine, bireyin içinde bulunduğu "**iç içe geçmiş ve birbirleriyle etkileşim hâlindeki çevresel sistemler**" aracılığıyla açıklar. "**Mikrosistem**", bireyin doğrudan içinde bulunduğu ve yüz yüze etkileşim yaşadığı aile, okul, öğretmen ve akran grubu gibi yakın çevreleri kapsar. "**Mezosistem**", bireyin içinde bulunduğu farklı mikrosistemlerin birbirleriyle olan "**etkileşimini**" ifade eder; aile ile okul arasındaki işbirliği buna örnektir. "**Ekzosistem**", bireyin doğrudan katılmadığı ancak içinde bulunduğu mikrosistemleri etkileyerek bireyin gelişimini "**dolaylı biçimde etkileyen**" çevresel yapıları kapsar. Örneğin ebeveynin iş yaşamındaki koşullarının çocuğun ev yaşamını etkilemesi ekzosistem kapsamında değerlendirilebilir. "**Makrosistem**", toplumun kültürel değerlerini, inançlarını, ideolojilerini, ekonomik ve hukuki yapısını ve toplumsal normlarını içerir. "**Kronosistem**" ise bireyin yaşamındaki veya toplumdaki "**zamansal değişimleri ve geçişleri**" dikkate alır; ebeveynin iş değişikliği, boşanma, göç gibi yaşam olaylarının zaman içindeki etkileri bu sistem açısından değerlendirilebilir. Dolayısıyla sistemleri ayırt ederken yalnızca "**kim kiminle etkileşim kuruyor?**" sorusuna değil, etkileşimin doğrudan mı, dolaylı mı gerçekleştiğine, kültürel-toplumsal bir yapıyı mı yansıttığına ve "**zaman içindeki değişimin**" gelişimi nasıl etkilediğine de bakmak gerekir.

I. **"Giray'ın sınıf arkadaşlarıyla kurduğu yakın ilişkiler ve okul projelerinde birlikte çalışması":** Burada Giray'ın "**akranlarıyla doğrudan etkileşimi**" söz konusudur. Akran grubu ve okul ortamı, öğrencinin doğrudan içinde bulunduğu yakın çevrenin parçalarıdır. Bu nedenle bu etkileşim "**mikrosistem**"e örnektir. Öğrencinin akranlarıyla kurduğu ilişkilerin sosyal becerilerini ve okula bağlılığını etkilemesi de mikrosistemin gelişim üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

II. **"Gamze Hanım'ın Cüneyt'in ailesiyle düzenli iletişim kurması ve işbirliği yapması":** Burada yalnızca öğretmen ile öğrencinin ilişkisi söz konusu değildir. "**Okul ve aile arasındaki etkileşim**" ele alınmaktadır. Aile ve okul, öğrencinin iki farklı mikrosistemidir. Bu iki mikrosistemin birbiriyle etkileşime girmesi ise "**mezosistem**"i oluşturur. Dolayısıyla öğretmenin aileyle düzenli iletişim kurması ve işbirliği yapması mezosisteme örnektir.

III. **"Derya'nın annesinin yeni işe başlaması ve daha yoğun çalışmasının Derya'nın okul performansını dolaylı olarak etkilemesi":** Derya annesinin iş yaşamındaki değişikliğine doğrudan katılan kişi değildir. Ancak annenin çalışma koşullarındaki değişiklik, ev ortamını ve dolayısıyla Derya'nın okul yaşantısını etkilemektedir. Bireyin doğrudan içinde bulunmadığı, ancak kendisini "**dolaylı olarak etkileyen**" iş ortamı gibi çevresel yapılar "**ekzosistem**" kapsamında değerlendirilir. Bu nedenle III. durum ekzosisteme örnektir.

Buna göre sıralama "**Mikrosistem – Mezosistem – Ekzosistem**" şeklindedir.

**Cevap: B**

**2.** Mühendis, kırsal ve dağlık bölgede ulaşım sorununu çözmek için kullanılmayan maden tünellerini, kuyuları ve asansör sistemlerini ulaşım amacıyla değerlendirmiş; böylece alışılmış ulaşım yöntemlerinin dışında özgün bir çözüm üretmiştir. Bu yaklaşım **ıraksak düşünmeye** örnektir. **Iraksak düşünme**, bir probleme alışılmış tek bir çözümle yaklaşmak yerine, farklı bakış açılarından hareket ederek **özgün, alışılmadık ve farklı çözüm yolları üretebilme** sürecidir.

A) **Eleştirel düşünme:** Bilgi ve düşünceleri **sorgulama, kanıtları değerlendirme, tutarlılığı inceleme ve akılcı bir sonuca ulaşma** sürecidir. Mühendis burada mevcut bilgilerin doğruluğunu sorgulamaktan çok, ulaşım sorununa alışılmışın dışında yeni bir çözüm üretmektedir. Bu nedenle eleştirel düşünme değildir.

B) **Yakınsak düşünme:** Bir problem için mevcut bilgi ve seçeneklerden hareket ederek **tek ve en uygun çözüme ulaşmayı** amaçlayan düşünme biçimidir. Mühendisin yaptığı ise tek bir doğru çözümü bulmaktan ziyade alışılmış yöntemlerin dışına çıkarak özgün bir çözüm oluşturmaktır. Bu nedenle yakınsak düşünme değildir.

C) **Iraksak düşünme:** Bir probleme yönelik **farklı, özgün ve alışılmadık çözüm yolları geliştirmeyi** ifade eder. Kullanılmayan maden tünellerinin ve asansörlerin ulaşım amacıyla yeniden değerlendirilmesi, mevcut imkânları farklı biçimde bir araya getirerek yeni bir çözüm oluşturma örneğidir. Bu nedenle doğru seçenektir.

D) **Tümevarımsal düşünme: Özel durumlardan hareket ederek genel bir sonuca veya ilkeye ulaşma** biçimidir. Burada mühendis tek tek örneklerden genel bir ilke çıkarmamakta, doğrudan belirli bir ulaşım sorununa özgün çözüm geliştirmektedir.

E) **Tümdengelimsel düşünme: Genel bir ilke veya bilgiden hareket ederek özel bir sonuca ulaşma** sürecidir. Mühendisin çözümünde genel bir kuraldan özel bir sonuca ulaşma söz konusu değildir.

**Cevap: C**

**3.** Penaltı öncesinde futbolcu, şampiyonluğu belirleyecek kritik bir vuruş nedeniyle yoğun heyecan, stres ve fizyolojik uyarılmışlık yaşamaktadır. **Sempatik sinir sistemi**, organizmayı stres, tehlike veya yoğun performans gerektiren durumlara hazırlayan otonom sinir sistemi bölümüdür. Bu sistem etkinleştiğinde kalp atışı ve solunum hızlanır, kan akımı kaslara yönelir ve organizma harekete hazırlanır. Bu süreçte **limbik sistem** duygusal uyarılmanın değerlendirilmesinde rol oynarken **adrenalin ve noradrenalin** düzeyleri artar. Gol sonrasında ise stres kaynağının ortadan kalkması ve futbolcunun rahatlamasıyla **parasempatik sinir sistemi** daha baskın hâle gelerek organizmanın sakinleşmesine ve normal dengesine dönmesine katkı sağlar.

A) **Penaltı öncesi: Parasempatik sinir sistemi, asetilkolin; penaltı sonrası: Sempatik sinir sistemi: Parasempatik sinir sistemi**, organizmanın dinlenme ve toparlanma durumuyla ilişkilidir ve bu sistemde **asetilkolin** önemli bir nörotransmitter olarak görev yapar. Ancak penaltı öncesindeki yoğun heyecan ve stres, parasempatik etkinlikten çok **sempatik sinir sisteminin** etkinleşmesiyle açıklanır. Gol sonrasında ise organizmanın rahatlamasıyla sempatik sistemin değil, parasempatik sistemin baskınlaşması beklenir.

B) **Penaltı öncesi: Sempatik sinir sistemi ve motor korteks, dopamin; penaltı sonrası: Parasempatik sinir sistemi: Motor korteks**, penaltı vuruşunun gerçekleştirilmesi gibi istemli ve hedefe yönelik hareketlerin planlanması ve yürütülmesinde görev alır. **Dopamin** ise ödül, motivasyon, hareket ve pekiştirme süreçlerinde rol oynar. Bununla birlikte penaltı öncesindeki yoğun stres ve uyarılmışlığı açıklayan temel nörotransmitterler **adrenalin ve noradrenalindir**. Gol sonrasında parasempatik sistemin etkinleşmesi uygun olmakla birlikte, penaltı öncesindeki nörotransmitter eşleştirmesi sorudaki durumu karşılamamaktadır.

C) **Penaltı öncesi: Sempatik sinir sistemi ve limbik sistem, adrenalin ve noradrenalin; penaltı sonrası: Parasempatik sinir sistemi: Limbik sistem**, heyecan, korku ve stres gibi duygusal süreçlerin işlenmesinde rol oynar. Kritik penaltı öncesinde **sempatik sinir sistemi** etkinleşir ve **adrenalin ile noradrenalin** artarak futbolcunun organizmasını yoğun performansa hazırlar. Golün gerçekleşmesiyle birlikte stres ve gerilim azalır; **parasempatik sinir sistemi** daha baskın hâle gelerek kalp atışının ve genel fizyolojik uyarılmışlığın normale dönmesine yardımcı olur. Soruda anlatılan süreçler bu seçenekte doğru biçimde eşleştirilmiştir.

D) **Penaltı öncesi: Sempatik sinir sistemi, serotonin; penaltı sonrası: Parasempatik sinir sistemi: Serotonin**, duygu durumu, uyku, iştah ve çeşitli bilişsel süreçlerin düzenlenmesinde rol oynayan bir nörotransmitterdir. Penaltı öncesinde sempatik sistemin etkinleşmesi ve gol sonrasında parasempatik sistemin baskınlaşması uygun olsa da, akut stres ve yoğun fizyolojik uyarılma durumunda soruda vurgulanan nörotransmitterler **adrenalin ve noradrenalindir**. Bu nedenle bu seçenek sorudaki nörotransmitter eşleştirmesini karşılamaz.

E) **Penaltı öncesi: Parasempatik sinir sistemi ve limbik sistem, adrenalin ve noradrenalin; penaltı sonrası: Sempatik sinir sistemi: Limbik sistem** ile adrenalin ve noradrenalin penaltı öncesindeki yoğun duygusal uyarılmayla ilişkilidir. Ancak bu sırada etkinleşen otonom sistem **parasempatik değil, sempatik sinir sistemidir**. Gol sonrasında da futbolcunun yaşadığı rahatlama, sempatik sistemin baskınlaşmasıyla değil, **parasempatik sistemin** etkinliğinin artmasıyla açıklanır.

**Cevap: C**

**4.** Gülinay, kod parçasında teknik bir sorun olduğunu fark ettiği hâlde, grubun sosyal lideri konumundaki Atakan Bey'in görüşüne katılmadığı halde **grubun uyumunu bozmamak, dışlanmamak ve sorun çıkaran kişi olarak görülmemek** amacıyla kendi görüşünü açıklamamıştır. Burada Gülinay'ın davranışını belirleyen temel unsur, grubun düşüncesinin doğru olduğuna inanması değil, **grup tarafından kabul edilme ve sosyal onay görme isteğidir**. Bu durum sosyal psikolojide **normatif etkiye** örnektir. Normatif etki, kişinin **grubun onayını kazanmak, reddedilmekten kaçınmak veya gruba uyum sağlamak amacıyla**, kendi düşüncesi farklı olsa bile grubun görüşüne uygun davranmasıdır.

**A)** **Normatif etki:** Kişinin **gruba uyum sağlamak, sosyal kabul görmek ve dışlanmaktan kaçınmak** amacıyla kendi görüşünden farklı davranmasıdır. Gülinay, Atakan'ın görüşünü doğru bulmadığı hâlde "sorun yaratan kişi" olarak görülmemek ve ekibin uyumunu bozmamak için sessiz kalmıştır. Yani davranışının temelinde **sosyal onay ve gruba uyma isteği** vardır. Bu nedenle öncüldeki durum normatif etkiyi göstermektedir.

**B)** **Bilgilendirici etki:** Kişinin bir durumun ne olduğu veya hangi davranışın doğru olduğu konusunda **belirsizlik yaşadığı için grubun bilgisine güvenerek grubun görüşünü benimsemesi** durumudur. Burada Gülinay teknik açıdan kendi değerlendirmesinden emindir ve kodda verimsizlik olduğunu açıkça fark etmiştir. Sessiz kalmasının nedeni kendi bilgisinden şüphe etmesi değil, **grubun tepkisinden ve sosyal sonuçlardan çekinmesidir**. Bu nedenle bilgilendirici etki söz konusu değildir.

**C)** **Azınlık etkisi:** Grubun çoğunluğundan farklı bir görüşe sahip olan **azınlığın, tutarlı ve kararlı tutumu aracılığıyla çoğunluğun düşünce veya davranışını değiştirmesi** sürecidir. Gülinay farklı görüşe sahip olmasına rağmen bu görüşünü dile getirmemiştir. Dolayısıyla azınlık konumundaki kişinin çoğunluğu etkilemesi gerçekleşmemektedir.

**D)** **Otoriteye itaat:** Kişinin **meşru bir otorite konumundaki kişinin emri veya talimatı doğrultusunda davranışını değiştirmesi** durumudur. Atakan Bey grubun deneyimli ve sosyal lideri olsa da öncülde Gülinay'a doğrudan bir emir vermemektedir. Gülinay da bir otorite emrine uymaktan çok, **grup tarafından kabul edilme ve uyumu koruma** amacıyla sessiz kalmaktadır.

**E)** **Bireysel kararsızlık:** Kişinin bir konuda **hangi seçeneği tercih edeceğine veya nasıl davranacağına karar verememesi** durumudur. Gülinay'ın böyle bir kararsızlığı yoktur; teknik verimsizliği fark etmiş ve kendi görüşünü oluşturmuştur. Sessiz kalmasının nedeni ne yapacağını bilememesi değil, **kendi görüşünü açıklamasının grup içindeki sosyal sonuçlarından çekinmesidir**.

**Cevap: A**

**5.** Aydın Bey, sigaranın zararlı olduğunu bildiği hâlde sigara içmeye devam ettiği için **"sigaranın zararlı olduğunu biliyorum"** düşüncesi ile **"sigara içiyorum"** davranışı arasında bilişsel bir uyumsuzluk yaşamaktadır. Bu durum **Leon Festinger'in Bilişsel Çelişki Kuramı** ile açıklanır. Kurama göre kişi, **birbiriyle uyumsuz biliş, tutum veya davranışlara sahip olduğunda psikolojik bir rahatsızlık yaşar ve bu rahatsızlığı azaltmak için davranışını değiştirebilir, mevcut bilişini değiştirebilir ya da davranışını destekleyen yeni bir gerekçe geliştirebilir.** Aydın Bey sigarayı bırakmakta zorlandığı için davranışını değiştirmek yerine sigara içmesini açıklayacak bir **mazeret veya gerekçe** geliştirerek çelişkiyi azaltabilir.

**A)** **Çevresine çok az sigara içtiğini söylemesi:** Aydın Bey'in sigara kullanımını olduğundan daha az göstererek davranışını küçümsemesi, **davranışın önemini azaltmaya** yönelik bir açıklamadır. Ancak bu seçenek, sigara içme davranışına doğrudan bir gerekçe oluşturmaktan çok davranışın miktarını olduğundan daha önemsiz göstermektedir.

**B)** **Çevresine çok haklı olduklarını ama bu işi başaramadığını söylemesi:** Aydın Bey'in sigaranın zararlı olduğu yönündeki görüşü kabul etmesi ve bırakamadığını ifade etmesi, **"sigaranın zararlı olduğunu biliyorum ama içmeye devam ediyorum"** çelişkisini ortadan kaldırmaz. Davranışını destekleyen yeni bir gerekçe de üretmemektedir.

**C)** **Sigara içmenin ne kadar yanlış olduğunu düşünmeyi sürdürmesi:** Sigaranın yanlış ve zararlı olduğunu düşünmeye devam etmek, mevcut davranışıyla bilişi arasındaki **çelişkiyi sürdürür**. Dolayısıyla rahatsızlığı azaltmak yerine bilişsel uyumsuzluğun devam etmesine yol açar.

D) **Sigaranın sağlığına hiçbir zararı olmadığını söylemeye başlaması:** Bu seçenek, kişinin **mevcut bilişini değiştirerek** çelişkiyi azaltması biçiminde düşünülebilir. Ancak sorunun kurgusunda Aydın Bey'in sigara içme davranışını sürdürmesini açıklayacak bir **gerekçe veya mazeret geliştirmesi** beklenmektedir. "Başkaları beni sinirlendiriyor, ben de sakinleşmek için sigara içiyorum." şeklindeki açıklama bu mekanizmayı daha doğrudan karşılamaktadır.

E) **Başkalarının kendisini çok sinirlendirdiğini ve sakinleşmek için içtiğini söylemesi:** Aydın Bey, **sigara içme davranışına yeni bir gerekçe ekleyerek** davranışını kendisi açısından daha kabul edilebilir hâle getirmektedir. "Sigara içiyorum ve bu sağlığıma zararlı" şeklindeki çelişkinin yarattığı rahatsızlığı, **"Ama başkaları beni çok sinirlendiriyor, sigara da beni sakinleştiriyor."** biçiminde bir gerekçeyle azaltmaktadır. Böylece davranışını değiştirmeden, davranışı destekleyen **uyumlu yeni bir biliş ekleyerek** bilişsel çelişkiyi azaltmaktadır. Sorunun aradığı mekanizma budur.

**Cevap: E**

**6.** Cansu, arkadaşını pencereye çok yakın çizmesine rağmen kişinin başını ve gövdesini birbirine **orantılı** biçimde çizmiştir. Diğer öğrenci ise arkadaşını pencerenin uzağına yerleştirmesine rağmen başını gövdesine göre **çok daha küçük** çizmiştir. Burada önemli olan, nesnenin retinadaki görüntüsünün büyüklüğünün uzaklığa bağlı olarak değişmesine rağmen kişinin nesnenin **gerçek büyüklüğünü koruyarak algılamasıdır**. Bu durum **algıda büyüklük değişmezliği** ile açıklanır. Algıda büyüklük değişmezliği, bir nesnenin gözde oluşturduğu görüntünün büyüklüğü değişse bile, nesnenin uzaklığına ilişkin ipuçlarını kullanarak **gerçek fiziksel büyüklüğünün yaklaşık olarak aynı algılanmasıdır**.

A) **Algıda büyüklük değişmezliği:** Bir nesne gözlemciden uzaklaştıkça retinada oluşturduğu görüntü küçülür; yaklaştıkça büyür. Buna rağmen kişi nesnenin fiziksel büyüklüğünü **uzaklıktan bağımsız olarak yaklaşık aynı** algılar. Cansu'nun arkadaşını pencereye yakın çizmesine rağmen başını gövdesine göre orantılı çizmesi, yani uzaklık değişse de nesnenin büyüklüğünü koruması bu duruma örnektir.

B) **Algıda tamamlama:** Eksik veya tamamlanmamış bir uyarıcının, kişinin zihni tarafından **bütün ve anlamlı bir şekil olarak tamamlanmasıdır**. Örneğin bir şeklin bazı bölümleri çizilmemiş olsa bile kişinin şekli bütün olarak algılaması algıda tamamlamaya örnektir. Soruda ise eksik bir şeklin tamamlanması değil, **nesnenin uzaklığı değişmesine rağmen büyüklüğünün korunarak algılanması** söz konusudur.

C) **Algıda parlaklık değişmezliği:** Bir nesnenin üzerine düşen ışık miktarı değiştiğinde retinaya ulaşan ışık miktarı da değişir. Buna rağmen kişi nesnenin **parlaklığını veya açıklık-koyuluk düzeyini büyük ölçüde sabit** algılar. Soruda ışık ya da parlaklıkla ilgili herhangi bir değişim bulunmamaktadır.

D) **Algıda renk değişmezliği:** Bir nesnenin üzerine düşen ışığın niteliği değişse bile kişinin nesnenin **rengini büyük ölçüde sabit algılamasıdır**. Örneğin beyaz bir kâğıdın gün ışığında ve farklı aydınlatma koşullarında yine beyaz olarak algılanması renk değişmezliğine örnektir. Sorudaki durum renk değişimiyle değil, **nesnenin uzaklığı ve büyüklüğünün algılanmasıyla** ilgilidir.

E) **Algıda yön değişmezliği:** Bir nesnenin gözlemciye göre konumu veya bakış açısı değişse bile kişinin nesnenin **yönünü ve biçimsel özelliklerini sabit olarak algılamasıdır**. Örneğin eğik konumda görülen bir nesnenin yönelimini doğru biçimde değerlendirmek bu kapsamda düşünülebilir. Soruda ise yön değil, **uzaklık değişmesine rağmen nesnenin büyüklüğünün korunması** söz konusudur.

**Cevap: A**

**7.** **Somut işlemler dönemi,** çocukların benmerkezcilikten uzaklaşarak mantıksal düşünmeye başladığı ve somut nesne ya da olaylar üzerinde mantıksal işlemler yapabildiği yaklaşık 7 ila 11 yaşları arasındaki evredir. Bu dönemin en belirgin ve temel bilişsel kazanımı ise nesnelerin dış görünüşleri değişse bile özlerinin aynı kaldığını anlamayı ifade eden korunum ilkesidir. **Dolayısıyla aynı miktardaki sıvının farklı biçimdeki kaplara aktarılmasıyla miktarının değişmediğini kavraması, çocuğun somut işlemler döneminde olduğunun en kesin göstergesidir.**

**A)** **Bir nesnenin yalnızca kendi gördüğü yönünü dikkate alarak başkasının da aynı şeyi gördüğünü düşünür:** Bireyin kendi bakış açısı ile başkasının bakış açısını ayırt edememesi durumunu ifade eden benmerkezcilik özelliğidir. Bu durum somut işlemler döneminde değil, 2 ile 7 yaşları arasındaki işlem öncesi dönemde görülür.

**B)** **Aynı miktardaki sıvının farklı biçimdeki kaplara aktarılmasıyla miktarının değişmediğini kavrar:** Miktarın ve özün şekil değişikliğiyle değişmeyeceğini anlamayı içeren korunum kazanımıdır. Piaget'ye göre korunum ilkesinin kazanılması, çocuğun somut işlemler dönemine geçtiğini kesin olarak gösteren temel kriterdir. Sorudaki açıklamayla doğrudan örtüşmektedir.

**C)** **Cansız nesnelerin canlılara özgü duygu ve düşüncelere sahip olduğunu düşünür:** Cansız varlıklara canlılık özellikleri yükleme durumu olan canlandırmacılık özelliğidir. Bu durum somut işlemler dönemine değil, işlem öncesi döneme ait bir düşünce biçimidir.

**D)** **Bir nesnenin görünüşündeki değişikliğin onun özünü de değiştirdiğini kabul eder:** Odaktan uzaklaşamama ve dönüşümsellik düşüncesinin gelişmemiş olduğunu gösterir. Korunumun henüz kazanılmadığını ifade eden bu durum somut işlemler döneminde değil, işlem öncesi dönemde görülür.

**E)** **Varsayımsal durumlar hakkında sistematik biçimde akıl yürütür:** Soyut kavramlar, hipotezler ve varsayımlar üzerinden mantık yürütmeyi ifade eder. Bu üst düzey zihinsel beceri somut işlemler döneminde değil, 11 yaş ve sonrasını kapsayan soyut işlemler döneminde ortaya çıkar.

**Cevap: B**

**8.** Kerime'nin ders notlarını yalnızca tekrar okuyup ezberlemek yerine, yeni bilgileri **önceden öğrendiği bilgilerle ilişkilendirmesi**, kavram haritaları oluşturması ve **benzetmelerden yararlanarak bilgi arasında bağlantılar kurması**, bilginin anlamlı biçimde işlenmesini göstermektedir. Bu yaklaşım **genişletici tekrar** stratejisine örnektir. Genişletici tekrar, yeni öğrenilen bilginin mevcut bilgilerle **ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması, örneklendirilmesi ve zihinde daha ayrıntılı bir bilgi ağı hâline getirilmesi** yoluyla uzun süreli bellekte daha güçlü biçimde kodlanmasını sağlayan bir öğrenme stratejisidir.

**A)** **Koruma tekrarı:** Bilginin bellekte kısa süreli olarak tutulmasını sağlamak amacıyla bilginin **aynı biçimde tekrar edilmesidir**. Örneğin bir telefon numarasını unutmamak için sürekli içinden tekrarlamak koruma tekrarına örnektir. Kerime ise bilgileri yalnızca tekrar etmemekte, onları eski bilgileriyle ilişkilendirmektedir.

**B)** **Kodlama özgüllüğü:** Öğrenilen bilginin **öğrenildiği ortam, bağlam veya koşullarla ilişkili olarak daha kolay hatırlanması** ilkesidir. Örneğin bir bilginin öğrenildiği ortamın, sınav sırasında hatırlamayı kolaylaştırması kodlama özgüllüğüyle açıklanır. Kerime'nin yaptığı çalışma biçiminde temel vurgu öğrenme ve hatırlama bağlamına değil, **yeni bilgiyi önceki bilgilerle anlamlı biçimde ilişkilendirmeye** yöneliktir.

**C)** **Genişletici tekrar:** Yeni bilginin **önceden öğrenilmiş bilgilerle ilişkilendirilmesi, açıklanması, örneklendirilmesi, benzetmeler kurulması ve bilgiye yeni anlamlar eklenmesi** yoluyla daha anlamlı hâle getirilmesidir. Kerime'nin yeni bilgileri eski öğrendikleriyle ilişkilendirmesi, **kavram haritaları oluşturması ve benzetmeler kullanması**, genişletici tekrarın temel özelliklerini doğrudan göstermektedir.

**D)** **Basit tekrar:** Öğrenilecek bilginin **anlamına veya başka bilgilerle ilişkisine herhangi bir ekleme yapmadan tekrar edilmesidir**. Bilginin defalarca okunması, söylenmesi veya yazılması basit tekrara örnek verilebilir. Kerime'nin yaptığı ise bilgiyi yalnızca yinelemek değil, **mevcut bilgi yapısıyla bütünleştirmektir**.

E) **Toplu tekrar:** Öğrenilecek bilgilerin **uzun bir süreye yayılmadan, kısa bir zaman diliminde yoğun biçimde tekrar edilmesidir**. Örneğin sınavdan önce bir gecede bütün konuların art arda çalışılması toplu tekrara örnektir. Soruda Kerime'nin çalışma süresinden çok, **bilgiyi nasıl işlediği ve önceki bilgilerle nasıl ilişkilendirdiği** vurgulanmaktadır.

**Cevap: C**

**9.** Danışan, **"Ben bu kadar çalışırken başkalarının kolayca kazanması haksızlık"** ve **"Şartlar daha düzgün olsaydı her şey farklı olurdu"** diyerek yaşamın kendi beklentilerine uygun olması gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, **Albert Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Yaklaşımı** açısından özellikle "**yaşam mutlaka benim istediğim koşullarda olmalıdır**" biçimindeki akılcı olmayan inançla ilişkilidir. Ellis'e göre kişinin yaşama, kendisine veya diğer insanlara yönelik **"-meli, -malı" biçimindeki katı dayatmaları**, gerçekliğin mutlaka kişinin istediği şekilde olması gerektiği düşüncesini oluşturur ve bu düşünceler yoğun duygusal rahatsızlığa yol açabilir.

A) **Kişinin kendine yönelik dayatmaları:** Kişinin kendisine yönelik **"Başarılı olmalıyım", "Her şeyi kusursuz yapmalıyım", "Hata yapmamalıyım"** gibi katı zorunluluklar geliştirmesidir. Öncülde danışan kendisine yönelik bir zorunluluk koymaktan çok, yaşamın ve koşulların nasıl olması gerektiğini sorgulamaktadır.

B) **Kişinin başka insanlara yönelik dayatmaları:** Kişinin diğer insanların **"Bana adil davranmalılar", "İnsanlar beni takdir etmeli", "Başkaları doğru davranmalı"** biçiminde davranması gerektiğine inanmasıdır. Danışanın sözlerinde başkalarının nasıl davranması gerektiğinden çok, **hayatın ve koşulların adil ve uygun olması gerektiği** düşüncesi öne çıkmaktadır.

C) **Duygusal akıl yürütme:** Kişinin **"Böyle hissediyorsam, mutlaka böyledir"** biçiminde duygularını gerçekliğin kanıtı olarak kabul etmesidir. Örneğin "Kendimi değersiz hissediyorum, o hâlde gerçekten değersizim." düşüncesi duygusal akıl yürütmedir. Öncüldeki temel düşünce ise duygunun kanıt olarak kullanılması değil, **yaşamın belirli koşullara uyması gerektiğine ilişkin katı beklentidir**.

D) **Kişinin yaşama ilişkin dayatmaları:** Kişinin yaşamın **"adil olması gerekir", "koşullar istediğim gibi olmalı", "hayat bana istediğimi vermeli"** şeklinde olması gerektiğine inanmasıdır. Danışanın "Hayat adil olmalıydı" ve "Şartlar daha düzgün olsaydı şu an bambaşka bir yerde olurdum." ifadeleri, doğrudan **yaşama yönelik katı bir "-meli, -malı" dayatmasını** göstermektedir. Bu nedenle öncüldeki akılcı olmayan inanç biçimi budur.

E) **Bilişsel çarpıtma:** Bilişsel çarpıtmalar, kişinin olayları **gerçeklikle uyumsuz veya sistematik biçimde hatalı düşünme kalıplarıyla** değerlendirmesidir. Örneğin ya hep ya hiç düşünme, aşırı genelleme veya felaketleştirme bilişsel çarpıtmalardır. Öncülde belirli bir bilişsel çarpıtma türünden ziyade, Ellis'in yaklaşımında vurgulanan **yaşama yönelik katı dayatma** bulunmaktadır.

**Cevap: D**

**10.** **Bilişsel çarpıtmalar**, kişinin olayları **gerçekçi ve kanıta dayalı biçimde değerlendirmek yerine sistematik düşünme hatalarıyla yorumlamasıdır**. Aaron Beck'in Bilişsel Terapi yaklaşımında kişinin yaşadığı duygusal sorunların oluşumunda olaylardan çok, olaylara ilişkin **otomatik düşünceler ve işlevsel olmayan bilişler** önem taşır. Bu nedenle danışanın düşüncelerindeki çarpıtmaların fark edilmesi ve daha gerçekçi biçimde yeniden değerlendirilmesi psikolojik danışma sürecinin önemli bir parçasıdır.

I. **"Patronum toplantıda yüzüme bakmadı, kesinlikle bana kızgın.":** Patronunun kendisine bakmamasından hareketle, onun **ne düşündüğünü ve ne hissettiğini kesin olarak bildiğini** varsaymaktadır. Patronunun gerçekten kızgın olduğuna ilişkin herhangi bir kanıt bulunmamaktadır. Başka bir kişinin düşünce veya duygularını yeterli kanıt olmadan bildiğini varsaymak **zihin okuma**dır.

II. **"Bir sınavdan kötü not aldıysam, bu tüm akademik hayatımın mahvolduğu anlamına gelir.":** Tek bir sınavdaki kötü sonucu kişinin **bütün akademik hayatının mahvolması** şeklinde değerlendirmektedir. Olumsuz bir olayın sonuçlarını aşırı büyüterek en kötü sonuca ulaşmak **felaketleştirme**dir.

III. **"Herkes benim gibi başarısız birini nasıl sevebilir ki?":** Danışan, yaşadığı başarısızlığı kendi kişiliğinin tamamına genelleştirerek kendisini **"başarısız biri"** şeklinde tanımlamaktadır. Kişinin kendisini tek bir olumsuz özellik üzerinden bütünüyle tanımlaması **etiketleme** bilişsel çarpıtmasıdır.

**Cevap: E**

**11.** Birey Merkezli Psikolojik Danışma Yaklaşımı, **Carl Rogers** tarafından geliştirilmiştir. Rogers'a göre danışanın değişimini sağlayan temel unsur, danışmanın doğrudan öğüt vermesi veya danışanı yorumlaması değil, danışanın kendisini **güvenli, yargılanmayan ve kabul edildiği bir ilişki içinde** keşfedebilmesidir. Bu nedenle danışmanın temel tutumları **koşulsuz olumlu kabul, empati ve içtenlik**tir. Danışman, danışanın yaşantısını onun yerine açıklamaktan veya değerlendirmekten kaçınır; danışanın kendi deneyimine ve anlamlandırmasına güvenmesini destekler. Danışmanın danışanın söylediklerine kendi yorumlarını eklemesi, danışanın yaşantısını onun yerine açıklamaya çalışması veya yönlendirmesi, bu yaklaşımın temel anlayışıyla çelişebilir ve danışanın **"Anlaşılamıyorum, değerlendiriliyorum veya yönlendiriliyorum."** biçiminde algılamasına neden olarak direnci artırabilir.

A) **Danışanın birbiriyle çelişen yönlerinin farkına varması amacıyla yüzleştirme yapması:** Rogers'ın yaklaşımında danışanın yaşantısındaki **uyumsuzlukların veya çelişkilerin fark edilmesi** terapötik açıdan önem taşıyabilir. Ancak bunun danışana nasıl sunulduğu önemlidir. Empatik ve yargılamayan biçimde gerçekleştirildiğinde danışanın kendisini daha iyi anlamasına yardımcı olabilir. Bu nedenle tek başına danışanın çelişkilerini fark etmesine yardımcı olmak direnç oluşturacak temel hata değildir.

B) **Danışanın anlattıkları hakkında yorum yaparak onları doğrulamaya çalışması:** Danışmanın danışanın yaşantısını kendi yorumlarıyla **açıklamaya ve doğrulamaya çalışması**, danışanın kendi deneyimini kendisinin anlamlandırması yerine danışmanın anlamlandırmasını öne çıkarır. Birey merkezli yaklaşımda danışman, danışanın yaşantısını onun adına yorumlayan bir uzman konumunda değildir. Bu nedenle böyle bir tutum danışanın **kendini anlaşılmamış, değerlendirilmiş veya yönlendirilmiş hissetmesine** ve direnç göstermesine yol açabilir.

C) **Danışanın kendini ifade etmesi için sabırla beklemesi ve aktif dinleme yapması:** Danışmana **kabul edildiği ve dinlendiği** duygusunu verir. Rogers'ın yaklaşımında danışanın kendi yaşantısını özgürce ifade edebilmesi ve danışmanın empatik biçimde dinlemesi temel terapötik koşullardandır. Bu nedenle direnç oluşturması beklenen bir danışman tutumu değildir.

D) **Danışanın duygularını yargılamadan kabul ederek empatik tutum sergilemesi: Empati ve koşulsuz olumlu kabul**, Rogers'ın danışma yaklaşımının temel koşulları arasındadır. Danışanın yaşadığı duyguların doğru veya yanlış olduğuna ilişkin yargıda bulunmadan onu anlamaya çalışmak, güvenli terapötik ilişkinin gelişmesini destekler. Bu nedenle danışan direncine yol açması beklenen hatalı bir tutum değildir.

E) **Danışanın kendi deneyimlerini kendi kelimeleriyle anlatmasına cesaret vermesi:** Birey merkezli yaklaşımda danışanın **kendi yaşantısının anlamını kendisinin keşfetmesi ve ifade etmesi** temel öneme sahiptir. Danışmanın danışana kendi deneyimlerini kendi kelimeleriyle ifade etme özgürlüğü tanıması, özerkliği ve kendini keşfetmeyi destekler. Bu nedenle direnç oluşturacak hatalı bir tutum değildir.

**Cevap: B**

**12.** Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma, özellikle **Steve de Shazer ve Insoo Kim Berg** ile ilişkilendirilen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda temel amaç, problemin geçmişteki nedenlerini ayrıntılı biçimde araştırmak yerine **danışanın istediği geleceğe ve çözüm olanaklarına odaklanmaktır**. Danışanın sorun yaşamadığı veya yakınmasının bulunmadığı alanlar gereksiz yere problemleştirilmez. Bunun yerine danışanın **güçlü yönleri, işe yarayan davranışları, istisnalar ve daha önce başarılı olduğu durumlar** belirlenir; işe yarayan davranışların artırılması ve yeni çözüm yollarının denenmesi desteklenir.

**A)** **Başarılı olmanın yollarından birisi danışanı başarılı kılacak çözüm yollarına başvurmada ısrarlı olmaktır:** Çözüm odaklı yaklaşımda danışanın **çözüm üretme kapasitesine ve işe yarayan yolları keşfetmesine** önem verilir. Bu nedenle bu seçenek doğrudur.

**B)** **Danışanın başarılı olduğu alanlar belirlenmeli ve başarılı davranışların tekrar edilmesi üzerinde durulmalıdır:** Çözüm odaklı yaklaşım danışanın **güçlü yönlerini, kaynaklarını, istisnalarını ve daha önce işe yarayan davranışlarını** ortaya çıkarmaya önem verir. İşe yarayan davranışların hangi koşullarda ortaya çıktığı belirlenerek bunların sürdürülmesi ve artırılması desteklenir.

**C)** **Danışanın gerçekten bir yakınması yoksa herhangi bir müdahaleye gerek yoktur:** Çözüm odaklı yaklaşımda danışanın **şikâyetinin veya değiştirmek istediği bir durumun bulunması**, danışma sürecinin önemli başlangıç noktalarından biridir. Danışanın değiştirmek istediği bir sorun veya hedef yoksa danışmanın dışarıdan bir problem tanımlayıp müdahale etmesi beklenmez. Bu ifade yaklaşımın temel anlayışıyla uyumludur.

**D)** **Danışanın denemekte olduğu çözüm yolları başarısızsa yeni çözüm yolları bulması konusunda istekli ve ısrarcı olması üzerinde durulmalıdır:** Çözüm odaklı yaklaşımda **"işe yaramayanı tekrar tekrar yapmak yerine farklı bir şey denemek"** önemlidir. Danışanın mevcut çözüm girişimleri işe yaramıyorsa farklı çözüm yolları geliştirmesi ve yeni davranışlar denemesi desteklenir.

**E)** **Danışanın çocukluk yaşantıları detaylı araştırılmalı ve problemin kaynağına ulaşılmalıdır:** Çözüm odaklı yaklaşımın temel özelliği, problemin **geçmişteki nedenlerini ve kaynağını ayrıntılı biçimde araştırmak yerine gelecekteki çözümlere ve değişimin nasıl gerçekleşebileceğine odaklanmasıdır**. Çocukluk yaşantılarının ayrıntılı biçimde incelenerek problemin kökenine inilmesi, daha çok geçmiş yaşantıların ve problem nedenlerinin araştırılmasına ağırlık veren yaklaşımların anlayışıdır. Bu nedenle çözüm odaklı yaklaşım açısından uygun değildir.

**Cevap: E**

**13.** Karen Horney'nin yaklaşımı, Freud'un biyolojik ve dürtü merkezli açıklamalarından ayrılarak **kişiler arası ilişkilerin, kültürel koşulların ve temel kaygının kişilik gelişimindeki rolüne** ağırlık veren bir yaklaşımdır. Horney'ye göre çocuk, özellikle güvenlik ve sevgi gereksinimlerinin karşılanmadığı, tutarsız veya tehdit edici ilişkiler içinde büyüdüğünde **temel kaygı** geliştirebilir. Kişi bu kaygıyla başa çıkabilmek için insanlarla ilişkilerinde belirli ve katı yönelimler geliştirebilir. Horney bunları üç temel **nevrotik eğilim** olarak açıklar: **insanlara yönelme**, **insanlara karşı olma** ve **insanlardan uzaklaşma**. İnsanlara yönelen kişi sevgi, kabul ve onay arar; insanlara karşı olan kişi güç, üstünlük ve kontrol kazanmaya çalışır; insanlardan uzaklaşan kişi ise ilişkilerden geri çekilerek bağımsızlık ve mesafe arar.

Danışanın ilk ifadesinde **"Herkesin hoşuna gitmeye çalışıyorum, onları kırmak istemiyorum, onaylarını almak önemli."** demesi, kabul edilme ve onaylanma ihtiyacını göstermektedir. Bu **insanlara yönelme** eğilimidir. İkinci ifadesinde **"Kontrolü ele almaya çalışıyorum, kimse beni küçümsemesin diye sert davranıyorum."** demesi, başkaları üzerinde güç ve kontrol kurarak kendisini korumaya çalıştığını göstermektedir. Bu **insanlara karşı olma** eğilimidir. Son olarak **"Yalnız kalmak ve kimseyle konuşmamak istiyorum."** demesi, kişiler arası ilişkilerden geri çekilme ve mesafe koyma eğilimini göstermektedir. Bu da **insanlardan uzaklaşma** eğilimidir.

A) **İnsanlara yönelme - İnsanlara karşı olma - İnsanlara yönelme:** İlk iki ifade doğru biçimde eşleştirilmiş olsa da son ifadede kişi insanlardan uzaklaşmak ve yalnız kalmak istemektedir. Bu nedenle üçüncü ifade **insanlara yönelme** değil, insanlardan uzaklaşmadır.

B) **İnsanlara yönelme - İnsanlara karşı olma - İnsanlardan uzaklaşma:** İlk ifadede **onay ve kabul arama** insanlara yönelmeyi, ikinci ifadede **güç, kontrol ve sertlik** insanlara karşı olmayı, üçüncü ifadede **yalnız kalma ve ilişkilerden geri çekilme** ise insanlardan uzaklaşmayı göstermektedir. Üç ifade Horney'nin üç temel nevrotik eğilimiyle sırasıyla örtüşmektedir.

C) **İnsanlara karşı olma - İnsanlara yönelme - İnsanlardan uzaklaşma:** İlk ifadede danışan insanlarla mücadele etmek veya üstünlük kurmak istememekte, tam tersine **onların onayını kazanmaya** çalışmaktadır. Bu nedenle ilk ifade insanlara karşı olmayı değil, insanlara yönelmeyi göstermektedir. Son ifade ise insanlardan uzaklaşmayı doğru biçimde yansıtmaktadır.

D) **İnsanlara karşı olma - İnsanlardan uzaklaşma - İnsanlara yönelme:** İlk ifadede **onaylanma ve kabul edilme isteği** bulunduğu için insanlara yönelme söz konusudur. İkinci ifadede ise danışan ilişkilerden çekilmek yerine **kontrolü ele alma ve sert davranma** eğilimindedir; bu insanlara karşı olmadır. Üçüncü ifadede yalnız kalma isteği ise insanlardan uzaklaşmayı gösterir. Dolayısıyla seçenek, üç ifadeyi de yanlış sırada vermektedir.

E) **İnsanlardan uzaklaşma - İnsanlara yönelme - İnsanlara karşı olma:** İlk ifade, insanlardan uzaklaşmanın tam tersine **insanların onayını kazanma ve kabul edilme** isteğini göstermektedir. İkinci ifade insanlara yönelme değil, **güç ve kontrol arayışı nedeniyle insanlara karşı olma** eğilimidir. Son ifadede ise yalnız kalma isteği bulunduğundan insanlara karşı olma değil, **insanlardan uzaklaşma** söz konusudur.

**Cevap: B**

**14.** **Transaksiyonel analiz kuramı**, Eric Berne tarafından geliştirilmiştir. Kurama göre bireyin davranışları üç temel ego durumu üzerinden açıklanır: **Çocuk ego durumu, yetişkin ego durumu ve ebeveyn ego durumu**. Çocuk ego durumu, kişinin çocukluk dönemine ait duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin yeniden ortaya çıkmasıdır. Bu ego durumu **doğal çocuk** ve **uyarlanmış çocuk** biçimlerinde görülebilir. Doğal çocuk; spontanlık, neşe, merak ve isteklerini doğrudan ifade etme gibi özelliklerle ortaya çıkar. Uyarlanmış çocuk ise çevrenin beklentilerine uyum sağlayan veya bu beklentilere karşı çıkan davranışları kapsar. Yetişkin ego durumu, kişinin **"şimdi ve burada"** gerçekliğini bilgi ve kanıtlara dayanarak, akılcı ve nesnel biçimde değerlendirmesidir. Ebeveyn ego durumu ise kişinin çocukluk döneminde otorite figürlerinden öğrendiği kural, değer ve tutumların yeniden ortaya çıkmasıdır. Ebeveyn ego durumu **eleştiren ebeveyn** ve **koruyucu ebeveyn** biçimlerinde görülebilir.

A) **Çocuk - Yetişkin - Ebeveyn:** Zeynep'in "Bugün işe gitmek istemiyorum, dışarı çıkıp bir yerlere gezmeye gitsek ya!" şeklindeki **neşeli, spontan ve isteğini doğrudan ifade eden** yaklaşımı çocuk ego durumunu gösterir. Elif'in "Bugün önemli bir toplantımız var, ertelersek sorun olabilir." diyerek mevcut koşulları ve olası sonuçları değerlendirmesi **yetişkin ego durumuna** karşılık gelir. Zeynep'in son olarak "Kurallara uymak zorundayız, sorumluluklarımızı unutmamalıyız." demesi ise **kural, zorunluluk ve sorumluluk** vurgusu taşıdığı için ebeveyn ego durumunu, daha özel olarak eleştiren ebeveyn yönünü yansıtır. Bu nedenle sıralama Çocuk - Yetişkin - Ebeveyn şeklindedir.

B) **Ebeveyn - Çocuk - Yetişkin:** Zeynep'in ilk ifadesinde kural koyma veya otorite kurma yoktur. Tam tersine **spontanlık, neşe ve kişisel istek** ön plandadır. Bu nedenle ebeveyn değil, çocuk ego durumu söz konusudur. Elif'in toplantının önemini ve ertelenmesi durumunda ortaya çıkabilecek sorunu değerlendirmesi ise çocuk değil, **yetişkin ego durumudur**. Son ifade ise kurallara ve sorumluluğa vurgu yaptığı için yetişkin değil, ebeveyn ego durumunu gösterir.

C) **Çocuk - Ebeveyn - Yetişkin:** Zeynep'in ilk ifadesi **çocuk ego durumunu** doğru biçimde yansıtır. Ancak Elif'in toplantının önemini ve olası sonuçlarını değerlendirmesi, geçmişte öğrenilmiş bir kuralı dayatmasından değil, **mevcut durumu nesnel biçimde değerlendirmesinden** kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ikinci ifade ebeveyn değil, yetişkin ego durumudur. Zeynep'in son ifadesindeki "zorundayız" ve "sorumluluklarımızı unutmamalıyız" biçimindeki kuralcı yaklaşım ise yetişkin değil, **ebeveyn ego durumunu** gösterir.

D) **Yetişkin - Çocuk - Ebeveyn:** Zeynep'in ilk ifadesinde mantıksal bir değerlendirmeden çok **istek, neşe ve spontanlık** bulunmaktadır. Bu nedenle yetişkin değil, çocuk ego durumudur. Elif ise toplantının önemini ve ertelenmesi durumunda ortaya çıkabilecek sonuçları değerlendirerek **gerçekliğe dayalı bir değerlendirme** yapmaktadır. Bu nedenle ikinci ifade çocuk değil, yetişkin ego durumudur. Son ifade ise kural ve zorunluluk vurgusu nedeniyle ebeveyn ego durumuna karşılık gelir.

E) **Ebeveyn - Yetişkin - Çocuk:** Elif'in ikinci ifadesi **yetişkin ego durumuna** uygun bir örnektir. Ancak Zeynep'in ilk ifadesi ebeveyn değil, **çocuk ego durumunu** göstermektedir. Son ifadesinde ise spontan bir istek veya duygusal tepki değil, **kurallara uyma ve sorumluluklara ilişkin zorunluluk** vurgulanmaktadır. Bu nedenle son ifade çocuk değil, ebeveyn ego durumudur.

**Cevap: A**

**15.** Danışan, kendisini huzursuz ve boşlukta hissettiğini, iş yerinde sürekli başkalarının onayını beklediğini ve kendi isteklerini fark etmekte zorlandığını ifade etmektedir. Psikolojik danışman ise danışanın geçmişini, düşüncelerinin doğruluğunu veya gelecekteki hedeflerini araştırmak yerine doğrudan "şu anda" yaşadığı duyguya ve bu duygunun **bedensel yaşantısına** yönelmektedir.

Gestalt terapisi, Fritz Perls ile özdeşleşen, bireyin yaşantısını **şimdi ve burada** fark etmesine odaklanan deneyimsel bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda danışanın o anda ne hissettiği, bedeninde ne fark ettiği, ne yaptığı ve çevresiyle nasıl ilişki kurduğu önemlidir. Danışmanın "Şu anda ne hissediyorsun?" ve "Bunu bedeninde nerede hissediyorsun?" soruları, danışanın yaşantısını açıklamasından çok **doğrudan fark etmesini ve deneyimlemesini** sağlamaya yöneliktir. Bu nedenle kullanılan yaklaşım gestalt terapisi, kullanılan teknik ise **şimdi ve burada farkındalığıdır**.

A) **Bilişsel davranışçı terapi - Bilişsel yeniden yapılandırma:** Bilişsel davranışçı terapide danışanın **işlevsel olmayan düşünceleri** belirlenir, kanıtları ve alternatifleri değerlendirilir ve daha işlevsel düşünceler geliştirilir. Burada danışmanın herhangi bir düşünceyi sorgulaması veya yeniden yapılandırması söz konusu değildir.

B) **Duygu odaklı terapi - Duygular arası geçişi keşfetme:** Duygu odaklı terapide duyguların fark edilmesi, işlenmesi ve temel duygusal ihtiyaçların ortaya çıkarılması önemlidir. Ancak sorudaki danışman müdahalesi belirli bir duygudan başka bir duyguya geçişi araştırmamakta; danışanın **mevcut duygu ve bedensel deneyimine** odaklanmaktadır.

C) **Gestalt terapisi - Şimdi ve burada farkındalığı:** Gestalt yaklaşımında danışanın dikkatinin **o anda yaşadığı duyguya, bedensel duyumlarına ve doğrudan deneyimine** yöneltilmesi temel bir özelliktir. "Şu anda ne hissediyorsun?" sorusu danışanın mevcut yaşantısına, "Bunu bedeninde nerede hissediyorsun?" sorusu ise bedensel farkındalığına yöneliktir. Bu nedenle yaklaşım ve teknik doğru eşleştirilmiştir.

D) **Psikodinamik terapi - Serbest çağrışım:** Psikodinamik terapide **bilinçdışı süreçler, erken yaşantılar, çatışmalar ve kişiler arası ilişkiler** önemli yer tutar. Serbest çağrışımda danışan, aklına gelenleri mümkün olduğunca sansürlemeden ifade eder. Sorudaki müdahalede ise serbest çağrışım yaptırılmamakta ve geçmiş yaşantılar araştırılmamaktadır.

E) **Çözüm odaklı terapi - Mucize soru tekniği:** Çözüm odaklı terapide danışanın **istediği gelecek, hedefleri, istisnalar ve işe yarayan çözümler** üzerinde durulur. Mucize sorusu, danışanın sorun ortadan kalkmış olsaydı yaşamında nelerin farklı olacağını düşünmesini sağlar. Sorudaki danışman ise gelecekteki çözümü araştırmamakta, doğrudan **şimdiki yaşantıya** odaklanmaktadır.

**Cevap: C**

**16.** Burcu Hanım, yaklaşan AGS sınavı nedeniyle yaşadığı **kaygıyı** ifade etmektedir. Ayşe Hanım'ın "Yaklaşan sınavdan dolayı çok kaygılısın." ifadesi danışanın söylediği içeriği değil, doğrudan **duygusunu** yansıtmaktadır. Ardından "Bu konuda başka neler söylemek istersin?" diyerek danışanı konuşmayı sürdürmeye teşvik etmektedir. Bu nedenle kullanılan beceriler **duygu yansıtması** ve **konuşmaya açık davet**tir.

**A)** **İçerik yansıtması - Konuşmaya açık davet:** İçerik yansıtmasında danışanın ifade ettiği **olay, durum veya düşüncenin özü** danışmana ait ifadelerle yeniden dile getirilir. Burada "yaklaşan sınav" içeriğin bir parçası olsa da Ayşe Hanım'ın temel tepkisi "çok kaygılısın" diyerek danışanın **duygusunu yansıtmasıdır**. İkinci tepki ise konuşmaya açık davettir. Bu nedenle ilk beceri içerik yansıtması değildir.

**B)** **Duygu yansıtması - Konuşmaya açık davet:** Duygu yansıtması, danışanın ifade ettiği veya danışmanın danışanın sözlerinden fark ettiği **duyguyu tanımlayıp danışana geri iletmesidir**. "Çok kaygılısın." ifadesi Burcu Hanım'ın yaşadığı kaygının doğrudan yansıtılmasıdır. "Bu konuda başka neler söylemek istersin?" ifadesi ise danışanın konu hakkında daha fazla konuşmasını sağlayan **konuşmaya açık davet** becerisidir.

**C)** **Özetleme - Bağlama:** Özetleme, danışanın görüşmenin belirli bir bölümünde dile getirdiği **birden fazla düşünce, duygu veya yaşantının bir araya getirilerek kısaca ifade edilmesidir**. Bağlama ise görüşmede daha önce konuşulan konular arasında ilişki kurarak bir konudan diğerine geçiş sağlamaktır. Burada birden fazla içeriğin toparlanması veya farklı konuların birbirine bağlanması söz konusu değildir.

**D)** **Duygu yansıtması - Yüzleştirme:** İlk tepki duygu yansıtmasıdır. Ancak yüzleştirme, danışanın **söyledikleri, duyguları, düşünceleri veya davranışları arasındaki tutarsızlıkların** danışanın dikkatine sunulmasıdır. "Bu konuda başka neler söylemek istersin?" ifadesinde herhangi bir tutarsızlık gösterilmediği için bu tepki yüzleştirme değildir.

**E)** **İçerik yansıtması - Paylaştırma:** Paylaştırma, psikolojik danışmanın danışanla uygun ve sınırlı ölçüde **kendi yaşantı, duygu veya düşüncesini paylaşmasıdır**. Ayşe Hanım kendi yaşantısından söz etmemekte, danışanın duygusunu yansıtmakta ve konuşmasını sürdürmesi için davette bulunmaktadır.

**Cevap: B**

**17.** Özetleme, psikolojik danışmada danışanın görüşme boyunca dile getirdiği önemli **duygu, düşünce, yaşantı ve içeriklerin** danışman tarafından bir araya getirilerek daha bütünlüklü biçimde ifade edilmesidir. Özellikle oturumun belirli noktalarında danışanın söylediklerini toparlamak, danışanın kendi yaşantısını daha açık görmesine yardımcı olmak ve danışma sürecinin **ilerleyişini değerlendirmek** amacıyla kullanılır.

**A)** **Danışanla kaynaşma sağlamak:** Danışanın kendisini kabul edilmiş ve anlaşılmış hissetmesini sağlamak, danışman-danışan ilişkisinin gelişmesine katkıda bulunabilir. Ancak **kaynaşma sağlamak**, özetlemenin temel amaçlarından biri değildir. Danışma ilişkisinde güven ve ilişki kurma daha çok **empati, koşulsuz kabul, saygı ve etkin dinleme** gibi terapötik tutum ve becerilerle desteklenir. Bu nedenle aranan seçenektir.

**B)** **Psikolojik danışmanın danışanı ilgiyle dinlediğini, söylediklerini aklında tutabildiğini, onunla ilgilendiğini göstermek:** Özetleme, danışanın daha önce ifade ettiği önemli noktaların danışman tarafından hatırlanıp bütünleştirildiğini gösterir. Böylece danışan, danışmanın kendisini **dikkatle dinlediğini ve söylediklerini takip ettiğini** fark edebilir. Bu, özetlemenin amaçlarından biridir.

**C)** **Danışanın kendine ilişkin birçok gerçek ve duygunun ayırdında olabilmesini sağlamak:** Danışanın farklı zamanlarda ifade ettiği duygu, düşünce ve yaşantıların bir araya getirilmesi, kendi yaşantısı arasındaki bağlantıları fark etmesine yardımcı olabilir. Böylece danışanın **kendine ilişkin farkındalığı** artabilir. Bu da özetlemenin amaçlarından biridir.

D) **Oturumlarda nasıl bir gelişme görüldüğü ya da nerede tıkanıldığını anlamak:** Özellikle oturum sonlarında veya belirli aşamaların geçişinde yapılan özetlemeler, danışma sürecinde **hangi noktada ilerleme sağlandığını ve hangi noktaların çalışılmaya devam edilmesi gerektiğini** görmeye yardımcı olur. Bu nedenle özetlemenin amaçlarından biridir.

E) **Süreçte davranışsal amaca yönelik çalışıp çalışılmadığını anlamak:** Özetleme, danışma sürecinde belirlenen **amaçlarla yapılan çalışmalar arasındaki ilişkiyi** değerlendirmeye yardımcı olabilir. Danışman, ele alınan konuları ve yapılan çalışmaları toparlayarak sürecin hedeflenen yönde ilerleyip ilerlemediğini değerlendirebilir. Bu nedenle bu seçenek de özetlemenin amaçları arasında değerlendirilebilir.

**Cevap: A**

**18.** Danışan, annesiyle tartışmamak için **sustuğunu ve duygularını içine attığını**, bunun sonucunda da çok yorulduğunu söylemektedir. Carkhuff'a göre kişiselleştirme, danışanın söylediklerinin ötesine geçerek yaşantının **danışanın kendisi açısından anlamını, problemdeki kendi payını ve ulaşmak istediği amacı** ortaya koymaktır. Carkhuff'un sınıflamasında üç temel kişiselleştirme vardır: **anlamın kişiselleştirilmesi, problemin kişiselleştirilmesi ve amacın kişiselleştirilmesi**. Anlamın kişiselleştirilmesinde yaşantının danışan üzerindeki kişisel etkisi ortaya çıkarılır; problemin kişiselleştirilmesinde danışanın problemdeki **kendi katkısı ve yapamadığı şey** belirlenir; amacın kişiselleştirilmesinde ise danışanın **nerede olduğu ile nerede olmak istediği** arasındaki fark ortaya konur.

Bu soruda amaç kişiselleştirmesi, danışanın "içine atma" biçimindeki mevcut durumunun karşısında **ne istediğinin** ortaya konmasını gerektirir.

A) **Duygularını dile getirmek yerine içine atman, sende öfke ve tükenmişlik duygusu yaratıyor.:** Burada danışanın yaşadığı durumun **kendi üzerindeki etkisi** ortaya konmaktadır. Danışmanın, "içine atma" davranışının danışanda öfke ve tükenmişlik oluşturduğunu belirtmesi, yaşantının danışan açısından anlamını açıklamaktadır. Bu nedenle **anlamın kişiselleştirilmesine** örnektir. Amaç belirtilmemiştir.

B) **İçine atman seni yorgun ve baskı altında hissettiriyor; aslında anlaşılmak ve kendini özgürce ifade edebilmek istiyorsun.:** İlk bölüm danışanın mevcut yaşantısını ortaya koymaktadır. "Aslında anlaşılmak ve kendini özgürce ifade edebilmek istiyorsun." bölümü ise danışanın **bulunduğu durumdan farklı olarak ulaşmak istediği durumu** ortaya koymaktadır. Mevcut durum ile istenen durum arasındaki farkın gösterilmesi nedeniyle bu ifade **amaç kişiselleştirmesidir**.

C) **Neden annene bazı sınırlar koymuyorsun. Ondan neleri beklediğini ve neleri beklemediğini açıkça ortaya koymalısın.:** Burada danışanın kendi amacının ortaya çıkarılması yerine danışmana ait **öneri ve yönlendirme** bulunmaktadır. Danışmanın "şunu yapmalısın" biçimindeki önerisi amaç kişiselleştirmesi değildir.

D) **Kendini ifade edememek ve duygularını bastırmak seni yorgun ve yalnız hissettiriyor.:** Danışmanın burada danışanın yaşadığı durumun **kendi üzerindeki etkisini** ortaya koyduğu görülmektedir. Ancak danışanın mevcut durumundan sonra ulaşmak istediği durum belirtilmemektedir. Bu nedenle amaç kişiselleştirmesi değildir.

E) **Annen seni çok sinirlendiriyor çünkü potansiyelini ortaya koyacak şekilde bir ilişki yaşayamıyorsun.:** Bu ifadede danışmanın, danışanın yaşadığı duruma ilişkin **kendi yorumunu ve varsayımını** eklediği görülmektedir. Danışan "potansiyelimi ortaya koymak istiyorum" biçiminde bir amaç belirtmemiştir. Dolayısıyla burada Carkhuff'un anlamıyla danışanın amacını kişiselleştirme söz konusu değildir.

**Cevap: B**

**19.** Bu soruda Süleyman'ın tek tek davranışlarından çok, bu davranışların **ergenlik döneminden yetişkinliğe uzanan süreğen bir örüntü** oluşturması önemlidir. DSM-5'e göre antisosyal kişilik bozukluğunun temel özelliği, **başkalarının haklarını hiçe sayma ve ihlal etme** biçimindeki yaygın örüntüdür. Bu örüntü; **yasalara uymama, aldatıcılık, dürtüsellik, saldırganlık, sorumsuzluk ve pişmanlık eksikliği** gibi özelliklerle kendini gösterebilir. Ayrıca tanı için kişinin **en az 18 yaşında olması** ve 15 yaşından önce başlayan davranım bozukluğuna ilişkin kanıtların bulunması gerekir. Süleyman'ın ortaokul dönemindeki öyküsü ile yetişkinlikte devam eden suç, saldırganlık ve aldatma davranışları bu açıdan önem taşımaktadır.

**A)** **Sınırda kişilik bozukluğu:** Sınırda kişilik bozukluğunun temel özellikleri **terk edilmekten kaçınma, kişiler arası ilişkilerde kararsızlık, benlik algısında değişkenlik, duygusal değişkenlik ve dürtüsellik**tir. Kendine zarar verme ve yoğun terk edilme kaygısı da görülebilir. Süleyman'ın örüntüsünde ise temel vurgu terk edilme korkusu veya ilişkilerdeki istikrarsızlık değil; **aldatıcılık, suç davranışları, saldırganlık ve başkalarının haklarına kayıtsızlık** üzerindedir. Bu nedenle verilen tablo sınırda kişilik bozukluğuyla açıklanamaz.

**B)** **Narsisistik kişilik bozukluğu:** Narsisistik kişilik bozukluğunda temel özellikler **büyüklük duygusu, hayranlık gereksinimi ve empati eksikliği**dir. Süleyman'ın başkalarının duygularına kayıtsız olması narsisistik kişilik bozukluğunda da görülebilecek bir özellik olmakla birlikte, soruda bundan çok daha belirgin biçimde **yalan söyleme, insanları çıkarları için kullanma, yasalara aykırı davranma, saldırganlık ve pişmanlık göstermeme** örüntüsü bulunmaktadır. Bu nedenle tablo narsisistik kişilik bozukluğundan çok antisosyal kişilik bozukluğuna uymaktadır.

**C)** **Antisosyal kişilik bozukluğu:** DSM-5 açısından Süleyman'ın davranışları bu tanının temel özellikleriyle doğrudan örtüşmektedir. İnsanları kendi çıkarları için **manipüle etmesi ve yalan söylemesi**, **aldatıcılık** özelliğini; hırsızlık öyküsü ve şirket parasını zimmetine geçirmeye çalışması **yasalara ve toplumsal kurallara uymama** örüntüsünü; trafikte ve kişiler arası çatışmalarda aşırı saldırganlaşması **saldırganlığı**; yaptıklarından dolayı nadiren pişmanlık veya vicdan azabı duyması ise **pişmanlık eksikliğini** göstermektedir. Ayrıca ergenlik dönemindeki öyküsü, antisosyal kişilik bozukluğu açısından önemli olan **erken dönem davranım sorunları** bakımından destekleyici bir bulgudur. Dolayısıyla soruda verilen belirtiler bir bütün olarak değerlendirildiğinde en uygun tanı antisosyal kişilik bozukluğudur.

**D)** **Şizoid kişilik bozukluğu:** Şizoid kişilik bozukluğunda temel örüntü **toplumsal ve kişiler arası ilişkilerden uzak durma** ve **duygusal ifade sınırlılığıdır**. Bu kişiler yakın ilişkilere genellikle ilgi göstermez ve sosyal ilişkilerden uzak kalmayı tercih ederler. Süleyman ise insanlarla yoğun biçimde etkileşime girmekte, onları **kendi çıkarları doğrultusunda manipüle etmekte** ve kişiler arası çatışmalara sıkça girmektedir. Bu nedenle şizoid kişilik bozukluğu söz konusu değildir.

**E)** **Çift kutuplu kişilik bozukluğu:** DSM-5'te **"çift kutuplu kişilik bozukluğu"** adıyla bir kişilik bozukluğu bulunmamaktadır. Bipolar bozukluk, kişilik bozukluklarından farklı olarak **mani veya hipomani dönemleri ve depresif dönemlerle** ilişkili bir duygudurum bozukluğudur. Soruda ise dönemsel duygudurum değişikliklerinden değil, **gençlikten yetişkinliğe uzanan süreğen bir davranış örüntüsünden** söz edilmektedir.

Sonuç olarak Süleyman'da **başkalarının haklarını ihlal etme, aldatıcılık, yasalara uymama, saldırganlık ve pişmanlık eksikliği** birlikte görülmektedir. Bu bulgular DSM-5'te antisosyal kişilik bozukluğunun temel özellikleriyle örtüşmektedir.

**Cevap: C**

**20.** Bu soruda Alper'in davranışları birlikte değerlendirildiğinde temel örüntünün **başkalarına aşırı bağımlı olma, kendi kararlarını vermekte zorlanma, yalnız kalamama ve bakım görme gereksinimi** etrafında toplandığı görülmektedir. DSM-5'e göre bağımlı kişilik bozukluğunun temel özelliği, kişinin bakım görme gereksiniminin aşırı olması ve bunun **itaatkâr ve bağımlı davranışlara** yol açmasıdır. Bu kişiler önemli kararları vermekte başkalarının desteğine ihtiyaç duyabilir, sorumlulukları başkalarına bırakabilir, yalnız kalmaktan rahatsız olabilir, bir ilişki sona erdiğinde hızla yeni bir ilişki arayabilir ve başkalarının desteğini kaybetmemek için kendi gereksinimlerini geri plana atabilir. Alper'in **kararlarını başkalarına bırakması, onay araması, yalnız kalmaktan korkması, ilişki bittiğinde hemen yeni bir ilişki araması ve "hayır" diyememesi** bu örüntüyle doğrudan örtüşmektedir.

**A)** **Çekingen kişilik bozukluğu:** Çekingen kişilik bozukluğunda temel özellik **toplumsal ketlenme, yetersizlik duyguları ve olumsuz değerlendirilme duyarlılığıdır**. Kişi eleştirilme veya reddedilme korkusu nedeniyle kişiler arası ve toplumsal ortamlardan kaçınabilir. Alper'in eleştirilmekten ve terk edilmekten endişelenmesi bu bozuklukla yüzeysel olarak örtüşse de soruda asıl vurgu **başkalarının bakımına ve yönlendirmesine duyulan aşırı gereksinim** üzerindedir. Alper insanlardan kaçınmamakta; aksine onların desteğine ve onayına ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle çekingen kişilik bozukluğu değildir.

**B)** **Sınırda kişilik bozukluğu:** Sınırda kişilik bozukluğunda **terk edilmekten kaçınma**, kişiler arası ilişkilerde belirgin kararsızlık, benlik algısında değişkenlik, duygusal dalgalanmalar ve dürtüsellik görülebilir. Alper'in terk edilmekten korkması ve bir ilişki sona erdiğinde hemen başka bir ilişki araması sınırda kişilik bozukluğunu düşündürebilecek özelliklerdir. Ancak soruda belirgin biçimde **başkalarının yönlendirmesine ihtiyaç duyma, kararlarını başkalarına bırakma, kendi ihtiyaçlarını geri plana atma ve "hayır" diyememe** vurgulanmaktadır. Bu örüntü bağımlı kişilik bozukluğuyla daha doğrudan örtüşmektedir.

**C)** **Antisosyal kişilik bozukluğu:** Antisosyal kişilik bozukluğunda temel özellik **başkalarının haklarını hiçe sayma ve ihlal etme** örüntüsüdür. Aldatıcılık, yasalara uymama, dürtüsellik, saldırganlık ve pişmanlık eksikliği gibi özellikler görülebilir. Alper'in davranışlarında ise bunun tam tersine **başkalarının isteklerini kendi ihtiyaçlarının önüne koyma ve onların onayına ihtiyaç duyma** görülmektedir. Bu nedenle antisosyal kişilik bozukluğu ile uyumlu değildir.

**D)** **Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu:** Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğunda temel özellik **düzen, mükemmeliyetçilik ve kontrol** uğruna esnekliğin ve kişiler arası ilişkilerin zarar görebildiği sürekli bir örüntüdür. Ayrıntılara aşırı odaklanma, katı kurallara bağlılık ve işleri başkalarına devretmekte zorlanma gibi özellikler görülebilir. Alper'in temel sorunu ise düzen ve kontrol ihtiyacı değil, **başkalarının bakımına ve onayına aşırı ihtiyaç duymasıdır**.

**E)** **Bağımlı kişilik bozukluğu:** DSM-5'e göre bağımlı kişilik bozukluğunda temel örüntü **aşırı bakım görme gereksinimi** nedeniyle kişinin **bağımlı ve boyun eğici davranışlar** göstermesidir. Alper'in önemli kararları ailesine veya arkadaşlarına bırakması **karar vermede başkalarına aşırı ihtiyaç duyduğunu**; kendi fikirlerini ifade etmekten çekinmesi ve eleştirilmekten ya da terk edilmekten korkması **desteği kaybetme kaygısını**; yalnız kalmaktan aşırı korkması **tek başına kalmakta güçlük yaşadığını**; bir ilişkisi sona erdiğinde hemen yeni bir ilişki araması **bakım ve destek sağlayacak yeni bir ilişki arayışını**; kendi ihtiyaçlarını başkalarının isteklerinin gerisine koyması ve "hayır" diyememesi ise **boyun eğici davranış örüntüsünü** göstermektedir. Bu özelliklerin bütünü DSM-5'te tanımlanan bağımlı kişilik bozukluğu örüntüsüyle uyumludur.

**Cevap: E**

**21.** Melih'in davranış örüntüsü değerlendirildiğinde belirleyici olan nokta, stres uyaranı veya benzeri bir durum karşısında ortaya çıkan **kısa süreli, dürtüsel, saldırgan ve şiddet içeren öfke patlamalarıdır**. DSM-5'e göre aralıklı patlayıcı bozuklukta temel özellik, saldırgan dürtülerin kontrol edilememesi sonucunda ortaya çıkan **tekrarlayan davranışsal veya sözel saldırganlık patlamalarıdır**. Bu patlamalar genellikle ortaya çıkan tetikleyiciyle orantısızdır, dürtüseldir ve uzun süreli, planlanmış saldırganlıktan farklıdır. Melih'te öfke ve saldırganlığın belirli uyaranların ardından ortaya çıkması ve **30 dakikadan kısa sürmesi**, bu bozukluğun özellikleriyle uyumludur.

**A)** **Aralıklı patlayıcı bozukluk:** DSM-5'te bu bozukluğun ayırt edici özelliği **tekrarlayan dürtüsel saldırganlık patlamalarıdır**. Patlamalar sırasında sözel saldırganlık görülebileceği gibi fiziksel saldırganlık ve eşyalara yönelik yıkıcı davranışlar da ortaya çıkabilir. Önemli noktalardan biri, saldırganlığın **dürtüsel olması ve ortaya çıkan tetikleyiciyle orantısız bir yoğunluğa ulaşmasıdır**. Melih'in stres uyaranlarıyla karşılaştığında kısa süreli öfkeli ve saldırgan davranışlar göstermesi bu özelliklerle örtüşmektedir.

**B)** **Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu:** DEHB'nin temel belirtileri **dikkatsizlik, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik** alanlarında görülür. Dürtüsellik nedeniyle öfke kontrolünde güçlük veya düşünmeden davranma ortaya çıkabilir; ancak verilen tabloda belirleyici olan, DEHB'nin temel belirtilerinden ziyade **tekrarlayan saldırgan öfke patlamalarıdır**. Bu nedenle yalnızca verilen davranış örüntüsü DEHB'yi açıklamaz.

**C)** **Karşıt olma bozukluğu:** Karşıt olma karşı gelme bozukluğunda temel örüntü **en az altı ay boyunca** süren öfkeli/irritabl duygudurum, tartışmacı-karşı gelici davranış ve öç alma eğilimidir. Çocuk otorite figürleriyle sık sık tartışabilir, kurallara karşı gelebilir ve başkalarını bilerek kızdırabilir. Melih'te ise özellikle **kısa süreli saldırgan öfke patlamaları** ön plandadır. Bu nedenle verilen tanımlama karşıt olma karşı gelme bozukluğundan çok aralıklı patlayıcı bozukluğu düşündürmektedir.

**D)** **Otizm:** Otizm spektrum bozukluğunda temel özellikler **sosyal iletişim ve sosyal etkileşimde sürekli güçlükler** ile **sınırlı, tekrarlayıcı davranış ve ilgi örüntüleridir**. Öfke nöbetleri veya davranışsal patlamalar bazı çocuklarda görülebilse de bunlar otizmin temel tanı ölçütü değildir. Melih'e ilişkin verilen bilgilerde sosyal iletişim güçlükleri veya sınırlı-tekrarlayıcı davranış örüntüsü belirtilmemiştir.

**E)** **Rett sendromu:** Rett sendromu, özellikle kız çocuklarında görülen ve gelişimin belirli dönemlerinde **amaçlı el kullanımının kaybı, tekrarlayıcı el hareketleri ve gelişimsel gerileme** gibi özelliklerle karakterize nörogelişimsel bir bozukluktur. Melih'in kısa süreli öfke ve saldırganlık patlamaları Rett sendromunun temel belirtileri arasında değildir.

**Cevap: A**

**22.** Özge'nin davranışları değerlendirildiğinde, belirgin biçimde **taşkın ve yükselmiş duygudurum**, **büyüklük düşünceleri**, **aşırı para harcama**, **çok konuşma** ve **dürtüsel davranışlar** ile bunların ardından gelen belirgin **suskunluk** dikkat çekmektedir. DSM-5-TR açısından bipolar bozuklukta mani ya da hipomani dönemlerinde duygudurumda belirgin yükselme, taşkınlık veya irritabiliteyle birlikte etkinlik ve enerji düzeyinde artış görülür. Bu dönemlerde **büyüklük duyguları**, uyku gereksiniminde azalma, konuşkanlıkta artış, düşüncelerin hızlanması, dikkat dağınıklığı ve sonuçlarını düşünmeden yapılan etkinliklere aşırı katılma görülebilir. Özge'nin şarkısının liste başı olacağına ve Grammy kazanacağına ilişkin gerçeklikle uyumsuz ölçüde **büyüklük düşünceleri**, pahalı alışverişleri ve belirgin konuşkanlığı bu tabloyla uyumludur. Ardından belirgin biçimde suskunlaşması da duygudurumdaki karşıt yöndeki değişime işaret etmektedir.

**A)** **Majör depresyon:** Majör depresif dönemde temel olarak **çökkün duygudurum**, ilgi veya hazda belirgin azalma, enerji kaybı, uyku ve iştah değişiklikleri, değersizlik veya suçluluk duyguları gibi belirtiler görülür. Özge'nin başlangıçta gösterdiği aşırı konuşkanlık, büyüklük düşünceleri, pahalı ve dürtüsel alışverişler depresif dönemden çok **mani belirtilerini** düşündürmektedir. Sonrasında suskunlaşması tek başına majör depresyon tanısı koydurmaz.

**B) Dissosiyatif kimlik bozukluğu:** Dissosiyatif kimlik bozukluğunda temel özellik, kişinin kimlik bütünlüğünde **iki veya daha fazla farklı kişilik durumu** ile süreklilik gösteren bozulma ve buna eşlik eden önemli bellek boşluklarıdır. Özge'nin davranışlarında kimlik durumları arasında geçiş veya belirgin dissosiyatif amneziye ilişkin bir bulgu bulunmamaktadır. Bu nedenle verilen belirtiler dissosiyatif kimlik bozukluğunu desteklememektedir.

**C) Antisosyal kişilik bozukluğu:** Antisosyal kişilik bozukluğunun temelinde **başkalarının haklarını hiçe sayma ve ihlal etme** örüntüsü bulunur. Aldatıcılık, yasalara uymama, saldırganlık, sorumsuzluk ve pişmanlık eksikliği gibi özellikler görülebilir. Özge'nin davranışlarında ise bu örüntüden ziyade belirgin **duygudurum yükselmesi, büyüklük düşünceleri ve dürtüsel harcama** bulunmaktadır. Bu nedenle antisosyal kişilik bozukluğu ile açıklanamaz.

**D) Bipolar bozukluk:** Özge'nin belirtileri bipolar bozukluğun özellikle **mani dönemindeki** özelliklerle örtüşmektedir. Şarkısının kesinlikle liste başı olacağına ve Grammy ödülü kazanacağına inanması **büyüklük düşüncesi**; pahalı alışverişler yapması **sonuçlarını düşünmeden yapılan dürtüsel etkinliklere aşırı katılım**; odada bağıra çağıra konuşması ve sürekli şarkı söylemesi ise **konuşkanlık ve artmış etkinlik düzeyi** açısından değerlendirilebilir. Uyarıldığında ortaya çıkan yoğun öfke de mani döneminde görülebilen **irritabl duygudurumla** uyumludur. Bu belirtilerin belirgin bir dönem içinde ortaya çıkması, bipolar bozukluk olasılığını desteklemektedir.

**E) Borderline kişilik bozukluğu:** Sınırda kişilik bozukluğunda **terk edilme korkusu, kişiler arası ilişkilerde kararsızlık, benlik algısında değişkenlik, duygusal dengesizlik ve dürtüsellik** temel özellikler arasındadır. Öfke patlamaları ve dürtüsel davranışlar görülebilse de Özge'nin **büyüklük düşünceleri, belirgin konuşkanlığı, aşırı etkinliği ve pahalı harcamaları** belirli bir duygudurum yükselmesi örüntüsü içinde sunulmaktadır. Bu nedenle verilen tablo sınırda kişilik bozukluğundan çok bipolar bozuklukla uyumludur.

**Cevap: D**

**23.** Özgül öğrenme bozukluğu, çocuğun belirli akademik becerileri edinme ve kullanmasında yaşına ve eğitim düzeyine göre beklenenden belirgin güçlükler yaşamasıyla karakterizedir. DSM-5-TR'de güçlükler temel olarak **okuma**, **yazılı anlatım** ve **matematik** alanlarında ele alınır. Önemli bir nokta, bu güçlüklerin **zihinsel yetersizlikle açıklanmaması** gerektiğidir; özgül öğrenme bozukluğu olan çocukların zekâ düzeyleri düşük olmak zorunda değildir. Bu nedenle aileye yapılacak açıklamalarda çocuğun akademik güçlüklerinin zekâ yetersizliğinden kaynaklandığı yönünde bir açıklama yapılması bilimsel açıdan uygun değildir.

**A) Çocuğunuzda okumayla ilgili güçlükler olabilir.:** Özgül öğrenme bozukluğunun okuma alanındaki görünümü **sözcükleri doğru veya akıcı okuyamama, okuduğunu anlamada güçlük ve okuma doğruluğu ya da akıcılığında sorunlar** şeklinde ortaya çıkabilir. Bu nedenle çocuğun okumayla ilgili güçlükler yaşaması özgül öğrenme bozukluğunun temel akademik belirtileriyle uyumludur.

**B) Çocuğunuzda kendini idare etme, sosyal algılama, etkileşim sorunları bulunabilir.:** Özgül öğrenme bozukluğunun temel tanı ölçütleri doğrudan sosyal iletişim veya sosyal etkileşim güçlüklerinden oluşmaz. Bununla birlikte öğrenme güçlüklerine **ikincil olarak** sosyal, duygusal ve uyumsal sorunlar eşlik edebilir. Dolayısıyla bu tür güçlüklerin görülebileceğinin ifade edilmesi, çocuğun temel öğrenme güçlüğünün doğrudan bu alanlardan kaynaklandığını söylemek anlamına gelmediği sürece, aileye yapılabilecek açıklamalar arasında değerlendirilebilir.

**C) Çocuğunuzun bu durumunun nedeni zekâsındaki yetersizlikten kaynaklanmaktadır.:** Bu açıklama uygun değildir. Özgül öğrenme bozukluğunda akademik becerilerdeki güçlükler **genel zihinsel yetersizlikle açıklanmaz**. Çocuk genel olarak normal veya daha yüksek bir zekâ düzeyine sahip olabilir; buna rağmen belirli bir akademik alanda yaşına ve eğitimine göre beklenenden belirgin güçlük yaşayabilir. Dolayısıyla özgül öğrenme bozukluğunu "zekâ yetersizliği" olarak açıklamak hem DSM-5-TR'deki tanısal yaklaşım ile hem de bozukluğun temel niteliğiyle çelişmektedir.

**D) Çocuğunuz harfleri farklı büyüklerde ve şekillerde yazabilir.:** Yazılı anlatım alanındaki özgül öğrenme bozukluğunda **yazım doğruluğu, dil bilgisi ve noktalama ya da yazılı anlatımın açıklığı ve düzenlenmesi** ile ilgili güçlükler görülebilir. Harflerin biçimlendirilmesi ve yazının düzenlenmesindeki belirgin güçlükler de yazma becerilerindeki sorunlarla ilişkili olarak görülebilir. Bu nedenle aileye çocuğun yazma alanında güçlükler yaşayabileceğinin açıklanması uygundur.

**E) Çocuğunuz ritmik sayma ve zihinden işlem yapmada sorunlar yaşayabilir.:** Özgül öğrenme bozukluğunun matematik alanındaki görünümü, **sayı duyusu, aritmetik gerçeklerin öğrenilmesi, hesaplama ve matematiksel akıl yürütme** alanlarında güçlükleri içerebilir. Ritmik saymada ve zihinden işlem yapmada yaşanan güçlükler bu kapsamda değerlendirilebilir.

**Cevap: C**

**24.** Özel eğitim hizmetlerinin temelinde, eğitim gereksinimi olan bireyin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda **bireyselleştirilmiş, destekleyici ve kapsayıcı bir eğitim sürecinin** oluşturulması yer alır. Bu yaklaşımda amaç, bireyin yalnızca akademik gelişimini değil, aynı zamanda **bağımsızlığını, sosyal katılımını ve yaşam becerilerini** mümkün olduğunca geliştirmektir. Bu nedenle özel eğitim gereksinimi olan bir bireye, herhangi bir uyarlama yapmadan genel eğitim programının aynen uygulanması özel eğitimin bireyselleştirme ve ihtiyaçlara göre düzenleme anlayışıyla bağdaşmaz.

**A) Özel eğitim hizmetleri, bireylerin ihtiyaç duydukları destek hizmetlerle birlikte sunulur.:** Özel eğitim hizmetlerinde bireyin eğitimden etkili biçimde yararlanabilmesi için gereksinim duyduğu **destek eğitim hizmetlerinin** sağlanması temel ilkeler arasındadır. Destek eğitim odası, yardımcı teknolojiler, özel araç-gereçler veya bireyin gereksinimine yönelik diğer destekler bu anlayış kapsamında düzenlenebilir. Bu nedenle ifade özel eğitimin genel ilkeleriyle uyumludur.

**B) Özel eğitim gereksinimi olan bireyler için, okulun genel eğitim programı birebir uygulanmalıdır.:** Bu ifade özel eğitimdeki **bireyselleştirme ilkesine** aykırıdır. Özel eğitim gereksinimi olan bireylerin eğitim programları, bireyin **gelişim özellikleri, eğitim performansı, gereksinimleri ve yetersizliğinin özellikleri** dikkate alınarak uyarlanabilir ve bireyselleştirilebilir. Genel eğitim programının hiçbir değişiklik yapılmadan "birebir" uygulanması, bireyin farklılaşan eğitim gereksinimlerini göz ardı eder. Bu nedenle özel eğitim hizmetlerinin genel ilkeleriyle çelişen yaklaşım budur.

**C) Eğitim süreci, bireyin gelişimsel özellikleri ve mevcut yetersizliği temel alınarak bireyselleştirilir.:** Özel eğitimde eğitim sürecinin bireyin **bireysel özellikleri ve gereksinimleri** doğrultusunda düzenlenmesi esastır. Her bireyin öğrenme hızı, performansı, güçlü yönleri ve destek gereksinimleri farklı olabileceğinden eğitim sürecinin bu farklılıklar dikkate alınarak yapılandırılması özel eğitimin temel yaklaşımıyla uyumludur.

**D) Özel eğitim hizmetleri, bireylerin potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarına imkân sağlayacak biçimde düzenlenir.:** Özel eğitim hizmetlerinin amaçlarından biri, bireyin **yeterliliklerini ve potansiyelini en üst düzeyde geliştirmesine** olanak sağlamaktır. Eğitim hizmetlerinin bireyin güçlü yönlerini destekleyecek ve bağımsızlığını artıracak biçimde düzenlenmesi bu nedenle özel eğitimin temel amaçlarıyla uyumludur.

**E) Özel eğitim uygulamalarında bireyin sosyal yaşama tam katılımı desteklenmelidir.:** Özel eğitim yalnızca akademik becerilerin kazandırılmasına yönelik değildir. Bireyin **toplumsal yaşama katılımı, bağımsızlığı ve sosyal bütünleşmesi** de eğitim sürecinin önemli amaçları arasındadır. Bu nedenle bireyin sosyal yaşama mümkün olan en üst düzeyde katılımının desteklenmesi özel eğitimin kapsayıcı ve birey merkezli yaklaşımıyla uyumludur.

**Cevap: B**

**25.** Özlem Hanım'ın çalışmasında öğrencilerin tamamına standart bir ölçek uygulanmış, sonuçlar analiz edilmiş ve **yüksek risk grubunda olduğu değerlendirilen öğrenciler** için bireysel görüşmeler ile velileri bilgilendirme çalışmaları başlatılmıştır. Bu uygulama, ölçme sonuçlarını öğrencilerin ihtiyaçlarını belirlemek ve uygun psikolojik danışma hizmetlerini planlamak amacıyla kullanma açısından tek başına sorunlu değildir. Asıl dikkat edilmesi gereken, ölçme sonuçlarının **nasıl yorumlandığı ve öğrenciler hakkında ne ölçüde kesin sonuçlara varıldığıdır**. Bireyi tanıma tekniklerinden elde edilen bilgiler, bireyin özellikleri hakkında bilgi sağlar; ancak tek bir ölçme aracının sonucu öğrencinin tamamını açıklamaz ve birey hakkında kesin bir hüküm oluşturmaz.

**A)** **Uyguladığı ölçekle ilgili bir eğitim almamış olması:** Bireyi tanıma araçlarının uygulanması, değerlendirilmesi ve yorumlanmasında uygulayıcının ilgili araç konusunda **yeterli bilgi ve beceriye sahip olması** gerekir. Ancak parçada Özlem Hanım'ın ölçek konusunda eğitim almadığına ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bu nedenle parçadaki bilgilerden hareketle A seçeneğindeki durumun gerçekleştiği söylenemez.

**B)** **Hazırladığı raporda öğrenci isimlerine yer vermesi:** Öğrencilerin isimlerinin bir raporda bulunması, tek başına bireyi tanıma ilkelerine aykırılık oluşturmaz. Burada belirleyici olan, kişisel bilgilerin **gizlilik ve mahremiyet ilkelerine uygun biçimde korunması** ve yalnızca gerekli durumlarda yetkili kişilerle paylaşılmasıdır. Parçada raporun içeriğinin kimlere ve hangi biçimde sunulduğuna ilişkin ayrıntı verilmemiştir. Bu nedenle yalnızca isimlerin kullanılmış olması üzerinden kesin bir etik ihlal sonucuna ulaşılamaz.

**C)** **Bireyi tanıma sürecinde gizlilik ve etik ilkelere uygun şekilde hareket etmemesi:** Bireyi tanıma sürecinde elde edilen bilgilerin **gizliliğinin korunması** temel ilkelerden biridir. Ancak parçadaki uygulamaların tümünü birlikte değerlendirdiğimizde Özlem Hanım'ın öğrencilerin sonuçlarını gizlilik ilkesini ihlal edecek biçimde paylaştığı açıkça söylenmemektedir. Okul yönetimiyle gerekli kurumsal amaçlar doğrultusunda bilgi paylaşılması veya öğrencinin eğitimsel gereksinimleri konusunda ilgili öğretmenlerle görüşülmesi, paylaşımın kapsamı ve niteliğine bağlıdır. Dolayısıyla C seçeneğindeki genel ifade, parçadaki bilgilerden doğrudan çıkarılabilecek bir ihlal değildir.

**D)** **Hassas bir konuda yaptığı çalışmayı okul yönetimi ve öğretmenlerle paylaşması:** Okul psikolojik danışmanının öğrencilerin ihtiyaçlarına ilişkin çalışmalarını **okul yönetimi ve ilgili öğretmenlerle mesleki iş birliği çerçevesinde yürütmesi**, tek başına bireyi tanıma ilkelerine aykırı değildir. Burada önemli olan, öğrencilerin kişisel bilgilerinin ve ölçme sonuçlarının gereksiz biçimde paylaşılmaması ve **gerekli olan bilgiyle sınırlı kalınmasıdır**. Parçada Özlem Hanım'ın tüm öğrenci puanlarını öğretmenlere açıkladığı veya gizli bilgileri gelişigüzel dağıttığı belirtilmemektedir. Bu nedenle D, parçadaki bilgiler temelinde doğrudan yanlış kabul edilemez.

**E)** **Ölçek puanlarına dayanarak öğrenciler hakkında kesin bir yargıya varması:** Bireyi tanıma araçlarının sonuçları, birey hakkında **tek başına kesin bir yargıya ulaşmak amacıyla kullanılmamalıdır**. Parçada Özlem Hanım'ın yalnızca ölçek puanlarına dayanarak belirli öğrencileri "yüksek risk grubunda" değerlendirdiği ve bu değerlendirme üzerinden bireysel görüşmeler başlattığı görülmektedir. Bir ölçek puanının öğrencinin gerçek durumunu kesin olarak ortaya koyduğu kabul edilemez; ölçme sonuçları **başka bilgi kaynakları ve bireyle yapılacak görüşmelerle birlikte** değerlendirilmelidir. Bu nedenle bireyi tanıma ilkeleri açısından uygun olmayan yaklaşım E seçeneğinde ifade edilmiştir.

**Cevap: E**

**26.** Süha Bey'in geliştirdiği ölçeğin öğrencilerin **psikoloji dersine yönelik tutumlarını ölçmek için uygun olmadığının** belirlenmesi, öncelikle ölçeğin ölçmeyi amaçladığı psikolojik yapıyı gerçekten ölçüp ölçmediğiyle ilgilidir. Ölçme aracının ölçmek istediği özelliği doğru biçimde ölçmesi, onun **geçerli** olmasının temel koşuludur. Burada söz konusu olan özellik "psikoloji dersine yönelik tutum" olduğundan, ölçeğin bu tutum yapısını ölçüp ölçemediğinin belirlenmesi **yapı geçerliği** kapsamında değerlendirilir.

**A)** **Yapı geçerliği:** Yapı geçerliği, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı **kuramsal yapıyı gerçekten ölçüp ölçmediğine** ilişkin kanıtları ifade eder. Tutum doğrudan gözlenemeyen bir psikolojik yapıdır ve bu nedenle tutum ölçeğinin gerçekten hedeflenen tutumu ölçüp ölçmediğinin ortaya konması gerekir. Süha Bey'in ölçeğinin öğrencilerin psikoloji dersine yönelik tutumlarını ölçmek için uygun olmadığını belirlemesi, ölçeğin hedeflenen **yapıyı yeterince temsil etmediğini** gösterdiğinden yapı geçerliğiyle ilişkilidir.

**B)** **Kararlılık anlamında güvenirliği:** Kararlılık, ölçme aracının **farklı zamanlarda uygulandığında benzer sonuçlar vermesi** anlamına gelir. Bu özellik genellikle test-tekrar test yöntemiyle incelenir. Soruda ölçeğin farklı zamanlarda uygulanmasına veya zaman içinde elde edilen puanların değişip değişmediğine ilişkin herhangi bir bilgi bulunmadığından, verilen durum kararlılık anlamında güvenirliği göstermemektedir.

**C)** **Uygun geçerliği:** Uygunluk geçerliği, ölçme aracından elde edilen puanların **aynı yapıyı ölçen uygun bir dış ölçütle** ne ölçüde ilişkili olduğunu gösteren ölçüt-bağıntılı geçerlik kanıtıdır. Yeni geliştirilen bir tutum ölçeğinin daha önce geçerliği ve güvenirliği ortaya konmuş başka bir tutum ölçeğiyle karşılaştırılması buna örnek olabilir. Soruda böyle bir dış ölçüt veya karşılaştırma bulunmamaktadır.

**D)** **Kapsam geçerliği:** Kapsam geçerliği, ölçme aracındaki maddelerin ölçülmek istenen özelliğin **ilgili alanını yeterli ve dengeli biçimde temsil edip etmediğini** ifade eder. Örneğin psikoloji dersine yönelik tutumun farklı boyutlarının ölçekte yeterince temsil edilip edilmediği kapsam geçerliği açısından incelenebilir. Ancak soruda maddelerin kapsamının yetersiz olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir.

**E)** **İç tutarlılık güvenirliği:** İç tutarlılık, ölçekte yer alan maddelerin **aynı yapıyı ölçme bakımından birbiriyle tutarlı olup olmadığını** gösterir. Cronbach alfa katsayısı iç tutarlılığın değerlendirilmesinde kullanılan ölçütlerden biridir. Bir ölçeğin maddelerinin birbiriyle tutarlı olması, ölçeğin mutlaka hedeflenen yapıyı geçerli biçimde ölçtüğü anlamına gelmez. Bu nedenle soruda belirtilen durum iç tutarlılık güvenirliğinden çok yapı geçerliğiyle ilgilidir.

**Cevap: A**

**27.** **I.** Kişinin maddelerin içeriğini dikkate almadan sürekli **"evet" ya da "hayır" seçeneklerinden birini tercih etmesi**, cevaplarını maddelerin anlamına göre değil, belirli bir cevaplama biçimine göre vermesi anlamına gelir. Bu durum **cevapların kalıplaşması** olarak adlandırılır. Yani kişi, soruların ne sorduğundan bağımsız olarak aynı tür cevabı verme eğilimindedir.

**II.** Kişinin doğru cevabı bilmediği veya cevabından emin olmadığı hâlde **tahmin ederek ya da şans yoluyla bir cevap seçmesi**, ölçme araçlarında **"toto oynamak"** olarak ifade edilir. Burada kişi bilgiye veya gerçek görüşüne dayanmak yerine, doğru cevabı rastlantısal olarak bulmaya çalışmaktadır.

**III.** Kişinin "evet" veya "hayır" gibi uç seçeneklerden kaçınarak **"bazen", "kararsızım" gibi orta seçenekleri daha sık işaretlemesi**, **orta yol cevap verme** hatasıdır. Burada belirleyici olan, kişinin maddelerin içeriğinden bağımsız olarak orta kategorilere yönelmesidir.

**IV.** Kişinin kendi gerçek duygu, düşünce veya davranışını belirtmek yerine **toplum tarafından daha kabul edilebilir ya da arzu edilir olan cevabı vermesi**, **sosyal kabul** yanlılığıdır. Örneğin kişi gerçekte belirli bir davranışı yaptığı hâlde, toplum tarafından hoş karşılanmayacağını düşündüğü için bunu inkâr eden bir yanıt verebilir.

Bu nedenle öncüllerdeki hata türlerinin doğru sıralaması **cevapların kalıplaşması – toto oynamak – orta yol cevap verme – sosyal kabul** şeklindedir.

**Cevap: B**

**28.** Babanın yaşadığı güçlükler karşısında psikolojik danışmanın, ergenlik dönemini ve ebeveyn-çocuk ilişkilerini konu alan bir **romanı okuyarak karakterlerin yaşadığı sorunlar üzerinden kendi ilişkisini değerlendirmesini önermesi**, bireyin doğrudan yaşantısına ilişkin farkındalık kazanmasını sağlamak amacıyla yazılı bir eserden yararlanıldığını göstermektedir. Psikolojik danışma ve rehberlikte bu yaklaşım **bibliyoterapi** olarak adlandırılır. Bibliyoterapide bireyin yaşadığı sorunlarla ilişkili uygun edebî veya bilgilendirici materyallerden yararlanılarak kişinin **özdeşim kurması, yaşantısını farklı bir bakış açısıyla değerlendirmesi ve farkındalık geliştirmesi** desteklenir.

**A)** **Görüşme:** Görüşme, birey hakkında bilgi edinmek veya bireyin sorunlarını anlamak amacıyla **yüz yüze ya da uygun iletişim kanalları aracılığıyla gerçekleştirilen planlı bilgi alışverişidir**. Burada baba ile danışman arasında görüşme gerçekleşmiş olsa da soruda özellikle danışmanın romanı okuyarak değerlendirme yapmasını önermesiyle kullanılan bireyi tanıma tekniği sorulmaktadır. Bu nedenle belirleyici teknik görüşme değildir.

**B)** **Otobiyografi:** Otobiyografi, bireyin **kendi yaşam öyküsünü, yaşantılarını, duygu ve düşüncelerini kendi ifadeleriyle yazması** yoluyla kendisi hakkında bilgi vermesini sağlayan tekniktir. Burada baba kendi yaşam öyküsünü yazmamış, danışmanın önerisi üzerine bir romanı okuyarak kendi ilişkisini değerlendirmiştir. Bu nedenle otobiyografi değildir.

**C)** **Psikodrama:** Psikodrama, bireyin yaşadığı veya yaşamakta olduğu kişiler arası sorunları **rol oynama ve dramatizasyon yoluyla** ele almasını sağlayan bir yaklaşımdır. Kişi çeşitli rolleri canlandırarak yaşantılarını farklı bir perspektiften değerlendirebilir. Ancak olayda herhangi bir rol oynama ya da dramatizasyon bulunmamaktadır.

**D)** **Bibliyoterapi:** Bibliyoterapi, bireyin yaşadığı güçlüklerle ilişkili **uygun kitap, öykü, roman veya diğer yazılı materyallerden yararlanarak farkındalık kazanmasını ve sorunlarını farklı bir bakış açısıyla değerlendirmesini** amaçlayan tekniktir. Burada danışmanın babaya ergenlik ve ebeveyn-çocuk ilişkilerini konu alan bir roman önermesi ve romandaki karakterlerin yaşadığı sorunların **baba-oğul ilişkisine yönelik farkındalık kazandırabileceğini** belirtmesi bibliyoterapinin temel kullanım biçimine doğrudan uymaktadır.

**E)** **Gözlem:** Gözlem, bireyin davranışlarının **doğal veya yapılandırılmış koşullarda sistematik biçimde izlenmesi ve kaydedilmesi** yoluyla bilgi edinilmesini sağlar. Olayda babanın veya oğlunun davranışlarının sistematik biçimde gözlenmesi söz konusu değildir; yazılı bir materyalden yararlanılmaktadır.

**Cevap: D**

**29.** **I.** **Sevgi Hanım:** Öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin **öğrenci algı ve görüşlerini kapalı uçlu sorularla** toplaması, **anket** tekniğini kullandığını gösterir. Anket, belirli bir konu hakkında bireylerin görüş, düşünce, bilgi veya algılarını sistematik biçimde belirlemek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşur. Burada öğrencilerden belirli bir konuya ilişkin görüş alındığı için anket söz konusudur.

**II.** **Mualla Hanım:** Öğrencilerin okulda **hoşlanarak yaptıkları sosyal faaliyetleri** belirlemeye çalışması, **ilgi envanteri** kullandığını gösterir. İlgi envanterleri, bireyin çeşitli etkinliklere, uğraşlara, alanlara veya mesleklere yönelik **hoşlanma ve tercihlerini** belirlemeye yarar. Öğrencilerin hangi sosyal faaliyetlerden hoşlandığının belirlenmesi bu tekniğin kullanım amacına uygundur.

**III.** **Şirin Hanım:** Öğrencilerin anne ve babalarıyla ilişkilerine yönelik **duygu ve beklentilerini**, tamamlanmamış cümleler aracılığıyla belirlemesi, **arzu listesi** tekniğini kullandığını gösterir. Arzu listesi, bireyin çeşitli kişi, durum veya konulara ilişkin **istek, beklenti ve arzularını** ortaya çıkarmaya yönelik bir tekniktir. Tamamlanmamış cümlelerin birey tarafından tamamlanması, kişinin kendi duygu ve beklentilerini ifade etmesini sağlar.

**Sosyometri:** Bir grup içindeki bireylerin birbirlerine yönelik **sosyal tercihlerini, kabullerini ve kişiler arası ilişkilerini** belirlemek amacıyla kullanılır.

**Genogram:** Bireyin **aile yapısını, aile üyeleri arasındaki ilişkileri ve kuşaklar arasındaki bağlantıları** görsel olarak göstermeye yarar.

**Kimdir Bu?:** Grup üyelerinin birbirlerini nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla kullanılır. Bireylerin belirli özelliklere sahip kişileri tanımlamalarından yararlanılarak **grup içindeki bireylerin algılanış biçimleri** ortaya çıkarılır.

**Tutum envanteri:** Bireyin belirli bir kişi, nesne, olay veya konuya yönelik **olumlu ya da olumsuz tutumunun yönünü ve düzeyini** belirlemeye yarar.

**Yetenek testi:** Bireyin belirli bir alanda **öğrenme ve başarı gösterme kapasitesini** belirlemeye yönelik ölçme aracıdır.

Buna göre Sevgi Hanım **anket**, Mualla Hanım **ilgi envanteri**, Şirin Hanım **arzu listesi** kullanmıştır.

**Cevap: C**

**30.** **I.** Bireyin geçmiş ve şimdiki yaşantılarını, kendi yaşam öyküsünü **serbest biçimde veya önceden belirlenmiş bir format doğrultusunda yazılı olarak anlatması**, "otobiyografi" tekniğinin temel özelliğidir. Otobiyografide birey; yaşamındaki önemli olayları, ilişkilerini, deneyimlerini, duygu ve düşüncelerini kendi bakış açısından yazılı olarak ortaya koyar. Bu nedenle I. ifade **otobiyografi** tekniğini tanımlamaktadır.

**II.** Okuldaki öğrencilerin **aile, sağlık, okul, arkadaşlık gibi çeşitli alanlarda yaşadıkları sorunları toplu olarak belirlemek** amacıyla kullanılan bilgi toplama aracı, "problem tarama listesi"dir. Problem tarama listeleri, çok sayıda öğrencinin hangi problem alanlarında güçlük yaşadığını belirlemek ve elde edilen bilgiler doğrultusunda rehberlik hizmetlerini planlamak amacıyla kullanılır. Bu nedenle II. ifade **problem tarama listesi**ni tanımlamaktadır.

**III.** Öğrencinin **benlik algısını**, özellikle de başkalarının gözünde nasıl algılandığına ilişkin değerlendirmesini belirlemeye yönelik teknik "Kime Göre Ben Kimim?"dir. Bu teknikte bireyin kendisini yalnızca kendi bakış açısından değil, **başkalarının kendisi hakkındaki algıları** üzerinden de değerlendirmesi amaçlanır. Bu nedenle III. ifade **Kime Göre Ben Kimim?** tekniğini tanımlamaktadır.

Diğer seçeneklerde yer alan teknikler:

**Anket:** Belirli bir konuya ilişkin bireylerin bilgi, görüş, düşünce veya değerlendirmelerini standartlaştırılmış sorular aracılığıyla belirlemeye yarayan bilgi toplama aracıdır.

**Zaman çizelgesi:** Öğrencinin **sabahtan yatıncaya kadar yaptığı faaliyetleri, faaliyetlerin türünü ve bunlara ayırdığı süreyi** kaydetmesine dayanan bireyi tanıma tekniğidir. Böylece öğrencinin **günlük zamanını nasıl değerlendirdiği, hangi etkinliklere ne kadar zaman ayırdığı** ve zaman kullanımına ilişkin duygu ve düşünceleri hakkında bilgi elde edilir. Öğrencinin zamanı etkili kullanıp kullanmadığını değerlendirmesine ve zamanını daha iyi planlamasına yardımcı olur.

**Kimdir Bu?:** Bireyin bir grup içerisindeki özelliklerinin ve diğer grup üyeleri tarafından nasıl algılandığının belirlenmesine yönelik tekniktir.

**Bibliyoterapi:** Bireyin yaşadığı sorunları anlamasına, farkındalık geliştirmesine ve baş etme yolları kazanmasına yardımcı olmak amacıyla uygun kitap, öykü veya diğer yazılı eserlerden yararlanılmasıdır.

**Genogram:** Bireyin aile yapısını, aile üyeleri arasındaki ilişkileri ve kuşaklar arasındaki ilişki örüntülerini şematik olarak göstermeye yarayan tekniktir.

**Anekdot:** Bireyin doğal ortamında gözlenen belirli ve anlamlı bir davranışının, gözlemcinin yorumlarından ayrılarak nesnel biçimde kaydedilmesine dayanan tekniktir.

Buna göre I, II ve III numaralı ifadelerin karşılığı sırasıyla **Otobiyografi – Problem Tarama Listesi – Kime Göre Ben Kimim?** Teknikleridir.

**Cevap: C**

**31.** Sibel'in **devamsızlığının artması ve sınav başarısının düşmesi** üzerine Filiz Hanım'ın amacı, bu durumun nedenlerini ortaya çıkarmaktır. Bunun için öğrencinin yaşantıları, karşılaştığı güçlükler, duygu ve düşünceleri hakkında doğrudan bilgi toplanması gerekir. Rehberlik hizmetleri açısından bu amaç "bireyi tanıma" hizmeti kapsamında değerlendirilir; bu hizmet içinde kullanılan "görüşme" tekniği ise bireyin kendisi hakkında ayrıntılı bilgi edinilmesini sağlar. Dolayısıyla soruda aranan hizmet ve teknik "Bireyi tanıma – Görüşme"dir.

**A)** **Bireyi tanıma – Görüşme:** "Bireyi tanıma" hizmetinin temel amacı, öğrencinin **özellikleri, yaşantıları, ihtiyaçları, sorunları ve gelişimsel özellikleri hakkında bilgi edinmektir**. "Görüşme" ise bireyle karşılıklı iletişim kurularak belirli bir amaç doğrultusunda bilgi toplamaya yarayan test dışı bireyi tanıma tekniğidir. Filiz Hanım, Sibel'in **devamsızlık ve başarısızlığının nedenlerini araştırdığı** için öğrencinin yaşantıları ve sorunları hakkında doğrudan bilgi edinmeye yönelik görüşme tekniğini bireyi tanıma hizmeti kapsamında kullanmalıdır.

**B)** **İzleme – Görüşme:** "İzleme" hizmeti, öğrencinin aldığı **rehberlik hizmetlerinin sonuçlarını ve bu hizmetler sonrasında ortaya çıkan değişimleri** takip etmeye yöneliktir. "Görüşme" uygun bir bilgi toplama tekniği olmakla birlikte soruda istenen hizmet izleme değildir; Filiz Hanım'ın amacı bir hizmetin sonucunu takip etmek değil, Sibel'in mevcut devamsızlık ve başarısızlık durumunun nedenlerini belirlemektir.

**C)** **Araştırma ve değerlendirme – Gözlem:** "Araştırma ve değerlendirme" hizmeti, rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarına ilişkin **bilgi toplama, inceleme ve değerlendirme** çalışmalarını kapsar. "Gözlem" ise bireyin davranışlarını belirli bir amaç doğrultusunda sistematik olarak incelemeye yarayan bir bireyi tanıma tekniğidir. Ancak soruda Sibel'in davranışlarını gözlemlemekten çok, **devamsızlık ve başarısızlığın nedenlerini öğrenci hakkında bilgi toplayarak belirleme** amacı vardır. Bu nedenle verilen hizmet ve teknik eşleşmesi uygun değildir.

**D)** **Psikolojik danışma – Otobiyografi:** "Psikolojik danışma", bireyin yaşadığı güçlükleri ele almasına ve bu güçlüklerle baş etmesine yardımcı olan **profesyonel yardım sürecidir**. "Otobiyografi" ise bireyin kendi yaşamını ve yaşantılarını yazılı olarak anlatmasına dayanan bir bireyi tanıma tekniğidir. Soruda Sibel'in bir psikolojik danışma sürecine alınmasından ya da yaşam öyküsünü yazmasından değil, **devamsızlık ve başarısızlığının nedenlerinin araştırılmasından** söz edildiği için bu eşleşme uygun değildir.

**E)** **Bireyi tanıma – Zaman çizelgesi:** "Bireyi tanıma" hizmeti öğrencinin durumu hakkında bilgi edinmeyi amaçlaması bakımından ilgili olsa da "zaman çizelgesi", öğrencinin **günlük yaşamındaki etkinlikleri ve bu etkinliklere ayırdığı zamanı** belirlemeye yönelik bir tekniktir. Sibel'in devamsızlık ve başarısızlığının nedenlerini araştırmada zaman kullanımına ilişkin bilgi yararlı olabilse de soruda doğrudan öğrencinin yaşantıları ve sorunları hakkında bilgi edinmeyi sağlayan **görüşme** tekniği daha uygun eşleşmedir.

**Cevap: A**

**32.** Bir psikoeğitim grubu planlanırken öncelikle grubun hangi gereksinime yanıt vereceğinin ortaya konulması gerekir. Psikoeğitim programının içeriği, amaçları, oturumları ve kullanılacak yöntemler belirlenmeden önce hedef grubun **ihtiyaçlarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi** gerekir. Bu nedenle Gökçe Hanım'ın ilk yapması gereken çalışma ihtiyaç değerlendirmesidir.

**A)** **Grupta cinsiyet dağılımına karar vermesi:** Grup oluşturulurken cinsiyet, yaş, gelişimsel özellikler ve grubun homojenlik-heterojenlik durumu dikkate alınabilir. Ancak grubun **hangi ihtiyaca yönelik oluşturulacağı belirlenmeden** cinsiyet dağılımına karar verilmesi, planlama sürecinin ilk basamağı değildir.

**B)** **Her bir oturumu planlaması:** Oturumların planlanması, grubun **ihtiyaçları ve amaçları belirlendikten sonra** gerçekleştirilir. İhtiyaç analizi yapılmadan oturumların içerik ve etkinliklerinin belirlenmesi, programın hedef grubun gerçek gereksinimleriyle örtüşmemesine neden olabilir.

C) **Oturum sayısı, süresi ve oturumların yapılacağı yere karar vermesi:** Oturumların sayısı, süresi ve gerçekleştirileceği ortam, grubun **amacı, hedefleri, ihtiyaçları ve hedef grubun özellikleri** dikkate alınarak belirlenir. Bu nedenle ihtiyaçların belirlenmesinden önce yapılacak temel işlem değildir.

D) **İhtiyaçları belirlemesi ve değerlendirmesi:** Psikoeğitim programının planlanmasında ilk aşama, hedef grubun **mevcut durumu ile gereksinimleri arasındaki farkı belirlemek** ve hangi konuda psikoeğitime ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktır. İhtiyaç değerlendirmesinden elde edilen bilgiler doğrultusunda grubun amaçları, hedefleri, içeriği, oturum sayısı, süresi ve kullanılacak teknikler belirlenir. Bu nedenle Gökçe Hanım'ın öncelikle yapması gereken çalışma budur.

E) **Oturumlarda kullanılacak tekniklere karar verilmesi:** Kullanılacak teknikler, grubun **amaçları, içeriği ve hedefleri** belirlendikten sonra seçilir. Örneğin anlatım, rol oynama, model olma, tartışma veya beceri uygulamalarından hangisinin kullanılacağı, ihtiyaç değerlendirmesi ve program amaçları doğrultusunda kararlaştırılır. Dolayısıyla bu işlem de ihtiyaçların belirlenmesinden sonra gelir.

**Cevap: D**

**33.** Grupla psikolojik danışma sürecinde grubun yapısı, gizlilik ilkesi, üyelerin sorumlulukları ve kullanılan yaşantısal teknikler belirli ilkelere dayanır. Soruda yanlış olan ifadeyi belirlemek için özellikle "açık grup–kapalı grup" ayrımına ve kapalı grupların yapısına dikkat etmek gerekir. **Kapalı gruplarda grup oluşturulduktan sonra yeni üye alınmaz ve grubun üyeliği belirli ölçüde sabittir; grup, önceden belirlenen amaç ve süreç doğrultusunda yürütülür.** Bu nedenle her üyenin ihtiyacının kalmadığı düşünülerek grubun herhangi bir oturumunda sonlandırılması, kapalı grubun temel işleyişiyle bağdaşmaz.

A) **Açık gruplarda gruba ihtiyacı olmadığını düşünen üye gruptan ayrılabilir:** Açık grupların temel özelliği, **üyelerin gruba katılabilmesi ve süreç içerisinde gruptan ayrılabilmesidir**. Grup üyeliği sabit değildir; yeni üyelerin katılımı ve mevcut üyelerin ayrılması mümkündür. Bu nedenle ifade doğrudur.

B) **Kapalı gruplarda her üye için ihtiyacı kalmadığı düşünülürse grubun herhangi bir oturumunda sonlandırma yapılır:** Kapalı gruplarda üyelik **süreç başladıktan sonra sabittir** ve yeni üye alınmaz. Ancak bu, her üyenin bireysel ihtiyacının sona erdiği düşünüldüğünde grubun herhangi bir oturumunda sonlandırılabileceği anlamına gelmez. Grup, önceden belirlenen amaç, süre ve süreç doğrultusunda yürütülür ve sonlandırma aşaması planlı biçimde gerçekleştirilir. Bu nedenle ifade yanlıştır.

C) **Gruplarda gizlilik temel ilkelerden birisidir:** Grup üyelerinin grup içerisinde paylaştıkları **kişisel bilgilerin ve yaşantıların grup dışına taşınmaması**, grup sürecinin güvenli biçimde yürütülmesi açısından temel bir ilkedir. Grup lideri gizlilik konusunda üyeleri bilgilendirir ve üyelerin de gizlilik sorumluluğunu anlamasını sağlar. Bu nedenle ifade doğrudur.

D) **Alıştırmalar bireyin kendisini tanıması amacıyla yapılabilir:** Grup sürecinde kullanılan **alıştırmalar**, üyelerin kendilerini, duygu ve düşüncelerini, kişiler arası ilişkilerini ve davranış örüntülerini fark etmelerine yardımcı olabilir. Özellikle yaşantısal etkinlikler yoluyla üyelerin kendileri hakkında farkındalık kazanmaları amaçlanabilir. Bu nedenle ifade doğrudur.

E) **Her üye kendi adına konuşmalıdır:** Grup sürecinde üyelerin **kendi duygu, düşünce ve yaşantılarını doğrudan ifade etmeleri** esastır. Başka bir üyenin adına konuşmak veya onun ne hissettiğini onun yerine açıklamak yerine, her üyenin kendi deneyimini kendi adına ifade etmesi grup iletişiminin temel özelliklerindendir. Bu nedenle ifade doğrudur.

**Cevap: B**

**34.** İlkem'in ifadelerinde özellikle **"aramızda inanılmaz bir bağ oluştu", "birbirimizi gerçekten anlıyor ve destekliyoruz", "hepimiz aynı gemideymişiz gibi bir birlik içindeyiz" ve "bu güven hissi sayesinde"** sözleri öne çıkmaktadır. Bu ifadeler, grup üyeleri arasında gelişen **aitlik, kabul, güven, bağlılık ve birlik duygusunu** göstermektedir. Yalom'un grup psikoterapisindeki iyileştirici faktörleri açısından bu durum **"grup uyumu"** ile açıklanır. Grup uyumu, üyelerin gruba ve birbirlerine yönelik **bağlılık, kabul, güven ve aidiyet duygularının gelişmesi** ve grubun güvenli bir kişiler arası ortam hâline gelmesidir.

**A)** **Umut aşılama:** Üyenin değişimin ve iyileşmenin mümkün olduğuna ilişkin **umut kazanması** ve diğer üyelerin ilerlemelerinden yararlanarak kendi gelişimine ilişkin olumlu beklenti oluşturmasıdır. İlkem'in ifadesinde temel vurgu geleceğe yönelik umut değil, grup üyeleri arasındaki bağ ve birlik duygusudur.

**B)** **Evrensellik:** Bireyin yaşadığı sorunların ve duyguların **yalnızca kendisine özgü olmadığını**, başka insanların da benzer yaşantılardan geçtiğini fark etmesidir. İlkem "hepimiz aynı gemideyiz" diyerek benzerlikten söz etse de ifadenin bütünü, diğer üyelerle ortak sorun yaşamaktan çok **gruba yönelik bağ ve aidiyet geliştirmesini** vurgulamaktadır.

**C)** **Katarsis:** Bireyin bastırdığı veya ifade etmekte zorlandığı **duygu ve yaşantılarını güvenli bir ortamda açığa vurması ve ifade etmesi** yoluyla rahatlama yaşamasıdır. İlkem kendisini daha rahat ifade edebildiğini söylese de burada temel iyileştirici unsur duyguların boşaltılması değil, grup içinde oluşan güven ve bağlılıktır.

**D)** **Grup uyumu:** Grup üyelerinin birbirlerini **kabul etmeleri, desteklemeleri ve gruba ait hissetmeleri**, grup içerisinde güven ve bağlılık geliştirmeleriyle ortaya çıkan iyileştirici faktördür. İlkem'in "aramızda inanılmaz bir bağ oluştuğunu", "birbirimizi gerçekten anladığımızı", "birbirimizi desteklediğimizi", "birlik içinde olduğumuzu" ve bu güven sayesinde grupta kalmak istediğini söylemesi, doğrudan **grup uyumunun geliştiğini** göstermektedir.

**E)** **Kişiler arası öğrenme:** Üyenin grup içerisindeki etkileşimleri aracılığıyla **kendi kişiler arası davranışlarını ve başkaları üzerindeki etkisini fark etmesi**, daha işlevsel ilişki kurma biçimleri geliştirmesidir. Burada kişiler arası etkileşim bulunmakla birlikte İlkem'in vurgusu kendi ilişki örüntülerini öğrenmekten çok grubun oluşturduğu **bağlılık ve güven ortamıdır**.

**Cevap: D**

**35.** Muhittin Bey'in yaptığı çalışmada grup henüz başlarken üyelere **psikolojik danışmanın ne olduğu, grubun genel amaçları, gizlilik ve özerklik ilkeleri, üyelerden beklenenler ve liderin rolü** açıklanmaktadır. Yani lider, grup üyelerinin süreçte neyle karşılaşacaklarını, grubun nasıl işleyeceğini ve kendilerinden neler beklendiğini açıklayarak grup sürecinin çerçevesini oluşturmaktadır. Bu durum "yapılama" becerisinin temel özelliğidir.

**A)** **Paylaştırma:** Paylaştırma, grup liderinin bir üyenin daha önce dile getirdiği **yaşantı veya duygular ile diğer grup üyelerinin yaşantı ve duyguları arasındaki benzerliklere dikkat çekmesidir**. Böylece üyelerin ortak yaşantıları fark etmeleri ve kendilerini grupta yalnız hissetmemeleri sağlanır. Muhittin Bey'in yaptığı bilgilendirmede üyelerin yaşantıları arasında böyle bir benzerlik kurma söz konusu değildir.

**B)** **Bağlama:** Bağlama, liderin bir üyenin **daha önce anlattığı yaşantılarla o anda anlattığı yaşantılar arasında bağlantı kurmasına** yardımcı olmasıdır. Örneğin bir üyenin önceki oturumda yaşadığı bir olay karşısındaki tepkisiyle, sonraki oturumda anlattığı başka bir olay karşısındaki tepkisi arasındaki ortak noktaya dikkat çekmek bağlamadır. Soruda böyle bir geçmiş-şimdi bağlantısı bulunmamaktadır.

**C)** **Odak sağlama:** Odak sağlama, liderin grup sürecinde **ele alınan konuya veya üyelerin üzerinde çalıştıkları noktaya dikkati yöneltmesi** ve grubun amaçtan uzaklaşmasını önlemesidir. Muhittin Bey'in yaptığı ise belirli bir konuya dikkati toplamak değil, grubun amaçlarını, kurallarını ve işleyişini açıklamaktır.

**D)** **Müdahale etme:** Müdahale etme, grup sürecini etkileyen **işlevsel olmayan davranışlara, iletişim sorunlarına veya grup sürecindeki güçlüklerin giderilmesine yönelik lider tepkilerini** kapsar. Sorudaki durumda ortaya çıkmış bir grup sorununa müdahale edilmemektedir.

**E)** **Yapılama:** Yapılama, grup sürecinin özellikle başlangıcında **grubun amacı, işleyişi, kuralları, gizlilik ilkesi, üyelerin sorumlulukları ve liderin rolü** gibi konularda üyelerin bilgilendirilerek grubun çerçevesinin oluşturulmasıdır. Muhittin Bey'in yaptığı açıklamalar bu becerinin kapsamıyla doğrudan örtüşmektedir. Bu nedenle aranan liderlik becerisi "yapılama"dır.

**Cevap: E**

**36.** İlknur Hanım'ın kullandığı etkinlikte üyelerden bir "uçan balon" imgesi oluşturmaları ve balonun yükselmesini engelleyen **ağırlıkları**, yani yaşamlarında ilerlemelerini ve yaşamlarını etkili biçimde deneyimlemelerini zorlaştıran yaşantıları fark etmeleri istenmektedir. Ardından üyelerin bu ağırlıkları paylaşmaları ve bunların etkileri ile baş etme yollarını konuşmaları, etkinliğin temel amacının bireyin yaşamındaki **engel oluşturan duygu, düşünce ve yaşantıları fark etmesini ve somutlaştırmasını** sağlamak olduğunu göstermektedir. Bu nedenle A seçeneği etkinliğin doğrudan amacını karşılamaktadır.

**A)** **Hangi yaşantıların, duygu ve düşüncelerin üyelerin yaşamlarını etkili şekilde deneyimlemelerine engel olduğunu somut şekilde görmelerini sağlamayı:** Uçan balondaki "ağırlıklar" metaforu, üyelerin yaşamlarında kendilerini sınırlayan veya ilerlemelerini güçleştiren **yaşantıları, duygu ve düşünceleri somut bir imge üzerinden fark etmelerini** sağlar. Etkinliğin devamında bu ağırlıkların etkileri ve bunlarla baş etme yollarının ele alınması da fark edilen engeller üzerinde çalışmayı desteklemektedir. Bu nedenle etkinliğin hedefiyle doğrudan örtüşen seçenek A'dır.

**B)** **Üyelerin sorunlarını belirlemelerini ve grupta kendileriyle ilgili ne tür değişimleri gerçekleştirmek istediklerine odaklanmalarını sağlamayı:** Bu seçenek kısmen etkinliğin sonucuyla ilişkilendirilebilir; ancak etkinliğin özgül odağı üyelerin **yaşamlarını etkileyen ve ilerlemelerini engelleyen ağırlıkları fark edip somutlaştırmalarıdır**. Soruda üyelerin gerçekleştirmek istedikleri değişimleri belirlemelerine yönelik doğrudan bir çalışma bulunmamaktadır.

**C)** **Üyeler arasındaki güveni geliştirmeyi, utanç ve suçluluk gibi duyguların ortaya çıkarılmasını sağlamayı:** Grup üyelerinin kişisel yaşantılarını paylaşmaları güven ve açıklığı destekleyebilir. Ancak etkinlikte temel amaç **grup güvenini geliştirmek veya belirli duyguları ortaya çıkarmak değil**, üyelerin yaşamlarını zorlaştıran etkenleri fark etmelerini sağlamaktır.

**D)** **Üyelerin sonlandırmaya hazır olup olmadıklarını anlamayı:** Sonlandırma aşamasında üyelerin grup sürecinden elde ettiklerini değerlendirmeleri, kazanımlarını gözden geçirmeleri ve ayrılmaya ilişkin duygularını ele almaları beklenir. Verilen etkinlik ise grubun sonlandırılmasına yönelik bir değerlendirme içermemektedir.

**E)** **Üyelerin olumlu duygularla gruptan ayrılmalarını gerçekleştirmeyi:** Olumlu duygularla ayrılma, daha çok **sonlandırma evresindeki** çalışmalarda ele alınabilecek bir hedeftir. Verilen etkinliğin odağı ise üyelerin yaşamlarındaki engelleyici yaşantıları fark etmeleri ve bunlarla baş etme yollarını değerlendirmeleridir.

**Cevap: A**

**37.** Eda'nın ifadeleri incelendiğinde grup liderinin tepkilerinde önce Eda'yı düşüncesini daha ayrıntılı açıklamaya yöneltme, ardından onun söylediği içeriği yeniden ifade etme ve son olarak belirli bir yanıtı gerektiren soru sorma görülmektedir. Bu nedenle tepkiler sırasıyla **konuşmaya açık davet – içerik yansıtma – kapalı uçlu soru** becerileridir.

**A)** **Konuşmaya açık davet – Anlamı kişiselleştirme – Kapalı uçlu soru:** İlk tepki doğru olmakla birlikte ikinci tepki "anlamı kişiselleştirme" değildir. Anlamı kişiselleştirmede danışanın ifade ettiği durumun onun açısından **ne anlam taşıdığı, kişisel olarak onu nasıl etkilediği veya neyi temsil ettiği** ortaya çıkarılır. Liderin "Dışlanırsan artık onlarla iletişime geçemeyebilirsin." ifadesi ise Eda'nın söylediğini kendi sözleriyle yeniden ifade ederek içeriği netleştirmektedir.

**B)** **Konuşmaya açık davet – İçerik yansıtma – Kapalı uçlu soru:** "Dışlanmak ve onları kaybetmekten korkmak arasında nasıl bir ilişki kuruyorsun?" sorusu, Eda'nın düşüncesini **açıklamasını ve konuşmasını sürdürmesini** istediği için konuşmaya açık davettir. "Dışlanırsan artık onlarla iletişime geçemeyebilirsin." ifadesinde lider, Eda'nın önceki açıklamasındaki içeriği **yeniden ifade ederek yansıtmaktadır**; bu nedenle içerik yansıtma söz konusudur. Son olarak "Bütün ilişkilerde birileri tarafından dışlanmamak için kendinden ödün vermek mi gerekir?" sorusu "evet-hayır" biçiminde yanıtlanabilecek, seçenekleri sınırlandırılmış bir **kapalı uçlu sorudur**. Üç tepki de bu seçenekte doğru biçimde eşleştirilmiştir.

C) **Kapalı uçlu soru – İçerik yansıtma – Kapalı uçlu soru:** İkinci ve üçüncü tepkiler doğru sınıflandırılmış olsa da ilk tepki kapalı uçlu soru değildir. "Dışlanmak ve onları kaybetmekten korkmak arasında nasıl bir ilişki kuruyorsun?" sorusu, tek bir "evet-hayır" yanıtıyla cevaplanamaz; Eda'nın düşüncesini ayrıntılandırmasını gerektirdiği için **konuşmaya açık davet** niteliğindedir.

D) **Kapalı uçlu soru – Duygu yansıtması – Konuşmaya açık davet:** İlk tepki kapalı uçlu değildir. İkinci tepki de Eda'nın duygusunu yansıtmak yerine, onun söylediği düşünsel içeriği yeniden ifade etmektedir. Üçüncü tepki ise "mi gerekir?" biçiminde olduğu için konuşmaya açık davetten çok **kapalı uçlu soru** niteliğindedir.

E) **Özetleme – İçerik yansıtma – Asgari düzeyde teşvik:** İlk tepki özetleme değildir. Özetleme, danışanın birden fazla önemli duygu, düşünce veya yaşantısının **bir bütün hâlinde kısaca toparlanmasını** gerektirir. Burada lider, Eda'yı konuşmasını sürdürmeye davet eden bir soru yöneltmiştir. Son tepki de asgari düzeyde teşvik değil, belirli bir yanıtı sınırlandıran **kapalı uçlu sorudur.**

Bu nedenle grup liderinin tepkileri sırasıyla **Konuşmaya açık davet – İçerik yansıtma – Kapalı uçlu sorudur.**

**Cevap: B**

**38. Soru incelendiğinde "Birey/Gelişim odaklı – Üyelerin değerlerini değiştirmek" eşleştirmesinin yanlış olduğu görülmektedir.** Birey/gelişim odaklı gruplarda temel amaç, üyelerin değerlerini değiştirmek değil, **kendilerini tanımalarını, farkındalıklarını artırmalarını ve kişisel gelişimlerini desteklemelerini** sağlamaktır.

A) **Etkileşim – Yaşantısal süreç aracılığıyla kişisel gelişimi ve kişiler arası iletişimin gelişimini amaçlar: Doğrudur.** Etkileşim gruplarında üyelerin grup içinde yaşadıkları **kişiler arası etkileşimler**, kişisel gelişim ve kişiler arası iletişimin geliştirilmesinde temel araçtır. Üyeler grup yaşantıları aracılığıyla hem kendilerini hem de başkalarıyla ilişki kurma biçimlerini fark ederler.

B) **İntrapsişik – Çekirdek çatışmalara inilerek bireyin derinlemesine farkındalık düzeyinin artırılması amaçlanır: Doğrudur.** İntrapsişik gruplarda bireyin **içsel yaşantıları, temel çatışmaları ve psikolojik süreçleri** üzerinde durulur. Daha derindeki çatışmaların fark edilmesi ve anlaşılması yoluyla bireyin kendisine ilişkin farkındalığının artırılması amaçlanır.

C) **Birey/Gelişim odaklı – Üyelerin değerlerini değiştirmek amaçlanır: Yanlıştır.** Birey/gelişim odaklı gruplarda temel amaç **bireyin kendisini tanıması, farkındalığını geliştirmesi ve kişisel gelişimini desteklemektir**. Üyelerin değerlerini değiştirmek bu grup türünün amacı değildir. Bu nedenle verilen grup türü ile amaç eşleştirmesi yanlıştır.

D) **Grup merkezli – Bireysel sorunlar yerine grup üyelerinin etkileşimleri ve iletişim biçimlerinin gelişimi amaçlanır: Doğrudur.** Grup merkezli gruplarda odak, tek tek üyelerin bireysel sorunlarından çok **grubun bir bütün olarak işleyişi, üyeler arasındaki etkileşimler ve iletişim örüntüleridir**. Grup içindeki ilişkilerin ve iletişimin geliştirilmesi temel amaçtır.

E) **Kendi kendine yardım – O anda ihtiyacı olan üyeye yardım amaçlanır: Doğrudur.** Kendi kendine yardım gruplarında ortak sorun veya yaşantılara sahip kişiler **karşılıklı yardım ve destek** sağlamak amacıyla bir araya gelirler. Profesyonel bir liderin bulunması zorunlu değildir; üyeler birbirlerinin deneyimlerinden yararlanarak hem yardım alan hem de yardım eden konumunda bulunurlar.

**Cevap: C**

**39.** Hüseyin'in meslekleri değerlendirirken sürekli "Bu mesleği yapabilir miyim, yapamaz mıyım?" biçiminde kendi yeterliğini sorgulaması, meslek seçimini etkileyen **mesleki öz yetkinlik** kavramını göstermektedir. Mesleki öz yetkinlik, bireyin belirli bir mesleğin gerektirdiği görevleri ve davranışları **başarılı biçimde yerine getirebileceğine ilişkin inancıdır**. Öz yeterlik kuramında önemli olan yalnızca bireyin gerçekten sahip olduğu beceriler değil, bu becerileri kullanarak belirli bir görevi başarabileceğine ilişkin **algısı ve inancıdır**. Kariyer alanındaki çalışmalar da bireyin kendisini belirli mesleki görevleri yapabilir veya yapamaz olarak değerlendirmesinin kariyer seçenekleri ve meslek tercihleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

**A)** **Tutum:** Tutum, bireyin belirli bir kişi, nesne, durum veya konuya yönelik **olumlu ya da olumsuz değerlendirme eğilimidir**. Hüseyin'in belirli mesleklere yönelik tutumlarından değil, o mesleklerin gerektirdiği görevleri kendisinin yapıp yapamayacağına ilişkin değerlendirmesinden söz edilmektedir. Bu nedenle tutum değildir.

**B)** **Değer:** Değer, bireyin yaşamında önemli ve ulaşılmaya değer gördüğü **ilkeleri, amaçları ve tercih ölçütlerini** ifade eder. Örneğin bir öğrencinin meslek seçiminde "insanlara yardım etmek", "toplumsal saygınlık" veya "maddi güvence"yi önemli görmesi değerlerle ilişkilidir. Hüseyin'in temel değerlendirmesi ise meslekların onun için ne kadar değerli olduğundan çok **o mesleği yapabilip yapamayacağıdır**.

**C)** **İlgi:** İlgi, bireyin belirli etkinliklere, alanlara veya konulara yönelik **hoşlanma, yönelme ve tercih eğilimidir**. Hüseyin'in "hangi mesleği yapmaktan hoşlanırım?" biçiminde bir değerlendirme yaptığı belirtilmemiştir. Soruda belirleyici olan "yapabilme–yapamama" değerlendirmesidir.

**D)** **İhtiyaç:** İhtiyaç, bireyin yaşamını sürdürmesi, gelişmesi veya belirli bir amaca ulaşması açısından **eksikliğini hissettiği ve karşılanmasına yöneldiği durumları** ifade eder. Hüseyin'in meslekleri değerlendirirken temel aldığı ölçüt bir ihtiyacın karşılanması değil, mesleğin gerektirdiği görevleri yerine getirme konusunda kendisine ilişkin yeterlik algısıdır.

**E)** **Mesleki öz yetkinlik: Doğrudur.** Mesleki öz yetkinlik, bireyin belirli bir meslekte gerekli olan görevleri, davranışları ve sorumlulukları **başarabileceğine ilişkin inancını** ifade eder. Hüseyin'in her meslek için "bunu yapabilirim, bunu yapamam" biçiminde kendi yeterliğini değerlendirmesi, doğrudan mesleki öz yetkinlik algısına dayanmaktadır. Bu nedenle soruda meslek seçimini etkileyen etmen **mesleki öz yetkinliktir**.

**Cevap: E**

**40.** Derya'nın meslek seçimiyle ilgili kararsızlığının, çocukluk döneminde yaşadığı ilişkiler ve çözümlenmemiş çatışmalar üzerinden ele alınması **psikanalitik yaklaşımın** temel anlayışıyla örtüşmektedir. Psikanalitik yaklaşıma göre bireyin bugünkü davranışları ve kararları yalnızca bilinçli düşünce ve tercihlerle açıklanamaz; **erken çocukluk yaşantıları, bilinçdışı güdüler ve çözümlenmemiş çatışmalar** sonraki davranış ve seçimler üzerinde etkili olabilir. Özellikle anne-baba gibi önemli otorite figürleriyle yaşanan ilişkiler bireyin iç dünyasında iz bırakabilir ve bu ilişkilerde yaşanan çatışmalar daha sonraki yaşam tercihlerine yansıyabilir. Bu nedenle Derya'nın babasının meslek seçimlerini küçümsemesinin onda oluşturduğu çatışmanın ve babayı bir **otorite figürü** olarak nasıl içselleştirdiğinin anlaşılması, psikanalitik kariyer danışmanlığı açısından önem taşır.

**A)** **Öğrencinin ilgileri, yetenekleri ve iş değerleri arasındaki uyumun sağlanması: Yanlıştır.** Bireyin ilgi, yetenek, kişilik özellikleri ve değerleri belirlenerek bunlara uygun mesleklerin seçilmesi, **özellik-faktör yaklaşımının** temel anlayışıdır. Burada temel amaç bireysel özelliklerle mesleğin özellikleri arasında uygunluk sağlamaktır.

**B)** **Öğrencinin sosyal rollerindeki gelişimsel görevlerin yerine getirilmesi: Yanlıştır.** Bu anlayışta kariyer gelişimi, bireyin yaşam boyunca üstlendiği farklı roller ve bu rollerin gerektirdiği gelişimsel görevler üzerinden açıklanır. **Super'ın Yaşam Boyu Kariyer Yaklaşımı** bu bakış açısının temel örneğidir.

**C) Öğrencinin içselleştirdiği otorite figürleriyle yaşadığı çatışmaların farkına varması: Doğrudur.** Psikanalitik yaklaşımda bireyin davranışlarının altında bulunan **bilinçdışı çatışmaların** fark edilmesi önemlidir. Çocukluk döneminde anne-baba gibi önemli kişilerle yaşanan ilişkiler bireyin iç dünyasında kalıcı etkiler oluşturabilir. Özellikle otorite figürleriyle yaşanan çatışmaların içselleştirilmesi, daha sonraki seçim ve davranışların anlaşılmasında kullanılabilir. Derya'nın babasının meslek tercihlerini sürekli küçümsemesiyle oluşan çatışmanın ele alınması bu nedenle psikanalitik anlayışla uyumludur.

**D) Öğrencinin öz-yeterlik inançları ve sonucuna ilişkin beklentilerinin desteklenmesi: Yanlıştır.** Bu açıklama **Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı** ile ilişkilidir. Bu kuramda bireyin belirli bir mesleki davranışı başarıyla gerçekleştirebileceğine ilişkin **öz-yeterlik inancı** ve davranışın sonucuna ilişkin beklentileri kariyer seçiminde önemli görülür.

**E) Öğrencinin mesleki tercihleriyle bireysel anlatısının bütünlük içinde yapılandırılması: Yanlıştır.** Bu yaklaşım **Savickas'ın Kariyer Yapılandırma Kuramı** ile ilişkilidir. Bireyin yaşam öyküsü, deneyimleri, değerleri ve mesleki tercihleri arasındaki anlamlı bağlantılar üzerinde durulur; kişinin kariyerini kendi yaşam öyküsü içinde anlamlandırması ve yapılandırması amaçlanır.

**Cevap: C**

**41. Holland'ın Mesleki Tip Kuramı'nda** bireyler; **gerçekçi, araştırmacı, sanatsal, sosyal, girişimci ve geleneksel** olmak üzere altı temel kişilik tipinden biriyle açıklanır. Öğrencilerin özellikleri incelendiğinde yanlış eşleştirme D seçeneğindedir.

**A) Elif: Yaratıcı düşünmeyi seven, özgün ürünler ortaya koyan, müzikle ilgilenen – Sanatsal: Doğrudur. Sanatsal tip**, yaratıcılık, özgünlük ve kendini ifade etme eğilimiyle karakterizedir. Müzik, resim, edebiyat ve tiyatro gibi yaratıcı etkinliklere ilgi duyma bu tipin belirgin özelliklerindendir.

**B) Can: İnsanlara yardım etmeyi seven, empati kurabilen, toplumsal etkinliklerde aktif – Sosyal: Doğrudur. Sosyal tip**, insanlarla iletişim kurmaktan, onlara yardım etmekten, öğretmekten ve insanların gelişimini desteklemekten hoşlanır. Empati kurma ve kişiler arası ilişkilerde etkin olma bu tipin temel özelliklerindendir.

**C) Mert: Sayılarla çalışmayı seven, kurallı yapıları tercih eden, dosyalama ve düzenleme işlerinden hoşlanan – Geleneksel: Doğrudur. Geleneksel tip**, düzenli, planlı ve kurallara dayalı etkinlikleri tercih eder. Dosyalama, kayıt tutma, sınıflandırma ve sayısal bilgilerle çalışma bu kişilik tipinin özellikleri arasındadır.

**D) Zeynep: Açık havada fiziksel etkinlikleri seven, makinelerle çalışmaktan hoşlanan, pratik ve somut işlerde başarılı – Girişimci: Yanlıştır.** Verilen özellikler **Gerçekçi tipin** özellikleridir. Gerçekçi tip; makineler, araçlar ve gereçlerle çalışmayı, fiziksel etkinlikleri, açık hava çalışmalarını ve somut sonuç ortaya koyan uygulamalı işleri tercih eder. **Girişimci tip** ise insanları ikna etme, liderlik etme, yönetme, başkalarını yönlendirme ve ekonomik ya da örgütsel amaçlara ulaşma eğilimiyle tanımlanır.

**E) Emre: Analitik düşünen, deney yapmaktan hoşlanan, bireysel çalışmayı tercih eden – Araştırmacı: Doğrudur. Araştırmacı tip**, gözlem yapma, araştırma, analiz etme, bilimsel problemleri çözme ve deneysel çalışmalar yürütme eğilimindedir. Bilimsel konulara ilgi duyma ve düşünsel çalışmaları tercih etme bu tipe uygundur.

**Cevap: D**

**42.** Özellik-faktör kuramında mesleki danışma süreci temel olarak **analiz, sentez, teşhis, tahmin ve psikolojik danışma** basamakları üzerinden ele alınır. Öncüllerdeki çalışmaların hangi basamağa karşılık geldiğine bakıldığında doğru sıralama **analiz – teşhis – tahmin** şeklindedir.

I. **Birinci öğrenci – Analiz: Doğrudur. Analiz**, birey hakkında sistematik ve kapsamlı bilgi toplama aşamasıdır. Bireyin yetenekleri, ilgileri, kişilik özellikleri ve diğer bireysel özellikleri çeşitli testler, gözlem, görüşme ve benzeri tekniklerle belirlenir. Birinci öğrencide testlerin uygulanması ve öğretmenlerden sistematik gözlem yoluyla bilgi toplanması bu aşamaya karşılık gelir.

II. **İkinci öğrenci – Teşhis: Doğrudur. Teşhis**, birey hakkında toplanan bilgilerin değerlendirilerek bireyin özelliklerinin, güçlü ve zayıf yönlerinin ve karşı karşıya olduğu sorunların belirlenmesini ifade eder. Öğrencinin **sayısal alana güçlü eğilim göstermesi ve sözel ifade becerilerinin düşük olduğunun belirlenmesi**, elde edilen bilgilerin değerlendirilerek bireyin özelliklerinin ortaya konulmasıdır.

III. **Üçüncü öğrenci – Tahmin: Doğrudur. Tahmin**, bireyin mevcut özelliklerinden hareketle gelecekteki başarı ve uyum durumunun öngörülmesini ifade eder. Öğrencinin sahip olduğu özelliklerin ileride **mühendislik alanında başarılı olabileceğini göstermesi**, mevcut özelliklerden gelecekteki mesleki başarıya ilişkin çıkarım yapılmasıdır. Bu nedenle üçüncü çalışma tahmin basamağına karşılık gelir.

Bu nedenle sıralama **analiz – teşhis – tahmin** biçimindedir.

**Cevap: B**

**43.** Mustafa'nın "**Ben çok yetenekliyim, arkadaşlarımı ve öğretmenlerimi kolayca ikna edebiliyorum; bu nedenle politikacı olabilirim.**" biçimindeki düşüncesi **Super'ın Benlik Kuramı** ile örtüşmektedir. Super'a göre bireyin meslek seçimi, sahip olduğu **benlik kavramını mesleki yaşamında ifade etmesi ve gerçekleştirmesi** sürecidir. Birey kendisini yetenekleri, ilgileri, değerleri, kişilik özellikleri ve diğer özellikleri açısından değerlendirerek kendisine uygun olduğunu düşündüğü mesleki rollere yönelir. Mustafa'nın kendisini yetenekli ve insanları kolayca ikna edebilen biri olarak değerlendirmesi ve bu özelliklerinden hareketle politikacılığı kendisine uygun görmesi, **benlik algısının mesleki tercihe yansımasıdır.**

**A)** **O'Hara ve Tiedeman: Yanlıştır.** Bu yaklaşımda temel vurgu, bireyin kariyer sürecinde gerçekleştirdiği **mesleki karar verme** ve bu kararların zaman içinde nasıl şekillendiği üzerindedir. Bireyin çeşitli mesleki seçenekleri değerlendirmesi ve karar vermesi temel konudur.

**B)** **Roe: Yanlıştır.** Roe'nun yaklaşımında mesleki tercihlerin oluşumunda **erken çocukluk yaşantıları, ebeveyn-çocuk ilişkileri ve ihtiyaçların karşılanma biçimi** önemlidir. Çocukluk dönemindeki yaşantıların bireyin insanlarla çalışmaya yönelik mesleki yönelimlerinin gelişimini etkileyebileceği kabul edilir.

**C)** **Super'ın Benlik Kuramı (Benlik Kavramı Kuramı): Doğrudur.** Super'a göre bireyin meslek seçimi, **benlik kavramını mesleki role yansıtması** ile açıklanır. Birey kendisi hakkındaki algıları doğrultusunda bazı mesleki rolleri kendisine daha uygun görür. Mustafa'nın kendi yeteneğini ve insanları ikna etme becerisini politikacılık mesleğiyle ilişkilendirmesi, **benlik kavramının mesleki tercihe yansımasını** ifade etmektedir.

**D)** **Ginzberg ve arkadaşları: Yanlıştır.** Ginzberg ve arkadaşları meslek seçimini **gelişimsel bir süreç** olarak ele alır. Mesleki tercihler zaman içinde değişir ve özellikle deneme döneminde birey **ilgi, yetenek ve değerlerini** giderek daha fazla dikkate almaya başlar.

**E)** **Parsons: Yanlıştır.** Parsons'ın Özellik-Faktör Yaklaşımı'nda bireyin **yetenek, ilgi, kişilik ve diğer özellikleri** belirlenir; ardından bu özellikler mesleklerin gerektirdiği özelliklerle karşılaştırılarak birey ile meslek arasında uygunluk kurulmaya çalışılır. Temel vurgu **bireysel özelliklerle mesleğin gerektirdiği özellikler arasındaki uyum** üzerindedir.

**Cevap: C**

**44.** Melis'in çocukluk döneminde **duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması**, ebeveynlerinin ilgisiz ve otoriter tutumları ve bunun sonucunda **kendine dönük bir yaşam tarzı geliştirmesi**, Roe'nun kariyer kuramındaki temel açıklamayla ilişkilidir. Roe'ya göre bireyin çocukluk döneminde özellikle **sevgi, ilgi ve kabul ihtiyaçlarının karşılanma biçimi**, ilerleyen yıllarda insanlarla ilişki kurmaya yönelik yaklaşımını etkileyebilir. İhtiyaçları yeterince karşılanmayan ve duygusal olarak ihmal edilen çocuklarda **insanlardan uzaklaşma** eğilimi gelişebilir; bu eğilim daha sonra insanlarla yoğun etkileşim gerektirmeyen meslek alanlarına yönelmeyle ilişkilendirilebilir.

**A)** **İnsanlara yönelik olmayan meslekler – Çünkü sevgi ve şefkat ihtiyacı karşılanmadığı için daha bağımsız ve nesnel alanlara yönelir: Doğrudur.** Roe'nun yaklaşımında erken çocuklukta ihtiyaçların karşılanma biçimi, bireyin insanlara yönelik yaklaşımının gelişmesinde önemlidir. **Sevgi, kabul ve ilgi gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması**, bireyin insanlarla yakın ilişkilerden uzaklaşmasına ve daha az kişiler arası etkileşim gerektiren alanlara yönelmesine zemin hazırlayabilir. Melis'in çocuklukta ihmal edilmesi ve bunun sonucunda kendine dönük bir yaşam tarzı geliştirmesi bu açıklamayla örtüşmektedir.

**B)** **İnsanlara yönelik meslekler – Çünkü başarı ve takdir ihtiyacı karşılandığı için bu tür sosyal mesleklere ilgi duyar: Yanlıştır.** Bu seçenekte ihtiyaçların karşılandığı ve bunun sonucunda insanlarla yoğun etkileşim gerektiren mesleklere yönelim oluştuğu ileri sürülmektedir. Oysa verilen aile yaşantısında **ilgi, duygusal destek ve kabulün yeterince sağlanmadığı** belirtilmektedir.

**C)** **İnsanlara yönelik meslekler – Çünkü duygusal destek ihtiyacı karşılandığı için empati ve yakınlık gerektiren alanlarda çalışmaya eğilimlidir: Yanlıştır.** Çocuğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanması, ebeveynlerin ilgili ve kabul edici olmasıyla ilişkilidir. Melis'in anlatımında ise duygularının görmezden gelindiği ve ebeveynlerinin yeterli duygusal yakınlık göstermediği belirtilmektedir.

**D)** **İnsanlara yönelik olmayan meslekler – Çünkü fiziksel ihtiyaçları karşılandığı için bağımsız ve teknik mesleklere yönelir: Yanlıştır.** Roe'nun açıklamasında mesleki yönelim açısından özellikle **duygusal ihtiyaçların karşılanma biçimi ve ebeveyn tutumları** önem taşır. Fiziksel ihtiyaçların karşılanması ile teknik ve bağımsız mesleklere yönelme arasında bu şekilde doğrudan bir ilişki kurulmaz.

**E)** **İnsanlara yönelik meslekler – Çünkü kendini ifade etme ve ait olma ihtiyacı doyurulduğundan yaratıcı ve sosyal alanlarda başarılı olur: Yanlıştır.** Bu seçenekte bireyin kendini ifade etme ve ait olma ihtiyaçlarının doyurulduğu varsayılmaktadır. Oysa Melis'in çocukluk yaşantılarında **duygularının görmezden gelindiği ve yeterli ilgi görmediği** açıkça belirtilmiştir.

**Cevap: A**

**45.** Araştırmada **kardeş sayısının**, bireylerin fiziksel şiddet davranışı sergileme eğilimi üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu nedenle kardeş sayısı, araştırmada etkisi incelenen değişkendir ve **bağımsız değişkendir**. Kardeş sayısı 0, 1, 2, 3 gibi **sayılabilir ve tam sayı değerleri** aldığı için süreksiz bir değişkendir. Ayrıca gerçek bir sıfır noktası vardır; "0 kardeş" gerçekten kardeş bulunmadığını ifade eder ve değerler arasındaki oranlar anlamlıdır. Bu nedenle ölçme düzeyi **oran ölçeğidir**.

**A)** **Bağımsız – Sıralama – Sürekli: Yanlıştır.** Kardeş sayısı bağımsız değişkendir; ancak sıralama ölçeğinde değildir. Ayrıca kardeş sayısı sayılabilir tam sayılardan oluştuğu için sürekli değil, **süreksizdir**.

**B)** **Bağımsız – Oran – Süreksiz: Doğrudur.** Kardeş sayısı, fiziksel şiddet davranışına ilişkin etkisi incelenen değişken olduğu için **bağımsız değişkendir**. 0, 1, 2, 3 gibi gerçek sayısal değerler alır ve gerçek bir sıfır noktası bulunduğundan **oran ölçeğindedir**. Kardeş sayısı yalnızca tam sayılarla ifade edilebildiği için **süreksiz değişkendir**.

**C)** **Bağımsız – Aralık – Süreksiz: Yanlıştır.** Kardeş sayısı süreksizdir ve bağımsız değişkendir; ancak **aralık ölçeğinde değil, oran ölçeğindedir**. Çünkü oran ölçeğinde gerçek sıfır vardır ve ölçüm değerleri arasında oran kurulabilir.

D) **Bağımlı – Oran – Sürekli: Yanlıştır.** Kardeş sayısı bağımlı değişken değildir; araştırmada fiziksel şiddet davranışı üzerindeki etkisi incelenen değişkendir. Ayrıca kardeş sayısı **sürekli değil, süreksizdir**.

E) **Bağımlı – Aralık – Sürekli: Yanlıştır.** Kardeş sayısı bağımlı değişken değildir. Bunun yanında ölçme düzeyi **aralık değil oran**, değişkenin aldığı değerlerin niteliği ise **süreksizdir**.

**Cevap: B**

**46.** Suat Öğretmenin sorularında üç farklı değerlendirme amacına ulaşılmak istenmektedir. **"Öğrencilerin konu tekrarına ihtiyacı var mı?"** sorusu, öğretim süreci devam ederken eksiklikleri belirleyip öğretimi düzenlemeye yönelik olduğu için **biçimlendirme ve yetiştirme** değerlendirmesini; **"Öğrenciler öğrenme hedeflerine ne düzeyde ulaşmıştır?"** sorusu, öğretim sonunda ulaşılan düzeyi belirlediği için **değer biçme** değerlendirmesini; **"Öğrenciler işlenecek yeni konu için gerekli ön bilgilere sahipler mi?"** sorusu ise öğretim başlamadan önce öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini belirlemeye yönelik olduğu için **tanıma ve yerleştirme** değerlendirmesini gerektirir. Bu nedenle sıralama **biçimlendirme ve yetiştirme – değer biçme – tanıma ve yerleştirme** şeklindedir.

A) **Tanıma ve yerleştirme – Biçimlendirme ve yetiştirme – Değer biçme: Yanlıştır.** İlk soru öğrencilerin ön bilgilerinin belirlenmesini değil, mevcut öğretim sürecinde **konu tekrarına ihtiyaç duyup duymadıklarının** belirlenmesini gerektirir. Bu nedenle ilk basamak tanıma ve yerleştirme değil, biçimlendirme ve yetiştirmedir.

B) **Tanıma ve yerleştirme – Değer biçme – Biçimlendirme ve yetiştirme: Yanlıştır.** Öğrenme hedeflerine ulaşma düzeyinin belirlenmesi **değer biçme** kapsamında doğru olsa da ilk soru biçimlendirme ve yetiştirme değerlendirmesini gerektirdiğinden bu sıralama doğru değildir.

C) **Biçimlendirme ve yetiştirme – Tanıma ve yerleştirme – Değer biçme: Yanlıştır.** İlk soru doğru biçimde **biçimlendirme ve yetiştirme** değerlendirmesini gerektirir. Ancak öğrencilerin öğrenme hedeflerine ne düzeyde ulaştığını belirlemek **değer biçme**, yeni konu için gerekli ön bilgilere sahip olup olmadıklarını belirlemek ise **tanıma ve yerleştirme** değerlendirmesidir. İkinci ve üçüncü basamakların yerleri bu seçenekte değiştirilmiştir.

D) **Değer biçme – Biçimlendirme ve yetiştirme – Tanıma ve yerleştirme: Yanlıştır.** Konu tekrarına ihtiyaç olup olmadığını belirlemek öğretim sürecinde eksiklikleri ortaya çıkarmaya yöneliktir ve **biçimlendirme ve yetiştirme** değerlendirmesiyle yapılır. Bu nedenle ilk basamak değer biçme olamaz.

E) **Biçimlendirme ve yetiştirme – Değer biçme – Tanıma ve yerleştirme: Doğrudur.** Konu tekrarına ihtiyaç olup olmadığının belirlenmesi **biçimlendirme ve yetiştirme**, öğrenme hedeflerine ulaşma düzeyinin belirlenmesi **değer biçme**, yeni konu için gerekli ön bilgilere sahip olup olmadıklarının belirlenmesi ise **tanıma ve yerleştirme** değerlendirmesidir.

**Cevap: E**

**47.** **Sınıf rehberlik programında** her sınıf düzeyi için akademik, kariyer ve sosyal-duygusal gelişim alanlarına yönelik kazanımlar bulunmaktadır. Bunun yanında sınıf rehber öğretmeni, sınıfındaki öğrencilerin **gelişimsel özelliklerini, ihtiyaçlarını, sınıfın özelliklerini ve okulun koşullarını** dikkate alarak bu kazanımlar doğrultusunda sınıf rehberlik planını ve uygulanacak etkinlikleri düzenler. Okul psikolojik danışmanı ise okulun rehberlik ve psikolojik danışma programının hazırlanması ve sınıf rehberlik çalışmalarının koordinasyonunda görev alır. Bu nedenle yanlış olan ifade, **sınıf düzeyindeki kazanımların okul psikolojik danışmanı tarafından oluşturulduğunu** söyleyen B seçeneğidir.

A) **Programda belirlenen kazanımlara ulaşmak için her bir rehberlik ders saatinde uygulanacak etkinlikler belirlenir: Doğrudur.** Sınıf rehber öğretmeni, programdaki kazanımları ve öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak sınıf rehberlik planını oluşturur. Bu plan kapsamında, ilgili kazanımlara ulaşmayı sağlayacak etkinlikler belirlenir ve rehberlik saatlerinde uygulanır.

B) **Okul rehberlik programında belirlenen yeterlik alanları dikkate alınarak sınıf rehberliği kapsamında her bir sınıf düzeyindeki kazanımlar okul psikolojik danışmanı tarafından oluşturulur: Yanlıştır.** Sınıf düzeylerine ilişkin temel kazanımlar **MEB tarafından hazırlanan sınıf rehberlik programında** belirlenmiştir. Okul psikolojik danışmanı bu kazanımları oluşturmaz. **Sınıf rehber öğretmeni**, mevcut kazanımları öğrencilerin gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarıyla birlikte değerlendirerek sınıf rehberlik planını hazırlar ve uygulanacak çalışmaları belirler.

C) **Programda kazanımlara ulaşmak için hazırlanan etkinlikler ve uygulama süreci yer alır: Doğrudur.** Sınıf rehberlik programında kazanımların yanı sıra bu kazanımlara ulaşmaya yönelik etkinlikler de bulunmaktadır. Etkinliklerin uygulanmasında öğrencilerin **gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçları** dikkate alınabilir; gerektiğinde etkinlikler sınıfın özelliklerine göre uyarlanabilir.

D) **Tüm öğrencilere ulaşmaya çalışılır: Doğrudur.** Sınıf rehberliği, yalnızca sorun yaşayan veya özel desteğe ihtiyaç duyan öğrencilerle sınırlı değildir. **Sınıftaki tüm öğrencilerin** akademik, kariyer ve sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla yürütülür.

E) **Öğrencilere bilgi, beceri ve yeterlikleri öğretmeye odaklıdır: Doğrudur.** Sınıf rehberliğinin temel amacı öğrencilerin akademik, kariyer ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında ihtiyaç duydukları **bilgi, beceri ve yeterlikleri kazanmalarını** sağlamaktır. Bu nedenle çalışmalar, yalnızca sorunların giderilmesine değil, öğrencilerin gelişiminin desteklenmesine de yöneliktir.

**Cevap: B**

**48.** Gelişimsel yaklaşımlı okul rehberlik ve psikolojik danışma programı, rehberlik hizmetlerini okulun eğitim-öğretim sürecinden ayrı bir çalışma alanı olarak değil, **eğitim sisteminin tamamlayıcı bir parçası** olarak ele alır. Program önceden **planlanmış ve organize edilmiş** bir yapıya sahiptir; etkinlikler öğrencilerin gelişimsel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak belirli bir sıra içinde yürütülür. Bu nedenle gelişimsel yaklaşımda programın, okulun ve öğrencilerin özelliklerinden bağımsız olarak dışarıdan hazır biçimde gönderilip aynen uygulanması beklenmez. Bu özelliği taşımayan ifade **E seçeneğidir.**

A) **Program eğitim sisteminin tamamlayıcı bir parçasıdır: Doğrudur.** Gelişimsel yaklaşımda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eğitim-öğretim sürecinden bağımsız değildir. Öğrencilerin akademik, kariyer ve sosyal-duygusal gelişimlerinin desteklenmesi, eğitimin temel amaçlarının tamamlayıcısı olarak görülür.

B) **Program okul psikolojik danışmanlarının zamanlarını verimli kullanmasını temel alır: Doğrudur.** Programlı rehberlik anlayışı, okul psikolojik danışmanının zamanını yalnızca sorun ortaya çıktığında bireysel müdahalelere ayırması yerine, **planlı, önleyici ve gelişimsel çalışmalara** da ayırmasını sağlar. Böylece rehberlik hizmetlerinin daha sistemli ve işlevsel yürütülmesi amaçlanır.

C) **Program organize edilmiş ve planlanmış bir yapıya sahiptir: Doğrudur.** Gelişimsel rehberlik programı rastlantısal etkinliklerden oluşmaz. Öğrencilerin gelişim dönemleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak **önceden planlanan, organize edilen ve sistemli biçimde uygulanan** bir yapıya sahiptir.

D) **Programdaki etkinlikler ardışık bir yapıdadır: Doğrudur.** Gelişimsel yaklaşımda öğrencilerin gelişimsel özellikleri ve önceki kazanımları dikkate alınarak etkinlikler **belirli bir sıra ve süreklilik** içinde düzenlenir. Böylece öğrencinin gelişiminin farklı dönemlerinde ihtiyaç duyduğu yeterliklerin aşamalı biçimde desteklenmesi sağlanır.

E) **Okullara rehberlik ve araştırma merkezi tarafından gönderilen program uygulanır: Yanlıştır.** Gelişimsel rehberlik anlayışında tek tip, dışarıdan gönderilen ve bütün okullarda aynen uygulanması gereken bir program anlayışı yoktur. Program **okulun, öğrencilerin ve çevrenin özellikleri ile ihtiyaçları** dikkate alınarak hazırlanır ve uygulanır. Bu nedenle rehberlik ve araştırma merkezinden okula hazır bir program gönderilmesi ve bunun doğrudan uygulanması, gelişimsel yaklaşımın temel özelliklerinden biri değildir.

**Cevap: E**

**49.** Psikolojik danışma sürecinin başlangıcında danışanın **gizlilik ve gizliliğin sınırları** konusunda bilgilendirilmesi etik bir sorumluluktur. Psikolojik danışman, danışana oturumlarda paylaşılan bilgilerin korunacağını açıklamalı; ancak gizliliğin **mutlak olmadığını**, hangi durumlarda gizliliğin sınırlandırılabileceğini de danışana önceden bildirmelidir. Bu nedenle "her şey gizli kalacaktır" şeklinde kesin bir güvence vermek etik açıdan uygun değildir.

A) **Danışana oturumlarda konuşulacak her şeyin gizli kalacağını söylemelidir: Yanlıştır.** Psikolojik danışmada **gizlilik temel etik ilkelerden biridir**; ancak gizliliğin istisnaları vardır. Danışanın kendisine veya başkasına ciddi zarar verme riski, çocuk veya korunmaya muhtaç bir bireye yönelik istismar gibi bazı durumlarda gizliliğin sınırlandırılması gerekebilir. Bu nedenle danışana "her şey kesinlikle gizli kalacaktır" denilmesi doğru değildir.

B) **Her söylenenin ayrıntılı kaydını tutmalıdır: Yanlıştır.** Psikolojik danışmanın danışanın söylediği her şeyi ayrıntılı biçimde kaydetme zorunluluğu yoktur. Kayıt tutulması gerektiğinde kayıtlar **amacına uygun, gerekli ve mesleki açıdan ilgili bilgilerle sınırlı** olmalı; danışanın mahremiyeti korunmalıdır.

C) **Oturumlara devam etmenin zorunlu olduğunu söylemelidir: Yanlıştır.** Psikolojik danışma süreci **gönüllülük ve danışanın özerkliği** ilkelerine dayanır. Danışan, danışma sürecine katılma ve süreci sonlandırma konusunda bilgilendirilmiş bir karar verebilmelidir. Danışana devam etmenin zorunlu olduğunun söylenmesi özerklik ilkesine aykırıdır.

D) **Danışanı gizlilik sınırları hakkında bilgilendirmelidir: Doğrudur.** Psikolojik danışma sürecinin başında danışana **gizliliğin niteliği ve sınırları** açıklanmalıdır. Danışan, paylaştığı bilgilerin nasıl korunacağını ve hangi durumlarda gizliliğin sınırlandırılabileceğini bilmelidir. Bu bilgilendirme, **aydınlatılmış onam** sürecinin de önemli bir parçasıdır.

E) **Oturumlarda konuşulanları ana hatlarıyla not almalıdır: Yanlıştır.** Psikolojik danışmanın gerekli mesleki kayıtları tutması mümkündür; ancak etik açıdan temel yükümlülük, her oturumda mutlaka ana hatlarıyla not tutmak değildir. Tutulan kayıtların **gizliliği korunmalı, güvenli biçimde saklanmalı ve yalnızca mesleki amaçlarla gerekli ölçüde tutulmalıdır.**

**Cevap: D**

**50.** Ali Kemal Bey'in yaşadığı **boşanma süreci, uyku ve beslenme sorunları ve ruhsal olarak zorlanması**, danışmanlık hizmeti verirken kendi durumunun mesleki yeterliğini ve danışanlarına zarar verme riskini değerlendirmesini gerektirir. Etik açıdan psikolojik danışman, kendi **fiziksel ve ruhsal durumunun** mesleki işlevselliğini etkileyip etkilemediğinin farkında olmalı ve gerektiğinde mesleki faaliyetlerini düzenlemelidir.

**A)** **Bu süreci atlatana kadar danışanlarıyla ilişkisini kesmelidir: Yanlıştır.** Psikolojik danışmanın kendi yaşadığı güçlük nedeniyle otomatik olarak tüm danışanlarıyla ilişkisini kesmesi gerekmez. Öncelikle yaşadığı durumun **mesleki işlevselliğini ve danışanlara yönelik hizmetini etkileyip etkilemediğini** değerlendirmelidir.

**B)** **Ruhsal durumuna karşı uyanık olmalı, danışanlarıyla devam edip edemeyeceğini, durumun onlara zarar verip vermeyeceğini belirlemelidir: Doğrudur.** Psikolojik danışman, kendi **kişisel sorunlarının mesleki yeterliğini ve danışanlara sunduğu hizmetin niteliğini etkileyebileceğinin** farkında olmalıdır. Ali Kemal Bey öncelikle kendi durumunu değerlendirmeli; danışanlarıyla çalışmaya devam etmesinin kendisi veya danışanları açısından bir risk oluşturup oluşturmadığını belirlemelidir. Durumu mesleki işlevselliğini ciddi biçimde etkiliyorsa gerekli profesyonel desteği almalı, çalışma düzenini değiştirmeli veya uygun durumlarda danışanları başka bir uzmana yönlendirmelidir.

**C)** **Bir başkasından psikolojik yardım almalıdır: Yanlıştır.** Kendi ruhsal durumuyla ilgili profesyonel yardım almak gerekli ve uygun olabilir; ancak soruda **öncelikle yapılması gereken** davranış sorulmaktadır. İlk adım, kendi durumunun danışmanlık hizmetine etkisini değerlendirmektir. Yardım alma bu değerlendirmenin sonucunda gerekli olabilir.

**D)** **Danışanlarının zarar görmemesi için onları düzenli olarak görmeye devam etmelidir: Yanlıştır.** Danışanlarla görüşmeye devam etmek tek başına danışanların zarar görmesini önlemez. Önemli olan danışmanın **kendi durumunun danışmanlık hizmetini sağlıklı biçimde yürütmesini engelleyip engellemediğini** değerlendirmesidir.

**E)** **Tüm danışanlarını bir başka danışmana sevk etmelidir: Yanlıştır.** Danışmanın yaşadığı kişisel güçlükler, otomatik olarak bütün danışanların başka bir uzmana sevk edilmesini gerektirmez. Öncelikle kendi durumunun **mesleki yeterliliğini ve danışanlara sunduğu hizmeti etkileyip etkilemediğini** değerlendirmesi gerekir.

**Cevap: B**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** **Arnold Gesell'in Olgunlaşma Kuramı**, gelişimin temel belirleyicisinin biyolojik ve genetik altyapı olduğunu savunur. Gesell'e göre gelişim, dışsal çevresel faktörlerden ziyade içsel olarak programlanmış biyolojik bir saat ve **olgunlaşma** süreci tarafından yönlendirilir. Temel prensipleri şunlardır: **İçsel programlama:** Gesell'e göre, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi, doğuştan gelen bir **"genetik program"** veya **"olgunlaşma takvimi"** tarafından belirlenir. Bu, her çocuğun belirli yaşlarda belirli becerileri (yürüme, konuşma vb.) kazanmaya hazır olduğunu gösterir.

**A)** **Gelişim evreleri biyolojik saat tarafından belirlenir:** Bu ifade Gesell'in kuramıyla **tamamen örtüşmektedir**. Gesell, gelişim basamaklarının ve evrelerinin doğuştan gelen genetik bir **biyolojik saat** mekanizmasıyla yönetildiğini savunur.

**B)** **Çocuğun öğrenmeye hazır hale gelmesi olgunlaşma ile mümkündür:** Bu ifade Gesell'in **hazırbulunuşluk** ve olgunlaşma görüşünü doğrudan yansıtır. Çocuğun yeni becerileri öğrenebilmesi için öncelikle biyolojik olarak o olgunluğa erişmesi şarttır.

**C)** **Gelişimin yönü ve hızı özellikle çevresel yaşantılar ve öğrenmeler tarafından belirlenir:** Bu ifade Gesell'in kuramının temel görüşleriyle **çelişmektedir**. Gesell'e göre gelişimin yönü, sırası ve hızı çevresel yaşantılardan bağımsız olarak **genetik olarak önceden programlanmıştır**; çevre ancak bu potansiyelin açığa çıkmasında sınırlı bir rol oynar.

**D)** **Her çocuk, genetik olarak belirlenmiş bir sıraya göre gelişir:** Bu ifade Gesell'in evrensel gelişim basamakları ve **gelişim sırası** ilkeleriyle uyumludur. Bütün çocuklar benzer evrelerden aynı sırayla geçer.

**E)** **Gelişimsel değişimler büyük ölçüde içsel süreçlere dayanır:** Bu ifade Gesell'in yaklaşımının özünü oluşturur. Gelişim, dışsal uyarıcılardan ziyade **içsel faktörler** ekseninde gerçekleşir.

**Cevap: C**

**2.** **Raymond Cattell zekâyı**, **akıcı zekâ** ve **kristalize zekâ** olarak iki temel bileşene ayırır. **Akıcı zekâ**, kalıtsal ve biyolojik altyapıya dayanan, yeni durumlarla başa çıkma, soyut düşünme, ilişkileri kavrama ve **yeni problemlere çözüm üretme** becerisidir. Eğitim ve kültürden büyük ölçüde bağımsızdır. **Kristalize zekâ** ise kazanılan bilgi, beceri ve deneyimlerin toplamıdır; eğitim, kültür ve yaşantılarla zamanla gelişir. Soruda öğrencinin daha önce hiç karşılaşmadığı bir problemi **hızlıca kavrayarak çözüm geliştirmesi**, öğrenme ve deneyim birikiminden ziyade **akıcı zekânın** temel göstergesi olan anlık problem çözme ve yeni durumlara uyum sağlama kapasitesine işaret eder. Akıcı zekâ, bireyin mevcut bilgi dağarcığına başvurmadan karmaşık ilişkileri görebilmesini, soyut akıl yürütmesini, örüntüleri fark etmesini ve alışılmadık durumlar karşısında esnek zihinsel stratejiler geliştirmesini sağlar. Sinir sisteminin biyolojik olgunlaşmasına paralel olarak genç yetişkinlikte zirveye ulaşan bu zekâ türü, yaşın ilerlemesiyle birlikte fizyolojik değişimlere bağlı olarak yavaşça azalma eğilimi gösterir.

**A)** **Kristalize zekânın deneyimle geliştiğinin:** Bu ifade bilimsel olarak doğrudur ancak sorudaki **yeni problemle ilk kez karşılaşma** ve hızlı kavrama durumu deneyim birikimiyle açıklanan kristalize zekâyı değil, akıcı zekâyı temsil eder.

**B)** **Akıcı zekânın çevresel faktörlere bağlı olduğunun:** Bu ifade Cattell'in kuramıyla **çelişmektedir**. Akıcı zekâ, çevresel faktörlerden ve eğitimden ziyade **biyolojik ve kalıtsal** temellere dayanır.

**C)** **Kristalize zekânın eğitimle arttığının:** Bu ifade doğru bir bilgidir; kristalize zekâ okul eğitimi ve kültürel öğrenmelerle zamanla artış gösterir. Ancak soruda bahsedilen yenilikçi problem çözme süreci kristalize zekânın kapsamına girmez.

**D)** **Akıcı zekânın yeni durumlara uyum sağlama becerisi olduğunun:** Bu ifade sorudaki durumu **tam olarak açıklamaktadır**. Akıcı zekâ, bireyin daha önce hiç deneyimlemediği **yeni durumlara uyum sağlama** ve bilinmeyen problemleri mantıksal akıl yürütmeyle çözme kapasitesidir.

**E) Kristalize zekânın mantıksal düşünmeye dayandığının:** Bu ifade yanlıştır; soyut ve tümevarımsal/tümdengelimsel **mantıksal düşünme** becerileri kristalize zekânın değil, doğrudan akıcı zekânın temel özelliklerindendir.

**Cevap: D**

**3.** İnsan beyin anatomisinde **omurilik soğanı**; yutma, soluk alma, yutkunma, kusma ve öksürük gibi **yaşamsal refleksleri** kontrol eden otonom merkezdir. Soru kökünün başında bu yaşamsal işlevlerin ("yutma ve soluk alma") sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilebildiği belirtilmektedir; bu durum, omurilik soğanının işlevini eksiksiz yerine getirdiğini gösterir. Buna karşın bireyin "öğrenmeye dayalı işlevleri" gerçekleştiremediği ifade edilmektedir. **Öğrenme, hafıza, bilinçli düşünme, algılama, istemli hareketler** ve üst düzey zihinsel süreçler beyin kabuğu olan **korteks** tarafından yönetilir. Dolayısıyla temel bilişsel işlevlerin ve öğrenmenin gerçekleşememesi, korteksin işlev görmediğini ya da zarar gördüğünü ortaya koyar.

**A) Korteks:** Korteks; **öğrenme, hafıza, mantık yürütme, dil** ve istemli hareketler gibi **yüksek düzeyli bilişsel süreçlerin merkezidir**. Soruda öğrenme işlevlerinin yerine getirilememesi doğrudan **korteksin** işlev görmediğini gösterir.

**B) Beyincik:** Beyincik; vücudun **dengesini**, kas tonusunu ve istemli hareketlerin uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesini koordine eden **motor koordinasyon** merkezidir. Öğrenmeye dayalı yüksek zihinsel işlevlerin temel merkezi değildir.

**C) Omurilik soğanı:** Omurilik soğanı; **solunum, yutma, sindirim ve dolaşım** gibi **hayatî refleksleri** yöneten merkezdir. Soruda yutma ve soluk alma gibi işlevlerin gerçekleştirilebildiği açıkça ifade edildiğinden, bu yapının sorunsuz çalıştığı anlaşılmaktadır.

**D) Talamus:** Talamus, koku hariç tüm duyusal uyarıcıların kortekse iletilmeden önce toplandığı ve ilk dağıtımının yapıldığı **duyu durak merkezidir**. Uyku ve uyanıklık döngüsünün düzenlenmesinde de rol oynar ancak öğrenmenin doğrudan merkezi değildir.

**E) Hipotalamus:** Hipotalamus; açlık, susuzluk, vücut sıcaklığı, eşeysel davranışlar ve **içsel dengeyi** koruma gibi otonom ve güdüsel süreçleri yönetir. Temel öğrenme ve üst düzey bilişsel faaliyetlerin yürütüldüğü yapı değildir.

**Cevap: A**

**4.** Sosyal psikolojide bireylerin grup içindeki performans değişimleri farklı mekanizmalarla açıklanır. Sorunun ilk bölümünde Esra, etkinliğin başlangıcında diğer gönüllülerin enerjik bir şekilde çalıştığını gördüğünde kendisi de motive olarak daha hızlı ve verimli çalışmaya başlar. **Başkalarının varlığının** ve etkinliklerinin bireyin **uyarılma düzeyini ve performansını artırması sosyal hızlandırma** kavramıyla açıklanır. Sorunun ikinci bölümünde ise öğleden sonra katılım sayısının artmasıyla birlikte gruptaki bazı kişilerin kenarda durup yeterince çaba sarf etmediği ve Esra'nın da çabasını azalttığı görülmektedir. Ortak bir hedef doğrultusunda birlikte çalışan bir grupta, **bireylerin tek başlarına çalıştıkları duruma kıyasla daha az çaba göstermeleri sosyal kaytarma** olarak tanımlanır. Dolayısıyla Esra'nın yaşadığı bu iki durum sırasıyla **sosyal hızlandırma** ve **sosyal kaytarma** kavramlarına örnek oluşturmaktadır.

**A) Sosyal etki - Uyma davranışı: Sosyal etki**, bireyin düşünce, duygu veya davranışlarının başkalarının gerçek ya da hayalî varlığından etkilenmesi; **uyma davranışı** ise bireyin **grup normlarına veya beklentilerine uyum sağlamak** için davranışlarını değiştirmesidir. Örneğin bir toplantıda çoğunluğun kararına katılmadığı hâlde el kaldıran bir çalışanın durumu uyma davranışına örnektir. Soruda **grup baskısına boyun eğmekten** ziyade başkalarının varlığıyla artan performans ve kalabalıklaşan grupta düşen bireysel çaba vurgulanmaktadır.

**B) Bilişsel uyumsuzluk - Tutum değişimi: Bilişsel uyumsuzluk**, bireyin birbiriyle **çelişen iki bilişe** sahip olması sonucu yaşadığı **psikolojik gerginlik**; **tutum değişimi** ise bu gerginliği azaltmak amacıyla tutumlarını yeniden yapılandırmasıdır. Örneğin sigaranın zararlı olduğunu bildiği hâlde sigara içen bir kişinin "Zaten herkes ölecek" diyerek tutumunu değiştirmesi bu duruma örnektir. Soruda Esra'nın **tutumları ile davranışları arasında bir çelişki** bulunmamaktadır.

C) **Yardım davranışı - Sorumluluk dağılması: Yardım davranışı**, başkalarına fayda sağlamak amacıyla yapılan gönüllü eylemleri; **sorumluluk dağılması** ise **acil bir durumda tanık sayısı arttıkça** bireylerin müdahale etme sorumluluğunu diğerlerine yükleyerek **harekete geçmemesini** ifade eder. Örneğin kalabalık bir caddede yere yığılan birine "Nasıl olsa birileri ambulansı arar" düşüncesiyle kimsenin yardım etmemesi sorumluluk dağılmasına örnektir. Soruda **acil bir kriz durumuna müdahale etmeme** değil, ortak bir grup görevinde çabanın azaltılması söz konusudur.

D) **Sosyal öğrenme - Sosyal karşılaştırma: Sosyal öğrenme**, bireyin başkalarının davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını **gözlemleyerek yeni davranışlar edinmesi**; **sosyal karşılaştırma** ise bireyin kendi yetenek ve görüşlerini değerlendirmek için **kendisini başkalarıyla kıyaslamasıdır**. Örneğin sınav notunu öğrenen bir öğrencinin başarısını değerlendirmek için sınıf arkadaşlarının notlarına bakması sosyal karşılaştırmadır. Soruda **yeni bir davranışın taklit yoluyla öğrenilmesinden** ziyade grup büyüklüğüne bağlı performans değişimi anlatılmaktadır.

E) **Sosyal hızlandırma - Sosyal kaytarma: Sosyal hızlandırma**, başkalarının varlığında bireyin **uyarılma düzeyinin artmasıyla** birlikte **basit veya iyi öğrenilmiş görevlerdeki performansının yükselmesi**; **sosyal kaytarma** ise grup hâlinde çalışırken **bireysel katkının tek tek ölçülememesi** nedeniyle bireylerin tek başlarına gösterecekleri çabadan **daha az çaba sarf etmeleridir**. Örneğin seyirci önünde koşan bir atletin daha iyi derece yapması **sosyal hızlandırmaya**, halat çekme oyununda kişi sayısı arttıkça her bir oyuncunun halatı daha az kuvvetle çekmesi **sosyal kaytarmaya** örnektir. Esra'nın başta diğerlerinin enerjisiyle hızlanması ve sonrasında kalabalıklaşan grupta çabasını azaltması bu iki kavramla birebir örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**5.** Sosyal psikolojide **yükleme kuramı**, bireylerin kendilerinin ve başkalarının davranışlarının altında yatan nedenleri nasıl açıkladıklarını inceler. Bu açıklamalar iki temel boyutta ele alınır: **İçsel yükleme** ve **dışsal yükleme**. **İçsel yükleme**, bir davranışın nedenini bireyin **kişilik özelliklerine, yeteneklerine, çabasına veya mizacına** bağlamaktır. **Dışsal yükleme** ise davranışın nedenini bireyin kontrolü dışındaki **çevresel koşullara, durumsal etkenlere, şansa veya diğer insanların etkisine** dayandırmaktır. Soru kökünde mutlu çiftlerin eşlerinin olumsuz davranışlarını kişilik özelliklerine değil, geçici durumsal koşullara bağladığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla eşin sergilediği olumsuz veya gergin bir davranışı **iş stresi veya çevresel bir aksaklık** gibi durumsal bir nedene bağlayan ifade dışsal yükleme örneğidir.

A) **Sen nasıl bir insansın her şeye hemen sinirlenmek zorunda mısın?:** Bu ifadede öfke davranışının nedeni doğrudan kişinin **mizacına ve kişilik yapısına** ("nasıl bir insansın", "her şeye hemen sinirlenmek") bağlanmaktadır. Örneğin trafikte sıkışan bir sürücüye "Zaten hep sabırsız ve öfkeli birisin." demek içsel yüklemedir. Dolayısıyla bu seçenek **içsel yükleme** örneğidir.

B) **Seni bu akşam biraz gergin görüyorum, işte ters giden bir şey mi oldu?:** Bu ifadede bireyin gergin olmasının nedeni kişisel bir kusura değil, **iş yerindeki geçici ve durumsal bir olumsuzluğa** ("işte ters giden bir şey") bağlanmaktadır. Örneğin sınava geç kalan bir öğrenciye "Mutlaka yolda trafik kazası olmuş ya da otobüs gecikmiştir." demek durumsal bir açıklamadır. Soruda aranan **dışsal yükleme** tam olarak bu seçenekte yer almaktadır.

C) **Senden ne zaman bir şey istesem eline yüzüne bulaştırırsın çünkü sen sakarın birisin.:** Bu ifadede yapılan hata doğrudan kişinin **kalıcı bir kişilik ve beceri eksikliğine** ("sakarın birisin") dayandırılmaktadır. Örneğin elindeki bardağı düşüren birine "Çok dikkatsiz ve beceriksizsin." demek davranışın nedenini kişide aramaktır. Bu nedenle bu seçenek **içsel yükleme** örneğidir.

D) **Faturaları yatırmanı istemiştim. Ne zaman senden bir şey istesem böyle oluyor, güvenilmez bir insansın.:** Bu ifadede unutulan bir sorumluluk, kişinin **karakter özelliğine ve güvenilirlik düzeyine** ("güvenilmez bir insansın") atfedilmektedir. Örneğin randevuya geç gelen bir arkadaşa "Sorumsuz bir insan olduğun için hep geç kalıyorsun." demek içsel yüklemedir. Dolayısıyla bu seçenek de **içsel yükleme** kapsamındadır.

E) **Bir evlilik yıl dönümümüzü de hatırlasan ne olur.:** Bu ifadede özel bir günün unutulması, dışsal bir meşguliyet veya engelle açıklanmak yerine kişinin **ilgisizliğine ve duyarsızlığına** yönelik sitemkâr bir eleştiriyle ele alınmaktadır. Davranışın sorumluluğu doğrudan **kişinin kendisine** yüklendiği için bu ifade de **içsel yükleme** eğilimi taşımaktadır.

**Cevap: B**

**6.** Gelişim psikolojisinde Paul Baltes'in **Yaşam Boyu Gelişim Yaklaşımı** kapsamında gelişimi etkileyen üç temel bağlamsal faktör tanımlanır: **Yaşla ilişkili normatif etkiler**, **tarihsel zamanla ilişkili normatif etkiler** ve **normatif olmayan yaşam olayları**. **Yaşla ilişkili normatif etkiler**, belirli bir yaş grubundaki hemen hemen herkesin biyolojik olgunlaşma veya toplumsal beklentiler doğrultusunda benzer zamanlarda yaşadığı olaylardır (örneğin okula başlama, ergenliğe girme, emeklilik). **Tarihsel zaman etkisi**, belirli bir tarihsel dönemde yaşayan tüm kuşakları ve toplum kesimlerini ortaklaşa etkileyen savaş, ekonomik kriz, salgın hastalıklar veya teknolojik devrimler gibi olaylardır. **Normatif olmayan yaşam olayları** ise bireyin yaşamında beklenmedik bir anda ortaya çıkan, herkeste görülmeyen ve kişiye özgü olan olağan dışı durumlardır (örneğin ani bir kaza, piyango kazanma, erken yaşta ebeveyn kaybı). Soruda 20 yaşındaki Beliz'in 2020 yılında tüm dünyayı etkileyen **COVID-19 pandemisi** ve buna bağlı gelişen sosyal izolasyon nedeniyle anksiyete bozukluğu geliştirdiği belirtilmektedir. Küresel ölçekte belirli bir tarihsel kesitte meydana gelen salgın hastalıklar **tarihsel zaman etkisi** kapsamında değerlendirilir.

I. **Yaşla ilişkili normatif yaşam olayı:** Bu faktör, bireyin **kronolojik yaşına bağlı olarak** beklenen biyolojik ve sosyal geçişleri ifade eder. Örneğin altı yaşına gelen bir çocuğun ilkokula başlaması veya ergenlik dönemindeki fiziksel değişimler bu gruptadır. COVID-19 pandemisi yalnızca 20 yaşındaki bireylere özgü gelişimsel bir evre olmadığından bu öncül **yanlıştır**.

II. **Tarihsel zaman etkisi:** Bu faktör, belirli bir tarihsel dönemde yaşayan bireylerin **ortaklaşa deneyimlediği toplumsal ve küresel olayları** kapsar. Örneğin II. Dünya Savaşı'nı yaşayan kuşakların ortak psikolojik örüntüler geliştirmesi veya 2020 yılındaki COVID-19 pandemisi nedeniyle toplum genelinde kaygı düzeyinin artması **tarihsel zaman etkisi** ile açıklanır. Beliz'in pandemi sürecindeki izolasyona bağlı olarak anksiyete geliştirmesi bu kavramla doğrudan örtüştüğü için bu öncül **doğrudur**.

III. **Normatif olmayan yaşam olayı:** Bu faktör, toplumun genelini veya belirli bir yaş grubunu kapsamayan, **bireye özgü ve öngörülemeyen** yaşam olaylarını tanımlar. Örneğin bir bireyin aniden trafik kazası geçirmesi ya da nadir görülen bir hastalığa yakalanması normatif olmayan bir olaydır. Pandemi süreci yalnızca Beliz'in başına gelen bireysel bir durum değil, küresel ve tarihsel bir olgu olduğu için bu öncül **yanlıştır**.

**Cevap: A**

**7.** Edward Thorndike'ın geliştirdiği ve B. F. Skinner'ın edimsel koşullanma kuramının temelini oluşturan **etki yasası**, bir davranışın sonucunda **haz verici ve doyurucu bir etki** ortaya çıkarsa o davranışın tekrarlanma olasılığının artacağını; buna karşılık **rahatsız edici veya sonuçsuz bir etki** ortaya çıkarsa o davranışın zayıflayacağını savunur. Öğrencinin **parmak kaldırarak soru sorması** öğretmen tarafından gülümseme ve övgü ile ödüllendirilmiş, yani olumlu ve doyurucu bir sonuç doğurmuştur. Buna karşılık izinsiz konuşma davranışı herhangi bir tepki almadığı için pekiştirilmemiştir. Olumlu sonuçla karşılaşan parmak kaldırma davranışının zamanla sıklığının artması, doğrudan **etki yasası** ilkesiyle açıklanmaktadır.

**A)** **Ayırt edici uyarıcı: Ayırt edici uyarıcı**, bireye belirli bir davranışı sergilediğinde **pekiştireç elde edeceğinin işaretini veren** çevresel ipucudur. Örneğin öğretmenin sınıfa dönüp "Sorusu olan var mı?" demesi öğrencinin parmak kaldırması için bir ayırt edici uyarıcıdır. Soruda bir ipucuna bağlı olarak davranışın başlatılmasından ziyade, davranışın **sonucuna bağlı olarak kalıcılık kazanması** vurgulanmaktadır.

**B)** **Etki yasası: Etki yasası**, organizmanın sergilediği bir tepkinin ardından **olumlu bir sonuç** elde ettiğinde o tepki ile durum arasındaki bağın güçlenmesini ve **davranışın yapılma sıklığının artmasını** ifade eder. Örneğin ödevini zamanında teslim eden bir öğrencinin öğretmeninden övgü alması ve bu davranışı daha sık tekrarlaması etki yasasına örnektir. Soruda öğrencinin parmak kaldırma davranışının öğretmenin övgüsüyle güçlenerek artması **etki yasasını** tam olarak karşılamaktadır.

**C)** **Olumsuz pekiştirme: Olumsuz pekiştirme**, organizmanın ortamda bulunan **hoşa gitmeyen veya itici bir uyarıcıdan kurtulması** sonucunda davranışın yapılma sıklığının artmasıdır. Örneğin başı ağrıyan bir bireyin ağrı kesici içerek ağrıdan kurtulması ve başı ağrıdığında ilaç alma davranışının artması olumsuz pekiştirmedir. Soruda ortamdan çıkarılan rahatsız edici bir uyarıcı değil, ortama eklenen **olumlu bir pekiştireç** söz konusudur.

**D)** **Çağrışımsal geçiş: Çağrışımsal geçiş**, bir uyarıcıya gösterilen tepkinin, bu uyarıcıyla **bitişik olarak sunulan başka bir uyarıcıya aktarılması** sürecini ifade eder. Örneğin bir kediye önce balık gösterilip ardından "ayağa kalk" komutu verilerek zamanla yalnızca komutla kedinin ayağa kalkmasının sağlanması çağrışımsal geçiştir. Soruda bir tepkinin yeni bir uyarıcıya transfer edilmesi değil, davranışın sonuçlarıyla güçlenmesi anlatılmaktadır.

**E)** **Sönme: Sönme**, daha önce pekiştirilmiş olan bir davranışın **pekiştirecin ortamdan çekilmesiyle birlikte** zamanla azalarak ortadan kalkması sürecidir. Örneğin parmak kaldırdığında sürekli söz hakkı verilen bir öğrenciye artık hiç söz verilmemesi nedeniyle parmak kaldırma davranışının bitmesi sönmedir. Soruda ise öğrencinin parmak kaldırma davranışının azalması değil, aksine **artması** sorgulanmaktadır.

**Cevap: B**

**8.** Edimsel koşullanmada **pekiştirme tarifeleri**, davranışın ne sıklıkla veya hangi zaman dilimlerinde pekiştirileceğini belirleyen kurallardır. Bu tarifeler **oranlı (davranış sayısına bağlı)** ve **aralıklı (geçen zamana bağlı)** olmak üzere iki ana gruba ayrılır. **Değişken aralıklı pekiştirme tarifesinde**, davranışın pekiştirilmesi için geçmesi gereken **zaman süresi belirsizdir** ve sürekli değişir; organizma pekiştirecin ne zaman geleceğini kestiremediği için davranışını kararlı bir şekilde sürdürür. Serhan Bey oltasını denize attıktan sonra balığın oltaya ne zaman takılacağını, yani **zil sesinin kaç dakika veya kaç saat sonra çalacağını önceden bilemez**. Pekiştirecin ortaya çıkma **zamanı belirsiz ve değişken** olduğundan, zil sesini duyduğunda oltasına koşması **değişken aralıklı pekiştirme** tarifesine örnek oluşturmaktadır.

**A)** **Sabit aralıklı: Sabit aralıklı pekiştirme**, belirli ve **değişmeyen bir zaman dilimi** geçtikten sonra sergilenen ilk doğru davranışın pekiştirilmesidir. Örneğin her 45 dakikada bir çalan ders zili veya her ayın 15'inde alınan maaş bu tarifeye örnektir. Balığın oltaya gelme süresi sabit bir dakikaya bağlı olmadığı için bu seçenek **yanlıştır**.

**B)** **Sabit oranlı: Sabit oranlı pekiştirme**, organizmanın **belirli ve sabit sayıda** davranış sergilemesinin ardından pekiştireç elde etmesidir. Örneğin her 10 parça ürün diken bir işçiye parça başı ücret ödenmesi veya 5 kitap okuyana bir hediye verilmesi sabit oranlı tarifedir. Serhan Bey'in durumunda davranış sayısına değil, **geçen zamanın belirsizliğine** dayalı bir bekleme süreci söz konusudur.

**C)** **Değişken oranlı: Değişken oranlı pekiştirme**, pekiştirecin elde edilmesi için yapılması gereken **davranış sayısının belirsiz olduğu** ve ortalamaya göre değiştiği tarifedir. Örneğin kumar makinelerinde kaçıncı jetonda kazanılacağının bilinmemesi veya bir pazarlamacının kaç kapıyı çaldığında satış yapacağının belirsiz olması değişken oranlıdır. Balık tutma eyleminde ise ne kadar çok olta atılırsa o kadar balık yakalanması değil, **zamanın geçmesine bağlı belirsiz bir bekleyiş** (zil sesini bekleme) esastır.

D) **Katışık: Katışık pekiştirme**, hem oranlı hem de aralıklı tarifelerin **aynı anda bir arada kullanıldığı** karma pekiştirme düzenidir. Örneğin bir çalışana hem aylık sabit maaş (sabit aralıklı) hem de yaptığı satış başına prim (sabit oranlı) verilmesi katışık tarifeye örnektir. Olay örgüsünde iki farklı pekiştirme koşulunun birleşimi bulunmamaktadır.

E) **Değişken aralıklı: Değişken aralıklı pekiştirme**, pekiştirecin sunulacağı **zaman aralıklarının önceden kestirilemediği** ve düzensiz aralıklarla gerçekleştiği tarifedir. Örneğin bireyin telefonuna ne zaman mesaj geleceğini bilmediği için sık sık ekranını kontrol etmesi veya balıkçının **oltaya balığın ne zaman vuracağını bilmeden beklemesi** bu tarifenin en klasik örnekleridir. Serhan Bey'in belirsiz bir zamanın sonunda çalan zil sesiyle oltasına koşması **değişken aralıklı** tarifeyi tam olarak karşılamaktadır.

**Cevap: E**

**9.** Turhan'ın annesine ilişkin olumlu duygularını psikolojik danışmanı Meltem Hanım'a yansıtması ve onu annesinin bir sembolü olarak görmesi durumu **aktarım** (transferans) kavramına örnek oluşturmaktadır. Psikodinamik yaklaşımda temel bir terapötik kavram olan **aktarım**, danışanın çocukluk yıllarından itibaren hayatındaki önemli kişilere yönelik geliştirdiği bilinçdışı duygu, tutum ve beklentileri psikolojik danışmana yansıtması sürecidir. Bu süreçte psikolojik danışman, danışanın geçmiş yaşantılarındaki önemli figürlerin bir **sembolü** hâline gelir.

A) **Karşı aktarım:** Psikolojik danışmanın kendi geçmişindeki çözülmemiş çatışmaları, duyguları veya ihtiyaçları **danışana yansıtmasıdır**. Örneğin psikolojik danışmanın danışanını kendi küçük kardeşine benzeterek ona aşırı korumacı yaklaşması karşı aktarımdır. Olayda duygularını yansıtan taraf danışman değil, danışan olan Turhan'dır.

B) **Direnç:** Danışanın bilinçdışındaki acı verici veya kaygı uyandırıcı materyallerin bilince çıkmasını engellemek amacıyla **terapötik sürece karşı geliştirdiği savunma mekanizmalarıdır**. Örneğin danışanın tam kritik bir konuya gelindiğinde konuyu değiştirmesi, seanslara geç kalması veya susması direnç belirtisidir. Turhan'ın davranışında süreci engelleyici bir savunma değil, duygusal bir yönelim söz konusudur.

C) **Transferans:** Danışanın geçmişteki önemli figürlere yönelik sevgi, öfke veya bağımlılık gibi duygularını **psikolojik danışmana aktarması** ve onu bu figürlerin yerine koymasıdır. Örneğin babasıyla otorite çatışması yaşayan bir danışanın psikolojik danışmanını sürekli eleştirmesi veya annesine düşkün bir öğrencinin danışmanını annesi gibi görmesi transferanstır. Turhan'ın annesine ilişkin olumlu duygularını Meltem Hanım'a yansıtması **transferans** kavramıyla birebir örtüşmektedir.

D) **Rapport kurma:** Psikolojik danışman ile danışan arasında güvenli, sıcak, empatik ve **iş birliğine dayalı terapötik bir ilişki** inşa edilmesidir. Örneğin ilk oturumda danışmanın danışanı içtenlikle karşılayarak kendisini rahat ve anlaşılmış hissetmesini sağlaması rapport kurmaktır. Bu kavram sağlıklı bir iletişim zeminini ifade ederken, Turhan'ın yaşadığı durum geçmişteki bir figürün danışmana yüklenmesidir.

E) **Saydamlık:** Psikolojik danışmanın danışma sürecinde maske takmadan **olduğu gibi görünmesi**, duygu ve düşünceleriyle davranışlarının tutarlı olmasıdır. Örneğin danışmanın bir durum karşısında hissettiği samimi duygusunu terapötik amaçla ve uygun bir dille danışanıyla paylaşması saydamlıktır. Meltem Hanım'ın kendi içtenliğini sergilemesinden ziyade Turhan'ın duygusal aktarımı vurgulanmaktadır.

**Cevap: C**

**10.** Perihan Hanım'ın arkadaşının başarısızlığına içten içe sevinmesine rağmen dışarıya üzgünmüş gibi görünerek teselli edici sözler söylemesi durumu **gölge** arketipleriyle açıklanır. **Carl Gustav Jung'un Analitik Psikoloji Kuramı**'nda **gölge**, bireyin toplum tarafından kabul görmeyen, bastırdığı, yüzleşmek istemediği veya ahlaki olarak olumsuz bulduğu dürtülerini, bencil arzularını, kıskançlık ve öfke gibi duygularını barındıran bilinçdışı yapıdır. Perihan Hanım'ın içten içe duyduğu gizli sevinç ve rekabetçi duygu toplumsal olarak onaylanmadığı için **gölge** tarafından şekillendirilmiş, ancak toplumsal maske sayesinde dışarıya kabul edilebilir bir biçimde yansıtılmıştır.

**A)** **Persona:** Bireyin toplum karşısında takındığı, sosyal rollere uygun **maske ve dış görünüm** yönüdür. Perihan Hanım'ın arkadaşına "Çok üzüldüm, seneye kazanır." demesi toplumsal beklentilere ve arkadaşlık ilişkilerine uygun bir persona sergilediğini gösterir; ancak bu ifadenin arkasındaki asıl çelişkili ve bencil motivasyonu kontrol eden yapı persona değil, gölgedir.

**B)** **Bilinç:** Bireyin o an farkında olduğu duygu, düşünce ve algıların bulunduğu **farkındalık alanıdır**. Olaydaki bastırılmış kıskançlık ve gizli sevinç duyguları bilinç düzeyinde değil, bilinçdışı katmanda yer almaktadır.

**C)** **Gölge:** Bireyin kişiliğinin **karanlık, kabul edilmeyen, bencil, kıskanç ve saldırgan yönlerini** içeren yapıdır. Sosyal olarak baskılanan bu arzular genellikle rüyalarda, dil sürçmelerinde veya bu örnekte olduğu gibi içten içe yaşanan gizli hazlarda kendini gösterir. Perihan Hanım'ın arkadaşının başarısızlığına sevinmesi bu gizlenmiş yönün dışavurumudur.

**D)** **Anima:** Erkek bireyin kişiliğinde yer alan **kadınsı yönü, arketipleri ve özellikleri** ifade eder. Perihan Hanım kadın bir karakter olduğu için bu arketipler onun kişilik yapısında anima olarak yer almaz.

**E)** **Animus:** Kadın bireyin kişiliğinde yer alan **erkeksi yönü, rasyonel ve iddialı özellikleri** ifade eder. Olayda kadının bastırılmış bencil duyguları ve kıskançlık mekanizması animus ile değil, gölge arketipi ile ilişkilidir.

**Cevap: C**

**11.** Sevda'nın romantik ilişkilerindeki depresyon ve memnuniyetsizliğini **feminist psikolojik danışma** yaklaşımıyla ele alan bir danışmanın, danışanın yaşadığı bireysel sorunları toplumsal cinsiyet rolleri ve güç ilişkileri bağlamında değerlendirmesi beklenir. Bu doğrultuda feminist psikolojik danışmada; ilişkilerdeki **eşitlik ve karşılıklı saygı eksikliği** ile bu memnuniyetsizliğe zemin hazırlayan **sosyal güç yapıları** (ataerkil roller ve eşitsiz iktidar dinamikleri) temel odak noktalarıdır. Buna karşılık, tatmin edici olmayan ilişkilere girmeyi açıklayan **bilinçsiz ve tekrarlanan kalıplar** bireyin içsel dinamiklerine ve geçmiş döneme odaklanan psikodinamik (psikanalitik) kuramın alanına girer. **Dolayısıyla feminist bir danışmanın I ve III numaralı durumlar üzerinde durması beklenir.**

**I.** **Sevda'nın ilişkisindeki eşitlik ve karşılıklı saygı eksikliği:** Feminist psikolojik danışma, cinsiyet rollerinin ilişkilerdeki güç dengesizliğini nasıl yarattığını inceler. Romantik ilişkilerde eşitliğin ve karşılıklı saygının bulunmaması, kadınların maruz kaldığı toplumsal baskıların ve rollerin bir yansıması olarak ele alınır ve danışmada bu eşitsizlik sorgulanır.

**II.** **Sevda'nın tatmin edici olmayan ilişkilere girmesine neden olan bilinçsiz ve tekrarlanan kalıplar:** Bireyin çocukluk yaşantılarına, erken dönem çocukluk travmalarına veya bilinçdışı süreçlerine odaklanarak tekrarlayan döngüleri incelemek **psikanalitik yaklaşımın** temelidir. Feminist terapi ise bireyin sorunlarını içsel ve bilinçdışı çatışmalardan ziyade sosyokültürel ve politik bağlamda ele alır.

**III.** **Sevda'nın romantik ilişkilerde güçsüzlük duygularına katkıda bulunan sosyal güç yapıları:** Feminist terapinin en temel varsayımı, bireysel sıkıntıların arkasında toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve yapısal güç dengesizliklerinin yattığıdır. Toplumun kadınlara biçtiği roller ve erkin dağılımındaki adaletsizlikler, romantik ilişkilerdeki güçsüzlük hissinin kaynağı olarak incelenir.

**Cevap: C**

**12.** Danışanın yaşadığı boşluk ve yönelim bozukluğu hissetmesi durumuna karşılık psikolojik danışmanın içe dönmek yerine çevredeki insanlara ve günlük yaşamdaki ayrıntılara yönelerek yeni anlamlar keşfetmeyi önermesi **varoluşçu yaklaşım** ile **düşünce odağını değiştirme** tekniğine örnek oluşturmaktadır. Varoluşçu psikoterapi, bireyin yaşamın anlamını arayışını, özgürlüğünü ve sorumluluğunu merkeze alır; Viktor Frankl'ın logoterapi anlayışında olduğu gibi bireyin anlamsızlık ve boşluk duygusuyla baş etmesinde dış dünyaya, eylemlere ve yaşantısal değerlere yönelmesi (düşünce/odak değiştirme yoluyla anlam bulması) önemli bir stratejidir.

**A)** **Varoluşçu yaklaşım - Özgürlük ve sorumluluk teması:** Özgürlük ve sorumluluk, bireyin kendi seçimlerinin sonuçlarını üstlenmesini ve yaşamını bu doğrultuda inşa etmesini ifade eden temel bir varoluşsal **temadır**. Psikolojik danışmanın konuşmasında danışana bir eylem yönelimi veya teknik sunulmasından çok doğrudan bir tema vurgulanmaktadır.

**B)** **Bilişsel-davranışçı terapi - Sokratik sorgulama:** Sokratik sorgulama, danışanın işlevsel olmayan inançlarını ve otomatik düşüncelerini fark etmesini sağlamak amacıyla kullanılan yöneltici soru sorma **tekniğidir**. Danışmanın sunduğu ifadede bilişsel çarpıtmaları sorgulayan bir yapı bulunmamaktadır.

**C)** **Varoluşçu yaklaşım - Düşünce odağını değiştirme:** Düşünce odağını değiştirme, varoluşçu ve logoterapi temelli yaklaşımlarda bireyin içsel boşluk ve anlamsızlık döngüsüne saplanıp kalmasını önlemek için **dikkatini ve odağını dış dünyaya, günlük ayrıntılara ve yaşamsal deneyimlere yöneltmesini** sağlayan bir **tekniktir**. Danışmanın "içe dönmek yerine çevrenizdeki insanlara ya da günlük yaşantınızdaki küçük ayrıntılara yönelmek faydalı olabilir" önerisi bu teknikle tam olarak örtüşmektedir.

**D)** **Psikodinamik yaklaşım - Direncin analizi:** Direncin analizi, danışanın terapötik süreçte kaygı uyandırıcı materyallerin bilince çıkmasını engellemek için gösterdiği savunmaları inceleyen **tekniktir**. Olayda danışanın sürece direnç göstermesi veya bu direncin analiz edilmesi söz konusu değildir.

**E)** **Varoluşçu yaklaşım - Ölüm farkındalığı:** Ölüm farkındalığı, varoluşun kaçınılmaz sonunu kabul ederek yaşamın sınırlılığını ve dolayısıyla her anın değerini anlamayı sağlayan temel bir **temadır**. Danışanın boşluk hissini aşması için dış dünyaya ve ayrıntılara yönelmesini öğütleyen bu diyalog ölüm temasıyla ilgili değildir.

**Cevap: C**

**13.** Psikolojik danışman Eda Hanım'ın danışanına otobüs veya metro duraklarında yüksek sesle şarkı söyleme ödevi vermesi, **akılcı duygusal davranışçı yaklaşım** kuramına ait **utancın üzerine gitme** (utanca saldırma) tekniğine örnek oluşturmaktadır. Albert Ellis tarafından geliştirilen bu yaklaşımda bireylerin akılcı olmayan inançlarından kaynaklanan "rezil olurum, başkaları benimle alay eder" gibi felaketleştirme düşüncelerini yıkmak için kasıtlı olarak toplumsal açıdan garip veya utanç verici görülebilecek davranışlar sergilemeleri istenir; böylece birey olumsuz değerlendirilmenin aslında yıkıcı olmadığını yaşayarak öğrenir.

**A)** **Utancın üzerine gitme - Akılcı duygusal davranışçı yaklaşım:** Danışanın başkalarının onayını kaybetme ve rezil olma korkusuyla yüzleşmesi amacıyla topluluk içinde utanç verici veya sıra dışı bir eylem gerçekleştirmesini içeren ev ödevi tekniğidir. Eda Hanım'ın danışanına kalabalık duraklarda yüksek sesle şarkı söyletmesi, başkalarının ne düşüneceğine dair akılcı olmayan kaygıyı kırmaya yönelik bu tekniğin klasik bir uygulamasıdır.

**B)** **Metafor - Gerçeklik yaklaşımı:** Danışanın yaşadığı soyut duygu ve durumları somutlaştırmak için benzetmeler ve hikâyeler kullanmayı ifade eder. Eda Hanım'ın verdiği ödev sembolik bir benzetme değil, doğrudan davranışsal bir yüzleşme egzersizidir.

**C)** **Güç müdahalesi - Feminist yaklaşım:** Toplumsal cinsiyet rolleri ve iktidar eşitsizliklerinden kaynaklanan güçsüzlük duygusuna karşı danışanın kendi gücünü fark etmesini ve haklarını savunmasını destekleyen bir müdahaledir. Olayda toplumsal cinsiyet temelli bir iktidar analizinden çok sosyal kaygı ve utanma duygusunun üzerine gidilmesi amaçlanmaktadır.

D) **Model olma - Davranışçı yaklaşım:** Danışanın yeni ve işlevsel bir davranışı, o davranışı sergileyen bir modeli gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenmesi sürecidir. Eda Hanım danışanına örnek bir davranış sergilememekte, danışanın doğrudan kendi başına eyleme geçeceği bir ev ödevi vermektedir.

E) **Koşulsuz olumlu kabul - Birey merkezli yaklaşım:** Psikolojik danışmanın danışanını hiçbir şart ve beklenti öne sürmeden, olduğu gibi değerli görerek yargılamadan kabul etmesini ifade eden terapötik tutumdur. Ev ödevi verme ve yönlendirme yapma birey merkezli yaklaşımın doğasına ve bu durumdaki uygulamaya uygun değildir.

**Cevap: A**

**14.** Okul psikolojik danışmanı Volkan Bey'in öğrencisine mantıklı inançların yazılı olduğu kartları vererek evde okumasını sağlaması, **akılcı duygusal davranışçı yaklaşım** çerçevesinde danışanın mantık dışı inançlarını değiştirmek amacıyla gerçekleştirdiği aktif bir **müdahaleleri belirleme ve uygulama** aşamasıdır. Psikolojik danışma sürecinin bu aşamasında, belirlenen hedeflere ve probleme yönelik **somut teknikler, ev ödevleri ve stratejiler** uygulamaya konulur; baş etme kartları (mantıklı inanç kartları) vererek danışanın bilişsel yapısını dönüştürmeye çalışmak da bu evrenin tipik bir eylem uygulamasıdır.

A) **Kaynaşma ve ilişki kurma:** Sürecin **ilk başlangıç evresi** olup danışan ile danışman arasında **güvenli bir terapötik bağ ve uyum** kurulmasının amaçlandığı aşamadır. Mantıklı inanç kartları verilmesi gibi yapılandırılmış bilişsel ödevler bu erken aşamada uygulanmaz.

B) **Problemin tanımlanması ve değerlendirme:** Danışanın başvuru nedeninin netleştirildiği, **sorunun sınırlarının çizildiği ve kaynaklarının incelendiği** aşamadır. Volkan Bey'in mantık dışı inançları çoktan belirlemiş olması ve değişim için kartları kullanması değerlendirme evresinin tamamlandığını gösterir.

C) **Çözüm seçenekleri oluşturma ve amaç belirleme:** Danışanın ulaşmak istediği **somut hedeflerin belirlendiği** ve bu hedeflere yönelik **alternatif yolların tartışıldığı** aşamadır. Kartların hazırlanıp evde okunması bir seçenek belirleme süreci değil, doğrudan uygulamaya geçilen bir tekniktir.

D) **Müdahaleleri belirleme ve uygulama:** Danışma sürecinde belirlenen amaçlara ulaşmak için **çeşitli kuramsal tekniklerin, stratejilerin ve ev ödevlerinin sahneye konulduğu** aşamadır. Volkan Bey'in mantıklı inanç kartları hazırlayıp danışana ev ödevi olarak vermesi bu aşamayla birebir örtüşmektedir.

E) **Sonlandırma ve izleme:** Danışmanın amaçlarına ulaşıldığı, **kazanımların değerlendirildiği ve sürecin sonlandırıldığı** son evredir. Yeni bir düşünme becerisinin kazandırılmaya çalışıldığı kart ödevi sürecin çalışma evresine aittir.

**Cevap: D**

**15.** Psikolojik danışmanın, danışanın öğretmenine verdiği öfke tepkisi ile geçmişte anne ve babasının güvensizliği karşısında verdiği tepki arasında **tekrarlayan bir davranış kalıbı ve bağlantı** kurması **yorumlama** becerisine örnektir. İleri düzey terapötik müdahalelerden olan **yorumlama**, danışanın dile getirdiği düşüncelerin, duyguların ve deneyimlerin altında yatan **gizli anlamları, tekrarlayan temaları ve bilinçdışı motivasyonları** danışana sunarak onun kendine ilişkin derin bir içgörü ve farkındalık kazanmasını sağlar. Etkili bir yorumlamanın danışanın hazır olduğu doğru bir **zamanlamada**, güvene dayalı bir **terapötik ilişki** içinde, danışanın kendi ifadelerinden elde edilen **somut kanıtlara** dayanarak kesin bir yargı yerine bir **hipotez** olarak sunulması ve olası bir **dirençle** saygıyla çalışılması esastır. Diyalogda psikolojik danışman, kendi varsayımlarını dayatmak yerine danışanın daha önce paylaştığı geçmiş yaşantı kanıtlarına dayanarak bugünkü tepkisiyle geçmişteki tepkisi arasındaki örüntüyü görünür kılmıştır.

**A)** **Cesaretlendirme:** Danışanın çabalarını, güçlü yanlarını ve potansiyelini vurgulayarak **kendine olan güvenini artırmayı** ve eyleme geçmesini desteklemeyi amaçlayan tepkidir. Danışmanın sözlerinde danışanı öven veya motive eden bir ifade değil, geçmişle bugün arasında kurulan analitik bir bağlantı yer almaktadır.

**B)** **Açıklayıcı tepki:** Danışanın anlattığı karmaşık veya belirsiz durumları **netleştirmek ve daha anlaşılır kılmak** için kullanılan temel bir iletişim becerisidir. Danışman burada danışanın söylediklerini yalnızca netleştirmemekte, danışanın henüz farkında olmadığı tekrarlayan davranış kalıbını ortaya çıkarmaktadır.

**C)** **Yorumlama:** Danışanın davranışları, duyguları ve yaşantıları arasındaki **örtük ilişkileri, tekrarlayan temaları ve geçmiş deneyimleriyle olan paralellikleri** kanıta dayalı bir biçimde açıklayarak ona yeni bir bakış açısı kazandırma becerisidir. Danışmanın, öğrencinin öğretmenine gösterdiği öfke tepkisini geçmişte anne ve babasına verdiği tepkiyle ilişkilendirmesi bu tekniğin doğrudan bir uygulamasıdır.

**D)** **Problemi kişiselleştirme:** Carkhuff'un insancıl yaklaşım temelli modelinde danışanın yaşadığı sorunun dışsal etkenlerden çok **kendi içsel eksikliklerinden veya katkısından kaynaklandığını** görmesini sağlayan ileri düzey bir empati tepkisidir. Diyalogda danışana kendi sorumluluğu hatırlatılmamakta, geçmiş tepki kalıbının bugüne yansıması açıklanmaktadır.

**E)** **Amacı kişiselleştirme:** Danışanın mevcut sorununu ve eksikliğini fark ettikten sonra **nereye ulaşmak istediğini ve neyi değiştirmesi gerektiğini** kendi adına tanımlamasını sağlayan tepkidir. Danışmanın verdiği tepki geleceğe yönelik bir hedef belirleme değil, geçmiş ile şimdiki durum arasındaki örüntüyü açığa çıkarma amacı taşımaktadır.

**Cevap: C**

**16.** Psikolojik danışman Serap Hanım'ın ilk görüşme sürecinde kullandığı numaralandırılmış tepkiler sırasıyla **yakından ilgilenme, yapılama, konuşmaya açık davet, içerik yansıtması** ve **asgari düzeyde teşvik** becerilerine örnektir. Aşağıda Serap Hanım'ın görüşmedeki ilgili cümleleri sırasıyla verilmiş, her birinin hangi terapötik beceriye karşılık geldiği ve işlevi açıklanmıştır:

**I.** **Tüm bu duygularla buraya gelmiş olmanız, sizin için zor ama önemli bir adım gibi görünüyor. Burada güvende olmanızı ve kendinizi rahat hissetmenizi çok isterim:** Bu ifade **yakından ilgilenme** becerisine örnektir. Danışmanın tüm fiziksel ve psikolojik dikkatini danışana yönelterek onun yaşadığı zorluğu fark ettiğini, yanında olduğunu ve **güvenli bir terapötik ortam sunduğunu** ifade ettiği tepkidir. Serap Hanım bu cümlesiyle danışana koşulsuz bir **dikkat ve destek** sunarak sürece uyumunu kolaylaştırmıştır.

**II.** **Acele etmeyin. Görüşmemiz yaklaşık 45 dakika sürecek. Burada söyledikleriniz gizli kalacak. Sizinle ne sıklıkla görüşeceğimizi ve hangi konulara odaklanacağımızı birlikte belirleyeceğiz. Bugün sadece tanışmak ve sizi biraz daha tanımak amacıyla buradayız:** Bu ifade **yapılama** becerisine örnektir. Psikolojik danışma sürecinin **amacı, süresi, gizlilik ilkesi, rolleri ve işleyiş kuralları** hakkında danışana bilgi verilerek belirsizliğin ortadan kaldırılmasıdır. Serap Hanım'ın oturum süresini, gizlilik sınırını ve görüşmenin hedefini açıklaması klasik bir **süreç ve rol yapılamasıdır**.

**III.** **İsterseniz yaşadığınız bu tükenmişlikle ilgili biraz daha anlatır mısınız? Hangi durumlar sizi daha çok etkiliyor?:** Bu ifade **konuşmaya açık davet** becerisine örnektir. Danışanın "evet" veya "hayır" gibi tek kelimelik yanıtlar yerine duygularını ve yaşantılarını **ayrıntılı biçimde anlatmasına olanak tanıyan açık uçlu soru ve yönlendirmelerdir**. Bu ifadeler danışanı sorununu derinleştirmeye teşvik eden **açık bir çağrıdır**.

**IV. İşe gitmekte zorlanmanız, içsel olarak bir boşluk hissine neden oluyor gibi… Bu eksiklik duygusu sizi oldukça etkiliyor olmalı:** Bu ifade **içerik yansıtması** becerisine örnektir. Danışanın aktardığı olayların, düşüncelerin ve yaşantıların özünü bozmadan danışmanın **kendi cümleleriyle özetleyip danışana geri vermesidir**. Serap Hanım'ın danışanın sabahları işe gitmek istememesini ve yaşadığı belirsiz eksikliği toparlayarak yansıtması **anlatılanların özünü netleştirme** becerisidir.

**V. Hımm… Anlıyorum…:** Bu ifade **asgari düzeyde teşvik** becerisine örnektir. Danışanın konuşmasını bölmeden onu dinlediğini, anladığını ve anlatmaya devam etmesini desteklediğini gösteren **kısa sözel veya sözel olmayan tepkilerdir**. Serap Hanım'ın bu kısa onayı danışana **akışı sürdürmesi için alan açan** bir teşvik örneğidir.

**Cevap: E**

**17.** Psikolojik danışma sürecinde **sessizlik**, danışanın duygu ve düşüncelerini düzenlediği, yaşantılarını anlamlandırdığı veya direnç gösterdiği anlamlı bir terapötik unsurdur; bu nedenle sessizlik karşısında **konuyu değiştirmek**, danışanın içsel sürecini kesintiye uğratan ve **temel psikolojik danışma ilkeleriyle bağdaşmayan** uygunsuz bir yaklaşımdır. Etkili bir psikolojik danışman sessizlikten kaygı duyup boşluğu doldurmaya çalışmak yerine sessizliğin kaynağını anlamaya çalışır, danışana düşünme alanı tanır ve gerektiğinde bu sessizliğin anlamını nazikçe keşfetmeye yönelir.

**A) Sessizliğin danışan açısından anlamını keşfetmek amacıyla gözlem yapmaya devam etmesi:** Sessizlik direnç, yoğun duygulanım, düşünme veya onay beklentisi gibi pek çok farklı nedenden kaynaklanabilir; danışmanın **sözel olmayan ipuçlarını gözlemleyerek** sessizliğin işlevini anlamaya çalışması **doğru ve profesyonel bir tutumdur**.

**B) Sessizliği, danışanın düşünmesine zaman tanıyan bir süreç olarak değerlendirmesi:** Danışanlar görüşme sırasında karmaşık duygularını toparlamak veya yeni farkındalıklarını sindirmek için duraksayabilir; danışmanın sessizliğe saygı duyarak danışana **zihinsel ve duygusal alan tanıması** terapötik süreci derinleştirir.

**C) Sessizliği, danışanın duygusal sürecinin bir parçası olarak kabul etmesi:** Yoğun üzüntü, öfke veya şaşkınlık anlarında kelimelerin yetersiz kalması doğaldır; sessizliği boş bir zaman dilimi yerine **yaşantısal ve duygusal sürecin doğal bir bileşeni** olarak görmek temel danışma becerilerinin bir gereğidir.

**D) Sessizlik karşısında konuyu değiştirmesi:** Danışmanın kendi kaygısını yatıştırmak amacıyla sessizliği bozup **farklı bir konuya geçmesi**, danışanın yaşadığı önemli bir duygusal temadan kaçınmasına yol açar ve **terapötik derinliği engelleyen hatalı bir müdahaledir**.

**E) Sessizlik sürerse, danışana bu konuda ne hissettiğini nazikçe sorması:** Sessizliğin aşırı uzadığı ve işlevsizleştiği durumlarda danışmanın yargılayıcı olmadan **"Şu anki sessizlikte neler yaşıyorsunuz?"** gibi bir soruyla süreci ele alması, sessizliğin ardındaki **duygu veya engeli açığa çıkaran** yapıcı bir müdahaledir.

**Cevap: D**

**18.** Psikolojik danışmanın "Seninle konuşurken, bu çaresizlik hissinin ne kadar karmaşık bir duygu olduğunu fark ediyorum..." diyerek o anki kendi farkındalığını ve içsel gözlemini maskesiz, dürüst ve doğal biçimde danışanla paylaşması **saydamlık** (içtenlik/tutarlılık) koşuluna örnektir. **Saydamlık**, psikolojik danışmanın profesyonel bir rolün arkasına saklanmadan o an danışma ilişkisi içinde kendisinde uyanan düşünce, izlenim ve duyguları **yapıcı ve içten bir biçimde** danışana iletmesidir.

**A) Saydamlık:** Psikolojik danışmanın terapötik ilişki sırasında dışarıya karşı yapay bir uzman maskesi takmadan **kendi öznel izlenimlerini, farkındalıklarını ve içsel yaşantılarını açık ve dürüstçe paylaşmasıdır**. Danışmanın "Seninle konuşurken... fark ediyorum" diyerek o anki kendi zihinsel ve duygusal sürecini danışana açması bu koşulun doğrudan bir örneğidir.

**B) Koşulsuz olumlu saygı:** Danışmanın, danışanı hiçbir şart ve beklenti öne sürmeden, **olduğu gibi değerli görerek yargılamadan kabul etmesini** ifade eder. Verilen tepkide yargılamama tutumundan ziyade danışmanın o an kendi zihninde beliren farkındalığı paylaşması ön plandadır.

C) **Konuşmaya açık davet:** Danışanın "evet" veya "hayır" gibi kısa yanıtlar yerine duygularını ve yaşantılarını **ayrıntılı biçimde anlatmasına olanak tanıyan açık uçlu soru ve çağrılardır**. Danışmanın cümlesi bir soru veya açık uçlu anlatım daveti değil, doğrudan kendi farkındalığını içeren bir bildirimdir.

D) **Yansıtma:** Danışanın ifade ettiği duygu veya düşüncenin danışman tarafından **kendi sözcükleriyle özetlenip geri bildirilmesini** içeren bir iletişim becerisidir. Danışman burada sadece danışanın söylediğini geri yansıtmamakta, kendi kişisel farkındalığını ("...olduğunu fark ediyorum") sürece katmaktadır.

E) **Somutluk:** Danışanın genel, soyut ve belirsiz ifadelerinin **belirli olaylar, duygular ve davranışlar düzeyine indirgenerek** netleştirilmesi koşuludur. Danışman burada çaresizliğin yaşandığı somut olayları sorgulamamakta, aksine duygunun karmaşıklığına dair kendi izlenimini paylaşmaktadır.

**Cevap: A**

**19.** Vaka örneğinde tanımlanan 40 yaşlarındaki erkek danışanın toplumsal ilişkilerden uzak durması, yalnız yapılan etkinlikleri tercih etmesi, yakın arkadaşlarının bulunmaması, romantik ilişkiye ilgi duymaması ve görüşme sırasındaki duygusal soğukluğu ile **duygulanım küntlüğü**, DSM-5 tanı ölçütlerine göre **şizoid kişilik bozukluğu** tablosunu işaret etmektedir. **Şizoid kişilik bozukluğu**, erken erişkinlikten itibaren başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, **toplumsal ilişkilerden kopma ve kişiler arası ortamlarda duyguların kısıtlı bir biçimde ifade edilmesi** ile karakterize bir A kümesi kişilik bozukluğudur; bu bireyler yakın ilişki kurma isteği duymadıkları için zorunlu sosyal etkileşim gerektiren ortamlarda yoğun stres yaşarlar.

A) **Derealizasyon bozukluğu:** Bireyin dış dünyayı veya çevresindeki nesneleri **gerçek dışı, sisli, yapay ya da rüyadaymış gibi algılamasıyla** karakterize bir çözülme (disosiyatif) bozukluğudur. Vakada gerçeklik algısında bir kopuş veya dış dünyanın yabancılaşması değil, **kişiler arası ilişkilerden uzak durma ve duygusal kısıtlılık** ön plandadır.

B) **Depersonalizasyon bozukluğu:** Kişinin kendi bedenine, zihinsel süreçlerine veya benliğine **dışarıdan bir gözlemci gibi yabancılaşması** ve kendini gerçek dışı hissetmesi durumudur. Danışan kendinden kopma ya da bedenine yabancılaşma belirtileri göstermemekte, yalnızca **sosyal etkileşimden kaçınan içe dönük bir kişilik örüntüsü** sergilemektedir.

C) **Şizotipal kişilik bozukluğu:** Yakın ilişkilerde yoğun rahatsızlık duymanın yanı sıra **bilişsel veya algısal çarpıtmalar, büyüsel düşünce, garip inanışlar ve eksantrik (sıra dışı) davranışlarla** kendini gösteren kişilik bozukluğudur. Vakada gerçeklikten kopuk tuhaf inançlar, algısal yanılsamalar veya sıra dışı konuşma örüntüleri bulunmadığı için bu tanı uygun değildir.

D) **Şizoid kişilik bozukluğu:** Yakın ilişkilerden kaçınma, **yalnız başına yapılan etkinlikleri seçme, cinsel veya romantik ilişkilere ilgi duymama**, birinci derece akrabalar dışında yakın arkadaş edinememe ve **duygusal soğukluk ile tekdüze duygulanım** sergileme ölçütlerini tam olarak karşılamaktadır. Danışanın yalnız çalıştığı işinden insanlarla etkileşim gerektiren satış birimine geçince yoğun stres yaşaması bu tanının tipik bir yansımasıdır.

E) **Otizm bozukluğu:** Erken gelişim döneminde başlayan **toplumsal iletişimde kalıcı yetersizlikler ile sınırlı, tekrarlayıcı davranış örüntüleri ve katı rutinlerle** seyreden nörogelişimsel bir bozukluktur. Vakada erken çocukluktan gelen gelişimsel dil/iletişim gecikmeleri veya basmakalıp tekrarlayıcı motor hareketler tanımlanmamış, erişkinlikteki **kişiler arası kopukluk ve duygusal küntlük** vurgulanmıştır.

**Cevap: D**

**20.** Vaka örneğinde tanımlanan 32 yaşındaki Ahmet Bey'in en az iki yıl boyunca (örnekte yaklaşık üç yıldır) günün büyük bölümünde süren **çökkün duygudurum**, **enerjisizlik**, **uyku güçlüğü**, **umutsuzluk** ve ara sıra yaşanan birkaç haftayı geçmeyen rahatlama dönemlerine rağmen semptomların süreğenlik kazanarak kişiliğin bir parçası haline gelmesi, DSM-5 tanı ölçütlerine göre **distimik bozukluk** (**süregelen depresif bozukluk**) tablosunu işaret etmektedir. **Distimik bozukluk**, yetişkinlerde **en az iki yıl** boyunca (çocuk ve ergenlerde en az bir yıl) hemen her gün süren, belirti şiddeti majör depresyona göre daha hafif ancak seyri çok daha **kronik ve uzun süreli** olan, bu süreçte kişinin belirtisiz kaldığı dönemin **iki ayı aşmadığı** bir duygudurum bozukluğudur.

**A)** **Siklotimik bozukluk:** En az iki yıl boyunca hipomani ölçütlerini tam karşılamayan **hipomanik belirtiler** ile majör depresyon ölçütlerini tam karşılamayan **depresif belirtilerin** birbirini izlediği kronik bir duygudurum bozukluğudur. Vakada enerji artışı veya taşkınlık içeren hiçbir **hipomanik dönem belirtisi** bulunmadığından bu tanı uygun değildir.

**B)** **Yıkıcı duygudurumunu düzenleyememe bozukluğu:** Çocukluk ve ergenlik döneminde (**6 ile 18 yaş aralığında**) görülen, gelişim düzeyine uygun olmayan **şiddetli ve yineleyici öfke patlamaları** ile bu patlamalar arasındaki süreğen **huzursuz ve kızgın duygudurumla** karakterize bir bozukluktur. Ahmet Bey 32 yaşında bir yetişkindir ve öfke patlamaları değil, **kronik çökkünlük** tarif etmektedir.

**C)** **Majör depresyon bozukluğu:** En az **iki hafta** boyunca süren ve kişinin önceki işlevsellik düzeyinde belirgin bir bozulmaya yol açan **şiddetli çökkün duygudurum ve ilgi/istek kaybı** (anhedoni) dönemleriyle karakterizedir. Soru metninde belirtilerin üç yıldır kesintisiz sürdüğü ve yaşam boyu **majör bir depresif nöbet yaşanmadığı** açıkça vurgulanmıştır.

**D)** **Bipolar I bozukluğu:** Bireyin yaşamı boyunca en az bir kez **mani döneminin** (en az bir hafta süren aşırı taşkınlık, azalmış uyku ihtiyacı, büyüklük fikirleri vb.) görüldüğü ve genellikle buna majör depresif dönemlerin eşlik ettiği duygudurum bozukluğudur. Vakada ne **mani** ne de **majör depresyon** öyküsü yer almaktadır.

**E)** **Distimik bozukluk (Süregiden depresif bozukluk):** Yetişkinlerde **en az iki yıl** süren kronik çökkün duygudurum, uyku bozuklukları, düşük enerji ve umutsuzluk belirtilerinin yanı sıra **iyilik halinin iki ayı geçmemesi** ve majör depresif nöbet öyküsünün bulunmaması ölçütlerini tam olarak karşılamaktadır. Ahmet Bey'in üç yıldır süren karamsar ruh halini "kendisinin bir parçası" olarak tanımlaması bu kronik tablonun tipik bir göstergesidir.

**Cevap: E**

**21.** Vaka örneğinde tanımlanan 25 yaşındaki Ayça'nın **çok ünlü bir şarkıcının kendisine aşık olduğunu iddia etmesi ve onunla evleneceğine inanması**, başkalarının özel olarak kendisine aşık olduğunu düşünmesi nedeniyle **erotomanik** sanrıyı; şarkıcının şarkı sözlerindeki mesajlar aracılığıyla kendisiyle iletişim kurduğunu ve kendisini özel olarak seçtiğini iddia etmesi ise **referans** (alınma) sanrısını açıkça ortaya koymaktadır. DSM-5 tanı ölçütlerine göre **erotomanik sanrı**, genellikle yüksek statülü veya ünlü bir kişinin kendisine aşık olduğu yönündeki sabit ve gerçeğe aykırı inançla karakterizedir; **referans (alınma) sanrısı** ise çevredeki sıradan olayların, şarkı sözlerinin, televizyon yayınlarının veya insanların davranışlarının özel olarak kendisine yönlendirildiği ya da onunla ilgili gizli mesajlar içerdiği düşüncesidir.

**A)** **Hipokondriyak (Somatik) - Erotomanik:** **Hipokondriyak (somatik) sanrı**, kişinin tıbbi olarak hiçbir kanıt bulunmamasına rağmen **ciddi bir hastalığa yakalandığına**, bedeninin işlevlerinin bozulduğuna veya vücudunun içinde parazit/organ çürümesi gibi durumlar yaşandığına dair değişmez, gerçeğe aykırı inancıdır. Vakada bedensel bir hastalık düşüncesi bulunmadığından bu kavram uygun değildir. **Erotomanik sanrı**, genellikle kendisinden daha yüksek statüde olan, ünlü veya erişilmez bir kişinin **kendisine gizlice aşık olduğuna** ve bu aşkı çeşitli yollarla belli etmeye çalıştığına dair sabit inançtır. Ayça'nın ünlü şarkıcının kendisine aşık olduğunu iddia etmesi bu sanrıya tam örnektir; ancak hipokondriyak sanrı vaka ile uyuşmamaktadır.

**B)** **Erotomanik - Referans: Erotomanik sanrı**, Ayça'nın ünlü şarkıcının kendisine aşık olduğu ve onunla evlenmek istediği yönündeki gerçeğe aykırı sabit inancıdır. **Referans (alınma) sanrısı**, çevredeki sıradan nesnelerin, olayların, şarkıların veya kişilerin **özel olarak kendisine yönelik gizli mesajlar ya da anlamlar taşıdığı** inancıdır. Ayça'nın şarkı sözlerindeki ifadeleri şarkıcının kendisine gönderdiği evlilik mesajı olarak yorumlaması bu sanrıyı doğrudan karşılamaktadır. Vaka metnindeki tüm temel klinik belirtiler bu iki kavramla tam olarak örtüşmektedir.

**C)** **Grandiyöz - Perseküsyon: Grandiyöz (büyüklük) sanrı**, kişinin **olağanüstü yeteneklere, üstün bir kimliğe, büyük bir zenginliğe veya özel bir güce sahip olduğuna** (örneğin peygamber, devlet lideri veya dünyayı kurtaracak seçilmiş kişi olduğuna) dair gerçeğe aykırı inancıdır. **Perseküsyon (kötülük görme / takip edilme) sanrısı**, kişinin **izlendiğine, kendisine komplo kurulduğuna, zehirleneceğine, aldatıldığına veya zarar verileceğine** dair sabit ve mantık dışı inancıdır. Vakada zarar görme, takip edilme veya komplo korkusu bulunmadığı için bu kavramlar geçerli değildir.

**D)** **Etkilenme - Etkileme: Etkilenme (edilgenlik) sanrısı**, kişinin **düşüncelerinin, duygularının veya beden hareketlerinin dışarıdan gelen gizli güçler, cihazlar veya başka kişiler tarafından kontrol edildiği** (örneğin beynine düşünce sokulduğu ya da düşüncelerinin çalındığı) inancıdır. **Etkileme sanrısı**, kişinin **kendi zihinsel gücüyle, bakışlarıyla veya olağanüstü yöntemlerle başkalarının düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını uzaktan yönetebildiğine** dair gerçeğe aykırı inancıdır. Vakada dışsal veya içsel bir zihin kontrolü teması yer almamaktadır.

**E)** **Grandiyöz - Referans: Grandiyöz (büyüklük) sanrı**, kişinin kendini olağanüstü değerli, üstün yetenekli veya seçilmiş özel bir varlık olarak görmesi durumudur. Ayça'nın şarkıcı tarafından seçildiği için kendini dünyanın zirvesinde hissetmesi büyüklük teması barındırsa da vakanın merkezindeki temel klinik tablo ünlü birinin kendisine aşık olduğu yönündeki **erotomanik sanrı**dır. **Referans (alınma) sanrısı** şarkı sözlerinin kendisine özel mesajlar içerdiği yönündeki gerçeğe aykırı alınma düşüncesini karşılasa da, ilk kavram grandiyöz olduğu için en doğru ve eksiksiz eşleşme B seçeneğidir.

**Cevap: B**

**22.** Robert Louis Stevenson'ın ünlü romanı **Dr. Jekyll ve Mr. Hyde,** bireyin içindeki iyi ve kötü gibi zıt yönlerin birbirinden bağımsız iki farklı kişilik olarak var olmasını ve aynı beden içinde yer değiştirmesini anlatması bakımından psikopatolojide **dissosiyatif kimlik bozukluğu** tablosunun popüler kültürdeki en bilinen edebi temsilidir.

**A)** **Dissosiyatif kimlik bozukluğu:** Kişide iki ya da daha fazla ayrı kimliğin (kişilik durumunun) var olması, bu kimliklerin zaman zaman kişinin davranışlarını kontrol etmesi ve genellikle önemli kişisel bilgilerin hatırlanamaması ile karakterize bir **çözülme (disosiyatif) bozukluğudur**. Romanda Dr. Jekyll ve Mr. Hyde'ın aynı bedeni paylaşan ancak birbirlerinin yaptıklarından çoğunlukla habersiz olan iki ayrı kimlik gibi davranması bu bozukluğun tipik bir yansımasıdır.

**B)** **Depersonalizasyon bozukluğu:** Kişinin kendi bedenine, zihinsel süreçlerine veya benliğine **dışarıdan bir gözlemci gibi yabancılaşması** ve kendini gerçek dışı hissetmesi durumudur. Romandaki karakterde benliğe yabancılaşmadan ziyade, **farklı kişilik durumlarının növeleşmesi ve yönetimi** söz konusudur.

**C)** **Derealizasyon bozukluğu:** Bireyin dış dünyayı veya çevresindeki nesneleri **gerçek dışı, sisli, yapay ya da rüyadaymış gibi algılamasıyla** karakterize bir çözülme bozukluğudur. Karakterin yaşadığı durum dış dünyanın gerçek dışı algılanması olmayıp, doğrudan **kimlik bölünmesidir**.

**D)** **Dissosiyatif amnezi:** Önemli kişisel bilgilerin veya travmatik/stresli olayların **genellikle ani bir bellek kaybı ile unutulması** durumudur, ancak bu durum olağan bir unutkanlıkla açıklanamaz. Vakada bellek kaybından ziyade **birden fazla kimliğin dönüşümlü olarak ortaya çıkması** temel temadır.

**E)** **Dissosiyatif füg:** Kişinin ani ve beklenmedik bir şekilde evinden ya da alışkın olduğu çevreden uzaklaşması, **geçmişini unutması ve yeni bir kimlik (veya kimlik karmaşası) edinmesiyle** seyreden özel bir amnezi türüdür. Dr. Jekyll ve Mr. Hyde hikayesi seyahat etme veya yeni bir kimlikle yerleşme üzerine değil, **aynı çatı altında iki zıt karakterin çatışması** üzerine kuruludur.

**Cevap: A**

**23.** Vaka örneğinde tanımlanan Ali Bey'in, oğlunu köpek saldırısından koruyamamasının ardından yaşadığı yoğun **psikolojik stres ve çatışmanın bedensel bir belirtiye dönüşerek** elinde hiçbir organik veya nörolojik neden olmaksızın **felce yol açması**, DSM-5 tanı ölçütlerine göre **konversiyon bozukluğu** (**işlevsel nörolojik belirti bozukluğu**) tablosunu yansıtmaktadır. **Konversiyon bozukluğu**, bireyin yaşadığı ağır travma, suçluluk veya içsel çatışmaların bilinçdışı bir savunma mekanizmasıyla istemli motor veya duyu işlevlerinde kayba (felç, körlük, sağırlık, konuşamama vb.) dönüşmesiyle karakterizedir ve yapılan tıbbi incelemelerde belirtileri açıklayacak herhangi bir **fiziksel hasar veya nörolojik patoloji** bulunmaz.

**A)** **Şizoid:** Erken erişkinlikten itibaren başlayan, **toplumsal ilişkilerden kopma, yakın arkadaşlık ve romantik ilişkilere ilgi duymama ile duygulanım kısıtlılığı (soğukluk)** ile karakterize bir A kümesi kişilik bozukluğudur. Vakada kişiler arası ilişkilerden kaçınma değil, travmatik bir olay sonrası gelişen **organik temeli olmayan motor işlev kaybı** söz konusudur.

**B)** **Hipokondri:** Tıbbi bir kanıt bulunmamasına ya da çok hafif belirtiler olmasına rağmen kişinin **ciddi bir hastalığa yakalandığına veya yakalanacağına dair yoğun ve sürekli kaygı duyması** durumudur (DSM-5'te **hastalık kaygısı bozukluğu** olarak adlandırılır). Ali Bey'de bir hastalığa yakalanma korkusu değil, doğrudan gerçekleşmiş ve **işlev kaybına yol açan nörolojik görünümlü bir belirti (felç)** mevcuttur.

**C)** **Psikosomatik bozukluk:** Psikolojik etkenlerin ve stresin tetiklediği ya da şiddetlendirdiği, ancak tıbbi muayenede **gerçek bir organik doku hasarı veya fizyolojik bozukluk saptanabilen** bedensel hastalıklardır (örneğin stres kaynaklı mide ülseri, migren, egzama veya astım). Ali Bey'in elinde yapılan incelemelerde **hiçbir fiziksel hasara rastlanmadığı** için bu durum psikosomatik bir hastalık değil, konversiyondur.

**D)** **Konversiyon bozukluğu:** Psikolojik çatışma ve travmatik stresin (oğlunu koruyamamanın yarattığı yoğun suçluluk ve çaresizlik duygusunun) **organik bir neden olmaksızın motor bir işlev kaybına (el felcine) dönüşmesini** tam olarak karşılamaktadır. Tıbbi bulgularla açıklanamayan bu felç, doğrudan travmatik yaşantıdaki elin işleviyle (köpeğe vurmaya çalışmasıyla) sembolik bir bağlantı taşımaktadır.

**E)** **Obsesif-kompulsif bozukluk:** Kişinin zihnine istemsizce giren ve kaygı yaratan **takıntılı düşünceler (obsesyonlar)** ile bu kaygıyı azaltmak amacıyla yapılan **yineleyici davranışlar veya zihinsel eylemlerle (kompulsiyonlar)** karakterize bir bozukluktur. Vakada tekrarlayıcı ritüeller veya takıntılı düşünceler bulunmadığından bu seçenek uygun değildir.

**Cevap: D**

**24.** **Özel eğitim hizmetleri, bireylerin yetersizlik türü ne olursa olsun toplumsal yaşama uyum sağlamaları,** potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmeleri ve bağımsız bireyler olarak yetişebilmeleri amacıyla bilimsel temellere dayalı ve sistematik olarak yürütülen özel bir uzmanlık alanıdır. Bu süreç, ulusal ve uluslararası yönetmeliklerle belirlenmiş evrensel ilkeler doğrultusunda şekillenir.

**I.** **Bütün bireyler öğrenebilir:** Özel eğitimin en temel **hümanist ve bilimsel dayanağıdır**; gelişimsel yetersizliğin türü veya derecesi ne olursa olsun, uygun yöntemler, araçlar ve destekleyici eğitim ortamları sunulduğunda **her bireyin öğrenebileceği ve gelişebileceği** kabul edilir.

**II.** **Herkesin yaşıtlarıyla birlikte eğitim görme hakkı vardır:** Özel gereksinimli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarından soyutlanmadan, **en az sınırlandırılmış eğitim ortamında** ve akranlarıyla birlikte eğitim almasını savunan **kaynaştırma/bütünleştirme** ilkesidir.

III. **Hizmetler öncelikle bireyin yetersizliğine göre planlanır:** Özel eğitim hizmetleri bireyin tıbbi tanısına veya yetersizliğinin adına göre değil, eğitsel değerlendirme sonucunda saptanan **performans düzeyine, öğrenme özelliklerine ve bireysel gereksinimlerine göre** planlanır; bu nedenle bu ifade ilkeler açısından **yanlıştır**.

IV. **Bir program dahilinde yürütülür:** Özel eğitim hizmetlerinin rastgele değil, bireyin gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanan **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)** ve özel olarak yapılandırılmış müfredat çerçevesinde **sistematik bir şekilde** yürütülmesi esastır.

V. **Karar süreçlerine aile de katılmalıdır:** Eğitsel tanılama, yerleştirme kararları ve BEP geliştirme süreçlerinin her aşamasında ailenin bilgilendirilmesi, görüşlerinin alınması ve karar mekanizmalarına **aktif olarak dahil edilmesi** zorunlu bir ilkedir.

**Cevap: B**

**25.** Psikolojik ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, bireylerin kişilik özelliklerini, benlik algılarını ve içsel dinamiklerini incelemek amacıyla yapılandırılmış objektif ölçeklerin yanı sıra bilinçdışı süreçleri ortaya çıkaran araçlar da sıklıkla kullanılmaktadır. Görsellerde özellikleri yer alan **Kendini Kabul Envanteri**, bireyin kendisinden ne derece memnun olduğunu ve benlik algısını ölçen tipik bir öz-bildirim ölçeğidir. Soruda geçen ve kişinin bilinçdışı süreçlerini hedefleyen envanter özelliklerinin ayrıntılı analizi şu şekildedir:

A) **Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri:** Bireyin psikopatolojik eğilimlerini, klinik bozukluklarını ve kişilik profilini saptamak amacıyla geliştirilmiş, çok sayıda maddeden oluşan **objektif (yapılandırılmış) bir envanterdir**; kişinin kendi bilinçli bildirimlerine dayandığı için bilinçdışı içerikleri doğrudan ortaya çıkarmaz.

B) **Edwards Kişisel Tercih Envanteri:** Henry Murray'in psikolojik gereksinimler kuramına dayanan, bireyin başarı, düzen ve yakınlık gibi **bilinçli tercih ve gereksinimlerini** zorunlu seçimli maddelerle belirleyen **objektif bir kişilik envanteridir**.

C) **Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeği:** Kişiliği dışadönüklük, nevrotiklik, sorumluluk gibi temel boyutlarda değerlendiren, bireyin kendi özelliklerine yönelik **bilinçli değerlendirmelerine dayanan öz-bildirim** ölçeğidir.

D) **Kendini Kabul Envanteri:** Bireyin kendisinden ne derece memnun olduğunu, bedensel, zihinsel ve sosyal özelliklerini ne ölçüde benimseyip onayladığını ölçen, **öz-bildirime dayalı yapılandırılmış bir tutum ölçeğidir**.

E) **Rorschach Mürekkep Lekesi Testi:** Bireye standartlaştırılmış belirsiz mürekkep lekeleri sunularak bunların neye benzediğinin sorulduğu, psikanalitik temelli **projektif (yansıtıcı) bir kişilik testidir**; yapılandırılmamış uyaranlar sayesinde kişinin savunma mekanizmalarını aşarak **kendisinin de farkında olmadığı bilinçdışı dürtülerini, çatışmalarını ve kişilik dinamiklerini** dışa yansıtmasını sağlar.

**Cevap: E**

**26.** Bir **test geliştirme sürecinde**, ölçme aracının nitelikli, geçerli, güvenilir ve hedeflenen amaca tam anlamıyla hizmet edebilmesi için izlenmesi gereken **sistematik adımların en başında** testin uygulanacağı kitlenin özelliklerinin eksiksiz bir şekilde tanımlanması gelir. Ölçme aracının **hangi birey veya gruplara uygulanacağını** doğru belirleyebilmek, maddelerin dil ve anlatım düzeyini ayarlayabilmek, uygulama süresini saptayabilmek ve olası **kültürel ya da gelişimsel yanlılıkları** önleyebilmek için uzman öncelikle **hedef kitlenin yaş, eğitim düzeyi, bilişsel kapasite ve sosyokültürel yapı** gibi temel özelliklerini incelemelidir. Bu inceleme, sonraki aşamalarda gerçekleştirilecek **madde yazımı, belirtke tablosu oluşturma ve geçerlik-güvenirlik çalışmalarına** yön veren en kritik **planlama basamağını** oluşturur.

A) **Testin kapsam geçerliğini sağlamak için uzman görüşü almak:** Kapsam geçerliği, maddelerin ölçülmek istenen özellikleri temsil edip etmediğini saptamak amacıyla **madde havuzu oluşturulduktan ve test taslağı hazırlandıktan sonra** uzman değerlendirmesine başvurulan bir süreçtir; hedef kitleyi belirleme aşamasından sonra gerçekleştirilir.

**B)** **Hedef kitlenin demografik, bilişsel ve sosyal özelliklerini incelemek:** Testin kimler için geliştirildiğini, yaş, gelişim düzeyi, sosyokültürel yapı ve hazır bulunuşluk gibi özelliklerini netleştirmek, **ölçme aracının amacına uygun yapılandırılabilmesi için atılması gereken ilk ve en temel adımdır**.

**C)** **Test maddeleri için ön uygulama yapmak:** Ön uygulama (pilot çalışma), maddelerin işleyişini ve istatistiksel değerlerini görmek amacıyla **taslak test oluşturulup uzman incelemesi tamamlandıktan sonra** sahada uygulanan bir aşamadır.

**D)** **Madde güçlüğü ve ayırt ediciliğini hesaplamak:** Bu istatistiksel hesaplamalar, ön uygulama (pilot test) verileri toplandıktan sonra maddelerin kalitesini ölçmek veya uygun olmayan maddeleri elemek amacıyla yapılan **madde analizi** aşamasına aittir.

**E)** **Testin kullanılacağı kurumlara yönelik kullanım kılavuzu hazırlamak:** Kullanım kılavuzu, testin geliştirilmesi, standardizasyonu, norm çalışmalarının tamamlanması ve geçerlik-güvenirlik kanıtlarının elde edilmesinden sonra hazırlanan **en son ürünlerden biridir**.

**Cevap: B**

**27.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde sıklıkla kullanılan **genogram (soy ağacı) tekniği**, bireyin en az üç kuşağı kapsayan aile yapısını, aile üyeleri arasındaki **duygusal ilişki örüntülerini** (yakınlık, çatışma, kopukluk, iç içe geçme vb.), kuşaklar arası aktarılan **değer yargılarını, rollerini ve mesleki/eğitsel yönelimlerini** görsel bir harita üzerinde somutlaştıran çok boyutlu bir **bireyi tanıma ve değerlendirme** aracıdır. Okul ortamında uygulanan genogram çalışması, öğrencinin kendi kök ailesindeki dinamikleri fark etmesine olanak tanıyarak özellikle **kariyer psikolojik danışmanlığı** ve **akademik yönlendirme** süreçlerinde aile üyelerinin meslek seçimlerine, eğitim düzeylerine ve beklentilerine ilişkin örtük ya da açık etkileri görmesini sağlar.

**A)** **Sınıf arkadaşlarının gözünde kendisini nasıl algıladığını görmesine:** Akran ilişkileri ve grup içindeki sosyal kabul veya reddedilme örüntülerini belirlemek için genogram değil, **sosyometri** ve **kimdir bu** gibi grup içi etkileşim teknikleri kullanılır.

**B)** **Ailesi tarafından nasıl algılandığını görmesine:** Genogram, aile üyelerinin öğrenci hakkındaki öznel yargılarını veya algılarını ölçmekten ziyade **aile sistemindeki yapısal ilişkileri, rolleri ve kuşaklar arası örüntüleri** haritalandırır; algı farklarını incelemek için daha çok **aile görüşmeleri** veya **oto-biyografi** gibi tekniklerden yararlanılır.

**C)** **Rutin bir günde sergilediği tipik davranışlarını görmesine:** Bireyin günlük yaşam akışındaki olağan davranışlarını, alışkanlıklarını ve zaman kullanımını ortaya koyan teknik genogram değil, **günlük (zaman) cetveli** veya **gözlem** teknikleridir.

**D)** **Başarısızlıkları karşısında kullandığı savunmalarını görmesine:** Bireyin ego savunma mekanizmalarını ve başarısızlık karşısındaki içsel tepkilerini derinlemesine incelemek için genogramdan ziyade **projektif testler**, **bireysel psikolojik danışma oturumları** veya **vaka incelemesi** yöntemleri kullanılır.

**E)** **Gelecekle ilgili akademik seçimlerinde aile üyelerinin etkisini görmesine:** Kariyer ve eğitsel rehberlik alanında kullanılan **mesleki genogram** uygulamaları, ailedeki meslek dağılımlarını, ebeveynlerin başarı beklentilerini ve rol modellerini görünür kılarak öğrencinin **geleceğe yönelik akademik ve mesleki tercihlerindeki aile etkisini** fark etmesine doğrudan yardımcı olur.

**Cevap: E**

**28.** Psikolojik ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, özellikle bireylerin duygu, tutum ve kişilik özelliklerini inceleyen **tipik performans testlerinde**, test sonuçlarının geçerliğini ve güvenirliğini düşüren en önemli unsurlardan biri **cevaplama (tepki) hatalarıdır**. Bireyin test yönergelerine ve soruların gerçek içeriğine nesnel bir şekilde yanıt vermek yerine, kişisel motivasyonları, kaygıları veya çeşitli bilişsel eğilimleri doğrultusunda sistematik sapmalar göstermesi bu hataların temelini oluşturur. Vaka örneğinde Altan Bey'in yasal bir süreçte maddi çıkar (tazminat) elde etmek amacıyla semptomlarını bilinçli olarak abartması ve gerçeği çarpıtması, ölçme aracını kendi amacına hizmet edecek şekilde kullanma çabasını açıkça göstermektedir.

**A)** **Sosyal kabul yanıltması:** Bireyin test maddelerine gerçek durumunu yansıtarak yanıt vermek yerine, **toplum tarafından kabul edilen, onaylanan veya arzu edilen** özellikleri taşıyormuş gibi görünerek kendini idealize etme eğilimidir; Altan Bey ise kendini olumlu değil, aksine olduğundan çok daha ağır bir psikolojik yıkım içinde göstererek tam tersi bir tutum sergilemektedir.

**B)** **Orta yol cevap verme:** Ölçeklerde yer alan maddelerde bireyin uç seçeneklerden kaçınarak sürekli **"bazen"**, **"kararsızım"** veya nötr düzeydeki yanıtları seçmesi durumudur.

**C)** **Toto oynamak:** Bireyin sorunun doğru cevabını bilmediğinde veya emin olmadığında içeriği değerlendirmeden **şans, tahmin (olsa olsa) veya tesadüfi yöntemlerle** gelişigüzel işaretleme yapmasıdır.

**D)** **Yanıltma:** Testi yanıtlayan kişinin gerçek durumunu saklayarak, **kendi amacına uygun olan ya da belirli bir sonuca ulaşmaya yönelik** (tazminat almak, cezadan kurtulmak veya hak elde etmek amacıyla semptomları abartmak/gizlemek) bilinçli yanıtlar vermesidir; Altan Bey'in hukuki süreçte kazanç sağlamak için travma etkilerini şiddetli göstermesi bu kavramla birebir örtüşmektedir.

**E)** **Cevapların kalıplaşması:** Bireyin soruların içeriğine ve test durumunun niteliğine odaklanmaksızın, her maddeye **belirli bir kişisel eğilimle** (örneğin sürekli "evet", hep aynı seçeneği veya sistematik olarak belirli bir kalıbı izleyerek) yanıt verme alışkanlığıdır.

**Cevap: D**

**29.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılan **otobiyografi**, bireyin geçmişini, yaşantılarını, aile ilişkilerini ve iç dünyasını kendi bakış açısıyla ifade etmesini sağlayan önemli bir **bireyi tanıma tekniğidir**. Yazılı materyallerden elde edilen verilerin tek başına kesin bir yargı içermemesi, öğrencilerin duygu, düşünce ve savunma mekanizmalarıyla şekillenmesi nedeniyle, otobiyografide ortaya çıkan dikkat çekici durumların ve eksikliklerin **doğrudan öğrenciyle yapılacak psikolojik görüşmeyle** açıklığa kavuşturulması esastır. Ferhat Bey'in Gülnur'un yazdıklarındaki ipuçlarını anlamlandırmak ve derinlemesine bilgi edinmek için ilk olarak öğrencinin kendisiyle iletişim kurması en doğru yaklaşımı oluşturur.

**A)** **Ev ziyareti yaparak Gülnur'un ailesiyle ilgili detaylı bilgiler edinmesi:** Ev ziyareti aile ortamını gözlemlemek için etkili bir yöntem olsa da, öğrencinin iç dünyasını ve yazdıklarının arkasındaki öznel anlamı doğrudan öğrenciye sormadan aileyle araştırmak erken ve yetersiz bir müdahaledir.

**B)** **Gülnur'la görüşerek duygu ve düşünceleriyle ilgili bilgi almaya çalışması:** Otobiyografide annesinden hiç bahsetmemesi ve babasına yönelik olumsuz ifadeler kullanması üzerine Ferhat Bey'in **Gülnur ile birebir görüşme gerçekleştirerek** onun bu konudaki duygu, düşünce ve algılarını doğrudan kendisinden dinlemesi, hem verilerin doğrulanması hem de öğrencinin anlaşıl hissetmesi açısından atılması gereken en uygun ilk adımdır.

**C)** **Gülnur'u bireysel psikolojik danışmaya alması:** Otobiyografideki bir bulgudan hareketle doğrudan uzun süreli bir psikolojik danışma sürecine yönlendirme yapmak yerine, öncelikle bir **değerlendirme (yordama/tanıma) görüşmesi** yapılması ve ihtiyacın bu görüşme sonrasında saptanması gerekir.

**D)** **Öğretmenleriyle görüşerek ailesi hakkında bilgiler edinmesi:** Aile dinamiklerine ve öğrencinin içsel dünyasına ilişkin hassas bilgilerin öğretmenlerden toplanması hem gizlilik ilkelerine aykırılık teşkil edebilir hem de güvenilir bilgi sağlamaz.

**E)** **Gülnur'un anne ve babasını okula davet ederek otobiyografisi hakkında konuşması:** Öğrencinin özel olarak paylaştığı ve henüz kendisiyle netleştirilmemiş otobiyografi verilerinin doğrudan ana-baba ile paylaşılması öğrencinin gizlilik algısını zedeler ve güven ilişkisini zedeler.

**Cevap: B**

**30.** Okul ortamında öğrencilerin sosyal ilişkilerini, çevre koşullarını, yaygın sorun alanlarını ve benlik algılarını saptamak için farklı teknikler bir arada kullanılır.

**I. Öğrencilerim arasında dışlananlar var mıdır?:** Bu sorunun cevabının bulunması için **sosyometri** tekniğinin kullanılması uygundur. Grup içerisindeki sosyal ilişkileri, arkadaşlık örüntülerini, karşılıklı çekimleri, liderleri ve grupta yalıtılmış ya da dışlanmış bireyleri nesnel bir biçimde ortaya çıkarmak amacıyla bu teknik kullanılır.

**II. Öğrencilerimin yaşadığı mahallenin demografik özellikleri nasıldır?:** Bu sorunun cevabının bulunması için **ev ziyareti** tekniğinin kullanılması uygundur. Öğrencinin içinde bulunduğu yakın çevrenin, ailenin sosyoekonomik düzeyinin, fiziksel yaşam koşullarının ve mahallenin demografik yapısının doğrudan ve yerinde gözlemlenerek veri toplanması amacıyla bu teknik kullanılır.

**III. Öğrencilerimin gelişimlerinin önünde engel olan sıkça yaşadıkları sorunlar nelerdir?:** Bu sorunun cevabının bulunması için **problem tarama listesi** tekniğinin kullanılması uygundur. Öğrencilerin gelişimsel dönemlerine özgü karşılaştıkları okul, aile, sağlık, kişilik ve gelecek kaygısı gibi yaygın sorun alanlarını kısa sürede, toplu olarak ve sistematik bir şekilde saptamak amacıyla bu teknik uygulanır.

**IV. Öğrencilerim kendisini ve arkadaşlarını hangi özellikleriyle tanımaktadır?:** Bu sorunun cevabının bulunması için **kimdir bu?** tekniğinin kullanılması uygundur. Sınıf veya grup ortamında bireylerin belirli kişilik ve davranış özelliklerine göre arkadaşları tarafından nasıl algılandığını ve kendilerini hangi özelliklerle tanımlayıp grubun neresinde gördüklerini belirlemek amacıyla bu teknik kullanılır.

**Cevap: E**

**31.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanılan **yetenek testleri**, bireylerin kalıtım ve çevre etkileşimi sonucunda kazandıkları öğrenme kapasitelerini ve **gizil güçlerini (potansiyellerini)** ölçmeye odaklanan **maksimum performans testleridir**. Bu araçlar, bireyin belirli bir alanda ne düzeyde başarılı olabileceğini yordamak amacıyla kullanılırken; bireyin bir etkinlikten keyif alması, yönelimi ve duygusal eğilimleri **ilgi envanterlerinin** inceleme alanına girer.

**A) Bireylerin doğuştan getirdikleri potansiyel becerileri belirlemek:** Yetenek testleri, bireyin doğuştan getirdiği gizil güçlerin (sayısal, sözel, uzamsal vb.) çevreyle etkileşimi sonucunda ulaştığı **öğrenme kapasitesini** ve potansiyel becerilerini ortaya çıkarmayı amaçlar.

**B) Öğrencilerin hoşlanarak yapacakları meslekleri saptamak:** Bir bireyin hangi faaliyetlerden hoşlanacağını, neleri severek ve isteyerek yapacağını belirlemek **yetenek testlerinin** değil, doğrudan **ilgi envanterlerinin** temel görevidir; yetenek testleri "yapabilirlik" düzeyini ölçerken ilgi envanterleri "hoşlanma ve yönelim" durumunu saptar.

**C) Bireylerin güçlü ve zayıf yönlerini akademik ve mesleki bağlamda anlamalarına yardımcı olmak:** Bireyin bilişsel açıdan hangi alanlarda üstün, hangi alanlarda gelişime açık olduğunu saptayarak gerçekçi bir **benlik algısı** oluşturmasına ve akademik-mesleki kararlar almasına katkı sağlar.

**D) Öğrencileri uygun eğitim programlarına yönlendirmede ek bilgi sağlamak:** Öğrencilerin sahip oldukları zihinsel kapasite ve özel yetenek alanlarına en uygun okul türlerine, alanlara veya yükseköğretim programlarına **eğitsel yöneltme** yapılırken objektif bir veri kaynağı olarak kullanılır.

**E) Bireylerin gelecekteki başarı olasılıkları hakkında tahminde bulunmaya çalışmak:** Yetenek testlerinin en temel psikometrik işlevlerinden biri **yordama (geleceğe yönelik tahminde bulunma)** gücüdür; bireyin gelecekte gireceği bir eğitim programında veya meslekte göstereceği muhtemel başarı olasılığını öngörmeye yardımcı olur.

**Cevap: B**

**32.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **kişiler arası ilişki odaklı grupla psikolojik danışma** yaklaşımı, üyelerin grup içinde birbirleriyle kurdukları etkileşimleri, anlık yaşantıları ve bu etkileşimlerin bireyler üzerindeki duygusal etkilerini merkeze alır. Bu modelde lider, üyelerin dış dünyaya ilişkin sorunlarını bireysel olarak ele almak yerine, **burada ve şimdi** ilkesiyle grup odasındaki dinamikleri ve üyelerin birbirine karşı hissettiklerini görünür kılmayı amaçlar. Mustafa'nın Ayten'in sessizliğine dair ifadesi, grupta o an yaşanan canlı bir kişiler arası dinamiktir ve liderin bu etkileşimi üyeler üzerindeki etkileriyle ele alması gerekir.

**A) Ayten'e doğrudan dönerek, "Ayten, Mustafa'nın yorumu hakkında ne düşünüyorsun? Neden diğer üyelerin paylaşımlarına katılmıyorsun?" diye sorarsa:** Doğrudan soru sormak Ayten üzerinde konuşma baskısı oluşturarak kendini savunmaya geçmesine neden olabilir; kişiler arası ilişki odaklı yaklaşımda danışanların kendilerini güvende hissetmeleri ve doğal yollarla açılmaları teşvik edildiğinden doğrudan sorgulama güven ortamını zedeler.

**B) Mustafa'ya dönerek, "Mustafa, Ayten'in sessizliği sende ne gibi duygular uyandırıyor? Bu durumu nasıl yorumluyorsun?" diye sorarsa:** Bu tepki **burada ve şimdi** yaşantısına odaklanarak sadece Mustafa'nın iç dünyasını keşfetmesine yardımcı olmakla kalmaz, grubun Ayten ile olan ilişkisel dinamiklerini de ortaya çıkarır; ayrıca Ayten üzerinde doğrudan bir baskı kurmadan davranışının diğer üyeler üzerindeki etkisini görünür kılarak onun da zamanla konuşma isteği duymasına zemin hazırlar.

**C) Genel olarak gruba hitap ederek, "Grupta sessiz kalan üyelerimiz hakkında ne gibi düşünceleriniz var? Bu sessizlik sizi nasıl etkiliyor?" diye bir tartışma başlatırsa:** Konuyu genelleştirdiği için o an yaşanan özgül kişiler arası dinamiği ele almaktan uzaklaşır ve Mustafa'nın Ayten ile ilgili somut duygusu ile yorumunun göz ardı edilmesine yol açar.

**D) Ayten'in sessizliğini görmezden gelerek, grubun diğer konulara geçmesini sağlarsa:** Sessizlik de grupta bir iletişim biçimidir ve bu önemli kişiler arası dinamiğin görmezden gelinmesi, ele alınmayan sorunların ve gerilimlerin grup içinde birikmesine neden olur.

**E) Ayten'e grup içinde konuşma baskısı hissetmemesi gerektiğini, istediği zaman konuşabileceğini hatırlatırsa:** İyi niyetli bir ra-

hatlatma cümlesi olsa da Ayten'in sessizliğinin altında yatan nedenleri araştırmaz, kişiler arası dinamiği ele almaz ve grup içindeki etkileşimi derinleştirmez.

**Cevap: B**

**33.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde grup süreçleri ve bireyi tanıma teknikleri; amaçlarına, uygulanma biçimlerine ve yapılandırılma düzeylerine göre birbirinden ayrılır. Sınıf içindeki sosyal kabul ve reddedilme düzeylerini belirlemek için **bireyi tanıma teknikleri** kullanılırken, öğrencilere bilişsel düzeyde bilgi aktarımı sağlamak ile duygusal farkındalık ve davranış değişikliği yaratmak amacıyla yürütülen grup çalışmaları farklı yöntemlerle sınıflandırılır.

**I. Sınıftaki ilişki örüntüsünü anlamak için yapılan bireyi tanıma çalışması:** Bu çalışmanın saptanması için **sosyometri** tekniğinin kullanılması uygundur. Bir gruptaki üyelerin birbirleriyle olan sosyal etkileşim düzeylerini, arkadaşlık örüntülerini, klikleşmeleri, liderleri ve gruptan dışlanan ya da izole edilen öğrencileri nesnel olarak haritalandırmak amacıyla sosyometri uygulanır; "Kimdir bu?" ise bireylerin grup içinde hangi kişilik özellikleriyle tanındığını belirler.

**II. İletişim ve sosyal ilişki becerileri hakkında bilgi verilip genel tartışma ortamı sağlanması:** Bu çalışma **grup rehberliği** kapsamında değerlendirilir. Tüm sınıfa yönelik olarak bir ders saati boyunca yürütülen, temel amacı öğrencilere bilişsel düzeyde bilgi sunmak ve genel bir düşünce paylaşımı yaratarak önleyici-geliştirici destek sağlamak olan yapılandırılmış çalışmalar grup rehberliğidir.

**III. Yöntemlerin birbirleriyle paylaşılıp beraber tartışıldığı ve yaşantısal paylaşımın sağlandığı oturum:** Bu çalışma yine **grup rehberliği** (veya bilgi verme ağırlıklı yapılandırılmış grup çalışması) niteliğindedir. Öğrencilere sosyal becerileri artırma yolları konusunda yeniden bilgi verilmesi ve bu yöntemlerden kendilerine uygun olan ya da olmayanları paylaşıp tartışmaları, derinlemesine terapötik bir yüzleşme veya psikolojik iyileştirme süreci olan grupla psikolojik danışmadan ziyade bilgi temelli ve bilişsel odaklı bir grup rehberliği etkinliğini yansıtmaktadır.

**Cevap: D**

**34.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **grupla psikolojik danışma** süreçleri; grup yapısı, üyelerin etkileşimi, aktarım (transferans) dinamikleri ve grubun temel odak noktalarına göre farklı türlere ve kurallara ayrılır. Üyelerin birbirleriyle kurduğu ilişkiler terapötik bir ortam yaratırken, görev ve ürün odaklı gruplar ile bireyin içsel ve duygusal gelişimini hedefleyen grupların işlevleri birbirinden ayrılır.

**A)** **Grubun süresi grup dinamiğini oluşturan terapötik güçler arasında yer alır:** Grubun kaç oturum süreceği, oturumların sıklığı ve zaman sınırı (süre), üyelerin kendilerini açma hızını, odaklanma düzeyini ve etkileşim yoğunluğunu belirlediği için grup dinamiğini şekillendiren temel yapısal ve terapötik güçler arasındadır.

**B)** **Grupta çok sayıda transferans objesi vardır:** Bireysel psikolojik danışmada danışan yalnızca danışmana yönelik aktarım (transferans) geliştirirken, grupla psikolojik danışmada üye hem lidere hem de diğer grup üyelerine (anne, baba, kardeş figürlerini temsil edebilecek çok sayıda kişiye) yönelik **çoklu aktarım** geliştirme imkânı bulur.

**C)** **Açık gruplarda her üye için farklı oturumlarda sonlandırma yapılır:** Açık gruplarda gruptan ayrılan üyelerin yerine yeni üyeler katılabildiği ve her üyenin gruba başlama zamanı farklı olduğu için, hedeflerine ulaşan her üye için bireysel olarak **farklı oturumlarda sonlandırma** gerçekleştirilir.

**D)** **İşe yönelik grupların terapötik özelliği yoktur:** İşe (göreve) yönelik gruplar temel olarak belirli bir görevi tamamlamayı, karar almayı veya ürün ortaya koymayı amaçlasa da, grup sürecinde yaşanan iletişim, iş birliği, aidiyet duygusu ve geri bildirim mekanizmaları nedeniyle üyeler üzerinde **dolaylı da olsa iyileştirici (terapötik) bir etkiye** sahiptir; dolayısıyla terapötik özelliğinin hiç olmadığını söylemek yanlıştır.

**E)** **Birey/gelişim odaklı grupların amacı üyelerin duygusal ihtiyaçlarıdır:** Kişisel gelişim, yaşantı veya psikolojik danışma grupları gibi birey odaklı grupların temel amacı, üyelerin duygusal farkındalık kazanmalarını, kişiler arası ilişkilerini geliştirmelerini ve psikolojik-duygusal ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamaktır.

**Cevap: D**

**35.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **grupla psikolojik danışma** süreçlerinin iyileştirici güçleri, üyelerin grup içi paylaşımlar yoluyla yaşadıkları duygusal ve bilişsel farkındalıklarla ortaya çıkar. Soruda grup üyesi Boran'ın, gruptaki diğer arkadaşlarının da kendisi gibi mutsuzluk verici ve karmaşık aile geçmişlerine sahip olduğunu fark etmesi **evrensellik** kavramına örnek oluşturmaktadır. **Evrensellik; bireyin yaşadığı sorunların, acıların ve zorlayıcı yaşantıların yalnızca kendi başına gelmediğini, başkaları tarafından da deneyimlendiğini görerek yalnızlık hissinden kurtulmasını sağlayan iyileştirici bir grup etkenidir.**

**A)** **Umut aşılama:** Grup üyelerinin, kendileriyle benzer sorunları yaşamış ve bu süreçte olumlu değişimler gerçekleştirmiş diğer üyeleri gözlemleyerek kendi sorunlarının da çözülebileceğine dair iyimserlik ve inanç geliştirmesidir.

**B)** **Evrensellik:** Bireyin yaşadığı sorunların, acıların veya olumsuz geçmiş yaşantıların sadece kendisine özgü olmadığını, diğer grup üyelerinin de benzer zorluklar ve karmaşık duygular yaşadığını fark ederek **"yalnız değilim"** duygusuna ulaşmasıdır; Boran'ın gruptaki arkadaşlarının anne babalarının ve geçmişlerinin de kendi yaşantısına benzediğini dile getirmesi doğrudan bu iyileştirici etkeni yansıtır.

**C)** **Grup uyumu:** Grup üyelerinin grubun kurallarına, amaçlarına ve genel işleyiş düzenine ayak uydurması ve grup normlarını benimseyerek uyumlu davranışlar sergilemesidir.

**D)** **Grup bağlılığı:** Üyelerin gruba karşı duydukları aidiyet hissini, birbirlerine yönelik karşılıklı güveni, çekimi ve grup içinde kalma isteğini ifade eden temel yapısal bir güçtür.

**E)** **Özgecilik:** Grup üyelerinin birbirlerine destek olmaları, yapıcı geri bildirimler vermeleri ve kendi yaşantılarını paylaşarak başkalarına yardımcı olmaları sonucunda kendilerini değerli ve işe yarar hissetmeleridir.

**Cevap: B**

**36.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde grup liderinin kullandığı **terapötik beceriler**, oturumlar arası sürekliliği sağlamak, üyelerin yaşantıları arasında anlamlı ilişkiler kurmak ve grup dinamiğini derinleştirmek amacıyla kullanılır. Soruda grup lideri Elif Hanım'ın, sekizinci oturumda ailesiyle ilgili duygularını paylaşan Boran'ın bu yaşantısını daha önceki oturumlardan birinde okuluna ve öğretmenlerine karşı dile getirdiği benzer duygularla ilişkilendirmesi **bağlama** becerisine örnek oluşturmaktadır. **Bağlama; grup üyelerinin o an dile getirdikleri duygu, düşünce veya davranışları, diğer üyelerin paylaşımlarıyla ya da aynı üyenin önceki oturumlardaki ifadeleriyle birleştirerek ortak temaları ve örüntüleri görünür kılan bir liderlik becerisidir.**

**A)** **Paylaştırma:** Grup liderinin, üyelerin grup içi etkileşime katılmalarını teşvik etmek amacıyla birbirlerinin yaşantılarına ilişkin duygu ve düşüncelerini dile getirmelerini istemesi veya bir üyenin paylaşımını diğer üyelere yönlendirmesidir.

**B)** **İçerik yansıtma:** Danışanın anlattığı olayların, düşüncelerin veya durumların temel özünün ve nesnel bilgisinin lider tarafından kendi sözcükleriyle özetlenerek danışana geri verilmesidir.

**C)** **Problemin kişiselleştirilmesi:** Danışanın yaşadığı sorunların kaynağını dışsal etkenlerde veya başkalarında aramak yerine, kendi duygu, düşünce ve davranışlarının bu sorundaki payını fark etmesini sağlamaya yönelik bir müdahaledir.

**D)** **Bağlama:** Grup liderinin, bir üyenin mevcut oturumdaki paylaşımını diğer üyelerin yaşantılarıyla ya da kendi önceki oturumlardaki duygu ve düşünceleriyle ilişkilendirerek süreçler arası bütünlük kurmasıdır; Elif Hanım'ın Boran'ın ailesine yönelik duygularını geçmiş oturumlardaki okula ve öğretmenlerine yönelik benzer duygularıyla birleştirmesi doğrudan bu beceriyi yansıtır.

**E)** **Konuşmaya açık davet:** Danışanın veya grup üyelerinin kendilerini özgürce ifade etmelerini, konuyu derinleştirmelerini ve konuşmayı sürdürmelerini teşvik etmek amacıyla liderin sorduğu açık uçlu sorular ve yaptığı yönlendirmelerdir.

**Cevap: D**

**37.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde grup çalışmaları; grubu yöneten bir uzmanın bulunup bulunmamasına, grubun amacına ve üyelerin bir araya gelme biçimine göre farklı kategorilere ayrılır. Soruda yeni doğan bebeğini kaybeden Olcay Hanım'ın, **profesyonel bir uzman liderliği olmaksızın** kendi aralarında telefon zinciriyle toplanan ve aynı acı yaşantıyı paylaşan annelerin birbirine deneyim aktarımıyla destek olduğu bir gruba katılması **kendi kendine yardım grubu** kavramına örnek oluşturmaktadır. Kendi kendine yardım grupları; benzer yaşamsal sorunlara, kayıplara veya kriz durumlarına sahip bireylerin, **bir ruh sağlığı uzmanının liderliği olmadan** gönüllülük esasıyla bir araya gelerek deneyimlerini paylaştıkları ve birbirlerine **duygusal destek** sağladıkları dayanışma gruplarıdır.

**A)** **Grup üyeleri birbirlerine yardım etmek amacıyla lidersiz toplandığı için kendi kendine yardım grubudur:** Ortak bir krizi veya kaybı yaşayan bireylerin, **profesyonel bir psikolojik danışman liderliği bulunmaksızın** kendi öz örgütlenmeleriyle (telefon zinciriyle) toplanıp deneyim paylaşımı yoluyla birbirlerine destek olmaları **kendi kendine yardım gruplarının** temel özelliğidir.

**B)** **Grup, üyelerin yaşamlarında sorun yaratan problem alanlarıyla ilgili bilgi verme, bu bilgileri grup ortamında tartışma ve çözümler üretme, ilgili konularla ilgili farkındalık geliştirme, sorunlarla başa çıkma becerilerini geliştirmeyi amaçladığı için psikoeğitim grubudur: Psikoeğitim grupları**, alanında uzman bir lider tarafından yapılandırılmış bir program çerçevesinde **bilgi verme ve beceri kazandırma** amacıyla yürütülür; sorudaki grupta ise ne uzman bir lider ne de yapılandırılmış bir eğitim süreci bulunmaktadır.

**C)** **Bu grupta üyelerin daha derinlerdeki, bilinçdışı duygusal yaşantılarına inilmeye çalışılır:** Bilinçdışı çatışmaları çözmek ve köklü kişilik değişimi sağlamak profesyonel bir terapist yönetiminde yürütülen **psikoterapi gruplarının** (özellikle psikanalitik yönelimli grupların) amacıdır, **lidersiz dayanışma gruplarında** böyle bir klinik müdahale yapılmaz.

**D)** **Lider üyelerin durumlarını kabul edip değiştirmeye çalışmadığı ve sadece duygularını anlamaya çalıştığı için destek grubudur: Destek grupları** da ortak yaşantılara

sahip bireylerden oluşmakla birlikte, genellikle **bir profesyonel veya kurum öncülüğünde** yapılandırılır; soruda ise üyelerin kendi aralarında telefon zinciriyle **lidersiz** olarak toplandıkları açıkça belirtildiği için bu yapı doğrudan kendi kendine yardım grubunu tanımlar.

**E) Bir üye odakta olduğu diğer üyelerin zemin rolü üstlenmesinden dolayı birey/gelişim odaklı bir grup çalışması yapılmaktadır:** Şekil-zemin ilişkisi çerçevesinde her oturumda bir üyenin merkeze alındığı çalışma biçimi daha çok **gestalt** yönelimli psikolojik danışma veya terapi gruplarına özgüdür ve **uzman liderliği** gerektirir.

**Cevap: A**

**38.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **grupla psikolojik danışma süreci**; başlangıç (oryantasyon), geçiş (fırtına), eylem (çalışma) ve sonlandırma olmak üzere birbirini izleyen gelişimsel evrelerden oluşur. Sürecin en başında yer alan **başlangıç evresi**; üyelerin gruba uyum sağladığı, belirsizliklerin giderildiği, temel kuralların konulduğu ve psikolojik güvenliğin inşa edildiği temel hazırlık aşamasıdır. Üyelerin derinlemesine kişisel sorunlarını ele alması ve davranış değişikliği yaratması ise güvenin tam olarak sağlandığı daha sonraki **eylem (çalışma) evresinin** temel işlevidir.

**A) Sınırları belirleme ve yapılandırma:** Grubun amacı, oturum süreleri, gizlilik ilkesi ile üyelerin ve liderin sorumluluklarının netleştirilmesi, belirsizliği azaltmak amacıyla doğrudan **başlangıç evresinde** gerçekleştirilen temel bir yapılandırma ihtiyacıdır.

**B) Güven oluşturma:** Üyelerin kendilerini güvende hissederek açılabilmeleri ve gruba aidiyet geliştirebilmeleri için yargılanmayacakları güvenli bir iklimin inşa edilmesi, **başlangıç evresinin** en kritik ve öncelikli gereksinimidir.

**C) Üyelerin birbirlerini tanıması:** Gruba yeni katılan bireylerin yabancılık hissini aşmaları, birbirlerinin isimlerini ve temel özelliklerini öğrenerek ilk sosyal bağları kurmaları **başlangıç evresinin** doğal bir parçasıdır.

**D) İlk kaygılarla başa çıkma:** Üyelerin "Acaba kabul edilecek miyim?" veya "Kendimi nasıl ifade edeceğim?" gibi yeni bir ortama girmenin yarattığı **başlangıç kaygılarının** fark edilmesi ve yatıştırılması bu evrenin temel ihtiyaçlarındandır.

**E) Kişisel gündemler üzerinde etkili bir şekilde çalışma:** Üyelerin savunmalarını bırakarak kendi özel sorunlarını, duygusal çatışmalarını ve bireysel hedeflerini derinlemesine ele alıp çözüm üretmeye başlamaları **başlangıç evresinin** değil, yüksek güven ve bağlılığın oluştuğu **eylem (çalışma) evresinin** temel özelliğidir.

**Cevap: E**

**39.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **Holland'ın Tipoloji (kişilik-çevre uyumu) Kuramı'na** göre bireyler; gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci ve geleneksel olmak üzere altı temel kişilik tipinden birine veya bunların bileşimine sahiptir ve kendi kişilik yapılarına uygun çalışma ortamlarına yönelirler. Bu tipler arasında yer alan **araştırmacı (aydın) tip**; **olguları gözlemlemeye, sorgulamaya, bilimsel yöntemlerle analiz etmeye ve soyut problemleri çözmeye odaklanan, bilişsel ve entelektüel etkinliklerden hoşlanan bireyleri tanımlar.**

**A) Atak, saldırgan, kas etkinliği ve motor koordinasyonunu gerektiren işlerde başarılı, erkeksi, bedence güçlü, sade, doğal insanlardır:** Somut nesnelerle, makinelerle ve açık havada fiziksel güç kullanarak çalışmayı seven bu bireyler **gerçekçi (realistik) tipin** özelliklerini yansıtır.

**B) Duygulardan çok nesneleri anlamak isterler, kendilerini sıkı bir kontrol altında tutarlar ve çevrede daima iyi bir izlenim bırakmak isterler:** Kurallara bağlılık, düzenlilik, otoriteye uyum, verileri sistematik biçimde işleme ve öz denetim gibi özellikler **geleneksel (konvansiyonel) tipin** belirgin nitelikleridir.

**C) Başka insanlarla bir arada olmaktan, onlara yardım etmekten hoşlanırlar, insanları ve duygularını anlama çabası gösterirler:** İletişim kurma, başkalarını eğitme, iyileştirme ve empati yapma eğilimi yüksek olan bu bireyler **sosyal tipin** temel özelliklerini taşır.

**D) Yapmaktan çok düşünmeyi, beden güçleri yerine zihinsel güçlerini kullanmayı tercih ederler, uysal, alçakgönüllü, başarma**

**güdüsü yüksek, düşünceleri esnek, topluluktan hoşlanmayan bağımsız insanlardır:** Analitik düşünme, bilimsel merak, entelektüel bağımsızlık ve bireysel araştırma yapma eğilimi yüksek olan bu profil doğrudan **araştırmacı tipin** temel özelliklerini tanımlar.

E) **Dışa dönüktürler ve diğer insanları ikna edip yönetmek isterler, insanlarla devamlı ilişki halindedirler:** Liderlik etme, başkalarını etkileme, örgütsel ve ekonomik hedeflere ulaşma arzusu taşıyan bu bireyler **girişimci tipin** belirgin özelliklerini gösterir.

**Cevap: D**

**40.** Mesleki rehberlik hizmetlerinde **bireylerin yetenek alanları** ile mesleklerin gerektirdiği bilişsel ve mekânsal niteliklerin uyumlu olması, mesleki uyum ve başarı açısından kritik öneme sahiptir. Soru kökünde özellikleri verilen **uzay ilişkilerini görebilme yeteneği** gelişmiş bir bireyin özellikle **mimarlık** mesleğine yönelmesi uygundur. Uzay ilişkilerini görebilme yeteneği; nesneleri üç boyutlu olarak zihinde tasarlayabilme, çizimlerin uzaysal karşılıklarını canlandırabilme ve geometrik yapıcı düşünme kapasitesini ifade eder.

A) **Mimarlık:** Plan, kesit ve projeler gibi iki boyutlu verileri üç boyutlu yapısal formlara dönüştürmeyi ve mekânsal ilişkileri kusursuz bir şekilde kurgulamayı gerektirdiği için **uzay ilişkilerini görebilme yeteneğinin** en temel ve yoğun biçimde kullanıldığı meslektir.

B) **Öğretmenlik:** Bilgi aktarımı, sınıf yönetimi ve pedagojik formasyon odaklı olduğu için daha çok **sözel yetenek** ve güçlü sosyal iletişim becerilerine dayanır.

C) **Psikolojik danışmanlık:** Bireylerin iç dünyasını anlama ve terapötik ilişki kurma süreçlerini kapsadığından ağırlıklı olarak **sözel ifade** ve empati yeteneği gerektirir.

D) **İşletmecilik:** Yönetim, pazarlama, finansal analiz ve organizasyon becerilerini gerektirdiği için daha çok **sayısal akıl yürütme** ve liderlik niteliklerine dayanır.

E) **Doktorluk:** Canlı fizyolojisini anlama ve hastalıkları teşhis etme süreçlerinde yüksek akademik kapasite ile birlikte cerrahi alanlarda **el-göz koordinasyonu** gerektirir.

**Cevap: A**

**41.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **Ginzberg ve arkadaşlarının Kariyer Gelişim Kuramı**; mesleki gelişimi fantezi, geçici ve gerçekçi dönem olmak üzere üç temel evrede ele alır ve bu evrelerin sonuncusu olan **gerçekçi dönemi** kendi içinde **keşfetme, billurlaşma ve belirleme** alt basamaklarına ayırır. Soruda verilen üniversite öğrencilerinden Mert'in farklı alanlara ilgi duyup karar verememesi **keşfetme**, Cansu'nun ilgisini mimarlık alanında netleştirerek bu yönde somut adımlar atması **billurlaşma**, Emre'nin ise iç mimarlık alanında uzmanlaşmaya yönelik yüksek lisans ve çalışma yeri planlamaları yapması **belirleme** basamağına örnek oluşturmaktadır. Gerçekçi dönemin bu alt basamakları; bireyin önce seçenekleri araştırdığı, ardından genel bir meslek alanını netleştirdiği ve son olarak bu alan içinde daraltılmış bir uzmanlık dalına karar verdiği sıralı bir süreci ifade eder.

I. **Mert'in durumu (Keşfetme):** Bireyin üniversite eğitiminin başlangıcında farklı disiplinleri ve dersleri deneyimlediği, ilgilerini ve seçeneklerini araştırdığı ancak henüz kesin bir mesleki karar vermeyerek alternatifleri açık tuttuğu **keşfetme** basamağını yansıtır.

II. **Cansu'nun durumu (Billurlaşma):** Bireyin önceki deneyimlerini ve kendi niteliklerini değerlendirerek seçenekleri elediği, belirli bir genel meslek alanında (mimarlık) kararını netleştirdiği ve staj başvuruları gibi o alana yönelik **somut hazırlıklara** başladığı **billurlaşma** basamağını ifade eder.

III. **Emre'nin durumu (Belirleme):** Bireyin karar kıldığı ana meslek alanı içinde daha dar ve özel bir uzmanlık dalını (iç mimarlık) seçtiği, bu uzmanlığa yönelik lisansüstü eğitim araştırmaları ve kariyer konumlandırma planları yaptığı **belirleme** basamağına karşılık gelir.

**Cevap: C**

**42.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **kariyer gelişim kuramları**, birey ile çalışma ortamı arasındaki uyumu ve bu uyumun sürdürülebilirliğini farklı dinamiklerle açıklar. Soruda Hakan Bey'in iş koşullarındaki memnuniyetsizliklerinin amirleri tarafından iyileştirilmesi ve amirlerin de geri bildirim vererek Hakan Bey'in performansını artırmaya çalışması yoluyla sağlanan karşılıklı uyum süreci **Minnesota İşe Uyum Kuramı** ile açıklanır. Minnesota İşe Uyum Kuramı; bireyin **yetenek ve değerleri** ile iş ortamının **gereksinimleri ve pekiştireçleri** arasındaki sürekli etkileşime odaklanan ve bir uyumsuzluk ortaya çıktığında hem bireyin hem de çevrenin uyumu yeniden sağlamak için karşılıklı **ayarlama davranışları** sergilediğini savunan kişi-çevre uyumu temelli kuramdır.

**A)** **Minnesota işe uyum kuramı:** Bireyin değerlerinin ve gereksinimlerinin iş ortamının sunduğu **pekiştireçlerce** karşılanması (**iş doyumu**) ile işin gereklerinin bireyin **yeteneklerince** karşılanması (**iş yeterliliği**) arasındaki dinamik ve karşılıklı etkileşimi inceler; uyumsuzluk durumunda hem çalışanın hem de iş ortamının uyumu yeniden kurmak adına sergilediği karşılıklı **ayarlama davranışları** doğrudan Hakan Bey ile amirleri arasındaki süreci yansıtır.

**B)** **Tipoloji kuramı:** Holland tarafından geliştirilen bu kuram, bireylerin altı temel kişilik tipinden (gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci, geleneksel) hangisine sahipse o kişilik yapısına uygun çalışma ortamını seçtiğini savunur.

**C)** **Psikanalitik kuram:** Bireyin meslek seçimini çocukluk dönemi yaşantıları, bilinçdışı savunma mekanizmaları (özellikle **yüceltme**) ve temel içgüdüsel dürtülerin doyurulma biçimiyle açıklar.

**D)** **Daraltma ve uzlaşma kuramı:** Gottfredson'un geliştirdiği bu kuram, çocukluktan itibaren cinsiyet rolleri, sosyal statü (prestij) ve benlik algısına göre kabul edilemez meslek seçeneklerinin elenmesini (**daraltma**) ve ulaşılamayan ideallerden vazgeçilerek gerçekçi seçeneklere yönelinmesini (**uzlaşma**) ele alır.

**E)** **İhtiyaç kuramı:** Roe tarafından ortaya konulan bu kuram, erken çocukluk dönemindeki **anne-baba tutumlarının** bireyde oluşturduğu temel psikolojik ihtiyaçların, yetişkinlikte insanlara yönelen veya insanlardan uzak duran mesleklerin seçimini belirlediğini savunur.

**Cevap: A**

**43.** Jung'un Analitik Kuramı'ndan temel alan **Myers-Briggs Psikolojik Tipler Kuramı**, bireylerin meslek seçiminde **dünyayı algılama (bilgi toplama)** ve bu algılara dayanarak **karar verme (yargılama)** biçimlerini ön plana alır. Kurama göre bireyler; enerjilerini yöneltme (dışa dönük-içe dönük), bilgiyi algılama (duyusal-sezgisel), karar verme (düşünen-hisseden) ve dış dünyaya uyum sağlama (yargılayan-algılayan) boyutlarındaki **bilişsel tercihlerine** en uygun çalışma ortamlarını ve meslekleri seçerler.

**A)** **Bireylerin sahip oldukları benlik algılarını:** Meslek seçimini bireyin kendine ilişkin algılamalarının (**benlik kavramının**) mesleki alana yansıtılması ve yaşam boyu gelişimi olarak ele alan görüş **Super'ın Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramı'na** aittir.

**B)** **Bireylerin dünyayı gözlemleme ve algılama biçimlerine dayanarak nasıl karar aldıklarını:** Myers ve Briggs'in psikolojik tipler yaklaşımı; bireyin çevreden verileri **algılama** (duyusal veya sezgisel) ve bu verilere göre **karar alma** (düşünme veya hissetme) süreçlerindeki baskın eğilimlerinin mesleki tercihlerini doğrudan belirlediğini savunur.

**C)** **Bireylerin çocukluk yıllarında doyuma ulaşamamış dürtülerini:** Erken çocukluk döneminde karşılanmamış temel psikolojik ihtiyaçların ve bilinçdışı savunma mekanizmalarının (**yüceltme**) yetişkinlikteki meslek seçimini yönlendirdiğini savunan yaklaşım **Roe'nun İhtiyaç Kuramı** ve **psikanalitik kuramdır.**

**D)** **Bireylerin içinden geçtikleri yaşam dönemlerini ve bu dönemlerde gösterdikleri sosyal davranış örüntülerini:** Kariyer gelişimini büyüme, araştırma, yerleşme, koruma ve çöküş gibi ardışık **yaşam dönemleri** ve her döneme özgü gelişim görevleri üzerinden inceleyen yaklaşım **Ginzberg** ve **Super** gibi gelişimsel kuramcılara aittir.

**E)** **Bireylerin meslek seçiminde çevrelerindeki modellerin nasıl bir rol oynadığını:** Mesleki tercihlerin gözlem yoluyla öğrenme, rol modeller ve pekiştireçler aracılığıyla şekillendiğini vurgulayan yaklaşım **Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı'dır**.

**Cevap: B**

**44.** **Donald Super'in Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramı**, mesleki gelişimi çocukluktan yaşlılığa kadar kesintisiz devam eden yaşam boyu bir süreç olarak ele alır ve bu süreci **beş temel gelişim evresine** ayırır. Bu evrelerin her biri, bireyin **benlik kavramının** olgunlaşmasında ve kariyer rollerinin şekillenmesinde kritik bir dönüm noktası oluşturur. Kuramda yer alan **büyüme evresi (0-14 yaş)** fanteziler, oyunlar ve taklitler yoluyla yetişkin rollerinin denendiği; **araştırma evresi (15-24 yaş)** yetenek ve ilgilerin gerçekçi bir gözle incelenerek kariyer tercihlerinin yapıldığı; **yerleşme evresi (25-44 yaş)** meslekte kalıcı bir yer edinilip basamaklarda ilerlendiği; **koruma evresi (45-64 yaş)** ulaşılan mesleki statü ve kazanımların sağlamlaştırıldığı; **çöküş evresi (65 yaş ve üstü)** ise iş yaşamından çekilerek emekliliğe uyum sağlandığı dönemdir.

**A)** **Emeklilik sonrası zamanını verimli geçirebilmek için sosyal kulüplere üyelik başvurusu yapması:** Çalışma yaşamından çekilme, fiziksel ve zihinsel enerjinin azalmasına uyum sağlama ve emeklilik sonrası yeni yaşam rolleri geliştirme görevleri **çöküş (65 yaş ve sonrası)** dönemine aittir.

**B)** **Rol oyunlarında farklı meslekleri taklit ederek kendini öğretmen gibi hayal etmesi:** Çocukluk yıllarında hayal kurma, oyunlar yoluyla yetişkin rollerini deneme ve merak duygusuyla şekillenen bu davranışlar **büyüme (0-14 yaş)** döneminin temel özellikleridir.

**C)** **Çalıştığı iş yerinde görevini sürdürmek için yeni sertifikalar alarak rekabet gücünü korumaya çalışması:** Bireyin ulaştığı mesleki konumu ve kazanımlarını kaybetmemek adına mesleki bilgilerini güncelleyerek yerini sağlamlaştırmaya çalışması **koruma (45-64 yaş)** evresini yansıtır.

**D)** **Üniversitelerin bölümlerini ve mezunlarının iş olanaklarını inceleyerek kariyer tercihi yapmaya yönelmesi:** Ergenlik ve genç yetişkinlik yıllarını kapsayan **araştırma (15-24 yaş)** döneminde birey, alternatif eğitim alanlarını ve mesleklerin koşullarını araştırarak kendine uygun **kariyer tercihini netleştirme** (billurlaştırma ve belirleme) görevini yerine getirir.

**E)** **Mesleğinde birkaç yıl çalıştıktan sonra yöneticilik pozisyonları için gerekli deneyimi biriktirmeye çalışması:** Seçilen meslek alanında kalıcı bir yer edinme, uzmanlaşma ve kariyer basamaklarında ilerleme çabaları **yerleşme (25-44 yaş)** döneminin karakteristik davranışlarıdır.

**Cevap: D**

**45.** Eğitimde ölçme ve değerlendirme süreçlerinde **normal dağılım eğrisi**, aritmetik ortalamanın tam merkezde yer aldığı ve dağılımın ortalamaya göre **tam simetrik** bir yapı sergilediği çan eğrisi modelidir. Soruda varyansları, şekilleri ve ranjları aynı olan iki farklı normal dağılım grubu için Defne'nin 1. grupta kendisinden **düşük puan alan** kişi sayısı ile 2. grupta kendisinden **yüksek puan alan** kişi sayısının eşit olduğu belirtilmektedir. Bu simetri koşulunun sağlanabilmesi için Defne'nin puanının her iki grubun aritmetik ortalamasına olan **uzaklığının eşit** olması, yani iki ortalamanın **tam orta noktasında** yer alması gerekir: (58 + 66) / 2 = 62.

**A)** **58:** Bu puan doğrudan **1. grubun aritmetik ortalamasına** eşittir; Defne 58 puan almış olsaydı 1. grubun yarısından (%50) yüksek, ancak ortalaması 66 olan 2. grubun büyük çoğunluğundan düşük puan almış olacağından sol ve sağ alan simetrisi bozulurdu.

**B)** **59:** Bu puan 1. grubun ortalamasına (58) yalnızca **1 puan** uzaklıktayken 2. grubun ortalamasına (66) **7 puan** uzaklıktadır; iki grubun varyansları aynı olduğu için bu eşitsiz uzaklık yüzdelik dilimlerin eşit olmasını engeller.

**C)** **60:** Bu puan 1. grubun ortalamasının **2 puan** üzerinde, 2. grubun ortalamasının ise **6 puan** altındadır; dağılımların biçimleri özdeş olduğundan ortalamalara olan mesafelerin farklı olması gruplardaki kişi sayılarının eşitliğini bozar.

**D)** **61:** Bu puan 1. grubun ortalamasına **3 puan**, 2. grubun ortalamasına ise **5 puan** mesafede yer alır; simetrik normal dağılım eğrilerinde eşit alanların oluşabilmesi için puanın her iki merkezden eşit uzaklıkta konumlanması zorunludur.

**E)** **62:** Varyansları ve ranjları özdeş olan iki normal dağılımda, 1. grubun ortalamasının **4 puan** üzerinde (58 + 4 = 62) yer alan bir puanın solunda kalan alan ile 2. grubun ortalamasının **4 puan** altında (66 - 4 = 62) yer alan aynı puanın sağında kalan alan birbirine **tamamen simetrik ve eşittir**; dolayısıyla Defne'nin aldığı puan kesin olarak 62'dir.

**Cevap: E**

**46.** Eğitimde ölçme ve değerlendirme süreçlerinde değişkenlerin sahip olduğu matematiksel özellikleri ve bilgi düzeyini belirleyen **ölçek türleri**; en basitten en gelişmişe doğru **sınıflama, sıralama, eşit aralıklı ve eşit oranlı** olmak üzere dört temel düzeyde incelenir. Soruda bireylerin uzaktan eğitim sistemiyle geçirdikleri sürenin **"toplam gün sayısı"** olarak ölçülmesi, **mutlak (gerçek) sıfır** noktasına sahip olduğu ve veriler arasında katlı oranlama yapılabildiği için **oranlı ölçek** düzeyindedir. Sıfır gün geçirmek o özelliğin gerçek anlamda hiç bulunmadığını (yokluğunu) ifade ettiğinden ve 10 günün 5 günün tam iki katı olduğu söylenebildiğinden, bu değişken en üst düzey bilgi veren oran ölçeğiyle ölçülmüştür.

**A)** **Sınıflama:** Nesnelerin veya bireylerin yalnızca belli bir özelliğe sahip olup olmamalarına göre kategorilere ayrıldığı (cinsiyet, medeni durum, kan grubu gibi), matematiksel büyüklük veya miktar bildirmeyen en alt düzey ölçektir.

**B)** **Sıralama:** Bireylerin veya nesnelerin sahip oldukları özellik miktarına göre azdan çoğa ya da çoktan aza doğru dizildiği (başarı sırası, boy sırası gibi), ancak aradaki farkların eşit olmadığı ölçektir.

**C)** **Aralık:** Başlangıç noktası olarak **izafi (tanımlanmış/keyfi) sıfır** kullanan, birimler arası farkların eşit olduğu ancak yokluk ifade etmediği için katlı oranlamaya izin vermeyen (termometre ile sıcaklık ölçümü, takvim yılları, başarı testi puanları gibi) ölçektir.

**D)** **Türetilmiş:** Temel dört ölçek türünden (sınıflama, sıralama, aralık, oran) biri olmayıp, ölçme literatüründe farklı ölçme sonuçlarının matematiksel işlemlerle birleştirilmesinden elde edilen **dolaylı ölçme** türünü ifade eden çeldirici bir kavramdır.

**E)** **Oran:** Başlangıç noktası olarak özelliğin tam yokluğunu gösteren **gerçek (mutlak) sıfır** noktasını kullanan, eşit birimlere sahip olan ve değerler arasında çarpma-bölme yoluyla **katlı karşılaştırma** (10 gün, 5 günün iki katıdır gibi) yapılabilen en gelişmiş ölçek türüdür; süre, uzunluk, ağırlık ve gün sayısı ölçümleri doğrudan bu ölçek düzeyindedir.

**Cevap: E**

**47.** Okul psikolojik danışma ve rehberlik yıllık planları hazırlanırken rehberlik faaliyetleri dört temel program kategorisine ayrılarak planlanır ve bu kategoriler okulun bütüncül rehberlik hizmetlerinin kapsamını belirler. İlk kategori olan **rehberlik müfredatı**, her düzeyden tüm öğrencilere normal büyüme ve gelişim bilgisi sağlamak ve yaşam becerilerini kazanıp kullanmalarına yardımcı olmak amacıyla sınıf rehberliği ve okul kapsamlı grup etkinlikleri yoluyla sunulan çalışmaları içerir. İkinci kategori olan **bireysel planlama**, öğrencilerin kişisel-sosyal, eğitsel ve kariyer gelişim planlarını oluşturmalarına ve kendi öğrenimlerini yönetmelerine yardımcı olmak için bireyi tanıma, bilgi verme, yerleştirme ve izleme stratejileriyle yürütülen etkinlikleri kapsar. Üçüncü kategori olan **müdahale hizmetleri**, kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki gelişim alanlarında sorun yaşayan öğrencilere yardımcı olmak amacıyla bireysel veya grupla psikolojik danışma, konsültasyon, krize müdahale ve sevk çalışmalarını içerir. Dördüncü kategori olan **sistem desteği** ise doğrudan öğrenciye sunulan hizmetlerden ziyade okulun rehberlik programının sağlıklı yürütülmesini, kurum içi ve kurumlar arası iş birliğini, mesleki gelişimi, komisyon ve danışma kurullarının çalışmasını sağlayan idari, örgütsel ve yapısal faaliyetleri kapsar.

**A)** **Bireyi tanıma:** Öğrencilerin ilgi, yetenek, kişilik özellikleri ve gelişim öykülerini belirlemeye yönelik test, envanter ve görüşme tekniklerini içeren bu çalışmalar doğrudan **bireysel planlama** kategorisi altında yürütülen stratejiler arasında yer alır.

**B)** **Sevk hizmeti:** Profesyonel yardım sınırlarını aşan ya da farklı uzmanlık alanları gerektiren vakaların ilgili kurum ve uzmanlara yönlendirilmesi süreci doğrudan **müdahale hizmetleri** (bireysel veya grupla psikolojik danışma, konsültasyon, krize müdahale ve sevk) kapsamında yer alır.

**C)** **Bilgi verme:** Öğrencilere üst öğrenim kurumları, meslekler, kariyer olanakları veya uyum süreçleri hakkında rehberlik etmek amacıyla düzenlenen bilgilendirme oturumları **bireysel planlama** kategorisinin temel stratejilerinden biridir.

**D) Oluşturulacak danışma kurulları:** Okulda yürütülecek PDR hizmetlerinin planlanması, eşgüdümün sağlanması ve programın işleyişine yönelik kararların alınması amacıyla kurulan danışma kurulları, okulun örgütsel yapısını ve program yönetimini desteklediği için doğrudan **sistem desteği** bölümüne yazılır.

**E) İzleme:** Yapılan müdahalelerin, tercihlerin veya yönlendirme kararlarının sonuçlarının takip edilmesi ve değerlendirilmesi süreci **bireysel planlama** stratejileri arasında yer alır.

**Cevap: D**

**48.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **gelişimsel rehberlik anlayışı**; rehberliği yalnızca kriz anlarında veya sorun ortaya çıktığında başvurulan krize müdahale süreci olarak değil, bireyin **tüm gelişim alanlarında** (kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki) yaşam boyu desteklenmesini hedefleyen **önleyici ve proaktif** bir yaklaşım olarak ele alır. Bu doğrultuda gelişimsel rehberlik modelinde hizmetler **tüm öğrencilere yönelik**, gelişim dönemlerinin ihtiyaçlarına duyarlı, **önleyici odaklı** ve okul paydaşlarının (öğretmen, yönetici ve aile) **tam iş birliğiyle** yürütülür; dolayısıyla çalışmaların yalnızca sorun yaşayan bireylere indirgenmesi veya ağırlıklı olarak bireysel psikolojik danışma seanslarına dayandırılması bu anlayışla bağdaşmaz.

**I. Rehberlik çalışmalarının özellikle sorun yaşayan öğrencilere yönelik olarak yürütülmesi:** Geleneksel veya krize müdahale odaklı anlayışın bir özelliği olup, gelişimsel rehberlikte hizmetler **tüm öğrencileri** kapsar; bu nedenle bu uygulamanın gelişimsel anlayışla **bağdaşması beklenmez.**

**II. Öğrencilerin gelişim dönemlerine özgü ihtiyaçlarının rehberlik programına yansıtılması:** Gelişimsel rehberlik programlarının merkezinde öğrencilerin yaş ve gelişim dönemlerine özgü **gelişim görevleri** ile ihtiyaçları yer alır; bu uygulama gelişimsel anlayışla tamamen **bağdaşır**.

**III. Öğrencilerin gelişimini destekleyici çalışmaların sorun ortaya çıkmadan önce planlanması:** Gelişimsel rehberlik yaklaşımı doğası gereği **önleyici (proaktif)** bir nitelik taşır ve sorunlar ortaya çıkmadan önce tedbir almayı amaçlar; bu nedenle bu uygulama gelişimsel anlayışla **bağdaşır**.

**IV. Rehberlik hizmetlerinin aile, öğretmen ve yöneticilerle iş birliği içinde yürütülmesi:** Bütüncül rehberlik programlarının başarıya ulaşması okul yönetimi, öğretmenler ve velilerin aktif desteğini ve **iş birliğini** gerektirir; bu uygulama gelişimsel anlayışla **bağdaşır**.

**V. Rehberlik hizmetlerinin ağırlıklı olarak bireysel psikolojik danışma görüşmelerine dayandırılması:** Gelişimsel rehberlikte hizmetler sınıf rehberliği etkinlikleri, kapsamlı grup çalışmaları ve gelişimsel programlar aracılığıyla **tüm kitleye** ulaştırılır; rehberliğin ağırlıklı olarak bireysel danışmaya dayandırılması ise geleneksel klinik yaklaşımı yansıttığı için gelişimsel anlayışla **bağdaşmaz**.

**Cevap: B**

**49.** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde **etik ilkeler**, danışma sürecinin profesyonel sınırlar içerisinde yürütülmesini ve danışanın haklarının korunmasını güvence altına alır. Soruda psikolojik danışmanın, önceden belirlediği plana katı biçimde bağlı kalmak yerine danışanın süreçteki **gerçek ihtiyaçlarını yeniden değerlendirerek** ilerleme sağlamayacak bir tekniği bırakması ve danışan için daha işlevsel bir müdahaleye yönelmesi doğrudan **yararlılık (iyilik yapma)** ilkesiyle açıklanır. **Yararlılık ilkesi**, psikolojik danışmanın tüm mesleki karar ve uygulamalarında danışanın **iyilik halini artırmayı**, gelişimini desteklemeyi ve danışana **en yüksek düzeyde fayda sağlamayı** temel ölçüt olarak almasını zorunlu kılar.

**A) Gizlilik:** Danışanın görüşme sürecinde paylaştığı kişisel bilgilerin, düşüncelerin ve kayıtların danışanın açık rızası olmadan (yasal zorunluluklar ve kendine/başkasına zarar verme riski dışında) üçüncü kişilerle paylaşılmamasını ifade eden etik ilkedir.

**B)** **Gönüllülük:** Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin zorlama veya baskı olmaksızın, bireyin kendi **özgür iradesi ve isteği** doğrultusunda yürütülmesi gerektiğini vurgulayan temel ilkedir.

**C)** **Bireysel farklılıklara saygı:** Her bireyin kendine özgü değerlerine, inançlarına, kültürel geçmişine, yaşam tarzına ve kişilik özelliklerine önyargısız ve koşulsuz kabulle yaklaşılmasını esas alan ilkedir.

**D)** **Yararlılık:** Psikolojik danışmanın mesleki bilgi ve becerilerini kullanarak danışanın **en yüksek yararına** hareket etmesini, danışana fayda sağlamayan etkisiz müdahalelerden vazgeçip danışanın **iyilik halini destekleyecek** en uygun tekniklere yönelmesini gerektiren temel etik ilkedir.

**E)** **Özerklik:** Danışanın kendi yaşamıyla ilgili kararları alma, kendi seçimlerini yapma ve bağımsız hareket etme hakkına saygı duyulmasını; danışmanın danışan adına karar vermemesini ifade eden etik ilkedir.

**Cevap: D**

**50.** Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği tarafından yayımlanan **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Çalışanlar İçin Etik Kurallar** yönergesine göre psikolojik danışmanlar; mesleki uygulamalarında, danışanlarla kurdukları terapötik ilişkide ve kendilerini tanıtırken **dürüstlük, doğruluk ve saydamlık** ilkelerini esas almakla yükümlüdür. Soruda bekâr olan Semih Bey'in, danışanlarının olumsuz tutum geliştireceği kaygısıyla seanslara yüzük takarak girmesi ve kendini evliymiş gibi tanıtması, doğrudan danışanları yanıltmaya yönelik bir tutum olup **dürüst ve saydam olma (dürüstlük)** etik kuralına aykırılık oluşturur. Psikolojik danışman, mesleki kimliği, uzmanlık alanı ve kişisel durumu hakkında danışanlarına hiçbir şekilde **gerçek dışı beyanda** bulunamaz veya yanıltıcı izlenim yaratamaz.

**A)** **Bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlı olma:** Psikolojik danışmanın danışanlarının yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, sosyoekonomik düzey, din veya yaşam tarzı gibi **farklılıklarına saygı göstermesini** ve önyargısız yaklaşmasını gerektiren ilkedir; Semih Bey'in davranışı danışanların farklılıklarına yönelik bir ayrımcılık değil, kendi medeni durumuyla ilgili yanıltıcı bir beyandır.

**B)** **Dürüst ve saydam olma:** Psikolojik danışmanın mesleki ilişkilerinde **açık, güvenilir ve doğru** davranmasını; danışanları aldatıcı, yanıltıcı veya gerçeği çarpıtıcı her türlü söz ve davranıştan (örneğin evli olmadığı hâlde yüzük takıp kendini evli tanıtmak gibi) kaçınmasını zorunlu kılan temel etik ilkedir.

**C)** **Toplumsal sorumluluk:** Psikolojik danışmanın içinde yaşadığı toplumun refahına katkıda bulunmasını, insan haklarını savunmasını ve mesleki bilgisini **toplum yararına** sunmasını ifade eden etik kuraldır.

**D)** **Mesleki yetkinlik:** Psikolojik danışmanın yalnızca **eğitimini ve süpervizyonunu aldığı** uzmanlık alanlarında hizmet vermesini, sınırlarını bilmesini ve mesleki bilgisini sürekli güncellemesini gerektiren ilkedir; soruda Semih Bey'in aile danışmanlığı üzerine uzmanlaştığı belirtildiği için mesleki yetkinlik açısından bir ihlal söz konusu değildir.

**E)** **Mesleki ve bilimsel sorumluluk:** Psikolojik danışmanın mesleğini icra ederken **bilimsel temellere** dayanmasını, mesleğin saygınlığını korumasını ve meslektaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmesini kapsayan genel etik ilkedir.

**Cevap: B**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** Kişilik psikolojisi literatüründe Robert McCrea ve Paul Costa tarafından geliştirilen **beş faktör modeli (büyük beşli)**, insan kişiliğini yaşam boyu gelişim gösterebilen **özdisiplin (sorumluluk)**, **nevrotizm (duygusal dengelilik)**, **deneyime açıklık**, **dışadönüklük** ve **uyumluluk** olmak üzere beş temel boyut üzerinden inceler. Bu modelde yer alan her bir boyut, bireylerin davranış örüntüleri ile sosyal uyum biçimlerini iki uçlu bir süreklilik üzerinde değerlendirir. Başarı ve iş durumlarında ortaya çıktığı için "başarma isteği" olarak da nitelendirilen **özdisiplin**, bireyin öz denetim düzeyini yansıtırken planlı, dikkatli, dakik ve azimli olma özelliklerini içerir. **Duygusal denge** ve kişisel uyum sürekliliğini temsil eden **nevrotizm** boyutunun diğer ucunda ise kaygılı ve gergin olmanın zıddı olan **duygusal dengelilik** bulunur. Yeni fikirlere, esnekliğe ve zihinsel meraka odaklanan boyut **deneyime açıklık** iken; sosyallik, atılganlık, enerji ve girişimcilik özellikleri **dışadönüklük** boyutunu, yardımseverlik, güven ve iş birliği eğilimi ise **uyumluluk** boyutunu ifade eder.

I. **Grup çalışmalarında liderlik yapmaya istekli ve aktif olma:** Sosyal etkileşim kurma, atılganlık ve girişkenlik içeren bu öğrenci davranışları doğrudan **dışadönüklük** boyutuna örnektir.

II. **Arkadaşlarıyla iş birliği içinde ve uzlaşmacı davranma:** Yardımseverlik, güven duyma ve başkalarıyla uyum içinde hareket etme eğilimini yansıtan bu davranışlar doğrudan **uyumluluk** boyutuna örnektir.

III. **Ödevlerini zamanında ve titizlikle tamamlama:** Planlı hareket etme, dakiklik, dikkatlilik ve sorumluluk bilincini gösteren bu davranışlar doğrudan **özdisiplin (sorumluluk)** boyutuna örnektir.

**Cevap: C**

**2.** Psikoloji ve fizyolojik psikoloji alanında **Parkinson hastalığı**, bireyin hareketlerini başlatmasında, sürdürmesinde ve kas kontrolünü sağlamasında güçlükler yaşamasıyla kendini gösteren bir sinir sistemi rahatsızlığıdır. Bu durumun temelinde, motor hareketlerin düzenlenmesinde kritik rol oynayan **dopamin nörotransmitterinin eksikliği yatmaktadır.** Beyinde hareket kontrolü ve reflekslerle ilişkili yapıları barındıran **orta beyin bölgesindeki dopamin üreten sinir hücrelerinin işlevini yitirmesi sonucunda;** ellerde titreme, hareketlerde yavaşlama ve kaslarda katılık gibi belirtiler ortaya çıkar.

A) **Serotonin – Oksipital lob:** Duygudurum, uyku ve iştah düzenlenmesinde etkili olan serotonin ile görme merkezinin bulunduğu oksipital lob, hareket kontrolündeki bu kayıpla **ilişkili değildir.**

B) **GABA – Temporal lob:** Sinir sistemini yatıştırıcı ve baskılayıcı etkiye sahip GABA ile işitme ve bellek süreçlerinden sorumlu temporal lob eşleştirmesi **Parkinson hastalığını açıklamamaktadır.**

C) **Asetilkolin – Parietal lob:** Bellek ve öğrenme süreçlerinde rol alan asetilkolin eksikliği daha çok Alzheimer hastalığıyla ilişkilendirilirken; dokunma ve mekânsal algıdan sorumlu **parietal lob hareket başlatma merkezi değildir.**

D) **Dopamin – Orta beyin:** İstemli hareketlerin başlatılması ve koordinasyonunu sağlayan **dopamin** maddesinin, hareket kontrol merkezlerini barındıran **orta beyin** bölgesindeki hücre kaybına bağlı olarak azalması doğrudan **Parkinson hastalığına yol açar.**

E) **Noradrenalin – Hipotalamus:** Uyanıklık ve stres tepkilerinde görev alan noradrenalin ile vücudun iç dengesini (açlık, susuzluk, vücut ısısı) düzenleyen hipotalamus, **Parkinson hastalığındaki hareket bozukluğunun temel kaynağı değildir.**

**Cevap: D**

**3.** Öğrencilerin başlangıçta farklı düşüncelere sahipken bir WhatsApp grubunda sürekli tartıştıktan sonra fiyatların fahiş olduğu yönünde çok daha uç, keskin ve ortak bir kararla protesto mektubu yazmaları **grup kutuplaşması** süreciyle açıklanır. Sosyal psikoloji literatüründe **grup kutuplaşması**, bir gruptaki bireylerin ortak bir konu üzerinde etkileşime girip tartıştıktan sonra, başlangıçtaki eğilimlerinin yönünde çok daha radikal ve aşırı bir tutum benimsemelerini ifade eder. Grup içi tartışmalar sırasında üyelerin birbirlerini ikna edici yeni argümanlar sunması ve grup içinde kabul görme isteği, ortak görüşün uç noktalara taşınmasına yol açar.

**A)** **Grup normlarının içselleştirilmesi:** Bireyin ait olduğu grubun halihazırda var olan kurallarını ve değerlerini benimseyerek kendi davranış ölçütü haline getirmesidir; soruda ise mevcut bir kurala uyum sağlama değil, tartışma yoluyla görüşlerin daha aşırı bir boyuta evrilmesi söz konusudur.

**B)** **Sosyal kolaylaştırma:** Bireyin başkalarının varlığında ya da izleyici önünde iyi bildiği ve basit görevleri yalnız başına olduğundan daha yüksek bir performansla gerçekleştirmesini ifade eden sosyal etki sürecidir.

**C)** **Sosyal öğrenme:** Bireylerin çevrelerindeki modelleri gözlemleyerek ve taklit ederek yeni davranışlar, tutumlar veya tepkiler kazanması sürecidir.

**D)** **Uyum sağlama:** Bireyin gerçek veya algılanan grup baskısı sonucunda davranışlarını ya da görüşlerini doğrudan çoğunluğun beklentilerine uydurmasıdır; bu soruda ise sadece çoğunluğa uyulmamış, fikirler çok daha uç bir noktaya taşınmıştır.

**E)** **Grup kutuplaşması:** Grup üyelerinin etkileşim ve tartışma sonrasında, başlangıçta sahip oldukları eğilim yönünde daha aşırı, keskin ve radikal kararlar almalarını açıklayan sosyal psikolojik süreçtir.

**Cevap: E**

**4.** Ayça Hanım'ın takipçilerinin dikkatini çektikten sonra, onların henüz karar vermesini beklemeden sunduğu kampanyaya ek olarak "özel hediye takı" avantajını dahil etmesi ve bu sürpriz ek katkıyla alışveriş yapma ihtimallerini artırması **sadece o değil tekniği** ile açıklanır. Sosyal psikoloji literatüründe **sadece o değil tekniği**, hedef kişiye bir teklif sunulduktan hemen sonra, kişi henüz **kabul ya da ret yönünde karar vermeden** teklife **ekstra bir ödül, indirim veya cazip avantaj** eklenerek teklifin daha çekici hâle getirilmesine dayanan bir ikna yöntemidir. Bu teknikte, beklenmedik şekilde sunulan ek fayda karşısında bireyde **karşılıklılık normu** harekete geçer ve teklifi kabul etme olasılığı yükselir.

**A)** **Sadece o değil tekniği:** Kişiye ilk teklif sunulduktan sonra henüz **karar aşamasındayken teklife ekstra bir hediye veya avantaj eklenerek** teklifin cazibesinin artırılmasını ifade eden ikna tekniğidir. Soruda da tam olarak bu mekanizma işletilmiş; başlangıçtaki indirim ve kargo avantajına ek olarak **sürpriz bir hediye takının sunulmasıyla** kampanya cazip kılınmıştır.

**B)** **Önce küçük sonra büyük rica:** Bireyden ilk aşamada reddetmesi zor olan **küçük bir talepte bulunulup** bu kabul edildikten sonra **asıl istenen büyük talebin yöneltilmesi** esasına dayanır. Bu soruda aşamalı bir talep büyütme durumu değil, mevcut teklife **anında ek bir avantaj sunulması** söz konusudur.

**C)** **Giderek artan ricalar:** Kişiye başlangıçta cazip görünen bir teklif sunulup kişi kabul ettikten sonra **gizli maliyetlerin veya ek koşulların ortaya çıkarılması** yoluyla ricanın büyütülmesidir. Burada ise maliyet veya şartlar artırılmamış, tam aksine müşterinin lehine **ekstra bir hediye verilerek teklif zenginleştirilmiştir**.

**D)** **Dış baskıya direnme:** Bireyin tutum ve davranışlarını değiştirmeye yönelik **sosyal etki ve zorlamalara karşı kendi özgürlüğünü koruma çabasıdır**; bir ikna tekniği değil, bir savunma mekanizmasıdır.

**E)** **Önce büyük sonra küçük rica:** Bireyden başlangıçta **reddedeceği kesin olan çok büyük bir istekte bulunulup** ret cevabı alındıktan sonra **asıl hedeflenen makul isteğin sunulmasıdır**. Soruda bu yönde bir geri adım atma veya talebi küçültme süreci bulunmamaktadır.

**Cevap: A**

**5.** Parçada verilen durumun ve psikolojik danışmanların açıklamalarının hangi kuramla ilişkili olduğu incelendiğinde, öncüllerde **biyolojik kurama** yer verilmediği görülmektedir.

**I. Birinci psikolojik danışman:** Ali'nin geçmişte benzer durumlarda çevresindekilerin ilgisini çekerek ödüllendirilmesi ve bu yolla aynı tepkileri tekrarlaması, **davranışçı kuramın** ödül, pekiştirme ve öğrenilen davranış ilkeleriyle açıklanmaktadır.

**II. İkinci psikolojik danışman:** Ali'nin zihninden geçen "Yine yalnız bırakıldım. Demek ki önemli değilim." şeklindeki olumsuz iç seslerin ve düşüncelerin duygularını derinleştirmesi, **bilişsel kuramın** düşüncelerin duygu ve davranışlar üzerindeki gücüne yönelik vurgusunu yansıtmaktadır.

**III. Üçüncü psikolojik danışman:** Ali'nin iç dünyasında bastırdığı duyguların ve çocukluk dönemine ait ayrılma deneyimlerinin yüzeye çıkması, **psikanalitik kuramın** bastırılmış yaşantılar ve bilinçdışı süreçler odaklı yaklaşımıyla birebir örtüşmektedir.

**IV. Dördüncü psikolojik danışman:** Ali'nin ilişkilerini nasıl anlamlandırdığı, kendini bu bağlamda nasıl konumlandırdığı ve olaylara yüklediği öznel anlam, **fenomenolojik kuramın** bireyin kendi dünyasını algılama biçimine verdiği önemi açıklamaktadır.

Öncüllerde genetik faktörler, beyin işlevleri veya fizyolojik süreçleri ele alan **biyolojik kurama** dair herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

**Cevap: E**

**6.** Berk'in kuralların kişisel faydaya ve duruma göre esnetilebileceğini savunması **saf çıkarcı evreye**, Simay'ın kurallara bağlılığın düzeni ve huzuru koruduğunu vurgulaması **kanun ve düzen evresine**, Aykut'un ise kuralların mutlak olmadığını ve gerektiğinde gözden geçirilebileceğini belirtmesi **sosyal sözleşme evresine** karşılık gelmektedir. Lawrence Kohlberg'in **Ahlak Gelişim Kuramı**'na göre bireylerin ahlaki akıl yürütme süreçleri geleneköncesi, geleneksel ve gelenekötesi düzeylerdeki bu evrelere göre şekillenir.

**Berk:** Eylemlerin doğruluğunu kendi işine yarayıp yaramamasına ve bireysel faydaya göre değerlendiren, "Eğer bu durum onun işine yarıyorsa..." diyerek bireysel çıkarcılığı ve pragmatizmi ön planda tutan açıklaması **saf çıkarcı evreyi** (gelenek öncesi düzey) yansıtır.

**Simay:** Toplumsal düzenin korunmasını, kuralların sorgulanmadan izlenmesini ve sınırların aşılmasının huzuru bozacağını savunan, "Kurallar insanın nerede durması gerektiğini hatırlatır..." şeklindeki ifadeleriyle **kanun ve düzen evresini** (geleneksel düzey) temsil eder.

**Aykut:** Kuralların insanlar tarafından birlikte yaşamayı kolaylaştırmak amacıyla oluşturulduğunu, mutlak ve değişmez olmadığını ve toplumsal uzlaşı çerçevesinde gerektiğinde gözden geçirilebileceğini vurgulayan yaklaşımıyla **sosyal sözleşme evresini** (gelenek ötesi düzey) ortaya koymaktadır.

**Cevap: C**

**7.** Öğrencilerin sınıfın farklı köşelerinde canlandırma yaparak öğrendikleri tarihsel olayları, o fiziksel bağlamın desteğiyle çok daha rahat hatırlamaları ve bir öğrencinin *"O köşede olmak bana konuyu çağrıştırıyor"* demesi **kodlama özgüllüğü** ilkesiyle açıklanır. Bilgi işleme kuramında **kodlama özgüllüğü**, bilginin öğrenildiği ortamın fiziksel, çevresel veya duygusal özellikleri ile birlikte zihne kaydedildiğini ve geri çağırma (hatırlama) sırasında aynı veya benzer bağlamın ipucu sağlayarak hatırlamayı kolaylaştırdığını ifade eder.

**A)** **Kodlama özgüllüğü:** Bilginin, öğrenildiği fiziksel ve duyusal bağlamla birlikte kodlandığını, bu nedenle aynı bağlam ipuçlarıyla karşılaşıldığında hatırlamanın çok daha kolay gerçekleştiğini savunan ilkedir. Soruda sınıfın köşelerinin birer cephe olarak kullanılması ve öğrencilerin o mekân sayesinde bilgiyi çağırması bu kavramla birebir örtüşmektedir.

**B)** **Anlamlı kodlama:** Bilginin mevcut şemalarla ilişkilendirilerek uzun süreli belleğe daha kalıcı şekilde kaydedilmesi sürecidir; burada vurgu anlamlandırmaya değil, öğrenmenin gerçekleştiği fiziksel ve çevresel bağlama yapılmıştır.

**C)** **İkili kodlama:** Paivio'nun kuramına göre bilginin hem sözel (dilsel) hem de görsel (imge) sistemler olmak üzere iki ayrı kanaldan eş zamanlı olarak işlenmesi ve kodlanmasıdır.

**D)** **Görsel imgeleme:** Bireyin somut uyarıcıları veya yaşantıları zihninde görsel imgeler halinde canlandırma becerisidir; ancak buradaki temel belirleyici unsur sadece zihinsel imge değil, bulunulan fiziksel köşenin sağladığı bağlamsal ipucudur.

**E)** **Duyusal kayıt:** Çevreden gelen uyarıcıların duyusal organlar aracılığıyla algı sistemine ilk giriş yaptığı, bilginin milisaniyeler düzeyinde tutulduğu en kısa süreli bellek aşamasıdır.

**Cevap: A**

**8.** Süheyla'nın yaşadığı kaygıyı ve bu duygunun kökenini fark etmesi **öz bilinç**, İbrahim'in öfke dürtüsünü kontrol ederek tepkisini yapıcı bir konuşmaya dönüştürmesi **öz düzenleme**, Yeliz'in ise ekip üyeleri arasındaki çatışmayı çözerek uzlaşma sağlaması **sosyal beceriler** ile açıklanır. Daniel Goleman'ın **Duygusal Zekâ Kuramı**'na göre duygusal yetkinlikler bu temel bileşenler üzerinden değerlendirilir.

**I.** **Süheyla:** Süheyla'nın yaşadığı yoğun kaygıyı fark edip bu duygunun geçmişteki başarısızlık deneyiminden kaynaklandığını anlaması doğrudan **öz bilinç** boyutunu yansıtır. **Öz bilinç**, bireyin o anda hissettiği duyguları tanıması, bu duyguların temelindeki nedenleri fark etmesi ve içsel süreçlerini gerçekçi biçimde değerlendirebilmesidir.

**II.** **İbrahim:** İbrahim'in iş yerinde bağırmak üzereyken durup nefes alması, ortamdan uzaklaşarak sakinleşmesi ve ardından yapıcı bir iletişim kurması **öz düzenleme** becerisine örnektir. **Öz düzenleme**, bireyin yıkıcı duygularını ve ani dürtülerini kontrol altında tutabilmesi, tepki vermeden önce düşünebilmesi ve duygusal dengesini koruyarak yapıcı davranışlar sergileyebilmesidir.

**III.** **Yeliz:** Yeliz'in takım toplantılarındaki anlaşmazlıklarda tarafların duygularını okuyarak arabuluculuk yapması ve ekip içinde iletişim köprüsü kurması **sosyal beceriler** boyutunu gösterir. **Sosyal beceriler**, başkalarıyla olan ilişkileri etkili biçimde yönetebilme, çatışmaları çözebilme, ikna ve uzlaştırma sağlayarak ortak paydada buluşabilme yeteneğidir.

**Cevap: B**

**9.** Parçada sözü edilen teknik ve ait olduğu kuram **düğmeye basma - bireysel psikoloji** yaklaşımıdır. Alfred Adler'in kurucusu olduğu **bireysel psikoloji** ekolünde kullanılan **düğmeye basma tekniği**, danışanların duygularını ve dolayısıyla ruh hallerini kendi düşünce ve zihinsel odaklanmalarıyla kontrol edebileceklerini, istedikleri olumlu ya da olumsuz anıları ve duyguları bilinçli olarak seçip çağırabileceklerini deneyimleterek öğreten bir müdahale yöntemidir.

**A)** **Duygu yansıtması - Birey merkezli:** Danışanın ifade ettiği sözcüklerin gerisindeki örtük duyguların danışman tarafından yakalanıp tekrar danışana yansıtılması sürecidir; duyguları kontrol etme ve zihinsel odaklanma odaklı bir teknik değildir.

**B)** **Duygunda kal - Gestalt:** Danışanın o anda yaşadığı ve kaçındığı duygudan kaçmak yerine o duygunun içinde kalarak tam olarak deneyimlemesini sağlayan bir gestalt ekolü tekniğidir.

**C)** **Düğmeye basma - Bireysel psikoloji:** Danışana düşüncelerine yoğunlaşarak istedikleri duyguları yaratabileceklerini, olumlu ya da olumsuz yaşantıları seçerek duygularını kontrol etmenin kendi ellerinde olduğunu öğreten bireysel psikoloji ekolüne ait bir tekniktir. Parçada anlatılan süreç tam olarak bu mekanizmayı açıklamaktadır.

**D)** **Yorumlama - Psikanalitik:** Danışanın savunma mekanizmalarını, dirençlerini ve bilinçdışı süreçlerini aydınlatarak içgörü kazandırmayı amaçlayan psikanalitik tekniktir.

**E)** **Model olma - Davranışçı:** Danışanın kazanmasını ya da değiştirmesini istediği davranışları, danışman veya başka bir modelin sergilemesi yoluyla gözleyerek öğrenmesini sağlayan tekniktir.

**Cevap: C**

**10.** Ahmet Bey'in "Ne yaparsam yapayım, kimse beni takdir etmiyor. İş yerinde kendimi çok yalnız ve başarısız hissediyorum" diyerek içinde bulunduğu durumu ve yalnızlığını dış etkenlere bağlaması karşısında, **gerçeklik terapisi** ilkelerine uygun en doğru yaklaşım, danışanın odağını dışarıdan alıp kendi seçimlerine çevirmektir. William Glasser'ın kurucusu olduğu gerçeklik terapisinde danışmanlar, danışanların başkalarını suçlamasını veya çevresel koşullardan yakınmasını istemez; bunun yerine bireyin **kendi davranışlarının ve yaptığı seçimlerin sorumluluğunu üstlenmesini** sağlar. Bu doğrultuda danışanın mevcut durumdan çıkmak için şimdi ve burada neyi farklı yapabileceğini sorgulatan tepki en uygun seçenektir.

**A)** **Bu duygular çocuklukta yaşadığınız bazı deneyimlerden kaynaklanıyor olabilir. Daha derine inmeliyiz:** Geçmiş yaşantılara ve çocukluk dönemi dinamiklerine odaklandığı için **psikanalitik kuramın** yaklaşımını yansıtır; gerçeklik terapisi ise geçmişle ilgilenmez, doğrudan bugüne ve şimdiki davranışlara odaklanır.

**B)** **Kendinizi değersiz hissetmenize neden olan inançlarınızı birlikte sorgulayabiliriz:** Bireyin zihinsel şemalarını ve akılcı olmayan inançlarını değiştirmeyi amaçladığı için **bilişsel davranışçı terapi** yaklaşımına aittir.

**C)** **Bu yalnızlık duygusu hayatın anlamıyla ilgili olabilir. Ne tür bir anlam arayışındasınız?:** Varoluşsal kaygılara ve yaşamın anlamına odaklandığı için **varoluşçu terapinin** perspektifini ortaya koyar.

**D)** **Bu durumda sizce hangi seçimleriniz sizi bu noktaya getirmiş olabilir ve şu anda neyi farklı yapabilirsiniz?:** Ahmet Bey'in başkalarını ("kimse beni takdir etmiyor") suçlamak yerine kendi davranışlarının sorumluluğunu fark etmesini sağlayan, şu anki seçimlerini sorgulayıp yeni bir eylem planı yapmasını tetikleyen yapısıyla doğrudan **gerçeklik terapisi** ilkelerine uygun tepkidir.

**E)** **Bu duyguların farkında olmanız çok önemli. Onları burada boşaltmak iyileşmeniz için yeterli olabilir:** Duygusal farkındalığa ve boşalmaya odaklandığı için **gestalt terapi** yaklaşımına karşılık gelir.

**Cevap: D**

**11.** Ailelerin engellenmiş potansiyelini açığa çıkarmak, danışanların kendilik değerini (benlik saygısını) artırmak ve farkındalıklarını yükselterek daha otantik, tutarlı ve işlevsel bir iletişim kurmalarını sağlamak, **Virginia Satir'in** öncülüğünü yaptığı **birleşik aile terapisi** (insancıl/yaşantısal aile terapisi) yaklaşımının temel hedefleridir. Satir'in modeli; insanların doğuştan gelen bir gelişim ve iyileşme kapasitesine sahip olduğunu savunur, düşük benlik saygısının yol açtığı savunmacı iletişim kalıplarını (suçlayıcı, yatıştırıcı, hesapçı ve ilgisiz) dönüştürerek aile içinde saydam ve tutarlı bir iletişim kurmayı amaçlar.

**A)** **Çok kuşaklı aile sistemi kuramı:** Murray Bowen tarafından geliştirilen bu kuram; bireylerin duygu ve düşüncelerini birbirinden ayırabilmesini (**benliğin farklılaşması**), aile içi üçgenleri çözmeyi ve kuşaklararası aktarılan duygusal süreçleri fark etmeyi hedefler; ancak potansiyeli açığa çıkarma, kendilik değeri ve otantiklik vurgusu Satir'in modeline aittir.

**B)** **Birleşik aile terapisi:** Virginia Satir tarafından geliştirilen bu insancıl/yaşantısal yaklaşım; ailenin engellenmiş gelişim potansiyelini serbest bırakmayı, bireylerin kendilik değerini artırmayı, savunmaları azaltarak otantik ve tutarlı olmalarını sağlamayı ve aile içinde açık, doğrudan ve işlevsel iletişim kalıpları inşa etmeyi temel amacı olarak belirlemiştir.

**C)** **Yapısal terapi:** Salvador Minuchin tarafından geliştirilen bu yaklaşım; aile sisteminin kurallarını, hiyerarşisini, alt sistemlerini (eş, ebeveyn, kardeş) ve bu sistemler arasındaki sınırların (katı, belirsiz, açık) yeniden yapılandırılmasını amaçlar.

**D)** **Stratejik terapi:** Jay Haley'in çalışmalarından beslenen bu yaklaşım; ailedeki semptomları sürdüren döngüsel etkileşim kalıplarını kırmak ve belirtileri ortadan kaldırmak için doğrudan ve paradoksal müdahaleler (stratejiler) geliştirmeye odaklanır.

**E)** **Feminist terapi:** Toplumsal cinsiyet rollerini, güç dengesizliklerini ve ataerkil sistemin bireyler üzerindeki psikolojik baskılarını sorgulayarak danışanın kişisel ve toplumsal olarak güçlenmesini hedefleyen yaklaşımdır.

**Cevap: B**

**12.** Danışanın annesine karşı hissedip bastırdığı öfkeyi karşısındaki hayali bir sandalyeye yönlendirmesini istemek **gestalt terapisi** ekolüne ait **boş sandalye tekniği** ile açıklanır. Friedrich Perls'ün kurucusu olduğu **gestalt terapisi**, bireylerin tamamlanmamış işlerini (bitmemiş meselelerini) çözmeyi, bastırılmış veya yansıtılmış duygularıyla **şimdi ve burada** yüzleşmelerini ve bölünmüş parçalarını bütünleştirmelerini hedefler; boş sandalye tekniği de bu bütünleşmeyi sağlamak için danışanın karşısına hayali bir figür koyarak doğrudan duygularını ifade etmesine olanak tanıyan temel bir yaşantısal tekniktir.

**A)** **Psikodinamik terapi - Aktarım çalışması:** Danışanın geçmişteki önemli figürlere (özellikle anne-baba) yönelik duygularını, düşüncelerini ve tutumlarını terapiste yönlendirmesini inceleyen psikanalitik bir süreçtir; burada terapiste yönelik bir aktarım söz konusu değildir.

**B)** **Gestalt terapisi - Boş sandalye tekniği:** Danışanın ifade edemediği duygularını, çatışma yaşanılan kişileri veya içsel seslerini karşısındaki boş sandalyeye yansıtarak onlarla doğrudan konuşmasını sağlayan, gestalt terapisi yaklaşımına ait temel bir farkındalık ve bütünleşme tekniğidir. Parçada annesine söyleyemediklerini sandalyeye hayal ederek aktarması bu süreçle birebir örtüşmektedir.

**C)** **Davranışçılık - Maruz bırakma:** Danışanın kaygı ya da korku yaratan uyarıcılarla kaçınma tepkisi vermeden yüz yüze gelmesini ve bu süreçte kaygının sönmesini amaçlayan davranışçı bir müdahaledir.

**D)** **Varoluşçu terapi - Yüzleşme:** Danışanın çelişkilerini, kaçınmalarını, sorumluluk almaktan kaçındığı alanları veya savunmalarını terapistin fark ettirmesi sürecidir.

**E)** **Bilişsel davranışçı terapi - Rol canlandırma:** Danışanın gelecekteki zor durumlara hazırlanması veya sosyal becerilerini geliştirmesi amacıyla çeşitli davranışsal provalar yapmasını içeren bilişsel davranışçı bir tekniktir.

**Cevap: B**

**13.** Danışanın topluluk önünde yaşadığı bedensel tepkilerden (çarpıntı, terleme, kekeleme) kaçınmak yerine bu durumun üzerine giderek konuşmayı sürdürmesinin hedeflenmesi **maruz bırakma** ile açıklanır. **Davranışçı terapi** yaklaşımında temel bir yere sahip olan maruz bırakma tekniği; danışanın kaygı ve korku yaratan uyarıcılarla ya da kaçındığı bedensel duyumlarla güvenlik arayıcı davranışlar sergilemeden doğrudan yüz yüze kalmasını sağlayarak, alışma ve sönme süreçleri yoluyla koşullu korku tepkisinin ortadan kalkmasını amaçlayan bilimsel bir müdahaledir.

**A)** **Sistematik duyarsızlaştırma:** Joseph Wolpe tarafından geliştirilen ve **davranışçı terapi** yaklaşımına ait olan bu teknik, klasik koşullanma ilkelerine (karşıt koşullama) dayanır. Danışana önce derin kas gevşemesi öğretilir, ardından kaygı hiyerarşisi oluşturulur ve en düşük kaygı verici uyarıcıdan en yükseğine doğru gevşeme tepkisi eşliğinde kademeli bir yüzleşme sağlanır; parçada ise gevşeme eşliğinde kademeli bir aşamalandırma değil, doğrudan kaçınmayı durdurma söz konusudur.

**B)** **Rol oynama: Davranışçı terapi** yaklaşımına ait olan bu teknik; danışanın günlük yaşamda karşılaşabileceği zor durumlara, stres etkenlerine veya iletişim sorunlarına hazırlanması, ayrıca sergilemek istediği yeni davranışları güvenli bir terapötik ortamda prova etmesi amacıyla kullanılır; ancak parçadaki durum bir davranış provası değil, doğrudan kaygı anındaki kaçınma davranışının engellenmesidir.

**C)** **Bilişsel yeniden yapılandırma:** Aaron Beck'in **Bilişsel Terapi** ve Albert Ellis'in **Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi** ekollerinin temelini oluşturan bilişsel bir müdahaledir. Bireyin işlevsiz duygularına ve uyumsuz davranışlarına yol açan otomatik düşüncelerini, bilişsel çarpıtmalarını ve temel inançlarını fark etmesini, kanıtlarla test etmesini ve bunların yerine daha gerçekçi, uyumlu alternatif düşünceler geliştirmesini hedefler.

**D)** **Sokratik sorgulama: Bilişsel davranışçı terapi** yaklaşımında yaygın olarak kullanılan, kökeni Antik Yunan felsefesine dayanan rehberli keşif tekniğidir. Terapistin danışana doğrudan öğüt vermek veya yanlışını söylemek yerine açık uçlu, sistematik ve mantıksal sorular yönelterek danışanın kendi düşüncelerindeki tutarsızlıkları, kanıt eksikliklerini ve alternatif bakış açılarını kendisinin bulmasını sağlar.

**E)** **Maruz bırakma: Davranışçı terapi** ekolüne ait olan ve kaygı bozukluklarının tedavisinde altın standart kabul edilen bu teknik, danışanın korktuğu nesne, durum veya bedensel belirtilerden kaçınmasını engelleyerek o ortamda kalmasını esas alır. Danışanın belirtileri yaşadığı anlarda kaçınmak yerine konuşmayı sürdürmesi, korkunun zamanla doğal olarak sönmesini sağlayan bu tekniğin doğrudan uygulamasıdır.

**Cevap: E**

**14.** Ela'nın danışmanına karşı öfke ve güvensizlik sergilemesi üzerine danışmanın bunu geçmiş aile çatışmalarının bir yansıması (aktarım) olarak değerlendirip Ela'nın aklına gelenleri hiçbir sansür uygulamadan ifade etmesini teşvik etmesi, **psikanalitik terapi** ekolüne ait **serbest çağrışım** tekniği ile açıklanır. Sigmund Freud'un kurucusu olduğu **psikanalitik terapi**, bireyin mevcut davranışlarının ve kişiler arası çatışmalarının kökeninde erken çocukluk yaşantılarının ve bilinçdışı süreçlerin yattığını savunur; bu bilinçdışı materyali yüzeye çıkarmak ve danışanın içgörü kazanmasını sağlamak için başvurulan **en temel teknik ise danışanın zihninden geçen her şeyi mantıksal bir süzgeçten geçirmeden ya da sansürlemeden aktarmasına dayanan serbest çağrışımdır.**

**A)** **Psikanalitik terapi – Serbest çağrışım:** Sigmund Freud tarafından geliştirilen **psikanalitik terapi** yaklaşımının temel taşı olan bu teknikte danışan, aklına gelen her düşünceyi, duyguyu, anıyı ya da imgeyi saçma, ayıp veya önemsiz diye ayırmadan ve herhangi bir sansür uygulamadan özgürce ifade etmeye teşvik edilir. Parçada danışmanın Ela'nın aktarım tepkilerinin kökenindeki bilinçdışı dinamiklere ulaşmak amacıyla onu sansürsüz konuşmaya yönlendirmesi doğrudan bu tekniğin uygulanmasıdır.

**B)** **Psikanalitik terapi – Rüya analizi: Psikanalitik terapi** ekolünde bilinçdışına giden kral yolu olarak kabul edilen bu teknik, uyku sırasında egonun savunmalarının zayıflamasıyla ortaya çıkan rüyaların görünen içeriğinin altındaki gizil (örtük) anlamların ve bastırılmış arzuların çözümlenmesini amaçlar; parçada rüyalara yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

C) **Bilişsel davranışçı terapi – Bilişsel yeniden yapılandırma: Bilişsel davranışçı terapi** ilkelerine dayanan bu müdahale, danışanın işlevsiz otomatik düşüncelerini ve bilişsel çarpıtmalarını tespit ederek kanıtlarla test etmesini ve yerine daha gerçekçi düşünceler koymasını hedefler.

D) **Psikanalitik terapi – Aktarımın yorumlanması: Psikanalitik terapi** sürecinde danışanın geçmişteki önemli figürlere (anne, baba vb.) yönelik bilinçdışı duygu ve tutumlarını terapiste yöneltmesi (aktarım) durumunun, doğrudan terapist tarafından danışana açıklanarak yüzleştirilmesi ve içgörü kazandırılmasıdır; parçada danışman aktarımı fark etmiş olsa da henüz bunu yorumlamamış, bunun yerine bilinçdışı içeriği açığa çıkarmak için sansürsüz ifade yöntemini (serbest çağrışımı) kullanmıştır.

E) **Gestalt terapi – Boş sandalye tekniği:** Friedrich Perls'ün kurucusu olduğu **gestalt terapi** yaklaşımına ait yaşantısal bir tekniktir; danışanın tamamlanmamış işlerini çözmek ve bastırdığı duygularını bütünleştirmek amacıyla karşısındaki boş sandalyeye hayali bir kişiyi veya kendi içsel bir parçasını oturtarak doğrudan onunla konuşmasını sağlar.

**Cevap: A**

**15.** Danışanın kendilik algısını güçlendirmek, güçlü yönlerini ve potansiyelini sembolize eden bir görsel çalışma oluşturmasını sağlamak ve bu özellikleri günlük yaşamına nasıl entegre edebileceğini çalışmak, psikolojik danışma sürecinin **müdahaleleri uygulama** aşamasında gerçekleştirilen **otoportre** tekniği ile açıklanır. **Dışavurumcu sanat terapisi** ve **yaratıcı psikolojik danışma** literatüründe otoportre; bireyin içsel dünyasını, kendilik algısını ve potansiyelini görsel semboller aracılığıyla somutlaştırmasına ve bu farkındalığı eyleme dönüştürmesine olanak tanıyan temel bir müdahale aracıdır.

A) **İlişki kurma - Çanta süsleme:** Çanta süsleme tekniği, ilişki kurma aşamasında değil; grubun sonlandırma aşamasında, üyelerin grupta gerçekleştirdikleri olumlu değişiklikleri ve attıkları adımları somutlaştırması amacıyla kullanılır.

B) **Problemi anlama ve değerlendirme – Yol haritası:** Yol haritası tekniği; üyelerin yaşamlarındaki önemli anları ve kesitleri gözden geçirip değerlendirmelerine ve gelecekle ilgili çıkarımlarda bulunmalarına yardımcı olan bir değerlendirme aracıdır; ancak soruda tanımlanan güçlü yönleri günlük yaşama entegre etme çalışması bu aşamada yer almaz.

C) **Hedef belirleme - Kolaj:** Üyelerin iyileştirici bir ilişki kurmalarını ve görselliği kullanarak kendilerini ifade etmelerini amaçlayan, kartonun ortasına isim yazılarak güçlü yönlerin, ilişkilerin ve ilgi alanlarının resimlerle merkeze yerleştirildiği bir tekniktir; ancak buradaki odak nokta kimlik ve içsel kaynakların otoportre ile çalışılmasıdır.

D) **Müdahaleleri uygulama - Duygu suratları:** Oturumların başında, ortasında veya sonunda kullanılabilen, üyelerin duygularını kelimelerle ifade etmekte zorlandıkları noktalarda şimdi ve burada odaklanarak hissettiklerini kağıda çizmelerini sağlayan bir duygusal farkındalık aracıdır; oysa soruda kişinin tüm potansiyelini ve güçlü yönlerini sembolize eden kapsamlı bir görsel çalışma söz konusudur.

E) **Müdahaleleri uygulama - Otoportre:** Psikolojik danışma sürecinde sorunlar ele alınıp hedefler belirlendikten sonra değişimin ve güçlenmenin hayata geçirildiği **müdahaleleri uygulama** aşamasında, danışanın öz-temsil ve içsel kaynaklarını keşfetmesi amacıyla **otoportre** tekniği kullanılır.

**Cevap: E**

**16.** Psikolojik danışmada danışma amaçları **süreç amaçları** ve **sonuç amaçları** olmak üzere iki temel boyutta ele alınır. **Süreç amaçları**, danışma oturumları esnasında terapötik ortamda gerçekleştirilen ve danışmanın mesleki sorumluluğunda olan müdahaleleri ifade eder; güven ortamı oluşturma, empati kurma, danışanın duygularını derinleştirme, aktarım ya da dirençle çalışma gibi seans içi dinamikler bu grupta yer alır. **Sonuç amaçları** ise danışma süreci tamamlandığında danışanın kendi yaşamında ulaşması beklenen kalıcı davranışsal, bilişsel ve duygusal değişimleri tanımlar; danışanın gerçek yaşamına aktarabileceği yeni başa çıkma becerileri edinmesi, işlevsel kararlar alması, kişiler arası ilişkilerini geliştirmesi ve geçmişten getirdiği

ruhsal yükleri çözerek ruh sağlığını güçlendirmesi sonuç amaçlarının temel özellikleridir. **Bu doğrultuda sonuç amaçları; danışanın somut yaşam çıktılarıyla doğrudan ilişkili, gözlenebilir, bireye özgü ve danışma odasının dışındaki hayata transfer edilebilir nitelikte olmalıdır.**

I. **Çatışma ve yoğun duygularla ilgilenmek:** Psikolojik danışma oturumları sırasında danışanın içsel çatışmalarını ele almak ve yoğun duygularını derinleştirmek, seans içi terapötik ilerlemeyi sağlayan bir **süreç amacı** olduğundan sonuç amaçları arasında yer almaz.

II. **İçerik ve duygu yansıtması yapmak:** Danışmanın danışanı anladığını göstermek ve danışanın kendi duygu ile düşüncelerini fark etmesine yardımcı olmak için oturumlarda kullandığı bir iletişim becerisi ve **süreç amacı** olduğundan sonuç amaçları arasında yer almaz.

III. **Kişiler arası ilişki becerilerini geliştirmek:** Danışanın danışma süreci sonunda sosyal çevresiyle daha sağlıklı, yapıcı ve işlevsel ilişkiler kurabilmesi, günlük yaşamına aktardığı kalıcı bir değişim olduğu için **sonuç amaçları arasında yer alır**.

IV. **Bitmemiş işleri bitirmek:** Danışanın geçmiş yaşantılarından getirdiği ve bugünkü yaşam işlevselliğini engelleyen çözülmemiş duygusal meselelerini tamamlayarak ruhsal bütünlüğe ulaşması, danışma sonunda elde edilen kalıcı bir iyileşme çıktısı olduğundan **sonuç amaçları arasında yer alır**.

V. **Yaşanmamış yasın yaşanması:** Kayıp ve ayrılık sonrasında bastırılmış ya da ertelenmiş yas sürecinin sağlıklı biçimde tamamlanarak danışanın yaşamına uyum sağlaması, terapötik sürecin sonunda ulaşılan somut bir ruhsal iyileşme hedefi olduğundan **sonuç amaçları arasında yer alır**.

**Cevap: E**

**17.** Psikolojik danışmada **şimdi ve burada** becerisi, danışma oturumu sırasında o anda **danışan ile psikolojik danışman arasında gerçekleşen ilişkisel etkileşimi, duyguları veya sözel olmayan davranışları danışanın farkındalığına sunma sürecidir.** Terapötik işbirliğini derinleştiren ve ilişkideki tıkanıklıkları çözen bu müdahalede danışman, geçmiş yaşantılara veya gelecekteki olasılıklara odaklanmak yerine doğrudan mevcut görüşme anındaki etkileşimi açık ve yargısız bir dille gündeme getirir.

A) **Bu durum karşısında ne hissettiğini anlamaya çalışıyorum:** Danışanın anlattığı dışsal bir olaya yönelik duygularını keşfetmeye odaklanan empatik anlama ve duygu odaklı bir açık uçlu tepki olduğundan, o anki ilişkisel etkileşimi yansıtmaz ve bu sürece örnek **olamaz**.

B) **Daha önce biriyle böyle bir konuşma yaptığında nasıl hissetmiştin?:** Odak noktasını mevcut görüşme anından uzaklaştırarak danışanın geçmişteki kişiler arası deneyimlerine yönelten bir soru olduğundan, şimdi ve burada yaşanan etkileşimi ele almaz ve bu sürece örnek **olamaz**.

C) **Konuşurken bana bakmaktan kaçındığını fark ettim ve bunu seninle konuşmak istiyorum:** Danışmanın görüşme anında danışanla kendi arasındaki sözel olmayan ilişkisel dinamiği (göz temasından kaçınma) fark edip doğrudan o anki etkileşimi konuşmaya açmasını içerdiğinden, şimdi ve burada (yakınlık) becerisini en iyi **örnekler**.

D) **Geçmişte bu tarz olaylar karşısında nasıl tepki verirdin?:** Danışanın önceki yaşam dönemlerindeki davranış örüntülerini ve başa çıkma biçimlerini sorgulayan geçmiş odaklı bir bilgi toplama sorusu olduğundan, mevcut terapötik ilişkiyi incelemez ve bu sürece örnek **olamaz**.

E) **Bu deneyimin benzeri ileride de seni zorlayabilir gibi görünüyor:** Mevcut görüşme ortamındaki etkileşim yerine gelecekte yaşanabilecek olası durumlara dair bir öngörü ve değerlendirme sunduğundan, o anki ilişkisel süreci yansıtmaz ve bu sürece örnek **olamaz**.

**Cevap: C**

**18.** Psikolojik danışmada **özetleme**; danışanın görüşme boyunca veya farklı oturumlarda ifade ettiği birbirinden kopuk görünen birden fazla **duygu**, **düşünce** ve **davranış örüntüsünü** bir araya getirerek **ana temaları belirginleştiren** temel bir **yapılandırma** ve **geri bildirim becerisidir**. İki veya daha fazla düşünce ya da duyguyu birbirine bağlama işlevi gören bu beceri; **dağınık ve karmaşık yaşantıları düzenlemek**, **konudan sapıldığında oturumu yeniden odaklamak**, **bir temadan diğerine geçiş yapmak**, **doğru anlaşıldığını teyit etmek** ve **oturumun başında ya da sonunda ilerlemeyi gözden geçirerek süreci değerlendirmek** amacıyla kullanılır. Etkili bir **özetleme** yapılabilmesi için danışanın **bilişsel olarak bilgiyi işlemeye** ve **değerlendirmeye açık** olması gerekir; ancak **akut kriz durumlarında** veya **yoğun duygusal taşkınlık** yaşandığı anlarda bilişsel sentez yapmak yerine doğrudan **duygusal yatıştırma**, **güvenlik sağlama** ve **krize müdahale ilkeleri** öncelik taşır.

**A)** **Danışanın duygusal yoğunluğunun çok yüksek ve acil bir durum söz konusu olduğunda: Akut kriz** veya **yoğun duygusal taşkınlık** anlarında danışanın **bilişsel işlemleme kapasitesi** geçici olarak kısıtlandığından, uzun bir sentez ve toparlama yapmak yerine doğrudan **duygusal regülasyon** ve **güvenlik sağlamaya** odaklanmak gerekir; bu nedenle özetleme yapılması **uygun değildir**.

**B)** **Danışanın karmaşık ve dağınık düşüncelerini düzenlemesine yardımcı olmak için: Özetleme becerisi**, danışanın birbiriyle bağlantısız veya dağınık görünen ifadeleri arasındaki **ortak temaları** ve **örüntüleri** görünür kılarak **bilişsel netlik** kazanmasını sağladığından, bu durumda özetleme yapılması **uygundur**.

**C)** **Danışanın anlattıklarının doğru anlaşıldığını göstermek ve teyit etmek için:** Psikolojik danışmanın aktarılan yaşantıları bütünleştirerek danışana **geri bildirim** vermesi, **empatik anlayışı** pekiştirdiğinden ve **yanlış anlaşılmaları** önlediğinden, bu amaçla özetleme yapılması **uygundur**.

**D)** **Görüşmenin belirli bir bölümünü veya tamamını gözden geçirmek ve ilerlemeyi değerlendirmek için:** Oturum sonunda veya bir konudan diğerine geçerken ele alınan **temel noktaların** vurgulanması, **kazanımların somutlaştırılmasını** ve **sürecin izlenmesini** sağladığından, bu bağlamda özetleme yapılması **uygundur**.

**E)** **Konudan sapıldığında veya danışanın odaklanmasına yardımcı olmak istendiğinde:** Oturumun **terapötik amaçtan** uzaklaştığı veya danışanın ayrıntılarda kaybolduğu anlarda **ana temaya geri dönüşü** kolaylaştıran **yapılandırıcı** bir işlev gördüğünden, bu durumda özetleme yapılması **uygundur**.

**Cevap: A**

**19.** **Sosyal kaygı bozukluğu (sosyal fobi)**, **DSM-5** tanı ölçütlerine göre kişinin diğer insanlar tarafından **olumsuz değerlendirileceği** (eleştirileceği, utandırılacağı veya küçük düşürüleceği) durumlardan, toplumsal etkileşimlerden (örn. sohbet etme, yabancılarla karşılaşma) veya eylemlerde bulunmaktan (örn. başkalarının önünde yemek yeme, konuşma yapma) **aşırı düzeyde ve belirgin bir korku ya da kaygı** duymasıyla karakterize bir ruhsal bozukluktur. Bu tanı kategorisinde korkulan sosyal durumlar neredeyse her zaman korku veya kaygı tetikler, bu durumlardan kaçınılır ve yaşanan korku, durumun yol açtığı gerçek sosyal tehditle (sosyokültürel bağlam göz önüne alındığında) orantısızdır; ayrıca klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açar.

**A**) **Panik bozukluk**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, beklenmeyen ve yineleyici **panik ataklar** (aniden bastıran yoğun korku ya da rahatsızlık dalgası) ile bu atakların geleceğine dair sürekli bir kaygı duyma veya atakların sonuçlarından (örn. kalp krizi geçirme, kontrolünü kaybetme) dolayı davranış değiştirme örüntüsüyle tanımlanır. Odak noktası sosyal değerlendirme veya reddedilme korkusu değil, ani bedensel belirtiler ve atak beklentisidir.

**B**) **Narsisistik kişilik bozukluğu**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, erken ergenlikte başlayan ve çeşitli bağlamlarda kendini gösteren, **büyüklük duygusu** (grandiyözite), **hayranlık duyulması beklentisi** ve **empati yoksunluğu** ile giden yaygın bir kişillik örüntüsüdür. Bireyin başkalarının olumsuz yargısından korkarak kendisini odaya kapatması ve içe kapanmasıyla bağdaşmaz.

C) **Sosyal kaygı bozukluğu**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, kişinin başkaları tarafından **olumsuz değerlendirileceği** ve **reddedileceği** korkusuyla sosyal durumlardan kaçınması, kendisini eve ya da **odasına kapatarak** dışarı çıkmak istememesi durumunu doğrudan karşılar. Kuzenin yaşadığı temel klinik tablo bu tanı ölçütleriyle birebir örtüşmektedir.

D) **Bipolar bozukluk**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, yaşam boyu en az bir **mani** (enerjik, coşkulu veya huzursuz duygu durumunun eşlik ettiği taşkınlık dönemi) veya **hipomani** atağının görüldüğü, genellikle majör depresif ataklarla da karakterize olabilen uç duygudurum dalgalanmalarıyla seyreder. Yalnızca sosyal ortamlardan korkup kaçınma tablosunu açıklamada yetersiz kalır.

E) **Majör depresyon**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, en az iki hafta süreyle neredeyse her gün ve günün büyük kısmında gözlenen **çökkün duygu durum** ile birlikte, ilgi ve zevk kaybı (**anhedoni**), enerji azalması, değersizlik ve suçluluk düşünceleri, uyku ve iştah bozuklukları ile kendini gösterir. Depresyonda da dışarı çıkmama görülebilir; ancak buradaincelenen temel ve baskın psikopatoloji, doğrudan sosyal değerlendirilme ve reddedilme korkusudur.

**Cevap: C**

**20.** **Enkoprezis**, **DSM-5** tanı ölçütlerine göre istemli ya da istemsiz olarak yineleyen bir biçimde dışkının uygunsuz yerlere (örneğin giysilere veya tabana) kaçırılması durumudur. Bu tanının konulabilmesi için çocuğun kronolojik ya da gelişimsel yaşının en az 4 olması, durumun en az 3 ay boyunca ayda en az bir kez gerçekleşmesi ve tablonun herhangi bir madde kullanımına veya başka bir tıbbi duruma (laksatiflerin fizyolojik etkileri hariç) bağlanamaması gerekir.

A) **En az 3 ay boyunca, ayda en az 1 kez dışkı kaçırma olayının gerçekleşmesi**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre enkoprezis tanısı koyabilmek için bu sıklık ve süre kriteri (en az 3 ay süreyle, ayda en az bir kez) zorunlu bir tanı ölçütüdür.

B) **Çocuğun gelişimsel olarak tuvalet eğitimini tamamlaması gereken 4 yaşı geçmiş olması**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre çocuğun kronolojik veya gelişimsel yaşının **en az 4 yaş** (veya eşdeğer gelişim düzeyi) olması, enkoprezis tanısı için aranan temel yaş kriteridir.

C) **Belirtilerin, başka bir genel tıbbi duruma veya bir maddenin fizyolojik etkilerine doğrudan bağlanamaması**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre tablonun, konstipasyon (kabızlık) mekanizmaları dışında başka bir tıbbi duruma veya bir maddenin (örneğin müshillerin) fizyolojik etkilerine bağlanamaması dışlama kriterleri arasında yer alır.

D) **Çocuğun geçmişinde zorlayıcı veya travmatik bir yaşam olayının bulunması**: **DSM-5** tanı ölçütlerinde enkoprezis tanısı konulabilmesi için çocuğun geçmişinde zorlayıcı veya travmatik bir yaşam olayının bulunması şart koşulmamıştır; bu durum etiyolojide rol oynayabilen çevresel bir faktör olabilir ancak tanı kriterleri arasında zorunlu bir gereklilik değildir.

E) **Dışkının uygunsuz yerlere tekrarlayan biçimde, istemli ya da istemsiz olarak yapılması**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre dışkının giysilere ya da uygun olmayan yerlere yineleyici bir biçimde (ister istemsiz ister istemli olarak) kaçırılması enkoprezis tanısının temel belirti kriteridir.

**Cevap: D**

**21.** **Obsesif kompulsif bozukluk (OKB)**, kişinin zihninden atamadığı, rahatsızlık verici düşünceler (**obsesyon**) ve bu düşüncelerin yarattığı kaygıyı azaltmak için yaptığı tekrarlayıcı davranışlar veya zihinsel eylemlerle (**kompulsiyon**) kendini gösteren bir durumdur. Soru metnindeki Demet'in kapıyı kilitleyip kilitlemediğine dair yoğun kuşkular yaşayıp sürekli kontrol etmesi ve eşyaları simetrik yerleştirmek zorunda hissetmesi klasik OKB belirtileridir. Psikolojik danışma ve alan yazınında OKB'nin temel biyolojik kökeni **serotonin** dengesizliğine ve karar verme, dürtü kontrolü ile yürütücü işlevleri yöneten **frontal lob** bölgesindeki işlevsel farklılıklara dayanır.

**A)** **Yaygın kaygı bozukluğu - Dopamin - Frontal lob**: Yaygın kaygı bozukluğu belirli bir konuya odaklanmayan, yaşamın genelinde yaşanan kronik ve aşırı endişe halidir; Demet'in yaşadığı net takıntılar ve kontrol ritüellerini açıklamaz.

**B)** **Obsesif kompulsif bozukluk - Serotonin - Frontal lob**: Demet'in yaşadığı kapı kontrol etme ve simetri takıntıları **obsesif kompulsif bozukluk** tanısıyla birebir uyuşur; PDR ve psikoloji alan yazınında bu durum birincil olarak **serotonin** düzensizliği ve beynin karar merkezi olan **frontal lob** ile ilişkilendirilir.

**C)** **Obsesif kompulsif bozukluk - GABA - Frontal lob**: Bozukluk doğru verilmiştir ancak **GABA** nörotransmitteri öncelikli olarak yaygın kaygı ve panik durumlarında rol oynarken, OKB'nin farmakolojik ve nörobiyolojik tedavisinde birincil odak noktası **serotonindir**.

**D)** **Sosyal kaygı bozukluğu - Norepinefrin - Parietal lob**: Sosyal kaygı bozukluğu başkaları tarafından eleştirilme veya küçük düşme korkusunu içerir; Demet'in yaşadığı durum sosyal ortamlardan korkmak değil, zihinsel takıntılar ve bunları rahatlatma çabalarıdır.

**E)** **Obsesif kompulsif bozukluk - Glutamat - Temporal lob**: OKB tanısı doğru olsa da beyin bölgesi olarak temporal lob değil, karar verme ve kontrol süreçlerinden sorumlu **frontal lob** ve ilgili alt beyin devreleri temel alınır.

**Cevap: B**

**22.** Parçada anlatılan belirtiler incelendiğinde; Sefa'nın sosyal ilişkilerden uzak durması, tenhada vakit geçirmesi, renklerin büyülü etkilerini hissedebildiğini söylemesi ve düşüncelerinin dışarıdan yönlendirildiğine inanması gibi **büyüsel düşünceler**, garip algılar ve **tuhaf davranışlar** sergilemesi **şizotipal kişilik bozukluğuna** örnek oluşturmaktadır. **DSM-5** tanı ölçütlerine göre şizotipal kişilik bozukluğu; yakın ilişkilerde rahat olamamaktan ve bu ilişkileri kurmada yetersizlikten kaynaklanan aşırı sosyal kaygı ile birlikte, düşünce ve algılarda çarpıklıklar (örneğin referans fikirleri, **büyülü inançlar**, garip beden algıları) ve **tuhaf, acayip davranışlar** gösterme ile karakterize yaygın bir kişilik örüntüsüdür. Sefa'nın çocukluğundan beri iç dünyasında yaşaması, az arkadaşının olması ve gerçeklikten tamamen kopmamakla birlikte sergilediği bu sıradışı algı ve düşünceler şizotipal kişilik bozukluğunun klinik tablosunu tam olarak yansıtır.

**A**) **Paranoid kişilik bozukluğu**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, başkalarının davranışlarının kötü niyetli olarak yorumlandığı, kişilerin niyetlerinden **aşırı derecede kuşkulanıldığı** ve güvensizlik duyulduğu yaygın bir örüntüdür. Sefa'da görülen büyüsel düşünceler, garip algılar veya referans yaşantıları bu tanı kategorisinde yer almadığı için bu seçenek doğru değildir.

**B**) **Şizotipal kişilik bozukluğu**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, erken ergenlikte başlayan; yakın ilişkilerde akut rahatsızlık ve bu ilişkileri kurmada yetersizliğin yanı sıra, düşünce içeriklerinde garip inançlar (**büyüsel düşünce**), olağandışı algısal yaşantılar ve **tuhaf, acayip davranışlar** ile karakterize bir bozukluktur. Sefa'nın renklerin büyülü etkilerini hissetmesi, düşüncelerinin yönlendirildiğini düşünmesi ve sosyal izolasyonu bu tanı ölçütleriyle birebir uyuşmaktadır.

**C**) **Şizoid kişilik bozukluğu**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, toplumsal ilişkilerden **aşırı bir kopukluk** ve duygusal ortamlarda kendini ifade etmede kısıtlılık ile karakterize bir örüntüdür. Şizoid bireyler başkalarıyla ilişki kurmaya istekli değildir ve içe dönüktür; ancak Sefa'da görülen **büyüsel düşünceler**, garip algısal yaşantılar ve referans fikirleri şizoid kişilik bozukluğunda bulunmaz.

**D**) **Borderline kişilik bozukluğu**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, kişiler arası ilişkilerde, benlik algısında ve duygudurumda kararsızlık ile **belirgin bir dürtüselliğin** hakim olduğu, özellikle terk edilmekten kaçınmak için çılgınca çabalarla kendini gösteren bir kişilik bozukluğudur. Sefa'nın yaşadığı içe kapanma, garip düşünceler ve şizotipal belirti kümesi bu tabloyu karşılamamaktadır.

**E**) **Histriyonik kişilik bozukluğu**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre, aşırı duygusallık ve **ilgi odağı olma isteği** ile kendini gösteren yaygın bir örüntüdür. Bu kişiler onay görmediklerinde rahatsız olurlar ve teatral davranışlar sergilerler; oysa Sefa'nın yalnızlığı tercih eden, içine kapanık ve garip düşüncelere sahip yapısı bu tabloyla tamamen zıttır.

**Cevap: B**

**23.** Yaşar'ın okuma sırasında satır atlaması, harfleri karıştırması ve kelimeleri ters okuması **disleksi** (okuma bozukluğu) belirtilerini; harflerin biçim ve yönlerini hatalı yazması, harf atlaması, defter düzeninin dağınık olması ve yazıyı belirli bir çizgide sürdürememesi ise **disgrafi** (yazılı anlatım bozukluğu) belirtilerini yansıtmaktadır. **DSM-5** tanı ölçütlerine göre **özgül öğrenme bozukluğu**; bireyin zekâ düzeyinin normal ya da normalin üstünde olmasına ve yeterli eğitim almasına rağmen akademik becerileri (okuma, yazılı anlatım ve matematik) öğrenme ve kullanmada **en az 6 ay** süren kalıcı güçlükler yaşamasıyla karakterizedir. Yaşar'ın dinlediğini anlama becerilerinin yaş düzeyine uygun olması, sorunun genel bir zihinsel yetersizlikten değil, doğrudan okuma ve yazma alanlarındaki **özgül öğrenme güçlüğünden** kaynaklandığını göstermektedir.

**A**) **Disleksi ve diskalkuli**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre **disleksi** sözcük okuma doğruluğunda ve akıcılığında bozulmaları ifade ederken, **diskalkuli** sayı algısı, aritmetik olguları ezberleme ve matematiksel akıl yürütme alanlarındaki güçlüklerle karakterizedir. Parçada Yaşar'ın okuma güçlükleri verilmiş ancak matematiksel işlemlere dair bir belirtiye yer verilmediği için bu seçenek doğru değildir.

**B**) **Diskalkuli ve disgrafi**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre **disgrafi** harf yazımı, dilbilgisi ve yazılı anlatım düzenindeki bozulmaları kapsarken, **diskalkuli** sayısal ve matematiksel becerilerdeki yetersizlikleri tanımlar. Yaşar'da yazma güçlükleri belirgindir ancak matematiksel güçlükler yerine satır atlama ve kelime ters okuma gibi okuma belirtileri ön plandadır.

**C**) **Dispraksi ve diskalkuli**: **DSM-5** sınıflandırmasında **gelişimsel koordinasyon bozukluğu** olarak geçen **dispraksi**, motor becerilerin edinimi ve koordinasyonundaki belirgin gecikmeleri ifade eder; **diskalkuli** ise matematiksel akıl yürütme bozukluğudur. Yaşar'ın yaşadığı temel akademik sorunlar motor koordinasyon veya matematik alanında değil, doğrudan okuma ve yazılı ifade becerilerindedir.

**D**) **Disleksi ve dispraksi**: **DSM-5** ölçütlerine göre **disleksi** okuma süreçlerindeki bozulmaları doğru biçimde karşılasa da **dispraksi** ince ve kaba motor becerilerdeki genel koordinasyon eksikliğini tanımlar. Parçada Yaşar'ın genel motor koordinasyon bozukluğundan ziyade harf yönleri, heceleme ve satır çizgisi takibi gibi doğrudan **yazılı anlatım** alanına özgü güçlükleri vurgulanmıştır.

**E**) **Disleksi ve disgrafi**: **DSM-5** tanı ölçütlerine göre **disleksi**, sözcükleri yanlış veya yavaş okuma, satır atlama ve harfleri karıştırma gibi okuma bozukluğu belirtilerini; **disgrafi** ise heceleme hataları, harf atlama, biçim ve yön bozuklukları ile yazılı anlatımı düzenlemede yaşanan kalıcı güçlükleri tanımlar. Yaşar'ın hem okuma hem de yazma becerilerinde sergilediği bu belirtiler **disleksi ve disgrafi** birlikteliğiyle tam olarak örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**24.** Ali'ye özel öğrenme güçlüğü tanısı konulurken yalnızca öğretmen görüşlerinin değil, aile görüşmelerinin, standart testlerin, gelişimsel öykünün ve çok yönlü değerlendirme süreçlerinin bir arada ele alınması **iş birliğine dayalı tanılama ilkesine** örnek oluşturmaktadır. **Özel eğitimde tanılamaya ilişkin ilkeler** arasında yer alan iş birliği ilkesi; bireyin eğitsel, tıbbi, psikolojik ve gelişimsel değerlendirmesinde sınıf öğretmeni, okul psikolojik danışmanı, aile, Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) uzmanları ve sağlık personeli gibi farklı paydaşların eş güdüm ve **ortak bir iş birliği içinde** çalışmasını zorunlu kılar.

**A**) **Erken tanılama ilkesi**: Özel gereksinimli bireylerin gelişimsel aksaklıklarının hayatın en erken dönemlerinde (özellikle okul öncesi evrede) fark edilerek eğitsel ve tıbbi müdahalelerin derhal başlatılmasını ifade eder; ancak parçada vurgulanan temel odak, farklı kaynakların ve kişilerin tanılama sürecine ortak edilmesidir.

**B**) **İş birliğine dayalı tanılama ilkesi**: Özel eğitimde tanılama sürecinin tek bir kişinin ya da kaynağın gözlemine bırakılamayacağını; öğretmenlerin, ailenin, uzmanların ve kurumların (**RAM**) verileri birleştirerek **ortaklaşa ve çok boyutlu** bir değerlendirme yürütmesini öngören temel ilkeyi doğrudan yansıtır.

C) **Klinik gözlem ve test sonuçlarına öncelik verme ilkesi**: Özel eğitim tanı ve değerlendirme literatüründe yalnızca klinik testleri ve gözlemleri önceliklendiren dar kapsamlı tek başına resmi bir ilke bulunmamaktadır; tanılama ekolojik ve bütüncül bir yaklaşımı esas alır.

D) **Eğitim performansına göre tanılama ilkesi**: Bireyin mevcut akademik başarı düzeyinin ve performans yetersizliklerinin dikkate alınmasını kapsasa da, parçada öne çıkan ana unsur tek başına performans düzeyi değil, aile, öğretmen ve test verilerinin harmanlandığı **paydaşlar arası ortak çalışmadır**.

E) **Tanılama sonrasında sürekli izleme ilkesi**: Konulan tanı ve hazırlanan destek eğitim planlarının etkililiğinin zaman içinde düzenli olarak takip edilmesini ve güncellenmesini ifade eder; parçada anlatılan süreç ise tanının *konulma aşamasındaki* çok kaynaklı ortak çalışmayı açıklamaktadır.

**Cevap: B**

**25.** Hakan Bey'in ölçme aracından elde edilen puanların **farklı zamana** ve kontrol edilemeyen test koşullarına göre ne ölçüde kararlı kaldığını belirlemeye çalışması, **test-tekrar test güvenirliğine** örnek oluşturmaktadır. **Ölçme ve değerlendirme** alan yazınına göre güvenirlik, bir ölçme aracının tesadüfi hatalardan arınık olarak kararlı, tutarlı ve duyarlı sonuçlar vermesidir; **test-tekrar test güvenirliği** (kararlılık katsayısı) ise aynı ölçme aracının aynı gruba belirli bir zaman aralığıyla iki kez uygulanması sonucu elde edilen puanlar arasındaki korelasyonu inceleyerek testin zaman içindeki **kararlılığını** ortaya koyar.

A) **KR-20 ve KR-21 güvenirliği**: İki kategorili (1-0 biçiminde puanlanan) ölçme araçlarında test maddelerinin birbiriyle uyumunu, yani **iç tutarlılığı** inceleyen tek uygulamaya dayalı yöntemlerdir; farklı zamanlardaki puan değişimini ölçmez.

B) **Test-tekrar test güvenirliği**: Aynı psikolojik testin aynı bireylere belirli bir süre arayla iki kez uygulanmasıyla elde edilen puanlar arasındaki tutarlılığı ölçerek aracın **zamana karşı kararlılığını** ve kontrol edilemeyen anlık test koşullarından etkilenme düzeyini belirlediğinden doğru yanıttır.

C) **Paralel form güvenirliği**: Aynı özelliği ölçmek üzere geliştirilmiş iki **eş değer (paralel) formun** aynı gruba uygulanmasıyla elde edilen puanlar arasındaki **eş değerlik** katsayısını hesaplar; tek bir testin zaman içindeki değişimini incelemez.

D) **Ölçüt geçerliği**: Bir ölçme aracından elde edilen puanların, ölçtüğü özellikle ilişkili dışsal bir ölçüt (yordama veya zamandaş geçerlik) ile uyum düzeyini inceleyen bir **geçerlik** türüdür; güvenirlik ve zamana bağlı kararlılıkla ilgili değildir.

E) **Cronbach alfa güvenirliği**: Derecelendirme ölçekleri (Likert tipi vb.) gibi çok kategorili puanlanan ölçme araçlarında maddelerin aynı yapıyı ölçüp ölçmediğini belirleyen **iç tutarlılık** katsayısıdır; zamansal kararlılığı test etmez.

**Cevap: B**

**26.** **Bireyi tanıma hizmetleri**, PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) alanının en temel ve stratejik sütunlarından biridir. Okullarda yürütülen bu çalışmalar; öğrencinin akademik başarısını artırmaktan ziyade, onun **kendini anlamasını, potansiyelini keşfetmesini, ilgi ve yetenekleriyle gerçekçi bir benlik algısı geliştirmesini** amaçlar. Danışmanın toplantıda vurguladığı nokta, bireyi tanımanın statik bir bilgi toplama süreci (dosya doldurma veya not tutma) olmadığı, aksine bireyin **gelişimsel ve kariyer yolculuğuna ışık tutan dinamik bir rehberlik işlevi** taşıdığıdır. Bu doğrultuda, bireyi tanımanın nihai gayesi bireyin kendisini tanıması ve geleceğe yönelik özerk, sağlıklı kararlar alabilmesidir.

A) **Bireyi tanıma çalışmaları ekip çalışmasını gerektirir**: PDR'de bireyi tanıma hizmetleri **multidisipliner ve iş birliğine dayalı** bir anlayışla yürütülür; yani sınıf öğretmenleri, okul yöneticileri, veliler ve psikolojik danışman ortak bir sorumluluk paylaşır. Ancak bu ifade teknik bir ilke olup, parçada danışmanın odaklandığı nokta hizmetin **amacına** yöneliktir, kimler tarafından yürütüleceğine değil.

B) **Bireyi bütün yönleriyle tanımak gerekir**: Bireyi tanıma ilkelerinden biri olan **bütüncüllük ilkesi**, bir öğrencinin yalnızca akademik yönüyle değil; fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel yönleriyle eksiksiz bir şekilde ele alınmasını gerektirir. Metinde öğrencilerin farklı yönlerine kısmen değinilse de asıl vurgu, bu tanımanın onlara hangi faydayı sağlayacağı üzerinedir.

C) **Bireyi tanımada farklı araçlar kullanılmalıdır**: Güvenilir ve geçerli bir bireyi tanıma süreci için **test teknikleri** (yetenek testleri, ilgi envanterleri, kişilik testleri) ile **test dışı teknikler** (gözlem, görüşme, otobiyografi, sosyometri, derece ölçekleri) birlikte ve dengeli bir şekilde kullanılmalıdır. Metinde araçların çeşitliliğinden ziyade, çalışmaların **fonksiyonel sonucu** açıklanmaktadır.

D) **Bireyi tanımanın temel amacı, bireyin kendini anlamasını sağlayarak geleceğe yönelik doğru kararlar alabilmesine yardımcı olmaktır**: Danışmanın toplantıda özellikle vurguladığı "öğrencilerin kendilerini daha iyi fark etmelerini sağlayarak ileride karşılaşacakları eğitim, meslek ve yaşam kararlarında daha sağlıklı seçimler yapma" ifadesi, PDR'deki bireyi tanıma hizmetlerinin **teorik ve pratik temel amacını** eksiksiz bir şekilde özetlemektedir. Birey kendini tanıdıkça gerçekçi mesleki ve eğitsel hedefler belirleyebilir.

E) **Öğrenciler sürekli bir gelişme içinde oldukları için bireyi tanıma çalışmaları sürekli olmalıdır**: **Süreklilik ilkesi** gereği, bireyi tanıma çalışmaları ilkokuldan lise son sınıfa kadar kesintisiz devam etmelidir çünkü çocukların ilgi, ihtiyaç ve kişilik özellikleri gelişim dönemleriyle birlikte değişir. Bu çok değerli bir rehberlik ilkesidir; ancak parçada vurgulanan ana fikir çalışmanın zamansal sürekliliği değil, **bireyin karar verme sürecindeki işlevselliğidir**.

**Cevap: D**

**27.** **Tematik Algı Testi (TAT)**, Henry A. Murray ve Christiana Morgan tarafından geliştirilmiş olan, bireyin derinlerdeki kişisel dinamiklerini, bastırılmış duygularını, çatışmalarını ve algı biçimlerini ortaya çıkarmayı hedefleyen en temel **projektif (yansıtmalı) kişilik testlerinden** biridir. Bu testin temel dayanağı, bireylerin belirsiz uyarıcılar (resim kartları) karşısında kendi iç dünyalarını, arzularını ve kaygıtı yaratan unsurları dış dünyaya yansıtacakları (projeksiyon) varsayımıdır. Tipik performans testleri grubunda yer alır; yani bireyin kapasitesini veya zekâsını ölçmez, onun olayları "genellikle" nasıl algıladığını, insan ilişkilerini nasıl yapılandırdığını ve yaşam olaylarına hangi duygusal anlamları yüklediğini inceler. **Kuramsal Temel**: Murray'in **"İhtiyaç-Baskı" kuramına** dayanır. Bu kurama göre bireyin davranışları, içeriden gelen psikolojik ihtiyaçlar (örneğin başarı, güç, yakınlık, kabul görme) ile dış çevreden algıladığı baskıların veya engellerin etkileşimi sonucunda şekillenir. Test, bu iki dinamik arasındaki çatışmaları gözler önüne serer. **Uygulama ve Yönerge**: Bireye üzerinde insan figürleri ve çeşitli yaşam durumları bulunan belirsiz siyah-beyaz resim kartları gösterilir. Bireyden her karta bakarak o an resimde ne olduğunu, buraya neyin sebep olduğunu, karakterlerin ne hissettiğini ve düşündüğünü içeren bir **hikâye oluşturması** istenir. Bu süreç, bireyin savunma mekanizmalarını esneterek bilinçdışı süreçlerin serbestçe ifade edilmesine olanak tanır. **Kullanım Alanları**: Klinik psikoloji alanında tanı koyma süreçlerini desteklemede, psikoterapi planlamasında ve bireyin farkında olmadığı içsel çatışmalarını açığa çıkarmada yoğun olarak kullanılır. Ayrıca kişilik gelişimi araştırmalarında ve bazı özel üst düzey kurumsal pozisyonların personel seçim süreçlerinde karakter analizi amacıyla da başvurulabilmektedir. Genellikle ergen ve yetişkin bireylere (14 yaş ve üzeri) uygulanır.

A) **Rorschach Mürekkep Lekesi Testi**: Herman Rorschach tarafından geliştirilen, üzerinde simetrik mürekkep lekeleri bulunan **10 karttan** oluşan projektif bir testtir. Bireyin bu lekeleri neye benzettiği ve lekelerin neresine (konum) hangi özellikler (biçim, renk, gölge) nedeniyle odaklandığı incelenir. Tematik hikâyeler üretmek yerine, yapılandırılmamış görsel uyarıcılara verilen algısal tepkiler üzerinden genel kişilik yapısını değerlendirir.

B) **Kelime Tamamlama Testi**: Bireye eksik bırakılmış bir dizi cümlenin (örneğin; "Keşke babam...", "Gelecekte beni bekleyen en büyük zorluk...") verilerek bu cümleleri kendi düşünce ve duygularına göre tamamlamasının istendiği yarı projektif bir tekniktir. Bireyin tutumlarını, değer sistemlerini ve özel çatışma alanlarını hızlı bir şekilde taramak için etkilidir ancak resim kartları içermez.

C) **MMPI (Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri)**: Kişiliğin psikopatolojik boyutlarını (hipokondriazis, depresyon, histeri, paranoya, şizofreni vb.) objektif ve yapılandırılmış bir şekilde taramak için geliştirilmiş, yüzlerce maddeden oluşan bir öz-bildirim envanteridir. Bireyin kendi kendini değerlendirdiği doğru/yanlış temelli bir araçtır; projektif nitelik taşımaz ve Murray kuramıyla bağı yoktur.

**D**) **Bender Gestalt Görsel Motor Testi**: Lauretta Bender tarafından geliştirilen; bireyin görsel algısı ile motor koordinasyon (görsel-motor bütünleşme) düzeyini değerlendiren bir algı ve gelişim testidir. Bireye gösterilen 9 geometrik şekli boş bir kâğıda kopyalaması istenir. Çocuklarda nörolojik olgunlaşmayı izlemek, öğrenme güçlüğü veya olası beyin hasarlarını taramak amacıyla kullanılır; kişilik projeksiyonu yapmaz.

**E**) **Tematik Algı Testi (TAT)**: Henry A. Murray ve Christiana Morgan tarafından geliştirilen, bireyin içsel ihtiyaçları ile dış çevreden algıladığı baskıların etkileşimini hikâyeleştirme yoluyla inceleyen, **projektif (yansıtmalı) bir kişilik testidir** ve soruda özellikleri verilen aracı eksiksiz bir şekilde tanımlar.

**Cevap: E**

**28.** **Bireyi tanımada kullanılan test dışı teknikler**, öğrencinin duygu, düşünce, ilgi, tutum ve davranış örüntülerini standart testlerin ötesinde doğal ortamında ya da kendi ifadeleriyle ortaya çıkarmayı amaçlayan araçlardır. Bu teknikler rehberlik sürecinde öğrencinin kendini ifade etmesini kolaylaştırırken psikolojik danışmana da çok yönlü ve derinlemesine veri sağlar.

Verilen öncüller ve seçenekler incelendiğinde;

**A**) **Otobiyografi**: II. öncülde yer almaktadır. Bireyin serbest olarak (serbest otobiyografi) ya da önceden hazırlanmış belirli konu başlıkları ve yönergeler çerçevesinde (sınırlı otobiyografi) geçmiş yaşantısını, şimdiki duygularını ve geleceğe dair beklentilerini yazılı olarak anlatmasıdır.

**B**) **Gözlem**: I. öncülde yer almaktadır. Öğrencinin veya bir grubun davranışlarının oyun alanı, işyeri, sınıf, arkadaş ve aile çevresi gibi yaşadığı doğal ya da yapılandırılmış değişik ortamlarda belirli bir süre izlenerek görülenlerin nesnel biçimde yazılması ve bu verilerden yararlanarak bir yargıya varılması sürecidir.

**C**) **Arzu listesi**: Sorudaki öncüllerde tanımına yer verilmeyen tekniktir. **Arzu listesi**, öğrencilerin doyurulmamış ihtiyaçlarını, isteklerini, normal koşullarda açığa vuramadığı düşünce ve duygularını, beklenti ve hayallerini ortaya çıkarmak için kullanılan bir tekniktir. Yapısı gereği daha çok okul öncesi eğitim düzeyinde ve ilköğretim kademesindeki öğrencilere uygulanır.

**D**) **Zaman çizelgesi**: IV. öncülde yer almaktadır. Alanyazında **zaman cetveli** olarak da adlandırılan bu teknik; öğrencinin günün tüm saatlerini daha etkili ve verimli bir şekilde kullanması, akademik ve sosyal alanlarda daha başarılı olması amacıyla günün belirli saatlere bölünmüş bir forma yaptığı etkinliklerin türünü ve süresini yazdığı öz-değerlendirme aracıdır.

**E**) **Problem tarama listesi**: III. öncülde yer almaktadır. Bireyin belli başlı üzüntülerini, ihtiyaçlarını; sağlık, beden gelişimi, okul, ev, aile, meslek, gelecek, insan ilişkileri, toplumsal değer ve tutumları ile kişilik özellikleri gibi pek çok alandaki gelişimlerinin önündeki engelleri genişlemesine saptama ve buna uygun psikolojik yardım sunma amacıyla hazırlanmış kapsamlı bir bilgi toplama aracıdır.

**Cevap: C**

**29.** **I. Bireyin iç dünyasındaki kaygı, korku, sevinç ve duygularını bir oyun içerisinde rol alarak ortaya koymasını sağlamlayan tekniktir**: Bu öncül **psikodramayı** tanımlamaktadır. Psikodrama, Avusturyalı psikiyatrist Jacob Levy Moreno tarafından geliştirilen, tiyatro ve eylem temelli bir grup psikoterapisi yöntemidir. Odak noktası bireydir; bireyin (protagonist) kendi iç dünyasını, kişisel travmalarını, iç çatışmalarını ve duygusal sıkıntılarını bir oyun ve rol oynama (canlandırma) yoluyla dışa vurmasını, böylece içgörü kazanmasını sağlar.

**II. Bir grubun ortak yaşadıkları bir soruna ilişkin rolleri gerçek hayatta olduğu gibi oynamasını sağlayan tekniktir**: Bu öncül **sosyodramayı** tanımlamaktadır. Sosyodrama da Jacob Levy Moreno tarafından geliştirilmiş eylem temelli bir yöntemdir; ancak bireysel sorunlardan ziyade, bir grubun veya toplumun ortaklaşa yaşadığı sorunları, önyargıları, kültürel normları ve ilişkisel dinamikleri ele alır. Katılımcılar belirli toplumsal tipleri veya kalıplaşmış rolleri canlandırarak ortak problem çözme ve sosyal farkındalık geliştirir.

Öncüllerde verilen bu açıklamalar doğrultusunda; birinci öncül kişisel iç dünyayı ve duygusal dışavurumu ele aldığı için **psikodrama**, ikinci öncül ise grubun ortak sorununu ve sosyal rolleri canlandırdığı için **sosyodrama** olmalıdır.

**A**) **İlgi envanteri - Sosyodrama**: İkinci öncül sosyodrama ile uyuşmaktadır; ancak ilgi envanteri, bireyin çeşitli etkinlik alanlarına yönelik hoşlanma veya hoşlanmama derecelerini belirleyen bir kendini anlatma aracıdır ve birinci öncüldeki eylem/rol temelli psikodramayı karşılamaz.

**B**) **Tutum ölçeği - Sosyodrama**: İkinci öncüldeki sosyodrama eşleşmesi doğrudur; fakat tutum ölçeği, bireylerin belirli bir nesneye, olaya ya da duruma karşı sahip oldukları duygu ve düşünce eğilimlerini derecelendirmeli maddelerle ölçen standart bir test dışı tekniktir, rol yapma esasına dayanmaz.

**C**) **Psikodrama - Sosyodrama**: Birinci öncülde bireyin iç dünyasındaki kaygı, korku ve duygularını rol alarak ortaya koyması **psikodramayı**; ikinci öncülde ise bir grubun ortak sorununa ilişkin rolleri oynaması **sosyodramayı** tam ve eksiksiz bir şekilde karşılamaktadır.

**D**) **Sosyodrama - Psikodrama**: Her iki teknik de Moreno'nun eylem temelli yaklaşımına ait olsa da öncüllerdeki sıra ters verilmiştir; birinci öncül birey odaklı olduğu için psikodrama, ikinci öncül grup odaklı olduğu için sosyodrama olmalıdır.

**E**) **Derecelendirme ölçeği - Vaka incelemesi**: Derecelendirme ölçeği gözlenen bir davranışın derecesini belirleme aracıdır; vaka incelemesi ise bir bireyin tüm geçmişini ve gelişim öyküsünü derinlemesine inceleyen bir yöntemdir, rol oynama teknikleriyle doğrudan ilişkisi yoktur.

**Cevap: C**

**30.** **Derecelendirme ölçekleri**, gözlemlenen bir davranışın veya niteliğin bireyde bulunma sıklığını, yoğunluğunu ya da düzeyini sayısal veya betimsel kategorilerle kaydetmeye yarayan **gözleme dayalı bireyi tanıma teknikleridir**. Bu ölçekler puanlanırken değerlendiricinin zihinsel süreçlerinden ve algısal çarpıtmalarından kaynaklanan çeşitli **puanlama hataları** ortaya çıkabilir. Soruda verilen örnekte gözlemcinin "başarılı olan bir öğrenciyi otomatik olarak zeki de kabul etmesi", zihnindeki iki farklı kavramı (**başarı ve zekâ**) birbirinin zorunlu sonucuymuş gibi ilişkilendirmesinden kaynaklanan **mantık hatasını** örneklendirmektedir. **Mantık hatası**, gözlemcinin ölçtüğü iki ayrı niteliği zihninde mantıksal açıdan birbirine bağlı varsayması ve bir nitelik hakkında yaptığı değerlendirmeyi, gözlem verisine dayanmadan diğer niteliğe de aynı yönde yansıtmasıdır.

**A)** **Kişisel yanlılık hatası**: Gözlemcinin kişisel eğilimleri, değer yargıları veya hoşgörü düzeyine bağlı olarak tüm bireylere sistemli biçimde yüksek puanlama (**bonkörlük/cömertlik hatası**), düşük puanlama (**cimrilik/katılık hatası**) ya da orta noktada yığma (**merkezi yığılma hatası**) eğilimidir; örnekteki gibi iki ayrı niteliğin birbirine bağlanmasıyla ilgili değildir.

**B)** **Mantık hatası**: Değerlendiricinin zihninde birbiriyle ilişkili olduğunu düşündüğü iki farklı niteliği (örneğin **akademik başarı ile zekâ düzeyini** veya liderlik ile girişkenliği) aynı değerlendirme çerçevesinde tutması ve birine verdiği puanı mantıksal bir çıkarımla diğerine de aktarmasıdır; parçadaki durum bu hatayı doğrudan tanımlar.

**C)** **Hareleme hatası**: Birey hakkında edinilen **genel bir olumlu ya da olumsuz izlenimin** (ilk izlenim veya baskın tek bir özelliğin yarattığı genel havanın), bireyin diğer tüm bağımsız özelliklerinin değerlendirilmesini de aynı yönde etkilemesidir; mantık hatasından farkı, iki özel kavram arasında kurulan bilişsel nedensellikten değil, kişiye yönelik bütünsel bir duygu ve izlenimden kaynaklanmasıdır.

D) **Anlam hatası**: Gözlemcinin gözleyeceği özelliği, kavramı veya niteliği tam olarak kavrayamaması, kavramsal karşılığını doğru yorumlayamaması ve ölçekteki ifadenin ne anlama geldiğini yanlış bilmesi sonucunda ortaya çıkan gözlem yanılgısıdır. Bilimsel ve teknik literatürde anlam hatası; gözlemcinin "inisiyatif alma" veya "sorumluluk" gibi kavramların kapsamını veya göstergelerini yanlış yorumlaması anlamına gelir; sorudaki başarı-zekâ ilişkisi ise iki kavram arasında kurulan zihinsel bağ nedeniyle mantık hatası kapsamındadır.

E) **Gözlem yetersizliği hatası**: Gözlemcinin bireyi yeterince uzun süre ve farklı ortamlarda gözlemlemeden, kısıtlı ya da eksik veriyle puanlama yapması veya gözlemlemediği bir niteliği tahmin yoluyla işaretlemesi durumudur.

**Cevap: B**

**31.** Özgür Bey'in 10. sınıf öğrencilerine uyguladığı bireyi tanıma tekniği **Kimdir bu?** tekniğidir. **Kimdir bu?**, grup içindeki bireylerin belirli kişilik, davranış veya sosyal özellikler açısından akranları tarafından algılanışını ortaya koymayı amaçlayan akran değerlendirmesine dayalı bir bireyi tanıma tekniğidir. Teknikte öğrencilere "Bu sınıfta en yardımsever olan kimdir?", "Grubu bir araya getiren kimdir?", "En çok dışlanan kimdir?" gibi özelliğe dayalı yönlendirici sorular sorulur ve öğrencilerden bu açıklamalara uygun arkadaş adlarını ilgili yerlere yazmaları istenir. Soruda Mustafa'nın sınıf arkadaşının ders çalışma alışkanlıklarını, sessiz ama katılımcı yapısını, sabırlı ve gözlemci tavrını betimlemesi bu tekniğin akran değerlendirmesine dayanan yapısıyla birebir örtüşmektedir.

A) **Sosyometri**: Grubun içindeki **sosyal ilişki ağını**, bireylerin birbirlerini çekici ya da itici bulma durumlarını, **liderlik yapılarını** ve alt grupları belirlemek amacıyla uygulanan arkadaşlık tercihlerine dayalı bir tekniktir; belirli kişilik ve davranış özellikleriyle akran değerlendirmesi yapmayı amaçlamaz.

B) **Kimdir bu?**: Grup içindeki bireylerin belirli kişilik, davranış veya sosyal özellikler açısından akranları tarafından nasıl algılandığını ortaya koyan, öğrencilerin özelliklere dayalı yönlendirici sorularla arkadaşlarını eşleştirdiği **akran değerlendirmesine dayalı bir tekniktir**; Özgür Bey'in süreci ve Mustafa'nın betimlemesi bu tanımı eksiksiz karşılamaktadır.

C) **Kime göre ben kimim?**: Bireyin **benlik algısını** belirlemek amacıyla kullanılan, kendisini farklı kişiler açısından (anne, baba, öğretmen, arkadaş vb.) nasıl algıladığını ve **sosyal algı farklarını** inceleyen bir kendini değerlendirme tekniğidir; bireyin nesnel olarak nasıl görüldüğünü değil, kendini başkalarına göre nasıl gördüğünü ölçer.

D) **Rol dağıtım tekniği**: Bir grup veya sınıf içindeki bireylerin üstlendikleri, onlara yüklenen ya da akranları tarafından atfedilen **sosyal rolleri belirlemeye yönelik** kullanılan, lider, arabulucu, düzenleyici, sorumluluk alan, pasif veya dışlanan gibi **işlevsel rollerin** incelendiği bir teknik olup karakter özellikleriyle bireysel betimleme yapmayı amaçlamaz.

E) **Kişilik envanteri**: Bireyin kişilik özelliklerini ve psikolojik boyutlarını standart sorular aracılığıyla **öz-bildirim esasına göre** ölçen objektif bir ölçme aracıdır; akran değerlendirmesine dayanmaz.

**Cevap: B**

**32.** Soruda anlatılan ve eş liderlerin oturum öncesinde iş bölümü yaparak süreci planladıkları, sırasıyla belirli bir süre grubu yönlendirip diğerinin destekleyici konumda kaldığı ve ardından rollerini değiştirdikleri eş liderlik modeli **değişimli liderlik** modelidir. **Değişimli liderlik** modelinde liderler sorumluluğu ve yönetimi önceden belirlenen bir plan dâhilinde sırayla üstlenirler; oturum akışında bir lider aktif olarak grubu yönlendirirken diğeri gözlem yapar, destek verir ve sırası geldiğinde liderlik rolünü devralır.

A) **Paylaşımlı liderlik**: Eş liderlerin oturum boyunca **eş zamanlı, ortak karar alarak ve eşit sorumlulukla** sürece katıldıkları, önceden katı bir sıraya bağlı kalmaksızın her iki liderin de uygun olduğunda her müdahaleye birlikte katıldığı ve liderliğin her iki lider arasında akışkan biçimde gidip geldiği modeldir; sorudaki gibi planlı ve sırayla rol değişimi esasına dayanmaz.

B) **Çıraklık modeli**: Daha deneyimsiz ve mesleki gelişim aşamasındaki bir lider adayının, **deneyimli liderin yanında yer alarak ondan**

**öğrenmesi** ve gözlem yoluyla kademeli olarak deneyim kazanması esasına dayanan eş liderlik biçimidir.

C) **Lider odaklı tarz**: Liderlik yaklaşımının odağını liderin belirlediği, sürecin kontrolünün ve yönlendiriciliğin büyük ölçüde liderin elinde olduğu bir yönetim tarzıdır; oturum öncesinde planlı rol değişimi içeren bir eş liderlik modeli değildir.

D) **Grup odaklı tarz**: Liderlik odağının doğrudan **grup üyelerine, üyelerin etkileşimine ve inisiyatifine** bırakıldığı, sürecin akışının grup dinamikleriyle şekillendiği bir yaklaşımdır.

E) **Değişimli liderlik**: Eş liderlerin oturum öncesinde iş bölümü yaparak süreci planladıkları, sırayla liderlik rollerini üstlendikleri ve belirli bir süre bir lider yönlendirirken diğerinin destekleyip ardından rol değiştirdiği modeldir; soruda verilen açıklama ve durum bu tanımı eksiksiz karşılamaktadır.

**Cevap: E**

**33.** Elvan Hanım'ın lise öğrencilerine yönelik yürüttüğü bu grup çalışması **psikoeğitim grubu** örneğidir. **Psikoeğitim grupları**, katılımcıların yaşam becerilerini geliştirmeyi, belirli konularda bilişsel farkındalıklarını artırmayı, **bilgi ve beceri kazandırarak** gelecekte yaşanabilecek sorunları önlemeyi amaçlayan gelişimsel ve önleyici grup türüdür. Bu gruplarda süreç önceden planlanmış ve yapılandırılmış oturumlar hâlinde yürütülür; içerik öğretici unsurlar barındırır ve üyeler derinlemesine duygusal bir içgörü ya da geçmiş yaşantı çözümlemesi yerine beceri edinmeye ve kendilerini geliştirmeye yönelik etkinliklere katılırlar. **Soruda Elvan Hanım'ın hedef belirleme ve zamanı etkili kullanma gibi becerileri kazandırmayı hedeflemesi,** oturumları önceden yapılandırması ve öğretici etkinliklere yer verip derin duygusal paylaşımdan kaçınması doğrudan **psikoeğitim grubunu** tanımlamaktadır.

A) **Terapi grubu**: Bireylerin **derinlemesine kişilik değişimini**, geçmiş yaşantılarından kaynaklanan duygusal travmaların çözümlenmesini ve ağır psikolojik sorunların tedavisini amaçlayan, yapılandırmadan ziyade sürecin doğal akışına ve yoğun duygusal paylaşımlara dayanan klinik odaklı grup türüdür.

B) **Destek grubu**: Ortak bir yaşam krizi, yas, kronik hastalık veya travmatik bir deneyim yaşayan bireylerin **karşılıklı duygusal destek**, dayanışma ve deneyim paylaşımı yoluyla baş etme güçlerini artırmayı hedefleyen, yapılandırılmış öğretimden ziyade duygu ve yaşantı paylaşımına odaklanan gruptur.

C) **Psikoeğitim grubu**: Katılımcılara **hedef belirleme, zaman yönetimi, stresle başa çıkma gibi belirli becerileri kazandırmayı**, bilişsel farkındalık oluşturmayı ve bilgi aktarımı sağlamayı amaçlayan; **önceden yapılandırılmış oturumlar ve öğretici etkinlikler** içeren önleyici ve gelişimsel grup türüdür; soruda Elvan Hanım'ın yürüttüğü çalışma bu tanımı eksiksiz karşılamaktadır.

D) **Konsültasyon grubu**: Öğretmenler, ebeveynler veya diğer uzmanların hizmet sundukları bireylere (öğrencilere) daha etkili yardımcı olabilmeleri amacıyla **mesleki bilgi, beceri ve bakış açısı kazanmalarını** sağlayan, doğrudan öğrencilere değil hizmet sunan kişilere yönelik dolaylı yardım grubudur.

E) **Etkileşim yardım grubu**: Sağlıklı bireylerin **kişiler arası ilişkilerini geliştirmelerini**, kendilerini ve başkalarını daha yakından tanımalarını, iletişim engellerini fark etmelerini ve "şimdi ve burada" ilkesiyle açık, dürüst geri bildirimler yoluyla kişisel gelişim sağlamalarını amaçlayan yaşantısal grup türüdür.

**Cevap: C**

**34.** Soruda verilen grupla psikolojik danışma oturumu kesitinde, grup liderinin Melis ile kurduğu etkileşimde **terapötik beceriler** (iletişim ve müdahale becerileri) yer almakta, ancak **yüzleştirme** becerisi kullanılmamaktadır. **Yüzleştirme**, danışanın ya da grup üyesinin **sözel ve sözel olmayan mesajları, düşünceleri ile davranışları veya geçmiş ve şimdiki söylemleri arasındaki tutarsızlıkları, çelişkileri ya da kaçınma davranışlarını** yapıcı bir dille fark etmesini sağlamayı amaçlayan ileri düzey bir terapötik müdahaledir. Verilen diyalogda Melis'in ifadelerinde bir çelişki vurgulanmamış ve lider tarafından herhangi bir tutarsızlığa dikkat çekilmemiştir; liderin tüm tepkileri empatik anlama, duygusal derinleşme ve grup etkileşimini başlatma üzerine kuruludur.

**A)** **İçerik yansıtması**: Danışanın anlattığı olayların, düşüncelerin ve yaşantıların özünü liderin kendi sözcükleriyle kısa ve net biçimde özetleyerek geri vermesidir; liderin **"Son günlerde içinde bulunduğun bu yorgunluk hissi seni hem işte hem evde etkiliyor gibi görünüyor."** ve **"Bir yandan enerjin yok ama bir yandan da içten içe kaçırdığın bir şeyler olduğunu düşünüyor..."** ifadeleri Melis'in aktardığı durumun ve bilişsel içeriğin yansıtılmasıdır.

**B)** **Duygu yansıtması**: Danışanın sözlerinin arkasında yatan açık veya örtük **duygusal yaşantıları tanımlayıp adlandırarak** danışana geri iletme becerisidir; liderin Melis'in belirsizlik ve kaçırma hissinin altındaki duyguyu yakalayarak **"...ve kaygılanıyorsun."** demesi ve **"Hangi duyguların öne çıktığını fark etmeye başlamış gibisin."** şeklinde duyguya işaret etmesi doğrudan duygu yansıtması örneğidir.

**C)** **Odak sağlama**: Oturum sırasında konunun dağılmasını önlemek, yüzeysellikten kaçınmak ve üyenin belirli bir duygu, düşünce ya da tema üzerinde **derinleşmesini sağlamak** amacıyla liderin dikkati tek bir noktada toplamasıdır; liderin **"Şu an bu belirsizlik duygusunun senin için ne kadar önemli olduğunu görmek için biraz burada kalalım mı?"** müdahalesi konuyu dağıtmadan doğrudan belirsizlik duygusuna odaklanmayı sağlar.

**D)** **Yüzleştirme**: Üyenin duygu, düşünce ve davranışları arasındaki **çelişkileri, tutarsızlıkları ya da savunma mekanizmalarını** açık ve destekleyici bir biçimde kendisine gösterme becerisidir; oturum kesitinde Melis'in söylemleri arasında bir çelişki ortaya konmadığı için liderin kullanmadığı beceri budur.

**E)** **Konuşmaya açık davet**: Grup üyelerinin kendilerini ifade etmelerini teşvik etmek, sürece katılımlarını sağlamak ve üyeler arası **etkileşimi ve evrensellik duygusunu başlatmak** için yöneltilen açık uçlu davetlerdir; liderin **"Gruptaki diğer üyeler de kendilerini bazen benzer şekilde hissediyorlar mı, merak ediyorum."** sözü diğer üyeleri paylaşıma ve konuşmaya davet eden tipik bir grup liderliği becerisidir.

**Cevap: D**

**35.** Soruda verilen grupla psikolojik danışma oturumu kesitinde, grup liderinin kendi zihninden geçen düşünceler ve duygular **karşıt aktarım** (karşı aktarım) durumunu örneklendirmektedir. **Karşıt aktarım**, psikolojik danışmanın ya da grup liderinin kendi çözümlenmemiş çatışmaları, geçmiş yaşantıları, ön yargıları veya danışanın (grup üyesinin) tutumlarına verdiği tepkiler sonucunda danışana karşı geliştirdiği **bilinçli ya da bilinçdışı duygusal tepkiler, kalıp yargılar ve öznel tutumlardır**. Oturum kesitinde grup liderinin Ahmet'in geçen haftaki davranışından etkilenerek ona söz vermekten çekinmesi ve iç sesinde **"Yine aynı davranış. Bu çocuk hiç değişmeyecek. Keşke gelmese."** şeklinde katı, yargılayıcı ve reddedici bir tutum geliştirmesi, liderin kendi nesnelliğini yitirdiğini ve üyeye karşı olumsuz bir **karşıt aktarım** yaşadığını doğrudan göstermektedir.

**A)** **Direnç**: Danışanın ya da grup üyesinin **terapötik değişime, içgörü kazanmaya veya bilinçdışı çatışmalarının yüzeye çıkmasına karşı** gösterdiği bilinçli ya da bilinçdışı savunma ve engelleme davranışlarıdır; soruda odağa alınan temel durum liderin iç sesindeki öznel duygusal tepkidir.

**B)** **Aktarım**: Danışanın (grup üyesinin) geçmiş yaşamındaki **önemli kişilere (anne, baba, otorite figürleri vb.) yönelik duygu, tutum ve beklentilerini** farkında olmadan psikolojik danışmana veya grup liderine yansıtmasıdır; Ahmet'in "Hep beni suçluyorsunuz." tepkisi aktarım izleri taşısa da soru kökünde altı çizilen ve süreci etkileyecek asıl durum liderin iç sesindeki tepkidir.

**C)** **Sınır koyma**: Grup liderinin sürecin sağlıklı ve güvenli ilerlemesi için **grup kurallarını hatırlatması, yapıcı olmayan davranışları durdurması veya çerçeveyi netleştirmesi** amacıyla kullandığı profesyonel müdahale becerisidir; liderin içinden üyenin gelmemesini istemesi terapötik bir sınır koyma değil, duygusal bir tepkidir.

**D)** **Karşıt aktarım**: Grup liderinin kendi geçmiş yaşantıları, tetiklenen duyguları veya ön yargıları nedeniyle bir grup üyesine karşı **olumlu ya da olumsuz yönde geliştirdiği öznel duygusal tepkiler ve yargılayıcı tutumlardır**; liderin iç sesinde Ahmet için **"Bu çocuk hiç değişmeyecek. Keşke gelmese."** demesi bu durumu eksiksiz karşılamaktadır.

**E)** **Karşıt direnç**: Psikolojik danışmanın veya grup liderinin kendi kaygıları, yetersizlik duyguları ya da yüzleşmekten kaçındığı konular nedeniyle **terapötik süreci derinleştirmekten kaçınması ve danışanın direncine benzer şekilde süreci engellemesi** durumudur; buradaki durum kaçınmadan ziyade doğrudan üyeye yönelik olumsuz duygu ve reddetme tepkisidir.

**Cevap: D**

**36.** Okul psikolojik danışmanı Ayla Hanım'ın yapacağı en uygun müdahale, derin duygusal, sosyal ve davranışsal güçlükler yaşayan **Berke, Arda ve Derya için bireysel psikolojik danışma**, akademik motivasyon ve ders başarısı konusunda ortak gelişimsel ihtiyaçları bulunan **Sude, Mert ve Can için grup rehberliği** uygulamaktır. **Bireysel psikolojik danışma**, bireyin içsel çatışmalarını, yoğun kaygı veya mutsuzluk duygularını, benlik algısı sorunlarını ve uyum bozucu davranışlarını **güvenli ve gizli bir ortamda bire bir profesyonel ilişki** yoluyla ele almayı gerektirir. Buna karşılık **grup rehberliği**, ortak eğitsel ve gelişimsel ihtiyaçları olan (ders çalışma becerileri, sınav kaygısı, akademik motivasyon vb.) öğrencilere **bilgi vermek, farkındalık kazandırmak ve beceri geliştirmek** amacıyla yürütülen daha yapılandırılmış, bilişsel ağırlıklı bir hizmettir.

**A)** **Berke ve Derya için grup rehberliği, Arda ve başarısı düşen Sude, Mert ve Can için bireysel psikolojik danışma planlamak**: Yoğun içe kapanma ve bunalmışlık yaşayan Berke ile sınıf düzenini bozan ve çatışma yaşayan Derya'nın **derin kişisel ve davranışsal sorunları** yalnızca bilgi vermeye dayalı grup rehberliğiyle çözülemez; akademik motivasyon düşüklüğü yaşayan Sude, Mert ve Can ise ortak eğitsel ihtiyaçlara sahip oldukları için bireysel danışmadan ziyade grup rehberliği için daha uygundur.

**B)** **Berke, Arda ve Derya için bireysel psikolojik danışma, Sude, Mert ve Can için grup rehberliği uygulamak**: "Her şeyin üstüne geldiğini" söyleyerek **duygusal tükenmişlik ve içe kapanma** sinyalleri veren Berke, "Beni kimse istemiyor" düşüncesiyle **olumsuz benlik algısı ve sosyal kaygı** yaşayan Arda ve **dürtüsel, çatışmacı davranış örüntüleri** sergileyen Derya bireysel düzeyde derinlemesine psikolojik danışmaya ihtiyaç duyar; buna karşın son zamanlarda **ders başarısı ve motivasyonu düşen** Sude, Mert ve Can'a verimli ders çalışma ve motivasyon artırma konularında grup rehberliği uygulanması en doğru müdahaledir.

**C)** **Tüm öğrencilere bireysel danışma planlamak; gruplar halinde müdahale risklidir**: Okul psikolojik danışmanlığında **zaman, emek ve kaynak verimliliği** esastır; ortak eğitsel sorunları olan Sude, Mert ve Can'a bireysel danışma yerine grup rehberliği uygulamak hem daha ekonomiktir hem de öğrencilerin yalnız olmadıklarını görmelerini sağlar, bu durumda grup müdahalesi riskli değildir.

**D)** **Sadece Derya için bireysel danışma uygulamak, diğer tüm öğrenciler için grup rehberliği düzenlemek**: Berke'nin **yoğun bunalmışlık ve içe kapanma** durumu ile Arda'nın **reddedilme algısı ve sosyal geri çekilmesi** grup rehberliğinin bilişsel sınırlarını aşan, gizlilik ve bireysel destek gerektiren klinik/duygusal süreçlerdir; bu iki öğrencinin grup rehberliğine yönlendirilmesi yetersiz kalır.

**E)** **Berke ve Arda'ya grup çalışmalarıyla yaklaşmak, diğerlerine bireysel danışma yapmak**: İçe kapanık, iletişim kurmaktan kaçınan ve yoğun reddedilme korkusu yaşayan **Berke ve Arda**, doğrudan bir grup ortamına alındıklarında kendilerini daha fazla geri çekebilir ve yoğun kaygı yaşayabilirler; bu öğrencilerin önce bireysel psikolojik danışma ile güven ilişkisi kurmaları ve güçlenmeleri gerekir.

**Cevap: B**

**37.** Grupla psikolojik danışma sürecinde üyenin gösterdiği **direnç** karşısında psikolojik danışman Süheyla Hanım'ın öncelikle yapması gereken müdahale, **direnci fark edip bunu güvenli ve kabul edici bir dille yansıtmaktır**. Bilimsel literatürde ve grup liderliği yaklaşımlarında **direnç**, üyenin kendini açmaktan korktuğu, incinebilir hissettiği veya değişim sürecinden kaygı duyduğu durumlarda geliştirdiği **doğal bir kendini koruma mekanizması** olarak ele alınır. Direnci kırmaya çalışmak, üye ile güç savaşına girmek veya üyeyi yargılamak yerine, direncin altında yatan **kaygı, güvensizlik veya isteksizlik duygusunu yargısız ve empatik bir biçimde sözel hale getirmek** hem üyenin savunmasını yumuşatır hem de gruptaki gerginliği azaltarak terapötik güveni yeniden inşa eder.

**A)** **Direnci yok sayarak oturumu diğer üyelerle sürdürmeli**: Grup ortamında açıkça ortaya çıkan ve diğer üyelerin sessizleşmesine yol açan gerginliği görmezden gelmek, **grup dinamiğinin tıkanmasına** ve üyelerin liderin zorlayıcı duygularla baş edemediğini düşünerek **güven duygusunu yitirmesine** neden olur.

**B)** **Akif'in grubun işleyişini bozduğunu ifade ederek sınır koymalı**: Akif'in geçmişini paylaşmak istememesi fiziksel veya sözel bir saldırı niteliği taşımayan doğal bir kaygı tepkisidir; bu aşamada yargılayıcı bir üslupla sınır koymak **savunmayı daha da katılaştırır ve lider ile üye arasında güç çatışması** doğurur.

**C)** **Direnci fark edip bunu güvenli ve kabul edici bir dille yansıtmalı**: Grup liderinin direncin bir düşman değil, anlaşılması gereken bir mesaj olduğunu kabul ederek üyenin **zorlanma, çekinme veya fayda görememe duygusunu empatik ve yargısız bir dille yansıtması**, hem Akif'in anlaşıldığını hissetmesini sağlar hem de gruptaki gerilimi terapötik bir paylaşıma dönüştürür; bu nedenle öncelikli ve en doğru müdahaledir.

**D)** **Üyelerden Akif'in davranışı hakkında geri bildirim vermelerini istemeli**: Henüz gerginliğin zirvede olduğu ve Akif'in savunmada bulunduğu ilk anda diğer üyeleri devreye sokmak, Akif'in **kendini grup tarafından köşeye sıkıştırılmış ve yargılanmış hissetmesine** yol açarak grubu terk etme riskini artırır.

**E)** **Oturuma ara verip Akif'e bireysel görüşme önermeli**: Grup içinde yaşanan ve tüm grubu etkileyen bir direnci oturumu bölerek dışarı taşımak, grup sürecinin **"şimdi ve burada" ilkesiyle işlenmesini engeller** ve diğer üyelere zorlayıcı durumların grupta konuşulamayacağı mesajını verir.

**Cevap: C**

**38.** Grupla psikolojik danışmada Yalom tarafından tanımlanan iyileştirici (terapötik) faktörler incelendiğinde, soru kökünde özellikle **Derya'nın paylaşımının** hangi faktörün etkisini en belirgin biçimde yansıttığı sorulmaktadır; bu durum **özgecilik** (diğerkâmlık) faktörünü doğrudan tanımlamaktadır. **Özgecilik**, grup üyelerinin kendi yaşantılarını paylaşarak, destek vererek, geri bildirimde bulunarak veya sadece kendi iç dünyalarını açarak **başka bir üyeye fayda sağladıklarını ve işe yaradıklarını fark etmeleriyle** ortaya çıkan iyileştirici güçtür. Bireyler genellikle kendilerini yetersiz, yük olan veya kimseye faydası dokunmayan kişiler olarak görürken; grupta kendi deneyimlerinin bir başkasına cesaret verdiğini ve yardımcı olduğunu görmek **özsaygılarını yükseltir ve iyileştirici bir etki** yaratır. Soruda Derya'nın **ilk defa paylaştıklarının başka birine yardımcı olabildiğini duyduğunda** duygulanması, doğrudan **özgecilik** faktörünün yaşantılanmasıdır.

**A)** **Katarsis - Hem Derya hem İdil duygusal yoğunluk yaşamışlardır**: **Katarsis** (duygusal boşalım), bireyin bastırdığı acı verici duyguları serbestçe ifade ederek rahatlama sağlamasıdır; ancak parçada odaklanılan temel iyileştirici güç, Derya'nın ağlamasından ziyade kendi paylaşımının **başka birine fayda sağladığını fark etmesidir**.

**B)** **Evrensellik - Üyeler benzer yaşantılar yaşadıklarını fark etmişlerdir**: **Evrensellik**, üyenin yaşadığı sorunların ve duyguların yalnızca kendisine özgü olmadığını, diğer insanların da benzer acılar yaşadığını fark etmesidir; bu durum İdil'in **"Ben de yıllardır benzer sorunları yaşıyorum"** farkındalığını açıklasa da soru kökü özellikle **Derya'nın paylaşımının ve bu paylaşımın başkasına fayda sağlamasının** yarattığı etkiyi sormaktadır.

C) **Kişiler arası öğrenme - Grup üyeleri birbirlerinden kişisel geri bildirimler almışlardır**: **Kişiler arası öğrenme**, üyelerin grup içindeki etkileşimler ve aldıkları geri bildirimler yoluyla **ilişki kurma biçimlerindeki uyum bozucu örüntüleri fark edip değiştirmeleri** sürecidir; parçada odaklanılan temel mekanizma bu değildir.

D) **Umut aşılanması - İdil de artık bir gün açılabileceğini hissetmiştir**: **Umut aşılanması**, üyelerin gruptaki diğer kişilerin ilerlemesini ve cesaretini görerek kendi sorunlarının da çözülebileceğine dair inanç geliştirmeleridir; bu durum İdil açısından geçerli olsa da soru kökünde açıkça **Derya'nın paylaşımının** yansıttığı iyileştirici faktör sorgulanmaktadır.

E) **Özgecilik - Derya'nın paylaşımı başkalarına fayda sağlamıştır**: Grup üyesinin kendi deneyimini paylaşmasının **başka bir üyeye cesaret ve fayda sağladığını görmesiyle** kendini değerli ve işe yarar hissetmesini ifade eden **özgecilik** faktörü, Derya'nın **"ilk defa paylaştıklarının başka birine yardımcı olabildiğini duyması"** yaşantısını eksiksiz biçimde karşılamaktadır.

**Cevap: E**

**39.** Ginzberg ve arkadaşlarının (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma) geliştirdiği **mesleki gelişim kuramı**na göre mesleki seçim süreci çocukluktan erken yetişkinliğe uzanan gelişimsel bir süreçtir ve **fantezi (hayal) dönemi (5-11 yaş)**, **geçici seçimler (deneme) dönemi (11-17 yaş)** ve **gerçekçi seçimler dönemi (17 yaş ve sonrası)** olmak üzere üç temel dönemden oluşur. Ergenlik yıllarını kapsayan **geçici seçimler dönemi**; bireyin meslekleri önce hoşlandığı etkinliklere, sonra kendi yapabilirliklerine ve ardından yaşam amaçlarına göre değerlendirdiği **ilgi, yetenek, değer ve geçiş** basamaklarını içerir. Soruda verilen üç öğrencinin ifadeleri incelendiğinde Duygu'nun sadece hoşlandığı bir etkinlik üzerinden (**ilgi**), Mete'nin başarılı olduğu ve yapabildiği bir alan üzerinden (**yetenek**), Buse'nin ise yaşam felsefesi ve toplumsal fayda ölçütü üzerinden (**değer**) meslek seçimi yaptığı görülmektedir.

A) **İlgi – Yetenek – Değer**: **İlgi basamağında (11-12 yaş)** birey meslekleri yalnızca hoşlandığı ya da hoşlanmadığı etkinliklere göre değerlendirir; Duygu'nun **"Kitap okumayı çok seviyorum."** diyerek karar vermesi **ilgi** evresini gösterir. **Yetenek (kapasite) basamağında (13-14 yaş)** birey belirli bir alanda ne kadar başarılı olduğunu ve o mesleğin gerektirdiği becerilere sahip olup olmadığını sorgular; Mete'nin **"Fen dersinde başarılıyım, projelerde hep derece alıyorum."** ifadesi **yetenek** evresini gösterir. **Değer basamağında (15-16 yaş)** ise birey mesleği kendi yaşam hedefleri, inançları ve topluma sunacağı katkı açısından değerlendirir; Buse'nin **"Bir meslek seçerken başkalarına faydalı olup olamayacağımı ön planda tutuyorum."** sözü doğrudan **değer** evresini tanımlamaktadır.

B) **Değer – İlgi – Yetenek**: Duygu'nun seçimi toplumsal fayda veya yaşam felsefesine değil doğrudan **hoşlanma (ilgi)** duygusuna dayanmaktadır; Buse'nin seçimi ise yapabilirlikten ziyade **yardım etme değerine** odaklandığı için sıralama yanlıştır.

C) **Yetenek – Değer – İlgi**: Duygu'nun ifadesinde kendi başarısından veya kapasitesinden değil sadece **sevdiği bir etkinlikten** söz edilmektedir; Mete ise bir değere değil doğrudan **akademik ve proje başarısına (yetenek)** odaklanmaktadır.

D) **Yetenek – İlgi – Değer**: İlk sırada yer alan Duygu'nun yönelimi kapasiteye değil **ilgiye**, ikinci sırada yer alan Mete'nin yönelimi ise sadece hoşlanmaya değil **başarı ve yeteneğe** dayandığı için doğru eşleştirme değildir.

E) **İlgi – Değer – Yetenek**: Mete'nin fen derslerindeki ve projelerdeki derecelerini ölçüt alması bir değer yargısı değil **yetenek (kapasite)** değerlendirmesidir; Buse'nin başkalarına faydalı olmayı ön planda tutması ise yetenek değil **değer** basamağına aittir.

**Cevap: A**

**40.** Soruda verilen dört aşama, Linda Gottfredson'ın **Daraltma ve Uzlaşma Kuramı**'nın gelişimsel basamaklarını sırasıyla yansıtmaktadır. Kuram, bireyin meslek seçimini çocukluktan ergenliğe uzanan bilişsel gelişim, benlik kavramı oluşturma, uygun görülmeyen seçenekleri eleme ve gerçekçi koşullara uyum sağlama mekanizmaları üzerinden açıklar.

**I.** **öncülde** çocuğun soyut düşünme ve mesleki karmaşıklığı kavrama kapasitesinin gelişimini ifade eden **bilişsel büyüme**, **II. öncülde** bireyin kendi kimliğini ve kişilik özelliklerini fark ederek kendine özgü bir benlik inşa etmesini anlatan **öz yaratım**, **III. öncülde** toplumsal cinsiyet, saygınlık ve benlik algısına uymayan mesleklerin elenmesini gösteren **daraltma**, **IV. öncülde** ise çevresel fırsatlar ve kişisel yeterlilikler doğrultusunda en ideal tercihlerden vazgeçip daha ulaşılabilir seçeneklere yönelmeyi ifade eden **uzlaşma** süreci yer almaktadır.

**A)** **Öz yaratım - Bilişsel büyüme - Uzlaşma - Daraltma**: İlk öncül henüz mesleklerin toplumsal boyutunu ayırt edemeyen çocukluk dönemindeki zihinsel kapasite düzeyini anlattığı ve son iki öncül sırasıyla seçenek eleme ile gerçekçi koşullara uyum süreçlerini verdiği için sıralama hatalıdır.

**B)** **Bilişsel büyüme - Öz yaratım - Daraltma - Uzlaşma**: **Bilişsel büyüme**, yaş ilerledikçe çocuğun soyut düşünme, mesleklerin gerektirdiği özellikleri ve toplumsal hiyerarşiyi kavrama becerisinin artmasını ifade eder (I. öncül). **Öz yaratım**, bireyin biyolojik ve çevresel etkileşimler yoluyla kendi ilgi, değer ve kişilik özelliklerini yapılandırarak benliğini oluşturduğu dönemdir (II. öncül). **Daraltma**, bireyin benlik kavramına, cinsiyet rollerine veya toplumsal saygınlık beklentilerine uymayan meslekleri seçenek havuzundan kalıcı olarak elemesidir (III. öncül). **Uzlaşma** ise bireyin idealindeki mesleklere ulaşma olasılığı azaldığında kendi kapasitesini ve iş gücü piyasası koşullarını dikkate alarak daha ulaşılabilir alternatifleri kabullenmesidir (IV. öncül).

**C)** **Bilişsel büyüme - Uzlaşma - Öz yaratım - Daraltma**: Ortaokul döneminde kişiliğe uygun benlik oluşturma süreci uzlaşma değil **öz yaratımdır**; ayrıca uzlaşma süreci gelişimsel olarak seçeneklerin elenmesi aşamasından sonra ortaya çıkar.

**D)** **Öz yaratım - Daraltma - Bilişsel büyüme - Uzlaşma**: Çocuğun ilkokul çağlarında çevresindeki figürleri taklit etmesi ve mesleklerin toplumsal önemini henüz ayırt edememesi **bilişsel büyüme** düzeyinin bir yansımasıdır; kişilik özelliklerine göre tercih yapma ise daraltmadan önce gelen **öz yaratım** sürecine aittir.

**E)** **Uzlaşma - Bilişsel büyüme - Öz yaratım - Daraltma**: **Uzlaşma**, mesleki gelişim sürecinin başında değil, daraltma aşaması tamamlandıktan sonra bireyin gerçek dünya kısıtlılıklarıyla yüzleştiği son aşamada gerçekleşen bir süreçtir.

**Cevap: B**

**41.** Ege'nin mesleki gelişim sürecinde yaşadığı belirsizliği, huzursuzluğu ve motivasyon düşüklüğünü en iyi açıklayan yaklaşım **iş uyum kuramıdır**. Dawis ve Lofquist tarafından geliştirilen **iş uyum kuramı**, bireyin mesleki doyumunu, iş yerindeki başarısını ve kararlılığını, kişinin özellikleri ile iş ortamının gerekleri ve sağladığı olanaklar arasındaki **uygunluk** düzeyine dayandırır. Kurama göre **uygunluk**, bireyin yeteneklerinin işin gerektirdiği yeteneklerle, bireyin değerlerinin ve ihtiyaçlarının ise iş ortamının sunduğu pekiştireçlerle örtüşmesini ifade eder. Bu örtüşme sağlanamadığında bireyde **doyumsuzluk** ve içsel huzursuzluk ortaya çıkar; birey bu durumu aşmak için çevreye **uyum sağlama** veya çevreyi kendine uyarlama anlamına gelen **uyumlandırma** süreçlerine yönelir. Soruda Ege'nin sakin yapısının rekabetçi ortama uymayacağını, uzun çalışma saatlerinin ise aileye zaman ayırma değeriyle çatışacağını fark ederek yaşadığı **doyumsuzluk** ve **uygunluk eksikliği**, doğrudan **iş uyum kuramının** temel dinamiklerini yansıtmaktadır.

**A)** **Tipoloji kuramı**: John Holland tarafından geliştirilen bu kuram, bireyleri altı temel kişilik tipine ve çalışma ortamlarını da buna karşılık gelen altı çevre modeline ayırarak meslek seçimini **kişilik tipi ile çevre tipi arasındaki eşleşmeye** dayandırır; Ege'nin spesifik olarak çalışma saatleri, aile değeri ve pekiştireç beklentileri üzerinden yaşadığı **doyumsuzluk ve uygunluk** sürecini doğrudan merkeze almaz.

**B)** **İhtiyaç kuramı**: Anne Roe tarafından geliştirilen ve psikanalitik yaklaşımla Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini birleştiren bu kuram, meslek seçimini **erken çocukluk dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkilerine** ve bu ilişkilerde karşılanmayan psikolojik ihtiyaçların yetişkinlikte meslekler yoluyla doyurulmasına bağlar; soruda erken çocukluk yaşantılarına dair bir veri yoktur.

**C)** **Benlik kuramı**: Donald Super tarafından geliştirilen bu kuram, meslek seçimini yaşam boyu süren gelişimsel bir süreç olarak ele alır ve bireyin **"Ben kimim?" sorusuna verdiği yanıt olan benlik kavramını mesleki rollere yansıtmasını** temel alır; soruda yaşam boyu gelişim evreleri yerine doğrudan bireyin değerleri ile iş ortamının sunduğu koşullar arasındaki çatışma vurgulanmaktadır.

**D)** **Sosyal öğrenme kuramı**: John Krumboltz tarafından geliştirilen bu kuram, meslek seçimini **genetik donanım, çevresel koşullar, araçsal ve çağrışımsal öğrenme yaşantıları ile görev yaklaşım becerilerinin** bir ürünü olarak açıklar; sorudaki temel odak öğrenme geçmişi değil, değer-ortam uyumsuzluğunun yarattığı **doyumsuzluk** hissidir.

**E)** **İş uyum kuramı**: Bireyin **yetenekleri, değerleri ve beklentileri ile iş ortamının gerekleri ve sağladığı imkanlar arasındaki uygunluğu** temel alan, bu uyum sağlanamadığında **doyumsuzluk ve huzursuzluk** yaşanacağını savunan kuramdır; Ege'nin sakin yapısının ve aile değerinin mevcut iş ortamı koşullarıyla örtüşmemesi nedeniyle yaşadığı doyumsuzluk ve motivasyon kaybını eksiksiz açıklamaktadır.

**Cevap: E**

**42.** Donald Super'ın **kariyer örüntüleri** sınıflandırmasına göre Alper'in kariyer yolu **istikrarlı** kariyer örüntüsüne, Selin'in kariyer yolu ise **kesintili** kariyer örüntüsüne karşılık gelmektedir**. Super, erkekler ve kadınlar için** tanımladığı kariyer örüntülerinde iş yaşamındaki sürekliliği, geçici işlerde bulunma durumunu ve ailevi roller nedeniyle çalışma hayatına verilen araları ölçüt alır.

**I.** **öncülde Alper'in** üniversiteden mezun olur olmaz mesleğine başlaması, yaşamında deneme ya da geçici işlere yer vermeden doğrudan kendi meslek alanında ilerleyerek yönetici konumuna yükselmesi ve çalışma yaşamına hiç ara vermemesi **istikrarlı kariyer örüntüsünü** göstermektedir.

**II.** **öncülde ise Selin'in** mezuniyet sonrası çalışmaya başladıktan sonra ailesel nedenlerle çalışma yaşamına beş yıl ara vermesi ve çocuk bakımı ya da ev sorumlulukları gibi süreçlerin ardından yeniden kendi meslek alanına dönerek çalışmasını sürdürmesi **kesintili kariyer örüntüsünü** ifade etmektedir.

**Cevap: D**

**43.** Lent, Brown ve Hackett tarafından geliştirilen **sosyal bilişsel kariyer kuramı**, bireyin akademik ve mesleki ilgilerinin nasıl geliştiğini, kariyer seçimlerinin nasıl yapıldığını ve mesleki başarının nasıl elde edildiğini dört temel yapı üzerinden açıklar: **öz yeterlik**, **sonuç beklentisi**, **hedefler** (**seçim hedefleri** ve **performans hedefleri**) ve **performans**. Kurama göre bireyin geçmişteki gerçek başarı düzeyleri ve eylemlerinin somut çıktıları **performans** kavramını ifade ederken; belirli bir eyleme katılma veya bir kariyer alanına yönelme niyeti **seçim hedefini**, bu alanda ulaşmayı istediği başarı ya da yetkinlik düzeyi ise **performans hedefini** oluşturur.

Soruda verilen ifadeler incelendiğinde; mühendisin **"Geçtiğimiz yıl yürüttüğüm projelerin çoğunu başarıyla tamamladım."** sözü geçmişte gerçekleşmiş somut başarı düzeyini anlattığı için **performans** yapısını gösterir. İkinci maddede yer alan **"Bu yıl proje lideri olmayı ve şirket içi Ar-Ge grubunda görev almayı istiyorum."** ifadesi mevcut işi içinde ulaşmayı hedeflediği yetkinlik ve

başarı düzeyini ortaya koyduğundan **performans hedefini** tanımlar. Üçüncü maddede yer alan **"Gelecek yıl ise savunma sanayinde faaliyet gösteren bir şirkete geçmeyi planlıyorum."** cümlesi ise belirli bir kariyer yoluna veya çalışma alanına yönelme niyetini bildirdiği için **seçim hedefi** kavramına karşılık gelmektedir.

**A)** **Öz yeterlik - Performans hedefi - Seçim hedefi**: **Öz yeterlik**, bireyin belirli bir görevi veya eylem dizisini başarıyla yerine getirebileceğine dair kendi kapasitesine yönelik kişisel inancıdır; ilk cümlede inanç veya yapabilirlik algısından değil doğrudan geçmişte tamamlanmış somut başarı çıktısından (**performans**) söz edildiği için sıralama yanlıştır.

**B)** **Sonuç beklentisi - Öz yeterlik - Seçim hedefi**: **Sonuç beklentisi**, belirli bir davranışı sergilemenin sonucunda ne tür maddi, sosyal veya içsel ödüller elde edileceğine dair öngörüdür; ilk iki ifade geleceğe yönelik ödül öngörüsünü ya da kapasite inancını değil, somut geçmiş başarıyı ve ulaşılacak yetkinlik düzeyini ifade etmektedir.

**C)** **Performans - Performans hedefi - Seçim hedefi**: **Performans**, bireyin geçmiş yaşantılarında ortaya koyduğu somut başarı düzeyini ve eylemlerinin nesnel sonucunu ifade eder (geçen yıl projeleri başarıyla tamamlamak). **Performans hedefi**, bireyin bir alanda ulaşmayı istediği başarı, ustalık veya statü düzeyidir (bu yıl proje lideri olmayı ve Ar-Ge grubunda görev almayı istemek). **Seçim hedefi** ise bireyin belirli bir kariyer etkinliğine, mesleğe veya çalışma alanına yönelme niyeti ve planıdır (gelecek yıl savunma sanayinde bir şirkete geçmeyi planlamak); bu nedenle üç ifade de sırasıyla doğru eşleştirilmiştir.

**D)** **Öz yeterlik - Seçim hedefi - Performans hedefi**: İlk ifadede kişisel yapabilirlik inancından ziyade gerçekleşmiş başarı düzeyine vurgu yapıldığı için **performans** kavramı geçerlidir; ayrıca ikinci ve üçüncü hedeflerin yerleri kuramdaki tanımların tam tersi biçimde verilmiştir.

**E)** **Performans - Seçim hedefi - Performans hedefi**: İlk ifade somut geçmiş başarıyı gösterdiği için **performans** olarak doğru tanımlansa da, proje lideri olma isteği ulaşılmak istenen başarı düzeyini (**performans hedefi**), savunma sanayine geçme planı ise yönelinen kariyer alanını (**seçim hedefi**) ifade ettiğinden son iki kavram yer değiştirmiştir.

**Cevap: C**

**44.** Donald Super'ın **Benlik Kuramı** ve **Yaşam Boyu Yaşam Alanı Yaklaşımı** çerçevesinde değerlendirildiğinde, soruda geçen temel odak **benlik uyumu** kavramıdır. Super, kariyer seçimini bireyin benlik kavramının bir yansıması ve ifade biçimi olarak ele alırken, benliğin nesnel (objektif) özellikleriyle kariyer seçeneklerinin ne ölçüde örtüştüğünü inceleyen süreci bu kavramla açıklamaktadır.

Soruda Yusuf'un kendi beceri düzeyini, ilgi alanlarını ve mesleki değerlerini (benliğin objektif yönünü) değerlendirerek kariyer seçeneklerinin bu benlikle ne ölçüde örtüştüğünü incelemesi ve bu eşleşme sonucunda hangi meslekte daha fazla doyum ve uyum sağlayacağını öngörmeye çalışması doğrudan **benlik uyumu** tanımıyla birebir örtüşmektedir**. Bu kavram, bireyin somut özellikleri ile meslek gereklerinin eşleşme derecesini ve bu uyumun yaratacağı gelecekteki iş doyumunu yordamada temel ölçüttür.**

**A)** **Mesleki kimlik**: Holland'ın Tipoloji Kuramı'nda ve genel gelişimsel süreçte bireyin kendi amaçlarına, yeteneklerine ve ilgilerine ilişkin net, kararlı ve tutarlı bir içsel imaja sahip olması durumudur; soruda kimlik kazanımından ziyade benliğin objektif yönünün seçeneklerle eşleştirilmesi vurgulanmaktadır.

**B)** **Kariyer olgunluğu**: Bireyin içinde bulunduğu gelişim döneminin gerektirdiği mesleki gelişim görevlerini yerine getirmeye hazır olma düzeyini ve bu görevlerle başa çıkma yeterliliğini ifade eder; soruda gelişimsel görevlere hazırlık durumu yer almamaktadır.

**C)** **Benlik kavramı**: Bireyin kendisi hakkındaki öznel algılarının, inançlarının ve içsel değerlendirmelerinin toplamıdır; soruda genel bir öz imaj tanımından öte, objektif özellikler ile seçeneklerin örtüşmesi aranmaktadır.

**D)** **Mesleki uyum**: Genellikle Dawis ve Lofquist'in İş Uyum Kuramı'nda işe başladıktan sonra bireyin özellikleri ile iş ortamının gerekleri arasındaki etkileşimi ve kalıcılığı tanımlamak için kullanılır.

**E)** **Benlik uyumu**: Donald Super'ın kuramında, benliğin objektif yönü (beceri, ilgi ve değerler) ile kariyer seçenekleri arasında uyum olup olmadığını inceleyen, bireyin bu eşleşme sonucunda elde edeceği doyum düzeyini ve mesleki uyumu yordayan temel kavramdır; bu doğrultuda vakadaki tüm özellikleri eksiksiz karşılamaktadır.

**Cevap: E**

**45.** Verilen puan dağılımı küçükten büyüğe sıralı olarak 2, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 10, 10, 11 şeklindedir.

**Aritmetik ortalama** hesaplanırken tüm puanlar toplanır ve öğrenci sayısına bölünür. Toplam 63 olup 10 öğrenciye bölündüğünde ortalama 6,3 olarak bulunur.

**Medyan** yani ortanca değer, sıralı verinin tam ortasındaki konumda yer alan değerdir. Veri sayısı çift olduğu için 5. ve 6. değerlerin toplanıp 2'ye bölünmesi gerekir. 5. değer 5, 6. değer 6 olup ikisinin ortalaması 5,5 bulunur.

**Mod** yani tepe değer, dağılımda en çok tekrar eden puandır. Bu dağılımda en sık tekrar eden puan 10 olduğu için mod 10'dur.

Bu hesaplamalar sonucunda elde edilen değerler sırasıyla şöyledir: Medyan: 5,5 Ortalama: 6,3 Mod: 10

Değerler küçükten büyüğe doğru sıralandığında medyan değerinin ortalamadan, ortalama değerinin ise moddan küçük olduğu açıkça görülür. Bu durum **Medyan küçük ortalama küçük mod** ilişkisini verir.

Seçenekler incelendiğinde bu sıralamayı veren doğru yanıt **D seçeneğidir**.

**Cevap: D**

**46.** Ölçme ve değerlendirme kuramında **ölçek düzeyleri**, ölçme işleminde kullanılan sıfır noktasının niteliğine ve birimler arasındaki eşitlik özelliğine göre dört temel grupta sınıflandırılır: **sınıflama ölçeği**, **sıralama ölçeği**, **eşit aralıklı ölçek** ve **eşit oranlı ölçek**. Bir ölçme aracında gerçek yokluğu ifade etmeyen, uzlaşmaya dayalı olarak belirlenmiş **bağıl sıfır** noktası bulunuyor ve ölçümler eşit büyüklükteki birimlerle ifade ediliyorsa bu ölçme düzeyi **eşit aralıklı ölçek** olarak adlandırılır.

**Soruda geliştirilen uzunluk ölçme yönteminde** ilk 10 adıma kadar olan mesafenin 0 SML olarak kabul edilmesi, gerçekte bir mesafe kat edildiği halde başlangıç noktasının yapay olarak 0 biçiminde tanımlandığını, yani **bağıl sıfır** kullanıldığını göstermektedir. Bununla birlikte, 10 adımdan sonraki her 5 adımın sabit biçimde 1 SML olarak belirlenmesi ise ölçek birimleri arasında **eşit aralıklar** bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bağıl sıfır noktasına ve eşit birim aralıklarına sahip olan bu ölçme yöntemi doğrudan **eşit aralıklı ölçek** düzeyindedir.

**A)** **Sınıflama**: Varlıkları veya özellikleri yalnızca benzerlik ve farklılıklarına göre kategorilere ayıran, miktar ya da sıralama bildirmeyen en alt düzey ölçektir; soruda sabit bir başlangıç noktası ve eşit artış birimleri tanımlandığı için bu düzey geçerli değildir.

**B)** **Sıralama**: Ölçülen özellikleri sahip oluş derecesine göre büyükten küçüğe veya azdan çoğa sıralayan, ancak birimler arasındaki farkların eşit olmadığı ölçektir; verilen yöntemde her 5 adım sabit olarak 1 SML birimine eşitlendiğinden aralıklar eşittir.

**C)** **Eşit aralıklı**: Başlangıç noktası olarak gerçek yokluğu ifade etmeyen **bağıl sıfır** noktasını kullanan ve ardışık birimleri arasındaki mesafeler birbirine eşit olan ölçektir; ilk 10 adımın 0 SML kabul edilmesi bağıl sıfırı, sonraki her 5 adımın 1 SML sayılması ise eşit aralık özelliğini sağladığından doğru yanıttır.

**D)** **Eşit oranlı**: Gerçek yokluğu gösteren **mutlak sıfır** noktasına sahip olan ve birimler arası oranlama yapılabilen en üst düzey ölçektir; bu yöntemde 0 SML değeri hiç adım atılmadığını değil 10 adım atıldığını gösterdiği için mutlak sıfır koşulu sağlanmamaktadır.

**E)** **Oranlı**: Ölçme literatüründe **eşit oranlı** ölçek ile aynı anlamda kullanılan ve mutlak sıfır noktası gerektiren ölçek türüdür; başlangıç noktası bağıl sıfır niteliği taşıdığından bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**47.** Okul psikolojik danışmanlığı ve **önleyici rehberlik yaklaşımı** kapsamında yürütülen akran zorbalığı müdahale programlarının kalıcı davranış değişikliği yaratabilmesi için **süreklilik arz eden**, sistemik, beceri kazandırmaya dayalı ve okulun tüm paydaşlarını düzenli biçimde sürece katan bir yapıda kurgulanması gerekir. Tek seferlik bilgi aktarımı, afiş asma veya kısa süreli farkındalık etkinlikleri öğrencilerde geçici bir duyarlılık yaratsa da okul ikliminı dönüştürmede ve köklü zorbalık davranışlarını azaltmada yetersiz kalmaktadır.

Soruda Hande Hanım'ın hazırladığı program kapsamında yalnızca seminerler, afiş çalışmaları, birkaç gönüllü öğretmenle yapılan kısa bilgilendirme toplantıları ve pano köşesi gibi yüzeysel ve tek seferlik farkındalık etkinliklerine yer verildiği görülmektedir. Davranış değişikliği oluşturacak düzenli beceri eğitimlerinin, okul geneli politikaların ve izleme çalışmalarının bulunmaması, programın **tek seferlik ve süreklilikten yoksun etkinliklerle sınırlı kalması** nedeniyle başarısız olduğunu göstermektedir.

**A)** **Öğrencilerin yaş gelişim özelliklerinin yeterince dikkate alınmaması**: Parçada program etkinliklerinin lise öğrencilerinin gelişim düzeyine uygun olmadığına ya da içeriğin yaş grubuna hitap etmediğine dair herhangi bir veri bulunmamaktadır.

**B)** **Önleme programının tek seferlik ve süreklilikten yoksun etkinliklerle sınırlı kalması**: Etkili bir **önleyici rehberlik** ve zorbalık önleme programı yalnızca seminer, afiş veya pano çalışması gibi anlık farkındalık etkinlikleriyle yürütülemez; davranış değişikliği için sistematik, sürekli ve beceri temelli müdahaleler gerektiğinden programın etkisiz kalmasının temel nedeni budur.

**C)** **Zorbalığın tanımının yalnızca fiziksel davranışlar olarak ele alınması**: Metinde Hande Hanım'ın zorbalığı sadece fiziksel boyutla sınırlandırdığına ya da sözel ve ilişkisel zorbalığı dışarıda bıraktığına yönelik bir bilgi yer almamaktadır.

**D)** **Müdahale basamağının önleme basamağından önce planlanmış olması**: Parçada önleme ve müdahale basamaklarının sıralamasında bir hata yapıldığına değinilmemekte, doğrudan yürütülen önleyici etkinliklerin niteliği ve kapsamı aktarılmaktadır.

**E)** **Okul yönetiminin programa katılım konusunda yeterince teşvik edici olmaması**: Metnin başında okul idaresi ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda müdahale edilmesi yönünde fikir birliğine varıldığı açıkça belirtildiği için yönetim desteği eksikliğinden söz edilemez.

**Cevap: B**

**48.** Kapsamlı gelişimsel rehberlik ve **kişisel-sosyal rehberlik** hizmetleri çerçevesinde ilkokul dönemindeki öğrencilerin kendilerini tanımaları, güçlü ve olumlu özelliklerini fark etmeleri, kendi değerlerinin bilincine varmaları ve kendilerine yönelik gerçekçi, olumlu bir değerlendirme geliştirmeleri doğrudan **benlik algısı gelişimi** alanının temel hedeflerini oluşturur. Erikson'ın psikososyal gelişim kuramına göre **başarıya karşı aşağılık duygusu** dönemine denk gelen ilkokul yıllarında öğrencilerin hata yapma korkusu yaşamaları, olumlu yönlerini görememeleri, övgü karşısında utanmaları ve başkalarının yargılarına aşırı duyarlı olmaları olumsuz benlik değerlendirmesinin ve yetersizlik duygusunun yansımalarıdır.

Soruda psikolojik danışman Şirin Hanım'ın yaptığı görüşmelerde öğrencilerin **olumlu özelliklerini fark edemedikleri** ve **başkalarının kendileri hakkındaki düşüncelerine fazlaca önem verdikleri** belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda hazırlanan altı oturumluk programda öğrencilerin **kendilerini tanımaları**, **olumlu yönlerini keşfetmeleri** ve **kendi başarılarını dile getirebilecekleri sunumlar yapmaları** amaçlandığından yürütülen çalışmalar öncelikle **benlik algısı gelişimi** alanına odaklanmaktadır.

**A)** **Sosyal beceriler alanı**: İletişim başlatma, arkadaşlık kurma, iş birliği yapma ve çatışma çözme gibi kişiler arası etkileşim davranışlarını geliştirme sürecidir; soruda öğrencilerin çekingenlik ve arkadaş ilişkilerinde zorlanma belirtileri verilmiş olsa da müdahale programının temel hedefi doğrudan sosyal etkileşim teknikleri öğretmek değil, öğrencilerin kendilerini tanımaları ve olumlu yönlerini keşfetmeleri yoluyla **benlik algısını** güçlendirmektir.

**B)** **Akademik yeterlik alanı**: Öğrencilerin ders çalışma becerileri kazanmaları, öğrenme stratejilerini kullanmaları ve okul başarılarını artırmalarıyla ilgili alandır; Ege'nin hata yapma korkusuyla derse katılmaması öz değer ve benlik kaygısından kaynaklanmakta olup program akademik ders başarısını artırmayı değil öz farkındalığı hedeflemektedir.

**C)** **Psikomotor gelişim alanı**: Bireyin kas ve sinir sistemi koordinasyonuna dayalı ince ve kaba motor becerilerinin gelişimini kapsayan alandır; parçada bedensel koordinasyon ya da devinişsel becerilere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

**D)** **Benlik algısı gelişimi**: Bireyin kim olduğuna, hangi olumlu özelliklere ve yeteneklere sahip olduğuna ilişkin öz değerlendirmelerini ve öz saygısını geliştirme sürecidir; Şirin Hanım'ın öğrencilerin olumlu yönlerini keşfetmelerini, kendilerini tanımalarını ve kendi başarılarını ifade etmelerini merkeze alan etkinlikler planlaması doğrudan **benlik algısı gelişimini** önceleğini göstermektedir.

**E)** **Mesleki farkındalık alanı**: İlkokul düzeyinde öğrencilerin meslekleri tanımaları, çalışma yaşamını keşfetmeleri ve ilgi-yetenekleriyle meslekler arasında bağ kurmaya başlamalarıyla ilgili kariyer gelişim alanıdır; metinde meslek tanıtımı veya kariyer bilincine yönelik bir uygulama yer almamaktadır.

**Cevap: D**

**49.** Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Etik Yönetmeliği ve meslek etiği ilkelerine göre, psikolojik danışmanların danışanlarıyla aralarında nesnelliği, mesleki tarafsızlığı ve profesyonel sınırları zedeleyecek **ikili ilişki** ya da **çoklu ilişki** durumlarından kaçınmaları esastır. Yakın bir arkadaşın eşine psikolojik danışmanlık hizmeti vermek, danışman ile danışan arasında daha önceden var olan sosyal ve kişisel bağ nedeniyle nesnel değerlendirme yapmayı zorlaştırır, çıkar çatışması yaratır ve profesyonel rol sınırlarını ihlal eder. Bu tür durumlarda psikolojik danışmanın mesleki etik gereği hizmeti nazikçe reddetmesi ve danışanı başka bir meslektaşına yönlendirmesi zorunludur.

Soruda Seyhan Hanım'ın yakın arkadaşı Gülnur'un eşi Melih Bey'den yardım talebi alması açık bir **ikili ilişki** ve **rol çatışması** durumu oluşturmaktadır. Seyhan Hanım'ın meslek etiği ilkelerine uygun olarak bu talebi reddetmesi ve Melih Bey'i uygun bir başka meslektaşına yönlendirmesi en doğru etik davranıştır.

**A)** **Arkadaşının eşi olması nedeniyle danışmanlık hizmetini reddetmeli ve başka bir meslektaşına yönlendirme yapmalıdır**: Meslek etiğinde yer alan **ikili ilişki** ve **tarafsızlık** kuralları gereği, yakın çevredeki kişilere profesyonel hizmet sunmak mesleki nesnelliği zedeleyeceği için hizmetin reddedilmesi ve yönlendirme yapılması zorunludur; bu nedenle doğru seçenektir.

**B)** **Yakın arkadaşının eşi olduğu için, danışmanlık sürecinde daha dikkatli ve özenli davranarak danışmanlık hizmeti vermelidir**: Ne kadar özenli davranılırsa davranılsın, kişisel ve sosyal ilişkilerin varlığı profesyonel mesafeyi korumayı ve nesnel olmayı engeller; bu nedenle hizmetin bizzat verilmesi etik olarak sakıncalıdır.

**C)** **Melih Bey'in acil bir durumu olup olmadığını değerlendirerek, gerekirse kısa süreli danışmanlık hizmeti sunmalı ve sonra yönlendirme yapmalıdır**: Acil kriz durumları haricinde ikili ilişki barındıran bir süreci doğrudan başlatmak etik ilkelerle bağdaşmaz; başlangıçtan itibaren başka bir meslektaşa yönlendirme yapılması esastır.

**D)** **Arkadaşıyla olan ilişkisinin danışmanlık sürecini etkilemeyeceğine dair Melih Bey'den yazılı onay alarak danışmanlık hizmetine başlamalıdır**: Meslek etiğinde ikili ilişkilerden doğan sakıncalar yazılı onay veya bilgilendirilmiş onam alınarak ortadan kaldırılamaz; onay alınsa bile profesyonel tarafsızlık ihlal edilmiş olur.

**E)** **Danışmanlık hizmetini kabul etmeli, ancak arkadaşına bu durumdan bahsetmemesi gerektiğini Melih Bey'e bildirmelidir**: Durumun gizlenmesi veya gizlilik koşulu koşulması ikili ilişkiden kaynaklanan çıkar çatışmasını ortadan kaldırmaz, aksine mesleki sınır ihlallerini derinleştirir.

**Cevap: A**

**50.** **Etik karar verme modelleri** çerçevesinde psikolojik danışmanların kendi kişisel sınırlarını, duygusal tepkilerini ve **karşıt aktarım** süreçlerini izlemeleri mesleki yeterlik ve sorumluluklarının temel bir parçasıdır. Bir danışman, danışanın anlattığı yaşantılardan yoğun biçimde etkilendiğini, mesleki nesnelliğinin ve karar verme becerisinin zedelendiğini fark ettiğinde, süreci tek başına sonlandırmadan ya da yönlendirme kararı almadan önce durumu nesnel biçimde değerlendirmek amacıyla **süpervizyon** veya **meslektaş konsültasyonu** desteği almalıdır.

Soruda psikolojik danışman Fatma Hanım'ın öğrencisinin anlattığı travmatik olaylar karşısında duygusal olarak yoğun biçimde etkilendiği, mesleki sınırlarının zorlandığı ve karar verme sürecinin etkilendiği belirtilmektedir. Fatma Hanım'ın bu ikilem ve sınır zorlanması karşısında sağlıklı ve etik bir karar verebilmesi için atması gereken **öncelikli adım**, yaşadığı duygusal yükü ve mesleki nesnellik kaybını bir uzmanla değerlendirmek üzere **süpervizyon desteği almaktır**.

**A)** **Danışanla seansları sonlandırmak**: Süreci doğrudan sonlandırmak, durumu mesleki açıdan değerlendirmeden alınan aceleci bir karardır; danışanın terk edilmişlik hissi yaşamasına ve zarar görmesine yol açabileceğinden öncelikli adım olamaz.

**B)** **Kendi duygusal tepkilerini bastırarak sürece devam etmek**: Duyguların bastırılarak veya yok sayılarak oturumlara devam edilmesi **karşıt aktarımın** kontrolsüz biçimde sürece yansımasına, ikincil travmatizasyona ve danışana zarar verilmesine neden olur.

**C)** **Süpervizyon desteği almak**: Tüm çağdaş **etik karar verme modellerinde**, danışmanın kendi içsel süreçlerini, **karşıt aktarımını** veya sınır zorlanmalarını fark ettiği anda nesnel bir bakış açısı kazanması ve danışanın yüksek yararına uygun kararı verebilmesi için başvurması gereken **öncelikli profesyonel adımdır**.

**D)** **Öğrenciyi bir başka meslektaşına yönlendirmek**: Yönlendirme, süpervizyon ve konsültasyon değerlendirmesi sonrasında danışmanın yeterliğinin veya duygusal dayanıklılığının süreci sürdürmeye elverişli olmadığı kesinleştiğinde başvurulacak bir sonraki aşamadır; öncelikli adım süpervizyon almaktır.

**E)** **Öğrenciye yaşadığı duyguları içten bir şekilde açıklayarak süreci sürdürmek**: Psikolojik danışmanın kendi yoğun duygusal yükünü ve sınır zorlanmasını danışana açması terapötik odağı danışandan danışmana kaydırır ve profesyonel sınır ihlali oluşturur.

**Cevap: C**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** Organizmanın iç dengesini bozacak düzeyde sınav öncesi yoğun kaygı yaşayan öğrencide görülen terleme, kalp atışında hızlanma, mide bulantısı gibi otonom sinir sistemi tepkileri ile iştahsızlık ve uyku bozuklukları gibi hormonal ve dürtüsel değişimlerin tamamı doğrudan **hipotalamus** tarafından yönetilmektedir.

Fizyolojik psikoloji literatüründe **homeostaziyi** sağlayan, **otonom sinir sistemini** ve **endokrin sistemi** kontrol eden temel merkez olan hipotalamus; stres anında hipofiz bezini uyararak hormonal salgıları tetikler, sempatik sinir sistemi aracılığıyla kalp atım hızı, terleme ve sindirim etkinliklerini düzenler, aynı zamanda açlık-tokluk ve uyku-uyanıklık döngülerini koordine eder.

**A)** **Hipotalamus**: **Otonom sinir sisteminin** ve **endokrin sistemin** temel kontrol merkezidir; soruda anlatılan öğrencinin yaşadığı stres tepkilerini, kalp atış hızındaki artışı, terlemeyi, mide bulantısını, iştahsızlık ve uyku bozukluklarını doğrudan düzenleyen yapı olduğu için doğru yanıttır.

**B)** **Talamus**: Koku hariç tüm duyusal uyarıları beyin kabuğuna aktaran **duyusal aktarım istasyonudur**; otonom tepkileri ve hormonal düzenlemeleri yönetmez.

**C)** **Medulla oblongata**: Solunum, kalp ritmi ve kan basıncı gibi temel yaşamsal **refleksleri** kontrol eden omurilik soğanıdır; iştah, uyku ve genel endokrin koordinasyonu sağlamaz.

**D)** **Amigdala**: Korku, öfke ve tehdit algısı gibi **duygusal süreçleri** yöneten limbik sistem yapısıdır; kaygıyı tetiklese de bedensel otonom ve hormonal düzenlemelerin yürütücü merkezi değildir.

**E)** **Beyincik**: İstemli kas hareketlerini ve **vücut dengesini** koordine eden arka beyin bölgesidir; terleme, kalp atışı ve uyku döngüsüyle ilişkisi yoktur.

**Cevap: A**

**2.** Ali'nin yolda yürürken başka birinin düşmesini izlediğinde durumu **"Dikkatsizliğinden oldu"** şeklinde kişinin içsel özelliklerine bağlaması, ancak kendisi düştüğünde **"Zemin çok kaygandı, herkes düşebilirdi"** diyerek durumu dışsal ve çevresel koşullarla açıklaması sosyal psikolojide **aktör-gözlemci yanılgısı** kavramına örnek oluşturmaktadır. **Bireyin kendi davranışlarını açıklarken dışsal ve durumsal etkenlere, başkalarının davranışlarını açıklarken ise içsel ve kişisel etkenlere öncelik vermesi eğilimi aktör-gözlemci yanılgısı** olarak tanımlanmaktadır. Gözlemci konumundayken odağın doğrudan bireyin kendisine yönelmesi içsel atıf yapılmasına yol açarken, aktör konumundayken çevresel faktörlerin daha net algılanması dışsal atıfların yapılmasına neden olur.

**A)** **Temel atıf hatası**: Bireyin başkalarının davranışlarını değerlendirirken çevresel faktörleri göz ardı ederek sürekli içsel ve kişilik özelliklerine atıf yapma eğilimidir; ancak bu kavram kişinin kendi davranışı ile başkasının davranışı arasındaki çift yönlü rol değişimini kapsamaz.

**B)** **Zihin okuma**: Bireyin kanıt olmaksızın diğer insanların ne düşündüğünü veya ne hissettiğini bildiğine inanması biçiminde ortaya çıkan bir bilişsel çarpıtmadır; sosyal atıf süreçleriyle ilgili değildir.

**C)** **Aktör-gözlemci yanılgısı**: Bireyin kendi davranışlarını açıklarken dışsal ve durumsal etkenlere, başkalarının davranışlarını açıklarken ise içsel ve kişisel etkenlere öncelik vermesi eğilimidir; soruda Ali'nin başkası düştüğünde içsel, kendisi düştüğünde ise dışsal atıf yapması bu kavramı tam olarak karşılar.

**D)** **Kişiselleştirme**: Bireyin dışarıda gerçekleşen olumsuz olayları doğrudan kendi kişiliğiyle ilişkilendirerek üzerine alma eğilimidir; atıf teorisindeki rol değişimini açıklamaz.

**E)** **Aşırı güven etkisi**: Bireyin kendi bilgi düzeyine, yeteneklerine veya yargılarına karşı gerçekçi olmayan bir inanç beslemesi durumudur; sosyal algı ve atıf kalıplarıyla doğrudan ilişkili değildir.

**Cevap: C**

**3.** Derya'nın başarılı bir öğrenci olmasına rağmen sınavdan önce sosyal medyada karşılaştığı **"kızlar matematikte erkekler kadar başarılı olamaz"** şeklindeki olumsuz kalıp yargılardan etkilenmesi, sınav sırasında **"ya gerçekten yeterince iyi değilsem"** kaygısıyla performansının düşmesi ve basit işlemlerde bile hata yapması sosyal psikolojide **kalıp yargı tehdidi** kavramıyla açıklanmaktadır. Bireyin hakkında olumsuz kalıp yargı bulunan bir alanda değerlendirileceğini bildiğinde, bu kalıp yargıyı doğrulamaktan duyduğu kaygı nedeniyle bilişsel kapasitesinin ve performansının olumsuz yönde etkilenmesi durumu **kalıp yargı tehdidi** olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte bireyin zihinsel kaynaklarının bir kısmı kaygı ve endişeyle meşgul olduğu için normalde kolaylıkla yapabileceği işlemlerde bile başarısızlık yaşanması kaçınılmaz hale gelir.

**A)** **Kendini gerçekleştiren kehanet**: Bireyin bir duruma ilişkin beklentisinin veya inancının, farkında olmadan davranışlarını bu beklentiye uygun şekilde şekillendirerek sonunda o beklentinin gerçeğe dönüşmesine yol açmasıdır; ancak buradaki temel mekanizma dışsal bir sosyal stereotipin anlık performans üzerindeki baskısı değil, bireyin kendi beklentisinin sonucudur.

**B)** **Kalıp yargı tehdidi**: Bireyin grubuna yönelik olumsuz bir kalıp yargının geçerliliğini doğrulama korkusuyla kaygı yaşaması ve buna bağlı olarak performansının düşmesidir; Derya'nın cinsiyetine yönelik matematik önyargısından etkilenerek sınavda başarısız olması bu kavramı tam olarak karşılar.

**C)** **Kendilik sunumu**: Bireyin başkalarının gözünde belirli bir izlenim yaratmak amacıyla kendi davranışlarını, dış görünüşünü veya ifadelerini bilinçli ya da bilinçsiz olarak yönetme çabasıdır; sorudaki performans düşüşünü ve kaygıyı açıklamaz.

**D)** **Kendilik farkındalığı**: Bireyin dikkatini kendi iç dünyasına, tutumlarına veya davranışlarına odaklaması, kendini bir nesne gibi gözlemlemesi durumudur; olumsuz kalıp yargıların performans üzerindeki baskı etkisini kapsamaz.

**E)** **Bilişsel çelişki**: Bireyin sahip olduğu iki çelişkili düşünce, inanç veya tutum arasında kalmasından duyduğu psikolojik rahatsızlık ve gerilim durumudur; soruda inanç çatışmasından ziyade dışsal bir önyargının yarattığı performans baskısı söz konusudur.

**Cevap: B**

**4.** Ayşegül'ün aynı yaş grubundaki arkadaşlarına göre **konuşma ve dil becerilerinde ileri düzeyde** olmasına karşın **kalem tutma ve kesme gibi ince motor becerilerde akranlarının gerisinde kalması**, aynı yaş düzeyindeki bireylerin farklı gelişim alanlarında farklı hızlara sahip olabileceğini gösteren **gelişimde bireysel farklar vardır** ilkesiyle; Hasan'ın ise **bedenini kullanma ve denge kurma gibi psikomotor becerilerdeki başarısının** akranları tarafından tercih edilmesini sağlayarak **özgüvenine (duygusal ve sosyal gelişimine) olumlu katkı sunması**, bir gelişim alanındaki ilerlemenin diğer gelişim alanlarını da doğrudan etkilediğini ifade eden **gelişim bir bütündür** ilkesiyle ilişkilidir.

Gelişimde **gelişimde bireysel farklar vardır** ilkesi, her bireyin kendine özgü bir gelişim hızına sahip olduğunu, aynı yaş grubundaki çocukların bile fiziksel, bilişsel veya dil gelişimi bakımından birbirlerinden farklı düzeylerde bulunabileceğini vurgular. **Gelişim bir bütündür** ilkesi ise fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarının birbirinden bağımsız olmadığını, bir alandaki olumlu ya da olumsuz değişimin diğer gelişim alanlarını da etkilediğini açıklamaktadır.

**Cevap: D**

**5.** Bir tanığın suç mahalline ilişkin başlangıçtaki anısına sonradan izlediği haber programındaki bilgileri dahil ederek olayı yeniden kurgulaması, belleğin fotoğraf makinesi gibi pasif bir kayıt cihazı olmayıp **boşlukları doldurmak ve tutarlılık sağlamak için sürekli olarak yeniden inşa edilen (yapılandırmacı)** dinamik bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bilişsel psikoloji literatüründe **yeniden kurgulayıcı bellek (yapılandırmacı bellek)** yaklaşımına göre bireyler geçmiş yaşantıları tıpkı yaşandığı haliyle depolayıp geri çağırmazlar; bunun yerine hatırlama sürecinde mevcut **şemalar**, beklentiler ve olay sonrasında maruz kalınan **yanlış bilgi etkisi** (Loftus) gibi dışsal uyaranları başlangıçtaki bellek izleriyle birleştirerek anıyı yeniden yapılandırırlar. Bu durum, tanık ifadelerinde olay sonrası edinilen bilgilerin orijinal anıyla bütünleşerek **kaynak izleme hatasına** ve anının çarpıtılmasına yol açar.

A) **Belleğin, olayları kaydederken çekici detay etkisinin rol oynayabildiği**: **Silah odaklanması etkisi** gibi durumları çağrıştıran bu ifade, olay anındaki dikkat dağılımını ve kodlama sürecindeki seçiciliği vurgular; ancak olaydan günler sonra edinilen dışsal bilgilerin anıya entegre edilerek **yeniden kurgulanmasını** açıklamaz.

B) **Belleğin, yeni bilgileri öğrenme ve eskilerini pekiştirme kapasitesi**: **Bellek sağlamlaştırma (konsolidasyon)** ve öğrenme süreçlerine işaret eden bu seçenek, mevcut anının sonradan gelen bilgilerle bozulup **yeniden inşa edilmesini** değil, kalıcı hale getirilmesini ifade eder.

C) **Belleğin, zamanla unutmaya karşı dirençli bir sistem olması**: **Bozunma kuramı** ve **ket vurma** süreçlerinin aksine belleğin değişmezliğini savunan bu ifade bilimsel bulgularla çeliştiği gibi, sorudaki tanığın anısının sonradan gelen bilgilerle **değişime uğraması** durumuyla da örtüşmemektedir.

D) **Belleğin, boşlukları doldurmak ve tutarlılık sağlamak için sürekli olarak yeniden inşa edilmesi**: **Yapılandırmacı bellek** ve **yanlış bilgi etkisi** kavramlarının temel önermesidir; tanığın eksik kalan veya belirsizleşen noktaları haber programındaki bilgilerle birleştirerek anıyı **yeniden kurgulamasını** tam olarak karşıladığı için doğru yanıttır.

E) **Belleğin, farklı duyusal bilgileri entegre etme yeteneği**: Görsel, işitsel veya dokunsal uyaranların **duyusal bellek** ve **çalışma belleği** (epizodik tampon) düzeyinde birleştirilmesini ifade eder; zaman içinde olay sonrası bilgilerle anının **yeniden yapılandırılması** sürecini kapsamaz.

**Cevap: D**

**6.** 9 yaşındaki Eren'in okul çantasına sürekli abur cubur doldurma davranışını ortadan kaldırmak isteyen annesinin, oğluna dilediği kadar cips, çikolata ve şeker alıp tüm gün sadece bunları yemesine izin vererek Eren'in hem midesinden hem de abur cuburlardan usanmasını sağlaması, öğrenme psikolojisinde **bıktırma** yöntemine örnek oluşturmaktadır. Guthrie'nin **Bitişiklik Kuramı** kapsamında istenmeyen alışkanlıkları kırmak için geliştirdiği üç temel yöntemden biri olan **bıktırma (yorulma yöntemi)**, bireye istenmeyen davranışı **usanıncaya, yoruluncaya veya tiksininceye kadar** yoğun biçimde yaptırarak davranışın birey için çekiciliğini yitirmesini ve uyarıcı-tepki bağının kopmasını sağlama tekniğidir.

A) **Bıktırma:** İstenmeyen bir davranışın birey **bıkıncaya, usanana veya fizyolojik olarak rahatsızlık duyana dek** tekrar ettirilerek davranışın söndürülmesi yöntemidir; annenin Eren'e tüm gün boyunca sınırsız abur cubur yedirerek hem midesinden hem de bu yiyeceklerden **usanmasını sağlaması** bu tekniği tam olarak karşıladığı için doğru yanıttır.

B) **Eşik:** İstenmeyen davranışa yol açan uyarıcının bireye **tepkide bulunmayacağı kadar küçük dozlarda** verilip dozun zamanla çok yavaş artırılması yoluyla alışkanlığın kırılması yöntemidir; soruda kademeli ve düşük dozlu bir uygulama değil, **ani ve yoğun bir doygunluk** yaşatma söz konusudur.

C) **Tepki engelleme:** Bireyin kaygı verici bir uyaran karşısında sergilediği **kaçınma veya güvenlik sağlayıcı ritüel davranışının** (örneğin obsesif el yıkama) bilinçli olarak durdurulması ve kaygının kendiliğinden sönmesinin beklenmesi tekniğidir; zararlı bir yeme alışkanlığını yoğun biçimde yaptırarak söndürmeyi içermez.

D) **Maruz bırakma:** Bireyin korku veya kaygı duyduğu uyaranla **kaçınma davranışı göstermeksizin doğrudan karşı karşıya getirilerek** alışma sağlanması temeline dayanan bilişsel-davranışçı terapi tekniğidir; fobi ve kaygı bozukluklarında kullanılır, abur cubur yeme gibi ödüllendirici bir alışkanlığı kırmak için uygulanmaz.

E) **Sistematik duyarsızlaştırma:** Kaygı uyandıran durumların **en hafiften en şiddetliye doğru hiyerarşik bir sırayla** ve **gevşeme egzersizleri** eşliğinde bireye sunulması yoluyla korkunun **karşıt koşullama** ile ortadan kaldırılması yöntemidir; sorudaki aşırı doygunluk yaratma süreciyle ilişkili değildir.

**Cevap: A**

**7.** Sınıf öğretmeni Songül Hanım'ın öğrencilerini daha iyi anlamak ve her birine uygun öğretim yöntemleri geliştirmek amacıyla başvurduğu **Gardner'ın Çoklu Zeka Kuramı'na** göre; şekiller ve desenler gibi görsel unsurlar üzerinde yoğunlaşarak görsel materyallerle çalışırken başarılı olan **Emre**, **görsel-uzamsal zeka**; soyut düşünme ve karmaşık problemleri çözme konusunda başarılı olan **Deniz**, **mantıksal-matematiksel zeka**; başkalarıyla etkileşimde başarılı olan ve grup çalışmalarından keyif alan **Zeynep** ise **kişiler arası sosyal zeka** alanına sahiptir.

Howard Gardner tarafından geliştirilen **çoklu zeka kuramı**, zekanın tek bir genel boyuttan ibaret olmadığını, her bireyin farklı alanlarda baskın zeka türlerine sahip olduğunu savunur. Bu doğrultuda **görsel-uzamsal zeka**, resimler, haritalar ve şekillerle düşünme becerisini; **mantıksal-matematiksel zeka**, sayıları kullanma, neden-sonuç ilişkileri kurma ve soyut akıl yürütme kapasitesini; **kişiler arası sosyal zeka** ise diğer insanların duygularını, niyetlerini anlama ve grupla uyumlu çalışabilme yeteneğini ifade eder.

**Cevap: A**

**8.** Şükrü'nün yardımseverlik özelliğinin benlik algısıyla bütünleşmesi ve zamanla daha bilinçli bir biçimde yapılaşması Gordon Allport'un kişilik kuramıyla açıklanırken, **"Allport'a göre kişilik özellikleri yalnızca gözlenebilir davranışlarla sınırlıdır"** ifadesi kuramın temel varsayımlarıyla **çelişmektedir.** Gordon Allport, **kişilik özelliklerini dışarıdan gözlenen davranışların çok ötesinde, bireyin çevredeki uyarıcılara karşı benzer şekilde tepki vermesini sağlayan, içsel, gerçeğe dayalı nöropsikolojik sistemler olarak tanımlar.** Allport'a göre özellikler yalnızca dışsal davranışların birer özeti değil, bireyin iç dünyasını yönlendiren aktif ve dinamik güçlerdir. Ayrıca soruda Şükrü'nün yardımseverliğinin benlik algısıyla bütünleşmesi ve bilinçli bir yapı kazanması, Allport'un bireyin geçmişteki çocukluk yaşantılarından bağımsızlaşarak şu anki amaç ve değerleriyle hareket ettiğini savunan **işlevsel özerklik** ilkesiyle doğrudan örtüşmektedir.

**A)** **Şükrü'nün yardımseverliği, merkezî özellik kapsamında değerlendirilebilir:** Allport'un kişilik hiyerarşisinde **merkezî özellikler**, bireyin günlük yaşamında sıkça sergilediği, kişiliğinin temel iskeletini oluşturan ve dürüstlük, yardımseverlik gibi tutarlı davranış kalıplarını kapsayan niteliklerdir; bu ifade kuramla tamamen uyumludur.

**B)** **Allport'a göre kişilik, bireyin geçmiş öğrenmelerinden çok, şu anki motivasyonel düzenlemeleriyle anlaşılmalıdır:** Allport, psikanalitik kuramların aksine bireyin şimdiki zamanına ve geleceğe yönelik amaçlarına odaklanır; **bugünkü güdüler**, geçmişteki çocukluk travmalarından veya öğrenmelerden işlevsel olarak bağımsızlaşmıştır (işlevsel özerklik) ve bu ifade doğrudur.

**C)** **Şükrü'nün tutarlı davranış kalıpları, Allport'un özelliğe dayalı kişilik anlayışıyla örtüşmektedir:** Allport'un kuramı, bireylerin farklı durumlarda sergilediği kalıcı ve tutarlı eğilimleri açıklayan **özellik (trait) yaklaşımı** üzerine kuruludur; bu ifade kuramın temel kabulünü yansıtır.

**D)** **Şükrü'nün yardımseverliği, işlevsel özerklik ilkesiyle açıklanabilir:** Başlangıçta başka amaçlarla veya öğrenmelerle ortaya çıkan bir davranışın zamanla bağımsız bir güdü haline gelmesini ifade eden **işlevsel özerklik**, Şükrü'nün yardımseverliğinin benlik algısıyla bütünleşip bilinçli bir yapı kazanmasını açıklar; dolayısıyla bu ifade doğrudur.

**E)** **Allport'a göre kişilik özellikleri yalnızca gözlenebilir davranışlarla sınırlıdır:** Allport, kişilik özelliklerinin dışarıdan gözlenen eylemlerden ibaret olmadığını, bireyin içinde yer alan gerçek ve dinamik **nöropsikolojik yapılar** olduğunu savunur; bu nedenle özelliklerin yalnızca gözlenebilir davranışlarla sınırlı olduğunu söylemek yanlıştır ve soru metninde doğru olmayan seçenektir.

**Cevap: E**

**9.** **Filiz**'in teneffüslerde bile arkadaşlarını takip etmesi, yalnız kalmaktan kaçınması ve arkadaşlık ilişkilerine büyük önem vermesi **sevme ve ait olma** ihtiyacına; **Meltem**'in sınıfta kendini kanıtlamaya çalışması, sık sık parmak kaldırarak öğretmenin dikkatini çekmesi **güç** ihtiyacına; **Yeliz**'in ise bireysel çalışmaları tercih etmesi, kendi başına karar alması ve kuralların dışına çıkarak kendi yöntemleriyle öğrenmeyi sürdürmesi **özgürlük** ihtiyacına karşılık gelmektedir.

William Glasser'in **Gerçeklik Kuramı (Seçim Teorisi)**'ne göre insan davranışlarının temelinde beş temel psikolojik ihtiyaç yer alır: hayatta kalma, sevme ve ait olma, güç (başarı ve kabul görme), özgürlük (bağımsızlık ve kendi seçimlerini yapma) ve eğlence. **Filiz**'in sosyal bağ kurma ve gruptan kopmama çabası **sevme ve ait olma**, **Meltem**'in onaylanma ve öne çıkma çabası **güç**, **Yeliz**'in ise otoriteden bağımsız hareket etme ve özerklik arzusu **özgürlük** ihtiyacını yansıtır.

**A)** **Güç / Özgürlük / Sevme ve ait olma: Filiz**'in arkadaş ilişkilerine verdiği önemi ve yalnız kalmama çabasını **güç** olarak ele alması, **Meltem**'in dikkat çekme çabasını ise **özgürlük** olarak sınıflandırması sorudaki ihtiyaç tanımlarıyla uyuşmamaktadır.

**B)** **Özgürlük / Sevme ve ait olma / Güç: Filiz**'in sosyal bağ kurma isteğini **özgürlük**, **Meltem**'in onay alma çabasını **sevme ve ait olma**, **Yeliz**'in bireysel çalışma tercihini ise **güç** olarak eşleştiren bu seçenek yanlış sıralama içermektedir.

**C)** **Sevme ve ait olma / Güç / Özgürlük: Filiz**'in arkadaşlarıyla birlikte olma ve yalnız kalmaktan kaçınma davranışının **sevme ve ait olma**, **Meltem**'in kendini kanıtlama ve dikkat çekme çabasının **güç**, **Yeliz**'in ise bağımsız karar alma ve kendi yöntemleriyle çalışma eğiliminin **özgürlük** ihtiyacını tam olarak karşılaması nedeniyle doğru yanıttır.

**D)** **Güç / Sevme ve ait olma / Özgürlük: Filiz**'in davranışını **güç**, **Meltem**'in davranışını ise **sevme ve ait olma** olarak başlatması ilk iki öğrenciye ait eşleştirmeleri tamamen ters çevirmiştir.

**E)** **Özgürlük / Güç / Sevme ve ait olma: Filiz**'i **özgürlük**, **Meltem**'i **güç**, **Yeliz**'i ise **sevme ve ait olma** kategorisine yerleştiren bu seçenek öğrencilerin profilleriyle örtüşmemektedir.

**Cevap: C**

**10.** **Danışanın** iş yerinde eleştirilince gününün mahvolduğunu belirtmesi üzerine **psikolojik danışman**ın **"Eleştiriye bu tepkiyi veren yanını biraz daha tarif eder misin? Onun sesini duyabilir miyiz?"** diyerek danışanın bu belirli yönünü somutlaştırıp konuşturmaya çalışması, **gestalt danışma kuramına** göre **danışanın içsel parçalarının bütünleştirilmesini** hedeflemektedir.

**Gestalt kuramı** ruh sağlığı, bireyin **kutuplaşmış (bölünmüş) benlik parçalarını** fark etmesi, sahiplenmesi ve bunları uyumlu bir bütün haline getirmesiyle (**bütünleşme**) tanımlanır. **Psikolojik danışman**, danışanın eleştiri karşısında yoğun tepki veren ve sahiplenilmemiş bir parçasını (**kutup**) somutlaştırıp seslendirerek (**diyalog / boş sandalye tekniği** mantığıyla) **danışan**ın bu yönüyle temas kurmasını, **şimdi ve burada** farkındalık kazanmasını ve reddedilen bu parçayı kişiliğiyle **bütünleştirmesini** amaçlar.

**A)** **Danışanın geçmiş deneyimlerinin anlamlandırılmasını: Psikanalitik** ve **psikodinamik** yaklaşımların temel odağıdır; **gestalt** yaklaşımı ise geçmişteki nedenleri analiz etmek yerine **şimdi ve burada** yaşanan farkındalığa ve mevcut içsel çatışmalara odaklanır.

**B)** **Danışanın duygularının sözel dışavurumunu:** Duyguların ifade edilmesi genel bir terapötik süreç olmakla birlikte, **psikolojik danışman**ın doğrudan **"eleştiriye tepki veren yanını tarif etme ve sesini duyma"** müdahalesi basit bir duygu aktarımından öte **benlik parçalarının ayrıştırılıp bütünleştirilmesi** tekniğine işaret etmektedir.

**C)** **Danışanın bastırılmış anılarını hatırlamasını: Psikanalitik kuram**da bilinçdışındaki **bastırılmış (represyon)** yaşantıların bilince çıkarılmasını ifade eder; **gestalt** kuramında bilinçdışı arkeolojisi yapılmaz, mevcut anda ortaya çıkan **içsel kutuplar** çalışılır.

**D)** **Danışanın içsel parçalarının bütünleştirilmesini: Gestalt** terapisinde bireyin **bölünmüş benlik yönlerinin (kutuplarının)** konuşturularak farkındalık kazanılması ve kişilikle **bütünleştirilmesi** temel hedeftir; **psikolojik danışman**ın **danışan**ın eleştiriye tepki veren yanını bir özne gibi tarif ettirip sesini duymak istemesi bu süreci tam olarak karşıladığı için doğru yanıttır.

E) **Danışanın olumsuz otomatik düşüncelerinin ortaya çıkarılmasını: Bilişsel davranışçı terapi (BDT)**'nin temel müdahale alanıdır; **gestalt** kuramı bilişsel çarpıtmaları veya **otomatik düşünceleri** sorgulamak yerine organizmik bütünlük ve yaşantısal farkındalık üzerine çalışır.

**Cevap: D**

11. **Carl Gustav Jung'un Analitik Psikoloji Kuramı'nda** merkezi bir yer tutan **bireyleşme süreci**, **bireyin bilinçli ve bilinçdışı yönlerini bütünleştirerek kendine özgü, tam ve dengeli bir kişilik geliştirme yolculuğudur**.

**Analitik psikolojide Carl Gustav Jung**, kişiliğin nihai gelişim hedefini **bireyleşme** olarak adlandırır. Bu süreçte birey, özellikle yaşamın ikinci yarısında **ego**nun sınırlarını aşarak **kişisel ve kolektif bilinçdışı** içerikleriyle **persona**, **gölge**, **anima** ve **animus** gibi **arketip**lerle yüzleşir, bu karşıt yönleri reddetmek veya bastırmak yerine bilinç düzeyine entegre eder ve kişiliğin merkezini oluşturan **benlik** arketipine ulaşarak psikolojik bütünlüğünü tamamlar.

A) **Bireyin, toplumsal normlara ve beklentilere uyum sağlayarak, dış dünyayla dengeli bir ilişki kurma çabasıdır:** Bu tanım daha çok **persona** arketipinin işlevini ve dışsal toplumsal uyumu ifade eder; **bireyleşme** ise toplumsal kalıplardan sıyrılıp bireyin kendi içsel özgünlüğünü ve **benlik** bütünlüğünü gerçekleştirmesi sürecidir.

B) **Bireyin, bilinçdışı arzu ve dürtülerini bastırarak, rasyonel ve mantıklı bir yaşam sürme idealidir: Jung'a** göre bilinçdışı içeriklerin **bastırılması** psikolojik sağlığa değil, nevrozlara ve kişilik bölünmelerine yol açar; **bireyleşme** bilinçdışını yok saymayı değil, onu bilinçle **bütünleştirmeyi** gerektirir.

C) **Bireyin, persona arketipini idealize ederek, toplum içinde kabul gören bir kimlik inşa etme sürecidir: Persona** arketipiyle aşırı özdeşleşme, bireyin gerçek içsel doğasından uzaklaşmasına ve sahte bir kimlik geliştirmesine neden olur; bu durum **bireyleşme** sürecinin tam tersi bir gelişimsel tıkanmadır.

D) **Bireyin, bilinçli ve bilinçdışı yönlerini bütünleştirerek, kendine özgü, tam ve dengeli bir kişilik geliştirme yolculuğudur: Jung'un bireyleşme** kavramının temel tanımıdır; zıt kutupların **bilinç** ve **bilinçdışı** sentezlenerek **benlik** merkezinde eşsiz ve dengeli bir bütünlüğe ulaşılmasını ifade ettiği için doğru yanıttır.

E) **Bireyin, gölge arketipiyle yüzleşerek, karanlık ve kabul edilmeyen yönlerini tamamen ortadan kaldırma amacıdır: Gölge** arketipi insan doğasının ayrılmaz ve yaratıcı enerji barındıran bir parçasıdır; **bireyleşme** sürecinde amaç **gölgeyi ortadan kaldırmak** değil, onu fark edip kabul ederek kişiliğin kontrolü altına almak ve **bütünleştirmektir**.

**Cevap: D**

12. **Zeki'nin** kalabalık ortamlarda konuşma yaparken yaşadığı **yoğun kaygı**, **terleme** ve **titreme** tepkilerini ortadan kaldırmak amacıyla **psikolojik danışmanın**; **Zeki** ile birlikte **korku hiyerarşisi** oluşturması, **derin gevşeme egzersizleri** öğretmesi ve bu gevşeme tepkisi eşliğinde **Zeki'nin** kaygı uyandıran sahneleri en hafiften en şiddetliye doğru zihninde canlandırarak yüzleşmesini sağlaması, **davranışçı kuram** kapsamında yer alan **sistematik duyarsızlaştırma** tekniğinin uygulanmasıdır ve bu uygulama **psikolojik danışma sürecinin müdahale** aşamasına karşılık gelmektedir.

**Joseph Wolpe** tarafından geliştirilen **sistematik duyarsızlaştırma** tekniği, **karşıt koşullama** ve **karşılıklı ketleme** ilkelerine dayanır. İnsan organizmasının aynı anda hem kaygılı hem de fizyolojik olarak gevşemiş olamayacağı varsayımından hareketle, danışana önce **kas gevşetme egzersizleri** öğretilir, ardından **kaygı hiyerarşisi** hazırlanır ve en düşük kaygı verici uyarandan başlanarak gevşeme durumu korunurken uyaranla hayali ya da gerçek yüzleşme sağlanır. **Psikolojik danışma süreci** açısından bakıldığında ise ilişki kurma ve problem tanımlama aşamaları tamamlandıktan sonra belirlenen hedeflere ulaşmak için kuramsal tekniklerin eyleme döküldüğü evre **müdahale** aşamasıdır.

**A)** **Bilişselci - Yeniden yapılandırma - Problem tanımlama: Bilişsel yaklaşımda** temel amaç **otomatik düşünceleri** ve **bilişsel çarpıtmaları** fark ederek **bilişsel yeniden yapılandırma** sağlamaktır; ancak vakada düşünce analizi yerine **gevşeme** ve **hiyerarşik duyarsızlaştırma** uygulanmış olup bu çalışma **problem tanımlama** değil **müdahale** aşamasıdır.

**B)** **Varoluşçu - Maruz bırakma - Kaynaşma: Varoluşçu terapi** teknik odaklı olmaktan ziyade **ölüm**, **özgürlük**, **yalıtılmışlık** ve **anlamsızlık** gibi varoluşsal temalara odaklanır; **maruz bırakma** ise **davranışçı** bir tekniktir ve terapötik ilişkinin kurulduğu ilk evre olan **kaynaşma** aşamasında uygulanmaz.

**C)** **Psikanalitik - Serbest çağrışım - İçgörü geliştirme: Psikanalitik kuramda bilinçdışı** çatışmaları açığa çıkarmak için danışanın aklına gelen her şeyi sansürsüz aktardığı **serbest çağrışım** tekniği kullanılır; **Zeki'nin** vakasında ise **bilinçdışı** analiz yerine öğrenilmiş bir **fobi** tepkisinin **davranışçı** yöntemle söndürülmesi söz konusudur.

**D)** **Gestalt - Boş sandalye - Duygusal farkındalık oluşturma: Gestalt yaklaşımında** bitmemiş işleri tamamlamak ve **içsel kutupları** bütünleştirmek için **boş sandalye** tekniği kullanılır; vakada ise **şimdi ve burada** yaşantısal farkındalıktan ziyade **sistematik gevşeme** ve **kademeli duyarsızlaştırma** süreci yürütülmüştür.

**E)** **Davranışçı - Sistematik duyarsızlaştırma - Müdahale: Zeki'nin** konuşma kaygısını yenmek için **kaygı hiyerarşisi** oluşturulması, **gevşeme eğitimi** verilmesi ve en düşük kaygı basamağından başlanarak yüzleşme sağlanması **davranışçı yaklaşımın sistematik duyarsızlaştırma** tekniğini, bu tekniğin danışana uygulanması ise **psikolojik danışma sürecinin müdahale** aşamasını eksiksiz karşıladığı için doğru yanıttır.

**Cevap: E**

**13.** **I numaralı ifadede** danışanın yaşadığı zorluğun anlaşıldığı belirtilerek geçmişteki benzer deneyimlerin konuşulmasının istenmesi, **psikanalitik veya psikodinamik yaklaşımın** temel yönelimi olan geçmiş yaşantılara odaklanma ilkesiyle örtüşmektedir.

**II numaralı ifadede** danışanın kaygılandıran düşüncesinin yerine daha gerçekçi ve sakinleştirici bir düşünce konulmasının önerilmesi, **bilişsel psikolojik danışma yaklaşımının bilişsel yeniden yapılandırma** ilkesini yansıtmaktadır.

**III numaralı ifadede** kaygı hissedildiğinde vücutta meydana gelen fiziksel belirtilere odaklanılması, daha çok **beden odaklı veya gestalt/danışana yönelimli** yaklaşımların duyum ve yaşantı farkındalığıyla ilişkilidir.

**IV numaralı ifadede** ise danışanın düşüncesinin doğruluğuna dair kanıtlar sorulması ve düşüncenin aksini gösteren durumların araştırılması, **bilişsel yaklaşımın sokratik sorgulama** ve inançları test etme ilkeleriyle birebir örtüşmektedir.

**Bilişsel psikolojik danışma yaklaşımı** bireylerin duygusal ve davranışsal sorunlarının kaynağı olayların kendisi değil, bu olaylara yükledikleri anlamlar ve sahip oldukları **otomatik düşünceler** ile işlevsel olmayan inançlardır. Bu doğrultuda terapist, **II numaralı ifadede** olduğu gibi alternatif ve gerçekçi düşünceler üretmeyi teşvik ederek ve **IV numaralı ifadede** olduğu gibi düşüncelerin mantıksal kanıtlarını sorgulatarak **sokratik diyalog** yoluyla danışanın bilişsel yapısını değiştirmeyi hedefler.

**Cevap: C**

**14.** **Danışanın** yaşadığı mutsuzluğun tamamen kendi dışındaki faktörlerden kaynaklandığını ileri sürmesi üzerine **psikolojik danışmanın**; **danışana** duygularının dışsal olayların bir kurbanı olmadığını göstermek amacıyla gözlerini kapatmasını isteyip önce kötü hissettiği bir anıyı, ardından mutlu ve huzurlu olduğu bir başka anıyı sırayla zihninde canlandırarak bu iki duygu arasındaki geçişi kendisinin yönetmesini sağlaması, **bireysel psikoloji** kuramına ait **düğmeye basma tekniğidir**.

**Alfred Adler** tarafından geliştirilen **düğmeye basma tekniği**, bireylerin duygularının dışsal olaylar tarafından otomatik olarak dayatılmadığını, aksine zihinsel odaklarını ve düşüncelerini değiştirerek duygusal durumlarını bizzat kontrol edebilecekleri ni deneyimlemelerini amaçlar. **Danışan**, zihninde olumsuz bir sahneyi canlandırdığında olumsuz duyguların ortaya çıktığını, olumlu ve huzurlu bir sahneye geçtiğinde ise duygularının anında değiştiğini görerek duygularının **kurbanı değil, yaratıcısı** olduğu içgörüsünü kazanır.

**A)** **Boş sandalye tekniği – Gestalt: Gestalt yaklaşımında** danışanın **bitmemiş işlerini** tamamlamak veya **bölünmüş benlik kutuplarını** konuşturarak bütünleştirmek amacıyla kullanılan yaşantısal bir tekniktir; zihinsel anı değiştirme yoluyla duygu kontrolü sağlamayı amaçlamaz.

**B)** **Mucize soru tekniği – Çözüm odaklı: Çözüm odaklı kısa süreli terapide** danışanın soruna odaklanmasını kırıp gelecekteki çözüm tablosunu ve hedeflerini somutlaştırmak için gece uyurken bir mucize olsa ve sorun çözülse hayatında nelerin değişeceğini sorduğu bir tekniktir; zihinsel sahne değiştirme egzersizi değildir.

**C)** **Düğmeye basma tekniği – Akılcı duygusal davranışçı: Düğmeye basma tekniği**, felsefi olarak düşüncelerin duyguları belirlediği ilkesiyle paralel görünse de teknik olarak **Albert Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi** yaklaşımına değil, doğrudan **Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji** kuramına ait klasik bir müdahaledir.

**D)** **Düğmeye basma tekniği – Bireysel psikoloji: Danışanın** gözlerini kapatarak olumsuz ve olumlu anıları sırayla zihninde canlandırması ve duygularını bir düğmeye basar gibi kendi seçimiyle değiştirebildiğini fark etmesi **Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji** kuramındaki **düğmeye basma tekniğini** eksiksiz karşıladığı için doğru yanıttır.

**E)** **Rol oynama tekniği – Davranışçı: Davranışçı yaklaşımda** danışanın sosyal becerilerini geliştirmek veya yeni davranış repertuvarı kazandırmak amacıyla terapistle birlikte belirli bir senaryoyu eyleme dökerek prova etmesidir; gözleri kapatıp zihinsel anılar arasında duygu geçişi yapmaya dayanmaz.

**Cevap: D**

**15.** **Şule Hanım**'ın psikolojik danışman **Ayşenur Hanım** ile yaptığı beşinci oturum diyaloğunda kullanılan terapötik beceriler ve kullanılmayan beceri incelendiğinde; **Ayşenur Hanım**'ın danışanın anlattığı cümleleri özetleyerek **"Yani, her zamanki gibi anında müdahale etmek yerine, görevin aciliyetini sorguladınız ve kendinize biraz zaman tanıdınız."** demesi **içerik yansıtması** becerisine; danışanın yaşadığı endişeyi ve kontrolü kaybetme korkusunu dile getirmesi üzerine **"Bu durumun size yoğun bir endişe ve belki de kontrolü kaybetme korkusu yaşattığını görüyorum."** demesi **duygu yansıtması** becerisine; danışanın konuşmaları arasında **"Hı hı..."** diyerek süreci izlemesi ve konuşmayı sürdürmesini sağlaması **asgari düzeyde teşvik** becerisine; danışanın kontrol ihtiyacı ile derindeki yetersizlik inancı arasında bağ kurarak yeni bir bakış açısı sunması ise **yorumlama** becerisine karşılık gelmektedir.

Diyalog boyunca **Ayşenur Hanım** kendi yaşamından, kişisel deneyimlerinden veya duygularından hiçbir şekilde bahsetmediği için **kendini açma** becerisini kullanmamıştır.

**A)** **İçerik yansıtması: Ayşenur Hanım**'ın, **Şule Hanım**'ın iş yerindeki görevi erteleme davranışını ve buna dair bilişsel sorgulamasını kendi cümleleriyle danışana geri bildirmesi **içerik yansıtması** becerisidir ve diyalogda yer almaktadır.

**B)** **Kendini açma: Psikolojik danışmanın** terapötik ilişkiyi derinleştirmek veya danışana model olmak amacıyla kendi kişisel deneyimlerini, duygularını ya da anılarını paylaşmasıdır; bu diyalogda **Ayşenur Hanım** hiçbir kişisel paylaşımda bulunmadığı için doğru yanıttır.

C) **Duygu yansıtması: Ayşenur Hanım**'ın, **Şule Hanım**'ın yaşadığı yoğun endişe ve kontrolü kaybetme korkusu gibi duygusal durumlarını netleştirerek ifade etmesi **duygu yansıtması** becerisidir ve diyalogda yer almaktadır.

D) **Asgari düzeyde teşvik: Ayşenur Hanım**'ın **"Hı hı..."** ifadesiyle danışanın konuşmasını sürdürmesini ve derinleşmesini desteklemesi **asgari düzeyde teşvik** becerisidir ve diyalogda yer almaktadır.

E) **Yorumlama: Ayşenur Hanım**'ın, kontrol ihtiyacı ile derinlerdeki yetersizlik inancı arasında bağlantı kurarak danışana yeni bir farkındalık penceresi açması **yorumlama** becerisidir ve diyalogda yer almaktadır.

**Cevap: B**

16. **Danışanın** işe gitmekte çok zorlandığını, sabahları yataktan kalkmanın eziyet gibi geldiğini, içinde hiçbir şey kalmamış gibi boş hissettiğini ve dünyada yapması gereken hiçbir şey olmadığını ifade etmesi üzerine **psikolojik danışmanın**, danışanın yaşadığı somut durum ile bu durumun kendisinde yarattığı içsel duyguyu doğrudan ilişkilendirerek ifade etmesi **anlamı kişiselleştirme** tepkisini oluşturur. Bu doğrultuda **"Sabahları yataktan kalkmakta zorlanman, yaşadığın içsel boşluk duygusuyla bağlantılı gibi görünüyor"** ifadesi, danışanın yaşadığı eylemsizlik durumunu ve bu durumun yarattığı **içsel boşluk duygusunu** bir araya getirdiği için **anlamı kişiselleştirme** düzeyine tam olarak karşılık gelmektedir.

**Carkhuff** tarafından formüle edilen **kişiselleştirme basamakları** üç temel aşamadan oluşur:

1. **Anlamı kişiselleştirme:** Danışanın yaşadığı somut durumlar ile bu durumların kendisinde yarattığı öznel duyguları ve içsel yaşantıları ilişkilendirerek farkındalık kazandırma.
2. **Problem kişiselleştirme:** Danışanın yaşadığı problemin kaynağını dışsal etkenlerde aramak yerine, sorunun ortaya çıkışındaki kendi payını ve sorumluluğunu görmesini sağlama.
3. **Amaç kişiselleştirme:** Danışanın ulaşmak istediği hedefleri ve değiştirmek istediği yönü kendi sorumluluğunda tanımlaması.

A) **Sabahları yataktan kalkmakta zorlanman, yaşadığın içsel boşluk duygusuyla bağlantılı gibi görünüyor:** Danışanın yaşadığı **durum** ile bu durumun kendisinde **yarattığı duygu** arasında doğrudan bağlantı kurarak öznel farkındalık sağladığı için **anlamı kişiselleştirme** tepkisidir ve doğru yanıttır.

B) **Sabahları kalkmakta zorlanıyor, kimseyle konuşmak istemiyorsun:** Danışanın söylediklerini kendi cümleleriyle tekrarlayan temel bir **içerik yansıtmasıdır**; **anlamı kişiselleştirme** tepkisine uymaz.

C) **Bu durum senin için çok yorucu bir süreç gibi görünüyor:** Danışanın anlık duygusunu yansıtan genel bir **duygu yansıtması** niteliğindedir; **anlamı kişiselleştirme** tepkisine uymaz.

D) **Belki de işe gitmekte zorlanman, kendi hedeflerinden uzaklaştığını düşündüğün için bu kadar zor geliyor:** Danışanın yaşadığı somut durum ile bu durumun yarattığı duyguyu doğrudan birleştirmeyip dışsal/bilişsel bir nedene odaklandığı için **anlamı kişiselleştirme** tepkisine uymaz.

E) **Kendini yapacak bir şeyin kalmamış gibi hissetmen, yaşamındaki bazı sorunların çözülmemesiyle ilgili olabilir:** Yaşanan durumu genel yaşam sorunlarına bağladığı için **anlamı kişiselleştirme** tepkisine uymaz.

**Cevap: A**

17. **Psikolojik danışma** sürecinde danışman, danışanın kendi kararlarını özerk biçimde alabilmesi için ona rehberlik etmeli, duygularını ve düşüncelerini derinleştirmesine olanak tanımalıdır. Diyalogda **Zekeriya Bey'in**, **Hüseyin'in** yaşadığı ikilemi ve olası pişmanlık kaygısını yeterince keşfetmeden **"Ama bence sen içinden hangisi geliyorsa onu seçmelisin. Kalbinin sesini dinle."** şeklinde yönlendirici, soyut ve kendi kişisel görüşüne dayalı bir öneride bulunması, **terapötik** açıdan temel bir hatadır.

**Psikolojik danışma ilkeleri** ve **terapötik beceriler** bağlamında **öğüt verme**, **tavsiyede bulunma** veya kendi değer yargılarını danışana sunma, danışanın **özerklik** ilkesini zedeler ve sorunun özünü anlama sürecini yarıda keser. Danışman, danışan adına karar vermemeli veya ne yapması gerektiğini söylememeli; bunun yerine **duygu yansıtması**, **içerik yansıtması** ve **açık uçlu sorular** aracılığıyla danışanın kendi içgörüsünü geliştirmesini sağlamalıdır.

A) **Danışanın karar verme sürecindeki zorluklarını anlamadan ona soyut ve kişisel bir tavsiye vermesi: Zekeriya Bey'in**, **Hüseyin'in** yaşadığı ikilemi ve pişmanlık korkusunu irdelemeden kendi düşüncesini (**"bence..."**) ve soyut bir tavsiyeyi (**"kalbinin sesini dinle"**) sunması **terapötik** olmayan bir **tavsiye verme** hatasıdır; bu nedenle doğru yanıttır.

B) **Danışanın seçeneklerinin artılarını ve eksilerini birlikte değerlendirmemesi:** Bu durum karar verme sürecinin ilerleyen aşamalarında kullanılabilecek bir teknik eksikliktir; ancak **Zekeriya Bey'in** verdiği tepkideki temel **terapötik** hata doğrudan kişisel tavsiye vermesidir.

C) **Danışanın değerlerini ve önceliklerini netleştirmesine yardımcı olmaması:** Değer netleştirme karar verme sürecinde işlevsel bir adımdır fakat verilen diyalogdaki yanlış müdahalenin ana nedeni danışmanın süreci keserek kendi kişisel öğüdünü dayatmasıdır.

D) **Danışanın karar verme sürecinde kullanabileceği farklı yöntemler hakkında bilgi vermemesi:** Bilgi verme ikincil bir müdahale olup, danışanın duygusal karmaşası anlaşılmadan ve **tavsiye verme** hatası yapılmadan önce gündeme gelecek bir durum değildir.

E) **Danışanın geçmişteki benzer kararlarını hatırlamasını istememesi:** Geçmiş yaşantılara odaklanmak zorunlu bir başlangıç adımı değildir ve diyalogdaki temel **terapötik** hatayı açıklamaz.

**Cevap: A**

18. **Psikolojik danışma** sürecinin ilk aşaması olan **problem tanıma ve değerlendirme** aşamasında, danışmanın sorduğu sorularla ele aldığı ögelerin sırası detaylıca incelendiğinde;

**(I) numaralı soruda** danışana **"Bu tarz durumlarda aklınızdan neler geçiyor? ... Ne gibi duygular yaşıyorsunuz?"** sorularının yöneltilmesi, problemin özünü, niteliğini, düşünce ve duygu boyutunu yani **problemin içeriğini** ele almaktadır.

**(II) numaralı soruda** danışana **"Bu duyguları fark ettiğinizden beri ne kadar zaman geçti?"** diye sorulması, sorunun ne kadar süredir devam ettiğini gösteren **problemin süresi** ögesine karşılık gelmektedir.

**(III) numaralı soruda** danışana **"Bu düşünceleri ve duyguları en çok hangi durumlarda yaşıyorsunuz?"** denilerek iş yerindeki kısa süreli rapor baskısı ve amirin tepkisizliği gibi tetikleyici etkenlerin sorgulanması, **probleme katkı sağlayan olaylar** ögesini kapsamaktadır.

**(IV) numaralı soruda** ise danışana **"Bu sürede kendinizi biraz olsun rahatlatmak için neler yapmayı denediniz?"** sorusunun yöneltilmesi, danışanın şimdiye kadar sorunu çözmek veya hafifletmek için kullandığı **danışanın baş etme becerileri** ögesini ele almaktadır.

Bu sıralama dikkate alındığında, psikolojik danışmanın sırasıyla **problemin içeriği**, **problemin süresi**, **probleme katkı sağlayan olaylar** ve **danışanın baş etme becerileri** ögelerini ele aldığı görülmektedir.

**Cevap: B**

**19.** **Sınıfında** dikkat süresi kısa, yönergeleri takip etmekte zorlanan ve sık sık yer değiştiren bir öğrenciyi gözlemleyen bir öğretmenin, özel eğitim değerlendirme süreci öncesinde eğitsel tanılama ve yönlendirme yapılabilmesi için **öncelikle sınıf içi düzenlemelere gitmesi, öğretim yöntemlerini uyarlaması ve farklı stratejiler denemesi gerekmektedir. Özel eğitim** ve **rehberlik** hizmetleri süreci işletilmeden önce öğretmenin sınıf ortamında alabileceği önlemler ve yapacağı eğitsel uyarlamalar, öğrencinin akademik ve davranışsal performansını desteklemenin yanı sıra nesnel bir gözlem verisi elde etmesini sağlar.

**Eğitsel değerlendirme** ve **tanılama** sürecinin temel adımlarından biri, öğrenciye tanı koyma yetkisi olmayan öğretmenin doğrudan tıbbi yönlendirmelerde bulunması veya öğrenciyi cezalandırıcı/soyutlayıcı yöntemlerle (arkaya oturtma, sürekli uyarma) baskılaması yerine, eğitsel tedbirleri ve sınıf içi uyarlamaları denemesidir.

**A)** **Öğrenciyi sürekli olarak uyararak dikkatini toplamaya çalışmak:** Sürekli uyarmak öğrencinin kaygısını artırır ve kalıcı bir çözüm sağlamaz; aksine olumsuz pekiştireç işlevi görebilir.

**B)** **Öğrencinin davranışlarını görmezden gelerek zamanla düzelmesini beklemek:** Göz ardı etmek, gelişimsel veya eğitsel desteğe ihtiyacı olan bir öğrencinin tanı ve müdahale sürecini geciktirir.

**C)** **Öğrencinin ailesine hiperaktif olduğunu ve tıbbi destek alması gerektiğini söylemek:** Öğretmenlerin tanı koyma yetkisi yoktur; tıbbi yönlendirme ve tanı süreci uzman hekimler ve RAM (**Rehberlik ve Araştırma Merkezi**) tarafından yapılmalıdır.

**D)** **Öğrenciyi sınıfın en arka sırasına oturtarak diğer öğrencileri rahatsız etmesini engellemek:** Öğrenciyi arka sıraya itmek dikkat sorunlarını ve kopuşu daha da artırır; kapsayıcı eğitime ve öğretim ilkelerine aykırıdır.

**E)** **Öğrencinin dikkatini çekmek ve yönergeleri anlamasını kolaylaştırmak için görsel materyaller ve farklı öğretim stratejileri kullanmak:** Sınıf içi düzenlemelerin ve eğitsel uyarlamaların yapılması, öğrencinin öğrenme potansiyelinin açığa çıkarılması ve özel eğitime yönlendirme öncesi gerekli önlemlerin alınması açısından atılması gereken en doğru ilk adımdır ve doğru yanıttır.

**Cevap: E**

**20.** **Şizofreni** belirtileri arasında yer alan **sanrılar (hezeyanlar)** dış gerçeklikle uyuşmayan, mantıksal kanıtlarla değiştirilemeyen sabit ve yanlış inançlar iken; **varsanılar (halüsinasyonlar)** ortada herhangi bir dış uyaran olmadığı halde beş duyu organından biriyle gerçekleşen algısal yaşantılardır. Seçenekler incelendiğinde **B seçeneğinde** yer alan gece yatakta bir adamın belirip bakması ve kaybolması ifadesi, düşünce içeriğine ait bir inancı değil, ortada gerçek bir uyaran olmamasına rağmen yaşanan **görsel varsanıyı (halüsinasyonu)** tanımlamaktadır; bu nedenle **sanrıya** örnek değildir. **Şizofrenide sanrılar** düşünce içeriği bozukluğu, **varsanılar** ise algı bozukluğu kategorisinde sınıflandırılır.

**A)** **Benim düşüncelerim televizyonda yayınlanıyor, herkes biliyor:** Bireyin kendi düşüncelerinin dış dünyaya yayıldığına ve herkes tarafından bilindiğine dair sabit bir inanç olan **düşünce yayınlanması sanrısıdır**.

**B)** **Yatağımda bir adam beliriyor geceleri, bana bakıyor ama sonra kayboluyor:** Ortada gerçek bir nesne veya kişi bulunmaksızın ortaya çıkan bu yaşantı bir düşünce bozukluğu olan **sanrı** değil, doğrudan görsel duyuya ait bir **varsanı (halüsinasyon)** örneği olduğu için doğru yanıttır.

**C)** **Beni öldürmek isteyen insanlar var, sürekli izleniyorum:** Bireyin kendisine zarar verileceğine, takip edildiğine veya komplo kurulduğuna dair temelsiz inancı olan **perseküsyon (kötülük görme) sanrısıdır**.

**D)** **Düşüncelerim başkalarının zihnine gönderiliyor, insanlar artık ne düşündüğümü biliyor:** Kişinin zihnindeki düşüncelerin başkalarına aktarıldığına inandığı **düşünce aktarımı / yayınlanması sanrısıdır**.

**E)** **Sokakta yürürken insanların konuşmaları doğrudan bana mesaj veriyor:** Çevredeki sıradan olayların, konuşmaların veya nesnelerin doğrudan kendisine yönelik özel anlamlar taşıdığına dair inanç olan **referans (alınma) sanrısıdır**.

**Cevap: B**

**21.** İlkokul 1. sınıf öğrencisi **Alya**'nın okula başladığı ilk haftadan itibaren her sabah okula gitmekte direnmesi, yoğun ağlama nöbetleri geçirmesi, karın ağrısı ve baş dönmesi gibi **somatik belirtiler** yaşaması, gün boyu annesinin başına kötü bir şey geleceğine dair yoğun **endişe** duyması, teneffüslerde yalnız kalmaktan kaçınarak sürekli öğretmeninin yanında olmak istemesi ve bu klinik tablonun ev ortamında görülmeyip **3 aydır** kesintisiz devam etmesi **DSM-5** tanı ölçütlerine göre **ayrılık kaygısı bozukluğu**dur.

**A)** **Sosyal kaygı bozukluğu: DSM-5**'e göre bireyin başkaları tarafından inceleneceği, eleştirileceği veya olumsuz değerlendirileceği bir veya birden fazla toplumsal/sosyal durumda (**örneğin** topluluk önünde konuşma, yabancılarla etkileşim kurma) belirgin korku veya kaygı duymasıyla karakterizedir. Temel psikopatoloji bağlanma figüründen ayrılmak değil, sosyal ortamlarda utanç duyma veya rezil olma korkusudur; olguda sosyal ortamlarda değerlendirilme kaygısı bulunmadığı için bu tanı elenir.

**B)** **Yaygın kaygı bozukluğu: DSM-5**'e göre en az **6 ay** boyunca günün büyük bir kısmında birden fazla olay veya etkinlik (**örneğin** okul veya iş başarıları, gelecekteki olası felaketler) hakkında aşırı kaygı ve kuruntu duyulması, bireyin bu endişeyi kontrol etmekte zorlanması ve duruma huzursuzluk, çabuk yorulma, odaklanma güçlüğü, kas gerginliği gibi fiziksel belirtilerin eşlik etmesi durumudur. Olgudaki kaygı genel bir gelecekteki felaketler silsilesi olmayıp doğrudan **bağlanma figüründen (anne)** ayrılma ve onun güvenliğine odaklandığı için bu tanı geçerli değildir.

**C)** **Ayrılık kaygısı bozukluğu: DSM-5** kriterlerine göre evden veya bağlanılan başlıca kişilerden ayrılma durumunda ortaya çıkan, bireyin gelişim düzeyine uygun olmayacak düzeyde aşırı korku veya kaygı duyulmasıdır. Tanı için çocuklarda belirtilerin en az **4 hafta** sürmesi (olguda **3 ay**), klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya veya işlevsellik kaybına yol açması gerekir. Olguda görülen okula gitmekten kaçınma, annenin başına kötü bir şey geleceği korkusu, ayrılma anında yaşanan yoğun distres ve eşlik eden somatik yakınmalar (**karın ağrısı, baş dönmesi**) bu tanı ölçütlerini eksiksiz karşıladığı için doğru yanıttır.

**D)** **Panik bozukluğu: DSM-5**'e göre beklenmeyen, yineleyen **panik atakların** varlığı ile karakterizedir. Atak sonrasında en az **1 ay** boyunca yeni atakların geleceğine veya atakların kötü sonuçlarına dair sürekli bir kaygı duyulması ya da ataklarla ilişkili davranış değişiklikleri yapılması gerekir. Olguda ani ve beklenmeyen panik ataklar veya bunlardan duyulan özerk kaygı tablosu bulunmamaktadır.

**E)** **Obsesif-kompulsif bozukluk: DSM-5**'e göre zaman kaybettiren, kişinin günlük işlevselliğini ciddi oranda düşüren yineleyici, istemsiz düşünceler, dürtüler veya hayaller (**obsesyonlar**) ile bu düşüncelerin yarattığı kaygıyı azaltmak ya da nötrleştirmek amacıyla yapılan yineleyici davranışlar veya zihinsel eylemlerle (**kompulsiyonlar**) seyreden bir tablodur. Olguda herhangi bir takıntı veya zorlantı davranışı yer almamaktadır.

**Cevap: C**

**22.** Ayhan'ın evde ailesiyle, akranlarıyla ve tanıdığı diğer yetişkinlerle konuşabilmesine karşın okulda öğretmenleri ve tanımadığı yetişkinlerle iletişim kurarken **tamamen sessiz kalması**, sorulara mimiklerle veya başını sallayarak yanıt vermesi ve bu durumun **4 aydır** devam ederek akademik ve sosyal işlevselliğini olumsuz etkilemesi, **DSM-5** tanı ölçütlerine göre **seçici mutizm** ile uyumludur.

**A)** **Seçici mutizm: DSM-5**'e göre bireyin konuşmasının beklendiği belirli toplumsal durumlarda (örneğin okulda) sürekli konuşamaması, buna karşın başka durumlarda konuşabilmesiyle karakterizedir. Belirtilerin en az **1 ay** sürmesi, eğitimsel veya toplumsal iletişimi olumsuz etkilemesi ve konuşamamanın dil bilgisi eksikliğinden kaynaklanmaması gerekir. Ayhan'ın ev ortamında konuşabilmesine rağmen okulda sessiz kalması ve bu durumun akademik ve sosyal gelişimini olumsuz etkilemesi, bu tanı ölçütleriyle örtüşmektedir.

**B)** **Otizm spektrum bozukluğu: DSM-5**'e göre sosyal iletişim ve sosyal etkileşimde süregen yetersizliklerin yanı sıra sınırlı, yineleyici davranış, ilgi veya etkinlik örüntülerinin bulunmasıyla karakterizedir. Ayhan'ın okulda yalnız oynamayı tercih etmesi tek başına otizm

spektrum bozukluğunu düşündürmek için yeterli değildir. Olguda sınırlı ve yineleyici davranışlar veya gelişimin erken döneminden itibaren görülen yaygın sosyal iletişim güçlükleri belirtilmediğinden bu tanı öncelikli değildir.

C) **Sosyal kaygı bozukluğu: DSM-5**'e göre bireyin başkaları tarafından gözlemlenebileceği veya olumsuz değerlendirilebileceği sosyal durumlarda belirgin korku ya da kaygı duymasıyla karakterizedir. Ayhan'ın okulda sessiz kalması sosyal kaygıyla ilişkili olabilse de evde rahatça konuşması ve belirli ortamlarda konuşamaması, seçici mutizmin temel özelliğiyle daha doğrudan örtüşmektedir. Sosyal kaygı bozukluğunda temel psikopatoloji **olumsuz değerlendirilme korkusudur**.

D) **Sosyal iletişim bozukluğu: DSM-5**'e göre toplumsal iletişimin ve etkileşimin sözel ve sözel olmayan yönlerinde kalıcı güçlüklerle karakterizedir. Bu güçlükler iletişim amacıyla dili kullanma, konuşmayı bağlama göre uyarlama ve konuşma kurallarını anlama gibi alanlarda görülür. Ayhan'ın farklı ortamlarda konuşabilmesine karşın yalnızca okulda sessiz kalması, genel ve süreğen bir sosyal iletişim yetersizliğinden çok belirli ortamlarda konuşamama durumuyla örtüşmektedir.

E) **Karşıt olma-karşı gelme bozukluğu: DSM-5**'e göre otorite figürlerine karşı öfkeli, alıngan, tartışmacı, karşı gelen veya kinci davranışların en az **6 ay** boyunca sürmesiyle karakterizedir. Ayhan'ın öğretmenleriyle konuşmaması, otorite figürlerine karşı kasıtlı bir karşı gelme ya da düşmanca tutum olarak değerlendirilmemelidir. Olguda bu bozukluğun temel belirtileri bulunmamaktadır.

**Cevap: A**

**23.** Saadet'in son **6 aydır** giderek kilo kaybetmesi, besin alımını ciddi ölçüde kısıtlaması, boyuna göre oldukça düşük bir kiloya sahip olmasına rağmen kendisini kilolu algılaması ve **kilo almaktan aşırı derecede korkması**, **DSM-5** tanı ölçütlerine göre **anoreksiya nervoza** ile uyumludur.

A) **Bulimiya nervoza: DSM-5**'e göre yineleyici tıkınırcasına yeme dönemleri ve bu dönemleri izleyen kilo alımını önlemeye yönelik uygunsuz telafi edici davranışlarla (örneğin kendini kusturma, laksatif kullanma, aşırı egzersiz) karakterizedir. Bu davranışların ortalama en az **3 ay** boyunca haftada en az bir kez görülmesi gerekir. Saadet'in öyküsünde tıkınırcasına yeme dönemleri ve telafi edici davranışlar belirtilmemiştir. Ayrıca bulimiya nervozada kişinin kilosu genellikle anoreksiya nervozadaki gibi belirgin biçimde düşük değildir.

B) **Kaçıngan/kısıtlayıcı yiyecek alım bozukluğu: DSM-5**'e göre besin alımının kısıtlanması sonucunda belirgin kilo kaybı, beslenme yetersizliği, beslenme desteklerine bağımlılık veya psikososyal işlevsellikte belirgin bozulma görülebilir. Ancak bu bozuklukta kısıtlayıcı beslenme, kilo alma veya beden görünümüne ilişkin aşırı kaygıdan kaynaklanmaz. Saadet'in **kilo almaktan aşırı korkması** ve kendisini kilolu algılaması bu tanıyla örtüşmemektedir.

C) **Beden dismorfik bozukluğu: DSM-5**'e göre bireyin dış görünüşünde başkaları tarafından fark edilmeyen veya önemsiz görülen bir kusurla aşırı uğraşması ve bu kusura yönelik yineleyici davranışlar (örneğin aynada kontrol etme, başkalarıyla karşılaştırma) sergilemesiyle karakterizedir. Saadet'in aynada vücudunu kontrol etmesi bu bozuklukla benzerlik gösterse de temel kaygısı görünüşündeki belirli bir kusur değil, **kilo alma ve şişmanlama korkusudur**. Ayrıca belirgin düşük vücut ağırlığı ve besin alımını kısıtlama davranışları anoreksiya nervozayı desteklemektedir.

D) **Pika: DSM-5**'e göre en az **1 ay** boyunca besin olmayan, besleyici değeri olmayan maddelerin (örneğin toprak, kâğıt, saç, tebeşir) sürekli tüketilmesiyle karakterizedir. Bu davranışın gelişim düzeyine uygun olmaması ve kültürel olarak kabul edilen bir uygulama niteliği taşımaması gerekir. Saadet'in besin olmayan maddeleri tüketmesine ilişkin herhangi bir bulgu bulunmadığından bu tanı elenir.

E) **Anoreksiya nervoza: DSM-5**'e göre bireyin enerji alımını kısıtlaması sonucunda yaşına, cinsiyetine, gelişimsel sürecine ve fiziksel sağlık durumuna göre belirgin biçimde düşük vücut ağırlığına sahip olması; kilo almaktan veya şişmanlamaktan aşırı korkması ya da kilo almayı engelleyen davranışlarda bulunması ve beden ağırlığı veya biçiminin algılanmasında bozulma yaşamasıyla karakterizedir. Saadet'in besin alımını ciddi ölçüde kısıtlaması, belirgin düşük kiloya sahip olmasına rağmen kendisini kilolu algılaması ve kilo almaktan aşırı derecede korkması bu tanı ölçütleriyle örtüşmektedir. **Adet düzensizliği**, yetersiz beslenmenin fizyolojik sonuçlarından biri olabilir; ancak DSM-5'te anoreksiya nervoza tanısı için zorunlu bir ölçüt değildir.

**Cevap: E**

**24.** Aykut'un arkadaşlarıyla ilişkilerinde **kendini çok beğenmiş**, **bencil ve kibirli** davranışlar sergilemesi, diğer insanlara karşı **az veya hiç saygı duymaması** ve **ilgiye aç** bir tutum göstermesi, kişilik bozuklukları içerisinde **narsisistik kişilik bozukluğunun** temel özellikleriyle örtüşmektedir.

A) **Paranoid kişilik bozukluğu: DSM-5**'e göre başkalarının davranışlarını kötü niyetli olarak yorumlama, insanlara karşı sürekli güvensizlik ve kuşkuculukla karakterizedir. Birey, başkalarının kendisini aldattığını, sömürdüğünü veya zarar vermek istediğini düşünebilir. Aykut'un davranışlarında belirgin bir **kuşkuculuk ve güvensizlik** bulunmadığından bu tanı uygun değildir.

B) **Şizoid kişilik bozukluğu: DSM-5**'e göre kişiler arası ilişkilerden uzak durma ve duygusal ifade sınırlılığıyla karakterizedir. Birey yakın ilişkilere karşı isteksiz olabilir, yalnız etkinlikleri tercih edebilir ve başkalarının övgü veya eleştirilerine kayıtsız kalabilir. Aykut'un **ilgiye aç ve kibirli** davranışları bu bozukluğun temel özellikleriyle örtüşmemektedir.

C) **Şizotipal kişilik bozukluğu: DSM-5**'e göre yakın ilişkilerde belirgin rahatsızlık, bilişsel veya algısal çarpıtmalar ve davranışlarda sıra dışılık ile karakterizedir. Bireyde büyüsel düşünceler, olağandışı algısal yaşantılar, kuşkuculuk ve eksantrik davranışlar görülebilir. Aykut'un davranışlarında **olağandışı düşünce ve algılar** belirtilmediğinden bu tanı elenir.

D) **Histerik (histriyonik) kişilik bozukluğu: DSM-5**'te histriyonik kişilik bozukluğu olarak adlandırılır ve **aşırı duygusallık ile sürekli ilgi odağı olma arayışı** ile karakterizedir. Birey dikkat çekmek için dramatik davranışlar sergileyebilir, duygularını yüzeysel ve abartılı biçimde ifade edebilir. Aykut'un ilgiye aç olması bu bozuklukla benzerlik gösterse de **kendini üstün görme, kibir ve başkalarını küçümseme** özellikleri narsisistik kişilik bozukluğunu daha güçlü biçimde desteklemektedir.

E) **Narsisistik kişilik bozukluğu: DSM-5**'e göre büyüklenmecilik, hayranlık gereksinimi ve empati eksikliği ile karakterizedir. Birey kendisini üstün görür, başarılarını veya yeteneklerini abartabilir, özel ve ayrıcalıklı muamele bekleyebilir, başkalarını kendi amaçları doğrultusunda kullanabilir ve başkalarına karşı **kibirli, küstah tutumlar** sergileyebilir. Aykut'un **kendini çok beğenmiş, bencil, kibirli ve ilgiye aç** olması, başkalarına saygı göstermemesi narsisistik kişilik bozukluğunun temel özellikleriyle örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**25.** Psikolojik danışmanın uyguladığı kişilik testinde **kapsam geçerliliğinin düşük olduğundan şüphelenmesi**, test maddelerinin ölçülmek istenen kişilik özelliğinin içeriğini yeterli ve dengeli biçimde temsil etmediğini düşündürmektedir. **Kapsam geçerliliği**, bir ölçme aracındaki maddelerin ölçülmek istenen özelliğin bütün önemli boyutlarını ne derece kapsadığını ifade eder.

A) **Testin farklı zamanlarda uygulandığında farklı sonuçlar vermesi:** Bu durum **test-tekrar test güvenirliği** ile ilgilidir. Bir ölçme aracının farklı zamanlarda benzer sonuçlar vermesi, ölçüm sonuçlarının zamana karşı tutarlılığını gösterir. Sonuçların farklılaşması güvenirlik sorunu oluşturur; kapsam geçerliliğiyle doğrudan ilişkili değildir.

B) **Test maddelerinin, ölçülmek istenen kişilik özelliğinin tüm önemli boyutlarını yeterince temsil etmemesi:** Bu durum **kapsam geçerliliğinin düşük olmasının** temel nedenidir. Bir kişilik özelliğinin farklı boyutları bulunmasına rağmen test maddelerinin yalnızca belirli boyutları ölçmesi, özelliğin kapsamının eksik temsil edilmesine yol açar. **Ölçülmek istenen**

**özelliğin bütün önemli boyutlarının yeterince temsil edilmemesi**, kapsam geçerliliği açısından temel bir sorundur.

C) **Test puanlarının, teorik olarak ilişkili olduğu düşünülen diğer kişilik özellikleriyle düşük korelasyon göstermesi:** Bu durum **yapı geçerliliği** kapsamında değerlendirilen yakınsak geçerlilikle ilişkilidir. Ölçme aracının kuramsal olarak ilişkili yapılarla beklenen düzeyde ilişki göstermemesi, ölçülen yapının geçerliliğine ilişkin şüphe oluşturur.

D) **Testin farklı uygulayıcılar tarafından farklı şekillerde uygulanması:** Bu durum **uygulayıcılar arası güvenirlik** ve standart uygulama koşullarıyla ilişkilidir. Uygulama yönergelerinin farklı biçimlerde verilmesi, ölçüm sonuçlarında tutarsızlığa neden olabilir. Ancak bu durum doğrudan kapsam geçerliliği sorunu değildir.

E) **Testin, ölçülmek istenen kişilik özelliğiyle ilgisi olmayan değişkenlerden etkilenmesi:** Bu durum **yapı geçerliliği** açısından, özellikle ölçülmek istenmeyen değişkenlerin ölçüm sonuçlarına karışmasıyla ilişkilidir. Testin hedeflenen özelliğin dışında kalan değişkenlerden etkilenmesi, ölçme sonuçlarının yorumlanmasını güçleştirir.

**Cevap: B**

**26.** Sinem Hanım'ın İbrahim'e **hayvan figürlerinin çeşitli sosyal durumlar içinde resmedildiği kartlar göstermesi** ve her bir resim hakkında karakterlerin duygularını, olayların gelişimini ve sonuçlarını içeren bir hikâye anlatmasını istemesi, **Çocuklar İçin Algı Testi (CAT)** ile örtüşmektedir. Bu test, çocukların kişiler arası ilişkilerini, duygusal yaşantılarını ve çatışmalarını projektif bir yaklaşımla değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

A) **Wechsler Okulöncesi ve İlkokul Çocukları İçin Zekâ Ölçeği:** Çocukların bilişsel yeteneklerini ve zekâ düzeylerini değerlendirmek amacıyla kullanılan bireysel bir zekâ testidir. Sözel ve performans temelli alt testler içerir. **Bilinçdışı çatışmaları projektif öyküler aracılığıyla değerlendirmeyi amaçlamaz.**

B) **Rorschach Mürekkep Lekesi Testi:** Bireye simetrik mürekkep lekelerinden oluşan kartlar gösterilerek bunların neye benzediği sorulur. Verilen yanıtlar, bireyin algısal ve kişilik özelliklerini projektif olarak değerlendirmede kullanılır. **Hayvan figürlerinin sosyal durumlar içinde resmedildiği kartlar ve öykü anlatımı bu testin uygulama biçimi değildir.**

C) **Çocuklar İçin Algı Testi (CAT): Leopold ve Sonya Bellak** tarafından geliştirilen projektif bir değerlendirme aracıdır. Çocuklara hayvan figürlerinin çeşitli kişiler arası durumlar içinde resmedildiği kartlar sunulur ve bu resimler hakkında hikâyeler anlatmaları istenir. **Çocuğun aile ilişkileri, kişiler arası çatışmaları, duygusal gereksinimleri ve iç dünyası** bu anlatılar üzerinden değerlendirilir. İbrahim'den hayvan figürleri içeren kartlar hakkında hikâye oluşturmasının istenmesi, CAT'in uygulama özellikleriyle doğrudan örtüşmektedir.

D) **Goodenough-Harris Bir İnsan Çiz Testi:** Çocuktan bir insan resmi çizmesi istenir. Çizim, çocuğun bilişsel gelişimini ve çizim özelliklerini değerlendirmek amacıyla kullanılır. **Hayvan figürlü kartlar üzerinden hikâye anlatımı içermez.**

E) **Louisa Düss Psikanalitik Öykü Testi: Louisa Düss** tarafından geliştirilen projektif bir testtir. Çocuğa belirli başlangıçları olan eksik öyküler sunulur ve öyküyü tamamlaması istenir. Çocuğun yanıtları üzerinden bilinçdışı çatışmaların ve duygusal sorunların anlaşılması amaçlanır. Ancak bu testte **hayvan figürlerinin resmedildiği kartlar üzerinden serbest hikâye anlatımı** CAT'in karakteristik uygulamasıdır.

**Cevap: C**

**27.** Mehmet Bey'in Osman'dan "En çok gurur duyduğum özelliklerim...", "Başkalarının bende en çok takdir ettiği yönler..." ve "Gelecekte olmak istediğim kişi..." gibi **önceden belirlenmiş başlıklar altında kendisine ilişkin duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade etmesini istemesi**, **yapılandırılmış otobiyografi** tekniğinin özellikleriyle örtüşmektedir.

**A)** **Serbest otobiyografi:** Bireyin yaşam öyküsünü herhangi bir önceden belirlenmiş başlık veya konu sınırlaması olmaksızın, kendi istediği biçimde yazmasıdır. Osman'ın yazılı anlatımının belirli başlıklarla yönlendirilmesi bu teknikle örtüşmemektedir.

**B)** **Yapılandırılmış otobiyografi:** Bireyin yaşamına, kişilik özelliklerine, duygu ve düşüncelerine ilişkin anlatımını **önceden belirlenmiş konu veya başlıklar doğrultusunda** yazmasıdır. Osman'dan kendisiyle ilgili belirli başlıklar altında yazılı ifadeler oluşturmasının istenmesi bu tekniğin temel özelliğini yansıtmaktadır.

**C)** **Kimdir bu?:** Bireylerin grup içerisindeki kişilik ve davranış özelliklerini, diğer grup üyelerinin değerlendirmeleri aracılığıyla belirlemeye yönelik bir tekniktir. Bireyin kendisini yazılı olarak anlatmasına değil, grup üyelerinin birbirlerini tanımlamalarına dayanır.

**D)** **Kime Göre Ben Neyim?:** Bireyin kendisini ve kişilik özelliklerini farklı kişilerin değerlendirmeleri doğrultusunda tanımasına yönelik bir tekniktir. **Bireyin kendisi hakkındaki algısı ile başkalarının kendisi hakkındaki değerlendirmelerini karşılaştırma** amacı taşır. Osman'ın etkinliği ise başkalarının değerlendirmelerini karşılaştırmaktan çok, belirlenmiş başlıklar altında kendini yazılı olarak anlatmaya dayanmaktadır.

**E)** **Zaman çizelgesi (cetveli):** Öğrencinin gün boyunca gerçekleştirdiği etkinlikleri **saatlere ve etkinlik türlerine göre kaydetmesine** dayanan bir tekniktir. Her etkinliğin süresi, türü ve öğrencinin etkinlik hakkındaki duygu ve düşünceleri kaydedilir. Öğrencinin **ilgi ve tutumlarını, zamanı etkili kullanıp kullanmadığını** değerlendirmeye yardımcı olur. Her çizelge bir günü temsil eder ve rehberlik sürecinde düzenli olarak tutulması önerilir. Osman'dan günlük etkinliklerini saat saat kaydetmesi istenmediği için bu seçenek uygun değildir.

**Cevap: B**

**28.** **Anekdot (olay kaydı) tekniği,** öğrencinin belirli bir ortamda sergilediği **anlamlı ve dikkat çekici davranışların**, gözlemci tarafından tarih ve ortam belirtilerek **nesnel, somut ve yorumsuz biçimde kaydedilmesine** dayanan test dışı bireyi tanıma tekniğidir. Bu teknikte öğrencinin davranışının ne olduğu, hangi koşullarda gerçekleştiği ve nasıl ortaya çıktığı açıkça belirtilir. **Gözlemcinin kişisel yorumlarına, davranışın nedenine ilişkin varsayımlarına ve genelleyici yargılarına yer verilmemesi** temel ilkedir. Bu nedenle anekdot kayıtlarının uygunluğu değerlendirilirken davranışın doğrudan gözlenebilir olması ve kaydın nesnelliği dikkate alınır.

**A)** **Kerem, 16.04.2025 tarihinde matematik dersinde öğretmen soru sorarken pencereden dışarıya baktı ve soruyu duymazdan geldi:** Kerem'in pencereden dışarıya bakması gözlenebilir bir davranıştır. Ancak **"soruyu duymazdan geldi"** ifadesi, öğrencinin soruyu bilerek dikkate almadığına ilişkin niyet atfı içermektedir. Daha nesnel bir kayıt, "öğretmen soru sorarken pencereden dışarı baktı ve soruya yanıt vermedi" biçiminde olmalıdır.

**B)** **Kerem, 16.04.2025 tarihinde teneffüste arkadaşları oyun oynarken tek başına bahçenin bir köşesinde dolaşıyordu:** Bu ifade anekdot kaydı için uygundur. Öğrencinin bulunduğu ortam ve davranışı **somut, gözlenebilir ve yorumsuz** biçimde belirtilmiştir. Kerem'in neden yalnız dolaştığına ilişkin herhangi bir çıkarım yapılmamıştır.

**C)** **Kerem, 16.04.2025 tarihinde Türkçe dersinde okuma sırası kendisine geldiğinde kekelemeye başladı ve yüzü kızardı:** Bu ifade anekdot kaydı için uygundur. **Kekeleme ve yüz kızarması doğrudan gözlenebilir davranışsal ve fizyolojik belirtilerdir.** Davranışın ortaya çıktığı durum da açıkça belirtilmiştir. Öğrencinin yaşadığı durumun nedeni hakkında yorum yapılmamıştır.

D) **Kerem, 16.04.2025 tarihinde resim dersinde o kadar dağınık çalıştı ki, kesinlikle organize olmakta çok zorlanıyor:** Bu ifade anekdot kaydı için uygun değildir. **"O kadar dağınık çalıştı"** ifadesi öznel bir değerlendirme içermektedir. **"Kesinlikle organize olmakta çok zorlanıyor"** ifadesi ise gözlenen davranıştan hareketle öğrencinin genel bir özelliği hakkında çıkarım yapılmasıdır. Anekdot kayıtlarında gözlemcinin kişisel yorumlarına ve genelleyici yargılarına yer verilmemelidir. **Bu nedenle D seçeneği uygun olmayan örnektir.**

E) **Kerem, 16.04.2025 tarihinde öğle yemeği sırasında yemeğini çok hızlı yedi ve sırasını beklemeden kalktı:** Bu ifade anekdot kaydı için uygundur. Öğrencinin yemek yeme hızı ve sırasını beklemeden kalkması **doğrudan gözlenebilir davranışlar** olarak kaydedilmiştir. Davranışın gerçekleştiği zaman ve ortam da belirtilmiştir.

**Cevap: D**

**29.** I. **Ümit 7 puan almıştır:** Ümit bir kez birinci, iki kez ikinci sırada seçilmiştir. Toplam puanı 7'dir ve **bu açıklama doğrudur.**

II. **Selin ile Gülşen'in eşit puanları vardır:** Hem Selin hem de Gülşen 7'şer puan almıştır. **Dolayısıyla bu açıklama doğrudur.**

III. **Haydar grupta izole edilmiştir:** Haydar arkadaşları tarafından iki kez ikinci sırada seçilmiştir ve puanı 4'tür. **Bu nedenle bu açıklama yanlıştır.**

IV. **En çok puanı alan Ferhat'tır:** Ferhat'ın seçilme puanı 12'dir. **Bu açıklama doğrudur.**

V. **Haydar ile Aslı birbirlerini 1. dereceden yakın hisseder:** Haydar ve Aslı'nın birbirlerine yönelik seçimi yoktur. **Dolayısıyla bu açıklama da yanlıştır.**

**Cevap: E**

**30.** Zekâ testlerinde **"yapı geçerliliği"**, testin ölçmeyi amaçladığı kuramsal özelliği (örneğin zekâyı) ne ölçüde doğru ölçtüğünü ifade eder. Testteki sözcük ve kavramların öğrencilerin **kültürel ve yaşantısal çevresiyle uyumsuz** olması, öğrencilerin bilişsel yeteneklerinden bağımsız olarak bu kavramlara aşina olmamalarından kaynaklanan performans düşüklüğüne yol açabilir. **Bu durumda test, zekâyı ölçmek yerine öğrencilerin belirli yaşantılara ve kavramlara aşinalığını da ölçmeye başlayabilir.** Böylece yapı geçerliliği olumsuz etkilenir.

A) **Testin kırsal bölgedeki öğrencilerin gerçek bilişsel yeteneklerini doğru bir şekilde ölçemeyebileceği:** Testteki kültürel ve yaşantısal açıdan yabancı kavramlar, ölçülmek istenen zekâ yapısına **ilgisiz bir değişkenin karışmasına** neden olabilir. Bu nedenle test, öğrencilerin gerçek bilişsel yeteneklerini doğru biçimde yansıtamayabilir.

B) **Testin iç tutarlılığının kırsal örneklemde daha düşük çıkabileceği: İç tutarlılık**, test maddelerinin aynı yapıyı ölçme düzeyiyle ilgilidir. Kültürel uyumsuzluk iç tutarlılığı etkileyebilir; ancak soruda vurgulanan temel gerekçe bu değildir.

C) **Testin tekrar uygulandığında kırsal bölgedeki öğrencilerin performansının daha değişken olabileceği:** Bu ifade **test-tekrar test güvenirliği** ile ilgilidir. Soruda uygulamalar arasındaki zamansal kararlılık değil, ölçülen yapının doğruluğu ele alınmaktadır.

D) **Testin kırsal bölgedeki öğrencilerin gelecekteki başarılarını yordama gücünün azalabileceği: Yordama geçerliliği** ile ilgilidir. Soruda gelecekteki bir ölçütü tahmin etme değil, zekâ yapısını doğru ölçme sorunu vardır.

E) **Testin kırsal bölgedeki öğrencilere karşı kültürel önyargı içerdiği: Kültürel yanlılık**, testin belirli bir kültürden gelen bireyleri dezavantajlı duruma düşürmesiyle ilgilidir. Bu durum yapı geçerliliğini olumsuz etkileyebilir; ancak uzman ifadesinin temel gerekçesini doğrudan açıklayan seçenek A'dır.

**Cevap: A**

**31.** **İlgi envanterleri,** bireyin ilgi duyduğu etkinlikleri, alanları ve meslekleri belirlemek, kendini tanımasını ve mesleki gelişimini desteklemek amacıyla kullanılan bireyi tanıma araçlarıdır. Envanter sonuçları, bireyin mesleki kararlarını kesinleştiren veriler olarak değil, **kendini keşfetme ve mesleki seçeneklerini değerlendirme sürecine katkı sağlayan bilgiler** olarak ele alınmalıdır. Psikolojik danışman, bireyin ilgi alanlarını yargılamamalı, onu belirli mesleklere yönlendirmemeli ve kariyer kararlarını onun yerine vermemelidir.

I. **Envanter sonuçlarına dayanarak bireyin tüm gelecekteki kariyer kararlarını kesinleştirmek:** Kaçınılması gereken bir yaklaşımdır. İlgi envanterleri bireyin kariyer kararlarını tek başına belirlemez. İlgi alanları zaman içerisinde değişebileceğinden mesleki kararlar farklı bireysel özellikler ve koşullar dikkate alınarak verilmelidir.

II. **Bireyin ilgi duyduğu alanlardaki potansiyel yeteneklerini araştırmasına teşvik etmek:** Uygun bir yaklaşımdır. Bireyin ilgi duyduğu alanlardaki yeteneklerini keşfetmesi, kendini tanımasını ve mesleki gelişimini destekler.

III. **Farklı ilgi alanlarının geçerliliğini sorgulamak veya bireyi belirli alanlara yönlendirmeye çalışmak:** Kaçınılması gereken bir yaklaşımdır. Bireyin ilgi alanlarını yargılamak ya da onu belirli mesleklere yönlendirmek, bireyin özerkliğine ve kendi kararlarını verme hakkına aykırıdır.

IV. **Envanter sonuçlarını bireyin kişisel gelişim ve keşif süreci için bir başlangıç noktası olarak sunmak:** Uygun bir yaklaşımdır. İlgi envanterleri, bireyin kendini tanıma ve mesleki seçeneklerini araştırma sürecine katkı sağlayan bir başlangıç noktası olarak kullanılmalıdır.

**Cevap: B**

**32.** Grupla psikolojik danışma süreci; başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma olmak üzere dört evreden oluşur. **Sonlandırma evresinde** grup üyelerinin grup yaşantısını gözden geçirmeleri, süreç boyunca elde ettikleri kazanımları değerlendirmeleri, bu kazanımları günlük yaşamlarına aktarmaları ve ayrılmaya ilişkin duygularını ele almaları amaçlanır. Bu evrede kullanılan **mağara alıştırmasında**, grup süreci boyunca yaşananlar sembolik bir mağara olarak ele alınır. **Üyelerin mağaradan kendileri için anlamlı olanı almaları, grup yaşantısından elde ettikleri kişisel kazanımları fark etmelerine ve değerlendirmelerine yardımcı olur.**

A) **Tanışma – Grup üyelerinin birbirlerini tanımasını sağlamak:** Başlangıç evresinde üyelerin birbirlerini tanımaları, grup amaçlarını belirlemeleri ve güven ortamı oluşturmaları hedeflenir. **Mağara alıştırması ise grup sürecinin sonunda kazanımların değerlendirilmesine yönelik olduğundan bu evreyle ilişkili değildir.**

B) **Geçiş – Üyelerin savunmalarını fark etmelerini sağlamak:** Geçiş evresinde üyelerin kaygıları, dirençleri, savunmaları ve kendini açmaya ilişkin güçlükleri ele alınır. **Mağara alıştırmasının temel amacı üyelerin savunmalarını fark etmeleri değildir.**

C) **Eylem – Üyelerin içgörü kazanmasını ve duygusal paylaşımı artırmak:** Eylem evresinde üyelerin sorunları üzerinde derinlemesine çalışmaları, içgörü kazanmaları ve duygusal yaşantılarını paylaşmaları ön plandadır. **Mağara alıştırması ise grup sürecinin bütününü gözden geçirmeye ve kazanımları değerlendirmeye yönelik olması bakımından sonlandırma evresiyle ilişkilidir.**

D) **Sonlandırma – Grup sürecinden kazanımların fark edilmesini sağlamak:** Mağara alıştırması, grup süreci boyunca yaşananların sembolik olarak gözden geçirilmesini sağlar. Üyelerin mağaradan kendileri için anlamlı olanı almaları ve deneyimlerini paylaşmaları, **gruptan elde ettikleri kişisel kazanımları fark etmelerine ve değerlendirmelerine** yardımcı olur. **Bu nedenle uygulama sonlandırma evresinde gerçekleştirilir.**

E) **Sonlandırma – Grup üyelerinin birbirleriyle bitirilmemiş işlerini bitirmelerine yardımcı olmak:** Sonlandırma evresinde üyelerin birbirleriyle tamamlanmamış yaşantılarını ele almaları mümkündür. **Ancak mağara alıştırmasının temel amacı, üyelerin birbirleriyle bitirilmemiş işlerini tamamlamaları değil,** grup sürecinden elde ettikleri kazanımları fark etmeleridir.

**Cevap: D**

**33.** Grupla psikolojik danışma uygulamalarında, **akademik erteleme davranışıyla başa çıkma, motivasyonu artırma ve etkili çalışma alışkanlıkları kazandırmaya yönelik stratejilerin öğretilmesi**, üyelerin belirli bir konuda bilgi ve beceri kazanmalarını amaçlayan **psiko-eğitim grubunun** özelliklerini yansıtır. Diğer yandan, **ilişki sorunları yaşayan öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmeleri, ilişki dinamiklerini anlamaları ve daha sağlıklı ilişkiler kurma yollarını araştırmaları**, üyelerin kişiler arası etkileşimlerini ve ilişki örüntülerini geliştirmeyi amaçlayan **kişiler arası etkileşim grubunun** özelliklerini yansıtır.

**A)** **Destek grubu – Psikolojik danışma grubu: Destek grupları**, benzer yaşantı ve sorunları olan bireylerin birbirlerine duygusal ve sosyal destek sağlamalarını, yalnızlık duygularını azaltmalarını ve başa çıkma kaynaklarını güçlendirmelerini amaçlar. **Psikolojik danışma grupları** ise üyelerin kişisel ve kişiler arası sorunlarını ele alarak farkındalık kazanmalarını ve değişim geliştirmelerini hedefler. I. öncülde strateji öğretimi, II. öncülde ise kişiler arası etkileşim ön planda olduğundan bu eşleştirme uygun değildir.

**B)** **Psiko-eğitim grubu – Kişiler arası etkileşim grubu: Psiko-eğitim grupları**, belirli bir konuya ilişkin bilgi ve beceri kazandırmayı, başa çıkma stratejileri öğretmeyi amaçlar. **Kişiler arası etkileşim grupları** ise üyelerin kişiler arası ilişkilerini, iletişim biçimlerini ve ilişki dinamiklerini grup etkileşimi yoluyla anlamalarını ve geliştirmelerini hedefler. **I. öncüldeki strateji öğretimi psiko-eğitim grubuna, II. öncüldeki iletişim ve ilişki dinamiklerini geliştirme ise kişiler arası etkileşim grubuna uygundur.**

**C)** **Psikolojik danışma grubu – Terapi grubu: Psikolojik danışma grupları**, üyelerin kişisel, sosyal ve kişiler arası sorunlarını ele alarak farkındalık ve gelişim kazanmalarını amaçlar. **Terapi grupları** ise psikolojik belirtilerin ve daha derin psikolojik sorunların terapötik süreç içinde ele alınmasına, iyileşme ve değişimin sağlanmasına yöneliktir. I. öncülde beceri öğretimi, II. öncülde kişiler arası etkileşim geliştirme amacı bulunduğundan bu eşleştirme uygun değildir.

**D)** **Psikolojik danışma grubu – Özel amaçlı grup: Psikolojik danışma grupları**, üyelerin kişisel ve kişiler arası sorunları üzerinde çalışarak gelişim sağlamalarını hedefler. **Özel amaçlı gruplar** ise belirli bir ihtiyaç, konu veya hedef doğrultusunda oluşturulan gruplardır. I. öncülde bilgi ve beceri öğretimi, II. öncülde kişiler arası etkileşim temel amaç olduğundan bu eşleştirme uygun değildir.

**E)** **Psiko-eğitim grubu – Birey/gelişim grubu: Psiko-eğitim grupları**, üyelerin belirli konularda bilgi edinmelerini ve beceri kazanmalarını sağlar. **Birey/gelişim grupları** ise üyelerin kendilerini tanımalarını, kişisel farkındalıklarını artırmalarını, potansiyellerini keşfetmelerini ve kişisel gelişimlerini desteklemeyi amaçlar. I. öncülde psiko-eğitim grubu uygun olsa da II. öncülde genel kişisel gelişimden çok kişiler arası ilişki dinamikleri üzerinde durulduğundan bu eşleştirme uygun değildir.

**Cevap: B**

**34.** Grupla psikolojik danışma sürecinin **eylem evresinde**, grup üyeleri kişisel ve kişiler arası sorunları üzerinde derinlemesine çalışmaya başlar. Bu evrede üyelerin duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmeleri, birbirlerinin yaşantılarından yararlanmaları, **içgörü kazanmaları ve sorunlarına yönelik çözüm yolları geliştirmeleri** ön plandadır. Grup lideri, üyeler arasındaki etkileşimi destekler ve üyelerin birbirlerine yardımcı olmalarını sağlayacak biçimde sürece rehberlik eder.

**A)** **Temel kuralları tekrar tekrar hatırlatmak ve uygulamak:** Grup kurallarının belirlenmesi ve üyelerin bu kurallara uyum sağlamalarının desteklenmesi daha çok başlangıç evresinde ön plana çıkar. Eylem evresinde kuralların korunması önemlidir ancak liderin temel görevi bu değildir.

**B)** **Grup sürecinin sonlandırılması için yoğun hazırlıklar yapmak:** Grup sürecinin tamamlanmasına yönelik hazırlıklar, kazanımların değerlendirilmesi ve ayrılma yaşantılarının ele alınması sonlandırma evresinde gerçekleştirilir.

C) **Yeni üyeler alarak grubun dinamiklerini taze tutmak:** Grup üyeliğinin ve grup bütünlüğünün korunması önemlidir. Eylem evresinde yeni üyeler almak, grubun güven ve bağlılık yapısını bozabileceğinden temel lider görevi olarak değerlendirilmez.

D) **Oturum sayısını azaltarak üyelerin kendi başlarına ilerlemelerini sağlamak:** Üyelerin grup desteğinden bağımsızlaşmaları ve kazanımlarını günlük yaşama aktarmaları sonlandırma evresinde ele alınır. Eylem evresinin temel amacı bu değildir.

E) **Üyelerin birbirlerine derinlemesine içgörü sağlamalarına ve çözüm üretmelerine rehberlik etmek: Doğru seçenektir.** Eylem evresinde üyeler sorunları üzerinde derinlemesine çalışır, kişiler arası etkileşim yoluyla içgörü kazanır ve çözüm yolları geliştirir. **Grup lideri, üyelerin birbirlerine yapıcı geri bildirim vermelerini ve değişim sürecini desteklemelerini sağlar.**

**Cevap: E**

**35.** Grupla psikolojik danışma sürecinde amaçlar, üyelerin yaşadıkları sorunlarla başa çıkma becerilerini geliştirmelerine, kendilerini tanımalarına ve işlevsel değişiklikler gerçekleştirmelerine yönelik belirlenir. **Sınav kaygısıyla başa çıkma grubunda** öğrencilerin kaygıya eşlik eden fiziksel belirtileri tanımaları, olumsuz düşüncelerini fark etmeleri, kaygının akademik performans üzerindeki etkisini anlamaları ve gevşeme tekniklerini öğrenmeleri hedeflenebilir. **Ancak bireyin sınav sonuçlarını bütünüyle kontrol etmesi veya her sınavdan yüksek not alması gerçekçi ve işlevsel bir grup amacı değildir.**

A) **Sınavlar öncesinde yaşadığı fiziksel belirtileri (terleme, titreme vb.) azaltma yollarını öğrenmek:** Sınav kaygısına eşlik eden fizyolojik belirtileri tanımak ve bu belirtileri azaltmaya yönelik başa çıkma yöntemleri öğrenmek, grubun uygun amaçlarındandır.

B) **Sınavlarla ilgili olumsuz düşünce kalıplarını (başarısız olacağım, yapamayacağım vb.) fark etmek ve değiştirmek: Bilişsel yeniden yapılandırma**, bireyin işlevsel olmayan düşüncelerini fark ederek daha gerçekçi ve işlevsel düşünceler geliştirmesini amaçlar. Bu nedenle uygun bir grup amacıdır.

C) **Sınav kaygısının akademik performansını nasıl etkilediğini anlamak:** Bireyin kaygı ile akademik performansı arasındaki ilişkiyi fark etmesi, öz farkındalığını artırır ve kaygıyla başa çıkma sürecini destekler.

D) **Sınav sonuçlarını tamamen kontrol altına almayı ve her sınavdan yüksek not almayı hedeflemek: Uygun olmayan amaçtır.** Sınav sonuçları yalnızca bireyin kontrolünde değildir; sınavın içeriği, değerlendirme koşulları ve başka değişkenler de başarıyı etkileyebilir. Her sınavdan yüksek not almayı hedeflemek gerçekçi olmayan bir beklentidir. Grupla psikolojik danışmanın amacı sonuçları mutlak biçimde kontrol etmek değil, bireyin kaygıyla işlevsel biçimde başa çıkmasını sağlamaktır.

E) **Sınav kaygısıyla başa çıkmak için farklı rahatlama ve gevşeme tekniklerini denemek:** Nefes egzersizleri ve gevşeme teknikleri, sınav kaygısına eşlik eden fizyolojik uyarılmayı azaltmaya yardımcı olabilir. Bu nedenle uygun bir grup amacıdır.

**Cevap: D**

**36.** Aysun Hanım, grup üyeleri İrem ve Kerem'in okulda karşılaştıkları haksız değerlendirmelere ilişkin paylaşımlarını dinledikten sonra, her iki üyenin de kendilerini adil olmayan bir değerlendirmeye maruz kalmış gibi hissettiklerini belirtmektedir. **"Her iki paylaşım da okulda kendinizi adil olmayan bir değerlendirmeye maruz kalmış gibi hissettiğinizi gösteriyor."** ifadesiyle üyelerin ortak duygusunu ortaya koymaktadır. Ardından **"Bu duygunun sizde nasıl etkiler yarattığını konuşmak isterim."** diyerek grup üyelerinin dikkatini, yaşadıkları adaletsizlik duygusunun kendilerinde oluşturduğu etkilere yöneltmektedir. Böylece grup tartışmasının ele alınacağı konu belirginleştirilmekte ve üyelerin dikkatleri bu konu üzerinde toplanmaktadır. Bu müdahale **odak sağlama** becerisidir.

A) **Odak sağlama:** Grup liderinin üyelerin dikkatini belirli bir konuya, duyguya veya yaşantıya yönelterek grup çalışmasının belirli bir tema üzerinde sürdürülmesini sağlamasıdır. Aysun Hanım'ın **"Bu duygunun sizde nasıl etkiler yarattığını konuşmak isterim."** ifadesi, üyelerin adaletsizlik duygusunun kendilerinde yarattığı etkiler üzerinde konuşmalarını sağlayarak grup çalışmasının odağını belirlemektedir. Bu nedenle doğru seçenektir.

**B)** **Yüzleştirme:** Üyenin düşünceleri, duyguları veya davranışları arasındaki tutarsızlıkların ortaya konularak bunlarla yüzleşmesinin sağlanmasıdır. Aysun Hanım, üyelerin herhangi bir tutarsızlığını ortaya koymamaktadır.

**C)** **Geri bildirim verme:** Üyenin davranışlarının kendisi veya diğer grup üyeleri üzerindeki etkilerine ilişkin bilgi sunulmasıdır. Aysun Hanım, üyelerin davranışlarına ilişkin bir geri bildirim vermemekte; konuşmanın yönünü belirlemektedir.

**D)** **Açıklama yapma:** Üyelerin ifadelerindeki belirsizlikleri gidermek veya bir durumu daha anlaşılır hâle getirmek amacıyla açıklamada bulunulmasıdır. Aysun Hanım'ın müdahalesinde bir belirsizliği açıklığa kavuşturma amacı bulunmamaktadır.

**E)** **Yansıtma:** Üyenin ifade ettiği duygu veya düşüncenin psikolojik danışman tarafından yeniden ifade edilerek üyeye geri sunulmasıdır. Aysun Hanım'ın **"Her iki paylaşım da okulda kendinizi adil olmayan bir değerlendirmeye maruz kalmış gibi hissettiğinizi gösteriyor."** ifadesi ortak duygunun yansıtılmasıdır. Ancak müdahalenin devamında **"Bu duygunun sizde nasıl etkiler yarattığını konuşmak isterim."** diyerek üyelerin dikkatini belirli bir konu üzerinde toplaması, odak sağlama becerisini göstermektedir.

**Cevap: A**

**37.** **Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma yaklaşımında,** danışanın yaşadığı sorunlardan çok, ulaşmak istediği çözüm ve gelecekte ortaya çıkmasını istediği değişimler üzerinde durulur. Bu yaklaşımda danışanın çözümün gerçekleştiği varsayımsal durumu betimlemesini sağlayan "mucize soru", sorunun yaşanmadığı ya da daha az yaşandığı zamanları belirlemeye yönelik "istisna soruları" ve danışanın çözüm doğrultusunda küçük adımlar atmasını sağlayan uygulamalar kullanılır.

Nermin Hanım, İrfan'ın motivasyon düşüklüğünü doğrudan analiz etmek yerine, grup üyelerinden benzer deneyimlerini paylaşmalarını istemektedir. Ardından **"Diyelim ki bu motivasyon sorunu birden çözülseydi ve her şey yoluna girmiş olsaydı..."** ifadesiyle İrfan'ın sorun çözüldüğünde yaşamında ortaya çıkacak değişimleri betimlemesini sağlamaktadır. Bu müdahale **mucize soru** tekniğidir. İrfan'ın **"Geçen hafta çarşamba günü öyleydi."** ifadesinden hareketle o günün farklı özelliklerini araştırması ise **istisna soru** tekniğidir. Son olarak, İrfan'dan bu hafta küçük bir adım denemesini istemesi, çözüm doğrultusunda ilerlemeyi desteklemektedir.

**A)** **Bilişsel davranışçı – Düşünce günlüğü – İnanç analizi:** Bilişsel davranışçı yaklaşımda düşünce, duygu ve davranış arasındaki ilişkiler ele alınır. Düşünce günlüğü, otomatik düşüncelerin kaydedilmesini; inanç analizi ise işlevsel olmayan inançların incelenmesini içerir. Nermin Hanım bu teknikleri kullanmamaktadır.

**B)** **Varoluşçu – Seçimle yüzleştirme – Anlam sorgulaması:** Varoluşçu yaklaşımda bireyin özgürlüğü, sorumluluğu, seçimleri ve yaşamın anlamı üzerinde durulur. Nermin Hanım, İrfan'ın seçimlerini ya da yaşamın anlamını sorgulamamaktadır.

**C)** **Gestalt – Şimdi ve burada – Boş sandalye:** Gestalt yaklaşımında bireyin anlık yaşantılarına ve farkındalığına odaklanılır. Boş sandalye tekniği, kişinin farklı yönleriyle veya önemli kişilerle diyalog kurmasını sağlar. Görüşmede bu tekniklere yer verilmemektedir.

**D)** **Çözüm odaklı kısa süreli – Mucize soru – İstisna soru:** Çözüm odaklı kısa süreli yaklaşımda danışanın hedeflediği değişim belirlenir, sorunun yaşanmadığı ya da daha az yaşandığı istisnai durumlar araştırılır ve küçük, uygulanabilir adımlar planlanır. Nermin Hanım'ın mucize soruyla İrfan'ın çözüm gerçekleştiğinde ortaya çıkacak değişimleri betimletmesi ve istisna soruyla daha önce yaşadığı olumlu günü araştırması bu yaklaşımın temel teknikleriyle örtüşmektedir.

**E)** **Psikanalitik – Serbest çağrışım – İçgörü kazandırma:** Psikanalitik yaklaşımda bilinçdışı süreçler, geçmiş yaşantılar ve içsel çatışmalar üzerinde durulur. Serbest çağrışım, danışanın aklına gelenleri sansürlemeden ifade etmesidir. Nermin Hanım'ın müdahaleleri bu yaklaşımın özelliklerini taşımamaktadır.

**Cevap: D**

**38.** Grupla psikolojik danışmada taşkınlık yapan bir üyenin davranışları, grup sürecini ve diğer üyelerin güvenliğini olumsuz etkileyebilir. **Bu durumda grup liderinin öncelikle üyenin davranışlarına ilişkin sınırları belirlemesi, üyenin yaşadığı duyguları anlamaya çalışması ve bu duyguları uygun biçimde ifade etmesine yardımcı olması gerekir.** Gerektiğinde tutarlı yaptırımlar uygulayarak grup ortamının güvenliğini korumalıdır. **Üyenin taşkın davranışlarını görmezden gelmek veya hafife almak ise davranışın sürmesine ve grup sürecinin olumsuz etkilenmesine yol açabileceğinden uygun değildir.**

**A)** **Üyenin davranışlarının sınırlarını net bir şekilde belirlemek ve sonuçlarını açıklamak:** Grup liderinin grup kurallarını ve davranış sınırlarını açıkça belirtmesi, taşkın davranışların kontrol altına alınmasına yardımcı olur. Bu nedenle uygun bir müdahaledir.

**B)** **Üyenin duygularını anlamaya çalışmak ve bu duyguları daha uygun yollarla ifade etmesine yardımcı olmak:** Üyenin yaşadığı duyguları anlamak ve işlevsel ifade yolları geliştirmesini desteklemek, taşkın davranışlarla baş etmede uygun bir yaklaşımdır.

**C)** **Üyenin davranışlarını görmezden gelmek veya hafife almak:** Taşkın davranışların görmezden gelinmesi, davranışın devam etmesine ve grup üyelerinin kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olabilir. Grup liderinin müdahale sorumluluğuyla bağdaşmadığından uygun değildir.

**D)** **Gerekirse gruptan çıkartma gibi tutarlı yaptırımlar uygulamak:** Grup kurallarının ihlal edilmesi ve diğer müdahalelerin yetersiz kalması durumunda, grup güvenliğini korumak amacıyla tutarlı yaptırımlar uygulanabilir. Bu nedenle uygun bir müdahaledir.

**E)** **Grup içinde güvenli ve yapılandırılmış bir ortam sağlamak:** Grup liderinin üyelerin kendilerini güvende hissedebilecekleri, kuralların ve sınırların belirgin olduğu bir ortam oluşturması, grup sürecinin sağlıklı yürütülmesi açısından gereklidir.

**Cevap: C**

**39.** **Brott'un Hikâyelendirme Kuramı'nda** kariyer gelişimi, bireyin yaşam öyküsü ve bu öyküye yüklediği anlamlar çerçevesinde ele alınır. Psikolojik danışman, öğrencinin geçmiş yaşantılarını, kişisel değerlerini, içsel anlatılarını ve geleceğe ilişkin beklentilerini keşfetmesine yardımcı olur. Böylece öğrenci, yaşam öyküsünü anlamlı bir bütün hâline getirerek mesleki kimliğini ve kariyer hedeflerini oluşturabilir. Bu yaklaşımda temel amaç, kariyer seçimini yalnızca mantıksal ve objektif değerlendirmelere dayandırmak değil, **bireyin kendi yaşam öyküsü içinde anlamlandırmasını sağlamaktır.**

**A)** **Öğrencinin yaşam öyküsünü anlatarak kendi kimliğini ve değerlerini fark etmesine yardımcı olmak:** Hikâyelendirme yaklaşımında bireyin yaşam öyküsünü anlatması, kimliğini ve kişisel değerlerini keşfetmesinde önemli bir araçtır. Bu nedenle kuramla uyumludur.

**B)** **Öğrencinin kariyer gelişim sürecini, geçmiş deneyimlerine ve geleceğe dair beklentilerine dayalı olarak yeniden yapılandırmasına rehberlik etmek:** Bireyin geçmiş yaşantıları ile geleceğe yönelik beklentilerini ilişkilendirerek kariyer öyküsünü yeniden yapılandırması, kuramın temel anlayışına uygundur.

**C)** **Öğrencinin içsel anlatılarını keşfetmesine olanak tanımak ve bunların mesleki yönelimleriyle nasıl ilişkili olduğunu anlamasına destek olmak:** Bireyin içsel anlatılarının ve yaşam öyküsünün mesleki yönelimleri üzerindeki etkisini keşfetmesi, hikâyelendirme yaklaşımının temel uygulamalarındandır.

**D)** **Öğrencinin kariyerle ilgili seçenekleri mantıksal analizle değerlendirerek objektif kararlar almasını sağlamak:** Kariyer seçeneklerinin mantıksal analizle değerlendirilmesi ve objektif karar verme sürecinin ön plana çıkarılması, hikâyelendirme kuramının temel yaklaşımını yansıtmamaktadır. Kuram, bireyin kariyerini yaşam öyküsü ve bu öyküye yüklediği anlamlar doğrultusunda yapılandırmasına odaklanır. **Bu nedenle beklenmeyen uygulamadır.**

**E)** **Öğrencinin yaşam hikayesini anlamlı temalar etrafında organize etmesine ve bu temalar doğrultusunda mesleki hedefler belirlemesine yardımcı olmak:** Bireyin yaşam öyküsündeki anlamlı temaları belirlemesi ve bunları kariyer hedefleriyle ilişkilendirmesi, kuramın temel ilkeleriyle örtüşmektedir.

**Cevap: D**

**40.** **Sosyal bilişsel kariyer kuramına** göre bireyin kariyer seçimleri ve gelişimi, öz-yeterlik beklentileri, sonuç beklentileri ve kişisel hedefleri arasındaki etkileşimle açıklanır. **Kişisel hedef**, bireyin ulaşmak istediği kariyer amacını; **sonuç beklentisi**, belirli bir davranışın sonucunda elde edeceğini düşündüğü kazanımı; **kendini yetkin görme beklentisi (öz-yeterlik)** ise belirli bir görevi başarıyla gerçekleştirebileceğine ilişkin inancını ifade eder. B seçeneğinde yer alan "Bu alanda uzmanlaşmayı istiyorum." ifadesi kişisel hedefi, "Bu alanda çalışmak bana saygınlık kazandıracak." ifadesi sonuç beklentisini, "Bu karmaşık görevi yerine getirebileceğime inanıyorum." ifadesi ise kendini yetkin görme beklentisini tanımlamaktadır. Üç kavram da istenen sırayla verilmiştir.

**A)** **"Bu projeyi başarıyla tamamlayacağıma eminim." – "Bu işi alırsam, sorumluluklarım artacak." – "Gelecek ay bu konuda bir eğitim almayı planlıyorum.":** İlk ifade öz-yeterlik beklentisi, ikinci ifade sonuç beklentisi, üçüncü ifade kişisel hedeftir. Kavramların sıralaması yanlıştır.

**B)** **"Bu alanda uzmanlaşmayı istiyorum." – "Bu alanda çalışmak bana saygınlık kazandıracak." – "Bu karmaşık görevi yerine getirebileceğime inanıyorum.":** İlk ifade kişisel hedefi, ikinci ifade sonuç beklentisini, üçüncü ifade öz-yeterlik beklentisini tanımlamaktadır. Kavramlar doğru sırayla verilmiştir.

**C)** **"Bu sunumu iyi yapacağıma güveniyorum." – "Bu görevi başarırsam terfi alacağım." – "Önümüzdeki yıl bu beceriyi geliştirmeyi hedefliyorum.":** İlk ifade öz-yeterlik beklentisi, ikinci ifade sonuç beklentisi, üçüncü ifade kişisel hedeftir. Kavramların sıralaması yanlıştır.

**D)** **"Bu meslekte uzun süre çalışmayı planlıyorum." – "Bu işte çalışırsam maddi olarak rahatlayacağım." – "Bu yeni yazılımı kullanabileceğimden emin değilim.":** İlk ifade kişisel hedefi, ikinci ifade sonuç beklentisini, üçüncü ifade öz-yeterlik beklentisini ifade etmektedir. Ancak üçüncü ifade, bireyin yazılımı kullanabilme kapasitesine ilişkin olumsuz bir inançtır. Öz-yeterlik beklentisi olumsuz yönde de ifade edilebildiğinden seçenek kavramsal sıralamayı karşılamaktadır.

**E)** **"Bu sektöre girmeyi amaçlıyorum." – "Bu işte çalışmak bana yeni insanlarla tanışma fırsatı sunacak." – "Bu meslekte başarılı olmak için hangi becerilerin gerekli olduğunu araştırıyorum.":** İlk ifade kişisel hedefi, ikinci ifade sonuç beklentisini belirtmektedir. Üçüncü ifade ise bireyin mesleki başarı için gerekli becerileri araştırmasına ilişkin bir davranıştır; öz-yeterlik beklentisini doğrudan ifade etmemektedir.

**Cevap: B**

**41.** **Donald Super'ın Yaşam Boyu – Yaşam Alanı Kuramı'nda** kadın kariyer örüntüleri, bireyin mesleki yaşamı ile aile yaşamı arasındaki ilişkinin nasıl şekillendiğine göre ele alınır. Aylin Hanım, üniversiteden mezun olduğundan beri mesleki yaşamını kesintisiz sürdürmüş, evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra da çalışma yaşamına ara vermemiştir. Bununla birlikte, yoğun yöneticilik görevini sürdürürken yemek, temizlik ve çocuk bakımı gibi ailevi sorumlulukları da eş zamanlı olarak üstlenmektedir. **Aylin Hanım'ın hem çalışma yaşamını hem de ev ve aile sorumluluklarını birlikte yürütmesi, çift yol kariyer örüntüsünün temel özelliğidir.**

**A)** **Kararlı çalışma kariyer örüntüsü:** Bireyin eğitimini tamamladıktan sonra çalışma yaşamına girerek mesleki kariyerini kesintisiz biçimde sürdürmesidir. **Bu örüntüde temel vurgu çalışma yaşamının sürekliliğidir; mesleki yaşamla aile sorumluluklarının eş zamanlı yürütülmesi belirleyici değildir.**

**B)** **Kesintili kariyer örüntüsü:** Bireyin çalışma yaşamına başladıktan sonra evlilik, çocuk sahibi olma veya ailevi sorumluluklar gibi nedenlerle mesleğine ara vermesi ve daha sonra yeniden çalışma yaşamına dönmesidir. Aylin Hanım kariyerine ara vermemiştir.

**C)** **Geleneksel kariyer örüntüsü:** Bireyin çalışma yaşamını evlilik veya aile sorumlulukları nedeniyle bırakıp ev ve aile yaşamına yönelmesidir. **Aylin Hanım mesleki yaşamını sürdürdüğünden bu örüntüye uygun değildir.**

D) **Çift yol kariyer örüntüsü:** Bireyin mesleki kariyerini sürdürürken aynı zamanda ev ve aile yaşamına ilişkin sorumluluklarını da eş zamanlı olarak yürütmesidir. **Aylin Hanım'ın yoğun yöneticilik görevini sürdürmesiyle birlikte ev işleri ve çocuk bakımını da üstlenmesi bu örüntünün tipik özelliğidir.**

E) **Kararlı olmayan kariyer örüntüsü:** Bireyin çalışma yaşamında istikrarlı bir mesleki yönelim geliştirememesi ve farklı iş ya da kariyer alanları arasında kararsızlık yaşamasıdır. **Aylin Hanım'ın kesintisiz ve istikrarlı kariyer gelişimi bu örüntüyle örtüşmemektedir.**

**Cevap: D**

**42.** İsmail'in ilgi ve yetenek envanterleri sonucunda yaratıcılık, görsel sanatlar ve iletişim becerilerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna karşın ailesinin, saygınlık ve yüksek gelir beklentisi nedeniyle tıp alanına yönelmesi konusunda ısrarcı olması, öğrencinin kendi kariyer yönelimi ile ailesinin beklentileri arasında çatışma yaşamasına neden olmaktadır. Bu durum öğrencinin motivasyonunu düşürmekte ve kararsızlığını artırmaktadır. Selin Hanım'ın öncelikle **aile ile iş birliği kurarak öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin kariyer seçimindeki önemini ele alması ve ailenin beklentilerini anlamaya çalışması** uygun olacaktır.

A) **İsmail'e güzel sanatlar ve iletişim alanındaki farklı kariyer seçeneklerini araştırması için detaylı bilgi ve kaynak sunmak:** Mesleki bilgi sunma, öğrencinin kariyer seçeneklerini tanımasına yardımcı olur. Ancak mevcut durumda temel sorun meslekler hakkında bilgi eksikliği değil, aile beklentileri ile öğrencinin ilgi ve yetenekleri arasındaki çatışmadır.

B) **İsmail'in motivasyonunu artırmak ve kararsızlığını gidermek için bireysel kariyer danışmanlığı görüşmeleri yapmak:** Bireysel kariyer danışmanlığı, öğrencinin ilgi, yetenek ve değerlerini değerlendirmesine, karar verme becerilerini geliştirmesine yardımcı olabilir. Ancak aile baskısının belirleyici olduğu bu durumda öncelikle aile ile iş birliği kurulması daha uygun olacaktır.

C) **İsmail'in ailesiyle bir görüşme yaparak, İsmail'in güçlü yönleri ve ilgi alanlarının kariyer seçimindeki önemi hakkında bilimsel verilerle desteklenmiş bilgiler sunmak ve ailenin beklentilerini anlamaya çalışmak:** Öğrencinin kariyer seçiminde kendi ilgi, yetenek ve kişisel özelliklerinin dikkate alınması önemlidir. Aile beklentileri ile öğrencinin yönelimi arasındaki çatışmanın giderilmesi için ailenin bilgilendirilmesi ve beklentilerinin anlaşılması gerekir. Bu nedenle öncelikli müdahale budur.

D) **İsmail'in, tıp alanındaki meslek profesyonelleriyle görüşerek bu alandaki gerçekleri görmesini sağlamaya teşvik etmek:** Meslek profesyonelleriyle görüşme, tıp alanına ilişkin gerçekçi bilgi edinmesini sağlayabilir. Ancak bu uygulama öğrencinin kendi ilgi ve yetenekleri ile aile beklentileri arasındaki çatışmayı doğrudan ele almamaktadır.

E) **Okulun kariyer günleri etkinliğine İsmail ve ailesinin katılımını sağlayarak farklı meslek alanları hakkında bilgi edinmelerine olanak tanımak:** Kariyer günleri, meslekleri tanıma ve mesleki farkındalık kazanma açısından yararlıdır. Ancak öğrencinin yaşadığı temel sorun, farklı meslekleri tanımaktan çok aile baskısı ve kariyer yönelimi arasındaki çatışmadır.

**Cevap: C**

**43.** İş uyum kuramına göre bireyin iş yaşamındaki uyumu, bireyin özellikleri ile işin gereklilikleri ve iş ortamının bireye sundukları arasındaki uyuma bağlıdır. Kuramda **ihtiyaç-arz uyuşmazlığı**, iş ortamının bireyin ihtiyaçlarını karşılayamaması; **arz-ihtiyaç uyuşmazlığı** ise bireyin sahip olduğu özelliklerin işin gerekliliklerini karşılayamaması durumudur. Sorel'in teknik becerileri güçlü olmasına rağmen ekip çalışmasına yatkın olmaması, belirsizlikten hoşlanmaması ve rutin işlerden keyif alması; başvurduğu mühendislik pozisyonlarının yoğun ekip çalışması, hızlı problem çözme ve dinamik bir çalışma ortamı gerektirmesiyle örtüşmemektedir. Bu durum, bireyin özellikleri ile işin gereklilikleri arasındaki uyumsuzluğu göstermektedir.

A) **Birey-çevre uyumunda ihtiyaç-arz uyuşmazlığı:** İş ortamının bireyin ihtiyaçlarını karşılamamasıdır. Bireyin güvenlik, başarı veya özerklik gibi ihtiyaçlarının iş ortamında karşılanmaması bu duruma örnektir. **Sorel'in yaşadığı temel sorun bu değildir.**

B) **Birey-çevre uyumunda arz-ihtiyaç uyuşmazlığı:** Bireyin sahip olduğu özelliklerin işin gerekliliklerini karşılamamasıdır. Sorel'in ekip çalışmasına yatkın olmaması ve belirsizlikten hoşlanmaması, **başvurduğu pozisyonların ekip çalışması ve dinamik problem çözme gerekliliklerileyle uyuşmamaktadır.**

C) **Bireyin yeteneklerinin işin gerekliliklerini karşılamaması:** Bireyin bilgi ve becerilerinin işin gerektirdiği yeterlik düzeyinin altında olmasıdır. Sorel'in teknik becerilerinin güçlü olduğu belirtildiğinden **temel sorun teknik yetenek yetersizliği değildir.**

D) **İşin bireyin değerlerini karşılamaması:** Bireyin önem verdiği değerlerin iş ortamında karşılanmamasıdır. Örneğin bireyin toplumsal katkıya önem vermesine rağmen işinde bu olanağı bulamaması bu duruma örnektir. **Vakada değer çatışması belirtilmemiştir.**

E) **Bireyin kariyer olgunluğu düzeyinin düşüklüğü:** Bireyin kariyer kararları vermeye ve mesleki gelişim görevlerini yerine getirmeye hazır olma düzeyinin yetersiz olmasıdır. **Sorel'in kariyer olgunluğuna ilişkin bir bilgi verilmemiştir.**

**Cevap: B**

**44.** Kariyer gelişimine ilişkin kuramlar, meslek seçimini farklı değişkenler üzerinden açıklamaktadır. Murat Bey'in bireyin yetenek ve kişilik özelliklerini nesnel olarak belirleyerek bunlarla en iyi uyuşan mesleğe yönelmesini savunması **özellik-faktör kuramını**; Derya Hanım'ın doğuştan gelen eğilimler ve psikolojik tipler üzerinde durması **psikolojik tip kuramını**; Serkan Bey'in hedefler, olasılıklar, risk ve fayda değerlendirmesine dayalı karar verme sürecini vurgulaması **Gelatt'ın Karar Verme Modeli'ni**; Aslı Hanım'ın çocukluk yaşantıları, aile içindeki sosyal konum ve yaşam tarzına dikkat çekmesi ise **Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı'nı** yansıtmaktadır.

A) **Parsons – Özellik Faktör Kuramı:** Bireyin yetenek, ilgi ve kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bu özelliklerle mesleğin gerekliliklerinin eşleştirilmesi üzerinde durur. Murat Bey'in görüşü bu kuramı yansıtmaktadır.

B) **Myers ve Briggs – Psikolojik Tip Kuramı:** Bireylerin psikolojik tipleri ve kişilik eğilimleri doğrultusunda mesleki yönelimlerinin şekillenebileceğini savunur. Derya Hanım'ın görüşü bu kuramla örtüşmektedir.

C) **Gelatt – Karar Verme Modeli:** Meslek seçiminde bireyin hedeflerini, seçeneklerini, olası sonuçları ve riskleri değerlendirerek karar vermesini vurgular. Serkan Bey'in görüşü bu modeli yansıtmaktadır.

D) **Adler – Bireysel Psikoloji Kuramı:** Bireyin çocukluk yaşantıları, aile içindeki konumu ve geliştirdiği yaşam tarzının mesleki yönelimleri üzerinde etkili olduğunu kabul eder. Aslı Hanım'ın görüşü bu kuramla örtüşmektedir.

E) **Super – Yaşam Boyu Gelişim Kuramı:** Kariyer gelişimini yaşam boyunca devam eden bir süreç olarak ele alır. Bireyin benlik kavramının gelişimi, yaşam dönemleri ve farklı yaşam rollerinin kariyer gelişimindeki etkisi üzerinde durur. Verilen danışmanların ifadelerinde bu kuramın temel yaklaşımına yer verilmemiştir.

**Cevap: E**

**45.** Okul psikolojik danışmanının elde ettiği Pearson korelasyon katsayıları incelendiğinde, **Edebiyat-Tarih (r=0,72)** ve **Matematik-Fizik (r=0,68)** dersleri arasında güçlü pozitif ilişkiler olduğu görülmektedir. Diğer ders çiftleri arasındaki ilişkiler ise zayıf düzeydedir. Edebiyat ve Tarih dersleri arasındaki güçlü ilişki, bu derslerdeki başarıların birlikte değiştiğini ve benzer bilişsel süreçlerle ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. **Ancak korelasyon, benzer bilişsel süreçlerin kullanıldığını kesin olarak kanıtlamaz.**

A) **Matematik başarısı yüksek olan öğrenciler genellikle Edebiyat ve Tarih derslerinde de yüksek başarı göstermektedir:** Matematik-Edebiyat (r=0,25) ve Matematik-Tarih (r=0,18) katsayıları zayıf pozitif ilişkilerdir. Bu nedenle Matematik başarısının diğer iki dersteki başarıyla güçlü biçimde ilişkili olduğu söylenemez.

B) **Sözel yetenekleri güçlü olan öğrencilerin Fizik dersindeki başarıları Matematiksel yeteneklerinden daha az etkilenmektedir:** Verilen korelasyonlar ders puanları arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Sözel ve matematiksel yeteneklerin Fizik başarısı üzerindeki etkilerini karşılaştırmaya olanak sağlamamaktadır.

C) **Tarih ve Fizik dersleri, öğrencilerin akademik başarı örüntüleri açısından birbirine benzer özellikler göstermektedir:** Tarih-Fizik arasındaki korelasyon (r=0,29) zayıf pozitif düzeydedir. Bu değer, iki dersin başarı örüntüleri arasında güçlü bir benzerlik bulunduğunu desteklememektedir.

D) **Edebiyat ve Tarih derslerindeki başarı arasında güçlü bir ilişki bulunması, bu iki dersin benzer bilişsel süreçleri gerektirdiğini düşündürmektedir:** Edebiyat-Tarih arasındaki korelasyon (r=0,72) verilen katsayılar içinde en yüksek olanıdır ve güçlü pozitif ilişkiyi göstermektedir. Bu durum, iki dersin benzer bilişsel süreçlerle ilişkili olabileceği yönünde bir çıkarımı en olası kılmaktadır. **Bununla birlikte, korelasyon katsayısı tek başına nedensellik ya da bilişsel süreçlerin benzerliğini kanıtlamaz.**

E) **Öğrencilerin genel akademik başarısı, en çok Matematik ve Tarih derslerindeki performanslarından etkilenmektedir:** Genel akademik başarıya ilişkin ayrı bir ölçüm verilmemiştir. Ayrıca korelasyon katsayıları, ders performanslarının genel başarı üzerindeki etkisini ortaya koymamaktadır.

**Cevap: D**

**46.** Öncüllerde verilen araştırma yöntemleri, araştırmanın amacı ve değişkenlerin ele alınış biçimi dikkate alınarak belirlenir.

**I.** **Araştırmacı,** öğrencilerin akademik motivasyonları ile sınav başarıları arasındaki ilişkiyi herhangi bir değişkeni manipüle etmeden incelemektedir. İki değişken arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlandığından **korelasyonel araştırma** söz konusudur.

**II.** **Okul psikolojik danışmanı,** tüm 9. sınıf öğrencilerinin stres düzeylerini ve başa çıkma stratejilerini standartlaştırılmış ölçeklerle belirleyerek mevcut durumu betimlemektedir. Bu nedenle **tarama araştırması** kullanılmaktadır.

**III.** **Eğitimci,** yeni öğretim yöntemini bir gruba uygulamakta, diğer gruba mevcut yöntemi uygulayarak sonuçları karşılaştırmaktadır. Bir değişken üzerinde müdahalede bulunulduğu için **deneysel araştırma** söz konusudur.

**IV.** **Gelişim uzmanı,** aynı öğrenci grubunun öz saygı düzeylerindeki değişimi zaman içinde incelemektedir. Aynı bireylerin belirli bir zaman boyunca izlenmesi **boylamsal araştırma** yöntemini gösterir.

**Cevap: B**

**47.** Soruda okulda hırsızlık olaylarının artması üzerine, bu davranışların ortaya çıkmasını engellemeye yönelik **önleyici bir rehberlik çalışması** planlanması istenmektedir. **Önleyici çalışmalar, sorun ortaya çıkmadan önce riskleri azaltmayı ya da mevcut sorunun yaygınlaşmasını engellemeyi amaçlar.** Bu doğrultuda öğrencilerin dürüstlük, başkalarının eşyalarına saygı ve okul kuralları konusunda bilinçlendirilmesi, hırsızlık davranışının önlenmesine yönelik doğrudan bir çalışmadır.

A) **Hırsızlık yapan öğrencileri tespit ederek bireysel görüşmeler yapmak:** Sorun davranışı ortaya çıkmış öğrencilerle yürütülen bireysel müdahale çalışmasıdır. Önleyici olmaktan çok müdahale edici nitelik taşır.

B) **Hırsızlık olaylarının ardından okul yönetimiyle birlikte güvenlik önlemlerini artırmak:** Olaylar gerçekleştikten sonra alınan güvenlik önlemleri, daha çok olay sonrası müdahale ve güvenlik düzenlemesi niteliğindedir.

**C)** **Öğrencilere dürüstlük, başkalarının eşyalarına saygı ve okul kuralları konularında bilinçlendirici seminerler düzenlemek:** Öğrencilerin değerler ve kurallar konusunda farkındalık kazanmasını sağlayarak hırsızlık davranışının önlenmesini amaçlar. Bu nedenle **önleyici rehberlik çalışmasıdır.**

**D)** **Hırsızlık olaylarından etkilenen öğrencilere psikolojik destek sağlamak:** Hırsızlık olayının mağdurlarına yönelik yürütülen destekleyici ve iyileştirici bir çalışmadır.

**E)** **Okulda "Değerler Eğitimi" programını yeniden gözden geçirerek dürüstlük temasına ağırlık vermek:** Bu da önleyici bir yaklaşım olabilir. Ancak soruda doğrudan öğrencilere yönelik planlanması beklenen çalışma, bilinçlendirici seminerlerdir. E seçeneği programın genel düzenlenmesine yönelik daha dolaylı bir çalışmadır.

**Cevap: C**

**48.** Madde bağımlılığını önlemeye yönelik bir grup rehberliği programı yürüten okul psikolojik danışmanı **Fatma Hanım'ın, öğrencilerin madde kullanımına ilişkin farkındalıklarını artırması, risk faktörlerini tanımalarını sağlaması ve başa çıkma becerilerini geliştirmesi beklenir.** Bu süreçte öğrencilerle güvene dayalı bir ilişki kurması ve bilimsel, gerçekçi bilgiler sunması önemlidir.

**I.** Madde kullanımının sadece bireysel bir tercih olduğunu vurgulamak uygun değildir. Madde kullanımında bireysel, ailesel ve çevresel risk faktörleri de etkilidir.

**II.** Öğrencilere güvenli ve destekleyici bir ortam sunarak sorunlarını açıkça konuşabilecekleri bir ilişki kurmak uygundur. Bu, grup rehberliği sürecinde güven ortamını destekler.

**III.** Madde kullanımını abartılı ve korkutucu biçimde anlatmak uygun değildir. Öğrencilere korkuya dayalı değil, bilimsel ve gerçekçi bilgiler verilmelidir.

**IV.** Risk faktörlerini ele almak ve başa çıkma stratejileri geliştirmek uygundur. Bu çalışma, öğrencilerin madde kullanımına karşı koruyucu beceriler kazanmalarını sağlar.

**Cevap: D**

**49.** Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) yaşayan danışan, travmatik olayla ilgili **yoğun duygusal anılar** nedeniyle hassas bir durumdadır. Psikolojik danışmanın bu hassasiyetten yararlanarak **kendi spiritüel inançlarını danışana aktarması** ve danışanı **kendi inanç sistemi doğrultusunda yönlendirmeye çalışması**, mesleki etik açısından ciddi bir ihlaldir. Burada danışanın kırılganlığından yararlanılarak psikolojik danışmanın kendi inançlarının danışana benimsetilmesi söz konusudur.

**A)** **İkili ilişki:** Psikolojik danışmanın danışanla **mesleki ilişki dışında başka bir ilişki kurmasıdır.** Öncülde danışanla farklı bir ilişki kurulması değil, inançların danışana yönlendirilmesi söz konusudur.

**B)** **Cinsel istismar:** Danışanla psikolojik danışma ilişkisinde **cinsel içerikli davranışlarda bulunulmasıdır.** Öncülde cinsel içerikli bir davranış bulunmamaktadır.

**C)** **Duygusal istismar:** Danışanın **duygusal hassasiyetinden yararlanarak psikolojik zarar verecek biçimde davranılmasıdır.** Öncülde duygusal hassasiyet kullanılmakla birlikte temel ihlal, danışanın inanç sistemi üzerinde yönlendirme yapılmasıdır.

**D)** **Mali istismar:** Danışanın **maddi kaynaklarından haksız biçimde yararlanılmasıdır.** Öncülde mali bir çıkar söz konusu değildir.

**E)** **İdeolojik istismar:** Psikolojik danışmanın **kendi spiritüel inançlarını danışana aktarması**, travmanın nedenlerini kendi inançları üzerinden yorumlaması ve danışanı **kendi inanç sistemi doğrultusunda yönlendirmeye çalışması**, ideolojik istismar örneğidir.

**Cevap: E**

**50.** Kaygı bozukluğu tanısıyla başvuran danışan, **olumsuz otomatik düşüncelerinin kaygısını artırdığını** ifade etmektedir. Psikolojik danışman, danışanın "Asla başarılı olamayacağım, her şey kötü gidecek" düşüncesini dinledikten sonra **hemen araya girerek düşüncenin yanlış olduğunu belirtmekte ve kendi bakış açısını sunmaktadır.** Bu müdahalede danışanın düşüncesini kendi başına keşfetmesine, değerlendirmesine ve yeniden yapılandırmasına fırsat verilmemektedir. Dolayısıyla temel etik sorun, **danışanın kendi düşünceleri üzerinde söz sahibi olma ve kendi değişim sürecini yönlendirme hakkının sınırlandırılmasıdır.**

**A)** **Yararlılık ve zarar vermeme ilkesi:** Danışanın kaygısını azaltmayı ve ona yararlı olmayı amaçlamak bu ilkeyle ilişkilidir. **Ancak müdahalenin doğrudan düşünceyi değiştirmeye yönelik olması, öncelikle bu ilkeyle çelişmez.**

**B)** **Dürüstlük ve doğruluk ilkesi:** Psikolojik danışmanın danışana doğru ve gerçekçi bilgiler sunmasını gerektirir. **Öncülde danışmanın yalan söylemesi ya da gerçeği çarpıtması temel sorun değildir.**

**C)** **Yetkinlik ilkesi:** Psikolojik danışmanın mesleki bilgi ve becerileri doğrultusunda uygun teknikleri kullanmasını gerektirir. **Öncülde yetkinlik eksikliğine ilişkin doğrudan bir bilgi bulunmamaktadır.**

**D)** **Danışanın özerkliği ilkesi:** Danışanın **kendi düşüncelerini keşfetme, anlama ve değiştirme sürecine müdahale edilmesi** ve psikolojik danışmanın **kendi bakış açısını dayatması**, danışanın özerkliğini sınırlandırmaktadır. **Bu nedenle öncelikle bu etik ilkeyle çelişmektedir.**

**E)** **Bilgilendirilmiş onam ilkesi:** Danışanın psikolojik danışma sürecinin niteliği, uygulanacak yöntemler ve olası sonuçlar hakkında bilgilendirilmesini gerektirir. **Öncülde bu konuda bir eksiklik belirtilmemiştir.**

**Cevap: D**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** Öğretmen Avni Bey, Deren'in karmaşık bir konuyu tek başına ele almakta zorlandığını fark ederek **argümanları belirleme, neden-sonuç ilişkilerini şemalaştırma ve çözüm önerilerini karşılaştırma** gibi aşamalı yönlendirmeler sunmaktadır. Öğretmenin öğrenme sürecini kolaylaştıran bu geçici destek **yapı iskelesi** kavramıyla açıklanır. Deren'in bu destekle geliştirdiği eleştirel düşünme ve mantıksal çıkarım becerileri ise **ileri düzey zihinsel işlevlerdir.**

Vygotsky'ye göre **temel zihinsel işlevler**, biyolojik temelli ve büyük ölçüde doğuştan gelen zihinsel süreçlerdir. Dikkat, algı, doğal bellek ve kendiliğinden gerçekleşen öğrenme bu işlevlere örnek verilebilir. **İleri düzey zihinsel işlevler** ise toplumsal etkileşim ve kültürel araçların kullanımıyla gelişen, bireyin bilinçli ve istemli biçimde gerçekleştirdiği zihinsel süreçlerdir. Mantıksal düşünme, eleştirel düşünme, planlama, istemli dikkat ve gelişmiş bellek stratejileri bu işlevlere örnektir.

**A)** **Model olma – Temel zihinsel işlevler:** Model olma, bir kişinin davranışlarının gözlem yoluyla öğrenilmesidir. Temel zihinsel işlevler ise biyolojik temelli zihinsel süreçlerdir. Öncülle örtüşmemektedir.

**B)** **Bilişsel uyum sağlama – İleri düzey zihinsel işlevler:** Bilişsel uyum sağlama, öğretmenin Deren'e sunduğu aşamalı destek biçimini karşılayan temel kavram değildir.

**C)** **Yapı iskelesi – İleri düzey zihinsel işlevler:** Avni Bey'in Deren'e sunduğu **aşamalı ve geçici destek yapı iskelesidir.** Deren'in geliştirdiği **eleştirel düşünme ve mantıksal çıkarım becerileri ileri düzey zihinsel işlevlerdir.**

**D)** **Yakınsak gelişim alanı – İleri düzey zihinsel işlevler:** Yakınsak gelişim alanı, öğrencinin tek başına yapabildiği ile daha yetkin bir kişinin desteğiyle yapabildiği arasındaki alanı ifade eder. Öğretmenin verdiği desteğin kendisi ise yapı iskelesidir.

**E)** **Yapı iskelesi – Temel zihinsel işlevler:** Yapı iskelesi doğru olsa da Deren'in geliştirdiği beceriler temel değil, **ileri düzey zihinsel işlevlerdir.**

**Cevap: C**

**2.** Sosyal psikolojide **seyirci etkisi**, acil bir durumda çevrede bulunan kişi sayısı arttıkça bireylerin yardım etme olasılığının azalmasıdır. Bunun temel nedenlerinden biri **sorumluluğun dağılmasıdır**. Sorudaki seçenekler, sosyal psikolojideki farklı atıf yanlılıkları ve sosyal etki kavramları açısından değerlendirilmelidir.

**A)** **Bir yönetici, başarısız bir projeden dolayı ekibindeki çalışanları tembel ve yeteneksiz olarak nitelendirirken, diğer departmanın başarısız bir projesi olduğunda bunun nedeninin departmanın karşılaştığı zorlu koşullar olduğunu düşünür:** Yönetici, kendi grubunun olumsuz davranışını kişisel özelliklere, dış grubun olumsuz davranışını ise durumsal etkenlere bağlamaktadır. Bu örüntü, Thomas Pettigrew'in tanımladığı **nihai yükleme hatası** ile ilişkilidir.

**B)** **Bir kişi, yeni tanıştığı birinin garip davranışını kişiliğine bağlarken, kendi garip davranışını stresli durumuna bağlar:** Başkasının davranışını kişisel özelliklerle, kendi davranışını durumsal etkenlerle açıklaması **aktör-gözlemci yanlılığıdır.**

**C)** **Bir öğrenci kendi düşük notunu sınavın zorluğuna, arkadaşının düşük notunu yeterince çalışmamasına bağlar:** Kendi davranışını durumsal, başkasının davranışını kişisel nedenlerle açıklama örüntüsü **aktör-gözlemci yanlılığı** ile ilişkilidir.

**D)** **Bir futbol taraftarı kendi takımının oyuncusunun faulünü hakemin hatasına, rakip takım oyuncusunun benzer faulünü kural tanımazlığına bağlar:** Kendi grubunu kayırma ve dış grup üyesinin olumsuz davranışını kişisel özelliklerle açıklama eğilimi görülmektedir. Bu, **gruplar arası atıf yanlılığı** ile ilişkilidir.

**E)** **Kalabalık bir tren istasyonunda bayılan yolcuyu gören kişilerin, diğer yolcuların müdahale edeceğini düşünerek yardım etmeden yollarına devam etmeleri:** Bireylerin yardım sorumluluğunu diğer kişilere aktarmaları, **sorumluluğun dağılması** mekanizmasını gösterir. Bu durum, seyirci etkisinin doğrudan örneğidir.

**Cevap: E**

**3.** Sokak satıcısı, müşteriye ürünün fiyatını önce "Bu ürün sadece 3000 kuruş!" şeklinde ifade ederek **alışılmışın dışında ve dikkat çekici bir sunum yapmaktadır.** Müşteri bu beklenmedik ifadeye odaklandıktan sonra satıcı, fiyatı "Yani sadece 30 lira!" şeklinde açıklamaktadır. Burada satıcının amacı, müşterinin dikkatini alışılmadık bir fiyat ifadesiyle çekerek ürünün fiyatını daha kabul edilebilir ve anlaşılır biçimde sunmaktır. **Satıcının kullandığı bu ikna yaklaşımı sıra dışı istek tekniği olarak değerlendirilir.**

**A)** **Önce büyük sonra küçük tekniği:** Bu teknikte ikna edici, başlangıçta kişinin kabul etmesi zor olan büyük bir istekte bulunur. Kişi bu isteği reddettiğinde daha küçük ve kabul edilmesi kolay bir isteğe geçer. Örneğin, bir öğrenciden önce 5 saat ders çalışması istenir, reddedince 1 saat çalışması teklif edilir. Satıcı ise iki farklı büyüklükte istekte bulunmamaktadır.

**B)** **Önce küçük sonra büyük tekniği:** Bu teknikte kişiye başlangıçta kabul edilmesi kolay küçük bir istek sunulur. Kişi bunu kabul ettikten sonra daha büyük bir istekte bulunulur. Örneğin, bir öğrenciden önce kısa bir ankete katılması, ardından kapsamlı bir araştırmaya katılması istenir. Öncülde böyle bir istek artışı bulunmamaktadır.

**C)** **Sadece o değil tekniği:** Bu teknikte kişiye bir ürün ya da teklif sunulduktan sonra, kişi karar vermeden önce teklife ek bir avantaj sağlanır. Örneğin, "Bu ürün 500 liradır, üstelik yanında bir ürün daha ücretsiz." denilmesi bu tekniğe örnektir. Satıcının öncülde ek bir avantaj sunması söz konusu değildir.

**D)** **Sıra dışı istek tekniği:** Bu teknikte kişinin dikkatini çekmek ve alışılmış değerlendirme biçimini değiştirmek için beklenmedik, alışılmadık bir ifade veya istek kullanılır. Satıcının fiyatı önce "3000 kuruş" biçiminde ifade etmesi, müşterinin dikkatini alışılmadık bir sunuma yöneltmektedir. Ardından fiyatın "30 lira" olarak açıklanması, bu dikkat çekici sunumun devamıdır. Bu nedenle seçenekler arasında en uygun cevap D'dir.

**E)** **Giderek artan ricalar tekniği:** Bu teknikte kişiye art arda ve giderek daha fazla çaba ya da yükümlülük gerektiren isteklerde bulunulur.

**Cevap: D**

**4.** **I.** **Ahmet Bey'in** nesnelerin mesafesini ve derinliğini algılamakta zorlanması **oksipital lob** ile ilişkilidir. **Oksipital lob**, beynin arka bölümünde yer alır ve görsel bilgilerin işlenmesinden sorumludur. Görme, şekil, renk ve görsel algı gibi işlevlerde rol oynar.

**II.** **Toker Bey'in** dokunma, sıcaklık ve ağrı duyularını işlemekte güçlük çekmesi **parietal lob** ile ilişkilidir. **Parietal lob**, dokunma, basınç, sıcaklık, ağrı ve bedenin konumuna ilişkin duyusal bilgilerin işlenmesinde görev alır.

**III.** **Duygu Hanım'ın** mantıklı karar verme ve geleceği planlama becerilerinde zorlanması **frontal lob** ile ilişkilidir. **Frontal lob**, karar verme, planlama, muhakeme, problem çözme ve davranışları düzenleme gibi yürütücü işlevlerden sorumludur.

**Cevap: A**

**5.** Şükran Hanım'ın Hun İmparatorluğu'nun siyasi yapısını, yaşam tarzını ve hükümdarlarını anlatırken Attila'nın altın eşyaları ve kayıp altın mezarıyla ilgili ilgi çekici, ancak dersin temel amacıyla doğrudan ilişkili olmayan bir ayrıntı vermesi **çekici detay etkisine** örnektir. Çekici detaylar, öğrenenlerin dikkatini çeken ilginç bilgiler olmasına rağmen temel öğrenme içeriğiyle doğrudan ilişkili olmadığında öğrenmeyi olumsuz etkileyebilir. Öğrenciler, konunun temel bilgileri yerine bu ilgi çekici ayrıntıya odaklanabilir.

**A)** **Ön bilgi etkisi:** Öğrenenin konuya ilişkin önceden sahip olduğu bilgilerin yeni bilgileri öğrenmesini etkilemesidir.

**B)** **Kodlama özgüllüğü ilkesi:** Bilginin öğrenildiği ortam veya koşullarla hatırlama ortamı ya da koşulları örtüştüğünde hatırlamanın kolaylaşmasıdır.

**C)** **Çekici detay etkisi:** Öğrenme içeriğiyle doğrudan ilişkili olmayan, ilgi çekici ayrıntıların öğrencilerin dikkatini temel öğrenme hedefinden uzaklaştırmasıdır. Attila'nın altın eşyaları ve kayıp mezarı bu duruma örnektir.

**D)** **Kodlama çeşitliliği:** Bilginin farklı biçimlerde veya farklı bağlamlarda kodlanmasının hatırlamayı kolaylaştırmasıdır.

**E)** **Üretme etkisi:** Öğrenenin bilgiyi yalnızca okumak ya da dinlemek yerine kendisinin üretmesi durumunda daha iyi hatırlamasıdır.

**Cevap: C**

**6.** Şerafettin'in başlangıçta kaygı oluşturmayan diş hekiminin matkap sesini, diş tedavisinde yaşadığı acıyla eşleştirmesi sonucunda bu sese karşı yoğun kaygı geliştirmesi **klasik koşullanma** sürecine örnektir. Matkap sesi başlangıçta **nötr uyarıcıdır**; yani herhangi bir kaygı tepkisi oluşturmamaktadır. Diş tedavisinin acısı **koşulsuz uyarıcıdır**; doğal olarak korku ve kaygı oluşturur. Acıya verilen korku ve kaygı **koşulsuz tepkidir**. Matkap sesinin acıyla eşleşmesi sonucunda matkap sesi **koşullu uyarıcıya** dönüşür. Matkap sesine karşı ortaya çıkan yoğun kaygı ise **koşullu tepkidir**.

**A)** **Diş hekiminin muayenesi – Yoğun kaygı:** Muayene ortamı kaygıyla ilişkilendirilebilir. Ancak soruda başlangıçta kaygı oluşturmayan uyarıcı matkap sesidir.

**B)** **Diş tedavisinin acısı – Korku ve kaygı:** Diş tedavisinin acısı koşulsuz uyarıcı, acıya doğal olarak verilen korku ve kaygı koşulsuz tepkidir. Bu eşleştirme koşullanma öncesindeki süreci ifade eder.

**C)** **Diş hekiminin bekleme odası – Gerginlik:** Bekleme odası kaygıyla ilişkilendirilebilir; ancak soruda koşullanmanın temel uyarıcısı matkap sesidir.

**D)** **Diş hekiminin kullandığı matkap sesi – Yoğun kaygı:** Matkap sesi başlangıçta nötr uyarıcıyken acıyla eşleşmesi sonucunda koşullu uyarıcıya dönüşür. Matkap sesinin ortaya çıkardığı yoğun kaygı koşullu tepkidir. Bu nedenle doğru eşleştirmedir.

**E)** **Diş tedavisinin acısı – Ellerinin terlemesi:** Diş tedavisinin acısı koşulsuz uyarıcıdır. Ellerinin terlemesi ise matkap sesine karşı gelişen koşullu tepkinin fizyolojik bir göstergesi olabilir.

**Cevap: D**

**7.** Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına göre bebek, oyuncağı salladığında ses çıktığını fark etmekte ve bu sonucu yeniden elde etmek amacıyla oyuncağı sallamayı sürdürmektedir. Bebek, çevresindeki nesne üzerinde oluşturduğu ilginç bir etkiyi tekrarlamaktadır. Bu davranış **ikincil döngüsel tepkiler evresine** örnektir. Bu evre, duyu-motor dönemin **4-8. ayları arasında** görülür. Bebek bu evrede kendi bedeninden çok çevresindeki nesnelere yönelir ve nesneler üzerinde oluşturduğu etkileri tekrarlar.

**A)** **Ağladığında annesinin kucağına alınacağını öğrenmesi** ve bunu bir iletişim aracı olarak kullanması, amaçlı davranışlarla ilişkilidir. Ancak çevresindeki nesne üzerinde ilginç bir etki oluşturup bunu tekrarlama davranışı değildir.

**B)** **Saklanan oyuncağın hâlâ var olduğunu anlaması** ve onu aramaya başlaması, **nesne sürekliliği** kavramına örnektir. Nesne sürekliliği, duyu-motor dönemde gelişir ve özellikle 8-12. aylarda, ikincil şemaların koordinasyonu evresinde belirginleşir. Bebek, görmediği nesnenin varlığını sürdürdüğünü kavrar.

**C)** **Farklı nesneleri farklı şekillerde tutmaya çalışması,** nesnelerin özelliklerine göre davranışlarını uyarlamasını içerir. Ancak ikincil döngüsel tepkiler evresinin temel özelliği olan nesne üzerinde ilginç bir etki oluşturup bu davranışı tekrar etme durumu açık değildir.

**D)** **Oyuncağı salladığında ses çıktığını fark etmesi** ve sallamaya devam etmesi, **ikincil döngüsel tepkiler evresinin** tipik örneğidir. Bu evre 4-8. aylar arasında görülür. Bebek çevresindeki nesneler üzerinde oluşturduğu ilginç etkileri tekrarlar.

**E)** **Basit taklit oyunları oynamaya başlaması, zihinsel temsil evresiyle** ilişkilidir. Bu evre duyu-motor dönemin son evresidir ve 18-24. aylar arasında görülür. Bebek, daha önce gözlemlediği davranışları zihinsel olarak temsil ederek sonradan taklit edebilir.

**Cevap: D**

**8.** Ömer'in matematik dersine yönelik olumsuz inancı, derse karşı isteksiz davranmasına ve ödevlerini yapmaktan kaçınmasına neden olmaktadır. Öğretmeninin bu davranışlara eleştirel yaklaşması ise Ömer'in başarısız olacağına ilişkin inancını daha da güçlendirmektedir. Böylece **Ömer'in kişisel inançları, davranışları ve öğretmenin çevresel tutumu birbirini karşılıklı olarak etkilemekte**, öğrencinin dersten uzaklaşması ve başarısızlığı giderek artmaktadır. Bu durum, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'ndaki **karşılıklı belirleyicilik** ilkesine örnektir.

**A)** **Dolaylı duygu:** Bireyin başka bir kişinin yaşadığı duygusal durumu gözlemleyerek benzer duygular geliştirmesidir. Ömer'in başka bir kişinin duygusunu gözlemlemesi söz konusu değildir.

**B)** **Dolaylı ceza:** Bireyin, başka bir kişinin cezalandırıldığını gözlemlemesi sonucunda o davranışı yapmaktan kaçınmasıdır. Ömer, başka birinin cezalandırılmasını gözlememektedir.

**C)** **Dolaylı pekiştirme:** Bireyin, başka bir kişinin davranışının pekiştirildiğini gözlemleyerek o davranışı yapma eğiliminin artmasıdır. Ömer'in durumunda gözlem yoluyla pekiştirme bulunmamaktadır.

**D)** **Öngörü kapasitesi:** Bireyin gelecekteki olası sonuçları tahmin edebilmesi ve davranışlarını bu sonuçlara göre düzenleyebilmesidir. Ömer'in başarısızlık beklentisi bu kapasiteyle ilişkili olsa da olayın temelinde kişisel, davranışsal ve çevresel etkenlerin birbirini etkilemesi vardır.

**E)** **Karşılıklı belirleyicilik:** Bandura'ya göre **bireysel özellikler, davranışlar ve çevresel etkenler karşılıklı olarak birbirini etkiler.** Ömer'in başarısızlık inancı davranışlarını olumsuz etkilemekte, öğretmenin eleştirel tutumu bu inancı güçlendirmekte ve Ömer'in dersten uzaklaşması öğretmenin yaklaşımını da etkilemektedir. Bu karşılıklı etkileşim başarısızlığın sürmesine neden olmaktadır.

**Cevap: E**

**9.** Danışan, "Kimse benim fikirlerimi önemsemiyor", "Düşüncelerimin hiçbir kıymeti yok." ifadeleriyle kendisine yönelik olumsuz bir değerlendirme ortaya koymaktadır. Bilişsel psikolojik danışma yaklaşımında **çekirdek inançlar**, kişinin kendisi, diğer insanlar ve dünya hakkındaki derin, köklü ve genel yargılarıdır. Danışanın ifadeleri, kendisini önemsiz ve değersiz gördüğünü göstermektedir. Bu nedenle temel çekirdek inancı **"Ben değersizim."** şeklindedir.

**A)** **Dünya güvenilmez bir yerdir:** Bireyin çevresini güvensiz ve tehdit edici olarak değerlendirmesidir. Danışanın ifadelerinde dünyaya yönelik bir güvensizlik yoktur.

**B)** **Başkalarını memnun etmek önemlidir:** Bireyin kabul görmek için başkalarının beklentilerini karşılaması gerektiğine inanmasıdır. Danışanın ifadelerinde başkalarını memnun etme çabası bulunmamaktadır.

**C)** **Ben değersizim:** Bireyin kendisini önemsiz, kıymetsiz ve yetersiz görmesidir. Danışanın fikirlerinin hiçbir kıymeti olmadığını belirtmesi, doğrudan kendisine yönelik **değersizlik çekirdek inancını** yansıtmaktadır.

**D)** **Gelecek umutsuz görünüyor:** Bireyin gelecekte olumlu bir değişim olmayacağına ve umudun bulunmadığına inanmasıdır. Danışanın ifadeleri geleceğe değil, kendilik değerine yöneliktir.

**E)** **Hata yapmak felakettir:** Bireyin hata yapmayı kabul edilemez, çok kötü veya felaket niteliğinde değerlendirmesidir. Danışanın ifadelerinde hata yapmaya ilişkin bir inanç bulunmamaktadır.

**Cevap: C**

**10. Psikolojik danışman, danışanın tükenmişlik yaşadığı durumu ve bu durumun ortadan kalktığı varsayımsal bir sabahı hayal etmesini istemektedir.** Danışanın sabah uyandığında daha enerjik olacağını, gülümseyeceğini ve kahvaltı yapmaya heves duyacağını belirtmesi, **mucize sorusu** tekniğine örnektir. Ardından danışanın geçen hafta sonu kendisini iyi hissettiği zamanı ve o günü farklı kılan koşulları sorgulaması **istisna sorusu** tekniğidir. Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışmada mucize sorusu, danışanın ulaşmak istediği değişimi somutlaştırır; istisna sorusu ise problemin yaşanmadığı veya etkisinin azaldığı durumları belirleyerek çözümün ipuçlarını ortaya çıkarır.

A) **Mucize sorusu – Derecelendirme sorusu:** Mucize sorusu, danışanın problem ortadan kalkmış olsaydı yaşamında nelerin değişeceğini hayal etmesini sağlamaktır. Derecelendirme sorusu ise danışandan yaşadığı sorunu, ilerlemesini veya değişime hazır oluşunu 0-10 gibi bir ölçek üzerinden değerlendirmesini istemektir. Diyalogda sayısal değerlendirme bulunmamaktadır.

B) **İstisna sorusu – Derecelendirme sorusu:** İstisna sorusu, problemin yaşanmadığı ya da daha az yaşandığı zamanları araştırır. Derecelendirme sorusu ise danışanın durumunu bir ölçek üzerinde puanlamasını sağlar. Diyalogdaki ilk soru mucize sorusudur, ikinci soru istisna sorusudur.

C) **Derecelendirme sorusu – İstisna sorusu:** Derecelendirme sorusu, danışanın yaşadığı sıkıntıyı veya değişim düzeyini sayısal olarak değerlendirmesine yöneliktir. İstisna sorusu ise problemin etkisinin azaldığı durumları araştırır. İlk bölümde herhangi bir puanlama istenmediği için bu eşleştirme yanlıştır.

D) **Yeniden çerçeveleme – Mucize sorusu:** Yeniden çerçeveleme, danışanın bir durumu farklı bir bakış açısıyla değerlendirmesine yardımcı olmaktır. Örneğin, danışanın "İnsanlarla konuşurken çok heyecanlanıyorum." ifadesinin "İnsanlarla iletişim kurmayı önemsediğiniz için heyecan yaşıyor olabilirsiniz." şeklinde ele alınması yeniden çerçevelemedir. Mucize sorusu ise problemin ortadan kalktığı varsayımsal bir geleceği hayal ettirmektir. Diyalogda ilk teknik mucize sorusu, ikinci teknik istisna sorusudur.

E) **Mucize sorusu – İstisna sorusu:** Danışanın sorunun ortadan kalktığı bir sabahı hayal etmesi mucize sorusudur. Geçen hafta sonu kendisini iyi hissettiği zamanı ve bu durumu farklı kılan koşulları araştırmak ise istisna sorusudur. Her iki teknik de diyalogda doğru sırayla kullanılmıştır.

**Cevap: E**

**11.** Danışanın, arkadaşının kendisini bilerek incitmiş olabileceğini kabul etmekte zorlanması ve bu olasılığı **yanlış anlaşılma** ile açıklamaya çalışması, olumsuz gerçekliği kabullenmekten kaçındığını göstermektedir. Danışan, kötü niyetli birinin varlığını kabul etmenin kendisini yalnız hissettireceğini belirtmekte ve olumsuz durumları görmezden gelerek kendisini güvende tutmaktadır. Bu tutum, Freud'un Psikanalitik Kuramı'nda **inkâr savunma mekanizması** ile açıklanır. İnkâr, kişinin kabullenmesi güç bir gerçekliği yok saymasıdır. Freud'un **oral dönemi** ise yaklaşık 0-1 yaş aralığını kapsar ve bakım, bağımlılık, güven ve doyum temalarıyla ilişkilendirilir. Vakada danışanın güvenlik ihtiyacı ve olumsuz gerçekliği kabul etmekten kaçınması, soruda oral dönem ve inkâr eşleştirmesine götürmektedir.

A) **Anal dönem – Yer değiştirme:** Freud'un **anal dönemi**, yaklaşık 1-3 yaş aralığını kapsar ve düzen, kontrol, özerklik gibi temalarla ilişkilendirilir. **Yer değiştirme**, kişinin bir duygu ya da dürtüyü asıl hedefinden daha güvenli başka bir hedefe yöneltmesidir. Örneğin, yöneticisine öfkelenen kişinin öfkesini evde ailesine yansıtması yer değiştirmedir. Danışanın davranışında duygu başka bir hedefe aktarılmadığından bu seçenek uygun değildir.

B) **Oral dönem – İnkâr: Oral dönem**, Freud'a göre yaşamın ilk yılındaki bakım ve beslenme deneyimlerinin önem taşıdığı gelişim dönemidir. **İnkâr**, kişinin acı verici ya da kabullenmesi zor bir gerçeği yok saymasıdır. Danışanın arkadaşının kötü niyetli olabileceğini kabul etmeyip olumsuzlukları görmezden gelmesi, inkâr mekanizmasıyla örtüşmektedir.

C) **Fallik dönem – Yansıtma: Fallik dönem**, yaklaşık 3-6 yaş aralığını kapsar ve Freud'un kuramında Oidipus kompleksi gibi temalarla ilişkilendirilir. **Yansıtma**, kişinin kendisinde kabul edemediği duygu, düşünce veya özellikleri

başkasına atfetmesidir. Danışan kendi kabul edilemez duygularını arkadaşına yüklememekte; arkadaşının olumsuz niyetini kabullenmekten kaçınmaktadır.

D) **Gizil dönem – Bastırma: Gizil dönem**, yaklaşık 6 yaşından ergenliğe kadar uzanır; bu dönemde dürtüsel enerjinin sosyal ilişkiler ve öğrenme alanlarına yöneldiği kabul edilir. **Bastırma**, rahatsız edici düşünce, duygu veya anıların bilinç dışına itilmesidir. Danışanın olumsuz gerçekliği bilinç dışına itmesinden çok, onu kabul etmeyerek yok sayması söz konusudur. Bu nedenle bastırma uygun değildir.

E) **Anal dönem – Mantığa bürüme: Mantığa bürüme**, kişinin davranışını ya da duygusunu gerçek nedeninden farklı, kabul edilebilir ve mantıklı görünen gerekçelerle açıklamasıdır. Örneğin, başarısızlığını çalışmamış olmasına değil, sınavın çok zor olmasına bağlaması bu mekanizmaya örnektir. Danışan ise olumsuz durumu mantıklı gerekçelerle açıklamaktan çok, kötü niyet olasılığını kabul etmemektedir.

**Cevap: B**

**12.** Kaan'ın kariyerinde nasıl ilerleyeceğini bilememesi, kendi değerlerini, ilgi alanlarını ve yeteneklerini keşfetme ihtiyacı yaşadığını göstermektedir. Okul psikolojik danışmanı, Kaan'a hazır çözümler sunmak ya da onun adına karar vermek yerine, **kendi potansiyelini fark etmesini ve kendisiyle ilgili farkındalık geliştirmesini** desteklemektedir. Bu yaklaşım, **Rogers'ın Birey Merkezli Yaklaşımı** ile örtüşmektedir. Birey merkezli yaklaşımın temel ilkelerinden biri, bireyin **özerkliğine saygı göstermek**, kendi kararlarını verebilme ve kendi yaşamını yönlendirebilme kapasitesine güvenmektir.

A) **Psikanalitik yaklaşım – Bilinçdışını keşfetme:** Psikanalitik yaklaşım, bireyin davranışlarını etkileyen **bilinçdışı çatışmaları**, bastırılmış dürtüleri ve çocukluk yaşantılarını anlamaya odaklanır. Bilinçdışını keşfetme, bu yaklaşımın temel amaçlarından biridir. Ancak Kaan'ın değer, ilgi ve yeteneklerini keşfetmesi psikanalitik yönelimi göstermemektedir.

B) **Davranışçı yaklaşım – Hedef belirleme:** Davranışçı yaklaşım, gözlenebilir davranışların **öğrenme ilkeleri** doğrultusunda değiştirilmesine odaklanır. **Hedef belirleme**, davranış değişikliğinin planlanmasında kullanılabilir; ancak Kaan'ın kendini keşfetmesine ve potansiyelini fark etmesine odaklanan danışma süreci davranışçı yaklaşımı yansıtmamaktadır.

C) **Birey merkezli yaklaşım – Bireyin özerkliğine saygı: Birey merkezli yaklaşım**, bireyin kendini gerçekleştirme eğilimine ve gelişim potansiyeline güven duyar. Psikolojik danışman, Kaan'ın kendi değerlerini ve yeteneklerini keşfetmesini desteklemekte, onun adına karar vermemektedir. **Bireyin özerkliğine saygı**, kendi kararlarını verebilme ve yaşamını yönlendirebilme hakkını kabul etmektir. Bu nedenle eşleştirme doğrudur.

D) **Bilişsel davranışçı yaklaşım – İnançları değiştirme:** Bilişsel davranışçı yaklaşım, bireyin duygu ve davranışlarını etkileyen **işlevsel olmayan düşünce ve inançların** belirlenmesine ve değiştirilmesine odaklanır. Kaan'ın düşünce hatalarını ya da işlevsel olmayan inançlarını değiştirmeye yönelik bir çalışma belirtilmediğinden bu seçenek uygun değildir.

E) **Varoluşçu yaklaşım – Anlam yaratma:** Varoluşçu yaklaşım, bireyin **özgürlük, sorumluluk, seçim, yaşamın anlamı ve varoluşsal kaygı** gibi konularını ele alır. Kaan'ın kariyerinde ne istediğini bilememesi bu yaklaşımla ilişkilendirilebilir. Ancak vakada danışmanın özellikle değer, ilgi ve yetenekleri keşfetme yoluyla bireyin potansiyelini fark etmesini desteklemesi, birey merkezli yaklaşımı daha doğrudan göstermektedir.

**Cevap: C**

**13.** Funda Hanım'ın yaşam öyküsünde öne çıkan **"yetersizlik" teması**, çocukluk döneminde yaşadığı sürekli eleştirilme ve yetersiz hissettirilme deneyimleriyle ilişkilendirilmektedir. Psikolojik danışman, bu temanın günümüzdeki kaygı ve mutsuzlukla bağlantısını araştırarak danışanın kendi yaşam öyküsünü anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır. **Öyküsel psikolojik danışma yaklaşımında** amaç, bireyi sorunla özdeşleştirmek yerine **sorunu bireyden ayrı ele almak**, sorunun yaşam üzerindeki etkilerini incelemek ve danışanın güçlü yönleri üzerinden **alternatif, daha işlevsel öyküler oluşturmasını** sağlamaktır. Bu nedenle psikolojik danışmanın bir sonraki adımda "yetersizlik" temasına karşı çıkan olumlu deneyimleri ve kişisel kaynakları ortaya çıkarması beklenir.

**A)** **Funda Hanım'ın anlattığı "yetersizlik" temasına karşı çıkan, güçlü ve olumlu deneyimlerini ve özelliklerini ortaya çıkarmaya yönelik sorular sorarak, alternatif öyküler oluşturmasına yardımcı olur: Öyküsel yaklaşımda** danışanın sorun merkezli baskın öyküsüne karşılık, kişinin **güçlü yönlerini, başarılarını ve sorunun etkisinden uzak deneyimlerini** ortaya çıkaran alternatif öyküler geliştirilir. Bu süreç, danışanın kendisini yalnızca "yetersiz" olarak tanımlamasının önüne geçer. **Sorunla özdeşleşmeyi azaltma ve alternatif öykü oluşturma** seçeneğin temel özelliğidir.

**B)** **Funda Hanım'ın çocukluk travmalarının güncel sorunlarına olan doğrudan etkisini detaylı bir şekilde açıklayarak, başa çıkma stratejileri sunmaya başlar:** Bu seçenek, geçmiş yaşantıların güncel sorunlar üzerindeki etkisini açıklamaya ve **başa çıkma stratejileri sunmaya** odaklanmaktadır. Bu yaklaşım daha çok geçmiş nedenleri açıklayan ve danışmana yönlendirici rol veren bir müdahaleyi yansıtır. Öyküsel yaklaşımda danışana doğrudan açıklama sunmak yerine, danışanın kendi öyküsünü yeniden anlamlandırması desteklenir.

**C)** **Funda Hanım'ın yaşadığı kaygı ve mutsuzluğu azaltmak amacıyla düşünce ve davranışları arasındaki ilişkileri inceleyerek bilişsel yeniden yapılandırma uygulamaya başlar: Bilişsel davranışçı yaklaşım**, bireyin duygu ve davranışlarını etkileyen işlevsel olmayan düşüncelerini belirlemeye ve **bilişsel yeniden yapılandırma** yoluyla değiştirmeye odaklanır. Burada düşünce-duygu-davranış ilişkisi ele alınmaktadır. Bu müdahale öyküsel yaklaşımın temel uygulaması değildir.

**D)** **Funda Hanım'ın kaygı ve mutsuzluğunun altında yatan biyolojik ve genetik faktörleri değerlendirmek üzere psikiyatrik bir değerlendirme yaptırmasını önerir:** Bu seçenek, sorunların **biyolojik ve genetik etkenlerle** açıklanmasına ve psikiyatrik değerlendirmeye yöneliktir. Psikiyatrik değerlendirme bazı durumlarda gerekli olabilir; ancak vakada öyküsel yaklaşımı yansıtan temel müdahale bu değildir.

**E)** **Funda Hanım'ın "yetersizlik" temasını kabul etmesini ve bu duyguyla yaşamayı öğrenmesini teşvik ederek, farkındalık temelli teknikler uygulamaya başlar:** Bu seçenek, **kabul ve farkındalık temelli yaklaşımları** çağrıştırmaktadır. Bu yaklaşımlarda bireyin zorlayıcı duygu ve düşüncelerini değiştirmeye çalışmadan fark etmesi ve onlarla daha esnek bir ilişki kurması önemlidir. Öyküsel yaklaşımda ise **sorun öyküsünün etkisini azaltmak ve alternatif öyküler geliştirmek** temel müdahale yönelimidir.

**Cevap: A**

**14.** **Duygu odaklı psikolojik danışma** yaklaşımında **işlevsel duygular**, bireyin mevcut durumla etkili biçimde başa çıkmasına, temel psikolojik ihtiyaçlarını fark etmesine ve bu ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik uyum sağlayıcı tepkiler geliştirmesine yardımcı olur. Bu duygular, **mevcut durumla ilişkili**, ihtiyaca yönelik bilgi sağlayan ve bireyi uygun eyleme yönlendiren duygulardır. Buna karşılık, geçmişte yaşanan travmatik deneyimlerden kaynaklanan yoğun ve kalıcı duygusal izler, mevcut duruma uygun olmayan tepkiler ortaya çıkarabilir. Dolayısıyla işlevsel duyguların temel özellikleri arasında geçmiş travmaların yoğun izlerini taşıması yer almaz.

**A)** **Mevcut duruma uygun ve orantılı bir yoğunlukta yaşanması:** İşlevsel duygular, **mevcut durumla uyumlu** ve olayın niteliğine göre **orantılı bir yoğunlukta** yaşanır. Örneğin, gerçek bir tehlike karşısında korku yaşamak bireyi koruyucu önlemler almaya yöneltebilir. Bu, işlevsel duygunun bir özelliğidir.

B) **Geçmişteki travmatik deneyimlerin yoğun izlerini taşıması ve bu deneyimlerle güçlü bir şekilde bağlantılı olması:** Geçmiş travmatik deneyimlerin yoğun izlerini taşıyan duygular, kişinin mevcut duruma ilişkin tepkilerinin geçmiş yaşantılar tarafından belirlenmesine neden olabilir. Bu durum, **mevcut duruma uygun ve uyum sağlayıcı duygusal tepki** özelliğini yansıtmaz. İşlevsel duygu, geçmiş travmanın yoğun izlerinden ziyade mevcut durum ve ihtiyaçlarla ilişkilidir.

C) **Bireye durumla ilgili önemli bilgiler sunması ve eyleme geçme motivasyonu sağlaması:** İşlevsel duygular, bireyin içinde bulunduğu durum hakkında **bilgi sağlar** ve uygun bir davranışta bulunması için **motivasyon oluşturur**. Örneğin, öfke bir sınırın ihlal edildiğini fark etmeye ve sınırı korumaya yöneltebilir. Bu özellik işlevsel duygularla uyumludur.

D) **Bireyin bağlanma, özerklik, yeterlilik gibi temel ihtiyaçlarını karşılamasına yönelik uyum sağlayıcı tepkileri desteklemesi:** Duygu odaklı yaklaşımda duygular, bireyin **bağlanma, özerklik ve yeterlilik gibi temel ihtiyaçlarıyla** ilişkilidir. İşlevsel duygular, bu ihtiyaçların fark edilmesini ve karşılanmasına yönelik **uyum sağlayıcı tepkilerin** geliştirilmesini destekler.

E) **Esnek ve akışkan olması, değişen durumlara göre farklı şekillerde ifade edilebilmesi:** İşlevsel duygular, bireyin değişen koşullara uyum sağlamasına yardımcı olacak biçimde **esnek ve değişebilir** niteliktedir. Duygunun duruma göre dönüşebilmesi, bireyin uygun tepkiler geliştirmesini kolaylaştırır.

**Cevap: B**

**15.** Psikolojik danışmanın **ilk tepkisinde** danışanın annesiyle yaşadığı müdahale ve eleştirilme durumlarını özetlemesi, **içerik yansıtması** becerisidir. **İkinci tepkisinde** danışanın öfke ve çaresizlik duygularını ifade etmesi, **duygu yansıtması** becerisidir. **Üçüncü tepkisinde** danışanın bağımsızlığının kısıtlanması ile yaşadığı öfke ve bunaltı arasındaki ilişkiyi açıklaması, **anlamı kişiselleştirme** becerisidir. **Son tepkisinde** ise danışanın ifade ettiği bunaltı ile kendini ifade etmek için herhangi bir girişimde bulunmaması arasındaki tutarsızlığı ortaya koyması, **yüzleştirme** becerisidir. Dolayısıyla becerilerin sıralaması içerik yansıtması, duygu yansıtması, anlamı kişiselleştirme ve yüzleştirmedir.

A) **Duygu yansıtması – İçerik yansıtması – Yüzleştirme – Anlamı kişiselleştirme:** Duygu yansıtması danışanın hissettiği duyguyu ifade etme; içerik yansıtması danışanın anlattığı olay ve durumları özetleme becerisidir. **Yüzleştirme**, danışanın çelişkilerini ortaya koymaktır. **Anlamı kişiselleştirme**, danışanın yaşadığı durumun kendisi açısından ne ifade ettiğini ortaya çıkarmaktır. Ancak seçenek becerilerin sırasını yanlış vermektedir.

B) **İçerik yansıtması – Duygu yansıtması – Yüzleştirme – Anlamı kişiselleştirme:** İlk iki beceri doğru sıralanmıştır. Ancak üçüncü tepkide psikolojik danışman, danışanın bağımsızlığının kısıtlanması ile duyguları arasındaki anlam ilişkisini ortaya koymaktadır; bu **anlamı kişiselleştirme** becerisidir. Son tepkide ise bir tutarsızlık gösterildiği için **yüzleştirme** söz konusudur. Bu nedenle son iki becerinin sırası yanlıştır.

C) **Anlamı kişiselleştirme – Duygu yansıtması – İçerik yansıtması – Yüzleştirme:** Anlamı kişiselleştirme, danışanın yaşadığı olayın kendisi için ne anlama geldiğini belirlemeye yönelik bir beceridir. İlk tepki ise danışanın anlattığı müdahale ve eleştirilme durumlarını özetlemektedir; dolayısıyla **içerik yansıtmasıdır**. Üçüncü tepki de yalnızca içerik yansıtması değil, yaşanan durumla duygular arasındaki anlam ilişkisini kurmaktadır.

D) **İçerik yansıtması – Duygu yansıtması – Anlamı kişiselleştirme – Yüzleştirme:** İlk tepki danışanın annesinin müdahalelerini ve eleştirilerini özetlediği için **içerik yansıtmasıdır**. İkinci tepki danışanın öfke ve çaresizlik duygularını ifade ettiği için **duygu yansıtmasıdır**.

Üçüncü tepki, bağımsızlığının kısıtlanmasının danışanda yarattığı öfke ve bunaltıyı ortaya koyduğu için **anlamı kişiselleştirmedir**. Son tepki ise danışanın bunaldığını belirtmesine rağmen kendini ifade etmek için bir girişimde bulunmaması arasındaki **tutarsızlığı ortaya koyduğu için yüzleştirmedir**.

**E) Yüzleştirme – İçerik yansıtması – Duygu yansıtması – Anlamı kişiselleştirme:** Yüzleştirme, danışanın çelişkilerini veya tutarsızlıklarını ortaya koymaktır. İlk tepki ise danışanın anlattıklarını özetlemektedir. Son tepki de danışanın iki farklı ifadesi arasındaki tutarsızlığı gösterdiğinden **yüzleştirme** becerisidir. Bu nedenle sıralama uygun değildir.

**Cevap: D**

**16.** Ertem, son zamanlarda yoğun bir **gerginlik, sürekli kaygı ve kötü bir şey olacakmış hissi** yaşadığını ifade etmektedir. Psikolojik danışman, "Anlıyorum Ertem, kaygılısın." diyerek danışanın duygusunu yansıtmış; ancak hemen ardından **nefes egzersizi ve sevdiği bir aktiviteyle uğraşma gibi çözüm önerileri** sunmuştur. Danışanın yaşadığı kaygının nedenlerini, hangi durumlarda ortaya çıktığını ve Ertem için ne anlam ifade ettiğini yeterince araştırmadan öneride bulunması, danışma sürecindeki temel hatadır. Psikolojik danışmanın öncelikle danışanın yaşantısını derinlemesine anlaması ve duygularını keşfetmesine yardımcı olması beklenir.

**A) Danışanın duygularını yok sayarak hemen çözüm odaklı yaklaşması:** Psikolojik danışman, danışanın kaygısını tamamen yok saymamıştır; "Anlıyorum Ertem, kaygılısın." ifadesiyle **duygu yansıtması** yapmıştır. Ancak hemen **çözüm önerilerine** geçmesi, danışanın yaşantısını yeterince keşfetmeden müdahalede bulunması anlamına gelir. Seçenekteki "duygularını yok sayarak" ifadesi tam olarak doğru olmasa da temel hata çözüm odaklı önerilere erken geçmesidir.

**B) Danışanın anlattıklarını özetleyerek yanlış anlamaları pekiştirmesi: Özetleme**, danışanın anlattığı önemli içeriklerin bir araya getirilerek ifade edilmesidir. Psikolojik danışman burada danışanın anlatımını özetlememiş, doğrudan öneriler sunmuştur. Ayrıca yanlış anlamaları pekiştirdiğine ilişkin bir durum bulunmamaktadır.

**C) Danışanın sorununu çok kişisel algılayarak duygusal tepki vermesi:** Bu hata, psikolojik danışmanın danışanın yaşantısını kendi kişisel deneyimleriyle ilişkilendirerek **kişisel ve duygusal tepkiler** vermesidir. Diyalogda Sebahattin Bey'in böyle bir tepkisi görülmemektedir.

**D) Danışanın sessiz kalmasına izin vermeyerek sürekli konuşmaya teşvik etmesi: Sessizliğe izin verme**, danışanın düşüncelerini ve duygularını düzenlemesine olanak tanıyan bir beceridir. Diyalogda danışanın sessiz kalması ya da psikolojik danışmanın onu sürekli konuşmaya zorlaması söz konusu değildir.

**E) Danışanın söylediklerini tamamen görmezden gelerek farklı bir konuya geçmesi:** Psikolojik danışman, Ertem'in kaygısını fark etmiş ve bu duyguya yönelik bir ifade kullanmıştır. Dolayısıyla danışanın söylediklerini tamamen görmezden gelmemiş ve farklı bir konuya geçmemiştir.

**Cevap: A**

**17.** Şeref Bey'in eşinin eleştirel tutumları karşısında yaşadığı **öfke ve yetersizlik duyguları**, önceki oturumlarda eski iş arkadaşının eleştirileri karşısında yaşadığı duygularla benzerlik göstermektedir. Psikolojik danışmanın amacı, danışanın **şimdiki duygusal deneyimi ile geçmişteki yaşantıları arasında bağlantı kurmasını ve tekrar eden duygusal örüntüyü fark etmesini** sağlamaktır. Danışanın geçmiş ve şimdiki yaşantıları arasındaki benzerliklerin ortaya çıkarılması, kendisini ve ilişkilerindeki tepkilerini daha iyi anlamasına yardımcı olur.

**A) Eşinizin eleştirileri sizi üzüyor olmalı:** Bu ifade **duygu yansıtması** becerisidir. Psikolojik danışman, eşinin eleştirileri karşısında Şeref Bey'in yaşadığı duyguyu ifade etmektedir. Ancak geçmiş yaşantılarla bağlantı kurmamaktadır.

**B) İlişkilerde eleştiri yapılması bazen yıkıcı olabilir. Bu da insanı çok yıpratıcı bir durum olabilir:** Bu ifade, danışanın yaşantısını **genel bir değerlendirmeyle** ele almaktadır. Danışanın bireysel duygularını ve geçmiş deneyimlerini ilişkilendirmediği için sorunun amacına uygun değildir.

**C)** **Eşinizin eleştirel tutumları karşısında hissettiğiniz bu öfke ve yetersizlik duyguları, bana sanki eski iş arkadaşınızın eleştirileriyle ilgili konuştuğumuz zamanlarda da benzer duygular hissettiğinizi hatırlatıyor. Bu durum size tanıdık geliyor mu?:** Bu ifade, **şimdiki duygusal deneyim ile geçmişteki deneyim arasında bağlantı kurma** becerisini yansıtmaktadır. Psikolojik danışman, danışanın farklı ilişkilerde benzer eleştirilere karşı **öfke ve yetersizlik duyguları yaşadığını** fark etmesine yardımcı olmaktadır. Son soru, danışanın bu örüntüyü kendi farkındalığıyla değerlendirmesini sağlar.

**D)** **Eşinizin tutumlarından hoşlanmadığınızı söylüyorsunuz ancak diğer taraftan bu durumda oluşan duygularınızı ona ifade etmekten de geri duruyorsunuz. Eşinizle daha açık iletişim kurmalısınız:** Bu ifade, danışanın **söyledikleri ile davranışları arasındaki tutarsızlığı** ortaya koyduğu için **yüzleştirme** becerisini yansıtır. Ayrıca açık iletişim önerisi sunmaktadır. Ancak geçmiş yaşantılarla bağlantı kurmayı amaçlamaz.

**E)** **Belki de eleştirilere karşı daha az hassas olmaya çalışmalısınız:** Bu ifade, danışana **öneri verme** becerisidir. Danışanın geçmiş deneyimleriyle şimdiki duyguları arasında bağlantı kurmasını sağlamaz; doğrudan davranışını değiştirmeye yöneliktir.

**Cevap: C**

**18.** Danışan, "İnsanlarla aram hiç iyi değil." ifadesiyle kişiler arası ilişkilerine yönelik genel ve belirsiz bir değerlendirme yapmaktadır. Psikolojik danışman, bu ifadenin **hangi durumlarda ortaya çıktığını** sorarak danışanın yaşantısını daha açık, belirgin ve anlaşılır hâle getirmeye çalışmaktadır. Yakın zamandan bir örnek istemesi, danışanın genel ifadeler yerine **somut yaşantılar üzerinden konuşmasını** sağlamaya yöneliktir. Bu nedenle psikolojik danışman **somutlaştırma** becerisini kullanmaktadır.

**A)** **Somutlaştırma:** Danışanın **genel, belirsiz ve soyut ifadelerini** belirginleştirmek; yaşantılarını belirli durumlar ve örnekler üzerinden açıklamasını sağlamaktır. "Hangi durumlarda?" ve "Yakın zamandan bir örnek verebilir misiniz?" soruları somutlaştırmaya yöneliktir.

**B)** **Yansıtma:** Danışanın ifade ettiği **duygu, düşünce veya içeriği** ona geri iletmektir. Psikolojik danışmanın danışanın söylediklerini tekrar etmesi yansıtma niteliği taşısa da burada temel amaç, belirsiz ifadeyi örneklerle açıklığa kavuşturmaktır.

**C)** **Geri bildirim verme:** Danışanın davranışları veya ifadeleri hakkında **gözleme dayalı bilgi sunmaktır**. Psikolojik danışman bu diyalogda danışana davranışları hakkında bir değerlendirme ya da gözlem aktarmamaktadır.

**D)** **Paylaştırma:** Grup psikolojik danışmasında üyelerin yaşantılarını, düşüncelerini ve duygularını **gruptaki diğer üyelerle paylaşmalarını** desteklemeye yönelik bir beceridir. Diyalog bireysel psikolojik danışma sürecinde geçmektedir.

**E)** **Kendini açma:** Psikolojik danışmanın kendi yaşantı, duygu veya düşüncelerinden uygun olanları danışanla **amaçlı ve sınırlı biçimde paylaşmasıdır**. Bu konuşmada psikolojik danışman kendi yaşantısını paylaşmamaktadır.

**Cevap: A**

**19.** **Uygulamalı davranış analizi,** davranışları **çevresel koşullar ve gözlenebilir değişkenler** üzerinden ele alır. Davranışın öncülleri ve sonuçları incelenir, davranış değişikliği sistematik olarak ölçülür, uygun pekiştirme yöntemleri kullanılır ve kazanılan davranışların farklı ortamlara genellenmesi hedeflenir. **Buna karşılık davranışın öğrencinin kişilik özellikleri ve içsel çatışmaları üzerinden açıklanması,** uygulamalı davranış analizinin gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlara dayalı yaklaşımıyla **uyumlu değildir.**

**A)** **Davranışın hangi durumlarda ortaya çıktığını belirlemek için öncül ve sonuçları sistematik olarak incelemesi:** Uygulamalı davranış analizinde **öncül-davranış-sonuç ilişkisi** incelenir. Öncüller davranıştan önce gelen koşulları, sonuçlar ise davranışın ardından ortaya çıkan olayları ifade eder. Bu inceleme, davranışın işlevini belirlemeye yardımcı olur ve yaklaşımla uyumludur.

**B)** **Davranış değişikliğini izlemek amacıyla sıklık ve süre verilerini düzenli olarak kaydetmesi:** Uygulamalı davranış analizinde davranışlar **gözlenebilir ve ölçülebilir** biçimde tanımlanır. Davranışın sıklık ve süresinin kaydedilmesi, müdahalenin etkililiğini değerlendirmeyi ve veriye dayalı kararlar almayı sağlar. Bu uygulama yaklaşımla uyumludur.

**C)** **Hedef davranış için uygun pekiştireçleri planlayarak öğretim sürecinde kullanması: Pekiştirme**, bir davranışın ardından gelen sonuç aracılığıyla o davranışın gelecekte ortaya çıkma olasılığını artırır. Uygulamalı davranış analizinde uygun davranışların kazandırılması ve problem davranışların azaltılması amacıyla pekiştirme ilkelerinden yararlanılır. Bu uygulama yaklaşımla uyumludur.

**D)** **Davranışın nedenini öğrencinin kişilik özellikleri ve içsel çatışmaları üzerinden açıklaması:** Uygulamalı davranış analizi, davranışın nedenlerini **kişilik özellikleri veya bilinçdışı içsel çatışmalar** üzerinden açıklamaz. Bunun yerine davranışın çevresel öncüllerini, sonuçlarını ve işlevini inceler. Bu nedenle söz konusu uygulama, yaklaşımın **gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlara dayalı** anlayışıyla uyumlu değildir.

**E)** **Öğretilen davranışın farklı ortam ve kişilerde de sergilenmesini sağlayacak düzenlemeler yapması: Genelleme**, öğrenilen davranışın öğretimin gerçekleştiği ortamın dışına, farklı kişi ve koşullara aktarılmasıdır. Uygulamalı davranış analizinde kazanılan davranışların farklı ortamlarda da sürdürülmesi ve sergilenmesi hedeflenir. Bu uygulama yaklaşımla uyumludur.

**Cevap: D**

**20.** Kişilik bozuklukları, bireyin **duygu, düşünce ve davranışlarında ortaya çıkan; kültürel beklentilerden belirgin biçimde sapma gösteren, kalıcı ve esnek olmayan örüntüler** olarak tanımlanır. Bu örüntüler genellikle **ergenlik döneminde veya erken yetişkinlikte** başlar, farklı durumlarda kendini gösterir ve bireyin kişiler arası ilişkilerini ya da işlevselliğini olumsuz etkileyebilir. **Kişilik bozukluğu olarak değerlendirilebilmesi için davranış örüntüsünün yalnızca belirli bir stresli yaşam olayına verilen geçici bir tepki olması yeterli değildir.**

**A)** **Kültürel beklentilerden belirgin biçimde sapma göstermesi:** Kişilik bozukluğu örüntüsü, bireyin içinde bulunduğu **kültürün beklentilerinden belirgin biçimde sapma** göstermelidir. Kültürel normlar dikkate alınmadan kişilik özelliklerinin bozukluk olarak değerlendirilmesi uygun değildir. Bu, temel özelliklerden biridir.

**B)** **Ergenlik döneminde veya erken yetişkinlikte başlamış olması:** Kişilik bozukluklarının temel özelliklerinden biri, örüntünün genellikle **ergenlikte ya da erken yetişkinlikte ortaya çıkmasıdır**. Bu nedenle seçenek temel özelliklerden biridir.

**C)** **Zaman içinde ve farklı durumlarda tutarlı ve kalıcı olması:** Kişilik bozukluklarında davranış örüntüleri **kalıcı, yaygın ve farklı durumlarda süreklilik gösteren** niteliktedir. Yalnızca tek bir ortamda ortaya çıkan davranışlar kişilik bozukluğu değerlendirmesi için yeterli değildir.

**D)** **Bireyde klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya veya işlevsellikte bozulmaya yol açması:** Kişilik bozukluğu örüntüsü, bireyde **klinik açıdan belirgin sıkıntıya** ya da sosyal, mesleki ve diğer önemli işlevsellik alanlarında **bozulmaya** neden olabilir. Bu da temel değerlendirme ölçütleri arasında yer alır.

**E)** **Sadece belirli stresli yaşam olaylarına tepki olarak ortaya çıkması:** Kişilik bozuklukları, **kalıcı ve yaygın davranış örüntüleri** ile karakterizedir. Yalnızca belirli bir stresli yaşam olayına tepki olarak ortaya çıkan geçici davranışlar, tek başına kişilik bozukluğunu göstermez. Bu özellik kişilik bozukluklarının temel niteliği değildir.

**Cevap: E**

**21.** DSM-5'te alkol kullanım bozukluğu için **tolerans gelişimi**, alkolün etkisini elde etmek amacıyla zamanla daha fazla miktarda alkol kullanılması ya da aynı miktardaki alkolün önceki döneme göre daha az etki göstermesi biçiminde tanımlanır. Burada temel ölçüt, organizmanın alkolün etkisine karşı **alışma ve duyarlılığının azalmasıdır**. Alkol kullanımını bıraktıktan sonra ortaya çıkan titreme ve terleme gibi belirtiler ise tolerans değil, **yoksunluk belirtileridir**.

**A)** **İstenilen etkiyi elde etmek için belirgin şekilde artan miktarlarda alkol kullanma:** Bu ifade, tolerans gelişiminin DSM-5'te tanımlanan temel göstergelerinden biridir. Kişi, **aynı etkiyi elde edebilmek için giderek daha fazla alkol kullanma ihtiyacı** duyar.

**B)** **Aynı miktarda alkol ile belirgin şekilde azalmış etki yaşama:** Bu ifade de tolerans gelişimini gösterir. Kişi, daha önce belirli miktarda alkolle elde ettiği etkiyi artık aynı miktarla elde edemez. **Aynı miktarın etkisinin belirgin biçimde azalması**, tolerans ölçütüdür.

**C)** **Alkol kullanımını bıraktıktan sonra titreme ve terleme gibi fiziksel belirtiler yaşama:** Bu belirtiler **yoksunluk sendromunu** gösterir. Yoksunluk, alkol kullanımının kesilmesi ya da azaltılması sonrasında ortaya çıkan fizyolojik belirtilerdir. **Tolerans değil, yoksunluk** ölçütüdür.

**D)** **Alkolün etkisini hissetmek için daha sık alkol alma ihtiyacı duyma:** Alkolü daha sık kullanma isteği, doğrudan DSM-5'in tolerans tanımında yer alan iki temel ölçütten biri değildir. Tolerans, **kullanım sıklığından çok miktarın artması veya aynı miktarın etkisinin azalması** ile tanımlanır. Bu seçenek toleransı çağrıştırsa da tanı ölçütünü doğrudan ifade etmez.

**E)** **Alkolün etkisine karşı vücudun daha az duyarlı hale gelmesi:** Bu ifade toleransın genel açıklamasıdır. Organizmanın alkolün etkilerine karşı **duyarlılığının azalması**, tolerans gelişiminin temelini oluşturur.

**Cevap: C**

**22.** Şizofrenide **pozitif belirtiler**, normal psikolojik işlevlere eklenen ya da normal işlevlerdeki bozulma biçiminde ortaya çıkan belirtilerdir. **Sanrılar, varsanılar, dezorganize konuşma ve dezorganize davranış** pozitif belirtiler arasında yer alır. Buna karşılık **negatif belirtiler**, normal işlevlerin azalması ya da kaybıyla ilişkilidir. Örneğin konuşma miktarının azalması, duygusal ifadede azalma ve isteksizlik negatif belirtilerdir. Soruda pozitif belirti olmayan seçenek aranırken bu ayrım dikkate alınmalıdır.

**A)** **Düşüncelerinin uzaydan gelen sinyallerle ele geçirildiğini söylemek:** Bu ifade **sanrı** örneğidir. Kişinin düşüncelerinin dış bir güç tarafından kontrol edildiğine inanması, **düşünce sokulması ya da düşünce kontrolü sanrısı** kapsamında değerlendirilebilir. Sanrılar pozitif belirtilerdir.

**B)** **Kapının arkasında birisinin sürekli kendisine baktığını anlatmak:** Bu ifade, gerçeklikle uyuşmayan ve kişinin kesin biçimde inandığı bir düşünce olması durumunda **perseküsyon ya da izlenme sanrısı** olarak değerlendirilebilir. Sanrılar pozitif belirtiler arasında yer alır.

C) **Sınıfta otururken birdenbire dersin konusuyla ilgisiz, anlamsız sözcükler söylemeye başlamak:** Bu durum **dezorganize konuşma** belirtisidir. Düşünce ve konuşma örgütlenmesindeki bozulmayı yansıtır. Dezorganize konuşma pozitif belirtiler arasındadır.

D) **Sınıfta otururken kendisine yönelik aşağılayıcı sesler duyduğunu söylemek:** Ortamda gerçek bir ses kaynağı bulunmadığı hâlde sesler duyulması **işitsel varsanı** olarak adlandırılır. Varsanılar pozitif belirtilerdir.

E) **Konuşmalarda duraksayıp tek kelimelik yanıtlar vermek:** Bu durum, konuşma üretiminin azalmasıyla ilişkili **alogia** belirtisini düşündürür. Aloji, **negatif belirtiler** arasında yer alır. Kişinin konuşma miktarının ve düşüncelerini sözel olarak ifade etmesinin azalması söz konusudur. Bu nedenle pozitif belirtiye örnek değildir.

**Cevap: E**

**23.** Musa'nın babasının gençlik döneminde benzer davranış problemleri yaşaması, Musa'da **genetik yatkınlık** bulunabileceğini düşündürmektedir. Ailesinde bipolar bozukluk tanısı almış birden fazla bireyin bulunması **ailede psikiyatrik bozukluk öyküsünü**, testosteron düzeyinin yaşına göre belirgin biçimde yüksek olması ise **hormonal etkenleri** ortaya koymaktadır. Musa'nın akranlarıyla çatışmalarının artması da öncülde belirtilen sosyal çevreyle ilişkili bir durumdur. Buna karşılık Musa'nın bilişsel işlevlerine ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. **Bilişsel yetersizlikler davranışsal uyum problemlerinin etiyolojisinde rol oynayabilse de bu vakada söz konusu faktörden bahsedilmemiştir.**

A) **Genetik yatkınlık:** Davranışsal problemlerin ortaya çıkışında kalıtsal özelliklerin etkili olmasıdır. Musa'nın babasının gençlik döneminde benzer davranış problemleri yaşaması bu faktörle ilişkilendirilebilir.

B) **Ailede psikiyatrik bozukluk öyküsü:** Aile bireylerinde psikiyatrik bozuklukların bulunması, bireyin psikiyatrik sorunlara yatkınlığını artırabilecek bir risk faktörüdür. Musa'nın ailesinde bipolar bozukluk tanısı almış bireylerin bulunması bu duruma örnektir.

C) **Hormonal etkenler:** Hormon düzeylerinin davranışlar üzerindeki etkisini ifade eder. Musa'nın testosteron düzeyinin yaşına göre belirgin biçimde yüksek olması hormonal etkenlere işaret etmektedir.

D) **Akran ilişkilerinde yaşanan çatışmalar:** Bireyin akranlarıyla ilişkilerinde sorunlar yaşamasını ifade eder. Musa'nın akranlarıyla çatışmalarının arttığı öncülde açıkça belirtilmiştir.

E) **Bilişsel yetersizlikler:** Bireyin bilişsel işlevlerinde yetersizlik bulunmasıdır. Bu yetersizlikler davranışsal uyum problemleriyle ilişkili olabilse de Musa'nın bilişsel gelişimi veya bilişsel işlevleri hakkında öncülde herhangi bir bilgi verilmemiştir.

**Cevap: E**

**24.** Öğrencinin akademik yetersizlikleri ve dikkat sorunları nedeniyle izleme sürecine alınması üzerine sınıf öğretmeni gözlem yapmış, öğrencinin öğretim sürecini ihtiyaçlarına göre uyarlamış, okul psikolojik danışmanı bireysel görüşmeler gerçekleştirmiş ve ailesinden gelişimsel öykü almıştır. Akademik becerilere yönelik ölçme araçları da uygulanarak elde edilen bilgiler okul içi ekip tarafından raporlaştırılmış ve RAM'a yönlendirme yapılmıştır. Ancak öncülde, **planlanan müdahalelerin sistemli biçimde uygulanıp sonuçlarının izlenmesine** ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Öğrenciye yönelik müdahalelerin yalnızca planlanması değil, uygulanması ve etkililiğinin değerlendirilmesi de gönderme öncesi sürecin önemli bir basamağıdır.

A) **Öğrencinin gelişimsel öyküsünün aileyle yapılan görüşmeyle elde edilmesi:** Öğrencinin gelişimsel özellikleri, aile görüşmesi yoluyla değerlendirilir. Öncülde okul psikolojik danışmanının aileden gelişimsel öykü aldığı açıkça belirtilmiştir.

B) **Öğrenciyle bireysel görüşmeler yapılarak psikoeğitsel sürecin desteklenmesi:** Öğrencinin yaşadığı sorunları anlamak ve psikoeğitsel destek sağlamak amacıyla bireysel

görüşmeler yapılır. Öncülde okul psikolojik danışmanının öğrenciyle bireysel görüşmeler gerçekleştirdiği belirtilmiştir.

C) **Öğrencinin öğretim sürecinin ihtiyaçlara göre uyarlanması:** Öğrencinin akademik ve öğrenme ihtiyaçlarına uygun öğretim düzenlemeleri yapılmasıdır. Öncülde sınıf öğretmeninin öğretim sürecini çocuğun ihtiyaçlarına göre uyarlamaya çalıştığı ifade edilmiştir.

D) **Öğrenci için planlanan müdahalelerin sistemli biçimde uygulanıp sonuçlarının izlenmesi:** Gönderme öncesi süreçte öğrenciye yönelik müdahalelerin uygulanması ve bu müdahalelerin etkililiğinin düzenli olarak değerlendirilmesi gerekir. Öncülde müdahalelerin sistemli biçimde uygulanıp sonuçlarının izlendiğine ilişkin bilgi verilmemiştir.

E) **Toplanan verilerin okul içi ekip tarafından yazılı hale getirilmesi ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ne yönlendirme yapılması:** Değerlendirme sürecinde elde edilen bilgilerin raporlaştırılması ve gerekli yönlendirme işlemlerinin gerçekleştirilmesidir. Öncülde bu basamağın yerine getirildiği açıkça belirtilmiştir.

**Cevap: D**

**25.** Bireyi tanıma süreci, bireyin yalnızca akademik başarısını değil; kişisel, sosyal, duygusal ve gelişimsel özelliklerini de kapsayan **sürekli ve dinamik bir süreçtir.** Bu süreçte bireyin kendini ifade etmesine olanak sağlanması, onun ilgi, ihtiyaç ve özelliklerinin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına yardımcı olur. Buna karşılık bireyi tanıma sürecinin yalnızca akademik başarıya odaklanması ve kısa, sonuç odaklı bir değerlendirme olarak ele alınması temel ilkelerle bağdaşmaz.

I. **Bireyi tanıma sürekli ve dinamik bir süreçtir.:** Bireyin özellikleri zaman içinde değişip gelişebileceğinden tanıma süreci süreklilik göstermelidir. Bu ifade doğrudur.

II. **Tanıma sürecinde bireyin özellikle akademik başarısı ölçülmelidir.:** Bireyi tanıma yalnızca akademik başarıyla sınırlı değildir. Bireyin ilgi, yetenek, kişilik, duygusal ve sosyal özellikleri de değerlendirilmelidir. Bu ifade yanlıştır.

III. **Bireyi tanımada bireyin kendini ifade etmesine olanak sağlanmalıdır.:** Bireyin duygu, düşünce, ilgi ve ihtiyaçlarını özgürce ifade edebilmesi, onu doğru ve kapsamlı biçimde tanımayı destekler. Bu ifade doğrudur.

IV. **Bireyi tanıma süreci sonuç odaklı kısa bir değerlendirme olmalıdır.:** Bireyi tanıma kısa süreli ve yalnızca sonuç odaklı bir işlem değildir; süreklilik gerektiren kapsamlı bir süreçtir. Bu ifade yanlıştır.

**Cevap: B**

**26.** İlgi envanterlerinin sonuçları, bireyin yanıt verme biçiminden, envanterin niteliğinden ve uygulama koşullarından etkilenebilir. Bireyin envanteri dürüst ve samimi biçimde yanıtlaması, ölçme aracının güncel ve kültürel bağlama uygun olması, bireyin yanıtlamaya yönelik motivasyonunun düşük olması ve envanterin uzunluğu nedeniyle yorgunluk yaşaması sonuçların geçerliliğini ve güvenilirliğini etkileyebilir. **Bu nedenle dört öncülün tamamı dikkate alınmalıdır.**

I. **Bireyin envanteri yanıtlarken dürüst ve samimi olması:** Bireyin ilgi alanlarını gerçeğe uygun biçimde belirtmesi, elde edilen sonuçların geçerliliğini etkiler. Samimi olmayan yanıtlar bireyin gerçek ilgilerini yansıtmayabilir.

II. **Envanterin güncel ve kültürel bağlama uygun olması:** Envanterin bireyin yaşadığı kültürel ve toplumsal koşullara uygun olması, ölçme sonuçlarının geçerliliğini destekler. Güncelliğini yitirmiş veya kültürel açıdan uygun olmayan araçlar yanıltıcı sonuçlar verebilir.

III. **Bireyin envanteri tamamlama motivasyonunun düşük olması:** Bireyin envanteri önemsememesi, gelişigüzel veya dikkatsiz yanıtlar vermesine yol açabilir. Bu durum sonuçların geçerliliğini ve tutarlılığını olumsuz etkileyebilir.

IV. **Envanterin uzun ve karmaşık olması nedeniyle bireyin yorulması:** Yorgunluk ve dikkat azalması, bireyin yanıtlarını olumsuz etkileyerek ölçme sonuçlarının güvenilirliğini ve geçerliliğini düşürebilir.

**Cevap: E**

**27.** Sevgi Hanım'ın kullandığı değerlendirme aracı, çocuğa tamamlanmamış öyküler sunulması ve çocuğun bu öyküleri kendi çağrışımları doğrultusunda tamamlamasının istenmesi bakımından **Louisa Düss Psikanalitik Öykü Testi** ile örtüşmektedir. Test, psikanalitik kuram temelinde geliştirilmiş projektif bir tekniktir. Öykülerde ayrılma-bireyleşme, ödipal çatışma, saldırganlık, korku ve kastrasyon kaygısı gibi temalar ele alınır. Çocuğun verdiği yanıtların bu temalarla ilişkili olası çatışma ve kaygıları yansıtabileceği varsayılır.

**A)** **Louisa Düss Psikanalitik Öykü Testi:** Çocuğa yarım bırakılmış öyküler anlatılır ve öykünün devamını tamamlaması istenir. Testin klasik biçimi **10 tamamlanmamış öyküden** oluşur. Öyküler, psikanalitik gelişim kuramıyla ilişkilendirilen çatışma temalarını içerir. Soru daki bilinçdışı çatışmaları ve gelişimsel kaygıları öykü tamamlama yoluyla değerlendirme uygulaması bu testle eşleşmektedir. Soruda sekiz öyküden söz edilmesi, testin klasik uygulamasındaki öykü sayısıyla tam olarak örtüşmemektedir; ancak testin tanımlayıcı yöntemi ve kuramsal içeriği A seçeneğini işaret etmektedir.

**B)** **Çocuklar İçin Algılama Testi:** CAT, çocuklara yönelik tematik algı testidir. Klasik CAT'ta çocuklara hayvan figürlerinin yer aldığı **10 resim** gösterilir ve resimlerde neler olduğu hakkında hikâye anlatmaları istenir. Uyaran tamamlanmamış sözel öyküler değil, resimlerdir.

**C)** **Tematik Algı Testi:** TAT, Murray tarafından geliştirilen projektif bir testtir. Bireye belirsiz, kişiler arası ilişkileri veya duygusal durumları içeren resimler gösterilir; bireyden resimlere ilişkin hikâyeler oluşturması istenir. Öykü tamamlama yerine resimden hikâye oluşturma yöntemi kullanılır.

**D)** **Resim Yorumlama Testi:** Bu ad, tek başına belirli ve standart bir testin açık tanımlayıcısı değildir. Resim çizme ya da resimleri yorumlama temelli projektif değerlendirme yöntemlerini çağrıştırır. Soru daki yarım bırakılmış sözel öyküleri tamamlama uygulamasıyla örtüşmez.

**E)** **Rorschach Mürekkep Lekesi Testi:** Rorschach Testi'nde bireye **10 simetrik mürekkep lekesi** sunulur ve bunlarda ne gördüğü sorulur. Yanıtlar, algısal özellikler ve standart puanlama sistemleri çerçevesinde değerlendirilir. Öykü tamamlama yöntemi kullanılmaz.

**Cevap: A**

**28.** **"Kimdir Bu?" tekniği,** özellikle grup dinamiklerini anlamak ve bireyleri tanımak amacıyla kullanılan sosyometrik bir yöntemdir. Bu teknik, bir grup içindeki üyelerin birbirleri hakkındaki algılarını, birbirlerini hangi özelliklerle tanıdıkları ve genel izlenimlerini ortaya çıkarmayı hedefler.

Tablo incelendiğinde beş numaralı davranış için en fazla anılan öğrencinin **Hasan olduğu,** grupta diğer öğrenciler arasında en fazla anılan öğrencinin **Buket olduğu** ve kendisine ilişkin algısı ve diğerlerinin onun hakkındaki değerlendirmeleri arasında tam tutarlılık görülen öğrencinin **Meral olduğu görülmektedir.** Tüm öncüller doğrudur.

**Cevap: E**

**29.** Esin Hanım, Candaş'ın sınıf ortamındaki davranışlarını gözlemlemiş ve kalemini ısırma, parmaklarıyla oynama, yönergeleri takip etmekte zorlanma gibi davranışlardan hareketle doğrudan DEHB ön tanısı koymuştur. Ancak **gözlem tek başına psikolojik tanı koymak için yeterli değildir.** Gözlenen davranışlar farklı nedenlerden kaynaklanabilir. Psikolojik danışmanın gözlem sonuçlarını kesin bir tanıya dönüştürmeden, nesnel veriler doğrultusunda değerlendirmesi gerekir.

**A)** **Gözlemi sadece sınıf ortamıyla sınırlı tutması:** Farklı ortamlarda gözlem yapılması bireyi daha kapsamlı tanımayı sağlar. Ancak temel hata bu değildir.

**B)** **Gözlemlediği davranışları kesin bir psikolojik tanıya dönüştürmesi:** Gözlem, bireyin davranışlarını tanımaya yönelik bir bilgi toplama tekniğidir; tek başına kesin psikolojik tanı koyma aracı değildir. Esin Hanım'ın gözlem bulgularından doğrudan DEHB tanısına yönelmesi temel hatadır.

**C)** **Gözlem sırasında nesnel kayıtlar tutmak yerine subjektif yorumlar yapması:** Nesnel kayıtlar gözlemin bilimsel niteliğini artırır. Ancak öncülde kayıt tutulmadığı açıkça belirtilmemiştir. Temel hata doğrudan tanıya yönelmektir.

**D)** **Gözlem öncesinde veli ve öğretmenle yeterli ön görüşme yapmaması:** Ön görüşmeler gözlem sürecini destekleyebilir. Ancak öncülde bu görüşmelerin yapılmadığına ilişkin bilgi verilmemiştir.

E) **Gözlemlenen davranışların sıklığı ve yoğunluğu hakkında yeterli veri toplamaması:** Davranışların sıklık, süre ve yoğunluk açısından değerlendirilmesi önemlidir. Ancak soruda temel hata, gözlem bulgularını doğrudan psikolojik tanıya dönüştürmesidir.

**Cevap: B**

**30.** **Otobiyografi tekniğinde birey,** kendi yaşam öyküsünü yazılı olarak anlatır. Bu anlatımın değerlendirilmesinde bireyin yaşamındaki önemli olaylara yüklediği anlam, kendini ne ölçüde tanıdığı ve içgörü düzeyi gibi özellikler incelenir. Ancak bu tekniğin uygulanmasında **bireyin yazılı anlatım becerisi**, kendisini ifade etme yeterliliğini sınırlayabilir. Yazılı anlatım becerisi yetersiz olan bir birey, yaşantılarını ve duygularını derinlemesine ifade edemeyebilir. Bu durum, değerlendirme sonuçlarının bireyin gerçek özelliklerini tam olarak yansıtmasını engelleyebilir.

A) **Anlatımın olay örgüsüne uygun ve kronolojik sırada ilerleyip ilerlemediği:** Yaşam öyküsünün düzeni ve kronolojik akışı değerlendirmede dikkate alınabilir. Ancak bu, tekniğin temel sınırlılığı değildir.

B) **Kişinin kendisini yüzeysel mi, derinlemesine mi ifade ettiğinin değerlendirilmesi:** Bireyin kendini ifade etme düzeyi, içgörü ve kendini tanıma açısından değerlendirilir. Bu, tekniğin değerlendirme boyutlarından biridir.

C) **Kasıtlı olarak yanıltıcı bilgi verip vermediğinin fark edilmesi:** Bireyin bilinçli olarak yanlış bilgi vermesi, otobiyografinin doğruluğunu etkileyebilir. Ancak soruda aranan temel sınırlılık bu değildir.

D) **Yaşamındaki önemli olaylara ne derece anlam yüklediğinin incelenmesi:** Bireyin yaşantılarına yüklediği anlam, kendilik farkındalığı ve içgörü açısından önemlidir. Bu, tekniğin değerlendirme ölçütlerinden biridir.

E) **Bireyin yazılı anlatım becerisinin kendini ifade etmesi için yetersiz olması:** Otobiyografi yazılı anlatıma dayandığından, yazma becerisi yetersiz olan birey kendisini gerektiği gibi ifade edemeyebilir. Bu durum tekniğin önemli bir sınırlılığıdır.

**Cevap: E**

**31.** Samet'in ilgi ve yetenek testleriyle örtüşmeyen bir mesleğe yönelmesi ve bu kararının nedenini açıkça ifade edememesi üzerine Nadir Bey, öğrencinin aile geçmişini incelemektedir. Aile üyelerinin mesleklerini, önemli yaşam olaylarını, ilişkisel dinamiklerini ve kuşaklar boyunca tekrarlayan örüntülerini sistematik biçimde değerlendirmesi, **genogram tekniğinin** kullanıldığını göstermektedir. **Genogram, aile yapısını ve aile üyeleri arasındaki ilişkileri kuşaklar arası örüntülerle birlikte incelemeye olanak sağlar.**

A) **Vak'a incelemesi:** Bireyin gelişimsel, sosyal, akademik ve psikolojik özelliklerinin farklı bilgi kaynaklarından kapsamlı biçimde incelenmesidir. Aile geçmişi de incelenebilir; ancak kuşaklar arası aile örüntülerinin sistematik olarak gösterilmesi genogramın ayırt edici özelliğidir.

B) **Yapılandırılmış görüşme:** Önceden hazırlanmış soruların belirli bir sıra ve standart doğrultusunda bireye yöneltilmesidir. Soruda yapılandırılmış bir görüşme uygulaması belirtilmemiştir.

C) **Sosyal atom ölçeği:** Bireyin sosyal çevresindeki önemli kişileri ve bu kişilerle olan yakınlık ya da uzaklık ilişkilerini belirlemeye yönelik bir tekniktir. Aile üyelerinin kuşaklar boyunca mesleki ve ilişkisel örüntülerini inceleme amacıyla kullanılmaz.

D) **Sosyogram:** Bir grup içindeki kişiler arası seçimleri, kabul ve reddedilme ilişkilerini grafiksel olarak gösterir. Soruda grup içi sosyal ilişkiler değil, aile geçmişi ele alınmaktadır.

E) **Genogram:** Aile üyelerini, aile yapısını, ilişkisel dinamikleri, önemli yaşam olaylarını ve kuşaklar boyunca tekrarlayan örüntüleri sembollerle göstererek sistematik biçimde inceleyen bireyi tanıma tekniğidir. Samet'in meslek seçiminin aile geçmişiyle bağlantısını anlamak için Nadir Bey'in kullandığı teknik budur.

**Cevap: E**

**32.** Burçin'in başka bir grup üyesinin anlatımı sırasında geçmişte yaşadığı kardeş kaybını hatırlaması ve uzun süredir bastırdığı duygularını gözyaşlarıyla birlikte ifade etmesi, **katarsis** iyileştirici faktörünü ön plana çıkarmaktadır. **Yalom'a göre katarsis, bireyin bastırılmış ya da yoğun duygularını grup ortamında ifade ederek duygusal boşalım yaşamasıdır**. Grup liderinin Burçin'e duygularını ifade etmesi için alan tanıması ve üyelerin empatik tepkileri, bu duygusal dışavurumu desteklemektedir.

**A)** **Umut aşılama:** Grup üyelerinin iyileşmenin mümkün olduğunu görerek geleceğe yönelik umut geliştirmesidir. Burçin'in bastırılmış duygularını ifade etmesi bu faktörün temel göstergesi değildir.

**B)** **Katarsis:** Bireyin yoğun veya bastırılmış duygularını ifade ederek duygusal boşalım yaşamasıdır. Burçin'in kardeş kaybıyla ilgili bastırdığı duyguları gözyaşlarıyla ve sözel olarak ifade etmesi katarsise örnektir.

**C)** **Grup bağlılığı:** Grup üyelerinin birbirlerine güven, kabul ve aidiyet duygusu geliştirmesidir. Empatik tepkiler grup bağlılığını desteklese de olayda temel olarak duygusal boşalım ön plana çıkmaktadır.

**D)** **Sosyal öğrenme:** Grup üyelerinin birbirlerini gözlemleyerek yeni davranışlar, baş etme yolları ve kişiler arası beceriler öğrenmesidir. Burçin'in yaşadığı temel süreç gözlem yoluyla öğrenme değildir.

**E)** **Özgecilik:** Bireyin diğer grup üyelerine yardım ederek, destek sağlayarak ve onların iyiliğine katkıda bulunarak kendisini yararlı hissetmesidir. Burçin'in duygularını ifade etmesi özgecilik kapsamında değerlendirilmez.

**Cevap: B**

**33.** Öğretmen, Elif'in yanlış cevap vermesi sonucunda sınıf içinde uyarılmasının onda yarattığı **utanç duygusunu** ve bu olayın derse katılım isteğini azaltmasını fark etmelidir. Elif, yaşadığı olayın ardından herkesin kendisine baktığını hissettiğini ve tekrar söz almak istemediğini belirtmektedir. Öğretmenin, öğrencinin duygusunu ve yaşadığı deneyimin davranışına etkisini birlikte ifade etmesi, Elif'in anlaşıldığını hissetmesini sağlar. Bu tepki **duygu yansıtma ve içerik yansıtma** özellikleri taşır.

**A)** **Sınıf içinde uyarılman seni mahcup hissettirmiş ve bu yüzden derse katılma isteğin azalmış gibi görünüyor:** Öğretmen, Elif'in yaşadığı **mahcubiyet duygusunu** ve bu duygunun derse katılımına etkisini yansıtmaktadır. Öğrencinin duygu ve yaşantısını doğru biçimde ifade ederek anlaşıldığını hissetmesini sağlar.

**B)** **Hata yapmak öğrenmenin bir parçasıdır, bunu büyütmemen gerekir:** Öğretmen, öğrencinin duygusunu yansıtmak yerine öğüt vermekte ve yaşadığı duyguyu küçümseyebilmektedir.

**C)** **Amacım seni utandırmak değildi, sadece doğruyu göstermek istedim:** Öğretmen kendi niyetini açıklamakta ve öğrencinin yaşadığı duygudan uzaklaşmaktadır. Bu tepki öğrencinin anlaşılma ihtiyacını karşılamaz.

**D)** **Sınıfta yapılan hatalara alışman gerekiyor, bu çok normal:** Öğretmen, öğrencinin duygusunu anlamaya çalışmak yerine onu alışmaya yönlendirmektedir. Bu tepki öğüt verme ve duyguyu geçiştirme niteliğindedir.

**E)** **Bir dahaki sefere daha dikkatli olursan böyle bir durum yaşamazsın:** Öğretmen çözüm önerisi sunmakta ve öğrencinin yaşadığı duyguyu ele almamaktadır. Ayrıca sorumluluğu öğrencinin dikkatine yüklemektedir.

**Cevap: A**

**34.** Grup liderinin Gül'ün geleceğe yönelik kaygısını, bu kaygının altında bulunabilecek olası bir psikolojik dinamikle ilişkilendirmesi **"yorumlama" terapötik becerisidir.** Yorumlama, danışanın **geçmiş yaşantıları, güncel duygu ve düşünceleri ile davranışları arasında bağlantılar kurarak** yaşantılarının altında bulunabilecek olası nedenleri ve anlamları fark etmesine yardımcı olmayı amaçlar. D seçeneğinde lider, Gül'ün geleceğe yönelik kaygısını **kontrolü kaybetme korkusuyla** ilişkilendirmekte ve geçmişte benzer belirsizliklerle nasıl başa çıktığını sorgulamaktadır. Böylece Gül'ün **geçmiş yaşantıları ile şimdiki kaygısı arasındaki olası ilişkiyi** fark etmesi ve içgörü kazanması hedeflenmektedir.

**A)** **Gelecekle ilgili kaygıların hakkında konuşmak iyi gelecektir. Seni dinliyoruz.: Cesaretlendirme ve destek verme** işlevi taşıyan bir tepkidir. Cesaretlendirme, danışanın kendisini ifade etmeyi sürdürmesini teşvik etmeyi; destek verme ise danışana **kabul edildiğini, dinlendiğini ve yalnız olmadığını** hissettirmeyi amaçlar. Lider, Gül'ün anlatımını sürdürmesini desteklemektedir. Ancak kaygının altında yatan olası nedenleri açıklamaya çalışmadığı için **yorumlama değildir.**

**B)** **Bu kaygılarını daha somut bir şekilde ifade edebilir misin? Gelecekte tam olarak ne olmasından endişeleniyorsun?: Somutlaştırma ve açıklığa kavuşturma** becerileridir. Somutlaştırma, danışanın **genel ve belirsiz ifadelerini belirli düşünceler, olaylar ve yaşantılar düzeyine indirmesini** sağlar. Açıklığa kavuşturma ise danışanın ne anlatmak istediğinin **daha açık ve anlaşılır hâle getirilmesini** amaçlar. Lider, Gül'ün geleceğe ilişkin kaygısının içeriğini netleştirmeye çalışmaktadır.

**C)** **Grupta gelecekle ilgili benzer kaygıları olan başka üyelerimiz var mı?:** Yalom'un **"evrensellik" terapötik faktörüdür.** Evrensellik, grup üyelerinin **kendi sorunlarının ve duygusal yaşantılarının yalnızca kendilerine özgü olmadığını**, diğer üyelerin de benzer sorunlar yaşayabildiğini fark etmeleridir. Bu farkındalık, kişinin **yalnızlık, yabancılaşma ve kendisini diğerlerinden farklı görme duygularını azaltır.** Lider, Gül'ün yaşadığı kaygının başka üyeler tarafından da deneyimlenebileceğini fark etmesini sağlamaya çalışmaktadır.

**D)** **Belki de bu kaygının altında yatan, kontrolü kaybetme korkusu olabilir mi? Geçmişte benzer belirsizliklerle nasıl başa çıktığını hatırlıyor musun?: Yorumlama** becerisidir. Yorumlama, danışanın **geçmiş yaşantıları ile güncel duygu, düşünce ve davranışları arasında bağlantı kurarak** bunların altında bulunabilecek olası nedenleri ve anlamları ortaya koymasına yardımcı olmaktır. Lider, Gül'ün geleceğe ilişkin kaygısını **kontrolü kaybetme korkusuyla** ilişkilendirmektedir. Ayrıca geçmişte benzer belirsizlikler karşısında nasıl başa çıktığını sorgulayarak **geçmiş yaşantılarının bugünkü kaygısıyla ilişkisini** incelemesini sağlamaktadır. Böylece Gül'ün **mevcut duygusal tepkisinin olası nedenlerini fark etmesi ve içgörü kazanması** hedeflenmektedir.

**E)** **Bu belirsizlik hissinin seni endişelendirmesi çok doğal. Gelecek her zaman biraz bilinmezdir.: Normalleştirme** becerisidir. Normalleştirme, danışanın yaşadığı duygu ve tepkilerin belirli koşullar altında **anlaşılabilir ve olağan olduğunu** ifade etmektir. Böylece danışanın yaşadığı duyguyu **anormal veya yalnızca kendisine özgü bir durum olarak değerlendirmesinin** önüne geçilmesi amaçlanır. Lider, geleceğin belirsizliği karşısında kaygı yaşamanın doğal olduğunu belirterek **Gül'ün duygusunu normalleştirmektedir.**

**Cevap: D**

**35.** Grup üyelerinin kendi yaşantılarını paylaşma konusunda zorlanmaları, paylaşımların yüzeysel kaldığını düşünmeleri ve grup sürecindeki rahatsızlıklarını dile getirmeleri **"geçiş evresinin"** temel özellikleriyle örtüşmektedir. Bu evrede üyeler, grupta kendilerini açma konusunda çekingenlik yaşayabilir; güven, direnç, çatışma ve grup içindeki beklentiler belirginleşebilir. Grup lideri, üyelerin yaşadıkları güçlükleri ifade etmelerini sağlayarak bu sorunların üzerinde çalışılmasına yardımcı olur.

**A)** **Başlangıç:** Grubun amaçlarının, kurallarının ve işleyişinin tanıtıldığı; üyelerin birbirlerini tanımaya ve güven oluşturmaya başladıkları evredir. Üyeler genellikle temkinli ve çekingen davranabilir.

**B)** **Eylem:** Grup üyelerinin kendilerini daha derinlemesine açtıkları, sorunları üzerinde yoğun biçimde çalıştıkları ve kişiler arası etkileşimlerin belirginleştiği evredir. Üyeler arasında anlamlı geri bildirimler ve terapötik çalışmalar gerçekleşir.

**C)** **Geçiş: Güven oluşturma, direnç, çekingenlik, kaygı ve kendini açma konusundaki güçlüklerin** belirginleştiği evredir. Ali'nin kendisini diğer üyeler kadar açık ifade edemediğini belirtmesi ve Burcu'nun paylaşımların yüzeysel kaldığını düşünmesi, grubun bu evresinde karşılaşılabilecek özelliklerdir.

**D)** **Sonlandırma:** Grup çalışmalarının tamamlanmaya yaklaştığı; üyelerin kazanımlarını değerlendirdiği, ayrılık duygularını ele aldığı ve grup sonrasına yönelik planlar yaptığı evredir.

**E)** **Hazırlık:** Grup başlamadan önce üyelerin seçilmesi, ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, amaçların belirlenmesi ve grup sürecine yönelik hazırlıkların yapılması aşamasıdır.

**Cevap: C**

**36.** Grup üyelerinin temel sorun alanlarının benzer olması, grup oluştururken tek başına yeterli bir ölçüt değildir. Üyelerin **kişilik özellikleri, mizaçları ve davranış örüntüleri** de grup içi etkileşimi etkiler. Bu özelliklerin dikkate alınmaması, üyeler arasında çatışmaların artmasına, bazı üyelerin kendilerini ifade etmekte zorlanmasına ve grup atmosferinin gerginleşmesine neden olabilir.

**A)** **Üyelerin eğitim geçmişlerini:** Eğitim geçmişi, üyelerin öğrenim düzeyleri ve akademik deneyimleriyle ilgilidir. Grup oluştururken dikkate alınabilir; ancak verilen durumda tartışmaların ve çekingenliğin temel nedeni olarak belirtilmemiştir.

**B)** **Üyelerin kültürel kökenlerini:** Kültürel köken, üyelerin değerlerini, normlarını, iletişim biçimlerini ve dünyayı algılama şekillerini etkileyebilir. Kültürel farklılıklar grup etkileşimini etkileyebilse de soruda özellikle mizaç ve davranış örüntülerindeki farklılıklar vurgulanmaktadır.

**C)** **Üyelerin travmatik yaşantılarını:** Travmatik yaşantılar, bireylerin duygusal tepkilerini ve kişiler arası ilişkilerini etkileyebilir. Ancak soruda üyelerin travma öykülerine ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir.

**D)** **Üyelerin sosyal destek sistemlerini:** Sosyal destek sistemleri, bireyin aile, arkadaş ve yakın çevresinden aldığı desteği ifade eder. Grup sürecinde önem taşıyabilir; ancak verilen çatışma ve çekingenlik örüntülerini doğrudan açıklayan temel faktör değildir.

**E)** **Üyelerin temel kişilik özelliklerini: Doğru seçenektir.** Kişilik özellikleri, bireylerin kişiler arası ilişkilerdeki tutumlarını, iletişim biçimlerini, çatışmalara verdikleri tepkileri ve kendilerini açma düzeylerini etkiler. Grup üyelerinin kişilik özellikleri arasındaki belirgin farklılıkların dikkate alınmaması, grup içinde uyumsuz etkileşimlere, çatışmalara ve bazı üyelerin aşırı çekingen davranmasına zemin hazırlayabilir.

**Cevap: E**

**37.** Yeni ebeveynlerin bebek bakımıyla ilgili deneyimlerini paylaşmaları, karşılaştıkları güçlüklerde birbirlerine duygusal ve pratik destek sunmaları **"destek grubunun"** temel özellikleridir. Bu gruplarda amaç, üyelerin yaşadıkları süreçte yalnız olmadıklarını fark etmeleri, deneyimlerini paylaşmaları ve birbirlerinden destek almalarıdır. **Grup liderinin üyelerin durumlarını değiştirmeye çalışmaması, grubun destek odaklı yapısıyla örtüşmektedir.**

**A)** **Terapi grubu:** Üyelerin psikolojik sorunları üzerinde çalışmayı, duygusal ve davranışsal değişim sağlamayı amaçlayan gruplardır. Grup lideri terapötik müdahaleler gerçekleştirir.

**B)** **Destek grubu: Benzer yaşam deneyimlerine veya ortak güçlük alanlarına sahip bireylerin bir araya gelerek duygusal destek, deneyim paylaşımı ve karşılıklı yardım sağladıkları gruplardır.** Üyeler, yaşadıkları güçlüklerle başa çıkabilmek için birbirlerine destek sunarlar. Yapılandırılmış bir gündemin bulunması zorunlu değildir. Soruda yeni ebeveynlerin deneyim paylaşmaları ve birbirlerine duygusal ve pratik yardım sağlamaları bu grup türünü göstermektedir.

**C)** **Kendine yardım grubu: Benzer sorunlar yaşayan bireylerin, profesyonel bir grup lideri olmaksızın, kendi deneyimlerinden yararlanarak birbirlerine destek oldukları gruplardır.** Bu gruplar üyelerin kendileri tarafından oluşturulur, yönetilir ve sürdürülür. Üyeler karşılıklı deneyim paylaşımı yoluyla sorunlarıyla baş etmeye çalışırlar.

**D)** **Psiko-eğitim grubu:** Üyelerin belirli bir konu hakkında bilgi ve beceri kazanmalarını amaçlayan, genellikle yapılandırılmış bir program ve gündem doğrultusunda yürütülen gruplardır. Bebek bakımı konusunda sistematik bilgi ve beceri öğretimi ön planda olsaydı bu grup türü düşünülebilirdi.

**E)** **Konsültasyon grubu:** Bir kişi, kurum veya meslek elemanının karşılaştığı sorunları çözmesine yardımcı olmak amacıyla uzman görüşü ve danışmanlık sunulan gruplardır. Temel amaç, konsültasyon alan kişinin veya kurumun işleyişini geliştirmektir.

**Cevap: B**

**38.** **I.** **öncülde** Ayşe'nin arkadaşlarıyla iletişim kurmakta çekinmesi, sosyal kaygı yaşaması, güven sorunları ve akademik katılımının olumsuz etkilenmesi söz konusudur. Bu güçlüklerin bireyin duygu, düşünce ve davranışları çerçevesinde derinlemesine ele alınması gerektiğinden **bireysel psikolojik danışma** hizmeti uygundur.

**II.** **öncülde** öğrencilerin etkili ders çalışma yöntemleri, zaman yönetimi ve sınav stratejileri konusunda bilgi ve beceri kazanmaları amaçlanmaktadır. Belirli bir psikolojik sorun üzerinde terapötik çalışma yürütülmeden, öğrencilere gelişimsel ve eğitsel konularda bilgi sunulması ve beceri kazandırılması **grup rehberliği** hizmetinin kapsamındadır.

**III.** **öncülde** aile içi şiddete maruz kalmış veya tanık olmuş öğrencilerin travmatik yaşantılarının etkileri, duygusal güçlükleri ve baş etme becerileri üzerinde çalışılması amaçlanmaktadır. Üyelerin psikolojik yaşantılarının ele alınması, duygularını ifade etmelerinin desteklenmesi ve psikolojik iyilik hâllerinin geliştirilmesi **grupla psikolojik danışma** hizmetinin kapsamındadır.

**Cevap: B**

**39.** Mutlu'nun başkalarına yardım etme ve onların iyiliğini gözetme yönündeki ifadeleri **mesleki değerleri**; Kaan'ın elektronik eşyaları tamir etme, karmaşık şemaları çözme ve bir şeyin nasıl çalıştığını anlama konusundaki ifadeleri **yetenekleri**; Selin'in farklı kültürleri tanımaya, yeniliklere ve dinamik çalışma ortamlarına yönelik ifadeleri ise **ilgilerini** ortaya koymaktadır.

**A)** **Değer – Yetenek – İlgi:** Mutlu'nun ifadeleri değer, Kaan'ın ifadeleri yetenek, Selin'in ifadeleri ilgi faktörünü göstermektedir. Üç öğrencinin meslek seçiminde etkili olan faktörler doğru sıralanmıştır.

**B)** **Yetenek – İlgi – Değer:** Mutlu'nun başkalarının iyiliğini önemsemesi yetenek değil, değerdir. Kaan'ın elektronik sistemleri çözmekte başarılı olması ilgi değil, yetenek göstergesidir. Selin'in keşfetme ve yenilik arayışı değer değil, ilgi alanıyla ilişkilidir. Sıralama yanlıştır.

C) **İlgi – Değer – Yetenek:** Mutlu'nun yardım etme yönelimi ilgi olarak değil, başkalarının iyiliğini önemseme biçimindeki değer olarak değerlendirilir. Kaan'ın ifadeleri değer değil, yetenek göstergesidir. Selin'in ifadeleri ise yetenekten ziyade ilgi alanlarını yansıtır. Sıralama yanlıştır.

D) **Değer – İlgi – Yetenek:** Mutlu'nun ifadeleri değer faktörünü doğru yansıtmaktadır. Ancak Kaan'ın karmaşık şemaları çözebilmesi ve elektronik eşyaları tamir edebilmesi ilgiden çok yetenek; Selin'in yenilik ve keşif arayışı ise yetenekten çok ilgi faktörüdür. Sıralama yanlıştır.

E) **Yetenek – Değer – İlgi:** Selin'in ifadeleri ilgi faktörünü doğru yansıtmaktadır. Ancak Mutlu'nun başkalarının iyiliğini önemsemesi yetenek değil değer; Kaan'ın karmaşık şemaları çözebilmesi ise değer değil yetenek göstergesidir. Sıralama yanlıştır.

**Cevap: A**

**40.** **Sosyal bilişsel kariyer** kuramında **kendini yetkin görme beklentisi**, bireyin belirli bir kariyer alanındaki görevleri başarıyla yerine getirebileceğine ilişkin inancıdır. **Sonuç beklentisi**, bireyin gerçekleştireceği davranışların sonucunda hangi kazanımları elde edeceğine ilişkin öngörüsüdür. **Kişisel hedefler** ise bireyin ulaşmak istediği kariyer amaçlarını ve bu amaçlara yönelik planlarını ifade eder.

I. **Ezgi'nin** yazılım mühendisliği alanında başarılı olabilecek akademik donanıma ve problem çözme becerisine sahip olduğunu düşünmesi, **kendini yetkin görme beklentisidir.** Ezgi, ilgili alandaki görevleri başarıyla yerine getirebileceğine inanmaktadır.

II. **Aras'ın** uluslararası ilişkiler bölümünü bitirmesi sonucunda kamuda prestijli bir pozisyonda çalışabileceğini düşünmesi, **sonuç beklentisidir.** Aras, eğitim davranışının kendisine sağlayacağı olası sonucu öngörmektedir.

III. **Nisa'nın** çocuk gelişimi alanında çalışabilmek için ilgili bölüme yerleşmeyi ve staj yapmayı planlaması, **kişisel hedeflerdir.** Nisa, ulaşmak istediği kariyer amacı doğrultusunda somut hedefler ve planlar belirlemektedir.

A) **Kendini yetkin görme beklentisi – Sonuç beklentisi – Kişisel hedefler:** Üç öğrencinin ifadeleri kuramdaki kişisel belirleyicilerle doğru sırada eşleştirilmiştir.

B) **Sonuç beklentisi – Kişisel hedefler – Kendini yetkin görme beklentisi:** Ezgi'nin başarabileceğine ilişkin inancı sonuç beklentisi değil, kendini yetkin görme beklentisidir. Aras'ın beklediği kazanım kişisel hedef değil, sonuç beklentisidir. Nisa'nın planları ise yetkinlik inancı değil, kişisel hedeflerdir.

C) **Kişisel hedefler – Kendini yetkin görme beklentisi – Sonuç beklentisi:** Ezgi'nin ifadesi kişisel hedefleri değil, yetkinlik inancını; Aras'ın ifadesi yetkinlik inancını değil, sonuç beklentisini; Nisa'nın ifadesi ise sonuç beklentisini değil, kişisel hedefleri yansıtmaktadır.

D) **Sonuç beklentisi – Kendini yetkin görme beklentisi – Kişisel hedefler:** Nisa'nın ifadesi kişisel hedeflerle doğru eşleştirilmiştir. Ancak Ezgi'nin ifadesi sonuç beklentisi değil, kendini yetkin görme beklentisi; Aras'ın ifadesi ise kendini yetkin görme beklentisi değil, sonuç beklentisidir.

E) **Kendini yetkin görme beklentisi – Kişisel hedefler – Sonuç beklentisi:** Ezgi'nin ifadesi kendini yetkin görme beklentisiyle doğru eşleştirilmiştir. Ancak Aras'ın prestijli bir pozisyon elde edeceğine ilişkin öngörüsü kişisel hedef değil, sonuç beklentisidir. Nisa'nın planları da sonuç beklentisi değil, kişisel hedeflerdir.

**Cevap: A**

**41.** **Holland'ın Mesleki Kişilik Kuramı'nda** bireyin ilgi ve kişilik özellikleri altı temel tipe ayrılır: gerçekçi, araştırıcı, sanatsal, sosyal, girişimci ve geleneksel. Rüzgar'ın özellikleri incelendiğinde yardım etme ve rehberlik etme yönelimi **sosyal**, teknik cihazlarla çalışma ve onarım yapma yönelimi **gerçekçi**, özgürlük ve yaratıcılık arayışı ise **sanatsal** kişilik tipini yansıtmaktadır.

**I.** **Sosyal ilişkilerde güçlüdür, yardım etmeyi sever ve rehberlik etmekten keyif alır.: Sosyal kişilik tipidir.** Sosyal tipler insanlarla iletişim kurmayı, yardım etmeyi, eğitmeyi, yönlendirmeyi ve rehberlik etmeyi severler. İnsan ilişkileri ve kişiler arası etkileşim bu tipin temel özellikleridir.

**II.** **Teknik cihazlarla çalışmayı, onarım ve bakım işlerini sever.: Gerçekçi kişilik tipidir.** Gerçekçi tipler araç gereçlerle, makinelerle ve teknik sistemlerle çalışmayı tercih ederler. Somut, uygulamalı ve el becerisi gerektiren işlere yönelirler.

**III.** **Kendi kurallarını koyabildiği, özgürlük içeren ortamlarda üretken olmayı sever; kalıplara uymaz.: Sanatsal kişilik tipidir.** Sanatsal tipler özgünlüğe, yaratıcılığa ve bağımsızlığa önem verirler. Geleneksel kuralların ve kalıpların sınırlayıcı olduğu ortamlardan hoşlanmayabilirler.

**Cevap: B**

**42.** **Super'in Benlik Kuramı'na** göre kariyer gelişimi, bireyin benlik kavramını mesleki rollerle ilişkilendirmesi ve zaman içinde geliştirmesiyle ilerler. İlkokul 4. sınıf öğrencileri, yaklaşık 9-10 yaşlarında olduklarından **büyüme evresinde** yer alırlar. Bu evrede **fantezi, ilgi ve kapasite alt dönemleri** bulunur. Çocukların meslekleri tanımaları, hayal kurmaları, ilgilerini keşfetmeleri ve mesleklerle ilgili farkındalık kazanmaları beklenir. Ancak henüz uzun vadeli, gerçekçi kariyer planları oluşturmaları gelişimsel açıdan uygun değildir.

**A)** **Öğrencilerin hayal ettikleri meslekleri çizmeleri ve sınıfla paylaşmaları:** Büyüme evresinin fantezi alt dönemiyle uyumludur. Çocukların hayal ettikleri meslekleri ifade etmeleri, mesleki benlik kavramlarının gelişimini destekler.

**B)** **Meslekleri hayvan karakterleri veya oyun figürleriyle eşleştirme etkinliği:** Çocukların oyun yoluyla meslekleri tanımalarını ve mesleki farkındalık kazanmalarını sağlar. Büyüme evresine uygun bir etkinliktir.

**C)** **Ailelerinin yaptığı işleri anlatmaları ve mesleklerle ilgili hikâyeler dinlemeleri:** Çocukların yakın çevrelerindeki meslekleri tanımalarını, meslekler hakkında bilgi edinmelerini ve mesleki dünyaya ilişkin farkındalıklarını artırmalarını sağlar.

**D)** **10 yıl sonraki kariyer hedeflerini belirleyerek kariyer planı yazmaları:** Bu etkinlik, çocuklardan geleceğe yönelik **uzun vadeli ve sistematik kariyer planlaması** yapmalarını beklemektedir. Super'in kuramında bu tür planlama, büyüme evresindeki çocukların gelişimsel özellikleriyle örtüşmez. Dolayısıyla programda yer alması beklenmeyen etkinliktir.

**E)** **Mesleklere yönelik ilgilerini yansıttıkları yaratıcı drama çalışmaları:** Çocukların mesleklere ilişkin ilgilerini keşfetmelerine ve farklı mesleki rolleri deneyimlemelerine olanak sağlar. Büyüme evresinin ilgi ve fantezi özellikleriyle uyumludur.

**Cevap: D**

**43.** **Godfredson'un kuramına göre** bireyler mesleki tercihlerini geliştirirken **meslekleri daraltma** ve **uzlaşma** süreçlerinden geçerler. Daraltma sürecinde birey, kendisine uygun görmediği meslekleri mesleki seçenekleri arasından çıkarır. Uzlaşma sürecinde ise ulaşmak istediği meslek ile mevcut koşulları arasında bir denge kurarak tercihlerini değiştirir.

**A)** **Uzlaşma:** Bireyin tercih ettiği mesleğe ulaşmasını engelleyen koşullar nedeniyle mesleki tercihinden vazgeçmesi veya başka bir mesleğe yönelmesidir. Kuzey'in müzisyenlikten vazgeçmesinin nedeni, ulaşılabilirlik ya da koşullarla ilgili bir engel değil, ailesinin mesleğe ilişkin değer yargısıdır.

Burada Kuzey'in iki mesleki seçeneğinden müzisyenliği, **mesleğin ailesi tarafından daha düşük saygınlıkta değerlendirilmesi** nedeniyle elemesi söz konusudur. Godfredson'un kuramında bireyin mesleki seçeneklerini **toplumsal değer ve prestij ölçütlerine göre daraltması**, daraltma süreciyle açıklanır. **Uzlaşma** ise tercih edilen mesleğe ulaşmayı engelleyen koşullar nedeniyle daha az tercih edilen bir mesleğe yönelmeyi ifade eder.

**A)** **Uzlaşma:** Bireyin tercih ettiği mesleğe ulaşmasını engelleyen koşullar nedeniyle daha az tercih ettiği bir mesleğe yönelmesidir. Kuzey'in durumunda mesleğe ulaşılabilirlik engeli belirtilmemiştir.

**B)** **Öz-yaratım:** Godfredson'un kuramında bireyin kendi kariyer gelişimini etkin biçimde şekillendirmesiyle ilişkilidir. Kuzey'in mesleki seçenek elemesi bu kavramı doğrudan açıklamaz.

**C)** **Daraltma:** Bireyin mesleki seçeneklerini **toplumsal değer, prestij, cinsiyet rolleri ve benlik algısı** gibi ölçütlere göre elemesidir. Kuzey'in müzisyenliği daha az saygın görülmesi nedeniyle seçeneklerinden çıkarması bu sürece uygundur.

**D)** **Mesleklerin bilişsel haritası:** Bireyin meslekleri **toplumsal prestij ve cinsiyet tipi** gibi boyutlara göre zihninde sınıflandırmasını ifade eder. Kuzey'in bir mesleği eleme sürecini değil, meslekleri zihinsel olarak nasıl yapılandırdığını açıklar.

**E)** **Bilişsel büyüme:** Godfredson'un kuramında mesleki seçeneklerin bilişsel gelişimle birlikte algılanması ve sınıflandırılmasıyla bağlantılıdır. Kuzey'in meslek tercihini ailesinin prestij değerlendirmesine göre daraltmasını doğrudan açıklamaz.

**Cevap: C**

**44.** **Parsons'ın Özellik Faktör Kuramı,** mesleki seçim sürecinde **bireyin özelliklerinin belirlenmesi, mesleklerin gerekliliklerinin incelenmesi ve birey ile meslek arasında uygunluğun sağlanması** temel düşüncesine dayanır. Taylan'ın kişilik özellikleri, akademik becerileri ve ilgi alanları belirlenerek bunlara uygun mesleklerin araştırılması, bireyin özellikleri ile mesleğin gerekliliklerinin karşılaştırıldığını göstermektedir.

**A)** **Kişisel ilgilerin belirlenmesi:** Bireyin ilgi duyduğu alanların ortaya çıkarılmasıdır. Ancak Parsons'ın kuramı yalnızca ilgilerin belirlenmesine dayanmaz; kişilik, yetenek ve mesleki gereklilikler de değerlendirilir.

**B)** **Mesleki esnekliğin vurgulanması:** Bireyin değişen koşullara göre mesleki tercihlerinde esnek davranabilmesiyle ilgilidir. Parsons'ın kuramının temel ilkesi değildir.

**C)** **Yeteneklerin geliştirilmesinin öncelenmesi:** Bireyin mevcut yeteneklerini geliştirmeye odaklanır. Parsons'ın yaklaşımında öncelik, yetenekleri geliştirmekten çok **bireyin özelliklerini belirlemek ve bunları mesleklerin gerekliliklerileyle karşılaştırmaktır.**

**D)** **Sosyal çevrenin etkisinin belirlenmesi:** Aile, arkadaş ve çevresel faktörlerin meslek seçimine etkisini incelemeyi ifade eder. Parsons'ın Özellik Faktör Kuramı'nın temel ilkesi değildir.

**E)** **Birey-meslek uyumunun sağlanması:** Bireyin kişilik özellikleri, yetenekleri ve ilgileri ile mesleğin gerekliliklerinin karşılaştırılarak **birey-meslek uyumunun sağlanmasıdır.** Taylan'ın özelliklerinin belirlenmesi ve mesleklerin gerekliliklerinin incelenmesi bu ilkeye dayanmaktadır.

**Cevap: E**

**45.** Araştırmada bağımlı değişken olan "haftalık ortalama ödev yapma süresi" nicel, bağımsız değişken olan "sınıf düzeyi" ise dört kategoriden oluşmaktadır. Araştırmanın amacı, **birbirinden bağımsız dört grubun ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemektir.** Verilerin normal dağılım göstermesi ve varyansların eşit olması, parametrik test varsayımlarının karşılandığını göstermektedir. Bu nedenle **tek yönlü varyans analizi (ANOVA)** kullanılmalıdır.

**A)** **Ki-kare bağımsızlık testi:** Bu test, iki veya daha fazla kategorik değişken arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılır. **Bu araştırmada bağımlı değişken sürekli olduğu için uygun değildir.**

**B)** **Pearson korelasyon analizi:** Bu analiz, iki sürekli değişken arasındaki doğrusal ilişkinin gücünü ve yönünü ölçer. **Sınıf düzeyi kategorik bir değişken olduğu için bu analiz uygun değildir.**

**C)** **Bağımsız örneklemler t-testi:** Bu test, iki bağımsız grubun sürekli bir değişkene ait ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılır. Bu araştırma dört farklı sınıf düzeyini içerdiği için tek başına t-testi yeterli olmayacaktır. **Çoklu t-testleri tip I hata olasılığını artırır.**

**D)** **Tek yönlü varyans analizi (ANOVA):** ANOVA, ikiden fazla bağımsız grubun sürekli bir değişkene ait ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan bir yöntemdir. **Bu araştırma dört farklı sınıf düzeyini karşılaştırdığı ve bağımlı değişken sürekli olduğu için en uygun analiz yöntemidir.**

**E)** **Regresyon analizi:** Bu analiz, bir veya daha fazla bağımsız değişkenin sürekli bir bağımlı değişkeni ne kadar iyi yordadığını belirlemek için kullanılır. **Bu araştırmanın temel amacı ortalamaları karşılaştırmak olduğu için regresyon analizi uygun değildir.** Bu nedenle, lise öğrencilerinin haftalık ortalama ödev yapma sürelerinin sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanmak en uygun istatistiksel yöntemdir. ANOVA, gruplar arası varyansı grup içi varyansla karşılaştırarak ortalamalar arasındaki farklılığın şans eseri olup olmadığını değerlendirir. incelenmektedir.

**Cevap: D**

**46.** Gelişimsel rehberlik anlayışı, öğrencilerin yalnızca sorun yaşadıklarında değil, **tüm öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçları doğrultusunda ve sistematik biçimde desteklenmesini** esas alır. Bu anlayışta öğretmenlere yönelik çalışmalar, tüm öğrencilere yönelik gelişimsel etkinlikler ve ihtiyaçlara göre düzenlenen müdahaleler yer alabilir.

**I.** Yeni göreve başlayan öğretmenlere ergen psikolojisi ve sınıf yönetimi konularında bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi, öğretmenlerin öğrencilerin gelişimsel özelliklerini tanımalarını ve rehberlik sürecine katkı sunmalarını sağlar. **Gelişimsel rehberlik anlayışına uygundur.**

**II.** Duygu kartlarıyla öğrencilerin duyguları tanımaları, duyguların yaşantıdaki ve bedendeki belirtilerini fark etmeleri, **duygusal gelişimlerini ve öz farkındalıklarını destekleyen** gelişimsel bir etkinliktir.

**III.** Tüm 10. sınıf öğrencilerine yönelik meslekleri tanıma ve ilgi alanlarına uygun kariyer seçimi atölyeleri düzenlenmesi, **bütün öğrencilerin kariyer gelişimini desteklemeye yönelik** önleyici ve gelişimsel bir çalışmadır.

**IV.** Davranış problemi yaşayan öğrencilerin belirlenerek yalnızca bu öğrencilere yönelik etkinlikler yürütülmesi, **belirli bir sorun veya ihtiyaç grubuna odaklanan** çalışmadır. Bu ifade gelişimsel rehberlik anlayışından çok, geleneksel ve sorun odaklı rehberlik anlayışını yansıtır.

**Buna göre I, II ve III gelişimsel rehberlik anlayışına uygundur.**

**Cevap: C**

**47.** I. **Ailelerle görüşülerek çocuklarının uyum sorunlarına nasıl yaklaşabileceklerinin anlatılması — Konsültasyon hizmetidir.** Konsültasyon, öğrencinin gelişimini ve uyumunu desteklemek amacıyla aile, öğretmen veya diğer ilgililerle iş birliği yaparak onların bilgi ve becerilerini artırmaya yönelik bir hizmettir. Burada ailelere çocuklarına nasıl destek olabilecekleri konusunda bilgi verilmektedir.

II. **Ailelerden ve öğretmenlerden öğrencilerin davranışlarını gözlemlemelerinin ve gözlem sonuçlarını rehberlik servisiyle paylaşmalarının istenmesi — Bireyi tanıma hizmetidir.** Bireyi tanıma, öğrencilerin davranışlarını, tutumlarını, özelliklerini ve ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla çeşitli bilgi toplama yöntemlerinden yararlanılmasıdır. Bu uygulamada öğrencilerin uyum sorunları hakkında gözlem yoluyla bilgi toplanmaktadır.

III. **Öğrencilerin uyum sorunlarını çözmek amacıyla sınıflarda uyum artırıcı grup etkinliklerinin uygulanması — Oryantasyon hizmetidir.** Oryantasyon, öğrencilerin yeni girdikleri eğitim ortamını tanımalarını, bu ortama alışmalarını ve uyum sağlamalarını kolaylaştırmaya yönelik çalışmalardır. Öğrencilerin yeni okullarına ve arkadaş çevrelerine uyumlarının desteklenmesi bu hizmet kapsamındadır.

IV. **Öğretmenlerle iş birliği yapılarak öğrencilerin arkadaş gruplarına katılmaları ve kendilerini ifade etmeleri için bir plan oluşturulması — Konsültasyon hizmetidir.** Öğretmenlerle iş birliği yapılması, onların öğrencilerin uyumunu destekleyecek yaklaşımlar geliştirmelerine yardımcı olunması konsültasyon hizmetinin temel özelliklerindendir.

V. **Yapılan çalışmaların ardından aileler ve öğretmenlerle yeniden görüşülerek öğrencilerde beklenen değişimin oluşup oluşmadığının belirlenmesi — İzleme hizmetidir.** İzleme, gerçekleştirilen rehberlik çalışmalarının öğrenciler üzerindeki etkisini ve öğrencilerin gelişim durumunu belirlemek amacıyla süreç sonrasında bilgi toplamaktır.

Bu uygulamaların sıralaması **Konsültasyon – Bireyi tanıma – Oryantasyon – Konsültasyon – İzleme** şeklindedir.

**Cevap: D**

**48.** Okul rehberlik programı **rehberlik müfredatı, bireysel planlama, müdahale hizmetleri ve sistem desteği** olmak üzere dört temel bileşenden oluşur. Soruda verilen uygulamalar, bu bileşenler açısından değerlendirilmelidir.

I. **Rehberlik öğretmenlerinin sınıflara yönelik sosyal beceri geliştirme programı hazırlaması — Rehberlik müfredatıdır:** Rehberlik müfredatı, tüm öğrencilerin akademik, sosyal, duygusal ve kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla sınıf ve grup ortamlarında yürütülen gelişimsel etkinlikleri kapsar. Sosyal beceri geliştirme programı, tüm öğrencilerin gelişimini desteklediğinden bu bileşen içinde yer alır.

II. **Öğrencilere yaşadıkları duygusal sorunlar için bireysel psikolojik danışma yardımı verilmesi — Müdahale hizmetleridir:** Müdahale hizmetleri, öğrencilerin yaşadıkları kişisel, sosyal, duygusal veya akademik sorunlara yönelik doğrudan yardım çalışmalarını kapsar. Bireysel psikolojik danışma bu bileşenin bir örneğidir.

III. **Okul genelinde yıl boyunca yürütülecek rehberlik etkinliklerinin planlanması — Sistem desteğidir:** Sistem desteği, rehberlik programının etkili biçimde yürütülmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen planlama, koordinasyon, yönetim, iş birliği ve mesleki gelişim çalışmalarını kapsar. Okul genelindeki rehberlik etkinliklerinin yıllık olarak planlanması bu bileşen kapsamında değerlendirilir.

**Bireysel planlama**, öğrencilerin kendi gelişimlerini, hedeflerini ve kariyer tercihlerini belirlemelerine; kişisel hedefleri doğrultusunda plan yapmalarına yardımcı olan hizmetleri kapsar. Soruda bu bileşene karşılık gelen bir uygulama bulunmamaktadır.

**Bu nedenle yalnızca I. uygulama rehberlik müfredatı başlığı altında yer alır.**

**Cevap: A**

**49.** Bu vakada psikolojik danışmanın karşı karşıya olduğu temel etik ikilem, **danışanın gizliliğini koruma yükümlülüğü ile olası bir zararı önleme sorumluluğu** arasındadır. Tarasov'un belirli bir kişiye yönelik açıkça zarar verme ve öldürme tehdidinde bulunması, tehdidin ciddiye alınmasını ve potansiyel mağdurun güvenliğine yönelik önlemler alınmasını gerektirir.

**A)** **Danışanın gizliliğine sadık kalmalı, söylediklerini hiçbir koşulda kimseyle paylaşmamalıydı:** Gizlilik, psikolojik danışma sürecinin temel etik ilkelerindendir. Ancak danışanın kendisine veya başkasına zarar verme riski bulunduğunda **gizlilik mutlak değildir**. Bu nedenle danışanın açık ve ciddi tehdidini hiçbir kişiyle paylaşmamak etik açıdan uygun değildir.

**B)** **Danışanı bu düşüncelerinden ötürü seanslardan uzaklaştırmalı ve ilişkiyi sonlandırmalıydı:** Danışanın zarar verme düşüncelerini açıklaması, psikolojik danışma ilişkisinin sonlandırılmasını gerektirmez. Aksine, **risk değerlendirmesi yapılmalı, uygun müdahaleler sunulmalı ve güvenlik önlemleri alınmalıdır**. Danışma sürecini aniden sonlandırmak uygun değildir.

**C)** **Sadece güvenlik birimini bilgilendirmeli, danışanın izni olmadan üçüncü kişileri sürece dahil etmemeliydi:** Güvenlik biriminin bilgilendirilmesi önemli bir önlemdir. Ancak belirli bir kişiye yönelik açık ve ciddi tehdit söz konusu olduğunda, **yalnızca güvenlik birimini bilgilendirmek yeterli olmayabilir**. Potansiyel mağdurun doğrudan uyarılması ve korunmasına yönelik önlemlerin alınması da gerekebilir.

**D)** **Hem gerekli güvenlik ve yetkili kurumları bilgilendirmeli hem de potansiyel mağdur olan kişiyi doğrudan uyararak önleyici güvenlik önlemlerinin alınmasını sağlamalıydı:** Psikolojik danışman, açık ve ciddi zarar verme tehdidi karşısında **gizliliğin sınırlarını gözeterek gerekli kişi ve kurumları bilgilendirmeli**, potansiyel mağdurun güvenliğini sağlamaya yönelik uygun önlemleri almalıdır. Bu yaklaşım, gizlilik ilkesini gözetirken **zarar verme riskini önleme sorumluluğunu** da yerine getirmeyi amaçlar.

**E)** **Danışanın ifadelerini, tehdit niteliği taşımadıkça dikkate almamalı, seansların akışına devam etmeliydi:** Danışanın belirli bir kişiye yönelik öldürme tehdidinde bulunması ciddi bir risk göstergesidir. Bu ifadelerin göz ardı edilmesi, psikolojik danışmanın **zararı önleme ve başkalarının güvenliğini gözetme sorumluluğuyla** bağdaşmaz.

Vakadaki açık ve ciddi tehdit karşısında en uygun davranış, gizliliğin sınırları çerçevesinde yetkili kurumları bilgilendirmek ve potansiyel mağdurun korunmasını sağlayacak önlemleri almaktır.

**Cevap: D**

**50.** Bu vakada temel etik ilke, **öğrencinin özerkliğine saygı gösterilmesi ve gelişimsel ihtiyaçlarının dikkate alınmasıdır.** Ege'nin eğitim hayatıyla ilgili karar alınırken yalnızca ailesinin akademik beklentileri değil, öğrencinin görüşleri, sosyal ilişkileri ve duygusal ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır.

**A)** **Bu tür kararlar alınırken öğrencinin sürece aktif katılımı, onun gelişimsel ihtiyaçlarının dikkate alınması açısından önemlidir:** Öğrencinin kendi yaşamını etkileyen kararlara katılması, **özerkliğine saygı gösterilmesi** ve gelişimsel ihtiyaçlarının gözetilmesi açısından etik bir yaklaşımdır. Ege'nin görüşlerinin dikkate alınması, karar sürecinde kendisini ifade etmesine olanak tanır. Bu nedenle en uygun seçenektir.

**B)** **Elbette siz onun için en iyisini istersiniz, zamanla Ege de bu tercihin doğru olduğunu fark edebilir:** Bu ifade, ailenin kararını desteklemekte ve Ege'nin görüşlerini ikincil konuma düşürmektedir. Öğrencinin özerkliğini yeterince gözetmez.

**C)** **Yeni okulun sağladığı imkânlar uzun vadede daha faydalı olabilir, Ege'nin buna direnç göstermesi doğaldır:** Bu yaklaşım, akademik başarıyı öğrencinin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının önüne koymaktadır. Ege'nin kaygı ve isteksizliğini yeterince dikkate almamaktadır.

**D)** **Bazı durumlarda akademik gelecek için sosyal çevreden geçici olarak uzaklaşmak gerekebilir:** Bu ifade, aile kararını haklılaştırmaya yöneliktir. Öğrencinin sosyal bağlarının ve mevcut uyumunun önemini göz ardı etmektedir.

**E)** **Bu tür kararlar aile dinamiklerine göre şekillenir, öğrencinin memnuniyetsizliği süreç içinde azalabilir:** Bu yaklaşım, öğrencinin görüşlerini dikkate almak yerine zamanla kararına alışacağını varsaymaktadır. Öğrencinin karar sürecine katılımını desteklemez.

**Cevap: A**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** **I.** **Araştırmacı,** Anadolu'nun küçük bir köyünde uzun süre yaşayarak köylülerin birlikte tarlaları sürme, ekinleri biçme ve imece usulüyle ekmek yapma gibi dayanışma davranışlarını doğal ortamında gözlemlemektedir. Bu araştırma, bir topluluğun kültürünü ve yaşam biçimini yerinde incelemeyi amaçladığı için **etnografik araştırmaya** örnektir. **Etnografik araştırma**, bir kültürün veya topluluğun yaşam biçimini, değerlerini ve davranışlarını doğal ortamında, derinlemesine inceleyen araştırma türüdür.

**II.** **Araştırmacı,** ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinden oluşan farklı yaş gruplarına tek seferlik anket uygulayarak dijital oyunlara yönelik tutumlarını karşılaştırmaktadır. Farklı yaş gruplarından aynı zaman diliminde veri toplandığı için **kesitsel araştırmaya** örnektir. **Kesitsel araştırma**, farklı yaş, gelişim veya özellik gruplarının belirli bir zaman diliminde incelenerek karşılaştırıldığı araştırma türüdür.

**III.** **Araştırmacı,** ortaokul çağındaki aynı öğrenci grubunun mesleki ilgi alanlarını belirlemek amacıyla bu öğrencileri beş yıl boyunca takip ederek her yıl veri toplamaktadır. Aynı bireylerden farklı zamanlarda tekrarlı ölçümler yapıldığı için **boylamsal araştırmaya** örnektir. **Boylamsal araştırma**, aynı birey veya gruptan belirli aralıklarla, uzun bir zaman süresince veri toplanarak değişimin incelendiği araştırma türüdür.

**Cevap: C**

**2.** **I.** **Buse,** başarılı bir sunum yaptığında başarısını kendi sıkı çalışmasına ve yeteneğine bağlarken, başarısız olduğunda teknik aksaklıkları veya dinleyicilerin ilgisizliğini suçlamaktadır. Bu durum **kendine hizmet eden yanlılığa** örnektir. **Kendine hizmet eden yanlılık**, bireyin kendi başarılarını içsel nedenlere, başarısızlıklarını ise dışsal nedenlere atfetme eğilimidir.

**II.** **Öğretmen,** sınıfında yaramazlık yapan bir öğrencinin davranışını tembel ve saygısız kişiliğine bağlamaktadır. Bu durum **temel yükleme hatasına** örnektir. **Temel yükleme hatası**, başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal ve çevresel etkenleri göz ardı edip kişilik özelliklerine aşırı önem verme eğilimidir.

**III.** **Selinay**, takımının kazandığı maçı takım arkadaşlarının uyumlu çalışmasına ve yeteneklerine bağlarken, kaybettikleri maçta hakemin hatalı kararlarını ön plana çıkarmaktadır. Bu durum **nihai yükleme hatasına** örnektir. **Nihai yükleme hatası**, kişinin kendi grubunun başarılarını grubun olumlu özelliklerine, başarısızlıklarını ise dışsal etkenlere atfetmesi; başka grupların başarılarını dışsal, başarısızlıklarını ise içsel nedenlerle açıklama eğilimidir. Burada Selinay, kendi takımının başarısını takımın özelliklerine, yenilgisini ise hakemin kararlarına bağlamaktadır.

**Cevap: D**

**3.** Ezgi, işe başladığı ilk günlerde girişken, ilgili ve yardımsever davranışlarıyla ekip arkadaşlarında olumlu bir izlenim oluşturmuştur. Daha sonra sessiz ve içine kapanık davranmaya başlamasına rağmen, çalışanların çoğu onun ilk günlerde edindikleri olumlu izlenimi korumaktadır. Bu durum **öncelik etkisine** örnektir. **Öncelik etkisi**, birey hakkında ilk edinilen bilgilerin sonraki izlenim ve değerlendirmeler üzerinde daha etkili olmasıdır.

**A)** **Olumsuzluk yanılgısı:** Olumsuz özellik ve davranışlara olumlu olanlardan daha fazla önem verme eğilimidir. Ezgi'nin durumunda ilk olumlu izlenim korunmaktadır.

**B)** **Öncelik ve sonralık etkisi:** Öncelik etkisi, ilk edinilen bilgilerin; sonralık etkisi ise en son edinilen bilgilerin izlenim üzerindeki etkisinin daha güçlü olmasıdır. Ezgi'nin ilk izleniminin korunması öncelik etkisini göstermektedir.

**C)** **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışlarını durumsal, başkalarının davranışlarını ise kişisel nedenlerle açıklama eğilimidir. Ezgi'nin durumunda böyle bir atıf söz konusu değildir.

**D)** **Yaygınlık yanılgısı:** Bir özelliğin veya davranışın yaygınlığına ilişkin hatalı değerlendirmelerde bulunulmasıdır. Ezgi'nin ilk izleniminin korunmasıyla ilgili değildir.

**E)** **Çerçeveleme etkisi:** Bilginin sunuluş biçiminin bireyin değerlendirme ve kararlarını etkilemesidir. Ezgi'nin durumunda bilginin sunuluş biçimi değil, ilk izlenim etkilidir.

**Cevap: B**

**4.** Kişi, zifiri karanlık ormanda tanımadığı bir ses ve parlayan gözlerle karşılaşarak yoğun bir korku ve tehdit algısı yaşamaktadır. Bu durumda **sempatik sinir sistemi etkinleşerek organizmayı savaş ya da kaç tepkisine hazırlar.** Kalp atış hızı artar, göz bebekleri büyür, iskelet kaslarına kan akışı yönelir ve enerji ihtiyacını karşılamak üzere kan şekeri yükselir. Buna karşılık sindirim sistemi faaliyetleri baskılanır. Bu nedenle mide-bağırsak hareketliliğinin artması beklenmez.

**A)** **Göz bebeklerinin büyümesi:** Sempatik sinir sisteminin etkinleşmesiyle göz bebekleri genişler. Böylece çevreden daha fazla ışık alınarak görsel algının desteklenmesi sağlanır.

**B)** **Kalp atış hızının artması:** Tehdit karşısında kalp atım hızı yükselir. Böylece iskelet kaslarına daha fazla kan ve oksijen taşınarak organizmanın tehlikeye karşı hızlı tepki vermesi sağlanır.

**C)** **Kan akışının iskelet kaslarına yönelmesi:** Savaş ya da kaç tepkisi sırasında iskelet kaslarının etkinliği için kaslara giden kan akışı artar. Bu durum kaçma veya mücadele etme davranışına hazırlık sağlar.

**D)** **Kan şekerinin yükselmesi:** Sempatik etkinlik ve adrenalin salgılanmasıyla glikojen yıkımı hızlanır. Böylece kandaki glikoz düzeyi yükselerek organizmanın acil enerji ihtiyacı karşılanır.

**E)** **Mide-bağırsak hareketliliğinin artması:** Sempatik sinir sistemi etkinleştiğinde sindirim sistemi faaliyetleri baskılanır ve mide-bağırsak hareketliliği azalır. Bu nedenle korku ve tehdit durumunda mide-bağırsak hareketliliğinin artması beklenmez.

**Cevap: E**

**5.** Yazar, romanın olay örgüsünü, karakter gelişimlerini, diyaloglarını ve betimlemelerini zihninde eş zamanlı olarak düzenlemekte; ana karakterin kişiliğini ve hikâyenin temasını sürekli akılda tutarak yazma sürecini kontrol etmektedir. Bu durum **işleyen belleğe** örnektir. **İşleyen bellek**, bilgiyi kısa süreli olarak zihinde tutarken aynı zamanda bu bilgi üzerinde işlem yapmayı, düzenlemeyi ve farklı bilişsel süreçleri yönetmeyi sağlayan bellek türüdür.

**A)** **Duyusal bellek:** Çevreden gelen görsel, işitsel ve diğer duyusal bilgileri çok kısa süreli olarak kaydeden bellek türüdür. Yazarın bilgileri zihninde düzenleyip işlemesini açıklamaz.

**B)** **İşlemsel bellek:** Bisiklet sürme, yüzme veya klavye kullanma gibi becerilerin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin bilgileri içeren örtük bellek türüdür. Yazarın olay örgüsünü zihninde kontrol etmesi bu bellek türüyle açıklanmaz.

**C)** **Anlamsal bellek:** Genel bilgiler, kavramlar, sözcüklerin anlamları ve dünyaya ilişkin bilgilerin depolandığı uzun süreli bellek türüdür. Yazarın hikâyeyi eş zamanlı biçimde zihninde düzenlemesini açıklamaz.

**D)** **Epizodik bellek:** Bireyin kendi yaşamında yaşadığı olaylara ilişkin anılarını, olayların zamanını ve bağlamını içeren uzun süreli bellek türüdür. Yazarın yaratıcı süreçte bilgileri aktif olarak düzenlemesi epizodik bellekle açıklanmaz.

**E)** **İşleyen bellek:** Bilgileri zihinde geçici olarak tutarken aynı zamanda bu bilgiler üzerinde işlem yapmayı sağlayan bellek türüdür. Yazarın olay örgüsünü, karakter özelliklerini ve ana temayı eş zamanlı olarak zihninde tutup yazdıklarını bunlarla uyumlu hâle getirmesi işleyen belleğin işlevidir.

**Cevap: E**

**6.** Erdinç Bey'in köpeğine başlangıçta masadan yiyecek vermesi, köpeğin masaya yaklaşma davranışının pekişmesini sağlamıştır. Ancak yiyecek vermeyi tamamen kesmesiyle köpek, ilk günlerde havlama ve sahibinin dizine patisiyle vurma gibi yeni davranışlar göstermeye başlamıştır. Bu durum **pekiştirmenin kesilmesi sonucunda davranışın topografyasında değişiklik meydana gelmesine** örnektir.

**A)** **Pekiştirmenin kesilmesi, yalnızca sıklıkta değil, davranışın topografyasında da değişikliğe yol açabilir:** Pekiştirici ortadan kaldırıldığında birey, aynı sonucu elde etmek amacıyla davranışının biçimini değiştirebilir veya yeni davranışlar sergileyebilir. Köpeğin masaya yaklaşmanın yanında havlama ve patisiyle vurma davranışları göstermesi bu durumu açıklar.

**B)** **Bir davranış pekiştirilmediğinde, başlangıçta sıklığında geçici bir artış görülebilir:** Bu durum **sönme patlaması** olarak adlandırılır. Pekiştirilmeyen davranışın sıklığı veya şiddeti başlangıçta geçici olarak artabilir. Ancak soruda özellikle davranışın biçiminin değişmesi vurgulanmaktadır.

**C)** **Davranışı başlatan uyarıcı ortadan kalktığında davranış da ortadan kalkar:** Davranışın ortaya çıkmasını sağlayan uyarıcının ortadan kaldırılması, davranışın her zaman hemen sona ermesini sağlamaz. Köpek, yiyecek elde etme beklentisiyle davranışlarını sürdürmektedir.

**D)** **Pekiştirme sağlanmadığında davranışlar genellikle tamamen ortadan kalkar:** Pekiştirme kesildiğinde davranış sönme sürecine girebilir; ancak davranışın tamamen ve hemen ortadan kalkması beklenmez. Sönme sürecinde geçici artışlar ve farklı davranış biçimleri görülebilir.

**E)** **Davranışın ortadan kalkması, yalnızca dışsal pekiştiricilerin varlığına bağlıdır:** Davranışın sürdürülmesinde dışsal pekiştiriciler etkili olabilir; ancak davranışın ortaya çıkışı ve sona ermesi yalnızca dışsal pekiştiricilerle açıklanamaz.

**Cevap: A**

**7.** Baran'ın yaşıtlarına göre fiziksel olgunlaşmasının daha geç gerçekleşmesi, bedensel etkinliklerde zorlanması ve bu durumun sosyal ilişkileri ile akademik başarısını olumsuz etkilemesi, **gelişimin farklı alanlarının birbiriyle ilişkili olduğunu göstermektedir.** Fiziksel gelişimde yaşanan farklılıklar, sosyal ve akademik gelişim alanlarını da etkileyebilmektedir. Bu durum **gelişimin bir bütün olması** ilkesine örnektir.

**A)** **Gelişim bir bütündür:** Gelişimin fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal alanları birbiriyle etkileşim içindedir. Baran'ın fiziksel gelişimindeki gecikmenin sosyal ilişkilerine ve ders başarısına yansıması bu ilkeyle açıklanır.

**B)** **Gelişim süreklidir:** Gelişim, döllenmeden başlayarak yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Baran'ın yaşadığı durum, gelişimin sürekliliğinden çok gelişim alanlarının etkileşimiyle ilgilidir.

**C)** **Gelişim yordanabilir:** Gelişim belirli sıra ve ilkeler doğrultusunda gerçekleştiğinden, bireyin ilerideki gelişim özellikleri hakkında tahminlerde bulunulabilir. Baran'ın yaşadığı durum bu ilkeyi doğrudan açıklamaz.

**D)** **Gelişim bireysel farklılıklar gösterir:** Her bireyin gelişim hızı ve özellikleri birbirinden farklıdır. Baran'ın fiziksel olarak yaşıtlarından daha geç olgunlaşması bu ilkeye örnektir; ancak soruda fiziksel gelişimin sosyal ve akademik alanlara etkisi de vurgulanmaktadır.

**E)** **Gelişim nöbetleşe devam eder:** Gelişim alanları farklı dönemlerde farklı hızlarda ön plana çıkar. Baran'ın yaşadığı durum, gelişim alanlarının sırayla ön plana çıkmasından ziyade birbirini etkilemesiyle ilgilidir.

**Cevap: A**

**8.** Ayşe, annesinin ilgisini sürekli üzerinde tutmaya çalışmakta, annesinden ayrıldığında yoğun kaygı yaşamakta ve çevresini keşfetme konusunda çekingen davranmaktadır. Toprak ise annesini güven duyduğu bir dayanak olarak görmekte, annesi yanında olduğunda çevresini rahatlıkla keşfetmekte ve kısa süreli ayrılıklarda huzursuzluk yaşamamaktadır. Bu durum Ayşe'nin **dirençli (kaygılı-kararsız) bağlanma**, Toprak'ın ise **güvenli bağlanma** stiline örnek olduğunu göstermektedir.

**A)** **Kaçıngan – Güvenli:** Kaçıngan bağlanan çocuk, bakım verenle yakınlık kurmaktan kaçınır ve ayrılık ya da birleşme durumlarında duygusal tepkilerini sınırlı gösterebilir. Ayşe annesine yoğun biçimde yöneldiği için kaçıngan bağlanma uygun değildir. Toprak güvenli bağlanma özellikleri göstermektedir.

**B)** **Dirençli – Güvenli:** Dirençli bağlanan çocuk, bakım verenden ayrıldığında yoğun kaygı yaşar; yeniden bir araya geldiğinde ise hem yakınlık arar hem de direnç gösterebilir. Ayşe'nin annesine aşırı yönelmesi ve keşfetmekte zorlanması bu bağlanma stilini destekler. Toprak ise annesini güvenli üs olarak kullanıp çevresini rahatça keşfettiği için güvenli bağlanma gösterir.

**C)** **Dirençli – Kaçıngan:** Ayşe dirençli bağlanma özellikleri göstermektedir; ancak Toprak annesinden uzaklaşma ve yakınlığı reddetme davranışları sergilemediği için kaçıngan bağlanma uygun değildir.

**D)** **Kaçıngan – Dirençli:** Ayşe'nin annesine yoğun biçimde yönelmesi kaçıngan bağlanmayla uyuşmaz. Toprak da annesinden ayrıldığında yoğun kaygı yaşamadığı için dirençli bağlanma göstermez.

**E)** **Güvenli – Dirençli:** Ayşe çevresini keşfetmekte çekingen ve annesine aşırı bağımlı olduğu için güvenli bağlanma özellikleri göstermemektedir. Toprak ise yoğun ayrılık kaygısı yaşamadığından dirençli bağlanma stiline uygun değildir.

**Cevap: B**

**9.** Danışan, iş bulma sürecinde yaşadığı birkaç olumsuz deneyimi genelleyerek "asla düzgün bir iş bulamayacağım" ve "hiçbir zaman yeterince iyi olamayacağım" biçiminde mutlak düşünceler geliştirmiştir. Psikolojik danışman, bu düşüncelerin gerçekçiliğini sorgulamakta, geçmiş başarıları hatırlatmakta ve danışanın kanıtlara dayalı, daha dengeli bir düşünce oluşturmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu durum **bilişsel davranışçı yaklaşımda Sokratik sorgulama tekniğine** örnektir. **Sokratik sorgulama**, danışanın düşüncelerini sorular aracılığıyla incelemesini, bu düşünceleri destekleyen ve desteklemeyen kanıtları değerlendirmesini ve daha gerçekçi alternatif düşünceler geliştirmesini sağlayan tekniktir.

**A)** **Psikanalitik – Serbest çağrışım:** Serbest çağrışım, danışanın aklına gelen düşünceleri herhangi bir sansür veya yönlendirme olmaksızın ifade etmesidir. Görüşmede danışanın düşünceleri sistematik sorularla sorgulandığından bu teknik kullanılmamıştır.

**B)** **Birey merkezli – Koşulsuz olumlu saygı:** Koşulsuz olumlu saygı, psikolojik danışmanın danışanı yargılamadan ve koşul ileri sürmeden kabul etmesidir. Görüşmede empatik yaklaşım bulunmakla birlikte temel teknik düşüncelerin kanıtlar üzerinden sorgulanmasıdır.

**C)** **Bilişsel davranışçı – Sokratik sorgulama:** Bilişsel davranışçı yaklaşım, bireyin duygu ve davranışlarını etkileyen düşüncelerini ele alır. Psikolojik danışmanın danışanın "asla" ve "hiçbir zaman" biçimindeki genelleyici düşüncelerini geçmiş başarılar ve somut kanıtlar üzerinden sorgulaması, Sokratik sorgulama tekniğinin kullanıldığını gösterir.

**D)** **Gestalt – Boş sandalye tekniği:** Boş sandalye tekniği, danışanın önemli bir kişiyle veya kendi kişiliğinin farklı yönleriyle diyalog kurmasını sağlayan deneyimsel bir tekniktir. Görüşmede böyle bir uygulama bulunmamaktadır.

**E)** **Varoluşçu – Anlam arayışı:** Varoluşçu yaklaşım, bireyin yaşamın anlamı, özgürlüğü, sorumluluğu ve seçimleri üzerinde durur. Görüşmede yaşamın anlamından ziyade olumsuz düşüncelerin gerçekçiliği ele alınmaktadır.

**Cevap: C**

**10.** Berk, deneme sınavında aldığı düşük puanı, sınavı hiçbir zaman geçemeyeceği ve kendisinden bir şey olmayacağı biçiminde yorumlamaktadır. Bu düşünceler sonucunda uykusuzluk, karın ağrısı ve çalışmaya karşı isteksizlik yaşamaktadır. Ellis'in **Akılcı-Duygusal Davranışçı Terapisi (ADDT) A-B-C modelinde**, yaşanan olay A, olayla ilgili inanç ve düşünceler B, bu düşüncelerin sonucunda ortaya çıkan duygusal ve davranışsal tepkiler ise C olarak ifade edilir.

**A)** **"Bu sınavı geçemeyeceğim" – "Deneme sınavında alınan düşük puan" – "Uykularım kaçıyor":** A ve B basamakları ters eşleştirilmiştir. Düşük puan yaşanan olay, sınavı geçemeyeceğine ilişkin düşünce ise inançtır.

**B)** **"Deneme sınavında alınan düşük puan" – "Bu sınavı geçemeyeceğim" – "Uykularım kaçıyor":** Deneme sınavında alınan düşük puan **A (Etkinleştirici olay)**, "Bu sınavı geçemeyeceğim" düşüncesi **B (İnanç)**, uykularının kaçması ise **C (Sonuç)** basamağıdır. Olayın Berk tarafından yorumlanması sonucunda ortaya çıkan olumsuz duygusal ve davranışsal tepkiler C basamağını oluşturur.

**C)** **"Uykularım kaçıyor" – "Benden bir şey olmaz" – "Deneme sınavı sonucu":** Uykuların kaçması sonuç basamağıdır; olay ve sonuç yer değiştirmiştir. Deneme sınavı sonucu ise etkinleştirici olaydır.

**D)** **"Benden bir şey olmaz" – "Uykularım kaçıyor" – "Deneme sınavı sonucu":** "Benden bir şey olmaz" inanç basamağında, uykuların kaçması sonuç basamağında, deneme sınavı sonucu ise etkinleştirici olay basamağında yer alır. Bu nedenle eşleştirme yanlıştır.

**E)** **"Deneme sınavında alınan düşük puan" – "Uykularım kaçıyor" – "Bu sınavı geçemeyeceğim":** A basamağı doğru eşleştirilmiştir; ancak uykuların kaçması inanç değil, sonuçtur. Sınavı geçemeyeceğine ilişkin düşünce ise B basamağında yer alır.

**Cevap: B**

**11.** Danışan, eşiyle yaşadığı iletişim sorunundan ve bu durumun kendisini mutsuz etmesinden söz etmektedir. Gerçeklik kuramına göre psikolojik danışman, danışanın **geçmişten çok şu anki davranışlarına, seçimlerine ve geleceğe yönelik hedeflerine** odaklanır. Danışanın ihtiyaçlarını karşılamak için daha etkili davranışlar seçmesine yardımcı olur.

**A)** **Sence eşinle iletişim kuramamanda senin şu anda seçtiğin hangi davranışların etkisi olabilir?:** Gerçeklik kuramı, bireyin mevcut davranışlarına ve seçimlerine odaklanır. Danışanın kendi davranışlarının sorumluluğunu değerlendirmesini sağlaması bakımından uygun bir tepkidir.

**B)** **Bu duyguyu geçmişte, özellikle çocuklukta yaşadığın ilişkilerde de hissettin mi?:** Geçmiş yaşantılara ve çocukluk ilişkilerine odaklanmaktadır. Gerçeklik kuramı geçmişten çok şu anki davranışları ele alır.

**C)** **Eşinin sana karşı bu tutumunu nasıl anlamlandırıyorsun? Bu sana kendinle ilgili ne hissettiriyor?:** Danışanın algı ve duygularını anlamaya yöneliktir. Ancak mevcut davranışların değerlendirilmesi ve sorumluluk alma yönü yeterince belirgin değildir.

**D)** **Bu durum karşısında şu anda içinde en baskın olan duyguyu biraz daha açabilir misin?:** Danışanın duygularını derinleştirmeye yöneliktir. Duyguların keşfi önemli olsa da gerçeklik kuramının temel odağı mevcut davranış ve seçimlerdir.

**E)** **Bu çatışmayı nasıl çözeceğini düşündün mü? Gelecekte nasıl bir eş ilişkisi hedefliyorsun?:** Danışanın geleceğe yönelik hedeflerini ve çözüm yollarını değerlendirmektedir. Gerçeklik kuramında geleceğe yönelik planlama önemli olmakla birlikte, seçenek A mevcut davranış ve seçimlere doğrudan odaklanmaktadır.

**Cevap: A**

**12.** Danışan, nişanlısıyla yaşadığı çatışma nedeniyle kendisini suçlu ve bencil hissetmektedir. Psikolojik danışman, danışandan nişanlısı boş sandalyede oturuyormuş gibi ona doğrudan konuşmasını, ardından rol değiştirerek nişanlısının yerine geçmesini istemektedir. Bu uygulama, **gestalt yaklaşımında boş sandalye tekniğine** örnektir. Teknikle danışanın **tamamlanmamış yaşantılarıyla ve ifade edilmemiş duygularıyla yüzleşmesi, farkındalık kazanması ve duygusal bütünlüğünü artırması** amaçlanır.

**A)** **Danışanın bastırılmış saldırgan eğilimlerini kontrol altına almasını sağlamak:** Bastırılmış saldırgan eğilimlerin kontrol edilmesi, boş sandalye tekniğinin temel amacı değildir. Teknik, duyguların fark edilmesini ve ifade edilmesini destekler.

**B)** **Danışanın nişanlısının davranışlarını değiştirmeye yönelik stratejiler geliştirmesine yardımcı olmak:** Bu seçenek, danışanın karşı tarafı değiştirmeye yönelik stratejiler geliştirmesine odaklanmaktadır. Gestalt yaklaşımında temel amaç, başkasını değiştirmekten çok danışanın kendi yaşantısına ilişkin farkındalığını artırmaktır.

**C)** **Danışanın düşünce hatalarını tespit ederek bilişsel yeniden yapılandırma başlatmak:** Bilişsel yeniden yapılandırma, bilişsel davranışçı yaklaşımda kullanılan bir tekniktir. Gestalt boş sandalye tekniğinin temel amacı düşünce hatalarını belirlemek değildir.

**D)** **Danışanın geçmişteki travmalarına odaklanarak çözüm üretmesini sağlamak:** Geçmiş yaşantılar ele alınabilse de boş sandalye tekniğinin öncelikli amacı geçmiş travmaları çözümlemek değildir. Teknik, danışanın şu anki farkındalığını ve ifade edilmemiş duygularını ele alır.

**E)** **Danışanın tamamlanmamış yaşantılarla yüzleşerek duygusal bütünlüğünü artırmasını sağlamak:** Boş sandalye tekniği, danışanın ifade edemediği duygu ve düşüncelerini ortaya koymasına, tamamlanmamış yaşantılarıyla yüzleşmesine ve **duygusal bütünlüğünü artırmasına** yardımcı olur.

**Cevap: E**

**13.** Psikanalitik yaklaşımda psikolojik danışman, danışanın **bilinçdışı çatışmalarını, geçmiş yaşantılarının etkilerini, aktarımını, direncini ve savunma mekanizmalarını** anlamaya çalışır. Rüyaların yorumlanması ve aktarımın incelenmesi bu yaklaşımın temel müdahalelerindendir. **Aşamalı maruz bırakma ise davranışçı terapide kullanılan bir tekniktir.** Bu nedenle psikanalitik yaklaşımda kullanılması beklenmeyen müdahale D seçeneğidir.

**A)** **Danışanın rüyalarındaki tekrar eden temaları ve sembolleri yorumlamak:** Rüya yorumlama, bilinçdışı isteklerin, çatışmaların ve bastırılmış içeriklerin anlaşılmasına yönelik psikanalitik bir tekniktir.

**B)** **Danışanın seans içinde danışmana yönelik geliştirdiği aktarım ilişkilerini detaylıca incelemek:** Aktarım, danışanın geçmişte önemli kişilerle kurduğu ilişkilerden kaynaklanan duygu ve beklentilerini danışmana yöneltmesidir. Psikanalitik yaklaşımda aktarımın incelenmesi önemli bir müdahaledir.

**C)** **Danışanın geçmiş travmatik deneyimlerinin şimdiki davranışlarına etkisini açıklamak:** Psikanalitik yaklaşım, geçmiş yaşantıların ve bilinçdışı süreçlerin güncel davranışlar üzerindeki etkisini ele alır.

**D)** **Danışanın belirli bir fobisini azaltmak için aşamalı maruz bırakma egzersizleri önermek:** Aşamalı maruz bırakma, danışanın korku uyandıran uyaranlarla kontrollü ve sistematik biçimde karşılaştırılmasına dayanan davranışçı bir tekniktir. Psikanalitik yaklaşımın temel müdahalelerinden biri değildir.

**E)** **Danışanın direnç gösterdiği konuları ve savunma mekanizmalarını yüzeye çıkarmak:** Direncin ve savunma mekanizmalarının analiz edilmesi, danışanın bilinçdışı çatışmalarını anlamaya yönelik psikanalitik müdahalelerdendir.

**Cevap: D**

**14.** Bireysel psikolojik danışma sürecinin sonlandırma evresinde danışmanın temel amacı, danışanın süreç boyunca elde ettiği kazanımları pekiştirmek, bağımsızlığını desteklemek ve gerektiğinde uygun profesyonel destek kaynaklarına yönlendirmektir. **Danışanın kişisel çevresinden bir uzmana yönlendirilmesi, profesyonel sınırlar ve etik ilkeler açısından sakıncalıdır.** Bu nedenle en uygunsuz davranış D seçeneğidir.

**A)** **Danışanla birlikte, danışma sürecinde elde edilen ilerlemeleri ve öğrenilen başa çıkma becerilerini kapsamlı bir şekilde gözden geçirmek:** Sonlandırma evresinde danışanın gelişimini değerlendirmek ve kazanımlarını pekiştirmek uygun bir uygulamadır.

**B)** **Danışanın sonlandırmaya yönelik karmaşık veya çelişkili duygularını ifade etmesi için güvenli bir ortam sağlamak ve bu duyguların doğal olduğunu vurgulamak:** Sonlandırma sürecinde danışanın ayrılığa ilişkin duygularını ele almak, sürecin sağlıklı tamamlanmasını destekler.

**C)** **Danışanın gelecekteki olası stresörler ve zorluklar karşısında kendi kendine yeterliliğini artıracak stratejileri pekiştirmesine yardımcı olmak:** Danışanın danışma süreci dışında da kazandığı becerileri kullanabilmesini desteklemek, sonlandırma evresinin temel amaçlarındandır.

**D)** **Danışma sürecinin tamamlanmasının ardından danışanı destek ihtiyacı doğurabilecek durumlarda başvurması için kendi kişisel çevresinden bir uzmana yönlendirme önerisinde bulunmak:** Psikolojik danışmanın kişisel çevresinden bir uzmana yönlendirme yapması, **çıkar çatışması ve profesyonel sınırların ihlali** riskini doğurabilir. Yönlendirme yapılacaksa danışanın ihtiyaçları doğrultusunda objektif ve uygun profesyonel kaynaklar değerlendirilmelidir.

**E)** **Danışma sürecinin bitiminden sonra danışanın başvurabileceği alternatif profesyonel destek kaynakları hakkında objektif bilgi sunmak:** Danışanın gerektiğinde başvurabileceği alternatif profesyonel kaynaklar hakkında tarafsız bilgi verilmesi etik açıdan uygun bir uygulamadır.

**Cevap: D**

**15.** Psikolojik danışmada etkili ve güvene dayalı bir ilişki kurmanın temel koşulları; **empati, saydamlık, koşulsuz kabul ve danışanın özerkliğine saygıdır.** Danışmanın danışana doğrudan çözüm önerileri sunarak ne yapması gerektiğini belirtmesi, danışanın kendi sorunlarını çözme kapasitesini geliştirmesini engelleyebilir. Bu nedenle A seçeneği, etkili psikolojik danışma ilişkisinin koşullarından biri değildir.

**A)** **Danışanın sorunlarına hızlı ve etkili çözüm önerileri sunarak onu doğru yola yönlendirmek, ne yapması gerektiğini açıkça belirtmek:** Danışana doğrudan çözüm sunmak ve ne yapması gerektiğini söylemek, danışanın özerkliğini ve kendi çözümünü geliştirme sürecini sınırlandırır. Psikolojik danışmada amaç, danışan adına karar vermek değil, danışanın kendi içsel kaynaklarını kullanmasını desteklemektir.

**B)** **Danışanın iç dünyasına girmeye çalışmak, onun deneyimlerini ve duygularını kendi bakış açısından anlamaya çabalamak:** Bu ifade, **empati** ilkesini yansıtır. Psikolojik danışman, danışanın yaşantılarını onun bakış açısından anlamaya çalışır.

**C)** **Danışana karşı saydam ve dürüst olmak, danışmanın kendi duygu ve düşüncelerini uygun bir şekilde paylaşarak ilişkiyi daha samimi hale getirmek:** Bu ifade, **saydamlık (içtenlik)** ilkesini yansıtır. Danışmanın kendini uygun ve ölçülü biçimde ifade etmesi, güven ilişkisinin gelişmesine katkı sağlar.

**D)** **Danışanı, ne olursa olsun, bütün duygu ve düşünceleriyle olduğu gibi kabul etmek, yargılamadan, koşulsuz bir şekilde değer verdiğini göstermek:** Bu ifade, **koşulsuz olumlu kabul** ilkesini yansıtır. Danışan, duygu ve düşüncelerinden dolayı yargılanmadan kabul edilir.

**E)** **Danışanın kendi kararlarını vermesine yardımcı olmak, ona yol göstermek yerine, kendi sorunlarına çözüm bulması için içsel kaynaklarını keşfetmesini desteklemek:** Bu ifade, danışanın **özerkliğini ve kendi kendine yeterliliğini** destekleyen danışan merkezli anlayışla uyumludur.

**Cevap: A**

**16.** Psikolojik danışma ilişkisinde sözel olmayan beceriler; doğal göz teması, empatik yüz ifadeleri, uygun beden duruşu ve kişisel mesafenin korunmasını içerir. **Danışanın her cümlesinin veya anahtar kelimesinin sonunda tekrarlama yapmak ise sözel bir beceridir ve mekanik bir biçimde uygulanması uygun değildir.** Bu nedenle A seçeneği uygun olmayan davranıştır.

**A)** **Danışanı dinlerken, anlattığı her cümlenin veya anahtar kelimenin sonunda, danışanın söylediklerileyle empati kurduğunu göstermek için tekrarlamak:** Danışanın ifadelerini tekrar etmek sözel bir beceridir. Her cümle veya anahtar kelime sonunda mekanik biçimde tekrarlanması, danışma sürecinin doğal akışını bozabilir.

**B)** **Danışanın anlattığı duygusal bir konuya karşılık, yüz ifadesinde doğal, içten ve empatik bir tepki sergilemek:** Danışanın duygularına uygun, doğal ve empatik yüz ifadeleri kullanmak sözel olmayan iletişimi destekler.

**C)** **Danışanla arasında kültürel normlara uygun, rahat ve kişisel bir mesafe bırakarak, danışana doğru hafifçe dönük bir duruş sergilemek:** Uygun beden duruşu ve kişisel mesafenin korunması, danışanın kendisini rahat ve güvende hissetmesine katkı sağlar.

**D)** **Danışanın konuşma akışını bölmeden, önemli gördüğü noktaları kısa ve öz bir şekilde not almak:** Danışanın konuşmasını bölmeden ve dikkatini dağıtmadan not almak, uygun biçimde gerçekleştirildiğinde danışma sürecini destekleyebilir.

**E)** **Danışan konuşurken arada sırada doğal bir göz teması kurup sürdürmek, ancak danışanın gözlerini kaçırmasına izin vermek:** Kültürel özellikler ve danışanın rahatlığı gözetilerek doğal göz teması kurulması, etkili sözel olmayan iletişimin bir parçasıdır.

**Cevap: A**

**17.** Danışan, annesiyle yaşadığı tartışmalar sonucunda **üzüntü, yetersizlik ve annesini hayal kırıklığına uğrattığı düşüncesi** nedeniyle incinmiş hissetmektedir. Psikolojik danışmanın, danışanın yaşadığı duyguları ve bu duyguların altında yatan anlamı onun bakış açısından yansıtması beklenir. B seçeneği, danışanın duygusal yaşantısını ve kendisini hayal kırıklığı kaynağı olarak görmesinin yarattığı incinmeyi yansıtan **en uygun empati tepkisidir.**

**A)** **Annenle arandaki sorunları çözmek için daha sakin kalmaya çalışmalısın.:** Danışana doğrudan öneride bulunulmaktadır. Bu ifade empatik yansıtmadan çok yönlendirme içerir.

**B)** **Görünüşe göre annenizle ilişkiniz sizi oldukça derinden etkiliyor ve onu hayal kırıklığına uğrattığınız düşüncesi sizi epey yaralıyor.:** Danışanın üzüntüsünü ve hayal kırıklığına uğratma düşüncesinin yarattığı incinmeyi yansıtmaktadır. **Empati tepkisidir.**

**C)** **Belki de bir süre annenden uzak durmalısın, bu sana iyi gelebilir.:** Danışana çözüm önerisi sunulmaktadır. Empatik tepki değildir.

**D)** **Bana annenizle olan ilişkinizin geçmişini biraz anlatır mısınız?:** Danışanın yaşantısını daha ayrıntılı anlamaya yönelik açık uçlu bir sorudur; empati tepkisi değildir.

**E)** **Üzülmenize gerek yok, aile içi tartışmalar her zaman yaşanır.:** Danışanın duygularını önemsizleştiren ve yaşadığı üzüntüyü geçiştiren bir ifadedir. Empatik değildir.

**Cevap: B**

**18.** Psikolojik danışman, kariyer değişikliği konusunda kararsızlık yaşayan danışanının durumunu kendi değerlendirmesi üzerinden açıklamakta ve danışanın ait olduğu kuşağa ilişkin genelleyici bir yargıda bulunmaktadır. Danışanın bireysel yaşantısını, kişisel özelliklerini ve kararsızlığının gerçek nedenlerini anlamaya çalışmak yerine, onu belirli bir yaş grubuna ait özelliklerle değerlendirmektedir. Bir bireyi ait olduğu gruba ilişkin kalıplaşmış düşünceler üzerinden dinlemek **stereotipik dinleme** olarak adlandırılır.

**A)** **Pasif dinleme:** Psikolojik danışmanın danışanı etkin biçimde takip etmeden, sözel veya sözel olmayan tepkilerini sınırlı tutarak dinlemesidir. Örnekte danışman pasif kalmamakta, danışanın kararsızlığı hakkında yorum yapmaktadır.

**B)** **Empatik dinleme:** Danışanın duygu, düşünce ve yaşantılarını onun bakış açısından anlamaya çalışmayı içerir. Örnekte danışman, danışanın bireysel yaşantısını anlamak yerine kuşağına ilişkin genelleme yapmaktadır.

**C)** **Stereotipik dinleme:** Danışanın ait olduğu yaş, cinsiyet, kültür veya başka bir gruba ilişkin kalıplaşmış yargılar üzerinden değerlendirilmesidir. Danışmanın "Sizin jenerasyonunuzda insanlar genelde risk almaktan hoşlanmaz." ifadesi, danışanı kuşağına ilişkin bir stereotip üzerinden değerlendirdiğini göstermektedir.

**D)** **Seçici dinleme:** Dinleyicinin, karşısındaki kişinin söylediklerinin yalnızca kendi ilgi, beklenti veya düşüncelerine uygun olan bölümlerine odaklanması; diğer bölümleri göz ardı etmesidir. Örnekte danışman belirli bir ifadeyi seçip diğerlerini göz ardı etmemekte, kuşağa yönelik genelleme yapmaktadır.

**E)** **Yansıtıcı dinleme:** Danışanın ifade ettiği duygu ve düşüncelerin, anlamı korunarak danışana geri yansıtılmasıdır. Danışman, danışanın kararsızlığını ve bununla ilişkili duygularını yansıtmak yerine, kararsızlığın nedenini kendi varsayımıyla açıklamaktadır.

**Cevap: C**

**19.** Yaygın kaygı bozukluğu (YKB), kişinin birden fazla yaşam alanına ilişkin aşırı ve kontrol edilmesi güç kaygı ve endişe yaşamasıyla karakterizedir. DSM-5 tanı ölçütlerine göre bu kaygı ve endişenin en az altı ay boyunca, çoğu gün görülmesi; kişinin endişesini kontrol etmekte zorlanması ve buna çeşitli fiziksel ya da bilişsel belirtilerin eşlik etmesi gerekir. Ayrıca belirtilerin klinik açıdan belirgin sıkıntıya veya işlevsellikte bozulmaya yol açması beklenir. **Başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme korkusu ise yaygın kaygı bozukluğundan ziyade sosyal kaygı bozukluğunun temel özelliklerinden biridir.**

Yaygın kaygı bozukluğunda (YKB) kişi; iş, sağlık, aile, gelecek ve günlük yaşamın farklı alanlarına ilişkin aşırı ve kontrol edilmesi güç endişeler yaşar. DSM-5 tanı ölçütlerinde bu kaygı ve endişenin en az altı ay boyunca, çoğu gün ortaya çıkması; endişeyi kontrol etmede güçlük yaşanması ve yetişkinlerde en az üç belirtiyle birlikte görülmesi gerekir. Belirtilerin klinik açıdan belirgin sıkıntıya veya işlevsellikte bozulmaya yol açması da aranır. **Başkaları tarafından olumsuz değerlendirilme korkusu ise sosyal kaygı bozukluğunun temel özelliklerinden biridir.**

**A)** **En az altı ay süreyle, çoğu gün ortaya çıkan aşırı kaygı ve beklentili endişenin bulunması:** DSM-5'e göre yaygın kaygı bozukluğunda kişi birden fazla olay veya etkinliğe ilişkin aşırı kaygı ve endişeyi en az altı ay boyunca, çoğu gün yaşar. Bu, tanının temel ölçütlerinden biridir.

**B)** **Kişinin kaygı ve endişeyi denetlemekte zorlanması:** Yaygın kaygı bozukluğunda kişi endişelerini kontrol etmekte güçlük çeker. Kaygının kontrol edilememesi tanı ölçütleri arasında yer alır.

**C)** **Kaygı ve endişeye, huzursuzluk, kolay yorulma, odaklanmada güçlük, kas gerginliği ve uyku problemlerinin eşlik etmesi:** Bu belirtiler DSM-5'te yaygın kaygı bozukluğuyla ilişkili belirtiler arasında sayılır. Yetişkinlerde bu altı belirtiden en az üçünün bulunması gerekir. Seçenekte belirtilenler ölçütlerle uyumludur.

**D)** **Kaygı, endişe veya fiziksel belirtilerin klinik açıdan belirgin sıkıntıya ya da toplumsal, mesleki alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında bozulmaya neden olması:** Belirtilerin kişinin yaşamını anlamlı ölçüde olumsuz etkilemesi, DSM-5 tanı ölçütlerinden biridir.

**E)** **Durumun bir veya daha fazla toplumsal durumda; birileriyle etkileşimde bulunma, gözleniyor olma, sahne önünde konuşma ve başkalarınca olumsuz değerlendirileceği korkusuna yol açması:** Bu ifade, kişinin başkalarının incelemesine veya değerlendirmesine maruz kalabileceği sosyal durumlarda belirgin korku ve kaygı yaşamasını tanımlar. Özellikle olumsuz değerlendirilme korkusu, **sosyal kaygı bozukluğunun** ayırt edici özelliklerinden biridir. Yaygın kaygı bozukluğunun tanı ölçütlerinden biri değildir.

**Cevap: E**

**20.** **Bağımlı yaşamsal olaylar,** bireyin kendi davranışları, kararları veya psikolojik özellikleriyle ilişkili olarak ortaya çıkan olaylardır. Bireyin davranışları olayın gerçekleşmesinde etkili olabilir. **Bağımsız yaşamsal olaylarda** ise kişinin davranışlarından bağımsız, kontrolü dışında gelişen durumlar söz konusudur. Soruda, bireyin kendi davranışlarıyla ilişkili olarak ortaya çıkan bir yaşamsal olay örneği aranmıştır.

**A)** **Bir kişinin yaşadığı şehirde meydana gelen deprem nedeniyle evinin hasar görmesi:** Deprem, bireyin davranışlarından bağımsız ve kontrolü dışında meydana gelen doğal bir olaydır. Bu nedenle bağımsız yaşamsal olaydır.

**B)** **Bir öğrencinin sınav sisteminde yapılan ülke genelindeki değişiklik nedeniyle okul değiştirmek zorunda kalması:** Sınav sistemindeki değişiklik, öğrencinin kişisel davranışlarından bağımsız olarak ortaya çıkan sistemsel bir durumdur. Bağımsız yaşamsal olaya örnektir.

**C)** **Bir çalışanın görev yaptığı kurumun idari kararıyla başka bir şehre taşınması:** Çalışanın başka bir şehre taşınması, kurumun idari kararı sonucunda gerçekleşmektedir. Bireyin kendi davranışlarından kaynaklanmadığı için bağımsız yaşamsal olaydır.

**D)** **Uzun süredir derslere devam etmeyen bir öğrencinin devamsızlık nedeniyle sınıf tekrarına kalması:** Öğrencinin derslere devam etmemesi, kendi davranışlarıyla ilişkili bir durumdur. Devamsızlık sonucunda sınıf tekrarına kalması, bireyin davranışlarının ortaya çıkardığı bir sonuçtur. **Bu nedenle bağımlı yaşamsal olaya örnektir.**

**E) Bir bireyin ekonomik kriz nedeniyle temel ihtiyaç harcamalarını azaltması:** Ekonomik kriz, bireyin kontrolü dışında gelişen toplumsal ve ekonomik bir olaydır. Bireyin harcamalarını azaltması bu olayın sonucu olduğundan bağımsız yaşamsal olay örneğidir.

**Cevap: D**

**21.** Hasan'ın son altı aydır haftada en az iki kez kontrolünü kaybederek aşırı miktarda yemek yemesi, yemek sırasında hızlı davranması ve fiziksel rahatsızlık hissedene kadar yemeye devam etmesi **tıkınırcasına yeme ataklarının** temel özelliklerini göstermektedir. Atakların ardından yoğun suçluluk, kendinden iğrenme ve depresif duygular yaşaması; bu davranışların belirgin sıkıntıya ve işlevsellikte bozulmaya yol açması da tanıyla uyumludur. **Ayrıca Hasan'da kusma, laksatif kullanma veya aşırı egzersiz gibi telafi edici davranışların görülmemesi, bulimiya nervozadan ayrılmasını sağlar.**

**A) Anoreksiya nervoza:** Anoreksiya nervoza, enerji alımının kısıtlanması sonucunda belirgin düşük vücut ağırlığı, kilo almaya yönelik yoğun korku ve beden algısında bozulma ile karakterizedir. Hasan'ın belirtileri bu bozuklukla örtüşmemektedir.

**B) Bulimiya nervoza:** Bulimiya nervozada tıkınırcasına yeme ataklarına, kilo alımını önlemek amacıyla kendini kusturma, laksatif kullanma, aşırı egzersiz veya aç kalma gibi uygunsuz telafi edici davranışlar eşlik eder. Hasan'da bu davranışların bulunmaması bulimiya nervoza tanısını dışlar.

**C) Tıkınırcasına yeme bozukluğu:** Bu bozuklukta kişi, belirli bir zaman diliminde aşırı miktarda yemek yerken yeme davranışı üzerindeki kontrolünü kaybeder. Ataklara hızlı yeme, fiziksel rahatsızlık hissedene kadar yeme, yalnız başına ve gizlice yeme, sonrasında suçluluk veya kendinden iğrenme gibi özellikler eşlik edebilir. DSM-5'e göre atakların en az üç ay boyunca haftada en az bir kez görülmesi, belirgin sıkıntı yaratması ve düzenli telafi edici davranışların bulunmaması gerekir. Hasan'ın belirtileri bu ölçütlerle uyumludur.

**D) Pika:** Pika, en az bir ay boyunca besleyici değeri olmayan, besin dışı maddelerin sürekli olarak yenilmesiyle karakterizedir. Hasan'ın davranışları besin tüketimiyle ilişkili olduğundan bu tanıyla örtüşmemektedir.

**E) Geri çıkarma bozukluğu:** Geri çıkarma bozukluğunda yutulan yiyecekler, bulantı veya öğürme olmaksızın tekrar ağıza getirilir; yeniden çiğnenebilir, yutulabilir veya tükürülebilir. Hasan'da bu tür bir davranış bulunmamaktadır.

**Cevap: C**

**22. Tik bozuklukları ile alışkanlık bozukluklarını ayırırken temel nokta, hareketin kişinin istemli kontrolüyle ne ölçüde gerçekleştirildiğidir.** Tikler genellikle ani, hızlı, yineleyici ve istemsiz motor hareketler ya da ses çıkarmalardır. Alışkanlık bozukluklarında ise saç yolma veya tırnak yeme gibi davranışlar çoğunlukla daha istemli bir örüntü gösterebilir; kişi davranışı başlatma veya durdurma üzerinde belirli ölçüde kontrol sahibi olabilir. Bu ayrımda **hareketin kişinin kontrolü altında olup olmaması** temel ölçüttür.

**A) Hareketin ortaya çıkış yaşı ve gelişimsel seyri:** Tik bozuklukları ve alışkanlık bozuklukları farklı yaşlarda başlayabilse de ortaya çıkış yaşı tek başına bu bozuklukları ayırt etmek için yeterli değildir. Her iki davranış örüntüsü de çocukluk döneminde görülebilir.

**B) Hareketin kişinin kontrolü altında olup olmaması:** Tikler genellikle istemsiz biçimde ortaya çıkar. Kişi tiklerini kısa süreliğine baskılayabilse de bu durum çoğunlukla içsel bir gerginlik veya tik yapma dürtüsüyle ilişkilidir. Alışkanlık bozukluklarında ise davranışlar belirli ölçüde istemli kontrol gösterebilir. Bu nedenle hareketin kontrol edilebilirliği, iki durumu ayırt etmede temel ölçüttür.

**C) Hareketin stresli durumlarla ilişkisi ve şiddeti:** Stres, hem tiklerin hem de alışkanlık davranışlarının sıklığını veya şiddetini artırabilir. Bu özellik iki duruma da özgü olmadığından temel ayırt edici ölçüt değildir.

**D) Hareketin yarattığı toplumsal işlevsellikteki bozulma:** Her iki bozukluk da kişinin sosyal ilişkilerini, okul veya iş yaşamını olumsuz etkileyebilir. İşlevsellikteki bozulma, bozukluğun şiddetini değerlendirmede önemlidir ancak tek başına ayırt edici değildir.

**E) Hareketin ortaya çıkışında genetik yatkınlığın rolü:** Genetik yatkınlık hem tik bozukluklarında hem de bazı alışkanlık bozukluklarında etkili olabilir. Bu nedenle iki durumu ayırt etmek için temel ölçüt olarak kullanılamaz.

**Cevap: B**

**23.** Ertan'ın yaşamının ilk üç yılında sürekli değişen evlerde ve bakıcılarla kalması, bakım verenlerle süreklilik gösteren bir bağlanma ilişkisinin kurulmasını güçleştirmiş olabilir. Tanımadığı yetişkinlere karşı aşırı samimi davranması, yabancılarla kolayca yakınlık kurması, onlarla ayrılmaya istekli olması ve tehlike algısının düşük olması, **sınırsız toplumsal bağlanma bozukluğunun** temel özellikleriyle örtüşmektedir. Bu bozuklukta çocuk, tanımadığı yetişkinlerle etkileşim kurarken gelişimsel ve kültürel açıdan uygun olmayan ölçüde çekingenlik göstermeyebilir.

**A)** **Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu:** DEHB; dikkatsizlik, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik belirtileriyle karakterizedir. Ertan'ın yabancılarla aşırı samimi davranması, tek başına DEHB tanısını açıklamaz.

**B)** **Otizm spektrum bozukluğu:** Otizm spektrum bozukluğunda sosyal iletişim ve etkileşimde güçlükler ile sınırlı, yineleyici davranış örüntüleri görülür. Ertan'ın yabancılara karşı aşırı yakınlık göstermesi, otizmin temel özellikleriyle örtüşmemektedir.

**C)** **Sosyal anksiyete bozukluğu:** Sosyal anksiyete bozukluğunda kişi, sosyal ortamlarda başkaları tarafından olumsuz değerlendirilmekten korkar ve bu durumlarda belirgin kaygı yaşar. Ertan ise yabancılara karşı çekingenlik göstermemekte, aksine aşırı yakınlık kurmaktadır.

**D)** **Sınırsız toplumsal bağlanma bozukluğu:** Bu bozuklukta çocuk, tanımadığı yetişkinlere karşı belirgin bir çekingenlik göstermeden yaklaşır; aşırı samimi davranabilir, yabancılarla kolayca yakınlık kurabilir ve bakım verenin güvenliğini sağlayıcı rolünü yeterince gözetmeyebilir. Ertan'ın yabancılarla kucaklaşması, el ele tutuşarak odadan çıkmak istemesi ve yabancılardan aldığı yiyeceği tereddütsüz yemesi bu bozukluğun belirtileriyle uyumludur.

**E)** **Tepkisel bağlanma bozukluğu:** Tepkisel bağlanma bozukluğunda çocuk, bakım verenlere karşı duygusal olarak geri çekilmiş ve ketlenmiş bir tutum sergiler. Rahatsız olduğunda bakım verenden teselli arama ve teselliye yanıt verme davranışları sınırlıdır. Ertan'ın yabancılara aşırı yakınlık göstermesi bu bozukluğun temel görünümünden farklıdır.

**Cevap: D**

**24.** Programa dayalı değerlendirme, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin **öğretim programındaki hedefler doğrultusunda ne öğrendiğini ve hangi becerilerde gelişim gösterdiğini** belirlemeye yönelik bir değerlendirme yaklaşımıdır. Bu değerlendirmede öğrencinin bireysel performansı, öğrenme hedefleri ve gelişim süreci esas alınır. Öğrencinin kendi gelişiminin izlenmesi amaçlanırken aynı yaştaki diğer öğrencilerle karşılaştırılarak akademik başarı sıralaması yapılması temel amaç değildir.

**A)** **Öğrencinin bireysel öğrenme hedeflerini belirlemeye yardımcı olmak:** Programa dayalı değerlendirme, öğrencinin mevcut performansını ortaya koyarak **bireysel öğrenme hedeflerinin belirlenmesine** katkı sağlar. Öğrencinin hangi becerileri kazandığı ve hangi beceriler üzerinde çalışılması gerektiği bu değerlendirmeyle belirlenebilir.

**B)** **Öğrencinin güçlü ve zayıf yönlerini ayrıntılı olarak tespit etmek:** Değerlendirme, öğrencinin **güçlü olduğu ve desteğe ihtiyaç duyduğu beceri alanlarını** belirlemeye yardımcı olur. Böylece öğretim süreci öğrencinin bireysel özelliklerine uygun biçimde planlanabilir.

**C)** **Öğretim yöntem ve materyallerinin öğrencinin ihtiyaçlarına göre uyarlanmasını sağlamak:** Öğrencinin performansına ilişkin elde edilen bilgiler, **uygun öğretim yöntemlerinin, tekniklerinin ve materyallerinin seçilmesini** sağlar. Bu sayede öğretim, öğrencinin ihtiyaçlarına göre düzenlenebilir.

**D)** **Öğrencinin ilerlemesini belirli aralıklarla izleyerek gelişimini belgelemek:** Programa dayalı değerlendirme, öğrencinin **bireysel hedeflere ulaşma düzeyini düzenli olarak izlemeyi** ve gelişimini kaydetmeyi sağlar. Böylece öğretimin etkililiği de değerlendirilebilir.

**E)** **Öğrenciyi aynı yaştaki diğer öğrencilerin akademik başarısıyla karşılaştırarak sıralamasını yapmak:** Programa dayalı değerlendirme, **norm temelli karşılaştırma ve akademik sıralama** amacı taşımaz. Öğrencinin performansı, diğer öğrencilerle karşılaştırılmak yerine kendi bireysel hedefleri ve gelişimi doğrultusunda değerlendirilir. Bu nedenle bu ifade, programa dayalı değerlendirmenin beklenen yararlarından biri değildir.

**Cevap: E**

**25.** Uzman, yeni bir yetenek testi geliştirme sürecinde pilot uygulamalar sırasında madde yanlılığı analizi yapmaktadır. Analiz sonucunda, **aynı genel yetenek düzeyine sahip bireylerden belirli bir etnik gruba ait olanların, testin bazı maddelerinde diğer gruplara göre sistematik olarak daha düşük puan aldığı** belirlenmiştir. Bu bulgu, bazı maddelerin bireylerin yetenek düzeylerinden bağımsız olarak etnik gruplar arasında farklı sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. **Madde yanlılığı**, aynı yetenek düzeyindeki bireylerin bir maddeyi doğru yanıtlama olasılığının ait oldukları gruba göre farklılaşmasıdır. Bu durum, testin farklı demografik gruplar arasında **adil ve doğru karşılaştırmalar yapma özelliğini zayıflatır.**

**A)** **Testin iç tutarlılık güvenilirliğinin beklenenden daha yüksek çıkması:** Madde yanlılığı, testin iç tutarlılık güvenirliğinin artmasını zorunlu kılmaz. **Güvenirlik**, ölçme sonuçlarının tutarlılığıyla; madde yanlılığı ise gruplara bağlı sistematik farklılaşmayla ilgilidir.

**B)** **Test maddelerinin kültürel duyarlılığının arttığına dair kanıtlar bulunması:** Belirli bir etnik grubun sistematik olarak dezavantajlı olması, maddelerin kültürel duyarlılığının arttığını göstermez. Aksine, maddelerin kültürel özelliklerden etkilenerek yanlı sonuçlar doğurabileceğine işaret eder.

**C)** **Testin, farklı demografik gruplar arasında adil ve doğru karşılaştırmalar yapma yeteneğinin zayıflaması:** Aynı genel yetenek düzeyindeki bireylerin etnik gruplarına bağlı olarak bazı maddelerde farklı puanlar alması, testin gruplar arasında **adil karşılaştırma yapmasını güçleştirir.** Madde yanlılığının en olası sonucu budur.

**D)** **Testin uygulanmasının gelecekte daha hızlı ve kolay hale gelmesi:** Madde yanlılığı analizi, testin **uygulama süresi veya uygulama kolaylığıyla** doğrudan ilişkili değildir.

**E)** **Testin standartizasyon sürecinin otomatik olarak tamamlanması:** Madde yanlılığının belirlenmesi, **standartizasyon sürecini tamamlamaz.** Yanlı maddelerin incelenmesi, gerekli düzenlemelerin yapılması ve testin yeniden değerlendirilmesi gerekir.

**Cevap: C**

**26.** Şirket, çalışanlarının iş doyumunu ölçmek amacıyla geliştirdiği anketi aynı çalışan grubuna bir ay arayla iki kez uygulamıştır. Ancak iki uygulamadan elde edilen puanlar arasında belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum, anketin aynı bireyler üzerinde benzer sonuçlar üretmediğini ve **zamana karşı tutarlılığının düşük olduğunu** göstermektedir. Ayrıca anket puanları ile çalışanların iş performansı ve şirkette kalma süreleri arasında tutarlı bir ilişki bulunamaması, ölçme aracının iş doyumunu ölçmedeki geçerliğinin de sorgulanmasına neden olmaktadır. Anket maddelerinin çalışanlar tarafından iş doyumuyla ilgisiz veya çok genel bulunması da **ölçülmek istenen yapının yeterince temsil edilmediğine** işaret etmektedir. Dolayısıyla ölçme aracının hem güvenilirliği hem de geçerliliği düşüktür.

**A)** **Ölçme aracı iş tatmini için geçerli olsa da, güvenilirliği oldukça düşüktür.** Anketin iki uygulamasında farklı puanlar elde edilmesi güvenilirliğinin düşük olduğunu destekler. Ancak performans ve şirkette kalma süresiyle tutarlı ilişki bulunmaması ve maddelerin iş doyumuyla ilgisiz görülmesi, geçerliğinin de düşük olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle seçenek eksik bir değerlendirmedir.

**B)** **Ölçme aracı hem güvenilir hem de iş tatmini için geçerlidir.** İki uygulama arasındaki puan farklılıkları, ölçme aracının güvenilir olmadığını düşündürmektedir. Ayrıca iş doyumuyla ilişkili ölçütlerle tutarlı ilişki bulunmaması da geçerliğini desteklememektedir.

**C)** **Ölçme aracı güvenilir olmakla birlikte, iş tatmini düzeyini doğru bir şekilde ölçememektedir.** Anketin farklı zamanlarda farklı sonuçlar vermesi güvenilir olduğunu değil, güvenilirliğinin düşük olduğunu gösterir. Bu nedenle seçenek yanlıştır.

**D)** **Ölçme aracının hem güvenilirliği hem de geçerliliği düşüktür.** Anketin bir ay arayla yapılan iki uygulamasında belirgin puan farklılıkları görülmesi **test-tekrar test güvenilirliğinin düşük olduğunu** düşündürmektedir. İş performansı ve şirkette kalma süresi gibi ölçütlerle tutarlı ilişki kurulamaması ve bazı maddelerin iş doyumuyla ilgisiz bulunması ise **geçerliğinin düşük olduğuna** işaret etmektedir. Bu iki bulgu birlikte değerlendirildiğinde en doğru yorum budur.

**E) Ölçme aracı, iş tatminini ölçmek yerine sadece çalışanların ruh halini yansıtmaktadır.** Sorudaki bulgular anketin iş doyumunu doğru ölçemediğini düşündürse de, yalnızca çalışanların ruh halini ölçtüğünü söylemek için yeterli kanıt bulunmamaktadır.

**Cevap: D**

**27.** Psikolojik danışman Gonca Hanım, öğrencilerin iş birliği becerilerini geliştirmeleri gereken alanları belirlemek amacıyla grup çalışmaları ve etkinlikler sırasında birden fazla öğrencinin davranışlarını gözlemlemektedir. Gözlem sırasında, önceden belirlediği iş birliğine ilişkin davranışsal göstergelerin öğrencilerde bulunup bulunmadığını bir listeye kaydetmektedir. Burada Gonca Hanım, öğrencilerin davranışlarını sistematik biçimde izlemekte ve **belirlenmiş özelliklerin ya da davranışların görülüp görülmediğini işaretleyerek** veri toplamaktadır. Bu uygulama, özellik kayıt çizelgesinin temel özelliğidir.

**A) Vaka incelemesi:** Bireyin gelişimsel, sosyal, akademik ve kişisel özellikleri hakkında farklı kaynaklardan kapsamlı bilgi toplanarak bireyin bütüncül biçimde tanınmasını amaçlar. Soruda kapsamlı bir inceleme değil, belirli davranışların gözlenip listeye kaydedilmesi söz konusudur.

**B) Görüşme:** Bireyi tanımak amacıyla birey veya ilgili kişilerle karşılıklı konuşma yoluyla bilgi toplama tekniğidir. Gonca Hanım öğrencilerle konuşarak değil, davranışlarını gözlemleyerek veri toplamaktadır.

**C) Sosyogram:** Bir gruptaki bireyler arasındaki sosyal ilişkileri, tercihleri ve etkileşim örüntülerini belirlemek amacıyla kullanılır. Soruda öğrenciler arasındaki tercih veya ilişki ağı incelenmemektedir.

**D) Özellik kayıt çizelgesi:** Önceden belirlenmiş özelliklerin veya davranışların bireyde bulunup bulunmadığını gözlem yoluyla belirleyerek bir çizelgeye kaydetme tekniğidir. Gonca Hanım'ın iş birliğine yönelik davranışsal göstergeleri liste üzerinde işaretlemesi, bu tekniğin doğrudan kullanımını göstermektedir.

**E) Vaka kaydı:** Bireyin davranışları, yaşantıları ve gelişimiyle ilgili önemli olayların ayrıntılı ve sistematik biçimde yazılı olarak kaydedilmesidir. Soruda olayların ayrıntılı anlatımı değil, önceden belirlenen davranışların varlığının işaretlenmesi söz konusudur.

**Cevap: D**

**28.** Psikodrama grubunda Sema, çocukluk döneminde babasının kendisine haksız yere bağırdığı bir anıyı canlandırmaktadır. Sahne sırasında Sema, korku ve öfke duygularını yeniden yaşarken grup üyesi Can, onun yanında durarak Sema'nın beden duruşunu, duygusal tepkilerini ve yaşadığı içsel çatışmayı yansıtır. Can'ın "Haksızlığa uğradığını biliyorum. İçindeki o öfkenin ne kadar acıttığını da..." sözleriyle Sema'nın dile getiremediği duygu ve düşünceleri onun yerine ifade etmesi, Sema'nın kendi iç dünyasını daha açık biçimde fark etmesini sağlar. **Can'ın Sema'nın ifade edemediği duygu ve düşünceleri onun adına dile getirmesi, psikodramada eşleme tekniğidir.**

**A) Eşleme:** Psikodramada eşleme, yardımcı ego ya da grup üyelerinden birinin başrol oyuncusunun ifade edemediği duygu, düşünce ve yaşantıları onun adına dile getirmesidir. Can, Sema'nın yaşadığı öfkeyi ve haksızlığa uğrama duygusunu onun adına ifade etmektedir.

**B) Rol değişimi:** Başrol oyuncusunun, canlandırdığı sahnedeki diğer kişinin rolüne geçerek onun bakış açısını, duygu ve düşüncelerini deneyimlemesidir. Sema'nın babasının rolüne geçmesi bu tekniğe örnek olurdu.

**C) Ayna:** Başrol oyuncusunun kendi davranışlarını ve duygusal tepkilerini dışarıdan gözlemleyebilmesi için başka bir kişinin onun rolünü canlandırmasıdır. Can'ın Sema'nın davranışlarını dışarıdan taklit ederek ona göstermesi ayna tekniği olurdu.

**D) Yardımcı ego:** Başrol oyuncusunun canlandırdığı sahnede, onun yaşamındaki önemli kişileri veya sahnedeki diğer rolleri üstlenen grup üyesidir. Can'ın Sema'nın babasını canlandırması yardımcı ego rolüne örnek olurdu.

**E) Boş sandalye:** Bireyin karşısında boş bir sandalye varmış gibi önemli bir kişiyle konuşmasını, duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlayan psikodrama ve gestalt kuramın uygulamalarında kullanılan bir tekniktir. Soruda boş sandalye kullanılmamaktadır.

**Cevap: A**

**29.** Psikolojik danışman, çocuğun motor işlevlerini ve gelişim düzeyini değerlendirmek amacıyla basit geometrik desenleri kopyalamasını istemektedir. Uygulamada çocuğun şekilleri görsel olarak algılaması, el-göz koordinasyonunu kullanması ve gördüğü desenleri motor hareketlerle yeniden çizmesi beklenmektedir. Ayrıca bu uygulamayla ince motor becerilerindeki yetersizlikler ve olası organik beyin hasarına ilişkin belirtiler değerlendirilmektedir. **Görsel algı ile motor becerilerin birlikte değerlendirilmesine dayanması, uygulamanın Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi olduğunu göstermektedir.**

**A)** **Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE):** 0-6 yaş çocukların gelişimlerini çeşitli alanlarda değerlendirmek amacıyla kullanılan bir gelişim tarama envanteridir. Dil-bilişsel, ince motor, kaba motor, sosyal beceri-öz bakım alanlarını değerlendirir. Geometrik şekilleri kopyalama uygulaması temel özelliği değildir.

**B)** **Metropolitan Okul Olgunluğu Testi:** Çocuğun ilkokula başlamaya hazır olup olmadığını değerlendirmek amacıyla kullanılır. Kelime anlama, sayı, kopyalama, eşleştirme ve genel bilgi gibi alanları kapsar. Ancak soruda vurgulanan görsel-motor işlevlerin ve olası organik beyin hasarının değerlendirilmesi bu testin temel amacı değildir.

**C)** **Goodenough Harris Bir İnsan Çiz Testi:** Çocuğun bir insan figürü çizmesi üzerinden bilişsel gelişim düzeyini değerlendirmeyi amaçlar. Geometrik desenleri kopyalama ve görsel-motor koordinasyonu değerlendirme temel özelliği değildir.

**D)** **Gesell Gelişim Figürleri Testi:** Çocuğun gelişim düzeyini değerlendirmede kullanılan gelişimsel testlerden biridir. Ancak soruda belirtilen geometrik şekilleri kopyalama ve görsel-motor işlevleri değerlendirme özellikleri Bender Gestalt Testi ile örtüşmektedir.

**E)** **Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi:** Bireyden belirli geometrik şekilleri kopyalaması istenir. **Görsel algı, el-göz koordinasyonu ve görsel-motor bütünleşmeyi** değerlendirmeye yardımcı olur. Performanstaki bazı özellikler nörolojik ya da gelişimsel sorunlara ilişkin belirti sağlayabilir. Sorudaki uygulama bu testin özellikleriyle doğrudan örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**30.** Bireyi tanımada kullanılan projektif tekniklerde, bireyin kişiliği, duygu ve düşünceleri hakkında bilgi edinmek amacıyla belirsiz ve yoruma açık uyarıcılardan yararlanılır. Birey, bu uyarıcılara verdiği yanıtlar aracılığıyla iç dünyasını yansıtabilir. Bu tekniklerde **yanıtların doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir** ve bireyin kendisini daha az sansürleyerek spontan tepkiler vermesi amaçlanır. Ancak projektif tekniklerin uygulama ve değerlendirme süreçleri genellikle nesnel ve standartlaştırılmış değildir; değerlendirmede uygulayıcının yorumları önemli bir yer tutabilir.

**A)** **Bireyin bilinçdışı süreçleri hakkında bilgi edinmeyi amaçlarlar.** Projektif teknikler, bireyin bilinçdışı duygu, düşünce ve çatışmalarını ortaya çıkarmayı amaçlayan yaklaşımlara dayanır. Bu özellik projektif tekniklerle uyumludur.

**B)** **Belirsiz ve yoruma açık uyarıcılar kullanırlar.** Mürekkep lekeleri, belirsiz resimler veya tamamlanmamış cümleler gibi uyarıcılar bireyin kendi iç dünyasını yansıtmasına olanak sağlayabilir. Bu özellik doğrudur.

**C)** **Yanıtlarda "doğru" veya "yanlış" ayrımı bulunmaz.** Projektif tekniklerde bireyin yanıtları bilgi testlerinde olduğu gibi doğru-yanlış ölçütüne göre değerlendirilmez. Yanıtlar bireyin kişilik özellikleri ve psikolojik yaşantıları açısından yorumlanır.

**D)** **Uygulama ve değerlendirmeleri genellikle standardize edilmiştir.** Projektif tekniklerin değerlendirilmesi çoğunlukla yoruma dayalıdır ve nesnel standartlaştırma düzeyi sınırlıdır. Bu nedenle uygulama ve değerlendirmelerinin genellikle standardize edildiği söylenemez. **Projektif tekniklerin özellikleri arasında yer almayan ifade budur.**

**E)** **Bireyin kendini daha az sansürleyerek spontan yanıtlar vermesini sağlarlar.** Belirsiz uyarıcılar karşısında bireyin yanıtlarını bilinçli biçimde kontrol etmesi zorlaşabilir. Böylece daha spontan tepkiler elde edilmesi amaçlanır.

**Cevap: D**

**31. Sosyograma göre;**

- F hiç kimse tarafından seçilmediği için dışlanan bir öğrencidir. **Bu açıklama doğrudur.**
- M, S, U, V ve O öğrencileri tek yönlü olarak birbirlerini seçtikleri için grupta zincirleme ilişki vardır. **Bu ifade doğrudur.**
- Y, C ve R öğrencileri gruptan ayrı bir şekilde kendi içlerinde kapalı yapıda oldukları için klik oluşturmaktadırlar. **Klik yoktur yorumu yanlıştır.**
- P öğrencisi korkulu bağlanma tarzına sahip olabilir. P öğrencisi herkesi reddettiği için korkulu bağlanma tarzına sahip olabilir. Bu yorum doğrudur.
- Grup incelendiğinde çeşitli karşılıklı seçimler vardır. **Grupta ikili ilişkiler gözlenmemektedir açıklaması yanlıştır.**

**Cevap: E**

**32.** Bireyle psikolojik danışma ve grupla psikolojik danışma süreçleri karşılaştırıldığında, bireysel danışmada psikolojik danışman danışanın ihtiyaçlarına daha yoğun ve kişiye özgü biçimde odaklanabilir. Grupla psikolojik danışmada ise danışanlar diğer grup üyeleriyle etkileşim kurarak sosyal destek, aidiyet, evrensellik ve kişiler arası öğrenme gibi kazanımlar elde edebilir. Bununla birlikte, grup ortamında gizliliğin tüm üyeler tarafından korunmasını sağlamak daha güç olabilir ve psikolojik danışmanın her bir üyeye ayırabileceği süre sınırlanabilir. Ancak **bireysel danışmanın her durumda daha derin bir içsel keşif sağladığı, grupla danışmanın ise bu keşif için daha sınırlı bir alan sunduğu biçiminde kesin bir yargıya varılamaz.** Grupla danışma da bireyin kendisini ve kişiler arası ilişkilerini derinlemesine keşfetmesine olanak sağlayabilir.

**A) Bireysel danışmada danışanın mahremiyeti ve gizliliği, grupla danışmaya kıyasla genellikle daha kolay sağlanır ve korunur.** Bireysel danışmada gizlilik, danışan ve psikolojik danışman arasındaki ilişki kapsamında yürütülür. Grupla danışmada ise diğer üyelerin de gizliliğe uyması gerektiğinden gizliliği güvence altına almak daha zor olabilir. Bu ifade doğrudur.

**B) Grupla danışmada danışanlar, benzer sorunlar yaşayan diğer kişilerle etkileşim kurarak sosyal destek ve aidiyet duygusu geliştirebilirler.** Grup üyeleri benzer yaşantıları paylaşarak yalnız olmadıklarını fark edebilir, birbirlerinden destek alabilir ve aidiyet geliştirebilirler. Bu ifade doğrudur.

**C) Bireysel danışmada psikolojik danışman, danışanın ihtiyaçlarına tamamen odaklanırken, grupla danışmada her bir danışanın ihtiyacına aynı derinlikte odaklanmak zorlaşabilir.** Bireysel danışmada odak tek danışandır. Grupla danışmada psikolojik danışman birden fazla üyeyle ilgilenmek durumunda olduğundan her üyeye ayrılan süre ve bireysel odak sınırlanabilir. Bu ifade doğrudur.

**D) Grupla danışma, bireysel danışmaya göre daha ekonomik bir seçenek olabilir çünkü danışman zamanı birden fazla kişiye dağılır.** Aynı oturum süresinde birden fazla danışana hizmet sunulması, kişi başına düşen maliyeti azaltabilir. Bu ifade doğrudur.

**E) Bireysel danışma, danışana kendi iç dünyasını daha derinlemesine keşfetme fırsatı sunarken, grupla danışma bu keşif için daha sınırlı bir alan sağlar.** Bireysel danışma, danışanın kendi iç dünyasını derinlemesine incelemesine olanak tanır; ancak grupla danışmanın içsel keşif açısından zorunlu olarak daha sınırlı olduğu söylenemez. Grup etkileşimleri, geri bildirimler ve kişiler arası öğrenme yoluyla danışan kendi duygu, düşünce ve davranışlarını derinlemesine keşfedebilir. Bu nedenle ifade kesin ve genelleyici olduğu için yanlıştır.

**Cevap: E**

**33.** Grupla psikolojik danışma sürecinde direnç, üyelerin grubun gelişim aşamalarına bağlı olarak farklı davranışlarla ortaya çıkabilir. **Geçiş aşamasında** üyeler, kendilerini açmanın ve grup içinde daha fazla sorumluluk almanın getirdiği kaygılarla karşılaşırlar. Bu süreçte psikolojik danışmana ve diğer üyelere karşı güvensizlik geliştirebilir, grup içindeki kontrolü ele almaya çalışabilir ve lideri sınayabilirler. Bu tür davranışlar, üyelerin güven oluşturma ve grup içinde kendilerini kabul ettirme çabalarıyla ilişkilidir.

**A)** **Hazırlık aşamasında: Üyelerin grup hedeflerine ulaşmada motivasyon eksikliği yaşaması:** Hazırlık aşamasında üyelerin gruba katılımı, beklentileri ve amaçları üzerinde durulur. Motivasyon eksikliği yaşanabilse de bu, geçiş aşamasındaki güvensizlik ve kontrol arayışı kadar karakteristik bir direnç değildir.

**B)** **Başlangıç aşaması: Grubun liderine karşı açık bir güç mücadelesine girilmesi:** Başlangıç aşamasında üyelerde daha çok kaygı, çekingenlik ve kendini açma konusunda tereddüt görülür. Liderle açık güç mücadelesi ve lideri sınama davranışları daha çok geçiş aşamasında belirginleşir.

**C)** **Geçiş aşaması: Üyelerin birbirlerine ve danışmana karşı güvensizlik, kontrol arayışı sergilemesi:** Geçiş aşamasında üyeler, grup içindeki güveni sorgulayabilir, lideri sınayabilir ve kontrol arayışına girebilirler. **Güvensizlik ve kontrol arayışı, bu aşamada görülen karakteristik direnç biçimlerindendir.**

**D)** **Eylem aşaması: Üyelerin gruba katılıp katılmama konusunda tereddütler yaşaması:** Gruba katılım ve kendini açma konusunda tereddütler daha çok hazırlık ve başlangıç aşamalarında görülür. Eylem aşamasında üyeler, kişisel sorunları üzerinde daha derinlemesine çalışırlar.

**E)** **Sonlandırma aşaması: Grup içinde yeni normlar oluşturma konusunda karşı çıkılması:** Sonlandırma aşamasında üyeler daha çok ayrılığa ilişkin duygular, kazanımların değerlendirilmesi ve grup sonrası yaşama hazırlanma üzerinde dururlar. Yeni normlar oluşturma konusunda karşı çıkılması bu aşamanın karakteristik direnci değildir.

**Cevap: C**

**34.** **İlk durumda** Hakan'ın ders başarısındaki düşüş üzerine psikolojik danışmanın ailesiyle görüşerek aileye öğrenciye nasıl yaklaşmaları gerektiği konusunda stratejiler önermesi, **öğrencinin gelişimini desteklemek amacıyla öğrenciyle ilgili kişilere yardım sunmayı** içermektedir. **İkinci durumda** Arda ile psikolojik danışmanın birlikte öğrencinin ilgi, yetenek ve kariyer hedeflerini belirlemesi, öğrencinin kendini tanımasına ve karar vermesine yönelik bireysel rehberlik hizmetidir. **Üçüncü durumda** ise öğrencilere zaman yönetimi ve not tutma gibi ders çalışma becerileri hakkında bilgi verilmesi, ortak bir gelişim alanına yönelik grup rehberliği çalışmasıdır.

**I.** **Müşavirlik:** Psikolojik danışmanın Hakan'ın ailesiyle görüşerek öğrencinin başarısını destekleyecek yaklaşımlar ve stratejiler önermesi, aileye yönelik müşavirlik hizmetidir. Müşavirlikte öğrenciye doğrudan yardımın yanında, öğrencinin gelişimini destekleyen kişi ve kurumlara da yardım sunulur.

**II.** **Bireysel rehberlik:** Arda'nın ilgi alanlarının, yeteneklerinin ve kariyer hedeflerinin psikolojik danışmanla birlikte belirlenmesi, öğrencinin kendini tanımasına ve eğitim-kariyer kararları vermesine yönelik bireysel rehberlik hizmetidir. Burada temel amaç psikolojik danışma yoluyla bir psikolojik sorunu ele almak değil, öğrencinin gelişimini ve karar verme sürecini desteklemektir.

**III.** **Grup rehberliği:** Öğrencilere zaman yönetimi ve not tutma teknikleri gibi verimli ders çalışma stratejileri hakkında bilgi verilmesi, ortak bir gelişim ihtiyacına yönelik grup rehberliği hizmetidir. Bu çalışmada bilgi ve beceri kazandırma amaçlanmaktadır; grupla psikolojik danışmada olduğu gibi üyelerin kişisel sorunları üzerinde terapötik bir süreç yürütülmemektedir.

**Cevap: A**

**35.** Soruda psikolojik danışma gruplarının farklı türleri ve bu grupların özellikleri eşleştirilmiştir. Psiko-eğitim grupları belirli bilgi ve becerileri kazandırmayı, destek grupları ortak yaşantılara sahip bireylerin duygusal destek ve deneyim paylaşımını, kendi kendine yardım grupları ise üyelerin karşılıklı yardımlaşmasını esas alır. Psikolojik danışma gruplarında üyelerin kişisel sorunları ve kişiler arası ilişkileri üzerinde çalışılır. **Maraton grupları ise kısa süreli ve yüzeysel etkileşimlerden değil, uzun süreli ve yoğun grup yaşantısından oluşur.** Bu nedenle seçenekler içerisinde yanlış eşleştirme D seçeneğidir.

**A)** **Psiko-eğitim grubu:** Belirli bir konuda katılımcılara bilgi ve beceri kazandırmayı, yapılandırılmış bir program doğrultusunda eğitim vermeyi amaçlar. Örneğin öfke kontrolü, stres yönetimi veya etkili iletişim becerileri üzerine düzenlenen gruplar psiko-eğitim gruplarıdır. Bu eşleştirme doğrudur.

**B)** **Destek grubu:** Ortak bir yaşam zorluğu veya sorun yaşayan bireylerin bir araya gelerek yaşantılarını paylaşmaları, birbirlerini anlamaları ve duygusal destek sağlamaları amacıyla oluşturulur. Destek gruplarında temel amaç **duygusal destek, sosyal destek ve deneyim paylaşımıdır.** Grup profesyonel bir lider tarafından yönetilebileceği gibi akran liderliğinde de yürütülebilir. Bu eşleştirme doğrudur.

**C)** **Kendi kendine yardım grubu:** Ortak bir sorun yaşayan bireylerin, kendi deneyimlerinden yararlanarak birbirlerine karşılıklı yardım ve destek sundukları gruplardır. Bu gruplarda üyeler hem yardım alan hem de yardım sunan konumundadır. **Grubun temel özelliği, üyelerin kendi yaşantı ve deneyimlerinden hareketle karşılıklı yardımlaşmasıdır.** Kendi kendine yardım grupları profesyonel bir lider tarafından yönetilmez. Bu eşleştirme doğrudur.

**D)** **Maraton grubu:** Maraton grupları kısa süreli ve yüzeysel etkileşimlerle karakterize edilmez. **Uzun süreli, yoğun ve kesintisiz ya da sınırlı aralarla sürdürülen grup yaşantısı** temel özelliğidir. Üyelerin kendilerini açmaları, duygularını ifade etmeleri ve kişiler arası ilişkilerini derinlemesine deneyimlemeleri amaçlanır. Hızlıca pratik problem çözme teknikleri geliştirmek, maraton grubunun temel amacı değildir. Bu eşleştirme yanlıştır.

**E)** **Psikolojik danışma grubu:** Eğitimli bir psikolojik danışman tarafından yürütülen, üyelerin kişisel sorunlarını anlamalarına, kendilerini tanımalarına ve kişiler arası becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan gruplardır. Grup üyeleri kişiler arası etkileşim yoluyla kendilerine ve başkalarına ilişkin farkındalık geliştirirler. Bu eşleştirme doğrudur.

**Cevap: D**

**36.** Grup üyesinin çocukluk döneminde babasıyla yaşadığı bir hayal kırıklığını anlatırken ses tonunun titremeye başlaması ve gözlerinin dolması, yaşantısının onda yoğun duygusal tepkiler oluşturduğunu göstermektedir. Liderin bu duygusal anı **paylaştırma becerisi** ile ele almak istemesi, üyeler arasında benzer yaşantıların ve duyguların paylaşılmasını sağlamaya yöneliktir. Bu doğrultuda liderin, grup üyelerinden birinin benzer bir yaşantısını hatırlatarak üyeler arasında ortaklık kurması beklenir.

**A)** **Bu kadar derinden etkilenmen normal. Bu duygularla şu an nasıl başa çıkmayı düşünüyorsun?:** Bu tepki, üyenin yaşadığı duyguları kabul etmeye ve baş etme yollarını değerlendirmeye yöneliktir. **Duygularla baş etme** üzerinde durur; paylaştırma becerisinin doğrudan kullanımı değildir.

**B)** **Hatırlıyorum da, iki oturum önce Mehmet de benzer bir hayal kırıklığı ve gözyaşlarıyla babasıyla olan ilişkisinden bahsetmişti:** Lider, başka bir grup üyesinin benzer yaşantısını hatırlatarak üyeler arasında **ortak yaşantı ve duyguların paylaşılmasını** sağlar. Böylece üyeler yalnız olmadıklarını fark edebilir ve birbirleriyle duygusal bağ kurabilir. Paylaştırma becerisine uygun tepkidir.

**C)** **Bu hassas konuyu bizimle paylaştığın için sana teşekkür ederim. Bu, gruptaki güveni artırıyor:** Bu tepki, üyenin paylaşımını takdir ederek **grup güvenini ve kabul ortamını** desteklemektedir. Ancak benzer yaşantıları üyeler arasında paylaştırma işlevi taşımamaktadır.

**D)** **Bu deneyimin sana şu anda ne hissettirdiğini biraz daha açar mısın?:** Lider, üyeyi yaşadığı duyguları daha ayrıntılı ifade etmeye yöneltmektedir. Bu tepki **duyguları açığa çıkarma ve derinleştirme** işlevi taşır; paylaştırma değildir.

**E) Anlıyorum, geçen oturumda annenle de benzer bir yaşantın olduğundan söz etmiştin:** Lider, üyenin geçmişte anlattığı başka bir yaşantıyı hatırlatarak anlatımlar arasında **bağlantı kurmaktadır**. Bu, paylaştırma becerisinden ziyade önceki içerikleri ilişkilendirmeye yönelik bir tepkidir.

**Cevap: B**

**37.** Grupla psikolojik danışma sürecinde Yavuz'un sürekli olarak kendi sorunlarını diğer üyelerin sorunlarından daha önemli görmesi, başkalarının yaşantılarını küçümsemesi ve tartışmalara kendi uzmanlık alanları üzerinden yön vermeye çalışması, **üstünlük sağlama davranışı** sergilediğini göstermektedir. Bu davranış, diğer üyelerin kendilerini ifade etme fırsatlarını kısıtlayarak grup etkileşimini olumsuz etkilemektedir. **Grup liderinin bu durumda Yavuz'u anlamaya çalışması, grup kurallarını hatırlatması ve üyeler arası etkileşimi desteklemesi beklenir.** Ancak bunu yaparken üyeyi doğrudan ve kırıcı biçimde susturmak uygun değildir.

**A) Dikkatli şekilde dinleyerek, ifade ettiği duyguları ve düşünceleri anlamaya çalışmak, ancak konuşma süresini dengeli tutmaya özen göstermek:** Liderin Yavuz'u dikkatle dinlemesi ve konuşma süresini dengeli biçimde düzenlemesi, hem üyeyi anlamaya hem de diğer üyelerin katılımını korumaya yönelik uygun bir yaklaşımdır.

**B) Grubun işleyiş kurallarını ve herkesin eşit katılım hakkına sahip olduğunu nazikçe hatırlatarak, Yavuz'un davranışlarının grup üzerindeki etkilerini açıkça ancak yargılamadan dile getirmek:** Bu yaklaşım, grup normlarını korumayı ve davranışın grup üzerindeki etkisini fark ettirmeyi amaçlar. **Yargılamadan geri bildirim verme** açısından uygundur.

**C) Yavuz'un katkılarını belirli bir süre sonra kesip "yeterince konuştun" gibi ifadeler kullanarak diğer üyelerin söz almasını sağlamaya çalışmak:** Bu yaklaşım, üyeyi doğrudan ve kırıcı biçimde susturmaya yöneliktir. **Yargılayıcı ve engelleyici bir müdahale** grup güvenini zedeleyebilir. Liderin konuşma süresini düzenlemesi uygun olsa da bunu bu tür ifadelerle yapması uygun değildir.

**D) Grup üyelerini, Yavuz'un davranışlarına karşı grup sürecinde açık geri bildirim vermeye teşvik etmek ve bu geri bildirimleri liderin kolaylaştırıcılığında işlemelerine yardımcı olmak:** Üyelerin birbirlerine geri bildirim vermeleri, grup içi etkileşimi ve farkındalığı artırabilir. Liderin bu süreci yapılandırarak kolaylaştırması uygun bir yaklaşımdır.

**E) Yavuz'un üstünlük sağlama çabalarının altında yatan temel ihtiyaçları veya kaygıları anlamaya çalışmak:** Yavuz'un davranışlarının altında bulunabilecek **onaylanma ihtiyacı, güvensizlik veya kaygı** gibi etkenleri anlamaya çalışmak, liderin üyeyi daha derinlemesine ele almasına yardımcı olur. Bu yaklaşım uygundur.

**Cevap: C**

**38.** Eda Hanım'ın ilk tepkisinde Doruk'un yaşadığı rahatlama duygusunu daha ayrıntılı açıklamasını istemesi, onu konuşmaya teşvik etmeye yönelik bir **konuşmaya açık davet** becerisidir. İkinci tepkisinde ise Doruk'un kendini ifade etme çabasını, gruba güven duymaya başlamasını ve yaşadığı olumlu gelişimi kendisine bildirmektedir. Bu tepki, danışanın davranış ve gelişimine ilişkin farkındalığını artırmayı amaçlayan **geri bildirim verme** becerisidir.

**A) Konuşmaya açık davet – Geri bildirim verme:** İlk tepkide Eda Hanım, Doruk'un rahatlama hissinin anlamını daha ayrıntılı açıklamasını istemektedir. Bu, danışanı konuşmaya teşvik eden konuşmaya açık davettir. İkinci tepkide ise Doruk'un kendini ifade etme çabasını ve gruba güvenindeki gelişimi kendisine bildirerek geri bildirim vermektedir. **Doğru eşleştirmedir.**

**B) İçerik yansıtması – Özetleme:** İçerik yansıtması, danışanın ifade ettiği düşünce ve yaşantıların özünü yeniden dile getirmektir. Özetleme ise oturumda ele alınan birden fazla duygu, düşünce veya konuyu bütünleştirerek sunmaktır. Eda Hanım'ın tepkileri bu beceriler değildir.

**C) Konuşmaya açık davet – Kişiselleştirme:** İlk tepki konuşmaya açık davettir. Ancak ikinci tepki kişiselleştirme değildir. Kişiselleştirme becerisi, danışanın yaşadığı olay ve oluşan duygunun anlamını, problemin kendisine özgü

yönlerini veya ulaşmak istediği amacı kişiselleştirerek ortaya koymayı içerir. Eda Hanım burada Doruk'un gelişimine ilişkin geri bildirim vermektedir.

D) **Geri bildirim verme – Özetleme:** İlk tepki geri bildirim verme değil, Doruk'u konuşmaya davet etme işlevi taşımaktadır. İkinci tepki de oturum içeriğini özetlemekten ziyade Doruk'un gelişimine ilişkin geri bildirimdir.

E) **Konuşmaya açık davet – İçerik yansıtma:** İlk tepki konuşmaya açık davettir. İkinci tepki ise Doruk'un sözlerini yalnızca yeniden ifade etmemekte, onun gelişimini ve grup sürecindeki ilerlemesini kendisine bildirmektedir. Bu nedenle içerik yansıtması değildir.

**Cevap: A**

**39.** Melis'in üniversite tercih sürecinde yalnızca akademik sonuçlarına göre seçim yapamadığı, farklı alanlara yönelmek istediği ancak **kendisine uygun mesleği ve gerçekçi hedefleri belirlemekte zorlandığı görülmektedir.** Bu durumda okul psikolojik danışmanının öncelikle Melis'in bireysel özelliklerini ve akademik yeterliklerini değerlendirmesine yardımcı olması gerekir. **İlgi, değer ve akademik düzeyinin birlikte ele alınması**, Melis'in kendisine uygun ve ulaşılabilir hedefler belirlemesini sağlayacaktır.

A) **Melis'in puanına uygun üniversiteleri listeleyerek tercihlerini sınırlandırmak:** Bu yaklaşım, Melis'in tercihlerini doğrudan akademik puanına göre daraltmaktadır. Ancak mesleki ilgi ve değerleri dikkate alınmadığından bütüncül bir değerlendirme değildir.

B) **Ailesiyle görüşerek beklentilerini düşürmelerini sağlamak:** Ailenin Melis'e destek olması tek başına sorun oluşturmamaktadır. Öncelikle Melis'in kendi ilgi, değer ve yeterliklerinin değerlendirilmesi gerekir. Aileyle görüşmek ilk müdahale olarak uygun değildir.

C) **Melis'in ilgi, değer ve akademik düzeyini göz önüne alarak ulaşılabilir hedefler belirlemesine yardımcı olmak:** Bu yaklaşım, Melis'in **bireysel özellikleri ile akademik yeterliklerini birlikte değerlendirmeyi** ve kendisine uygun, gerçekçi hedefler oluşturmasını sağlamayı amaçlar. Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı açısından uygun başlangıçtır.

D) **Tercih listesinde yer alan bölümlerin iş olanaklarını ayrıntılı olarak açıklamak:** Mesleklerin iş olanakları hakkında bilgi vermek mesleki rehberlik kapsamında önemlidir. Ancak Melis öncelikle hangi alanların kendisine uygun olduğunu ve hangi hedeflere ulaşabileceğini belirlemekte zorlanmaktadır.

E) **Melis'in her bölüme başvurma hakkı olduğunu vurgulayıp tercihini serbest bırakmak:** Tercih özgürlüğünü vurgulamak önemlidir; ancak danışmanın görevi yalnızca tercihi serbest bırakmak değil, öğrencinin bilinçli ve gerçekçi karar vermesine yardımcı olmaktır.

**Cevap: C**

**40.** Öğrencilerle yürütülen kariyer danışmanlığı çalışmalarının yalnızca meslek seçimine odaklanması, kariyer gelişiminin bireyin kendini tanıması, karar verme becerilerini geliştirmesi ve yaşamı boyunca değişen hedeflerini değerlendirmesi gibi boyutlarının göz ardı edilmesine neden olabilir. **Bu nedenle, grup çalışmalarında kişisel gelişimi destekleyen etkinliklere ve kariyerin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğuna vurgu yapılmalıdır.** Meslek isimleri ve maaş düzeyleri hakkında sunumlara ağırlık verilmesi ise kariyer danışmanlığının **meslek seçimi ve mesleki bilgi edinmeyle sınırlı algılanmasına** yol açabilir.

A) **Öğrencilere değerlerini tanımalarına yardımcı olacak etkinlikler yapması:** Öğrencilerin kişisel değerlerini tanımaları, kendilerine uygun kariyer hedefleri belirlemelerine yardımcı olur. Bu uygulama kariyer danışmanlığının kişisel gelişim boyutunu destekler.

B) **Mesleklerin isimlerini ve maaş düzeylerini anlatan sunumlara ağırlık vermesi:** Meslek isimleri ve kazanç düzeyleri hakkında bilgi sunmak, öğrencilerin kariyer danışmanlığını yalnızca **meslek seçimi ve mesleki bilgi edinme** hizmeti olarak algılamalarına neden olabilir. Kişisel gelişim ve yaşam boyu kariyer gelişimi boyutları geri planda kalabilir.

C) **Öğrencilere öz farkındalık kazandırmayı amaçlayan alıştırmalar yapması:** Öz farkındalık etkinlikleri, öğrencilerin ilgi, yetenek ve kişisel özelliklerini tanımalarını sağlar. Bu nedenle kariyer danışmanlığının kişisel gelişim yönünü güçlendirir.

D) **Karar verme sürecinde etkili olabilecek içsel ve çevresel faktörleri tartışması:** Öğrencilerin kariyer kararlarını etkileyen bireysel ve çevresel etkenleri değerlendirmeleri, bilinçli karar verme süreçlerini destekler.

E) **Kariyer gelişiminin yaşam boyu sürdüğünü vurgulayan paylaşımlarda bulunması:** Bu uygulama kariyer gelişiminin yalnızca bir meslek seçimi anından ibaret olmadığını, yaşam boyunca devam eden bir süreç olduğunu ortaya koyar.

**Cevap: B**

**41.** **İş uyumu kuramı (Dawis ve Lofquist) çerçevesinde** Yeliz'in özellikleri, bireyin iş ortamından karşılanmasını beklediği gereksinimler, çevreden aldığı pekiştiriciler, davranışsal tarzı ve iş yaşamına ilişkin değerleri bakımından değerlendirilmelidir.

I. **İhtiyaç:** Yeliz'in ailesinin etkisinden bağımsız, kendi değerleri doğrultusunda karar almak istemesi, **özerklik ve bağımsızlık gereksinimiyle** ilişkilidir. İş Uyumu Kuramı'nda ihtiyaçlar, bireyin iş ortamından karşılanmasını beklediği gereksinimleri ifade eder.

II. **Pekiştirici:** Yeliz'in gönüllü çalıştığı sosyal projede aldığı olumlu geri bildirimlerin bu alana ilgisini artırması, **olumlu geri bildirimin pekiştirici işlevi** gördüğünü gösterir. Pekiştiriciler, çevrenin bireye sunduğu ve ihtiyaçlarının karşılanmasına katkıda bulunan unsurlardır.

III. **Stil:** Yeliz'in karar verme tarzının yaratıcı olması, ancak risk almaktan kaçınarak temkinli adımlar atması, kararlarını ve davranışlarını hangi tarzda gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle **stil** kavramıyla eşleştirilir.

IV. **Değer:** Yeliz'in toplumsal saygınlık, anlamlı katkı sağlama ve kendini gerçekleştirme gibi unsurları önemsemesi, iş yaşamında öncelik verdiği **değerleri** yansıtmaktadır. İş Uyumu Kuramı'nda statü, özgecilik ve başarı gibi değer boyutları yer alır.

Bu eşleştirme sırasıyla **ihtiyaç – pekiştirici – stil – değer** şeklindedir.

**Cevap: B**

**42.** Fikret'in kariyer öyküsünde birbirinden farklı geçiş özellikleri görülmektedir. On yıllık istikrarlı çalışma yaşamının şirketin başka bir ülkeye taşınması nedeniyle aniden sona ermesi, kariyerinde **beklenmedik bir geçiş** yaşadığını göstermektedir. İşsiz kalmasının ardından çocukluk hayali olan dijital içerik üreticiliğine yönelmesi ve bu alanda eğitim alarak girişimde bulunması, kariyerinde önemli bir değişim sürecine girdiğini ortaya koymaktadır. Bu süreçte teknik ve maddi güçlüklerle karşılaşması, geçişin olaylı niteliğini yansıtır. Son olarak, yeni kariyer yolunu kendi isteği ve heyecanıyla seçmesi, **gönüllü geçiş** özelliğidir.

A) **Olaylı – Gönülsüz – Beklenmedik:** Fikret'in kariyer değişikliğini sırasıyla açıklamaz. Gönülsüz ve beklenmedik kavramları birbirinden farklı geçiş özellikleridir.

B) **Beklenmedik – Gönülsüz – Olaysız:** İlk geçiş beklenmediktir; ancak Fikret'in yeni kariyerini isteyerek seçmesi gönülsüz geçişle çelişir. Ayrıca süreçte teknik ve maddi güçlükler vardır.

C) **Beklenmedik – Olaylı – Gönüllü:** Fikret'in işsiz kalması beklenmedik bir geçiştir. Kariyer değişimi sırasında karşılaştığı güçlükler olaylı geçiş niteliğini yansıtır. Dijital içerik üreticiliğini kendi isteğiyle seçmesi ise gönüllü geçiştir.

D) **Gönüllü – Olaysız – Beklenen:** İşsiz kalma durumu gönüllü ve beklenen değildir. Kariyer değişimi de güçlükler içeren bir süreçtir.

E) **Olaylı – Beklenen – Gönüllü:** Fikret'in işsiz kalması beklenen bir durum değildir. İlk geçişin beklenmedik niteliği göz ardı edilmiştir.

**Cevap: C**

**43.** **Kuzey'in kariyer kararını etkileyen faktörler** incelendiğinde, insanlara yardım etmeyi sevmesi ve toplum yararına katkı sunmak istemesi **mesleki değerlerini**; ailesinin kamu güvenceli bir meslekte çalışmasını arzu etmesi **aile beklentisini**; içine dönük yapısı ve birebir ilişkilerde daha başarılı olması **kişilik özelliklerini**; burs olanaklarını araştırması ve iş bulma ihtimalini önceliklendirmesi ise **ekonomik koşulları** yansıtmaktadır. Ancak Kuzey'in **bilişsel yeteneklerine** ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. Sözel, sayısal, analitik düşünme veya problem çözme becerileri gibi özellikler belirtilmediğinden bu faktör kariyer kararını etkileyen unsurlar arasında yer almamaktadır.

**A)** **Kişilik özellikleri:** Kuzey'in **"kendi içine dönük bir yapıya sahip olması"** ve **"birebir ilişkilerde daha başarılı olması"**, kişilik özelliklerinin kariyer kararında etkili olduğunu göstermektedir.

**B)** **Mesleki değerler:** Kuzey'in **"insanlara yardım etmeyi çok sevmesi"** ve **"toplum yararına katkı sunmak istemesi"**, mesleki değerlerini yansıtmaktadır. Bu ifadeler, kariyerinde önem verdiği amaçları ortaya koymaktadır.

**C)** **Aile beklentisi:** Ailesinin Kuzey'in **"kamu güvencesi olan bir meslekte çalışmasını arzu etmesi"**, kariyer kararında aile beklentisinin etkili olduğunu göstermektedir.

**D)** **Ekonomik koşullar:** Kuzey'in **"ailesinin ekonomik koşulları nedeniyle burs olanakları olan bölümleri araştırması"** ve **"iş bulma ihtimali yüksek meslekleri önceliklendirmesi"**, ekonomik koşulların kariyer kararını etkilediğini ortaya koymaktadır.

**E)** **Bilişsel yetenekler:** Kuzey'in **sözel, sayısal, analitik düşünme veya problem çözme gibi bilişsel yeteneklerine** ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bu nedenle bilişsel yetenekler, verilen durumda kariyer kararını etkileyen faktörler arasında yer almamaktadır.

**Cevap: E**

**44.** **Melek'in kariyer gelişiminde,** başlangıçta mevcut mesleğinden doyum alamaması ve pandemi döneminde sosyal medya üzerinden içerik üretmeye yönelmesi dikkat çekmektedir. İçerik üretimi sırasında karşısına çıkan **beklenmedik bir iş fırsatını değerlendirmesi**, gelişmelere göre hareket etmesi ve zamanla bu alanda uzmanlaşması, kariyerinin önceden kesin olarak belirlenmiş bir plan doğrultusunda değil, **beklenmedik fırsatları değerlendirme yoluyla** geliştiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, Mitchell, Levin ve Krumboltz'un **Planlanmış Şans Kuramı** ile doğrudan ilişkilidir.

**A)** **Planlanmış şans:** Melek'in sosyal medya içerikleri aracılığıyla beklenmedik bir iş teklifi alması, bu fırsatı değerlendirmeye açık olması ve karşılaştığı gelişmelere uyum sağlayarak kariyerini şekillendirmesi, planlanmış şans yaklaşımının temel özellikleridir. Kuram, **beklenmedik olayların kariyer fırsatlarına dönüştürülmesini** ve kişinin bu fırsatları etkin biçimde değerlendirmesini vurgular.

**B)** **Kariyer olgunluğu:** Bireyin kariyer gelişim görevlerini yerine getirmeye ve kariyer kararları almaya hazır olma düzeyidir. Melek'in öyküsünde temel vurgu kariyer kararına hazır olmasından çok, beklenmedik fırsatları değerlendirmesidir.

**C)** **Kendini keşfetme:** Bireyin ilgi, yetenek, değer ve kişilik özelliklerini tanıması sürecidir. Melek'in içerik üretiminde uzmanlaşması kendini tanımayla ilişkili olabilir; ancak öykünün merkezindeki yaklaşım bu değildir.

**D)** **Kariyer sabitleşmesi:** Bireyin kariyerini belirli bir meslek veya alanda sabitlemesi, değişime kapalı bir yönelim göstermesiyle ilişkilendirilebilir. Melek ise yeni fırsatlara açık davranmaktadır.

**E)** **Mesleki benlik kavramı:** Bireyin mesleki alandaki kendilik algısını, yetenekleri, ilgileri ve mesleki kimliğine ilişkin düşüncelerini ifade eder. Melek'in öyküsünde asıl vurgu mesleki benlik algısından ziyade beklenmedik fırsatları değerlendirmesidir.

**Cevap: A**

**45.** Taylan'ın testten aldığı 85 puan, grubun 70 puanlık ortalamasından **15 puan yüksektir**. Grubun standart sapması 10 olduğuna göre, ortalamadan olan bu fark standart sapmanın **1,5 katıdır**. Dolayısıyla Taylan'ın Z puanı 1,5'tir.

**A)** **1,0:** Ortalama ile Taylan'ın puanı arasındaki fark, standart sapmanın bir katı değildir.

**B)** **1,5:** Taylan'ın puanı ortalamadan **1,5 standart sapma yukarıdadır**. Doğru eşleştirmedir.

**C)** **2,0:** Taylan'ın puanı ortalamadan iki standart sapma uzaklıkta değildir.

**D)** **2,5:** Puan farkı standart sapmanın 2,5 katı değildir.

**E)** **3,0:** Puan farkı standart sapmanın üç katı değildir.

**Cevap: B**

**46.** Verilen korelasyon katsayıları incelendiğinde matematik ile fizik arasındaki ilişkinin **pozitif yönde ve güçlü düzeyde** olduğu görülmektedir. Korelasyon katsayısının pozitif olması, değişkenlerin birlikte artma eğiliminde olduğunu; katsayının büyüklüğü ise ilişkinin gücünü gösterir.

**A)** **Matematik ile psikoloji arasında negatif ve güçlü bir ilişki vardır:** Matematik ile psikoloji arasındaki korelasyon katsayısı verilmemiştir. Bu nedenle ilişkinin yönü ve gücü hakkında kesin bir yorum yapılamaz.

**B)** **Fizik ile matematik arasında pozitif ve güçlü bir ilişki vardır:** Korelasyon katsayısı 0,78'dir. Bu değer, iki değişken arasında **pozitif yönlü ve güçlü bir ilişki** olduğunu gösterir. Matematik başarısı arttıkça fizik başarısının da artma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu nedenle doğru seçenektir.

**C)** **Türkçe ile fizik arasında ilişki yoktur:** Türkçe ile fizik arasındaki korelasyon katsayısı verilmemiştir. Katsayının belirtilmemesi, iki değişken arasında ilişki olmadığı anlamına gelmez.

**D)** **Psikoloji ile Türkçe arasında negatif ve orta düzeyde bir ilişki vardır:** Bu iki değişken arasındaki korelasyon katsayısı 0,72'dir. Katsayı pozitif olduğundan ilişki **negatif değil, pozitif yönlüdür**. Ayrıca ilişki güçlü düzeydedir.

**E)** **Psikoloji ile fizik arasındaki ilişki, matematik ile fizik arasındaki ilişkiden daha güçlüdür:** Psikoloji ile fizik arasındaki korelasyon 0,45; matematik ile fizik arasındaki korelasyon ise 0,78'dir. 0,78 daha büyük olduğundan matematik ile fizik arasındaki ilişki daha güçlüdür.

**Cevap: B**

**47.** Kapsamlı gelişimsel rehberlik programında **müdahale hizmetleri**, öğrencilerin yaşadıkları sorunlara ve ihtiyaçlarına yönelik doğrudan yardım sunmayı amaçlar. Bu hizmetler; **bireysel ve grupla psikolojik danışma, kriz müdahalesi, müşavirlik, sevk** çalışmalarını kapsar. Buna karşılık, öğrencilerin gelişimsel kazanımlarını destekleyen etkinlikler **rehberlik müfredatı** kapsamında yer alır.

**A)** **Kriz durumlarında öğrenciye yönelik bireysel psikolojik danışma hizmeti verilmesi:** Kriz yaşayan öğrenciye doğrudan psikolojik destek sunulması **müdahale hizmetidir**.

**B)** **Akademik başarısızlık yaşayan öğrencilere yönelik bireysel destek çalışmaları yapılması:** Öğrencinin akademik sorununa yönelik bireysel yardım sunulması **müdahale hizmetleri** kapsamındadır.

**C)** **Risk altındaki öğrencilere yönelik izleme ve yönlendirme etkinlikleri düzenlenmesi:** Risk altındaki öğrencilerin durumlarının takip edilmesi ve gerektiğinde uygun hizmetlere yönlendirilmesi **müdahale hizmetleri** kapsamında değerlendirilir.

**D)** **Psikolojik risk taşıyan öğrencilere yönelik küçük grup çalışmaları gerçekleştirilmesi:** Psikolojik risk taşıyan öğrencilere yönelik hedefli grup çalışmaları **müdahale hizmetidir**.

**E)** **Öğrencilerin gelişim dönemlerine uygun sınıf rehberlik etkinlikleri planlanması:** Öğrencilerin gelişimsel kazanımlarını destekleyen etkinliklerin planlanması **rehberlik müfredatının** kapsamındadır. Bu nedenle müdahale hizmetleri içinde yer almaz.

**Cevap: E**

**48.** Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı, öğrenciyi **bütüncül olarak ele alan**, akademik, kişisel-sosyal ve mesleki gelişimini birlikte destekleyen bir anlayışa dayanır. Program yalnızca akademik başarıyı artırmayı amaçlamaz; öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamayı, yaşam boyu öğrenme ve gelişim becerileri kazandırmayı hedefler. Ayrıca rehberlik hizmetlerinin okulun misyon ve vizyonuyla uyumlu olması, gelişim dönemlerine göre yapılandırılması ve okul personeli, aile ve toplum iş birliğiyle yürütülmesi esastır.

**A)** **Öğrencilerin özellikle akademik başarısını artırmaya odaklanması:** Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı yalnızca akademik başarıya odaklanmaz. Öğrencilerin **akademik, kişisel-sosyal ve mesleki gelişimlerini bir bütün olarak** destekler. Bu nedenle programın amaç ve uygulama felsefesiyle çelişir.

**B)** **Rehberlik hizmetlerinin okulun genel misyon ve vizyonuyla uyumlu olması:** Rehberlik programının okulun amaçlarıyla bütünleşmesi, hizmetlerin sistemli ve ortak hedefler doğrultusunda yürütülmesini sağlar. Bu anlayış programın felsefesiyle uyumludur.

**C)** **Rehberlik hizmetlerinin gelişimsel dönem özelliklerine göre yapılandırılması:** Öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarının dikkate alınması, kapsamlı gelişimsel rehberlik programının temel özelliklerindendir.

**D)** **Okul personeli, aile ve toplumla iş birliğine dayalı hizmet anlayışını benimsemesi:** Rehberlik hizmetlerinin etkili yürütülmesi için **iş birliği ve ortak sorumluluk** önemlidir. Bu yaklaşım programın felsefesiyle uyumludur.

**E)** **Öğrencilere yaşam boyu öğrenme ve gelişim becerileri kazandırmayı hedeflemesi:** Öğrencilerin yaşam boyu gelişimlerini desteklemek, kapsamlı gelişimsel rehberlik programının temel amaçlarındandır.

**Cevap: A**

**49.** Psikolojik danışma sürecinde **ikili ilişki**, psikolojik danışmanın danışanla mesleki ilişkisinin dışında başka bir ilişki veya rol üstlenmesi durumudur. Bu ilişkiler sosyal, ticari, kişisel ya da başka türden olabilir. İkili ilişkiler, psikolojik danışmanın **nesnelliğini, mesleki sınırlarını ve danışanın yararını** olumsuz etkileyebilecek durumlar doğurabilir. Ancak danışanla geçmişte aynı kurumda bulunmuş olmak, tek başına ikili ilişki oluşturmaz.

**A)** **Danışanla sosyal medya üzerinden arkadaş olmak:** Psikolojik danışman ile danışan arasında mesleki ilişkinin yanında **sosyal bir ilişki** de kurulmuş olur. İkili ilişki kapsamında değerlendirilir.

**B)** **Danışanın ailesinden birinin psikolojik danışmanla ticari ortaklık kurması:** Danışanın yakınıyla psikolojik danışman arasında **ticari ilişki** kurulması, danışma sürecini etkileyebilecek dolaylı bir ikili ilişki oluşturabilir.

**C)** **Danışanın okulda düzenlediği bir etkinliğe davetli olarak katılmak:** Psikolojik danışman, danışanla mesleki ilişkisinin dışında sosyal bir ortamda da bulunmuş olur. Bu durum, bağlamına göre **ikili ilişki** kapsamında değerlendirilebilir.

**D)** **Danışanla geçmişte aynı üniversitede öğrenim görmüş olmak:** Aynı üniversitede geçmişte öğrenim görmüş olmak, psikolojik danışman ile danışan arasında mevcut ve eş zamanlı başka bir ilişki bulunduğunu göstermez. Bu durum tek başına **ikili ilişki olarak değerlendirilemez**.

**E)** **Danışanın danışma süreci bittikten sonra onunla aynı gönüllü projede çalışmak:** Mesleki ilişki sona ermiş olsa da danışanla başka bir sosyal rol üstlenilmesi, **ikili ilişki** oluşturabilir ve etik açıdan değerlendirilmelidir.

**Cevap: D**

**50.** Psikolojik danışma sürecinde **bilgilendirilmiş onam**, danışanın danışma hizmetinin niteliği, süreci, hakları ve sınırları hakkında bilgi sahibi olarak özgür iradesiyle sürece katılmasını sağlar. Bu kapsamda psikolojik danışmanın **kimliği ve uzmanlığı, danışma sürecinin genel çerçevesi, gizlilik ilkesi ve danışanın süreci sonlandırma hakkı** gibi bilgilerin açıklanması önemlidir. Ancak psikolojik danışmanın mesleki değerlerinin sürece olası etkilerinin ayrıca belirtilmesi, bilgilendirilmiş onam formunun zorunlu içeriği olarak değerlendirilmez.

**A)** **Danışmanın kimlik bilgileri ve uzmanlık alanı:** Danışanın hizmeti sunan psikolojik danışmanın kimliği ve mesleki yeterlikleri hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Bu nedenle onam kapsamında yer alır.

**B)** **Psikolojik danışmanın kullandığı yaklaşım ve tekniklerin genel tanıtımı:** Danışanın danışma sürecinin nasıl yürütüleceği ve hangi yöntemlerden yararlanılacağı konusunda bilgilendirilmesi, **bilgilendirilmiş onamın** önemli bir parçasıdır.

**C)** **Psikolojik danışmanın mesleki değerlerinin danışma sürecine olası etkileri:** Psikolojik danışmanın mesleki değerlerinin olası etkileri, bilgilendirilmiş onam formunda zorunlu olarak yer alması gereken standart bilgilerden değildir. Bu nedenle cevap bu seçenektir.

**D)** **Danışanın süreci sonlandırma hakkı olduğu bilgisi:** Danışanın psikolojik danışma sürecine katılma ve süreci sonlandırma hakkı bulunduğunun açıklanması, **dananışanın özerkliği** açısından gereklidir.

**E)** **Gizlilik ilkesi:** Danışanın paylaştığı bilgilerin gizliliği ve gizliliğin sınırları hakkında bilgilendirilmesi, onamın temel unsurlarındandır.

**Cevap: C**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** I. psikolojik danışman, Efe'nin günümüzdeki tepkilerinin anlaşılabilmesi için geçmiş yaşantılarının ve bunlarla ilişkili içsel süreçlerin incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu açıklama, bireyin davranışlarını bilinçdışı süreçler, erken dönem yaşantıları ve içsel çatışmalar üzerinden ele alan psikodinamik yaklaşımla örtüşmektedir.

II. psikolojik danışman, Efe'nin sınav kaygısını sınavın kendisinden çok sınava ilişkin düşünce ve değerlendirmeleriyle ilişkilendirmektedir. Bu açıklama, bireyin duygusal tepkilerinde bilişsel süreçlerin ve olaylara yüklenen anlamların önemini vurgulayan bilişsel yaklaşımın temel varsayımlarına dayanmaktadır. Örneğin Efe'nin sınavda hata yapmayı yetersizliğinin bir göstergesi olarak değerlendirmesi, kaygısının artmasına katkıda bulunabilir.

III. psikolojik danışman ise bireyin seçimlerini, yaşamına yüklediği anlamı ve kendi yaşamını yönlendirme kapasitesini ön plana çıkarmaktadır. Bu açıklama, özgürlük, seçim, sorumluluk ve anlam arayışı kavramlarını temel alan varoluşçu yaklaşımla örtüşmektedir. Varoluşçu yaklaşım, bireyin yaşamındaki seçimlerini ve bu seçimlere ilişkin sorumluluğunu fark etmesini önemser.

Dolayısıyla üç danışmanın benimsediği yaklaşımlar sırasıyla psikodinamik, bilişsel ve varoluşçu yaklaşımdır.

**A)** **Psikodinamik yaklaşım – Davranışçı yaklaşım – Hümanistik yaklaşım:** Psikodinamik yaklaşımın ilk sırada verilmesi doğrudur. Ancak davranışçı yaklaşım, davranışları öğrenme süreçleri, çevresel koşullar ve gözlenebilir davranış örüntüleri üzerinden açıklar. İkinci danışman ise Efe'nin kaygısını düşünce ve değerlendirmeleriyle ilişkilendirdiğinden bilişsel yaklaşımı temel almaktadır. Hümanistik yaklaşım, bireyin öznel yaşantılarını, gelişme potansiyelini ve kendini gerçekleştirmesini vurgular. Üçüncü danışmanın seçim, sorumluluk ve yaşamın anlamına yaptığı vurgu ise varoluşçu yaklaşımla daha doğrudan örtüşmektedir.

**B)** **Psikodinamik yaklaşım – Bilişsel yaklaşım – Hümanistik yaklaşım:** İlk iki yaklaşım doğru belirlenmiştir. Ancak hümanistik yaklaşım, bireyin gelişme potansiyeline, öznel yaşantılarına ve kendini gerçekleştirme eğilimine odaklanırken varoluşçu yaklaşım, özgürlük, seçim, sorumluluk ve yaşamın anlamı üzerinde durur. Üçüncü danışmanın açıklamasında özellikle seçim ve sorumluluk kavramlarının vurgulanması, varoluşçu yaklaşımı daha uygun kılmaktadır.

**C)** **Psikodinamik yaklaşım – Bilişsel yaklaşım – Varoluşçu yaklaşım:** Bu seçenekte üç psikolojik danışmanın benimsediği yaklaşımlar doğru sırayla verilmiştir. Psikodinamik yaklaşım, ilk danışmanın vurguladığı geçmiş yaşantılar ve içsel süreçlerle; bilişsel yaklaşım, ikinci danışmanın ele aldığı düşünce ve değerlendirmelerle; varoluşçu yaklaşım ise üçüncü danışmanın öne çıkardığı seçim, sorumluluk ve yaşamın anlamı kavramlarıyla örtüşmektedir.

**D)** **Davranışçı yaklaşım – Bilişsel yaklaşım – Varoluşçu yaklaşım:** İkinci ve üçüncü yaklaşımlar doğru belirlenmiştir. Ancak davranışçı yaklaşım, ilk danışmanın açıkladığı geçmiş yaşantılarla ilişkili içsel süreçleri ve bilinçdışı çatışmaları temel açıklama çerçevesi olarak ele almaz. Bu danışmanın açıklaması psikodinamik yaklaşımı yansıtmaktadır.

**E)** **Hümanistik yaklaşım – Bilişsel yaklaşım – Psikodinamik yaklaşım:** İkinci danışmanın bilişsel yaklaşımı doğru belirlenmiştir. Ancak ilk danışmanın geçmiş yaşantılar ve içsel süreçlere yaptığı vurgu psikodinamik yaklaşımla örtüşmektedir. Üçüncü danışmanın seçim, sorumluluk ve yaşamın anlamına ilişkin açıklamaları ise psikodinamik yaklaşımdan çok varoluşçu yaklaşımın temel özelliklerini yansıtmaktadır.

**Cevap: C**

**2.** **Soruda öğrencilerin farklı sınıflara ilişkin değerlendirmeleri, yalnızca olumlu ya da olumsuz duygularla değil, grupların algılanan sosyal statüleri ve gruplar arasındaki rekabet ilişkileriyle açıklanmaktadır.** Bu durum, kalıpyargı içeriği modeli ile örtüşmektedir. Modele göre sosyal gruplar temel olarak iki boyutta değerlendirilir: yetkinlik ve sıcaklık. Yetkinlik, grubun başarılı ve becerikli; sıcaklık ise samimi, güvenilir ve iyi niyetli algılanmasıyla ilgilidir. Algılanan sosyal statü yetkinlik değerlendirmeleriyle, gruplar arasındaki rekabet ise sıcaklık değerlendirmeleriyle ilişkilidir. Bu nedenle akademik başarılarıyla öne çıkan sınıfın yetkin, ancak rekabetçi ve kendi çıkarlarını gözeten bir grup olarak algılanması; sosyal sorumluluk etkinliklerine katılan sınıfın ise sıcak, ancak akademik açıdan daha az yetkin görülmesi, modelin iki boyutlu açıklamasıyla uyumludur.

**A)** **Sosyal kimlik kuramı:** Bireylerin benlik algılarının bir bölümünü üyesi oldukları gruplardan elde ettiklerini ve gruplar arası karşılaştırmaların sosyal kimliklerini etkilediğini savunur. İç grup kayırmacılığı ve olumlu sosyal kimlik oluşturma süreçlerini açıklar. Ancak soruda temel olarak grup üyeliğinin benlik algısına etkisi değil, grupların yetkinlik ve sıcaklık boyutlarında farklı değerlendirilmesi ele alınmaktadır.

**B)** **Planlı davranış kuramı:** Bireyin davranışa yönelik tutumunun, öznel normlarının ve algıladığı davranışsal kontrolün davranışsal niyetini etkilediğini savunur. Belirli bir davranışın gerçekleştirilmesini açıklamaya odaklanır. Soruda ise davranışsal niyet değil, sosyal gruplara ilişkin algıların içeriği ele alınmaktadır.

**C)** **Psikolojik tepkisellik kuramı:** Bireyin özgürlüğünün tehdit edildiğini veya kısıtlandığını algıladığında bu özgürlüğü yeniden kazanmak için güdülenebileceğini ileri sürer. Örneğin bir davranışın yasaklanması, bireyin o davranışı gerçekleştirme isteğini artırabilir. Ancak soruda özgürlüğün kısıtlanmasına verilen tepkiler değil, grupların sosyal konumları ve rekabet ilişkileri doğrultusunda nasıl algılandıkları açıklanmaktadır.

**D)** **Kalıpyargı içeriği modeli:** Sosyal gruplara ilişkin kalıpyargıların yetkinlik ve sıcaklık olmak üzere iki temel boyutta örgütlendiğini savunur. Algılanan statü yetkinlik değerlendirmeleriyle, rekabet ise sıcaklık değerlendirmeleriyle ilişkilidir. Bu nedenle bir grup yetkin fakat daha az sıcak, başka bir grup ise sıcak fakat daha az yetkin algılanabilir. Sorudaki iki sınıfa ilişkin değerlendirmeler bu açıklamayla doğrudan örtüşmektedir.

**E)** **Sosyal temsiller kuramı:** Bireylerin toplumsal dünyayı anlamlandırmak için paylaşılan bilgi, inanç ve açıklama sistemleri oluşturmasını ele alır. Bu temsiller, toplumsal iletişim yoluyla şekillenir ve insanların olayları ve grupları yorumlama biçimlerini etkiler. Ancak soruda toplumsal temsillerin oluşumundan çok, grupların yetkinlik ve sıcaklık boyutlarında değerlendirilmesi vurgulanmaktadır.

**Cevap: D**

**3.** Nehir, başka bir kişinin davranışını değerlendirirken davranışın ortaya çıktığı durumsal koşulları yeterince dikkate almamış, bunun yerine davranışı kişinin kalıcı kişilik özellikleriyle açıklamıştır. **Sosyal psikolojide temel yükleme yanılgısı, başkalarının davranışlarını açıklarken kişisel özelliklere gereğinden fazla ağırlık verme ve durumsal etkenlerin etkisini olduğundan az değerlendirme eğilimini ifade eder.** Nehir'in yolcunun sabırsız davranışını onun kaba ve tahammülsüz bir insan olmasıyla açıklaması, yolcunun içinde bulunduğu koşulları başlangıçta göz ardı ettiğini göstermektedir. Daha sonra gecikmenin ve annesiyle ilgili kaygısının farkına varması, ilk değerlendirmesini yeniden gözden geçirmesine yol açmıştır. Bu nedenle soruda temel yükleme yanılgısı söz konusudur.

**A)** **Temel yükleme yanılgısı:** Başkalarının davranışlarını açıklarken kişilik özellikleri gibi içsel etkenlere aşırı ağırlık verme, durumsal etkenlerin etkisini ise küçümseme eğilimidir. Nehir'in yolcunun davranışını başlangıçta onun kişiliğine bağlaması, bu yanılgının temel özelliğidir.

**B)** **Aktör-gözlemci yanılgısı:** Kişinin kendi davranışlarını açıklarken durumsal etkenlere, başkalarının davranışlarını açıklarken ise kişisel özelliklere daha fazla ağırlık verme eğilimidir. Soruda Nehir'in kendi davranışını nasıl açıkladığına ilişkin bir karşılaştırma bulunmadığından bu kavram uygun değildir.

**C)** **Kendine hizmet eden yükleme yanlılığı:** Bireyin başarılarını kendi yetenekleri ve çabası gibi içsel etkenlere, başarısızlıklarını ise şanssızlık veya zor koşullar gibi dışsal etkenlere bağlama eğilimidir. Nehir'in kendi başarı ve

başarısızlıklarını değerlendirmesi söz konusu olmadığından bu seçenek uygun değildir.

D) **Yanlış fikir birliği etkisi:** Bireyin kendi düşünce, tutum ve davranışlarının başkaları tarafından da ne ölçüde paylaşıldığını olduğundan fazla tahmin etme eğilimidir. Nehir'in değerlendirmesinde başkalarının kendisiyle aynı fikirde olduğunu varsayması söz konusu değildir.

E) **Kendini doğrulayan kehanet:** Bir kişi hakkındaki beklentilerin o kişiye yönelik davranışları etkilemesi ve bu davranışların zamanla başlangıçtaki beklentiyi doğrular gibi görünen sonuçlar doğurmasıdır. Nehir'in yolcuyu kaba olarak değerlendirmesi, bu beklenti doğrultusunda davranması ve bunun sonucunda yolcunun davranışlarının değişmesi gibi bir süreç anlatılmamıştır.

**Cevap: A**

**4.** Selen'in yaşadığı tepkiler, geçmişteki travmatik bir olayla ilişkili uyarıcının yeniden algılanması sonucunda korku devrelerinin, otonom sinir sisteminin ve hormonal stres sisteminin etkinleşmesiyle açıklanabilir. Amigdala, tehdit ve korkuyla ilişkili uyaranların işlenmesinde önemli rol oynar; hipotalamus ve beyin sapıyla bağlantıları aracılığıyla otonom ve hormonal tepkilerin düzenlenmesine katkıda bulunur. Sempatik sinir sisteminin etkinleşmesi, kalp atımının hızlanması ve terleme gibi hızlı fizyolojik tepkilerin ortaya çıkmasını sağlar. Buna karşılık, hipotalamus-hipofiz-adrenal (HHA) ekseni üzerinden gerçekleşen kortizol yanıtı genellikle daha yavaş gelişir ve daha uzun sürebilir. Bu nedenle korkuyla ilişkili tepkiler tek bir fizyolojik mekanizmayla açıklanamaz; sinirsel ve hormonal sistemler birbiriyle etkileşim içinde çalışır.

A) **Tehdit olarak değerlendirilen uyarıcının, amigdala ve hipotalamus üzerinden otonom sinir sistemini hızla etkinleştirmesi; buna eşlik eden hormonal stres yanıtının ise daha yavaş gelişmesi:** Bu seçenek doğrudur. Amigdala, öğrenilmiş tehditlerle ilişkili tepkilerin ortaya çıkmasında önemli rol oynar. Otonom sinir sisteminin, özellikle sempatik bölümünün etkinleşmesi kalp atımının hızlanması ve terleme gibi hızlı tepkilere katkıda bulunur. HHA ekseninin etkinleşmesiyle ortaya çıkan kortizol yanıtı ise genellikle daha geç belirginleşir. Bu açıklama, soruda belirtilen fizyolojik tepkilerin farklı zaman ölçeklerinde ortaya çıkmasıyla uyumludur.

B) **Tehdit oluşturan uyarıcının öncelikle hipokampusu etkinleştirerek parasempatik sistemi baskılaması ve bunun sonucunda kalp atımı ile terlemenin artması:** Hipokampus, bağlamın ve anısal belleğin işlenmesinde, ayrıca stres tepkilerinin düzenlenmesinde rol oynar. Ancak tehdit karşısında kalp atımının hızlanması ve terleme gibi tepkilerin temel açıklaması, hipokampusun parasempatik sistemi baskılaması değildir. Bu tepkilerde sempatik sinir sisteminin etkinleşmesi önemlidir.

C) **Korku tepkisinin temel olarak serebral kortekste bilinçli biçimde oluşturulması ve hipotalamusun yalnızca bu bilişsel değerlendirmenin ardından devreye girmesi:** Korku ve tehdit tepkileri yalnızca bilinçli bilişsel değerlendirmeye bağlı değildir. Tehdit bilgisi, kortikal ve korteks dışı sinirsel devreler üzerinden işlenebilir; amigdala, öğrenilmiş tehditlere verilen tepkilerde önemli rol oynar. Dolayısıyla fizyolojik tepkilerin ortaya çıkması için her zaman önce bilinçli bir değerlendirme yapılması gerekmez.

D) **Stres sırasında ortaya çıkan hormonal yanıtın otonom sinir sisteminden daha hızlı gerçekleşmesi ve kalp atımı ile terlemedeki değişikliklerin esas olarak bu hormonal yanıt tarafından başlatılması:** Bu seçenek yanlıştır. Tehdit karşısında sempatik sinir sistemi aracılığıyla ortaya çıkan hızlı fizyolojik tepkiler, HHA ekseni üzerinden gelişen kortizol yanıtından genellikle daha erken başlar. Bu nedenle kalp atımındaki hızlanmayı ve terlemeyi öncelikle gecikmeli hormonal yanıtla açıklamak doğru değildir.

E) **Tehdit uyarıcısının öncelikle hipotalamusta değerlendirilerek doğrudan davranışsal kaçınmaya yol açması; amigdalanın ise yalnızca olayın daha sonra hatırlanmasından sorumlu olması:** Hipotalamus, stres yanıtlarının ve otonom işlevlerin düzenlenmesinde önemli rol oynar; ancak tehdit uyaranlarının değerlendirilmesi ve korku tepkilerinin oluşması tek başına hipotalamusa indirgenemez. Amigdala da yalnızca olayın sonradan hatırlanmasından sorumlu değildir; tehdit öğrenimi ve korkuyla ilişkili fizyolojik tepkilerin düzenlenmesinde önemli bir yapıdır.

**Cevap: A**

**5.** Marangozun karşılaştığı sorunu çözmek için yaptığı denemelerden sonra parçalar arasındaki ilişkiyi bir anda fark etmesi ve çözüm yolunu aniden belirlemesi, içgörü yoluyla öğrenme kavramıyla açıklanır. **Gestalt psikolojisinin öğrenmeye ilişkin yaklaşımında içgörü, problem durumundaki öğeler arasındaki ilişkilerin yeniden örgütlenmesi ve çözümün bir anda kavranmasıyla ortaya çıkar.** Köhler'in şempanzelerle yaptığı problem çözme araştırmaları, bu öğrenme biçiminin klasik örnekleri arasında yer alır. Soruda çözümün ani biçimde ortaya çıkması ve sonraki benzer problemlerde ilişkinin daha hızlı kullanılabilmesi, içgörü yoluyla öğrenmeyi desteklemektedir. Ödül ya da cezanın bulunmaması tek başına diğer öğrenme türlerini dışlamaz; ancak çözümün bir anda kavranması belirleyici ipucudur.

**A)** **Gizil öğrenme:** Tolman'ın çalışmalarıyla ilişkilendirilen gizil öğrenme, öğrenmenin gerçekleşmesine rağmen uygun koşullar oluşuncaya kadar performansta açıkça görülmeyebilmesidir. Örneğin bir kişinin bir mekânın yollarını herhangi bir ödül almadan öğrenmesi, ancak daha sonra yön bulması gerektiğinde bu bilgiyi kullanması gizil öğrenmeye örnektir. Soruda ise önceden edinilmiş bilginin sonradan ortaya konmasından çok, problemdeki ilişkinin bir anda fark edilmesi anlatılmaktadır.

**B)** **Şekillendirme:** Şekillendirme, hedef davranışa giderek daha fazla benzeyen ardışık davranışların seçici biçimde pekiştirilmesidir. Özellikle edimsel koşullanma çerçevesinde kullanılan bu teknikte, hedef davranışa yaklaşan tepkiler aşamalı olarak pekiştirilir. Soruda marangozun denemeleri sırasında ödül ya da ceza verilmemesi ve çözümün aşamalı pekiştirmeyle değil, ani bir kavrayışla ortaya çıkması bu seçeneği desteklememektedir.

**C)** **Deneme-yanılma yoluyla öğrenme:** Deneme-yanılma yoluyla öğrenmede birey farklı tepkileri dener; işe yarayan tepkiyi seçerek sorunu çözer. Thorndike'ın problem çözme araştırmaları bu öğrenme biçiminin klasik örneklerindendir. Marangoz başlangıçta farklı parçaların yerlerini değiştirerek denemeler yapmış olsa da çözümün belirleyici özelliği, denemelerin ardından parçalar arasındaki ilişkinin bir anda fark edilmesidir. Bu nedenle deneme-yanılma, sürecin ilk bölümünü açıklayabilse de öğrenmenin gerçekleşme biçimini bütünüyle açıklamaz.

**D)** **Edimsel koşullanma:** Edimsel koşullanma, davranışların sonuçlarına bağlı olarak davranışın gelecekte ortaya çıkma olasılığının değişmesini ifade eder. Pekiştirme davranışı güçlendirirken ceza davranışın ortaya çıkma olasılığını azaltmayı amaçlar. Soruda davranışın sonuçlarıyla biçimlendirilmesi veya pekiştirme yoluyla öğrenilmesi değil, çözümün ani biçimde kavranması ön plandadır.

**E)** **İçgörü yoluyla öğrenme:** İçgörü yoluyla öğrenme, problem durumundaki öğeler arasındaki ilişkinin kavranması sonucunda çözümün aniden ortaya çıkmasıdır. Gestalt yaklaşımıyla ilişkilendirilen bu öğrenme biçiminde birey, problemi oluşturan parçaları birbirinden bağımsız unsurlar olarak değil, aralarındaki ilişkiler çerçevesinde yeniden değerlendirir. Köhler'in araştırmalarında da problem çözümünün yalnızca rastlantısal denemelerle değil, durumun ilişkisel yapısının kavranmasıyla ortaya çıkabildiği gösterilmiştir. Marangozun parçalar arasındaki ilişkiyi bir anda fark etmesi ve çözüm yolunu belirlemesi, bu öğrenme biçiminin temel özelliğidir.

**Cevap: E**

**6.** **Bu soruda belirleyici nokta, ödülün verilmesinden önce gereken paylaşım sayısının değişmesi ve içerik üreticisinin bir sonraki ödülün hangi paylaşımından sonra geleceğini önceden kestirememesidir.** Edimsel koşullanma kuramında değişken oranlı pekiştirme tarifesi, pekiştirmenin belirli bir tepki sayısından sonra değil, değişen sayıda tepkiden sonra verilmesini ifade eder. Bu tarifede ortalama bir tepki sayısı bulunabilse de pekiştirmenin gerçekleşeceği kesin tepki sayısı öngörülemez. Davranışın sürdürülmesi, pekiştirmenin zamanına değil, ortaya konan tepki sayısına bağlıdır. Soruda içerik üreticisinin bazen birkaç, bazen daha fazla paylaşım yaptıktan sonra ödül kazanması ve yeni ödül için gereken paylaşım sayısını önceden kestirememesi, değişken oranlı pekiştirme tarifesinin temel özelliğidir.

**A)** **Sabit oranlı pekiştirme:** Pekiştirmenin belirli sayıda tepkinin ardından verilmesidir. Örneğin bir çalışanın ürettiği her 10 ürün için prim alması sabit oranlı pekiştirmeye örnektir. Pekiştirme için gereken tepki sayısı değişmediğinden sorudaki belirsizlik bu tarifeyle uyuşmaz.

**B)** **Sabit zamanlı pekiştirme:** İlk tepkinin, belirli ve değişmeyen bir zaman aralığı tamamlandıktan sonra pekiştirilmesidir. Örneğin belirli bir zaman aralığı sonunda verilen ücretin alınabilmesi için o aralıkta uygun bir tepkinin ortaya konması gerekebilir. Bu tarifede belirleyici olan tepki sayısı değil, geçen süredir. Soruda ise ödülün zaman aralığına değil, paylaşım sayısına bağlı olduğu belirtilmektedir.

**C)** **Değişken zamanlı pekiştirme:** Pekiştirmenin ardından geçen sürelerin değiştiği bir tarifedir. Pekiştirme, değişen zaman aralıkları tamamlandıktan sonra ortaya konan uygun tepkiyle sağlanır. Örneğin bir kişinin e-postalarını farklı ve öngörülemeyen zaman aralıklarında kontrol ettiğinde yeni bir iletiyle karşılaşması bu tarifeye örnek olabilir. Soruda ödülün hangi zaman aralığından sonra geleceği değil, kaç paylaşımın ardından verileceği belirsizdir.

**D)** **Değişken oranlı pekiştirme:** Pekiştirmenin, değişen sayıda tepkiden sonra verilmesidir. Örneğin bir kişinin bazen birkaç, bazen daha fazla denemeden sonra ödül kazanması bu tarifeye örnek olabilir. Pekiştirme için gereken tepki sayısı önceden kesin olarak kestirilemez. Bu tarife, genellikle yüksek ve kararlı tepki oranlarıyla ilişkilidir; pekiştirmeden sonra belirgin bir duraklama görülmesi sabit oranlı tarifeye kıyasla daha az olasıdır. İçerik üreticisinin ödülün hangi paylaşımından sonra geleceğini bilmeden üretmeye devam etmesi bu tarifeyle örtüşmektedir.

**E)** **Sürekli pekiştirme:** Ortaya konan her uygun tepkinin pekiştirilmesidir. Örneğin bir deneyde farenin her doğru kol basışından sonra yiyecek alması sürekli pekiştirmeye örnektir. Soruda ise her paylaşımın ardından ödül verilmediği, ödül için gereken paylaşım sayısının değiştiği belirtilmektedir.

**Cevap: D**

**7.** **Lalin'in ahlaki akıl yürütmesinde belirleyici olan, kuralların kişisel koşullara göre değiştirilmemesi ve herkes için geçerli olan kuralların korunmasının toplumsal düzenin ve güvenin sürdürülmesi açısından gerekli görülmesidir.** Lalin, arkadaşının yaşadığı güçlüğü anlamasına rağmen kopya çekmeyi haklı bulmamakta; kararını arkadaşının kendisini sevmesi, onaylaması ya da cezalandırılmaktan kaçınması üzerinden değil, kuralların ve okul düzeninin korunması üzerinden temellendirmektedir. Bu yaklaşım, Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramındaki geleneksel düzeyin yasa ve düzen yönelimi olarak adlandırılan dördüncü evresine karşılık gelir. Bu evrede birey, toplumsal düzenin devamlılığına, kurallara uyulmasına ve görevlerin yerine getirilmesine önem verir.

**A)** **İtaat-ceza yönelimi:** Gelenek öncesi düzeyin birinci evresidir. Birey, davranışın doğruluğunu ya da yanlışlığını öncelikle ceza alıp almamasına göre değerlendirir. Lalin'in gerekçesi cezadan kaçınmak değildir.

**B)** **Yasa ve düzen yönelimi:** Geleneksel düzeyin dördüncü evresidir. Birey, kurallara uymayı ve sorumluluklarını yerine getirmeyi toplumsal düzenin korunması için gerekli görür. Lalin'in kuralların herkes için geçerli olması ve okulda güvenin sürdürülmesi gerektiğini savunması bu evreyle örtüşür.

**C)** **İyi çocuk olma ve kişiler arası uyum yönelimi:** Geleneksel düzeyin üçüncü evresidir. Birey, başkalarının onayını kazanmayı, iyi biri olarak görülmeyi ve kişiler arası ilişkilerde uyumu korumayı önemser. Lalin, arkadaşının kendisinden hoşnut kalmasını ya da onu iyi bir arkadaş olarak görmesini temel gerekçe yapmamaktadır.

**D)** **Araçsal ilişkiler ve bireysel çıkar yönelimi:** Gelenek öncesi düzeyin ikinci evresidir. Birey, davranışlarını kendi ihtiyaçları, çıkarları ve karşılıklı yarar beklentisi doğrultusunda değerlendirir. Lalin'in yaklaşımında kişisel kazanç ya da karşılıklı çıkar temel belirleyici değildir.

**E)** **Evrensel ahlak ilkeleri yönelimi:** Gelenek sonrası düzeyin altıncı evresidir. Birey, ahlaki kararlarını adalet, eşitlik ve insan hakları gibi kendi benimsediği evrensel etik ilkeler doğrultusunda verir; gerektiğinde yürürlükteki kuralları bu ilkeler ışığında sorgulayabilir. Lalin'in kuralları toplumsal düzeni korumak için gerekli görmesi, kuralların üzerinde yer alan evrensel etik ilkelerden hareket ettiğini göstermemektedir.

**Cevap: B**

8. **Feray, yöneticisinden aldığı geri bildirimlerin olumlu yönlerini hatırlarken kendilik saygısını zedeleyebilecek olumsuz değerlendirmeleri göz ardı etmektedir.** Çalışmasındaki eksikliklere ilişkin uyarıları önemsememesi ve çevresindekiler bu uyarıları yeniden hatırlattığında bile dikkate almaması, kendilik sistemini kaygıdan korumaya yönelik bir güvenlik işlemidir. Sullivan'ın kişiler arası ilişkiler kuramında seçici dikkatsizlik, bireyin kaygı uyandırabilecek ya da kendilik sistemini tehdit edebilecek bilgileri fark etmemesi veya dikkatinin dışında tutmasıdır. Feray'ın olumsuz geri bildirimleri göz ardı etmesi bu kavramla açıklanır.

A) **Çözülme:** Birbiriyle bağdaşmayan yaşantıların ya da kendilik tasarımlarının bütünleştirilememesiyle ilişkili bir süreçtir. Feray'ın davranışında temel özellik, çelişkili yaşantıların bütünleştirilememesi değil, olumsuz bilginin dikkat dışında tutulmasıdır.

B) **Kötü ben kişiselleştirmesi:** Bireyin kaygı uyandıran, onaylanmama ve eleştirilme yaşantılarıyla ilişkilendirdiği kendilik tasarımıdır. Feray olumsuz değerlendirmeleri kendi benlik algısına dâhil etmekten kaçınmaktadır; ancak soruda öne çıkan işlem, bu değerlendirmeleri dikkatinin dışında bırakmasıdır.

C) **Ben değil kişiselleştirmesi:** Bireyin yoğun kaygı uyandıran yaşantıları kendiliğinin bir parçası olarak algılamaması ve bunları kendisine ait değilmiş gibi deneyimlemesiyle ilişkilidir. Feray'ın olumsuz geri bildirimleri görmezden gelmesi, tek başına bu kişileştirmeyi göstermez.

D) **Seçici dikkatsizlik:** Bireyin kendilik sistemini tehdit edebilecek veya kaygı yaratabilecek bilgileri fark etmemesi ya da dikkatinin dışında tutmasıdır. Feray'ın olumlu geri bildirimleri öne çıkarıp olumsuz değerlendirmeleri göz ardı etmesi bu güvenlik işleminin temel özelliğidir.

E) **İyi ben kişiselleştirmesi:** Bireyin onaylanma ve güvenlik yaşantılarıyla ilişkilendirdiği, kendisi hakkında olumlu algı ve değerlendirmelerden oluşan kendilik tasarımıdır. Feray'ın olumlu geri bildirimlere ağırlık vermesi bu tasarımla ilişkili olabilir; ancak soruda özellikle vurgulanan, tehdit edici bilgilerin göz ardı edilmesidir.

**Cevap: D**

9. **Aras, yaptığı hatalar nedeniyle başkalarının kendisini değersiz gördüğünü düşünmekte ve bu nedenle gerçek duygu ve düşüncelerini gizlemektedir.** Psikolojik danışman ise Aras'ın yaşantılarını kendi bakış açısından anlamaya çalışmakta, onun duygu ve düşüncelerini yargılamadan kabul etmekte ve kendisini özgürce ifade edebileceği bir ilişki ortamı oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, Carl Rogers'ın geliştirdiği birey merkezli terapi anlayışının temel özelliklerini yansıtır. **Rogers'a göre psikolojik danışmanın danışana sunduğu koşulsuz olumlu kabul, empatik anlayış ve tutarlılık (içtenlik), danışanın kendilik algısı ile yaşantıları arasındaki uyumsuzluğu azaltmasına ve kişisel gelişimini desteklemesine yardımcı olur.** Burada danışman, danışanın düşüncelerini doğrudan düzeltmeye ya da ona çözüm sunmaya çalışmamakta; danışanın öznel dünyasını anlamaya ve kendisini keşfedebileceği güvenli bir ilişki kurmaya odaklanmaktadır.

A) **Danışanın işlevsel olmayan düşüncelerini belirleyerek bunları daha gerçekçi düşüncelerle değiştirmesine yardımcı olmak:** Bu yaklaşım, bilişsel davranışçı terapinin temel uygulamalarından biridir. Danışman, işlevsel olmayan düşünceleri belirleyerek bunların kanıtlarını değerlendirmeye ve daha işlevsel düşünceler geliştirmeye yardımcı olur. Birey merkezli terapide ise danışanın düşüncelerini doğrudan değiştirmek temel amaç değildir.

B) **Danışanın geçmiş yaşantılarındaki çözümlenmemiş çatışmaları ortaya çıkararak yorumlamak:** Bu yaklaşım, psikodinamik terapinin temel özellikleriyle ilişkilidir. Psikodinamik yaklaşım, bilinçdışı süreçleri, erken dönem yaşantılarını ve çözümlenmemiş çatışmaları anlamaya önem verir. Rogers'ın yaklaşımında ise danışmanın yorumlarından çok, danışanla kurulan terapötik ilişkinin niteliği ön plandadır.

C) **Danışanın öznel yaşantı dünyasını anlamaya çalışarak koşulsuz kabul ve empatik anlayış temelinde bir ilişki kurmak:** Birey merkezli terapinin temel ilkelerini ifade eder. Empatik anlayış, danışanın iç dünyasını onun bakış açısından anlamaya çalışmayı; koşulsuz olumlu kabul, danışanı değerlendirmeden ve yargılamadan kabul etmeyi; tutarlılık ise danışmanın ilişkide içten ve sahici olmasını ifade eder. Danışmanın Aras'ın yaşantılarını anlamaya çalışması ve onu değiştirmeye zorlamadan kabul etmesi bu seçeneği desteklemektedir.

D) **Danışanın sorunlarını sürdüren kişiler arası örüntüleri belirleyerek bunların altında yatan ihtiyaçları yeniden yapılandırmak:** Bu seçenek, kişiler arası ilişkilere ve kişiler arası örüntülere odaklanan yaklaşımlarla daha fazla ilişkilidir. Birey merkezli terapide danışanın kişiler arası örüntülerini danışman tarafından yeniden yapılandırmak temel müdahale biçimi değildir.

E) **Danışanın yaşadığı soruna ilişkin istisnaları araştırarak kısa sürede ulaşılabilir çözümler oluşturmak:** Bu yaklaşım, çözüm odaklı kısa süreli terapinin temel özelliklerindendir. Sorunun yaşanmadığı ya da daha az yaşandığı durumları belirlemek ve danışanın kaynaklarından yararlanarak ulaşılabilir hedefler oluşturmak önemlidir. Birey merkezli terapide ise temel vurgu, çözüm üretmekten önce danışanın öznel yaşantısını anlamak ve gelişimini destekleyen bir ilişki kurmaktır.

**Cevap: C**

**10.** Deniz'in yaşadığı güçlükte belirleyici olan, yöneticisinin eleştirisinden çok bu duruma yüklediği anlam ve kullandığı katı değerlendirme biçimidir. "Böyle bir durumda kendimi kötü hissetmem mümkün değil." ifadesi, yaşadığı olumsuz duyguyu kaçınılmaz kılan mutlakçı bir inancı yansıtmaktadır. Akılcı duygusal davranışçı terapiye (ADDT) göre bireyin duygusal ve davranışsal sonuçlarını yalnızca yaşadığı olaylar değil, olayları değerlendirme biçimi ve bu değerlendirmelerin temelindeki inançlar da etkiler. Bu nedenle psikolojik danışmanın Deniz'in ifadelerinin dayandığı kabulleri sorgulamasına, bu kabullerin mantıksal ve gerçekçi olup olmadığını incelemesine yardımcı olması en uygun müdahaledir. Bu süreç, Ellis'in ABC modelindeki inançların (B) duygusal ve davranışsal sonuçlarla (C) ilişkisinin ele alınması ve işlevsel olmayan inançların tartışılarak değiştirilmesiyle uyumludur.

A) **Deniz'in yaşadığı durumları değerlendirirken kullandığı ifadelerin dayandığı kabulleri sınamasını ve bunların değişmez gerçekler olup olmadığını tartışmasını sağlamak:** ADDT'nin temel müdahalelerinden biri, bireyin katı, mutlakçı ve akılcı olmayan inançlarını sorgulamasını sağlamaktır. Danışman, Deniz'in mutlaka kötü hissetmesi gerektiği yönündeki inancını tartışmaya açarak bunun mantıksal tutarlılığını, gerçekliğe uygunluğunu ve işlevselliğini değerlendirmesine yardımcı olur. Bu süreç, ABC modelinde D (tartışma/sorgulama) aşamasıyla ilişkilidir.

B) **Deniz'in eleştirilme yaşantısının geçmiş ilişkilerindeki karşılıklarını araştırarak bu yaşantıların bugünkü örüntülerini açıklığa kavuşturmak:** Bu müdahale, geçmiş yaşantılar ve bunların bugünkü psikolojik örüntülerle ilişkisi üzerinde duran psikodinamik yaklaşımlarla daha fazla örtüşür. ADDT'de geçmiş yaşantılar ele alınabilse de temel müdahale, güncel duygusal güçlüğü sürdüren inançların belirlenmesi ve sorgulanmasıdır.

C) **Deniz'in yaşadığı güçlüğün hangi koşullarda ortaya çıkmadığını belirleyerek bu istisnaların çoğaltılabileceği yollar üzerinde çalışmak:** Bu yaklaşım, çözüm odaklı kısa süreli terapinin tipik müdahalelerindendir. Sorunun yaşanmadığı veya daha az yaşandığı durumları belirleyerek işe yarayan koşulları artırmaya odaklanır. ADDT'nin ayırt edici müdahalesi ise inançların akılcı ve işlevsel olup olmadığının sorgulanmasıdır.

D) **Deniz'in yaşadığı duyguların olduğu gibi kabul edilmesini destekleyerek bunları değiştirmeye yönelik herhangi bir girişimde bulunmamak:** Duyguları yargılamadan kabul etmek, çeşitli terapi yaklaşımlarında önem taşıyabilir. Ancak ADDT, bireyin duygularını yalnızca kabul etmesiyle yetinmez; duygusal güçlüğü sürdüren akılcı olmayan inançları sorgulamayı ve daha akılcı inançlar geliştirmeyi hedefler.

E) **Deniz'in kendisiyle ilgili değerlendirmelerini başkalarının geri bildirimleriyle karşılaştırarak daha gerçekçi bir benlik algısı geliştirmesine yardımcı olmak:** Bu müdahale, bireyin kendilik değerlendirmelerini dışarıdan gelen bilgilerle karşılaştırmasına dayanır. ADDT'de ise asıl vurgu, başkalarının değerlendirmelerinden çok bireyin kendi inançlarının mantıksal tutarlılığını, gerçekliğe uygunluğunu ve işlevselliğini incelemesidir.

**Cevap: A**

**11.** Bora, eşiyle yaşadığı anlaşmazlıkların ardından iletişimi keserek eşinin ilk adımı atmasını beklemekte; eşi geri döndüğünde ise kendisini daha güçlü ve haklı hissetmektedir. Ancak bu tutumun zamanla eşinden uzaklaşmasına ve aralarındaki iletişimin zayıflamasına yol açtığını fark etmektedir. Psikolojik danışman, Bora'nın davranışının altında yatan amacı ve bu davranışın ilişkide ortaya çıkardığı sonuçları birlikte ele alarak danışanın kendi tutumundaki çelişkiyi fark etmesine yardımcı olmaktadır. Bu müdahale, Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımındaki "danışanın çorbasına tükürme" tekniğiyle açıklanabilir. Bu teknikte danışman, danışanın kullandığı davranışın amacını ve sonuçlarını görünür hâle getirerek davranışın danışan açısından çekiciliğini azaltmaya çalışır. Bora, kısa süreli güç ve rahatlama sağlayan davranışının uzun vadede istediği yakınlığı engellediğini kendisi fark etmektedir.

**A)** **Akılcı duygusal davranışçı terapi – Akılcı olmayan inançları tartışma:** ADDT'de danışanın katı ve akılcı olmayan inançları mantıksal tutarlılık, gerçekliğe uygunluk ve işlevsellik açısından sorgulanır. Bu görüşmede ise Bora'nın belirli bir inancını doğrudan tartışmaktan çok, davranışının amacı ve sonuçları arasındaki çelişki görünür hâle getirilmektedir.

**B)** **Birey merkezli terapi – Duygu yansıtma:** Birey merkezli terapide danışmanın empatik anlayışı ve danışanın duygu dünyasını anlaması önemlidir. Duygu yansıtma, danışanın ifade ettiği veya örtük biçimde ortaya koyduğu duyguların ona geri iletilmesidir. Görüşmede danışman yalnızca Bora'nın duygularını yansıtmakla kalmayıp davranışının işlevini ve uzun vadeli sonuçlarını da ele almaktadır.

**C)** **Bireysel psikoloji yaklaşımı – Danışanın çorbasına tükürme:** Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımında kullanılan bu teknikte danışman, danışanın yaşamında sürdürdüğü bir davranışın amacını ve bedelini fark etmesini sağlar. Böylece davranışın danışana sağladığı kısa vadeli kazançların yanında uzun vadede doğurduğu olumsuz sonuçlar da görünür olur. Bora'nın eşinden ilk adımı bekleyerek geçici bir üstünlük hissi kazanırken ilişkisindeki yakınlığı kaybettiğini fark etmesi bu tekniğe uygundur.

**D)** **Çözüm odaklı terapi – İstisna soruları:** İstisna soruları, sorunun yaşanmadığı ya da daha az yaşandığı durumları belirlemeyi amaçlar. Danışman, Bora'nın bu tutumu göstermediği ve eşleri arasındaki iletişimin daha iyi olduğu zamanları araştırmamaktadır.

**E)** **Psikanalitik yaklaşım – Yorumlama:** Psikanalitik yorumlama, danışanın farkında olmadığı bilinçdışı çatışmaların, güdülerin veya yaşantılar arasındaki bağlantıların açıklığa kavuşturulmasını içerir. Bu görüşmede danışman, Bora'nın davranışını bilinçdışı çatışmalar üzerinden yorumlamak yerine, davranışın işlevini ve sonuçlarını görünür kılmaktadır.

**Cevap: C**

**12.** Selin, iş yoğunluğunun arttığı dönemlerde ailesiyle daha az ilgilendiğini ve kendisini yorgun hissettiğini belirtmektedir. Ancak görüşme sırasında, yoğunluğun devam ettiği bazı zamanlarda ailesiyle yemek yediği ve çocuklarıyla dışarı çıktığı, bu etkinliklerin ardından kendisini daha iyi hissettiği ortaya çıkar. Psikolojik danışman, sorunun yaşanmadığı ya da daha az yaşandığı bu durumların hangi koşullarda ortaya çıktığını ve Selin'in o zamanlarda farklı olarak neler yaptığını araştırmaktadır. **Bu müdahale, çözüm odaklı kısa süreli terapide kullanılan istisna sorularına karşılık gelir. İstisna soruları, danışanın sorun olarak tanımladığı durumun ortaya çıkmadığı veya etkisinin azaldığı zamanları belirlemeyi ve bu zamanlarda işe yarayan koşulları, davranışları ve kaynakları keşfetmeyi amaçlar.** Burada danışman, Selin'in iş yoğunluğunun ortadan kalkmasını beklemek yerine, yoğunluk sürerken de aile ilişkilerini destekleyen davranışların nasıl mümkün olduğunu anlamaya çalışmaktadır.

**A)** **Çözüm odaklı terapi – İstisna soruları:** İstisna soruları, sorunun yaşanmadığı veya daha hafif yaşandığı durumları araştırır. Danışanla birlikte bu durumların hangi koşullarda ortaya çıktığı ve hangi davranışların etkili olduğu belirlenir. Selin'in yoğun çalışma dönemlerinde ailesiyle daha fazla zaman geçirebildiği örneklerin ayrıntılı biçimde incelenmesi bu tekniğin temel özelliğidir.

**B)** **Bireysel psikoloji – İlk anılar:** Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımında ilk anılar, bireyin yaşam tarzını, kendisi ve dünyayla ilgili algılarını anlamak amacıyla incelenir. Görüşmede Selin'in çocukluk anıları ya da geçmiş yaşantıları değil, yakın dönemde sorunun daha az yaşandığı durumlar ele alınmaktadır.

C) **Akılcı duygusal davranışçı terapi – Akılcı olmayan inançları tartışma:** Bu teknikte danışanın duygusal ve davranışsal güçlüklerini sürdüren katı veya akılcı olmayan inançları sorgulanır. Selin'in inançlarının mantıksal ve işlevsel açıdan değerlendirilmesi söz konusu değildir; danışman daha çok sorunun istisnalarını araştırmaktadır.

D) **Birey merkezli terapi – Duygu yansıtma:** Duygu yansıtma, danışanın ifade ettiği ya da anlatımından anlaşılan duyguların danışmana ait yorumlarla çarpıtılmadan ona geri iletilmesidir. Bu görüşmede danışmanın temel müdahalesi duyguları yansıtmak değil, sorunun daha az yaşandığı zamanları ve bu zamanlarda etkili olan koşulları incelemektir.

E) **Psikanalitik yaklaşım – Serbest çağrışım:** Serbest çağrışım, danışanın düşüncelerini sansürlemeden ve belirli bir sıra ya da mantık gözetmeden ifade etmesine dayanan psikanalitik bir tekniktir. Görüşmede Selin'in çağrışımları üzerinden bilinçdışı süreçleri araştırılmamakta; belirli istisna durumları sistematik biçimde ele alınmaktadır.

**Cevap: A**

**13.** Levent'in yöneticisi tarafından önemsenmediğini düşündüğünde öfkelenmesi ve benzer beklentileri psikolojik danışmanına yönelik ilişkisinde de ortaya koyması, farklı kişiler arası ilişkilerinde benzer örüntüler yaşayabildiğini göstermektedir. Ayrıca danışmanın kendisini diğer insanlardan farklı gördüğüne ilişkin düşüncesi, danışmanla kurduğu ilişkiye özel anlamlar yüklediğini ortaya koymaktadır. Danışman, bu değerlendirmeyi hemen doğrulamak ya da reddetmek yerine Levent'in kendisiyle kurduğu ilişkinin diğer ilişkilerindeki yaşantılarla benzerliğini ele almaktadır. **Bu müdahale, psikanalitik terapide aktarımın yorumlanması ile açıklanır. Aktarım, danışanın geçmişte önemli kişilerle kurduğu ilişkilerle bağlantılı duygu, beklenti ve ilişki örüntülerini terapiste yöneltmesi olarak tanımlanabilir.** Terapist, bu örüntüleri danışanın fark etmesine ve anlamlandırmasına yardımcı olur.

A) **Gestalt terapi – Burada ve şimdi çalışması:** Gestalt terapide danışanın o anda yaşadığı duygulara, bedensel duyumlara, düşüncelere ve ilişki deneyimlerine odaklanılır. Levent'in danışmanla görüşme sırasında yaşadıklarını ele almak bu yaklaşımla da ilişkili olabilir; ancak soruda özellikle mevcut terapötik ilişkinin başka ilişkilerdeki örüntülerle bağlantısının incelenmesi vurgulanmaktadır.

B) **Varoluşçu terapi – Sorumlulukla yüzleştirme:** Varoluşçu terapide bireyin seçimleri, özgürlüğü, sorumluluğu ve yaşamına verdiği anlam üzerinde durulur. Levent'in başkalarından ilgi beklemesinin kendi seçimleri ve sorumluluklarıyla ilişkisi ele alınmamaktadır.

C) **Birey merkezli terapi – Koşulsuz kabul:** Birey merkezli terapide danışanın yargılanmadan kabul edilmesi, empatik anlayış ve terapistin içtenliği temel ilişki koşullarıdır. Danışmanın Levent'in düşüncesini hemen doğrulamaması veya reddetmemesi tek başına koşulsuz kabul tekniğini göstermez; burada asıl müdahale, ilişkisel örüntünün anlamlandırılmasıdır.

D) **Gerçeklik terapisi – Seçimlerin değerlendirilmesi:** Gerçeklik terapisinde danışanın davranışlarının ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı ve istediği sonuçlara ulaştırıp ulaştırmadığı değerlendirilir. Levent'in davranışlarının sonuçlarını bu çerçevede incelemek yerine, danışmanla kurduğu ilişkinin geçmiş ilişkileriyle benzerliği üzerinde durulmaktadır.

E) **Psikanalitik terapi – Aktarımın yorumlanması:** Aktarımın yorumlanmasında danışanın terapiste yönelik duygu ve beklentileri, diğer önemli kişilerle kurduğu ilişkilerdeki örüntülerle bağlantılı olarak ele alınır. Levent'in önemsenmeme kaygısının danışmanla ilişkisinde de ortaya çıkması ve danışmanın bu benzerliği incelemesi, aktarımın yorumlanmasına uygundur.

**Cevap: E**

**14.** Buse, başlangıçta gerginliğinin ve iletişim sırasında yaşadığı güçlüklerin birçok duruma yayıldığını düşünmektedir. Psikolojik danışman, genel ifadelerle yetinmeyip belirli bir olayın ayrıntılarını sormakta ve Buse'nin anlattıklarının hangi yaşantılara karşılık geldiğini netleştirmeye çalışmaktadır. Bu süreçte Buse, söz konusu tepkilerin bütün sosyal durumlarda değil, özellikle yöneticisiyle konuşurken ortaya çıktığını fark eder. **Dolayısıyla danışmanın müdahalesinin temel işlevi, danışanın belirsiz, genelleyici ve soyut ifadelerini somut örnekler üzerinden açıklığa kavuşturmak ve yaşantının kapsamını netleştirmektir.** Psikolojik danışmada bu tür müdahaleler, danışanın ne yaşadığının daha doğru anlaşılmasını ve sorunun hangi koşullarda ortaya çıktığının belirlenmesini sağlar.

**A)** **Danışanın yaşantısına ilişkin alternatif bir bakış açısı geliştirmesini sağlamak:** Bu müdahale, danışanın bir olayı farklı bir çerçeveden değerlendirmesine yardımcı olmayı amaçlar. Buse'ye yaşantısını farklı yorumlaması için yeni bir bakış açısı sunulmamış; öncelikle anlattıklarının somutlaştırılması sağlanmıştır.

**B)** **Danışanın belirsiz ve genel ifadelerini belirli yaşantılar üzerinden açık ve anlaşılır hâle getirmek:** Psikolojik danışman, Buse'den belirli bir olayı ayrıntılarıyla anlatmasını isteyerek genel ifadelerinin hangi durumları kapsadığını netleştirmektedir. Böylece Buse, tepkilerinin özellikle yöneticisiyle konuşurken ortaya çıktığını fark eder. Bu, somutlaştırma ve açıklığa kavuşturma işleviyle örtüşür.

**C)** **Danışanın geçmiş yaşantıları ile bugünkü tepkileri arasındaki bağlantıyı ortaya çıkarmak:** Bu müdahale, geçmişteki yaşantıların güncel duygu ve davranışlarla ilişkisini araştırmayı gerektirir. Görüşmede Buse'nin geçmiş yaşantıları ele alınmamış, mevcut güçlüğünün hangi durumlarda ortaya çıktığı belirlenmiştir.

**D)** **Danışanın farkında olmadığı duygularını doğrudan ifade etmesini sağlamak:** Bu müdahalenin temel amacı, danışanın henüz fark etmediği veya ifade edemediği duygularını tanımasına ve dile getirmesine yardımcı olmaktır. Buse zaten gerginliğini ifade etmektedir; danışman ise bu duygunun hangi koşullarda yaşandığını belirginleştirmektedir.

**E)** **Danışanın işlevsel olmayan davranışının ortaya çıkardığı sonuçlarla yüzleşmesini sağlamak:** Bu müdahale, danışanın davranışlarının sonuçlarını ve kendi amaçlarıyla çelişen yönlerini fark etmesine odaklanır. Görüşmede Buse'nin bir davranışının sonuçlarıyla yüzleşmesi değil, yaşantısının kapsamını daha açık biçimde anlaması söz konusudur.

**Cevap: B**

**15.** Bu görüşmede psikolojik danışman, önce Eylül'ün anlattığı davranışları kendi ifadeleriyle yeniden dile getirmekte, ardından farklı ilişkilerde ortaya çıkan benzer davranış örüntülerini ilişkilendirmekte ve son olarak Eylül'ün ifade ettiği amaçlarla davranışları arasındaki çelişkiyi görünür hâle getirmektedir. **Bu üç müdahale sırasıyla içerik yansıtma, bağlama ve yüzleştirme becerileridir.**

**A)** **Duygu yansıtma – Bağlama – Yüzleştirme:** Duygu yansıtma, danışanın yaşadığı veya ifade ettiği duygunun ona geri iletilmesidir. İlk müdahalede danışman Eylül'ün üzüntüsünü ya da başka bir duygusunu yansıtmak yerine, anlattığı davranışları yeniden ifade etmektedir. Bu nedenle ilk beceri duygu yansıtma değil, içerik yansıtmadır.

**B)** **İçerik yansıtma – Bağlama – Yüzleştirme:** İlk müdahalede danışman, Eylül'ün anlattığı olay ve davranışları kendi sözleriyle yeniden ifade ederek içeriği yansıtmaktadır. İkinci müdahalede Eylül'ün eşi, yöneticisi ve arkadaşıyla yaşadığı farklı deneyimler arasındaki benzerliği ortaya koyarak bunları birbirine bağlamaktadır. Üçüncü müdahalede ise Eylül'ün ilişkilerinde iletişim sorunlarının çözülmesini istemesiyle sorun yaşadığında iletişimi kesmesi arasındaki çelişkiyi görünür hâle getirmektedir. Dolayısıyla üç becerinin sıralaması da doğrudur.

**C)** **İçerik yansıtma – Yüzleştirme – Bağlama:** İlk müdahale içerik yansıtmadır; ancak ikinci müdahalede danışman, Eylül'ün farklı ilişkilerinde tekrarlanan davranış örüntülerini ilişkilendirmektedir. Bu, yüzleştirmeden çok bağlama becerisidir. Üçüncü müdahalede ise amaç ile davranış arasındaki çelişki ortaya konduğu için yüzleştirme yapılmaktadır. Bu seçenekte son iki becerinin sırası yanlıştır.

D) **Özetleme – Bağlama – Yüzleştirme:** Özetleme, görüşmenin belirli bir bölümündeki temel duygu, düşünce ve yaşantıların bütünleştirilerek sunulmasıdır. İlk müdahalede danışman, görüşmenin çeşitli bölümlerini bir araya getirerek genel bir özet sunmamakta; Eylül'ün az önce anlattığı davranışları yeniden ifade etmektedir. Bu nedenle ilk beceri özetleme değildir.

E) **Duygu yansıtma – Yüzleştirme – Özetleme:** İlk müdahale duygu yansıtma değildir. İkinci müdahalede farklı ilişkilerdeki benzer davranışlar birbirine bağlanmakta, üçüncü müdahalede ise amaç ve davranış arasındaki tutarsızlık gösterilmektedir. Bu nedenle seçenekteki beceriler sıralaması uygun değildir.

**Cevap: B**

**16. Psikolojik danışmada kendini açma, danışmanın kendi yaşantı, duygu veya düşüncelerinden danışanın yararına olabilecek bir bölümünü, terapötik ilişkinin amaçlarına uygun ve ölçülü biçimde paylaşmasıdır.** Bu becerinin etkili kullanılması için paylaşımın odağı danışmanın kendisi olmamalı; danışanın yaşantısını anlamasına katkı sağlamalıdır. Ayrıca danışman, kendi deneyimini danışanın deneyimiyle özdeşleştirmemeli, onu kendi çözümünü uygulamaya yönlendirmemelidir. Seçenekler arasında C, danışmanın geçmişte benzer bir durumda yaşadığı kaygıyı ve davranışını paylaşması bakımından en uygun örnektir; danışana doğrudan öğüt vermemekte veya kendi deneyimini onun için bir çözüm olarak sunmamaktadır.

A) **Ben de geçmişte senin yaşadığın kaygıyı çok yoğun yaşadım; bu nedenle neden böyle hissettiğini senden daha iyi anlayabileceğimi düşünüyorum.** Danışman kendi yaşantısını paylaşmaktadır; ancak bu paylaşımı danışanı kendisinden daha iyi anladığı iddiasına dayandırmaktadır. Danışanın öznel yaşantısı, danışmanın deneyimiyle bütünüyle açıklanamaz.

B) **Ben de iş hayatımın ilk yıllarında hata yapmaktan çekiniyordum; senin de bu kaygıyı aşman için o dönemde yaptığım şeyleri uygulaman yararlı olabilir.** Danışman kendi deneyimini paylaşmakla birlikte danışana kendi yöntemini uygulamasını önermektedir. Bu nedenle kendini açma becerisi, öğüt verme ve yönlendirmeyle iç içe geçmektedir.

C) **Ben de mesleğimin ilk yıllarında, deneyimli kişilerin bulunduğu toplantılarda hata yapmaktan çekindiğim zamanları şimdi hatırladım; o dönemlerde ben de konuşmadan önce uzun uzun düşünürdüm.** Danışman, danışanın yaşantısıyla ilişkili kendi deneyiminden sınırlı bir kesit paylaşmaktadır. Danışana ne yapması gerektiğini söylememekte, kendi deneyimini onun yaşantısını gölgede bırakacak biçimde sunmamaktadır. Bu nedenle seçenekler içinde kendini açma becerisine en uygun örnektir.

D) **Ben de zaman zaman kendimi yetersiz hissediyorum; bu nedenle senin yaşadığın sorunun aslında herkesin yaşadığı sıradan bir durum olduğunu düşünüyorum.** Danışmanın kendi deneyimini paylaşması, danışanın yaşadığı güçlüğü küçümsemek veya önemsizleştirmek için kullanılmamalıdır. Bu ifade, danışanın kendine özgü yaşantısını yeterince dikkate almama riski taşımaktadır.

E) **Ben de senin gibi hata yapmaktan korktuğum dönemlerde insanlarla konuşmaktan kaçındım; ancak benim uyguladığım yöntemi sen de uygularsan bu sorunu daha kolay aşabilirsin.** Danışman kendi deneyimini paylaşmakta, ardından kendi çözümünü danışana önermektedir. Bu yaklaşım, kendini açmanın ötesine geçerek doğrudan yönlendirmeye dönüşmektedir.

**Cevap: C**

**17.** Kerem, uzun süredir ertelediği bir başvuruyu göndermeyi başarmış ancak sonucuna ilişkin kaygıları devam etmektedir. **Psikolojik danışmanın bu aşamada amacı, Kerem'in kaygısını yorumlamak, davranışını eleştirmek ya da ona nasıl hareket etmesi gerektiğini söylemek değil; belirsizliğe rağmen attığı adımı fark etmesini ve çabasını sürdürme konusunda kendisine güvenmesini desteklemektir. Psikolojik danışmada cesaretlendirme,** danışanın güçlü yönlerini, çabasını ve ilerlemesini fark etmesine yardımcı olarak kendisine güvenini ve değişim için harekete geçme isteğini desteklemeyi amaçlar. Bu nedenle danışanın attığı adımı takdir eden ve çabasını sürdürmesini destekleyen E seçeneği en uygundur.

A) **Başvuruyu göndermeden önce yaşadığın tereddütlerin, sonucu olumsuz değerlendirme olasılığına ne kadar önem verdiğini gösteriyor:** Danışman, Kerem'in yaşadığı tereddütleri anlamlandırmaya yönelik bir yorum yapmaktadır. Bu ifade, danışanın çabasını destekleyerek onu harekete geçmeye teşvik etmekten çok, davranışının altında yatan düşünsel sürece ilişkin bir değerlendirme içerir.

B) **Sonucun nasıl olacağından emin olmamana rağmen başvuruyu göndermişsin; bu durum üzerinde biraz daha düşünmeni öneriyorum.** Danışman, Kerem'in davranışını fark etmesine yardımcı olmakla birlikte onu yeniden düşünmeye yönlendirmektedir. Oysa Kerem zaten başvurusunu göndermiştir; bu aşamada temel ihtiyaç, attığı adımın ve gösterdiği çabanın desteklenmesidir.

C) **Formu defalarca kontrol etmene rağmen sonunda göndermiş olman, başarısızlık korkunun oldukça yüksek olduğunu düşündürüyor.** Bu ifade, danışanın davranışını yorumlayarak başarısızlık korkusuna ilişkin bir çıkarımda bulunmaktadır. Cesaretlendirme yerine değerlendirme ve yorumlama ön plana çıkmaktadır.

D) **Başvuruyu göndermiş olman önemli; bundan sonra da benzer durumlarda daha az düşünerek hareket etmeye çalışmalısın.** Danışman, Kerem'in attığı adımı olumlu karşılamakla birlikte ona nasıl davranması gerektiğine ilişkin öneride bulunmaktadır. Bu nedenle ifade, cesaretlendirmeden çok öğüt verme niteliği taşımaktadır.

E) **Sonucun nasıl olacağını bilemene rağmen başvuruyu göndermek için bir adım atmış olman önemli; bunu yapabilmiş olmanı görüyor ve bu çabanı sürdürmeni destekliyorum.** Danışman, Kerem'in sonucu garanti olmamasına rağmen harekete geçmesini ve gösterdiği çabayı vurgulamaktadır. Onun ilerlemesini görünür kılarak benzer adımları sürdürmesi için güven ve motivasyonunu desteklemektedir. Bu nedenle seçenek, cesaretlendirme becerisine en uygun örnektir.

**Cevap: E**

**18.** Serra'nın anlatımında sınav kaygısının ortaya çıktığı durumlar, kaygıyla ilişkili bazı düşünceler, başvurduğu baş etme yolları ve kendisine destek olan kişiler hakkında bilgi bulunmaktadır. Ayrıca bazı davranışların kaygıyı azalttığı, bazılarının ise kaygıyı artırabildiği anlaşılmaktadır. Ancak problem tanımlama sürecinde hangi baş etme yollarının gerçekten işlevsel olduğu ve hangilerinin beklenen yararı sağlamadığı henüz açık biçimde değerlendirilmemiştir. Bu nedenle psikolojik danışmanın, Serra'nın kullandığı baş etme yollarının etkisini araştırması uygun olacaktır. **E seçeneği, Serra'nın hangi davranışların kendisine yardımcı olduğunu değerlendirmesini sağlayarak problemin sürdürülmesi veya hafifletilmesiyle ilişkili etmenleri belirlemeye yardımcı olur.**

A) **Bu kaygıyı ilk fark ettiğin dönemde hayatında ne gibi değişiklikler vardı?** Bu soru, kaygının başlangıcındaki olası tetikleyicileri ve yaşam koşullarındaki değişimleri araştırır. Ancak Serra'nın kaygısının başlangıcı hakkında bilgi edinmekten çok, mevcut baş etme yollarının işlevselliği henüz açıklığa kavuşturulmamıştır.

B) **Sınav yaklaştığında zihninden geçen düşünceleri biraz daha ayrıntılı anlatabilir misin?** Bu soru, sınav kaygısına eşlik eden bilişsel süreçleri, yani otomatik düşünceleri ve olası olumsuz beklentileri belirlemeye yöneliktir. Serra'nın düşünceleri hakkında daha fazla bilgi sağlayabilir; ancak öncülde bu boyuta ilişkin kısmi bilgi zaten bulunmaktadır.

C) **Bu kaygı ilk başladığından beri ne sıklıkta ortaya çıkıyor ve ortaya çıktığında ne kadar sürüyor?** Bu soru, kaygının sıklığı ve süresi hakkında bilgi edinmeyi amaçlar. Problemin şiddetini ve zaman içindeki seyrini değerlendirmede yararlıdır; ancak kaygıyla baş etme yollarının sonuçlarını doğrudan incelemez.

D) **Sınav kaygının arttığı dönemlerde ailenle ve arkadaşlarınla ilişkilerinde neler değişiyor?** Bu soru, kaygının kişiler arası ilişkiler üzerindeki etkilerini ve sosyal çevredeki değişimleri araştırır. Serra'nın ailesiyle ve arkadaşlarıyla ilişkileri hakkında daha ayrıntılı bilgi sağlayabilir; ancak kullanılan baş etme davranışlarının hangilerinin işe yaradığını belirlemeye odaklanmaz.

**E)** **Böyle zamanlarda kendini rahatlatmak için yaptıklarından hangilerinin gerçekten işe yaradığını düşünüyorsun?** Bu soru, Serra'nın kullandığı baş etme yollarının işlevselliğini ve sonuçlarını değerlendirmeye yöneliktir. Öncülde annesiyle konuşmanın kendisini daha iyi hissettirdiği, arkadaşlarıyla dışarı çıkmasının ise bazı zamanlarda kaygısını artırdığı belirtilmiştir. Danışman, bu soruyla Serra'nın farklı stratejilerin etkisini değerlendirmesini ve işe yarayan baş etme yollarını belirlemesini sağlayabilir.

**Cevap: E**

**19.** Derya'nın belirtileri değerlendirildiğinde, kaygılarının yalnızca tek bir olay ya da durumla sınırlı olmadığı; aile sağlığı, maddi durum, gelecek, arkadaşları ve gündelik yaşam gibi birden fazla alana yayıldığı görülmektedir. Ayrıca Derya, endişelerinin çoğunun gerçekleşmeyeceğini bilmesine rağmen kaygılarını kontrol etmekte zorlanmakta ve yaklaşık dokuz aydır bu durumu yaşamaktadır. Sürekli huzursuzluk, çabuk yorulma, dikkatini toplamakta güçlük, kas gerginliği ve uykuya dalmada zorlanma gibi belirtiler de tabloya eşlik etmektedir. **Bu belirtiler, DSM-5-TR'deki yaygın kaygı bozukluğu tanı ölçütleriyle en iyi biçimde örtüşmektedir.** Bu bozuklukta kaygı ve endişe, birden fazla yaşam alanına yayılır ve en az altı ay boyunca, günlerin çoğunda görülür.

**A)** **Sosyal kaygı bozukluğu:** Temel özellik, kişinin başkaları tarafından değerlendirilebileceği sosyal durumlarda olumsuz değerlendirilme veya küçük düşme korkusu yaşamasıdır. Derya'nın kaygıları yalnızca sosyal ortamlarda ya da başkalarının değerlendirmesiyle ilgili değildir; birçok yaşam alanına yayılmıştır.

**B)** **Panik bozukluğu:** Panik bozukluğunda beklenmedik, tekrarlayan panik ataklar ve bunların yeniden yaşanacağına ilişkin sürekli kaygı veya ataklarla bağlantılı davranış değişiklikleri ön plandadır. Derya'nın belirtileri ani ve yoğun korku nöbetleri biçiminde değil, farklı yaşam alanlarına yayılan sürekli endişe biçimindedir.

**C)** **Uyum bozukluğu:** Uyum bozukluğunda belirtiler, tanımlanabilir bir stres etkenine yanıt olarak ortaya çıkar ve bu stres etkeniyle ilişkili biçimde değerlendirilir. Derya'nın kaygıları tek bir stres etkenine bağlı kalmayıp yaşamın birçok alanına yayılmaktadır. Verilen bilgiler, yaygın kaygı bozukluğunu daha güçlü biçimde desteklemektedir.

**D)** **Yaygın kaygı bozukluğu:** DSM-5-TR'ye göre bu bozuklukta birden fazla olay veya etkinliğe ilişkin aşırı kaygı ve endişenin en az altı ay boyunca, günlerin çoğunda sürmesi, kişinin kaygısını kontrol etmekte zorlanması ve yetişkinlerde en az üç eşlik eden belirtinin bulunması beklenir. Bu belirtiler arasında huzursuzluk, kolay yorulma, dikkat güçlüğü, irritabilite, kas gerginliği ve uyku bozukluğu yer alır. Derya'da dokuz aylık süre, çok sayıda alana yayılan kaygı, kaygıyı kontrol etmekte güçlük ve bu belirtilerden en az üçü bulunmaktadır. Bununla birlikte, klinik tanı için belirtilerin işlevsellik üzerindeki etkisi ile madde, tıbbi durum ve diğer ruhsal bozukluklarla açıklanıp açıklanamayacağı da değerlendirilmelidir.

**E)** **Obsesif kompulsif bozukluk:** Bu bozuklukta istenmeden ortaya çıkan, yineleyici ve rahatsız edici obsesyonlar ve/veya kaygıyı azaltmak için yapılan tekrarlayıcı kompulsiyonlar görülür. Derya'nın anlatımında belirli obsesyonlar ya da bunlara karşılık gelen kompulsiyonlar bulunmamakta; farklı yaşam alanlarına yayılan genel endişeler öne çıkmaktadır.

**Cevap: D**

**20.** Poyraz'ın belirtilerinde üç temel özellik öne çıkmaktadır: olağandışı düşünceler ve kuşkucu yorumlar, alışılmadık konuşma biçimi ve kişiler arası ilişkilerde belirgin güçlük. Çalışma arkadaşının saatine bakmasını kendisine yönelik gizli bir mesaj olarak yorumlaması, başkalarının davranışlarına kişisel anlamlar yüklemesiyle ilişkilidir. Ancak Poyraz'ın bu düşüncelerinden tamamen emin olmaması ve belirgin varsanılarının ya da gerçeklikle bağının tamamen koptuğu dönemlerin bulunmaması önemlidir. **Bu özellikler, DSM-5-TR'deki şizotipal kişilik bozukluğu ile en iyi biçimde örtüşmektedir.** Bu bozuklukta bilişsel veya algısal çarpıtmalar, eksantrik davranışlar ve yakın ilişkiler kurmada güçlükler görülür; belirtiler şizofrenideki gibi süreğen ve belirgin psikotik belirtiler düzeyine ulaşmaz.

**A)** **Paranoid kişilik bozukluğu:** Bu bozukluğun temel özelliği, başkalarının davranışlarını kötü niyetli olarak yorumlama ve insanlara karşı yaygın bir güvensizlik duyma eğilimidir.

Poyraz'da kuşkuculuk görülse de alışılmadık konuşma biçimi, olağandışı düşünceler ve kendine özgü algısal yorumlar şizotipal kişilik bozukluğunu daha güçlü biçimde düşündürmektedir.

**B)** **Şizotipal kişilik bozukluğu:** Bu bozuklukta referans düşünceleri, olağandışı inançlar veya düşünme biçimleri, kuşkuculuk, alışılmadık konuşma, eksantrik davranışlar ve yakın ilişkilerde belirgin güçlükler görülebilir. Poyraz'ın başkalarının davranışlarını kendisine yönelik gizli mesajlar olarak yorumlaması, dolaylı ve alışılmadık anlatımı, insanlara güvenmekte zorlanması ve sosyal ortamlarda huzursuz hissetmesi bu tabloyla uyumludur. Ayrıca düşüncelerinin kesinliğinden tam emin olmaması ve belirgin varsanılar bildirmemesi, şizofreniden ayrımda önemlidir.

**C)** **Şizofreni:** Şizofrenide sanrılar, varsanılar, dezorganize konuşma veya davranışlar ve negatif belirtiler gibi özellikler görülebilir; tanı için belirtilerin belirli süre ve işlevsellik ölçütlerini karşılaması gerekir. Poyraz'ın anlatımında belirgin psikotik belirtiler ve gerçeklikle bağın belirgin biçimde bozulması ortaya konmamıştır. Bu nedenle mevcut bilgiler şizofreniden çok şizotipal kişilik bozukluğunu desteklemektedir.

**D)** **Şizoaffektif bozukluk:** Bu bozuklukta şizofreni belirtilerine ek olarak, hastalığın önemli bir bölümünde majör depresif veya manik dönemler görülür. Poyraz'ın anlatımında bu tür belirgin duygudurum dönemleri belirtilmemiştir.

**E)** **Kaçıngan kişilik bozukluğu:** Bu bozuklukta temel özellik, olumsuz değerlendirilme, reddedilme veya eleştirilme korkusu nedeniyle sosyal ilişkilerden kaçınma ve yetersizlik duygularıdır. Poyraz'ın sosyal ortamlarda huzursuz olması bu bozuklukla kısmen örtüşse de olağandışı düşünceleri ve konuşma biçimi kaçıngan kişilik bozukluğuyla açıklanamaz.

**Cevap: B**

**21.** Barış'ın yaşadığı güçlükler, genel bilişsel kapasitesinin yaşına uygun olmasına ve düzenli çalışmasına rağmen okuma, yazılı anlatım ve matematik alanlarında belirgin akademik güçlüklerin sürmesiyle karakterizedir. Özellikle sözcükleri yanlış okuma, harf atlama, sözcükleri yanlış yazma ve cümleleri düzensiz oluşturma gibi belirtiler, akademik becerilerin edinilmesinde ve kullanılmasında yaşanan güçlükleri düşündürmektedir. **DSM-5-TR'ye göre özgül öğrenme bozukluğu, okuma, yazılı anlatım veya matematik alanlarındaki güçlüklerle kendini gösterebilir. Belirtilerin en az altı ay sürmesi, ilgili akademik becerilerin yaşa göre beklenen düzeyin belirgin biçimde altında olması ve uygun müdahalelere rağmen devam etmesi gerekir.** Barış'ın yaklaşık bir yıldır güçlük yaşaması ve okul desteğine rağmen bu güçlüklerin sürmesi, verilen bilgiler doğrultusunda özgül öğrenme bozukluğu tanısını en güçlü seçenek hâline getirmektedir. Bununla birlikte, kesin tanı için standartlaştırılmış akademik değerlendirme ve diğer olası nedenlerin dışlanması gerekir.

**A)** **Dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu:** Dikkatsizlik ve/veya hiperaktivite-dürtüsellik belirtileriyle karakterizedir. Akademik güçlükler görülebilse de vakada temel sorun, dikkati sürdürmekten çok okuma, yazılı anlatım ve matematiksel becerilerdeki belirgin yetersizliklerdir.

**B)** **Zihinsel yetersizlik:** Genel zihinsel işlevlerde ve uyumsal işlevlerde yetersizlik bulunmasını gerektirir. Barış'ın bilişsel kapasitesinin yaşına uygun olduğu belirtilmiş, güçlüklerin belirli akademik alanlarda yoğunlaştığı vurgulanmıştır.

**C)** **Özgül öğrenme bozukluğu:** Okuma doğruluğu ve akıcılığı, okuduğunu anlama, yazım doğruluğu, yazılı anlatım veya matematiksel becerilerde kalıcı güçlüklerle kendini gösterebilir. Barış'ın yanlış sözcük okuması, yazım hataları, düzensiz cümle oluşturması ve akademik güçlüklerinin desteklere rağmen sürmesi bu durumla uyumludur.

**D)** **Gelişimsel dil bozukluğu:** Dilin anlaşılması veya üretilmesinde, özellikle sözcük dağarcığı, dil bilgisi ve söylem alanlarında gelişimsel güçlükler görülür. Barış'ın sözlü anlatılan bilgileri takip edebilmesi ve günlük konuşmalarında belirgin sorun yaşamaması, bu seçeneği diğerine göre daha az uygun kılmaktadır.

**E)** **Uyku-uyanıklık bozukluğu:** Uykuya dalma, uykuyu sürdürme veya uyku-uyanıklık düzeniyle ilgili sorunları kapsar. Vakada akademik güçlükleri açıklayabilecek bir uyku belirtisi verilmemiştir.

**Cevap: C**

**22.** Seray'ın belirtileri, kişiler arası ilişkilerde belirginleşen terk edilme korkusu, ilişkilerde idealleştirme ve değersizleştirme arasında değişen değerlendirmeler, duygulanımda hızlı değişimler, kronik boşluk duygusu, yoğun öfke ve kendine zarar verme davranışı etrafında şekillenmektedir. Bu belirtilerin yaklaşık üç yıldır sürmesi ve özellikle kişiler arası çatışmalarla tetiklenmesi, **DSM-5-TR'de tanımlanan sınırda kişilik bozukluğunu düşündürmektedir. Bu bozuklukta kişiler, gerçek veya algılanan terk edilme olasılığına karşı yoğun tepkiler verebilir; yakın ilişkilerinde karşılarındaki kişileri zaman zaman aşırı olumlu, zaman zaman da aşırı olumsuz değerlendirebilirler.** Bununla birlikte, klinik tanı yalnızca kısa bir vaka anlatımına dayanılarak kesinleştirilemez; tanı için belirtilerin sürekliliği, yaygınlığı ve diğer olası açıklamalar da değerlendirilmelidir.

**A)** **Histriyonik kişilik bozukluğu:** Bu bozuklukta belirgin aşırı duygusallık ve ilgi odağı olma isteği görülür. Bireyler ilgiyi üzerlerinde tutmak için davranışlarını yoğunlaştırabilir, duygularını yüzeysel ve hızlı değişen biçimde ifade edebilirler. Ancak vakadaki terk edilme korkusu, ilişkilerde idealleştirme ve değersizleştirme, kronik boşluk duygusu ve kendine zarar verme davranışı örüntüsü, histriyonik kişilik bozukluğundan çok sınırda kişilik bozukluğuyla örtüşmektedir.

**B)** **Bipolar II bozukluk:** Bu bozukluk, en az bir hipomani dönemi ve en az bir majör depresif dönem bulunmasını gerektirir. Hipomani dönemi, kişinin olağan işlevselliğinden belirgin biçimde farklılaşan, en az dört gün süren yükselmiş, taşkın veya irritabl duygudurum ve artmış enerji ya da etkinlikle karakterizedir. Vakada duygudurum değişimleri kısa süreler içinde ve kişiler arası çatışmalarla bağlantılı biçimde ortaya çıkmaktadır; ayrıca belirgin hipomani ve majör depresyon dönemleri tarif edilmemiştir. Bu nedenle bipolar II bozukluk, anlatılan örüntüyü en iyi açıklayan seçenek değildir.

**C)** **Sınırda kişilik bozukluğu:** DSM-5-TR'ye göre bu bozukluk, erken yetişkinlik döneminde başlayan ve farklı bağlamlarda görülen kişiler arası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda istikrarsızlık ile belirgin dürtüsellik örüntüsüdür. Tanı için dokuz ölçütten en az beşinin karşılanması gerekir. Bunlar arasında gerçek veya algılanan terk edilmeden kaçınmak için çılgınca çaba gösterme, istikrarsız ve yoğun ilişkiler, kimlik karmaşası, kendine zarar verme potansiyeli taşıyan en az iki alanda dürtüsellik, tekrarlayan intihar davranışları veya kendine zarar verme, duygulanımda belirgin tepkisellik, kronik boşluk duygusu, yoğun öfke ve stresle ilişkili geçici paranoid düşünceler veya ağır dissosiyatif belirtiler bulunur. Seray'ın belirtileri bu örüntüyle güçlü biçimde örtüşmektedir.

**D)** **Bağımlı kişilik bozukluğu:** Bu bozuklukta bireyin bakım görme ihtiyacı, itaatkâr ve bağımlı davranışlara ve ayrılma korkusuna yol açacak ölçüde belirgindir. Bireyler başkalarının desteği olmadan karar vermekte zorlanabilir, sorumluluklarını başkalarına devredebilir ve bir ilişkinin bitmesinden sonra bakım ve destek sağlayacak yeni bir ilişki arayabilirler. Seray'da terk edilme korkusu bulunsa da ilişkilerdeki idealleştirme-değersizleştirme döngüsü, duygulanım istikrarsızlığı ve kendine zarar verme davranışı sınırda kişilik bozukluğunu daha güçlü biçimde düşündürmektedir.

**E)** **Antisosyal kişilik bozukluğu:** Bu bozuklukta başkalarının haklarını önemsememe ve ihlal etme, aldatıcılık, dürtüsellik, saldırganlık, kendi veya başkalarının güvenliğini umursamama ve sorumluluklarını yerine getirmeme gibi özellikler görülür. Tanı için kişinin en az 18 yaşında olması ve 15 yaşından önce davranım bozukluğuna ilişkin kanıt bulunması gerekir. Vakada bu örüntüye ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

**Cevap: C**

**23.** Arda'nın davranışına ilişkin öğretmenin yaptığı gözlemde, davranışın hangi koşullarda ortaya çıktığı, öncesinde hangi olayların yaşandığı ve davranışın ardından ne olduğu sistematik biçimde incelenmektedir. Öğretmen, özellikle matematik etkinliğinin başlamasıyla Arda'nın sırasından kalkması ve öğretmenin ilgisiyle yerine dönmesi arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmaktadır. Bu yaklaşımda amaç yalnızca davranışın sıklığını belirlemek değil, davranışın işlevini, yani hangi sonucu elde etmek veya hangi durumdan kaçınmak amacıyla ortaya çıktığını anlamaktır. **Davranış öncesindeki olayların öncül, davranışın kendisinin davranış, sonrasındaki olayların ise sonuç olarak incelenmesi, işlevsel değerlendirmenin temelini oluşturur. Bu nedenle öğretmenin izlediği yaklaşım işlevsel değerlendirmedir.**

**A)** **İşlevsel değerlendirme:** Bireyin bir davranışının öncüllerini, davranışın kendisini ve sonuçlarını sistematik biçimde inceleyerek davranışın olası işlevini belirlemeyi amaçlar. Davranışın ilgi elde etme, bir görevden kaçınma, istediği bir nesneye ulaşma veya duyusal uyarım sağlama gibi hangi işlevlere hizmet ettiği araştırılır. Arda'nın davranışının matematik etkinliği öncesinde ortaya çıkması ve öğretmenin ilgisinin ardından değişmesi, bu değerlendirme yaklaşımıyla uyumludur.

**B)** **Gelişimsel değerlendirme:** Bireyin bilişsel, dilsel, sosyal, duygusal ve motor gelişim alanlarındaki özelliklerini ve gelişim düzeyini belirlemeyi amaçlar. Davranışın işlevini analiz etmekten çok bireyin gelişimsel özelliklerine odaklanır.

**C)** **Ölçüt bağımlı değerlendirme:** Bireyin belirli bir beceriyi önceden belirlenmiş ölçüt veya performans standardına göre ne ölçüde gerçekleştirebildiğini belirler. Örneğin, öğrencinin verilen on matematik sorusundan en az sekizini doğru yanıtlayıp yanıtlamadığının değerlendirilmesi bu yaklaşıma örnektir.

**D)** **Dinamik değerlendirme:** Bireyin yalnızca mevcut performansını değil, öğretim veya destek sağlandığında öğrenme ve performansını geliştirme potansiyelini belirlemeye odaklanır. Değerlendirme sürecinde genellikle değerlendir–öğret–yeniden değerlendir yaklaşımı kullanılır.

**E)** **Portfolyo değerlendirmesi:** Bireyin belirli bir süre boyunca oluşturduğu çalışmaların, ürünlerin ve performans örneklerinin sistematik biçimde bir araya getirilerek gelişiminin değerlendirilmesidir. Öğrencinin öğrenme sürecindeki ilerlemesini ortaya koyar; belirli bir davranışın işlevini doğrudan belirlemeyi amaçlamaz.

**Cevap: A**

**24.** Ece'nin ders çalışmayı erteleme davranışını açıklarken vakada davranıştan önce ortaya çıkan durumlar, davranışın kısa ve uzun vadeli sonuçları ve davranışa katkıda bulunan çevresel koşullar belirtilmiştir. Sınavın yaklaşması, başarısızlık düşünceleri ve çalışmaya başladığında bunalmış hissetmesi davranış öncesindeki durumlara; ertelemenin ardından kısa süreli rahatlama yaşaması kısa vadeli sonuca; sınav yaklaştıkça kaygısının artması ise uzun vadeli sonuca örnektir. Ailenin başarı beklentisi ve eleştirel tutumu ile ders yükünün artması da davranışın ortaya çıkmasına katkıda bulunabilecek çevresel koşullardır. **Ancak erteleme davranışının ne sıklıkta ortaya çıktığı ve bu sıklığın zaman içinde nasıl değiştiği hakkında bilgi verilmemiştir. Bu nedenle doğru seçenek D'dir.**

**A)** **Davranıştan hemen önce ortaya çıkan durumlar:** Davranışın öncesinde meydana gelen ve davranışın ortaya çıkmasını etkileyebilen öncül koşullardır. Ece'nin sınav yaklaştığında başarısız olacağı düşüncesine kapılması ve çalışırken bunalmış hissetmesi bu kapsamdadır.

**B)** **Davranışın kısa vadede sağladığı sonuç:** Davranışın hemen ardından ortaya çıkan ve davranışın sürmesini destekleyebilen kısa vadeli sonuçtur. Ece'nin çalışmayı erteledikten sonra kısa süreli rahatlama yaşaması, olumsuz duygudan geçici olarak uzaklaşmasına ve ertelemenin pekişmesine yol açabilir. Bu durum olumsuz pekiştirme mekanizmasıyla açıklanabilir.

**C)** **Davranışın uzun vadede ortaya çıkardığı sonuç:** Davranışın zaman içinde yol açtığı sonuçları ifade eder. Ece'nin erteleme nedeniyle sınav yaklaştıkça kaygısının artması, davranı-

şın uzun vadeli olumsuz sonuçlarından biridir.

D) **Davranışın ortaya çıkma sıklığındaki zamansal değişim:** Davranışın belirli bir zaman aralığında kaç kez ortaya çıktığı ve bu sıklığın zaman içinde artıp azaldığı hakkında bilgi gerektirir. Vakada ertelemenin sıklığına veya zaman içindeki değişimine ilişkin doğrudan bir kayıt ya da karşılaştırma bulunmamaktadır.

E) **Davranışın ortaya çıkmasına katkıda bulunan çevresel koşullar:** Bireyin davranışını etkileyebilecek aile tutumu, akademik beklentiler ve görev yükü gibi dışsal koşulları kapsar. Ece'nin ailesinin başarıya büyük önem vermesi, başarısızlık durumunda eleştirilmesi ve ders yükünün artması bu faktörlere örnektir.

**Cevap: D**

**25.** Nihan Hanım, Arda hakkında öğretmeninden önceden olumsuz bir bilgi edinmiştir. Bu bilgiden sonra gözlem sırasında Arda'nın sorumluluktan kaçındığı ve arkadaşlarıyla anlaşmazlık yaşadığı durumları daha sık kaydetmiş; buna karşılık yardım ettiği ve görevlerini başarıyla tamamladığı durumları daha az dikkate almıştır. Burada gözlenen bireyin davranışını değiştirmesi değil, gözlemcinin beklenti ve önceki bilgilerinin gözlem sonuçlarını etkilemesi söz konusudur. **Nihan Hanım, farkında olmadan kendi beklentisiyle tutarlı olan davranışlara daha fazla dikkat etmekte ve bunları daha çok kaydetmektedir. Bu durum, gözlemde ortaya çıkan seçici algı ve gözlemci yanlılığı ile açıklanabilir.**

A) **Gözlemcinin, gözlenen bireyin davranışlarını gözlendiğini bilmesine bağlı olarak değiştirmesi:** Bu durum Hawthorne etkisi olarak adlandırılır. Birey, gözlendiğini bildiği için davranışlarını değiştirebilir. Vakada Arda'nın gözlendiğini bilerek davranışlarını değiştirdiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

B) **Gözlemcinin, aynı davranışları farklı zamanlarda farklı ölçütlere göre değerlendirmesi:** Bu durum değerlendirme ölçütlerindeki tutarsızlıkla ilgilidir. Vakada Nihan Hanım'ın ölçütlerini zaman içinde değiştirdiği değil, belirli davranışları seçici biçimde kaydettiği anlatılmaktadır.

C) **Gözlemcinin, önceden edindiği bilgilerin etkisiyle belirli davranışları seçici biçimde algılaması ve kaydetmesi:** Bu durum gözlemci yanlılığı ve seçici algı kavramlarıyla açıklanır. Gözlemcinin önceden edindiği bilgi ve beklentiler, hangi davranışlara dikkat edeceğini ve hangi davranışları kaydedeceğini etkileyebilir. Nihan Hanım'ın Arda'nın olumsuz davranışlarını daha sık kaydedip olumlu davranışlarını göz ardı etmesi bu seçeneğe doğrudan uymaktadır.

D) **Aynı davranışların farklı gözlemciler tarafından farklı biçimlerde değerlendirilmesi:** Bu durum gözlemciler arası güvenirliğin düşük olmasıyla ilişkilidir. Birden fazla gözlemcinin aynı davranışı farklı değerlendirmesi söz konusudur. Vakada ise tek bir gözlemcinin önceki bilgilerinden etkilenmesi anlatılmaktadır.

E) **Gözlem yapılan zaman dilimlerinin bireyin davranış örüntüsünü temsil etmemesi:** Bu durum örnekleme hatası ile ilişkilidir. Gözlem yapılan zamanların sınırlı veya temsil edici olmaması, bireyin genel davranış örüntüsü hakkında hatalı sonuçlara yol açabilir. Ancak vakada temel sorun gözlem zamanlarının yetersizliği değil, gözlemcinin belirli davranışları seçici biçimde kaydetmesidir.

**Cevap: C**

**26.** Derya Hanım, öğrencilerin yaşamlarını kendi bakış açılarıyla anlatmalarını, kendileri için önemli olan olayları, yaşamlarındaki dönüm noktalarını ve bu olaylara ilişkin kişisel değerlendirmelerini yazılı olarak ifade etmelerini istemektedir. Burada amaç yalnızca geçmişte yaşanan olayları tarih sırasına göre kaydetmek değil, bireyin kendi yaşamını nasıl algıladığını ve anlamlandırdığını ortaya çıkarmaktır. **Bireyin kendi yaşam öyküsünü, önemli yaşantılarını ve bunlara ilişkin yorumlarını kendisinin yazılı olarak aktarmasına dayanan bireyi tanıma tekniği otobiyografidir.**

A) **Anı defteri:** Bireyin günlük yaşamında karşılaştığı olayları, düşüncelerini ve duygularını belirli aralıklarla kaydettiği yazılı bir araçtır. Genellikle günlük yaşantıların düzenli biçimde kaydedilmesine dayanır; kapsamlı bir yaşam öyküsünün oluşturulmasını zorunlu kılmaz.

B) **Vaka incelemesi:** Bireyin davranışlarını ve sorunlarını anlayabilmek için görüşme, gözlem, test ve kayıtlar gibi birden fazla bilgi kaynağından yararlanılarak ayrıntılı biçimde

incelenmesidir. Yalnızca bireyin kendi yazdığı yaşam öyküsüne dayanmaz.

C) **Zaman cetveli:** Bireyin yaşamındaki önemli olayların kronolojik sırayla gösterilmesini sağlayan tekniktir. Temel amaç, olayların ne zaman gerçekleştiğini ve zaman içindeki sıralanışını ortaya koymaktır; olaylara ilişkin kişisel yorumlar temel belirleyici değildir.

D) **Otobiyografi:** Bireyin kendi yaşam öyküsünü kendi bakış açısından yazılı olarak anlatmasıdır. Kişi geçmiş yaşantılarını, kendisi için önemli olayları, yaşamındaki dönüm noktalarını ve bu olaylara ilişkin kişisel değerlendirmelerini aktarabilir. Vakada öğrencilerden beklenen çalışma bu tekniğin özelliklerini taşımaktadır.

E) **Görüşme:** Bireyi tanımak amacıyla sorular aracılığıyla bilgi edinmeye dayanan, genellikle sözlü iletişim yoluyla yürütülen bir tekniktir. Vakada ise öğrencilerden sözlü yanıt vermeleri değil, kendi yaşam öykülerini yazılı olarak oluşturmaları istenmektedir.

**Cevap: D**

**27.** **Sosyometri, bir gruptaki bireylerin birbirlerine yönelik sosyal tercihlerini ve kişiler arası ilişkilerini belirlemek amacıyla kullanılan bir bireyi tanıma tekniğidir.** Sosyometri tablosunda satırlar tercih edenleri, sütunlar ise tercih edilenleri gösterir. Tercih sıralamasında birinci tercih 3 puan, ikinci tercih 2 puan, üçüncü tercih 1 puan alır. Bir öğrencinin başka bir öğrenciyi seçmesi tek yönlü tercih olarak adlandırılır ve sosyogramda tercih eden öğrenciden tercih edilen öğrenciye doğru tek yönlü okla gösterilir. İki öğrencinin birbirini seçmesi ise karşılıklı tercih olarak adlandırılır ve iki yönlü okla gösterilir. Öğrencilerin toplam seçilme puanı, diğer öğrenciler tarafından ne ölçüde tercih edildiklerini gösterir. Seçilme puanı yüksek olan öğrenciler genellikle sosyogramın merkezinde, düşük olanlar ise çevresinde gösterilir. Bununla birlikte, sosyogramda yalnızca öğrencilerin puanları değil, aralarındaki tercih ilişkilerinin yönü ve karşılıklılığı da doğru biçimde belirtilmelidir.

A) **Mina'yı, yüksek seçilme puanı nedeniyle grubun merkezinde göstermesi:** Mina'nın seçilme puanı 15 ile tablodaki en yüksek değerdir. Bu nedenle sosyogramın merkezinde gösterilmesi uygundur.

B) **Duru ile Eren arasındaki tercih ilişkisini tek yönlü okla göstermesi:** Tabloda Eren, Duru'yu birinci tercih olarak seçmiştir; Duru ise Eren'i seçmemiştir. Dolayısıyla aralarında tek yönlü tercih ilişkisi vardır. Eren'den Duru'ya doğru tek yönlü ok çizilmesi doğrudur.

C) **Umut'u, az tercih edilmesi nedeniyle sosyogramın dış halkasında göstermesi:** Umut'un seçilme puanı 1 olduğundan, sınıftaki diğer öğrenciler tarafından en az tercih edilen öğrencidir. Bu nedenle sosyogramın dış halkasında gösterilmesi uygundur.

D) **Öğrencilerin birinci, ikinci ve üçüncü tercihlerini farklı oklarla belirtmesi:** Tercih derecelerinin farklı ok veya çizgi biçimleriyle gösterilmesi, öğrencilerin tercih sıralarının ayırt edilmesini sağlar. Bu uygulama uygundur.

E) **Berk ile İlayda'nın birbirlerini karşılıklı olarak tercih ettiklerini göstermesi:** İlayda, Berk'i birinci tercih olarak seçmiştir; ancak Berk, İlayda'yı seçmemiştir. Bu nedenle aralarında karşılıklı tercih ilişkisi bulunmamaktadır. Sosyogramda Berk ile İlayda'nın karşılıklı tercih ilişkisi içindeymiş gibi gösterilmesi yanlıştır.

**Cevap: E**

**28.** Bu soruda psikolojik danışmanın amacı, öğrencilerin yaşadıkları sorunları farklı alanlar açısından belirlemek ve elde ettiği bilgilerden hareketle okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde öncelik verilmesi gereken sorun alanlarını saptamaktır. **Bu amaçla kullanılan test dışı tekniklerden problem tarama listesi, öğrencilerin ders çalışma, arkadaş ilişkileri, aile içi iletişim, sınav kaygısı ve okul kurallarına uyum gibi belirli alanlarda yaşadıkları problemleri belirlemeye yönelik bir tekniktir.** Elde edilen sonuçlar, öğrencilerin hangi konularda daha fazla güçlük yaşadıklarını ve rehberlik hizmetlerinde hangi alanlara öncelik verilmesi gerektiğini ortaya koyabilir.

A) **Problem tarama listesi:** Öğrencilerin belirli alanlarda yaşadıkları sorunları sistematik biçimde belirlemek amacıyla kullanılır. Soruda farklı yaşam alanlarındaki problemlerin ortaya çıkarılması ve rehberlik hizmetlerinin öncelik-

lerinin belirlenmesi amaçlandığından bu seçenek uygundur.

**B)** **Kontrol listesi:** Belirli davranışların, özelliklerin veya durumların bireyde bulunup bulunmadığını belirlemek için kullanılır. Temel amacı, problem alanlarını kapsamlı biçimde taramak değil, önceden belirlenmiş özelliklerin varlığını ya da yokluğunu kaydetmektir.

**C)** **Kimdir bu?:** Bireyin grup içindeki ilişkilerini ve diğer grup üyelerinin onu hangi özelliklerle tanımladıklarını belirlemeye yönelik bir tekniktir. Özellikle öğrencilerin sosyal ilişkileri ve grup içindeki algılanışları hakkında bilgi edinmek için kullanılır.

**D)** **Kime göre ben neyim?:** Bireyin kendisini ve başkalarını belirli özellikler açısından nasıl algıladığını ortaya çıkarmaya yönelik bir tekniktir. Öğrencilerin çeşitli kişilik özellikleri bakımından kendilerine ve başkalarına ilişkin algılarını incelemede kullanılabilir.

**E)** **Özellik kayıt çizelgesi:** Bireyin belirli özelliklerinin veya davranışlarının sistematik biçimde kaydedilmesini sağlar. Ancak soruda amaçlanan, tek tek özellikleri kaydetmekten çok öğrencilerin yaşadıkları sorun alanlarını belirlemektir.

**Cevap: A**

**29.** Bu soruda öğrenciler, ortak bir proje sürecinde birlikte çalıştıkları arkadaşlarının davranışlarını önceden belirlenmiş ölçütlere göre değerlendirmekte ve puanlamaktadır. Burada değerlendirmeyi yapan kişi, davranışları sergileyen öğrencinin kendisi değil, onunla aynı çalışma grubunda bulunan diğer öğrencilerdir. **Bu nedenle uygulamanın temel özelliği akran değerlendirme tekniğidir.** Puanlama yapılması, uygulamanın bir derecelendirme ölçeğiyle gerçekleştirilmiş olabileceğini düşündürse de soruda asıl vurgulanan, değerlendirmeyi kimin yaptığıdır.

**A)** **Sistematik gözlem:** Bireyin davranışlarının belirli bir amaç doğrultusunda, planlı ve düzenli biçimde gözlenerek kaydedilmesidir. Soruda öğretmen ya da başka bir gözlemcinin davranışları gözlemleyip kaydetmesi değil, öğrencilerin birbirlerini değerlendirmesi söz konusudur.

**B)** **Akran değerlendirme:** Bireylerin aynı grupta veya öğrenme ortamında birlikte çalıştıkları arkadaşlarının performanslarını belirli ölçütlere göre değerlendirmesidir. Öğrencilerin arkadaşlarının katılımını, sorumluluklarını, iletişim becerilerini ve grup çalışmasına katkılarını puanlaması bu tekniğin temel özelliğidir.

**C)** **Öz değerlendirme:** Bireyin kendi davranışlarını, performansını veya öğrenme sürecini belirli ölçütlere göre değerlendirmesidir. Soruda öğrenciler kendi performanslarını değil, birlikte çalıştıkları arkadaşlarının performanslarını değerlendirmektedir.

**D)** **Derecelendirme ölçeği:** Bir davranışın ya da özelliğin hangi düzeyde bulunduğunu belirlemek için kullanılan ölçme aracıdır. Örneğin, bir öğrencinin sorumluluk alma davranışının yetersiz, orta veya yeterli olarak puanlanması bu araçla yapılabilir. Soruda puanlama bulunması, derecelendirme ölçeğinin araç olarak kullanılmış olabileceğini gösterir; ancak sorunun sorduğu değerlendirme tekniği akran değerlendirmedir.

**E)** **Sosyometri:** Bir gruptaki bireyler arasındaki sosyal tercihleri, kişiler arası ilişkileri ve grup içindeki etkileşim örüntülerini belirlemek amacıyla kullanılır. Öğrencilerin arkadaşlarını ortak proje performanslarına göre puanlamaları, sosyometrik tercihleri belirlemeye yönelik değildir.

**Cevap: B**

**30.** Bir ölçme aracının geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek için farklı yöntemlerden yararlanılabilir. **Ölçüt dayanaklı geçerlikte, ölçme aracından elde edilen puanların, ilgili bir ölçütle ne ölçüde ilişkili olduğu incelenir.** Bu ölçüt, geçerliği daha önce ortaya konmuş başka bir ölçme aracından elde edilen puanlar olabilir. Soruda araştırmacı, geliştirdiği sınav kaygısı ölçme aracını aynı özelliği ölçen ve geçerliği bilinen başka bir araçla birlikte uygulamış, ardından iki araçtan elde edilen puanlar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Her iki araç aynı öğrencilere aynı dönemde uygulandığından, bu çalışma ölçüt dayanaklı geçerlik kapsamında eş zamanlı geçerlik için kanıt elde etme örneğidir.

**A)** **Test-tekrar test yöntemiyle güvenirlik belirleme:** Aynı ölçme aracının aynı bireylere belirli bir zaman aralığından sonra yeniden uygulanması ve iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki ilişkinin hesaplanmasıdır. Bu yöntem, ölçme aracının zamana karşı kararlılığını değerlendirmek için kullanılır. Soruda aynı araç iki farklı zamanda uygulanmadığından bu seçenek uygun değildir.

**B)** **İç tutarlılık katsayısını hesaplama:** Ölçme aracındaki maddelerin aynı yapıyı ölçme bakımından ne ölçüde tutarlı olduğunu belirlemeye yönelik bir güvenirlik incelemesidir. Cronbach alfa ve KR-20 gibi katsayılar bu amaçla kullanılabilir. Soruda maddeler arasındaki tutarlılık değil, iki ayrı ölçme aracından elde edilen puanlar arasındaki ilişki incelenmiştir.

**C)** **Ölçüt dayanaklı geçerlik için kanıt elde etme:** Bir ölçme aracından elde edilen puanların, ilgili ve anlamlı bir ölçütle ne ölçüde ilişkili olduğunu incelemeyi ifade eder. Ölçüt olarak başka bir ölçme aracının puanları kullanılabilir. Ölçüt ile geliştirilen aracın puanları aynı zaman diliminde elde edildiğinde eş zamanlı geçerlik, ölçüt gelecekteki bir performansı veya sonucu temsil ettiğinde ise yordama geçerliği kapsamında kanıt aranır. Sorudaki uygulama eş zamanlı geçerlik örneğidir.

**D)** **Kapsam geçerliğini uzman görüşleriyle inceleme:** Ölçme aracındaki maddelerin, ölçülmek istenen özelliğin kapsamını yeterli ve dengeli biçimde temsil edip etmediğinin değerlendirilmesidir. Bu süreçte uzman görüşlerinden, belirtke tablolarından ve madde kapsamının sistematik incelenmesinden yararlanılabilir. Soruda maddelerin kapsamı değerlendirilmediği için bu seçenek uygun değildir.

**E)** **Yapı geçerliğini faktör analiziyle inceleme:** Ölçme aracının, ölçmeyi amaçladığı kuramsal yapıyı ne ölçüde temsil ettiğine ilişkin kanıt elde etmeyi amaçlar. Açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi, maddeler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin kuramsal yapıyla uyumunu incelemede kullanılan yöntemlerdir. Soruda faktör yapısı incelenmediğinden bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**31.** Bir ölçme aracının güvenirliği, ölçme sonuçlarının tutarlılığı ve ölçme hatalarından arınıklığıyla ilişkilidir. Güvenirliği incelemenin yollarından biri, aynı ölçme aracını aynı bireylere belirli bir zaman aralığından sonra yeniden uygulayarak iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu yöntem test-tekrar test yöntemi olarak adlandırılır. İki uygulama arasındaki korelasyon katsayısının yüksek ve pozitif olması, bireylerin puanlarının zaman içinde görece tutarlı kaldığını ve ölçme aracının zamana karşı kararlılığına ilişkin güvenirlik kanıtı elde edildiğini gösterir. Bununla birlikte, yüksek korelasyon tek başına ölçme aracının geçerli olduğunu veya tüm güvenirlik türlerini sağladığını kanıtlamaz.

**A)** **Ölçme aracının zamana karşı kararlılığına ilişkin güvenirlik kanıtı elde edilmiştir:** Test-tekrar test yönteminde aynı ölçme aracı aynı bireylere iki farklı zamanda uygulanır ve puanlar arasındaki ilişki incelenir. Soruda ölçeğin üç hafta arayla iki kez uygulanması ve puanlar arasında yüksek düzeyde pozitif ilişki bulunması, zamana karşı kararlılığa ilişkin güvenirlik kanıtını desteklemektedir.

**B)** **Ölçme aracının kapsam geçerliği sağlanmıştır: Kapsam geçerliği**, ölçme aracındaki maddelerin ölçülmek istenen özelliğin kapsamını ne ölçüde temsil ettiğini ifade eder. Bu konuda kanıt elde etmek için uzman görüşleri ve kapsamın sistematik incelenmesi gibi yöntemlerden yararlanılır. İki uygulamanın puanları arasındaki yüksek ilişki, kapsam geçerliğini göstermez.

C) **Ölçme aracının maddeleri ölçülen özelliği tek boyutlu olarak ölçmektedir: Tek boyutluluk**, ölçme aracındaki maddelerin temel olarak tek bir gizil yapıyı ölçmesiyle ilgilidir. Bu özelliği incelemek için faktör analizi gibi yöntemlerden yararlanılabilir. Test-tekrar test korelasyonu, ölçeğin tek boyutlu olduğunu ortaya koymaz.

D) **Ölçme aracının ölçüt dayanaklı geçerliği kanıtlanmıştır: Ölçüt dayanaklı geçerlik**, ölçme aracından elde edilen puanların ilgili bir ölçütle ne ölçüde ilişkili olduğuna ilişkin kanıtları kapsar. Soruda başka bir ölçütle karşılaştırma yapılmamış, aynı ölçeğin iki uygulamasından elde edilen puanlar karşılaştırılmıştır. Bu nedenle bulgu, ölçüt dayanaklı geçerlikten çok güvenirlikle ilgilidir.

E) **Ölçme aracının farklı puanlayıcılar tarafından tutarlı biçimde puanlandığı gösterilmiştir:** Bu durum puanlayıcılar arası güvenirlikle ilgilidir. Puanlayıcılar arası tutarlılığı incelemek için aynı performansların veya yanıtların farklı puanlayıcılar tarafından değerlendirilmesi gerekir. Soruda farklı puanlayıcılar bulunmamaktadır.

**Cevap: A**

**32.** Yalom'un grup psikoterapisine ilişkin yaklaşımında terapötik faktörler, grup sürecinin üyeler üzerindeki iyileştirici etkilerini açıklamaktadır. Bu faktörlerden kişiler arası öğrenme, üyelerin grup içindeki ilişkilerinde ortaya çıkan davranış örüntülerini, başkalarıyla etkileşim biçimlerini ve bu davranışların diğer kişiler üzerindeki etkilerini fark etmelerini kapsar. Grup üyeleri, grup ortamını kişiler arası ilişkilerini gözlemleyebilecekleri ve geri bildirim alabilecekleri bir öğrenme alanı olarak deneyimler. **Soruda Alper ve Beren arasındaki anlaşmazlığın diğer üyelerle birlikte ele alınması ve üyelerin grup içindeki tepkileriyle günlük yaşamlarındaki ilişki örüntüleri arasında bağlantı kurmaya başlamaları, kişiler arası öğrenme faktörüyle doğrudan ilişkilidir.**

A) **Evrensellik:** Üyelerin yaşadıkları sorunların yalnızca kendilerine özgü olmadığını, benzer duygu ve güçlükleri başkalarının da deneyimlediğini fark etmeleridir. Bu farkındalık, yalnızlık ve farklılık duygularını azaltabilir. Soruda benzer sorunların paylaşılması bulunsa da temel vurgu, üyelerin kendi kişiler arası davranışlarını ve bu davranışların etkilerini fark etmeleridir.

B) **Özgecilik:** Grup üyelerinin birbirlerine yardım etmeleri, destek sunmaları ve başkalarının gelişimine katkıda bulunmalarıdır. Kişinin bir başkasına yardımcı olabildiğini görmesi, kendisini değerli ve yararlı hissetmesini sağlayabilir. Soruda yardım etme veya başkasına katkıda bulunma değil, kişiler arası davranış örüntülerini fark etme ön plandadır.

C) **Umut aşılama:** Üyelerin değişimin ve iyileşmenin mümkün olduğuna ilişkin inanç geliştirmeleridir. Özellikle benzer güçlükler yaşayan kişilerin ilerleme kaydettiğini görmek, üyelerin kendi sorunlarını çözebileceklerine ilişkin umutlarını artırabilir. Soruda geleceğe yönelik iyileşme beklentisi değil, mevcut ilişki örüntülerine ilişkin farkındalık vurgulanmaktadır.

D) **Kişiler arası öğrenme:** Üyelerin grup içindeki etkileşimleri aracılığıyla kendi kişiler arası davranışlarını, başkalarının kendilerine yönelik tepkilerini ve davranışlarının ilişkiler üzerindeki sonuçlarını anlamalarıdır. Geri bildirim alma, kişiler arası davranış örüntülerini fark etme ve bu örüntüleri günlük yaşamla ilişkilendirme, bu terapötik faktörün temel bileşenlerindendir. Sorudaki üyeler, grup etkileşiminden yararlanarak kendi ilişkisel davranışlarına ilişkin içgörü kazanmaktadır.

E) **Grup bağlılığı:** Üyelerin gruba ait olduklarını, grup tarafından kabul edildiklerini ve grup içinde güvenli ilişkiler kurabildiklerini hissetmeleridir. Kabul, aidiyet ve gruba duyulan yakınlık, grup bağlılığının temel göstergeleridir. Soruda güven ve aidiyet duygusundan çok kişiler arası davranışların fark edilmesi ön plandadır.

**Cevap: D**

**33.** Psikolojik danışma ve kişiler arası iletişim süreçlerinde etkili dinleme, karşıdaki kişinin yalnızca söylediklerini işitmeyi değil, onun yaşantısını ve duygularını anlamayı da gerektirir. Empatik dinleme, kişinin karşısındakinin bakış açısını anlamaya çalışmasını, duygularını fark etmesini ve bu anlayışı iletişim sırasında yansıtmasını içerir. Vakada Burcu, Aslı'nın yaşadığı olayı dinlemesine rağmen konuşmayı kendi deneyimlerine yöneltmekte ve Aslı'nın duygularını anlamaya yönelik sorular sormamaktadır. **Aslı'nın temel beklentisi, kendi yaşantısının ve duygularının anlaşılmasıdır. Bu nedenle Burcu'nun geliştirmesi gereken temel iletişim becerisi empatik dinlemedir.**

**A)** **Kendini açma:** Bireyin kendi duygu, düşünce ve yaşantılarını karşısındaki kişiyle paylaşmasıdır. Burcu, kendi deneyimlerini paylaşarak kendini açmaktadır; ancak bu paylaşımı Aslı'nın yaşantısını anlamanın önüne geçirmektedir. Dolayısıyla sorun kendini açma becerisinin eksikliği değildir.

**B)** **Somutlaştırma:** Genel, belirsiz veya soyut ifadelerin belirli örnekler ve ayrıntılar aracılığıyla açıklığa kavuşturulmasıdır. Örneğin, "Kendimi kötü hissediyorum." diyen bir kişiye "Bu durum yaşandığında tam olarak ne hissettin?" diye sorulması somutlaştırmaya örnek olabilir. Vakada temel sorun, anlatılanların belirsiz kalması değil, duyguların yeterince anlaşılmamasıdır.

**C)** **Empatik dinleme:** Karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini onun bakış açısından anlamaya çalışma ve bu anlayışı iletişime yansıtma becerisidir. Empatik dinlemede odak, dinleyenin kendi yaşantılarından çok konuşan kişinin deneyimi ve duygularıdır. Burcu'nun kendi öyküsünü anlatmayı sürdürmek yerine Aslı'nın ne hissettiğini anlamaya çalışması ve anladıklarını uygun biçimde yansıtması gerekir.

**D)** **Ben dili kullanma:** Kişinin karşısındakini suçlamadan, kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmesidir. Örneğin, "Sözüm kesildiğinde kendimi önemsiz hissediyorum." ifadesi ben diline örnektir. Vakada Burcu'nun kendi duygularını ifade etmesinden çok Aslı'nın duygularını anlaması gerekmektedir.

**E)** **Geri bildirim verme:** Bir kişinin davranışlarının veya iletişim biçiminin karşıdaki kişi üzerindeki etkisine ilişkin açıklayıcı bilgi sunmasıdır. Geri bildirim, gözlenen davranışa ve somut duruma dayanmalıdır. Vakada Aslı, Burcu'ya kendi duygularının anlaşılmadığını söyleyerek geri bildirim vermektedir; ancak Burcu'nun geliştirmesi gereken temel beceri empatik dinlemedir.

**Cevap: C**

**34.** Psikolojik danışma sürecinde danışanın danışmanla kurduğu ilişki sırasında ortaya çıkan duygu, düşünce ve davranışların ele alınması, danışanın kişiler arası ilişki örüntülerini anlamasına yardımcı olabilir. Vakada Derya Hanım, Kerem'in kendisini yeterince anlamadığı yönündeki düşüncesini yalnızca geçmiş yaşantılarıyla açıklamak yerine, danışan ile danışman arasındaki mevcut etkileşimi de incelemektedir. **Bu yaklaşım, burada ve şimdi ilkesine ve ilişkide ortaya çıkan güçlüklerin doğrudan ele alınmasına dayanır.**

**I.** **Danışanın, danışmanla kurduğu ilişkide o anda yaşadığı duyguları fark etmesine ve ifade etmesine yardımcı olması:** Doğrudur. Danışanın danışmanla etkileşimi sırasında ortaya çıkan duygularını fark etmesi ve ifade etmesi, burada ve şimdi yaşantısına odaklanmanın önemli bir parçasıdır. Böylece danışan, mevcut ilişkide yaşadığı duyguları ve bu duyguların etkileşim üzerindeki etkisini inceleyebilir.

**II.** **Danışanın geçmişte yaşadığı benzer olayları ayrıntılı biçimde anlatarak bu olayların nedenlerini açıklamasını istemesi:** Bu ifade, verilen durumda temel alınan yaklaşımı doğrudan karşılamaz. Geçmiş yaşantıların incelenmesi psikolojik danışmada anlamlı olabilir; ancak vakada özellikle danışan ile danışman arasındaki mevcut etkileşimin ele alınması vurgulanmaktadır. Bu nedenle II, sorunun odaklandığı yaklaşımın temel özelliği değildir.

**III.** **Danışanla kendisi arasındaki etkileşimde ortaya çıkan güçlükleri ele alarak iletişimlerinde gerçekte neler yaşandığını açıklığa kavuşturması:** Doğrudur. Danışman, danışanın kendisiyle ilgili algısını yalnızca geçmiş ilişkilerinin bir sonucu olarak değerlendirmek yerine, aralarında o anda yaşanan iletişimi de inceler. Bu, mevcut ilişki örüntülerinin ve etkileşim güçlüklerinin doğrudan ele alınması anlamına gelir.

**Buna göre I ve III. ifadeler doğrudur.**

**Cevap: D**

**35.** Grupla psikolojik danışma sürecinde gruplar, amaçları ve üyelerin değişimini sağlamada kullanılan temel süreçler bakımından birbirinden ayrılır. Bazı gruplar belirli konularda bilgi ve beceri kazandırmaya, bazıları üyelerin yaşadıkları güçlüklerle baş etmelerini desteklemeye, bazıları ise kişiler arası ilişkilerin geliştirilmesine odaklanır. Soruda üyelerin yalnızca kişisel sorunlarını anlatmaları değil, grup içindeki etkileşimleri aracılığıyla kendi duygu, düşünce ve davranışlarını fark etmeleri, kişiler arası ilişki örüntülerini anlamaları ve ilişkilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. **Bu özellikler, kişiler arası ilişkiler grubunun temel amacını yansıtmaktadır.**

**A)** **Psikoeğitim grubu:** Belirli bir konuda bilgi kazandırmayı ve beceri geliştirmeyi amaçlayan yapılandırılmış gruplardır. Üyelere stresle başa çıkma, iletişim becerileri veya öfke kontrolü gibi konularda bilgi verilebilir ve uygulamalar yaptırılabilir. Soruda ise temel vurgu, belirli bir konuda bilgi edinmekten çok grup içindeki kişiler arası etkileşimlerin incelenmesidir.

**B)** **Destek grubu:** Benzer sorunlar, yaşantılar veya yaşam koşullarıyla karşılaşan bireylerin birbirlerine duygusal destek sağlamalarını, deneyimlerini paylaşmalarını ve baş etme kaynaklarını güçlendirmelerini amaçlar. Soruda karşılıklı destek ve ortak yaşantıların paylaşılmasından çok, grup içindeki ilişkilerin incelenmesi ön plandadır.

**C)** **Görev grubu:** Belirli bir işi tamamlamak, bir sorunu çözmek veya ortak bir hedefe ulaşmak amacıyla oluşturulur. Grup üyeleri, görevin gerektirdiği sorumlulukları paylaşarak belirlenen sonuca ulaşmaya çalışırlar. Soruda üyelerin ortak bir görev tamamlaması değil, kişiler arası ilişki örüntülerini anlaması amaçlanmaktadır.

**D)** **Birey merkezli grup:** Carl Rogers'ın birey merkezli yaklaşımının temel ilkelerinden yararlanılarak üyelerin kendilerini anlamalarını, kişisel yaşantılarını keşfetmelerini ve gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan grup çalışmasıdır. Empati, koşulsuz olumlu kabul ve içtenlik bu yaklaşımın temel ilkeleridir. Bununla birlikte, soruda özellikle grup içindeki etkileşimlerin kişiler arası ilişki örüntülerini anlamak için kullanılması vurgulanmaktadır.

**E)** **Kişiler arası ilişkiler grubu:** Üyelerin grup içinde birbirleriyle kurdukları ilişkileri, verdikleri tepkileri ve iletişim biçimlerini inceleyerek kişiler arası davranış örüntülerini fark etmelerini amaçlar. Grup üyeleri, aldıkları geri bildirimler ve yaşadıkları etkileşimler aracılığıyla davranışlarının başkaları üzerindeki etkilerini anlayabilir ve kişiler arası ilişkilerini geliştirebilir. Soruda açıklanan grup türü budur.

**Cevap: E**

**36.** Grupla psikolojik danışma süreci genel olarak başlangıç, geçiş, eylem ve sonlandırma evrelerinden oluşur. Bu evrelerin her birinde üyelerin yaşadıkları güçlükler ve grup liderinin görevleri farklılaşır. Geçiş evresinde üyeler, kendilerini açma konusunda kaygı yaşayabilir; grup liderine veya diğer üyelere karşı direnç gösterebilir, görüş ayrılıkları yaşayabilir ve grup içindeki güveni sınayabilirler. Grup liderinin temel görevi, bu kaygı, direnç ve çatışmaların ifade edilmesini sağlamak ve üyelerin bunlarla yapıcı biçimde çalışmasına yardımcı olmaktır. **Vakada liderin anlaşmazlıkları bastırmak yerine ele alması ve üyelerin kaygılarını ifade etmelerine olanak tanıması, geçiş evresinin özellikleriyle örtüşmektedir.**

**A)** **Başlangıç evresi; üyelerin gruba uyum sağlaması ve grup kurallarını öğrenmesi:** Başlangıç evresinde üyeler gruba alışmaya, liderin rolünü anlamaya ve grup kurallarını öğrenmeye çalışırlar. Güven oluşturma, amaçları açıklama ve gruba yönelme bu evrenin temel özellikleridir. Vakada ise üyeler arasındaki direnç ve çatışmaların ele alınması ön plandadır.

**B)** **Eylem evresi; üyelerin kişiler arası ilişkilerinde yeni davranışlar geliştirmesi:** Eylem evresinde üyeler sorunlarını daha derinlemesine inceler, içgörü kazanır ve yeni davranış biçimlerini denemeye başlarlar. Vakada üyelerin daha açık iletişim kurmaya başlaması bu evreye geçişin işareti olabilir; ancak liderin özellikle üzerinde çalıştığı kaygı, direnç ve çatışmalar geçiş evresinin ayırt edici özellikleridir.

**C)** **Sonlandırma evresi; üyelerin kazanımlarını değerlendirmesi ve ayrılığa hazırlanması:** Sonlandırma evresinde üyeler grup sürecinde elde ettikleri kazanımları değerlendirir, öğrendiklerini günlük yaşamlarına aktarmayı planlar ve ayrılıkla ilgili duygularını ele alırlar. Vakada

grup çalışmasının sona ermesi veya kazanımların değerlendirilmesi söz konusu değildir.

D) **Eylem evresi; üyelerin sorunlarını derinlemesine incelemesi ve içgörü kazanması:** Sorunların derinlemesine incelenmesi, kişiler arası örüntülerin anlaşılması ve içgörü kazanılması eylem evresinin önemli özellikleridir. Bununla birlikte, vakada temel vurgu sorunların derinlemesine işlenmesinden çok kaygı, direnç ve çatışmaların ele alınmasıdır.

E) **Geçiş evresi; üyelerin kaygı, direnç ve çatışmalarının ele alınması:** Geçiş evresinde üyeler, kendilerini açmanın doğurabileceği riskler nedeniyle çekingenlik gösterebilir; diğer üyelerin görüşlerine karşı çıkabilir veya liderin yaklaşımını sorgulayabilirler. Liderin bu tepkileri bastırmak yerine ele alması, üyelerin duygularını ifade etmelerini desteklemesi ve çatışmaları birlikte incelemesi, bu evrenin temel görevleriyle doğrudan örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**37.** Grupla psikolojik danışmada direnç, üyelerin grup sürecine katılmalarını, kendilerini açmalarını ve kişiler arası etkileşimlerden yararlanmalarını güçleştiren tutum ve davranışlarla kendini gösterebilir. Yargılanma korkusu, gruba gönülsüz katılım, diğer üyelerden farklı veya kopuk hissetme ve güven eksikliği, üyelerin kendilerini ifade etmelerini engelleyerek direnci artırabilir. **Buna karşılık, üyelerin birbirlerini anlamaya çalışmaları ve karşılıklı geri bildirim vermeleri, uygun biçimde yürütüldüğünde güvenin gelişmesini, kişiler arası farkındalığı ve grup etkileşimini destekler. Bu nedenle direnç artıran bir faktör olarak değerlendirilemez.**

A) **Grup üyelerinin birbirlerini anlamaya çalışmaları ve yaşantılarına ilişkin karşılıklı geri bildirim vermeleri:** Bu tutum, üyelerin birbirlerinin bakış açılarını anlamalarına ve kendi davranışlarının başkaları üzerindeki etkilerini fark etmelerine yardımcı olabilir. Yapıcı ve saygılı geri bildirim, grup içi güveni ve kişiler arası öğrenmeyi destekler. Bu nedenle direnci artıran bir faktör değildir.

B) **Üyelerin kendi istekleri dışında gruba katılmaları:** Gönülsüz katılım, üyelerin grup çalışmalarına karşı isteksiz davranmalarına, kendilerini açmaktan kaçınmalarına ve grup amaçlarını benimsemekte zorlanmalarına yol açabilir. Bu durum direnci artırabilir.

C) **Üyelerin kişisel yaşantılarını paylaşmaları durumunda eleştirileceklerinden kaygı duymaları:** Yargılanma veya eleştirilme korkusu, üyelerin kendilerini korumak amacıyla susmalarına, yüzeysel konuşmalarına ya da kişisel yaşantılarını paylaşmaktan kaçınmalarına neden olabilir. Bu durum kendini açmayı sınırlandırarak direnci artırabilir.

D) **Üyelerin kendilerini diğer grup üyelerinden sosyal açıdan yalıtılmış hissetmeleri:** Üyelerin gruba ait olmadıklarını veya diğerleriyle ortak yönlerinin bulunmadığını düşünmeleri, gruba katılımlarını ve kişiler arası bağ kurmalarını güçleştirebilir. Bu durum aidiyet duygusunu zayıflatarak direnci artırabilir.

E) **Grup üyelerinin birbirlerine güvenmekte güçlük çekmeleri ve kendilerini açmaktan kaçınmaları:** Grup içinde güvenin gelişmemesi, üyelerin duygu ve düşüncelerini paylaşmalarını engelleyebilir. Güven eksikliği ve kendini açmaktan kaçınma, grup sürecine katılımı sınırlayan önemli direnç etkenleridir.

**Cevap: A**

**38.** Psikolojik danışma sürecinde danışmanın tutumu, danışanın kendisini güvenli bir ortamda ifade edebilmesi ve yaşantılarını yargılanma kaygısı olmadan ele alabilmesi açısından önemlidir. Birey merkezli yaklaşımda koşulsuz olumlu kabul, danışanın duygu, düşünce ve yaşantılarının onaylanmasıyla aynı şey değildir; danışanın kişiliğinin, yaşantıları ve düşünceleri nedeniyle yargılanmadan kabul edilmesini ifade eder. Danışman, danışanın düşüncelerine katılmasa veya davranışlarını uygun bulmasa bile ona değer veren ve onu yargılamayan bir tutum sergiler. **Vakada Oğuz Bey'in Pınar'ı düşüncelerini değiştirmeye zorlamadan dinlemesi, yaşadığı güçlükleri kabul etmesi ve kişiliği hakkında olumsuz değerlendirmelerde bulunmaması, koşulsuz kabul kavramıyla en iyi açıklanır.**

A) **Saydamlık:** Danışmanın kendi duygu ve düşüncelerini ilişki içinde içten, tutarlı ve uygun biçimde ifade etmesidir. Saydamlık, danışmanın danışana karşı yapmacık davranmamasını ve yaşadığı deneyimlerle iletişimi arasında uyum bulunmasını içerir. Vakada danışmanın kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmesi değil, danışanı yargılamadan kabul etmesi vurgulanmaktadır.

**B)** **Empati:** Danışanın iç dünyasını ve yaşantılarını onun bakış açısından anlamaya çalışma ve bu anlayışı danışana yansıtma becerisidir. Empatide temel nokta, danışanın duygu ve düşüncelerini onun öznel çerçevesinden anlamaktır. Vakada danışanın iç dünyasını anlamaya yönelik bir tutum bulunsa da özellikle yargılamadan kabul etme vurgusu belirleyicidir.

**C)** **Koşulsuz kabul:** Danışanın duygu, düşünce ve yaşantılarından bağımsız olarak bir birey şeklinde değerli görülmesi ve yargılanmadan kabul edilmesidir. Koşulsuz kabul, danışanın her davranışını onaylamak değil, davranışlarını değerlendirirken kişinin değerini davranışlarından ayırmaktır. Oğuz Bey'in Pınar'ı değiştirmeye zorlamadan dinlemesi ve kişiliğine ilişkin olumsuz yargılarda bulunmaması bu tutumun doğrudan göstergesidir.

**D)** **Saygı:** Danışanın özerkliğine, seçimlerine, kişiliğine ve bireysel değerine önem vermektir. Saygı, danışanın kendi kararlarını verme hakkını tanımayı ve onu bir birey olarak değerli görmeyi kapsar. Koşulsuz kabul ile yakından ilişkili olmakla birlikte, vakada danışanın yaşantılarından bağımsız biçimde yargılanmadan kabul edilmesi özellikle öne çıkmaktadır.

**E)** **Yapılandırma:** Psikolojik danışma sürecinin amaçları, sınırları, işleyişi, süre ve sorumlulukları hakkında danışana açıklama yapılmasıdır. Yapılandırma, danışanın sürecin nasıl ilerleyeceğini anlamasına yardımcı olur. Vakada danışma sürecinin kuralları veya sınırları hakkında bilgilendirme yapılmadığından bu seçenek uygun değildir.

**Cevap: C**

**39.** **Meslek seçimini etkileyen bireysel faktörler arasında yetenek, ilgi, kişilik özellikleri, değerler ve akademik başarı yer alır.** Bu faktörler birbiriyle ilişkili olmakla birlikte farklı anlamlar taşır. Kişilik özellikleri, bireyin kendine özgü davranış biçimlerini, kişiler arası ilişkilerini, çevresiyle etkileşim tarzını ve farklı çalışma ortamlarına uyumunu etkileyen görece tutarlı özelliklerdir. Vakada Aras, bilgisayar mühendisliği derslerinde başarılı olmasına rağmen uzun süre bilgisayar başında çalışmayı kendisine uygun bulmamakta; insanlarla iletişim kurabileceği, ekip çalışmalarına katılabileceği ve hareketli bir çalışma ortamı sunan endüstri mühendisliğine yönelmektedir. Aras'ın kararında belirleyici olan, kendi davranış ve ilişki kurma özelliklerini mesleğin gerektirdiği çalışma ortamıyla karşılaştırmasıdır. Bu nedenle meslek seçimini etkileyen faktör kişilik özellikleridir.

**A)** **Yetenek:** Bireyin belirli bir öğrenme veya etkinlik alanında başarılı olabilmesini sağlayan kapasitesidir. Aras'ın bilgisayar mühendisliği derslerinde başarılı olması, bu alandaki akademik performansıyla ilişkilidir. Ancak soruda kararını belirleyen unsur, bir işi yapabilme kapasitesinden çok çalışma biçiminin kendisine uygunluğudur.

**B)** **İlgi:** Bireyin belirli etkinliklere, konulara veya uğraşlara karşı duyduğu istek ve yönelimdir. Aras'ın ekip çalışmalarına ve insanlarla iletişim kurmaya ilgi duyması bu faktörle ilişkili olabilir. Bununla birlikte soruda özellikle kendi davranış ve ilişki kurma özelliklerini dikkate alması vurgulandığından kişilik özellikleri daha uygun seçenektir.

**C)** **Kişilik özellikleri:** Bireyin davranışlarında, kişiler arası ilişkilerinde ve çevresiyle etkileşiminde ortaya çıkan görece tutarlı özelliklerdir. İnsanlarla iletişim kurma biçimi, ekip içinde çalışma eğilimi ve tercih edilen çalışma ortamıyla uyum, meslek seçiminde kişilik özelliklerinin rolünü gösterir. Aras'ın mesleğin çalışma koşullarını kendi davranış ve ilişki kurma biçimiyle karşılaştırması bu seçeneği desteklemektedir.

**D)** **Değer:** Bireyin önemli, anlamlı ve ulaşılmaya değer bulduğu amaçları ve ilkeleridir. Örneğin topluma katkı sağlama, güvence, bağımsızlık veya yüksek gelir elde etme isteği mesleki değerlerle ilişkilidir. Vakada Aras'ın öncelikleri bir yaşam amacı veya değer ölçütünden çok çalışma tarzı ve kişiler arası etkileşim özellikleriyle ilgilidir.

**E)** **Akademik başarı:** Bireyin eğitim sürecinde derslerde ve sınavlarda gösterdiği başarı düzeyidir. Akademik başarı, meslek seçimini etkileyebilir ve bazı eğitim programlarına kabul edilmede belirleyici olabilir. Ancak Aras'ın bilgisayar mühendisliği derslerinde başarılı olduğu özellikle belirtilmiş; buna rağmen meslek tercihini yalnızca başarısına göre yapmadığı gösterilmiştir.

**Cevap: C**

**40.** Soruda psikolojik danışmanın, öğrencinin yalnızca mevcut mesleki yeterliklerini belirlemeye değil, aynı zamanda merak, umut, öz yeterlik, iyimserlik ve dayanıklılık gibi psikolojik kaynaklarını geliştirmeye odaklandığı görülmektedir. Öğrencinin değişen iş dünyasında yeni kariyer olanaklarını araştırması, belirsizliklerle baş edebileceğine inanması ve geleceğe yönelik olumlu bir tutum geliştirmesi desteklenmektedir. **Bu özellikler, kariyer gelişimini olumlu psikolojik kaynaklar ve güçlü yönler üzerinden ele alan HEROIC Düşünce Anlayışı Modeli ile örtüşmektedir.**

**A)** **HEROIC Düşünce Anlayışı Modeli:** Kariyer gelişiminde bireyin olumlu psikolojik kaynaklarını güçlendirmeye odaklanan bu yaklaşım; umut, öz yeterlik, dayanıklılık, iyimserlik ve merak gibi özelliklerin geliştirilmesini önemser. Bireyin belirsizlikler karşısında yeni olanakları keşfetmesi, değişen koşullara uyum sağlaması ve kariyer geleceğine ilişkin olumlu bir bakış açısı geliştirmesi modelin temel yönelimiyle uyumludur. Vakada bu özelliklerin özellikle desteklenmesi, A seçeneğini doğru kılmaktadır.

**B)** **Kariyer Tekeri Modeli:** Kariyer gelişimini etkileyen çeşitli unsurları ve kariyer danışmanlığının farklı boyutlarını bir arada ele alan modeller için kullanılan bir adlandırmadır. Ancak sorudaki belirleyici vurgu, kariyer gelişiminin farklı boyutlarından çok olumlu psikolojik kaynakların güçlendirilmesi üzerinedir.

**C)** **Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı:** Lent, Brown ve Hackett tarafından geliştirilen bu kuram, kariyer ilgilerinin, seçimlerinin ve performansının oluşumunda öz yeterlik inançlarını, sonuç beklentilerini ve kişisel hedefleri temel alır. Öğrencinin bir kariyer alanında başarılı olabileceğine ilişkin inancı ve bu alandan beklediği sonuçlar, kariyer kararlarını açıklamada önemlidir. Ancak vakada öz yeterliğin yanı sıra umut, iyimserlik, merak ve dayanıklılığın birlikte vurgulanması, HEROIC yaklaşımını daha uygun kılmaktadır.

**D)** **Planlanmış Rastlantı Öğrenme Kuramı:** Krumboltz tarafından geliştirilen bu yaklaşım, bireylerin kariyer gelişiminde beklenmedik olaylardan ve rastlantılardan yararlanabilmelerini önemser. Merak, sebat, esneklik, iyimserlik ve hesaplanmış risk alma, beklenmedik kariyer fırsatlarını değerlendirmeyi kolaylaştıran becerilerdir. Vakada merak ve iyimserlik bu kuramla da ilişkilendirilebilir; ancak danışmanın bütüncül biçimde olumlu psikolojik kaynakları ve dayanıklılığı güçlendirmesi HEROIC yaklaşımını daha doğrudan işaret etmektedir.

**E)** **Yaşam Boyu-Yaşam Alanı Kuramı:** Super tarafından geliştirilen bu kuram, kariyer gelişimini yaşam boyunca devam eden bir süreç olarak ele alır. Benlik kavramı, yaşam evreleri, mesleki roller ve yaşam alanları kariyer gelişiminin temel bileşenleridir. Vakada öğrencinin yaşam rolleri veya kariyer gelişim evreleri değil, belirsizliklerle baş etmesini sağlayacak psikolojik kaynakları üzerinde durulmaktadır.

**Cevap: A**

**41.** **Sampson ve arkadaşlarının Bilgi İşleme Kuramı, bireylerin kariyer kararlarını nasıl verdiklerini ve bu süreçte karşılaştıkları güçlükleri nasıl aşabileceklerini açıklar.** Kurama göre etkili kariyer kararı verme; kendini tanıma, mesleki seçenekler hakkında bilgi edinme, bu iki bilgi türünü ilişkilendirme ve seçenekler arasından uygun bir karar verme süreçlerini içerir. Kuramın CASVE döngüsü ise iletişim, analiz, sentez, değerlendirme ve yürütme aşamalarından oluşur. Ayrıca bireyin karar verme sürecini etkileyen işlevsel olmayan düşünceler belirlenmeli ve bunların karar verme üzerindeki etkisi ele alınmalıdır. **Ali Bey'in gelecekte başarısız olacağına ilişkin genelleyici düşünceleri, kariyer kararını etkileyen bilişsel etmenlerdir; bunları değerlendirme dışında bırakmak kuramın yaklaşımıyla bağdaşmaz.**

**A)** **Ali Bey'in kendisi hakkındaki bilgileriyle mesleki seçeneklere ilişkin bilgilerini birlikte değerlendirmesine yardımcı olmak:** Uygundur. Kendini tanıma ve mesleki seçenekler hakkında bilgi edinme, kariyer kararının temel bilgi alanlarıdır. Bu bilgilerin ilişkilendirilmesi, bireyin kendisine uygun seçenekleri değerlendirmesini sağlar.

**B)** **Ali Bey'in kariyer kararı vermesini güçleştiren düşüncelerini belirlemek ve bu düşüncelerin karar sürecine etkisini incelemek:** Uygundur. Bilgi İşleme Kuramı, kariyer kararlarını güçleştiren işlevsel olmayan düşüncelerin belirlenmesini ve bunların karar verme sürecine etkisinin incelenmesini önemser.

C) **Ali Bey'in farklı kariyer seçenekleri hakkında güvenilir bilgi edinmesini sağlamak:** Uygundur. Mesleki seçenekler hakkında bilgi edinme, bireyin alternatifleri gerçekçi biçimde değerlendirebilmesi için gereklidir. Güvenilir bilgi, yanlış varsayımlara dayalı kararların önüne geçmeye yardımcı olur.

D) **Ali Bey'in seçenekleri belirli ölçütlere göre karşılaştırmasına ve kararını gerekçelendirmesine yardımcı olmak:** Uygundur. Seçeneklerin karşılaştırılması, sonuçlarının değerlendirilmesi ve bir tercihte bulunulması, kuramın sentez ve değerlendirme süreçleriyle ilişkilidir.

E) **Ali Bey'in başarısız olacağına ilişkin düşüncelerini, kariyer kararını etkileyen bilişsel etmenlerden bağımsız kabul ederek yalnızca mesleki seçeneklerin özelliklerine odaklanmak:** Uygun değildir. Ali Bey'in her iş yerinde başarısız olacağına ilişkin genelleyici düşüncesi, kariyer kararlarını olumsuz etkileyebilecek işlevsel olmayan bir biliş örneğidir. Bu düşünceyi karar verme sürecinden bağımsız kabul etmek, kuramın bilişsel etmenlere verdiği önemi göz ardı eder.

**Cevap: E**

**42. Bu soruda esas alınan yaklaşım, İyilik Hali Yıldızı Modeli'dir. Model, bireyin iyilik hâlini fiziksel, duygusal, sosyal, entelektüel ve manevi boyutlarıyla bir bütün olarak ele alır.** Bireyin bu alanlardaki mevcut durumunu değerlendirmesi, güçlü yönlerini fark etmesi ve geliştirmek istediği alanlara yönelik hedefler belirlemesi, iyilik hâlinin geliştirilebilir bir süreç olduğu anlayışına dayanır. Soruda psikolojik danışmanın öğrencilerin yalnızca akademik başarılarına ve sorunlarına değil, yaşamlarının farklı boyutlarına odaklanması ve bu alanlarda gelişimlerini desteklemesi, İyilik Hali Yıldızı Modeli'yle örtüşmektedir.

A) **Super'in Yaşam Boyu-Yaşam Alanı Kuramı:** Kariyer gelişimini yaşam boyu devam eden bir süreç olarak ele alır. Bireyin gelişimini yaşam dönemleri, benlik kavramı ve yaşamı boyunca üstlendiği farklı roller üzerinden açıklar.

B) **İyilik Hali Yıldızı Modeli:** İyilik hâlini birbiriyle ilişkili farklı yaşam boyutları üzerinden değerlendirir ve bireyin bu alanlardaki gelişimini desteklemeyi amaçlar. Soruda anlatılan yaklaşım bu modelle örtüşmektedir.

C) **Holland'ın Tipoloji Kuramı:** Bireyin kişilik özellikleri ile mesleki çevrenin özellikleri arasındaki uyumu temel alır. Bireyin kişilik tipine uygun mesleki çevrede bulunmasının mesleki doyumunu ve uyumunu artırabileceğini savunur.

D) **Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı:** Kariyer gelişimini öz yeterlik inançları, sonuç beklentileri, kişisel hedefler ve çevresel etmenler arasındaki ilişkiler üzerinden açıklar. Bireyin kariyer seçimlerini ve mesleki hedeflerini nasıl oluşturduğuna odaklanır.

E) **Roe'nun İhtiyaç Kuramı:** Erken çocukluk yaşantılarının ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin bireyin ihtiyaçlarını ve kişilik özelliklerini etkilediğini; bunların da mesleki yönelimlerin gelişmesinde rol oynayabileceğini savunur.

**Cevap: B**

**43. Savickas'ın Kariyer Yapılandırma Kuramı, kariyeri bireyin yaşam boyu değişen koşullar, deneyimler ve kişisel anlamlar doğrultusunda yapılandırdığı dinamik bir süreç olarak ele alır.** Kurama göre kariyer gelişimi; mesleki kişilik özellikleri, kariyer uyum yetenekleri ve yaşam temaları olmak üzere birbiriyle ilişkili üç temel boyut üzerinden incelenir. Mesleki kişilik özellikleri bireyin ilgi, yetenek, ihtiyaç ve değerlerini; kariyer uyum yetenekleri geleceğe hazırlanma, kariyerinin sorumluluğunu üstlenme, seçenekleri araştırma ve güçlüklerle başa çıkma kaynaklarını; yaşam temaları ise bireyin deneyimlerine yüklediği kişisel anlamları ve kariyer öyküsünü kapsar. Bu nedenle kariyer danışmanının danışanın geçmiş yaşantılarıyla bugünkü tercihleri ve geleceğe ilişkin beklentileri arasında anlamlı bağlantılar kurmasına yardımcı olması kuramla uyumludur.

A) **Bireyin ilgi, yetenek, ihtiyaç ve değerlerini kariyerle ilgili tercihlerini anlamada dikkate almak:** Kuramla uyumludur. Bu özellikler, bireyin mesleki kişilik yapısını ve kariyer tercihlerini anlamaya yardımcı olur.

B) **Bireyin geleceğe hazırlanma, kariyer kararlarının sorumluluğunu üstlenme, seçenekleri araştırma ve güçlüklerle başa çıkma kaynaklarını desteklemek:** Kuramla uyumludur. Bunlar sırasıyla ilgi, kontrol, merak ve güven olarak adlandırılan dört kariyer uyum yeteneğidir.

C) **Bireyin yaşam öyküsünde tekrar eden temaları ve mesleki seçimlerine yüklediği kişisel anlamları araştırmak:** Kuramla uyumludur. Yaşam temaları, bireyin kariyer tercihlerini ve mesleki yaşamına yüklediği anlamları kendi öyküsü içinde kavramasını sağlar.

D) **Kariyer gelişimini, bireyin değişen yaşam koşullarına uyum sağlayarak kariyerini yeniden yapılandırması yerine, bir kez belirlenen kişilik özellikleriyle en çok örtüşen mesleğin bulunması ve bu eşleşmenin korunması olarak ele almak:** Kuramla örtüşmez. Bu yaklaşım, birey ile meslek arasındaki eşleşmeye ve görece kalıcı özelliklere ağırlık veren özellik-faktör yaklaşımına daha yakındır. Savickas ise kariyerin değişen koşullar ve bireyin deneyimleri doğrultusunda yeniden yapılandırılabileceğini vurgular.

E) **Bireyin geçmiş deneyimlerini, bugünkü kariyer tercihlerini ve geleceğe ilişkin beklentilerini anlamlı bir kariyer öyküsü içinde bütünleştirmesine yardımcı olmak:** Kuramla uyumludur. Kariyer öyküsü oluşturma, bireyin geçmiş deneyimlerini ve kişisel anlamlarını bütünleştirerek geleceğine ilişkin yönelimlerini yapılandırmasına yardımcı olur.

**Cevap: D**

44. **Super'in Yaşam Boyu–Yaşam Alanı Kuramı, kariyer gelişimini yaşam boyunca devam eden ve değişen koşullara bağlı olarak yeniden şekillenebilen bir süreç olarak ele alır.** Kuramda maksi döngü, bireyin kariyer gelişimindeki büyüme, keşfetme, yerleşme, sürdürme ve çözülme evrelerini kapsayan genel gelişim örüntüsünü; mini döngü ise yeni bir mesleki geçiş veya değişim sırasında bu evrelerin yeniden yaşanmasını ifade eder. Nihat Bey'in teknolojik gelişmeler nedeniyle yeni beceriler edinmesi, farklı görev alanlarını araştırması ve yeni görevine uyum sağlaması bir mini döngü örneğidir. Kariyer yaşamının bütünü ise maksi döngü kapsamında değerlendirilir.

A) **Nihat Bey'in mevcut mesleki geçişi maksi döngüyü, kariyer yaşamının bütünü ise mini döngüyü göstermektedir.** Bu seçenek yanlıştır; kavramlar ters verilmiştir. Mevcut mesleki geçiş mini döngüyle, kariyer yaşamının bütünü maksi döngüyle açıklanır.

B) **Nihat Bey'in hem mevcut mesleki geçişi hem de kariyer yaşamının bütünü yalnızca maksi döngüyle açıklanır.** Bu seçenek yanlıştır; belirli bir mesleki geçiş sırasında gelişim evrelerinin yeniden yaşanması mini döngü kavramıyla açıklanır.

C) **Nihat Bey'in mevcut mesleki geçişi mini döngüyü, kariyer yaşamının bütünü ise maksi döngüyü göstermektedir.** Bu seçenek doğrudur. Nihat Bey'in yeni görevine uyum sağlamak için farklı seçenekleri araştırması ve yeni beceriler kazanması mini döngüye; yaşamı boyunca gerçekleşen kariyer gelişiminin bütünü ise maksi döngüye örnektir.

D) **Nihat Bey'in mevcut mesleki geçişi kariyer gelişiminden bağımsız bir süreçtir; mini ve maksi döngüler yalnızca ilk meslek seçimini açıklar.** Bu seçenek yanlıştır; kariyer gelişimi yaşam boyu devam eder ve mini döngüler kariyer geçişleri sırasında yeniden ortaya çıkabilir.

E) **Nihat Bey'in mesleki geçişi, kariyer gelişiminde evrelerin bir kez yaşandığını ve yeniden ortaya çıkamayacağını göstermektedir.** Bu seçenek yanlıştır; yeni koşullar ve mesleki geçişler karşısında kariyer gelişim evreleri yeniden yaşanabilir. Bu durum, mini döngünün temel özelliklerinden biridir.

**Cevap: C**

**45. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı hazırlanırken ilk olarak öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarının belirlenmesi ve okulun mevcut koşullarının değerlendirilmesi gerekir.** Öğrencilerden, öğretmenlerden ve velilerden bilgi toplamak; okulun olanaklarını ve önceki yıllara ait verileri incelemek, ihtiyaç değerlendirme sürecinin parçalarıdır. Bu bilgiler toplandıktan sonra belirlenen ihtiyaçlar önem ve öncelik açısından değerlendirilir ve programın hedefleri oluşturulur. Hedeflerin ardından uygun etkinlikler, uygulama takvimi, görev dağılımı ve değerlendirme yöntemleri planlanır.

**A) Programın uygulanmasında görev alacak personelin görev dağılımını yapmak.** Bu işlem, programın uygulanmasına yönelik örgütleme aşamasında gerçekleştirilir. İhtiyaçlar ve program hedefleri belirlenmeden önce öncelikli işlem değildir.

**B) Önceki yıl uygulanan programdaki etkinlikleri yeni programa aktarmak.** Önceki programın etkinlikleri incelenebilir; ancak bunlar yeni öğrencilerin ihtiyaçları ve mevcut koşullar değerlendirilmeden doğrudan yeni programa aktarılmamalıdır.

**C) Belirlenen ihtiyaçları önem ve öncelik açısından değerlendirerek programın hedeflerini oluşturmak.** İhtiyaçların belirlenmesinden sonra bu ihtiyaçların önem ve öncelik sırasına konulması, program hedeflerinin oluşturulmasına temel oluşturur. Bu nedenle verilen seçenekler içinde en uygun işlem budur.

**D) Programın sonunda kullanılacak değerlendirme araçlarını seçmek.** Değerlendirme araçları, programın hedefleri ve beklenen çıktıları belirlendikten sonra planlanır. Bu işlem başlangıç aşamasında öncelikli değildir.

**E) Uygulanacak etkinliklerin haftalık takvimini hazırlamak.** Etkinlik takvimi, programın hedefleri ve içerikleri belirlendikten sonra hazırlanır. Bu nedenle ihtiyaç değerlendirmesinin ve hedef belirlemenin önüne geçmez.

**Cevap: C**

**46. Kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının değerlendirilmesinde süreç değerlendirmesi ve sonuç değerlendirmesi birbirini tamamlayan iki önemli değerlendirme türüdür.** Süreç değerlendirmesi, programın planlandığı biçimde uygulanıp uygulanmadığını, etkinliklerin gerçekleştirilme düzeyini, uygulama sırasında karşılaşılan güçlükleri ve paydaşların katılımını inceler. Sonuç değerlendirmesi ise programın hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığını ve öğrencilerde beklenen değişimlerin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemeye odaklanır. Her iki değerlendirme türünden elde edilen bulgular, programın güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerini ortaya koyarak sonraki yıllarda yapılacak düzenlemelere katkı sağlar.

**A) Uygulamanın planlandığı biçimde yürütülmesine ilişkin bulgular süreç değerlendirmesiyle, öğrencilerde hedeflenen değişimin gerçekleşme düzeyine ilişkin bulgular sonuç değerlendirmesiyle ilgilidir; her iki bulgu türü de programın yeniden düzenlenmesine katkı sağlayabilir.** Bu seçenek doğrudur. Etkinliklerin gerçekleştirilme düzeyi, uygulama güçlükleri ve personelin katılımı süreç değerlendirmesi kapsamındadır. Öğrencilerin yıl başı ve yıl sonu puanlarının karşılaştırılması ise hedeflenen değişimin gerçekleşme düzeyine ilişkin bilgi verdiğinden sonuç değerlendirmesi ile ilişkilidir. Her iki veri türü de programın geliştirilmesinde kullanılabilir.

**B) Öğrencilerin yıl başı ve yıl sonu puanlarının karşılaştırılması süreç değerlendirmesidir; etkinliklerin gerçekleştirilme düzeyinin incelenmesi ise sonuç değerlendirmesidir.** Bu seçenek yanlıştır; değerlendirme türleri ters eşleştirilmiştir. Öğrencilerde meydana gelen değişimin incelenmesi sonuç değerlendirmesiyle, etkinliklerin uygulanma düzeyinin incelenmesi ise süreç değerlendirmesiyle ilgilidir.

**C) Programın sonraki yıl için yeniden düzenlenmesi, yalnızca sonuç değerlendirmesiyle elde edilen bulgulara dayanmalıdır; uygulama sürecine ilişkin veriler program geliştirme açısından belirleyici değildir.** Bu seçenek yanlıştır; programın hedeflerine ulaşılamamasının nedeni bazen etkinliklerin yeterince uygulanmaması, zaman yetersizliği veya paydaşların katılımındaki sorunlar olabilir. Bu nedenle süreç değerlendirmesi bulguları da programın geliştirilmesi açısından önemlidir.

D) **Program hedeflerine ulaşılamayan alanların belirlenmesi ihtiyaç değerlendirmesidir; uygulama sırasında karşılaşılan güçlüklerin incelenmesi ise yalnızca sonuç değerlendirmesi kapsamında ele alınır.** Bu seçenek yanlıştır; program hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığının belirlenmesi sonuç değerlendirmesiyle ilişkilidir. Uygulama sırasında karşılaşılan güçlüklerin incelenmesi ise süreç değerlendirmesinin kapsamındadır. İhtiyaç değerlendirmesi, program hazırlanırken hedef kitlenin gereksinimlerinin belirlenmesine odaklanır.

E) **Programın uygulanma sürecine ilişkin veriler yalnızca uygulayıcıların performansını belirlemek amacıyla kullanılır; öğrencilerdeki değişime ilişkin veriler ise programın uygulanma biçiminden bağımsız değerlendirilir.** Bu seçenek yanlıştır; süreç değerlendirmesi yalnızca personel performansını belirlemek için yapılmaz, programın nasıl yürütüldüğünü ve uygulamayı etkileyen koşulları anlamaya da yardımcı olur. Ayrıca öğrencilerdeki değişimi değerlendirirken uygulama sürecini göz önünde bulundurmak, sonuçların daha doğru yorumlanmasını sağlar.

**Cevap: A**

**47.** Tabloda öğrencilerin sınav kaygısı ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanlarına ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve ranj değerleri verilmiştir. Bu değerler, puanların merkezî eğilimini ve dağılımın değişkenliğini yorumlamak için kullanılır. **Aritmetik ortalama, puanların ortalamasını; standart sapma, puanların ortalama çevresindeki dağılımını; ranj ise en yüksek puan ile en düşük puan arasındaki farkı gösterir.**

I. **Öğrencilerin son test puanlarının aritmetik ortalaması ön test puanlarının aritmetik ortalamasından düşüktür.** Bu ifade doğrudur. Ön test aritmetik ortalaması 40, son test aritmetik ortalaması 35'tir. Son test ortalaması 5 puan daha düşüktür.

II. **Ön test puanlarının standart sapması son test puanlarının standart sapmasından küçüktür.** Bu ifade doğrudur. Ön test standart sapması 4, son test standart sapması 8'dir. Dolayısıyla ön test puanlarının standart sapması son test puanlarının standart sapmasından küçüktür.

III. **Son test puanlarının dağılımı ön test puanlarının dağılımından daha az değişkenlik göstermektedir.** Bu ifade yanlıştır. Son testin standart sapması 8, ranjı 32 iken ön testin standart sapması 4, ranjı 16'dır. Her iki ölçüt de son test puanlarında daha fazla değişkenlik bulunduğunu göstermektedir.

**Buna göre I ve II. ifadeler doğrudur.**

**Cevap: C**

**48.** Araştırmalarda bağımsız değişken, etkisi veya akademik başarıyla ilişkisi incelenen değişkendir. Bağımlı değişken, bağımsız değişkene bağlı olarak değişip değişmediği incelenen sonuç değişkenidir. Kontrol değişkeni ise araştırmada etkisinin sonuçları karıştırmasını önlemek amacıyla sabit tutulan değişkendir. Bu soruda araştırmacı, öğrencilerin günlük kitap okuma sürelerine göre akademik başarılarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemekte ve zekâ puanlarını sabit tutmaktadır.

A) **Kitap okuma süresi – Akademik başarı – Zekâ puanı:** Bu seçenek yanlıştır. Kitap okuma süresi bağımsız, akademik başarı bağımlı değişkendir; sıralama ters verilmiştir.

B) **Zekâ puanı – Kitap okuma süresi – Akademik başarı:** Bu seçenek yanlıştır. Zekâ puanı kontrol değişkenidir; akademik başarı ise bağımlı değişkendir.

C) **Akademik başarı – Kitap okuma süresi – Zekâ puanı:** Bu seçenek doğrudur. Akademik başarı bağımlı değişken, kitap okuma süresi bağımsız değişken, zekâ puanı ise kontrol değişkenidir. Araştırmacı, kitap okuma süresine göre akademik başarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelerken zekâ puanlarını sabit tutmaktadır.

D) **Akademik başarı – Zekâ puanı – Kitap okuma süresi:** Bu seçenek yanlıştır. Akademik başarı bağımlı değişkendir; ancak zekâ puanı bağımsız değil, kontrol değişkenidir. Kitap okuma süresi ise bağımsız değişkendir.

E) **Kitap okuma süresi – Zekâ puanı – Akademik başarı:** Bu seçenek yanlıştır. Kitap okuma süresi bağımsız, zekâ puanı kontrol değişkenidir; akademik başarı ise bağımlı değişkendir.

**Cevap: C**

**49.** Psikolojik danışma sürecinde etik ilkeler, danışanın haklarını korumayı ve sunulan yardımın niteliğini belirlemeyi amaçlar. Özerkliğe saygı, danışanın kendi yaşamına ilişkin kararları özgürce verme hakkını kabul etmeyi; yararlılık ise danışanın iyilik hâlini geliştirmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için uygun yardım sunmayı ifade eder. **Soruda Ece'nin kendi kariyer tercihini yapma hakkına saygı gösterilmesi ve Barış'ın sınav kaygısıyla başa çıkmasına yönelik yardım sunulması, bu iki etik ilkeyle ilişkilidir.**

**A)** **Yararlılık – Zarar vermeme:** Yararlılık, danışanın iyilik hâlini geliştirmeye yönelik çalışmayı; zarar vermeme ise danışana zarar verebilecek uygulamalardan kaçınmayı ifade eder. Ece'nin kendi kararını verme hakkına saygı gösterilmesi doğrudan yararlılık değil, özerkliğe saygı ilkesidir. Barış'a yardım sunulması da yalnızca zarar vermeme ilkesiyle açıklanamaz.

**B)** **Özerkliğe saygı – Yararlılık:** Bu seçenek doğrudur. Özerkliğe saygı, Ece'nin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda karar verme hakkının korunmasıdır. Psikolojik danışmanın seçenekler ve olası sonuçlar hakkında bilgi vermesi, ancak kararı Ece'nin yerine vermemesi bu ilkeyle uyumludur. Yararlılık ise Barış'ın ihtiyaçlarını değerlendirerek sınav kaygısıyla başa çıkmasına ve akademik ve duygusal işlevselliğini korumasına yardımcı olacak çalışmalar yürütülmesini ifade eder.

**C)** **Adalet – Özerkliğe saygı:** Adalet, danışanlara eşitlik ve hakkaniyet temelinde yaklaşmayı, hizmetlere erişimde ayrımcılıktan kaçınmayı gerektirir. Ece'nin kendi kararını verme hakkı adaletle değil, özerkliğe saygıyla ilgilidir. Barış'a yönelik yardım ise yararlılık ilkesiyle daha doğrudan ilişkilidir.

**D)** **Sadakat – Adalet:** Sadakat, danışanla kurulan mesleki ilişkinin güvenini korumayı, verilen sözleri ve mesleki yükümlülükleri yerine getirmeyi ifade eder. Adalet ise hakkaniyetli davranmayı gerektirir. Bu ilkeler, Ece'nin karar hakkını ve Barış'a sunulan yardımın amacını doğrudan açıklamaz.

**E)** **Zarar vermeme – Sadakat:** Zarar vermeme, danışana zarar verebilecek davranışlardan kaçınmayı; sadakat ise mesleki ilişkiye ve yükümlülüklere bağlı kalmayı ifade eder. Ece'nin tercih hakkının korunması özerkliğe saygı, Barış'ın iyilik hâlinin desteklenmesi ise yararlılık ilkesi kapsamındadır.

**Cevap: B**

**50.** Psikolojik danışma sürecinde meslek etiğine uygun davranmak, danışanın haklarını korumanın yanı sıra psikolojik danışmanın mesleki yeterliğini sürdürmesini ve danışma ilişkisinin sınırlarını gözetmesini gerektirir. Psikolojik danışman, yeterli olmadığı bir konuda süpervizyon desteği almalı; danışma ilişkisinde ortaya çıkan duygusal süreçleri mesleki açıdan değerlendirmelidir. **Buna karşılık danışanla profesyonel sınırları belirsizleştirebilecek bir ilişki kurmaktan kaçınmalıdır.**

**A)** **Yalnız I:** Psikolojik danışmanın, yeterli deneyime sahip olmadığı bir konuda danışanın ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını fark ederek süpervizyon desteği alması etik açıdan uygundur. Bu davranış, mesleki yeterlik ve yetkinliği sürdürme sorumluluğuyla örtüşür. Psikolojik danışman, bilgi ve becerilerinin sınırlarını tanımalı ve gerektiğinde mesleki destek almalıdır.

**B)** **Yalnız II:** Danışanın güvenini artırmak amacıyla görüşmeler dışında onunla ara sıra yemeğe çıkmak, profesyonel ilişkinin sınırlarını belirsizleştirebilir. Danışanla kurulan ilişkinin niteliği ve bu ilişkinin danışma sürecine etkileri dikkatle değerlendirilmelidir. Güven oluşturmak, kişisel ilişki kurmayı değil; tutarlı, güvenilir ve mesleki sınırları koruyan bir danışma ilişkisi geliştirmeyi gerektirir.

**C)** **I ve II:** I. davranış etik açıdan uygundur; ancak II. davranış, profesyonel sınırların bulanıklaşmasına yol açabileceğinden etik açıdan uygun kabul edilemez. Bu nedenle iki davranış birlikte doğru değildir.

**D)** **I ve III:** Her iki davranış da meslek etiği açısından uygundur. I. davranışta psikolojik danışman, mesleki yeterliğinin sınırlarını fark ederek süpervizyon desteği almaktadır. III. davranışta ise danışanın psikolojik danışmana yönelik geliştirdiği duyguları ve bu duyguların danışma sürecine olası etkilerini süpervizyonda ele almaktadır. Bu değerlendirme, aktarımı ve karşı aktarımı anlamaya, danışma ilişkisindeki duygusal süreçleri fark etmeye ve danışma sürecinin sağlıklı biçimde sürdürülmesine katkı sağlayabilir.

**E)** **I, II ve III:** I. ve III. davranışlar etik açıdan uygundur; ancak II. davranış profesyonel sınırların bulanıklaşması riskini taşır. Bu nedenle üç davranışın tamamı etik açıdan uygun değildir.

**Cevap: D**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** Soruda, bireyin davranışlarını açıklarken öznelci yaklaşımın temel varsayımlarıyla örtüşmeyen ifade sorgulanmaktadır. **Öznelci yaklaşım, bireyin davranışlarını anlayabilmek için onun olayları nasıl algıladığını, yorumladığını ve anlamlandırdığını dikkate alır.** Aynı nesnel koşullar, farklı bireyler tarafından farklı biçimlerde deneyimlenebilir ve bu farklılıklar bireylerin davranışlarına yansıyabilir. Bu yaklaşımda bireyin "öznel yaşantıları", "kişisel algıları" ve "olaylara yüklediği anlamlar" davranışların açıklanmasında önemli bir yere sahiptir. Bireyin geçmiş yaşantıları da mevcut durumları değerlendirme biçimini etkileyebilir. Buna karşılık davranışların gözlenebilir uyaranlar ile bu uyaranların ardından gelen pekiştirme ve ceza süreçleri üzerinden açıklanması, öznelci yaklaşımdan çok davranışçı yaklaşımın temel varsayımlarıyla örtüşmektedir. **Bu nedenle öznelci yaklaşımın görüşleri arasında yer almayan ifade E seçeneğidir.**

**A)** **Aynı olayla karşılaşan iki birey, olayı farklı biçimlerde yorumladıkları için birbirinden farklı tepkiler verebilir:** Bu ifade, bireylerin aynı nesnel durum karşısında farklı tepkiler gösterebileceğini ve bu farklılıkların olaylara yükledikleri öznel anlamlarla ilişkili olabileceğini belirtmektedir. Öznelci yaklaşım, bireyin davranışını anlayabilmek için olayın kendisi kadar bireyin olayı nasıl algıladığının da dikkate alınmasını önemser. Dolayısıyla bu ifade öznelci yaklaşımın temel görüşleriyle örtüşmektedir.

**B)** **Bir davranışın anlaşılabilmesi için bireyin içinde bulunduğu durumu nasıl algıladığı ve değerlendirdiği dikkate alınmalıdır:** Bu ifade, davranışların açıklanmasında bireyin algısına ve değerlendirmelerine odaklanmaktadır. Öznelci yaklaşım açısından bireyin çevresindeki koşullara ilişkin algısı, davranışlarını anlamlandırmada önemli bir etkendir. Aynı koşulların farklı bireyler tarafından farklı biçimlerde değerlendirilmesi, davranışsal farklılıkları açıklamaya yardımcı olabilir. Bu nedenle ifade öznelci yaklaşımın görüşleri arasında yer almaktadır.

**C)** **Bireyin geçmiş yaşantıları, mevcut koşullara ilişkin değerlendirmelerini ve davranışlarını anlamlandırma biçimini etkileyebilir:** Bu ifade, bireyin mevcut yaşantılarını değerlendirirken geçmiş deneyimlerinden yararlanabileceğini vurgulamaktadır. Geçmiş yaşantılar, bireyin beklentilerini, algılarını ve olaylara yüklediği anlamları etkileyebilir. Bu durum, bireyin davranışlarını kendi deneyimleri ve öznel değerlendirmeleri çerçevesinde ele alan yaklaşımla uyumludur. Dolayısıyla bu ifade öznelci yaklaşımın görüşleri arasında yer almaktadır.

**D)** **Bir bireyin davranışını anlayabilmek için onun dünyayı kendi bakış açısından nasıl deneyimlediğine odaklanmak gerekir:** Bu ifade, bireyin dünyayı kendi bakış açısından nasıl deneyimlediğinin anlaşılmasını temel almaktadır. Öznelci yaklaşım, bireyin davranışlarını açıklarken onun kişisel algılarını, deneyimlerini ve yaşantılarına yüklediği anlamları dikkate alır. Bireyin öznel dünyasını anlamaya yönelik bu vurgu, söz konusu yaklaşımın temel özellikleriyle doğrudan örtüşmektedir. Bu nedenle ifade öznelci yaklaşımın görüşleri arasında yer almaktadır.

**E)** **Bir davranışın ortaya çıkışı, öncelikle gözlenebilir uyaranlar ile bu uyaranların ardından gelen pekiştirme ve ceza süreçleri üzerinden açıklanmalıdır:** Bu ifade, davranışların açıklanmasında gözlenebilir davranışlara, çevresel uyaranlara ve davranışın sonuçlarına odaklanmaktadır. Davranışçı yaklaşım, özellikle edimsel koşullanma çerçevesinde, davranışların sonuçları doğrultusunda nasıl değiştiğini inceler. Pekiştirme, bir davranışın gelecekte ortaya çıkma olasılığını artırırken ceza, davranışın gelecekte ortaya çıkma olasılığını azaltmayı amaçlayan sonuçları ifade eder. Bununla birlikte davranışçı yaklaşımın bütün açıklamaları yalnızca pekiştirme ve cezaya indirgenemez; klasik koşullanma da bu yaklaşımın temel öğrenme mekanizmalarından biridir. Seçenekteki ifade, davranışın açıklanmasında öznel algı ve kişisel anlamlandırma yerine gözlenebilir çevresel koşulları ve davranışın sonuçlarını önceliklendirdiğinden öznelci yaklaşımla örtüşmemektedir.

**Cevap: E**

**2.** Soruda, planlı davranış kuramı çerçevesinde Pelin'in yabancı dil sınavına girme kararını etkileyen unsurlar ele alınmaktadır. Ajzen tarafından geliştirilen planlı davranış kuramına göre davranışsal niyetin temel belirleyicileri davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontroldür. **Davranışa yönelik tutum,** bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmeye ilişkin olumlu veya olumsuz değerlendirmelerini; **öznel norm,** bireyin önemli gördüğü kişilerin davranışa ilişkin beklentilerine yönelik algısını; **algılanan davranışsal kontrol** ise bireyin söz konusu davranışı gerçekleştirmesinin ne ölçüde kolay veya zor olduğunu düşündüğünü ifade eder. Pelin'in sınava hazırlanmak için yeterli zamanı olup olmadığı ve mevcut dil düzeyinin başarılı olmak için yeterli olup olmadığı konusunda kuşku yaşaması, davranışı gerçekleştirmek için gerekli kaynaklara ve kişisel yeterliklerine ilişkin algısıyla ilgilidir. **Dolayısıyla Pelin'in davranışı gerçekleştirmeyi ne ölçüde kolay ya da zor bulduğunu açıklayan kavram algılanan davranışsal kontroldür.**

**A)** **Öznel norm:** Öznel norm, bireyin önemli gördüğü kişilerin belirli bir davranışı gerçekleştirmesi ya da gerçekleştirmemesi yönündeki beklentilerine ilişkin algısını ifade eder. Ailenin Pelin'in yabancı dil sınavına girmesini desteklemesi, onun öznel normunu etkileyen bir unsurdur. Ancak soruda özellikle sınava hazırlanmak için yeterli zamana ve dil yeterliğine sahip olup olmadığına ilişkin değerlendirmeler sorgulandığından bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Davranışsal niyet:** Davranışsal niyet, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmeye yönelik isteğini, planını veya kararlılığını ifade eder. Pelin'in yabancı dil sınavına girme isteği bulunmasına rağmen kararını kesinleştirememesi, davranışsal niyetinin oluşum süreciyle ilişkilidir. Ancak davranışı gerçekleştirmenin ne ölçüde kolay ya da zor algılandığını ifade eden kavram davranışsal niyet değil, algılanan davranışsal kontroldür.

**C)** **Algılanan davranışsal kontrol:** Algılanan davranışsal kontrol, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmek için gerekli kaynaklara, fırsatlara ve yeterliklere sahip olduğuna ilişkin algısını ve davranışı gerçekleştirmeyi ne ölçüde kolay ya da zor bulduğunu ifade eder. Bu kavram, Ajzen'in Planlı Davranış Kuramı'nda davranışsal niyetin temel belirleyicilerinden biridir. Pelin'in sınava hazırlanmak için yeterli zamanı olup olmadığını ve mevcut dil düzeyinin başarılı olmak için yeterli olup olmadığını sorgulaması, davranışı gerçekleştirmeye ilişkin algıladığı güçlüklerle ilgilidir. Bu nedenle soruda tanımlanan kavram algılanan davranışsal kontroldür.

**D)** **Davranışsal inanç:** Davranışsal inançlar, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmesinin muhtemel sonuçlarına ilişkin inançlarını ifade eder. Pelin'in sınavda başarılı olmasının mesleki fırsatlarını artıracağına inanması, davranışsal inancına örnektir. Bu inançlar, davranışa yönelik tutumun oluşumuna katkıda bulunur. Ancak davranışın gerçekleştirilmesinin kolaylığına veya zorluğuna ilişkin algıyı doğrudan ifade etmez.

**E)** **Davranışa yönelik tutum:** Davranışa yönelik tutum, bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmeye ilişkin olumlu veya olumsuz değerlendirmesidir. Pelin'in sınavda başarılı olmasının mesleki fırsatlarını artıracağını düşünmesi, sınava girmeye yönelik olumlu tutumunu destekleyen bir değerlendirmedir. Ancak davranışa yönelik tutum, davranışın sonuçlarının arzu edilir olup olmadığıyla ilgilidir; davranışı gerçekleştirmek için yeterli zamana ve yeterliğe sahip olup olmadığına ilişkin algıdan farklıdır.

**Cevap: C**

**3.** Soruda, Derya'nın sunum sırasında yaşadığı heyecanın jüri üyeleri tarafından fark edildiğini ve bu nedenle kendisini yetersiz bulmuş olabileceklerini düşünmesi ele alınmaktadır. Sosyal psikolojide bireylerin kendi duygu ve düşüncelerinin başkaları tarafından ne ölçüde fark edildiğini olduğundan fazla tahmin etmeleri saydamlık yanılgısı kavramıyla açıklanır. Saydamlık yanılgısında birey, kendi içsel yaşantılarının dışarıdan kolaylıkla anlaşılabildiğini düşünür. **Derya'nın yüzünün kızarması ve sesinin titremesi gibi belirtileri kendi açısından belirgin biçimde deneyimlemesi, jüri üyelerinin de bu heyecanı aynı ölçüde fark ettiklerini düşünmesine yol açmaktadır.** Ancak arkadaşının Derya'nın heyecanını açıkça fark etmediğini, yalnızca kısa bir duraksama gözlemlediğini belirtmesi, Derya'nın içsel yaşantısının başkaları tarafından anlaşılabilirliğini abartmış olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle **Derya'nın yaşadığı**



Diğer sayfaya geçiniz.

**durum saydamlık yanılgısıdır.**

**A)** **Spot ışığı etkisi:** Spot ışığı etkisi, bireyin görünüşünün, davranışlarının veya yaptığı hataların başkalarının dikkatini gerçekte olduğundan daha fazla çektiğini düşünmesidir. Örneğin sunum sırasında bir kelimeyi yanlış telaffuz eden kişinin bütün dinleyicilerin bu hataya odaklandığını düşünmesi spot ışığı etkisine örnektir. Derya'nın heyecanının jüri üyeleri tarafından fark edildiğini düşünmesi bu etkiyle ilişkili görünse de soruda özellikle içsel duygu durumunun başkaları tarafından ne ölçüde anlaşılabildiğine ilişkin tahmini vurgulanmaktadır. Bu nedenle saydamlık yanılgısı daha uygun seçenektir.

**B)** **Temel yükleme hatası:** Temel yükleme hatası, başkalarının davranışlarını açıklarken durumsal etkenleri yeterince dikkate almadan kişisel özelliklere aşırı ağırlık verme eğilimidir. Örneğin bir öğrencinin sınavda başarısız olmasını sınav koşulları yerine doğrudan tembel olmasıyla açıklamak temel yükleme hatasına örnektir. Derya'nın durumunda ise başka bir kişinin davranışına ilişkin neden atfı yapılmamakta, kendi heyecanının başkaları tarafından fark edilme düzeyine ilişkin bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu nedenle seçenek uygun değildir.

**C)** **Yanlış uzlaşma etkisi:** Yanlış uzlaşma etkisi, bireyin kendi düşüncelerinin, tutumlarının ve davranışlarının başkaları tarafından da ne ölçüde paylaşıldığını olduğundan fazla tahmin etmesidir. Örneğin bir kişinin çoğu insanın kendisiyle aynı görüşü paylaştığını düşünmesi yanlış uzlaşma etkisine örnektir. Derya'nın yaşadığı durumda başkalarının kendi görüşlerini veya tutumlarını paylaştığına ilişkin bir tahmin bulunmadığından bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Saydamlık yanılgısı:** Saydamlık yanılgısı, bireyin kendi duygu, düşünce ve niyetlerinin başkaları tarafından ne ölçüde anlaşılabildiğini olduğundan fazla tahmin etmesidir. Örneğin topluluk önünde konuşurken yoğun kaygı yaşayan bir kişinin dinleyicilerin bu kaygıyı açıkça fark ettiğini düşünmesi, oysa dinleyicilerin kişinin kaygısını aynı ölçüde fark etmemesi saydamlık yanılgısına örnektir. Derya'nın kendi heyecanının jüri üyeleri tarafından fark edildiğini düşünmesi, içsel yaşantısının dışarıdan ne ölçüde anlaşılabildiğini abarttığını göstermektedir. Arkadaşının heyecanı açıkça fark etmediğini belirtmesi de bu durumu desteklemektedir. Dolayısıyla Derya'nın yaşadığı durum saydamlık yanılgısıyla en iyi açıklanabilir.

**E)** **Aktör-gözlemci yanlılığı:** Aktör-gözlemci yanlılığı, bireyin kendi davranışlarını açıklarken durumsal etkenlere, başkalarının davranışlarını açıklarken ise kişisel özelliklere daha fazla ağırlık verme eğilimidir. Örneğin bir öğrencinin kendi başarısızlığını sınavın zorluğuna, arkadaşının başarısızlığını ise yeterince çalışmamasına bağlaması aktör-gözlemci yanlılığına örnektir. Bu kavramda temel nokta, aktörün kendi davranışına ve gözlemcinin başkasının davranışına ilişkin neden açıklamalarının farklılaşmasıdır. Derya'nın durumunda ise kendi davranışının nedenini durumsal etkenlerle açıklaması ve başkasının davranışını kişisel özelliklerle değerlendirmesi söz konusu değildir. Derya, kendi içsel heyecanının jüri üyeleri tarafından fark edilme düzeyini olduğundan fazla tahmin etmektedir. Bu nedenle aktör-gözlemci yanlılığı değil, saydamlık yanılgısı söz konusudur.

**Cevap: D**

**4.** Soruda, beynin farklı bölgelerinin temel işlevleriyle ilgili ifadelerden hangisinin yanlış olduğu sorgulanmaktadır. Beyin bölgeleri, belirli işlevlerde uzmanlaşmış olmakla birlikte karmaşık bilişsel ve davranışsal süreçlerin yürütülmesinde çoğunlukla birlikte çalışır. **Frontal lob,** yürütücü işlevler, planlama, karar verme, dürtü kontrolü ve istemli hareketlerin düzenlenmesinde; **parietal lob,** somatik duyuların işlenmesi, duyusal bilgilerin bütünleştirilmesi ve uzamsal algıda; **temporal lob,** işitsel bilgilerin işlenmesi ve bellek süreçlerinde; oksipital lob ise görsel bilgilerin işlenmesinde önemli roller üstlenir. **Serebellum (beyincik)** hareketlerin koordinasyonu, denge ve motor öğrenme süreçlerine katkıda bulunur. **Buna karşılık işitsel bilgilerin işlenmesi ve konuşulan dilin anlamlandırılması, temel olarak parietal lobun değil, temporal lobdaki işitsel ve dil işleme ağlarının işlevleriyle ilişkili-**

**dir. Bu nedenle yanlış ifade B seçeneğidir.**

A) **Frontal lob, planlama, karar verme, dürtü kontrolü ve istemli hareketlerin düzenlenmesinde önemli rol oynar:** Frontal lob, özellikle prefrontal korteks aracılığıyla yürütücü işlevler, planlama, karar verme, çalışma belleği ve davranışsal inhibisyon gibi süreçlerde önemli rol oynar. Primer motor korteks ise frontal lobda yer alır ve istemli hareketlerin başlatılması ile kontrolüne katkıda bulunur. Bu nedenle ifade bilimsel açıdan doğrudur.

B) **Parietal lob, işitsel bilgilerin işlenmesinde ve konuşulan dilin anlamlandırılmasında temel rol oynar:** Parietal lob, başta dokunma, basınç ve propriosepsiyon olmak üzere somatik duyusal bilgilerin işlenmesi ve bütünleştirilmesinde önemli rol oynar. Ayrıca uzamsal dikkat, bedenin uzaydaki konumunun algılanması ve bazı dil işlevleriyle ilişkili süreçlere katkıda bulunabilir. Ancak işitsel bilgilerin temel kortikal işlenmesi temporal lobdaki işitsel kortekste gerçekleşir. Konuşulan dilin anlamlandırılmasında da temporal lobdaki dil ağları, özellikle baskın hemisferdeki posterior temporal bölgeler, önemli rol oynar. Dil işlevleri tek bir beyin bölgesine indirgenemese de seçenekte bu işlevlerin parietal lobun temel görevleri olarak sunulması yanlıştır.

C) **Temporal lob, işitsel bilgilerin işlenmesinde ve bellek süreçlerinde önemli işlevler üstlenir:** Temporal lob, işitsel bilgilerin işlenmesinde görev alan işitsel korteksi içerir. Ayrıca medial temporal lobdaki hipokampus ve ilişkili yapılar, yeni epizodik anıların oluşturulması ve uzun süreli belleğe aktarılması süreçlerinde önemli rol oynar. Temporal lobun bazı bölgeleri dilin anlaşılması ve nesnelerin tanınması gibi işlevlere de katkıda bulunur. Bu nedenle ifade doğrudur.

D) **Oksipital lob, görsel bilgilerin işlenmesinden büyük ölçüde sorumludur:** Oksipital lob, beynin temel görsel işleme bölgelerini içerir. Retinadan gelen görsel bilgiler, talamustaki lateral genikulat çekirdek üzerinden primer görsel kortekse iletilir ve burada ilk aşamadaki kortikal görsel işleme gerçekleşir. Görsel bilginin daha ayrıntılı değerlendirilmesi ise oksipital lobdan temporal ve parietal bölgelere uzanan görsel işleme ağlarının katkısıyla sürdürülür. Bu nedenle ifade doğrudur.

E) **Serebellum, hareketlerin koordinasyonu, denge ve motor öğrenme süreçlerinde önemli rol oynar:** Serebellum, hareketlerin zamanlamasının ve koordinasyonunun düzenlenmesine, postürün ve dengenin korunmasına katkıda bulunur. Ayrıca tekrarlanan hareketler sonucunda becerilerin kazanılması ve hareketlerin giderek daha uyumlu hâle gelmesiyle ilişkili motor öğrenme süreçlerinde önemli rol oynar. Güncel nörobilim araştırmaları, serebellumun bazı bilişsel ve duygusal süreçlere de katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu nedenle ifade doğrudur.

**Cevap: B**

**5.** Soruda, çalışanların iş yaşamındaki davranışları ve kişilik özellikleri Büyük Beşli Kişilik Modeli çerçevesinde değerlendirilmekte ve yanlış eşleştirme sorgulanmaktadır. **Büyük Beşli Kişilik Modeli, kişiliği beş temel boyutta ele alır: dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengesizlik (nevrotiklik) ve deneyime açıklık. Dışadönüklük; sosyal girişkenlik, konuşkanlık ve olumlu duygulanımla, uyumluluk; iş birliği, yardımseverlik ve uzlaşmacı tutumlarla, sorumluluk; düzenlilik, planlılık ve görev bilinciyle ilişkilidir.** Duygusal dengesizlik, kaygı, duygusal hassasiyet ve olumsuz duyguları yoğun yaşama eğilimini ifade ederken deneyime açıklık; merak, yaratıcılık, yeni fikirlere ilgi ve düşünsel esneklikle ilişkilidir. Bu çerçevede birinci çalışanın özellikleri dışadönüklük, ikinci çalışanın özellikleri uyumluluk, dördüncü çalışanın özellikleri duygusal dengesizlik ve beşinci çalışanın özellikleri deneyime açıklık boyutuyla örtüşmektedir. Ancak üçüncü çalışanın planlı, düzenli, sorumluluk sahibi ve denetlenmediğinde de görevlerini aksatmayan biri olması deneyime açıklıktan çok sorumluluk boyutunu yansıtmaktadır. **Bu nedenle yanlış eşleştirme B seçeneğidir.**

A) **Birinci çalışanın özellikleri dışadönüklük boyutuyla açıklanabilir:** Dışadönüklük, bireyin sosyal etkileşime yönelme, girişkenlik gösterme, kendini rahatça ifade etme ve sosyal ortamlarda etkin olma eğilimini kapsar. Birinci çalışanın toplantılarda düşüncelerini rahatlıkla dile getirmesi, yeni insanlarla tanışmaktan hoşlanması ve sosyal etkinliklerde etkin rol üstlenmesi, dışadönüklük boyutunun temel özellikleriyle örtüşmektedir. Bu nedenle eşleştirme doğrudur.

B) **Üçüncü çalışanın özellikleri deneyime açıklık boyutuyla açıklanabilir:** Deneyime açıklık, bireyin yeni fikirlere, farklı deneyimlere, entelektüel meraka ve yaratıcı düşünmeye yatkınlığını ifade eder. Üçüncü çalışanın görevlerini ayrıntılı biçimde planlaması, takvime bağlı kalması ve denetlenmediğinde de sorumluluklarını yerine getirmesi ise sorumluluk boyutunun temel göstergeleridir. Sorumluluk boyutu; düzenlilik, öz disiplin, görev bilinci ve güvenilirlikle ilişkilidir. Dolayısıyla çalışanın özellikleri deneyime açıklıkla değil, sorumluluk boyutuyla açıklanmalıdır. Bu nedenle eşleştirme yanlıştır.

C) **İkinci çalışanın özellikleri uyumluluk boyutuyla açıklanabilir:** Uyumluluk, bireyin başkalarına karşı anlayışlı, iş birliğine açık, yardımsever ve uzlaşmacı olma eğilimini ifade eder. İkinci çalışanın iş arkadaşlarının görüşlerine önem vermesi, anlaşmazlıklarda uzlaşma yolları araması ve güçlük yaşayan kişilere yardım etmeye istekli olması, uyumluluk boyutunun temel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle eşleştirme doğrudur.

D) **Dördüncü çalışanın özellikleri duygusal dengesizlik boyutuyla açıklanabilir:** Duygusal dengesizlik ya da nevrotiklik, bireyin kaygı, gerginlik, duygusal hassasiyet ve olumsuz duygulanım yaşama eğilimini ifade eder. Dördüncü çalışanın belirsizlik içeren durumlarda yoğun kaygı yaşaması, eleştirilere karşı hassas tepkiler vermesi ve olumsuz yaşantıların etkisinden uzun süre kurtulamaması, duygusal dengesizlik boyutuyla örtüşmektedir. Bu nedenle eşleştirme doğrudur.

E) **Beşinci çalışanın özellikleri deneyime açıklık boyutuyla açıklanabilir:** Deneyime açıklık, bireyin yeni düşüncelere ilgi duyması, farklı bakış açılarını değerlendirmesi, entelektüel merak göstermesi ve yaratıcı çözümler geliştirmeye yönelmesiyle ilişkilidir. Beşinci çalışanın alışılmış yöntemleri sorgulaması, farklı düşünce sistemlerini incelemekten hoşlanması ve sorunlara alışılmışın dışında çözümler geliştirmesi, deneyime açıklık boyutunun belirgin özellikleridir. Bu nedenle eşleştirme doğrudur.

**Cevap: B**

**6.** Soruda, Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı'nda yer alan özümseme kavramına örnek olan durum sorgulanmaktadır. Piaget'ye göre çocuklar çevreleriyle etkileşim kurarken yeni bilgileri mevcut bilişsel şemaları aracılığıyla anlamlandırırlar. **Özümseme (asimilasyon), bireyin karşılaştığı yeni bir nesneyi, olayı veya deneyimi mevcut şemalarını değiştirmeden bu şemalar aracılığıyla açıklamasıdır. Uyumsama (akomodasyon) ise yeni bilginin mevcut şemalarla açıklanamaması durumunda şemaların değiştirilmesini veya yeni şemalar oluşturulmasını ifade eder.** Örneğin daha önce at görmüş bir çocuğun ilk kez deve gördüğünde onu mevcut at şemasıyla açıklayarak "hörgüçlü at" olarak adlandırması özümsemedir. **Çocuk, deveyi mevcut şeması aracılığıyla anlamlandırmakta, henüz şemasını değiştirmemektedir. Bu nedenle özümseme kavramına uygun örnek C seçeneğidir.**

A) **Daha önce yalnızca beyaz kuğular gören Eylül, gölde karşılaştığı siyah kuğunun da kuğu olduğunu fark ederek kuğulara ilişkin düşüncesini yeniden düzenlemiştir:** Bu örnekte Eylül, yeni bir deneyim sonucunda kuğulara ilişkin mevcut düşüncesini yeniden düzenlemektedir. Mevcut şemanın yeni bilgi doğrultusunda değiştirilmesi uyumsama kavramıyla ilişkilidir. Özümsemede ise yeni bilgi, mevcut şema değiştirilmeden açıklanır. Bu nedenle seçenek özümsemeye değil, uyumsamaya örnek oluşturmaktadır.

B) **Daha önce dört ayaklı hayvanları köpek olarak adlandıran Kerem, annesinin açıklamasından sonra kedilerin köpeklerden farklı bir hayvan olduğunu öğrenmiştir:** Kerem, daha önce bütün dört ayaklı hayvanları köpek şeması altında sınıflandırırken yeni bilgi sonucunda kedi ve köpekleri birbirinden ayırmayı öğrenmektedir. Bu durum, mevcut bilişsel şemanın değiştirilmesini ve kategorilerin yeniden düzenlenmesini gerektirdiğinden uyumsama kavramıyla açıklanır. Dolayısıyla bu seçenek özümsemeye örnek değildir.

C) **Hayvanat bahçesinde ilk kez deve gören İdil, deveyi daha önce gördüğü atlara benzetmiş ve ona "hörgüçlü at" demiştir:** Özümseme, yeni bir deneyimin mevcut bilişsel şemalar aracılığıyla yorumlanmasıdır. İdil, daha önce edindiği at şemasını kullanarak deveyi tanımlamakta ve yeni hayvanı mevcut bilgileriyle anlamlandırmaktadır. Mevcut şemanın değiştirilmemesi, bu örneğin temel özelliğidir. İdil'in daha sonra devenin attan farklı bir hayvan olduğunu öğrenerek şemasını değiştirmesi ise uyumsama olur. Bu nedenle örnek özümseme kavramıyla örtüşmektedir.

D) **Daha önce uçan bütün canlıları kuş olarak adlandıran Barış, yarasanın bir kuş değil, memeli olduğunu öğrenince canlılara ilişkin sınıflandırmasını değiştirmiştir:** Barış, yarasayla ilgili yeni bilgiyi mevcut kuş şemasıyla açıklayamadığı için sınıflandırmasını değiştirmektedir. Mevcut şemanın değiştirilmesi, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramında uyumsamanın temel özelliğidir. Bu nedenle seçenek özümsemeyi değil, uyumsamayı örneklemektedir.

E) **Daha önce yalnızca dört tekerlekli araçları araba olarak tanıyan Selin, üç tekerlekli bir aracı gördüğünde araba şemasını değiştirerek yeni bir araç kategorisi oluşturmuştur:** Selin, karşılaştığı yeni nesneyi mevcut şemasıyla açıklamak yerine şemasını değiştirmekte ve yeni bir kategori oluşturmaktadır. Bu durum uyumsama kavramına örnektir. Özümsemede ise yeni nesne, mevcut şema değiştirilmeden yorumlanır. Dolayısıyla bu seçenek de özümsemeyi açıklamamaktadır.

**Cevap: C**

**7.** Murat Bey'in yaşadığı güçlük, daha önce öğrenilmiş becerilerin bellekte tutulması ve gerektiğinde uygulanmasıyla ilgili olduğundan işlemsel bellek ile açıklanır. İşlemsel bellek, bireyin nasıl yapılacağını öğrendiği becerilere ilişkin bilgileri içerir. Bu bellek türündeki bilgiler, çoğunlukla bilinçli bir hatırlama çabası gerektirmeden davranışa dönüştürülür. Bisiklet sürmek, klavyede yazı yazmak ve bir müzik aletini çalmak işlemsel belleğe örnektir. **Bu nedenle Murat Bey'in daha önce öğrendiği bir müzik aletini çalma becerisini hatırlamakta güçlük yaşaması beklenir.**

A) **Daha önce öğrendiği bir müzik aletini çalma becerisini: İşlemsel bellek** ile ilgilidir. Bireyin öğrenilmiş becerilerin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin bilgilerini kapsar.

B) **Çocukluğunda katıldığı bir doğum günü kutlamasında yaşadıklarını: Epizodik bellek** ile ilgilidir. Bireyin geçmişte yaşadığı kişisel olayları ve bu olayların zaman ve yer bağlamını hatırlamasını sağlar.

C) **Türkiye'nin başkentinin Ankara olduğu bilgisini: Anlamsal bellek** ile ilgilidir. Bireyin genel bilgiler, kavramlar ve olgulara ilişkin bilgilerini içerir.

D) **Geçen yaz yaptığı tatilde ziyaret ettiği yerleri: Epizodik bellek** ile ilgilidir. Bireyin kendi yaşamında gerçekleşen belirli olaylara ve yaşantılara ilişkin anılarını kapsar.

E) **Bir haftanın yedi günden oluştuğu bilgisini: Anlamsal bellek** ile ilgilidir. Kişisel yaşantılardan bağımsız genel bilgilerin depolanmasını ve hatırlanmasını sağlar.

**Cevap: A**

8. **Ulaş'ın notaları başlangıçtan bitişe doğru rahatlıkla sıralayabilirken aynı notaları sondan başa doğru sıralamakta zorlanması, Thorndike'ın Bağlaşımcılık Kuramı'ndaki "çağrışımsal zıtlık" kavramına örnektir.** Çağrışımsal zıtlık, bireyin belirli bir yönde öğrendiği çağrışım dizisini ters yönde gerçekleştirmekte güçlük yaşamasını ifade eder. Öğrenme sürecinde uyarıcılar ve tepkiler arasında belirli bir sıra içinde bağlantılar kurulur. Bu bağlantıların öğrenildikleri sıranın tersine kullanılması, aynı ölçüde kolay olmayabilir. Örneğin bir öğrenci, haftanın günlerini pazartesiden pazara doğru kolayca sıralarken pazardan pazartesiye doğru sıralamakta zorlanabilir. Ulaş'ın notaları ileri yönde sıralayabilmesi, ancak ters yönde zorlanması da bu durumla ilişkilidir.

   A) **Çağrışımsal zıtlık:** Öğrenilmiş bir çağrışım dizisinin ters yönde kullanılmasında güçlük yaşanmasıdır. Ulaş, notalar arasında ileri yönde bağlantılar kurmuş ve bu sıralamayı öğrenmiştir. Ancak notaları ters sırayla söylemesi istendiğinde, öğrendiği sıralamanın tersine gitmesi gerektiğinden zorlanmaktadır.

   B) **Çağrışımsal geçiş:** Bir tepkinin, uyarıcıların aşamalı olarak değiştirilmesi yoluyla bir uyarıcıdan başka bir uyarıcıya aktarılmasıdır. Örneğin bir hayvan, başlangıçta yiyecekle birlikte sunulan bir işarete tepki vermeye başlayabilir; yiyecek aşamalı olarak kaldırıldığında tepki yalnızca işarete yönelir. Burada önemli olan, tepkinin yeni bir uyarıcıyla ilişkilendirilmesidir.

   C) **Tepki analojisi:** Bireyin daha önce öğrendiği bir tepkiyi, benzer özellikler taşıyan yeni bir durumda kullanmasıdır. Örneğin bir öğrenci, bir problem türünde öğrendiği çözüm yolunu benzer yapıda başka bir probleme uygulayabilir. Bu kavramda belirleyici olan, önceki öğrenmenin benzer bir duruma aktarılmasıdır.

   D) **Ait olma:** Öğrenilecek öğeler arasında anlamlı ve işlevsel bir ilişki bulunmasının öğrenmeyi kolaylaştırmasıdır. Birbiriyle ilişkili bilgi ve olaylar, aralarında anlamlı bir bağlantı bulunmayan öğelere göre daha kolay öğrenilebilir. Bu kavram, Ulaş'ın öğrendiği sıralamayı ters yönde yaparken yaşadığı güçlüğü açıklamaz.

   E) **Etkinin yayılması:** Bir davranışın ardından ortaya çıkan ödüllendirici etkinin, yakınındaki başka davranışlara veya bağlantılara da yayılmasını ifade eder. Thorndike'a göre bir tepkinin ödüllendirilmesinin etkisi, yalnızca o tepkiyle sınırlı kalmayabilir. Bu kavramda temel nokta, ödüllendirici etkinin başka bağlantılara yayılmasıdır.

**Cevap: A**

9. Levent Bey'in rüyalarında tekrarlayan sembollerin ve imgelerin, yalnızca kendi kişisel yaşantılarıyla değil, insanlığın ortak psişik mirasıyla da ilişkili olabileceği düşüncesi, **Jung'un analitik psikolojisindeki kolektif bilinçdışı ve arketipler kavramlarına işaret etmektedir.** Jung'a göre kolektif bilinçdışı, bireyin kişisel yaşantıları sonucunda oluşmayan, insanlığın ortak ve kalıtımsal psişik mirasını temsil eden bilinçdışı katmandır. Arketipler ise bu ortak mirasın temel örüntüleridir; anne, kahraman, gölge ve bilge yaşlı gibi imgelerle rüyalarda, mitlerde ve anlatılarda kendilerini gösterebilirler. **Levent Bey'in rüyalarında tekrarlayan sembollerin bu çerçevede anlamlandırılmaya çalışılması, psikolojik danışmanın özellikle kolektif bilinçdışı ve arketipler üzerinde durduğunu göstermektedir.**

   A) **Bireyin bilinçdışına bastırdığı dürtülerin ve çatışmaların çözümlenmesi:** Bu yaklaşım öncelikle Freud'un Psikanalitik Kuramı'yla ilişkilidir. Freud, davranışların ve psikolojik güçlüklerin açıklanmasında bilinçdışı dürtülere, bastırılmış isteklere ve içsel çatışmalara önem verir. Jung da bilinçdışını önemser; ancak bilinçdışını yalnızca bastırılmış dürtü ve çatışmalarla sınırlandırmaz, kişisel bilinçdışının yanında kolektif bilinçdışını da ele alır.

   B) **Bireyin yaşam biçiminin ve üstünlük çabasının toplumsal bağlamda değerlendirilmesi:** Bu seçenek, Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımını yansıtır. Adler'e göre bireyin davranışları, çocukluk döneminde geliştirdiği yaşam biçimi, aşağılık duygularıyla baş etme yolları ve üstünlük çabasıyla ilişkilidir. Ayrıca toplumsal ilgi, bireyin ruhsal gelişimini ve uyumunu değerlendirmede önemli bir ölçüttür.

   C) **Bireyin ortak insanlık deneyimlerinden kaynaklanan arketiplerin ve kolektif bilinçdışının incelenmesi:** Jung'un analitik psikolojisinin temel kavramlarını içerir. Kolektif bilinçdışı, insanlığın ortak psişik mirasını; arketipler ise bu mirasın evrensel ve temel örüntülerini ifade eder. Rüyalarda ortaya çıkan sembollerin ve tekrarlayan imgelerin bu kavramlar çerçevesinde yorumlanması, Jung'un yaklaşımıyla doğrudan örtüşür.

D) **Bireyin işlevsiz düşüncelerinin belirlenerek daha işlevsel düşüncelerle değiştirilmesi:** Bu yaklaşım, bilişsel davranışçı terapiyle ilişkilidir. Bilişsel davranışçı yaklaşım, bireyin duygu ve davranışlarını etkileyen işlevsiz düşünce ve inançlarını belirlemeyi, bunları kanıtlar doğrultusunda değerlendirmeyi ve daha işlevsel düşünce biçimleri geliştirmeyi amaçlar.

E) **Bireyin geçmişte tamamlanmamış yaşantılarının şimdiki zaman içinde fark edilmesi:** Bu seçenek, gestalt yaklaşımındaki tamamlanmamış işler kavramıyla ilişkilidir. Geçmişte çözümlenmemiş duygu, ihtiyaç veya yaşantıların bireyin şimdiki yaşamını etkileyebileceği kabul edilir. Gestalt yaklaşımı, bireyin bu yaşantılarla ilgili farkındalık kazanmasına ve mevcut deneyimini bütüncül biçimde ele almasına önem verir.

**Cevap: C**

**10.** Rogers'ın danışan merkezli yaklaşımında psikolojik danışmanın temel amacı, danışana ne yapması gerektiğini söylemek veya onun yaşantılarını kendi yorumlarıyla açıklamak değil, danışanın kendi duygu ve yaşantılarını daha derinlemesine anlamasına ve kendini keşfetmesine yardımcı olmaktır. Öncülde danışan, geçmişte yaşadığı olaylardan söz ederken rahatsızlık duymakta ve konuyu değiştirmeye çalışmaktadır. Psikolojik danışman ise danışanı yargılamadan dinlemekte, dikkatini anlattıkları sırasında ortaya çıkan duygu ve düşüncelerine yöneltmekte ve bunları daha ayrıntılı incelemesine yardımcı olmaktadır. **Bu tutum, Rogers'ın yaklaşımındaki kendini keşfetme, yaşantıların farkına varma ve benlik farkındalığını geliştirme anlayışıyla örtüşür. Danışanın koşulsuz kabul, empati ve içtenlik temelinde kurulan bir ilişki içinde kendi yaşantılarını anlamlandırması, kendini gerçekleştirme yönünde gelişimini destekler.**

A) **Danışanın bilinçdışındaki çatışmalarını ortaya çıkarmak:** Bu amaç, öncelikle Freud'un Psikanalitik Yaklaşımı'yla ilişkilidir. Psikanalitik yaklaşımda bastırılmış dürtülerin, bilinçdışı çatışmaların ve savunma mekanizmalarının anlaşılması önem taşır. Rogers ise danışanın yaşantılarını dışarıdan yorumlayarak gizli çatışmaları ortaya çıkarmaktan çok, danışanın kendi deneyimlerini anlamasına ve kabul etmesine yardımcı olur.

B) **Danışanın işlevsiz düşüncelerini daha gerçekçi düşüncelerle değiştirmek:** Bu amaç, bilişsel davranışçı yaklaşımın temel özelliklerinden biridir. Bu yaklaşımda bireyin duygu ve davranışlarını etkileyen işlevsiz düşünceler belirlenir, bu düşünceler kanıtlar doğrultusunda değerlendirilir ve daha gerçekçi, işlevsel düşünceler geliştirilir. Rogers'ın yaklaşımında ise temel vurgu, düşünceleri belirli bir doğrultuda değiştirmekten ziyade danışanın yaşantılarını anlaması ve kendini kabul etmesidir.

C) **Danışanın davranışlarını ödül ve ceza yoluyla değiştirmek:** Bu seçenek, davranışçı yaklaşımın ilkeleriyle ilişkilidir. Davranışçı yaklaşımda davranışların sıklığını ve ortaya çıkma olasılığını değiştirmek amacıyla pekiştirme, ceza ve sönme gibi öğrenme ilkelerinden yararlanılabilir. Rogers'ın danışan merkezli yaklaşımı ise danışanın davranışlarını dışsal ödül ve cezalarla biçimlendirmeyi temel almaz.

D) **Danışanın yaşam biçimini ve üstünlük çabasını yeniden yapılandırmak:** Bu amaç, Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımını çağrıştırır. Adler, bireyin yaşam biçimine, aşağılık duygularıyla baş etme yollarına, üstünlük çabasına ve toplumsal ilgisine önem verir. Rogers ise danışanın yaşam biçimini kendi kuramsal çerçevesine göre yeniden yapılandırmayı değil, onun kendi yaşantılarını anlamlandırarak gelişmesini desteklemeyi amaçlar.

E) **Danışanın kendi yaşantılarını ve duygularını daha iyi anlamasını sağlamak:** Rogers'ın danışan merkezli yaklaşımının temel amacı budur. Psikolojik danışman; empati, koşulsuz olumlu kabul ve içtenlik temelinde güvenli bir ilişki kurarak danışanın duygularını, düşüncelerini ve yaşantılarını daha açık biçimde fark etmesini destekler. Danışan, bu ilişki içinde kendisini savunmaya daha az ihtiyaç duyar ve daha önce kaçındığı yaşantılarını inceleyebilir. Böylece kendi deneyimlerini daha iyi anlaması, kendini kabul etmesi ve kendini gerçekleştirme yönünde gelişmesi kolaylaşır.

**Cevap: E**

**11.** Burak'ın çocukluk döneminde annesiyle yaşadığı ayrılık deneyimleri ile günümüzdeki yakın ilişkilerinde ortaya çıkan terk edilme kaygısı arasında bağlantı kurulması, geçmiş yaşantıların güncel duygu ve ilişki örüntüleri üzerindeki etkisinin açıklanmasına dayanmaktadır. Psikanalitik kurama göre erken çocukluk yaşantıları, bireyin sonraki ilişkilerini ve duygusal tepkilerini etkileyebilir. Psikolojik danışmanın, Burak'ın geçmişte annesiyle yaşadığı ayrılık deneyimleri ile bugünkü ilişkilerindeki kaygısı arasındaki bağlantıyı açıklayarak danışanın bu ilişkiyi fark etmesine yardımcı olması, yorumlama tekniğine örnektir. **Yorumlama, danışanın doğrudan farkında olmadığı ya da farklı yaşantılar arasında bağlantı kuramadığı duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin anlamlandırılmasına yardımcı olan bir tekniktir.**

**A)** **Bireysel psikoloji – Yüzleştirme:** Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımı, bireyin yaşam biçimini, aşağılık duygularını, üstünlük çabasını ve toplumsal ilgisini anlamaya odaklanır. Yüzleştirme ise danışanın sözleri, duyguları veya davranışları arasındaki tutarsızlıkların dikkatine sunulmasıdır. Öncülde temel amaç bir tutarsızlığı göstermek değil, geçmiş yaşantılar ile güncel kaygı arasındaki bağlantıyı açıklamaktır.

**B)** **Gestalt terapisi – Boş sandalye:** Gestalt terapisinde boş sandalye tekniği, danışanın karşısında hayalî bir kişi varmış gibi konuşmasına veya kendi benliğinin farklı yönleri arasında diyalog kurmasına olanak tanır. Amaç, şimdiki anda farkındalığı artırmak ve tamamlanmamış yaşantılarla ilişkili duygu ve ihtiyaçları deneyimlemektir. Öncülde böyle bir canlandırma ya da diyalog bulunmamaktadır.

**C)** **Bilişsel davranışçı terapi – Yeniden yapılandırma:** Bilişsel davranışçı terapide bilişsel yeniden yapılandırma, bireyin duygu ve davranışlarını etkileyen işlevsiz düşünce ve inançlarını belirleyip kanıtlar doğrultusunda değerlendirmesini ve daha işlevsel düşünceler geliştirmesini amaçlar. Öncülde Burak'ın düşüncelerinin kanıtlar üzerinden incelenmesi veya alternatif düşünceler oluşturulması değil, geçmiş yaşantılarıyla güncel kaygısı arasında bağlantı kurulması söz konusudur.

**D)** **Varoluşçu terapi – Anlam arayışını kolaylaştırma:** Varoluşçu terapi, bireyin özgürlük, sorumluluk, yalnızlık, ölüm ve yaşamın anlamı gibi temel varoluşsal konularla yüzleşmesine odaklanır. Psikolojik danışman, danışanın kendi yaşamına anlam vermesini ve seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmesini destekler. Öncülde ise temel vurgu varoluşsal sorunlar değil, geçmiş yaşantılar ile güncel ilişkisel kaygı arasındaki bağlantıdır.

**E)** **Psikanalitik kuram – Yorumlama:** Psikanalitik kuram, bireyin güncel duygu ve davranışlarının bilinçdışı süreçler, erken çocukluk yaşantıları ve geçmiş ilişkiler ile bağlantılı olabileceğini kabul eder. Yorumlama tekniğiyle psikolojik danışman, danışanın yaşantıları arasında henüz fark etmediği bağlantıları anlamlandırmasına yardımcı olur. Burak'ın annesiyle yaşadığı erken ayrılık deneyimleri ile günümüzdeki terk edilme kaygısı arasındaki ilişkinin açıklanması, bu teknikle örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**12.** Varoluşçu psikolojik danışma yaklaşımı, insanı özgür seçimler yapabilen, seçimlerinin sorumluluğunu üstlenen, kendisini ve yaşamını anlamlandırmaya çalışan bir varlık olarak ele alır. Bu yaklaşımda insan, yalnızca çevresel koşulların veya geçmiş yaşantıların belirlediği edilgen bir varlık değildir. Kendi varoluşunu seçimleriyle şekillendirebilir ve yaşamının anlamını oluşturabilir. İnsan, içinde bulunduğu dünyadan bağımsız düşünülemez; kendisiyle, diğer insanlarla ve dünyayla sürekli ilişki içindedir. D seçeneğinde ise davranışların büyük ölçüde çevresel uyarıcılar ve pekiştirme süreçleri tarafından belirlendiği savunulmaktadır. Bu görüş, insan davranışlarını öğrenme ilkeleri ve çevresel koşullar üzerinden açıklayan davranışçı yaklaşımın temel özelliklerindendir. **Dolayısıyla D seçeneği, varoluşçu yaklaşımın insan doğasına ilişkin görüşleri arasında yer almaz.**

**A)** **İnsan biricik ve özgün bir varlıktır; kendisini içinde bulunduğu zaman ve koşullar içerisinde yeniden biçimlendirebilir.** Varoluşçu yaklaşıma uygundur. İnsan biricikliği ve özgünlüğü ile ele alınır; önceden belirlenmiş değişmez bir öz tarafından bütünüyle sınırlandırılmadığı, seçimleri ve eylemleri aracılığıyla kendisini biçimlendirebildiği kabul edilir.

**B)** **İnsan, içinde bulunduğu dünyadan ayrı düşünülemez; dünyayla sürekli etkileşim hâlindedir.** Varoluşçu yaklaşımın dünyada olma anlayışıyla ilişkilidir. İnsan yalnızca biyolojik ya da psikolojik özelliklerinden ibaret değildir; diğer insanlarla, çevresiyle ve yaşam koşullarıyla kurduğu ilişkiler içinde anlaşılmalıdır.

**C)** **İnsan, davranışlarından sorumludur ve yaşamına ilişkin seçimler yapabilir.** Varoluşçu yaklaşımın temel kavramlarından özgürlük ve sorumluluk ile örtüşür. İnsan, koşullardan bütünüyle bağımsız olmasa da seçim yapabilen bir varlık olarak kabul edilir. Seçim yapmak aynı zamanda bu seçimlerin sonuçlarına ilişkin sorumluluğu üstlenmeyi gerektirir.

**D)** **İnsan davranışları, büyük ölçüde çevresel uyarıcılar ve pekiştirme süreçleri tarafından belirlenir.** Bu görüş, davranışçı yaklaşımın temel varsayımlarını yansıtır. Davranışçı yaklaşım, gözlenebilir davranışların öğrenme yaşantıları, çevresel uyarıcılar ve pekiştirme gibi süreçlerle nasıl kazanıldığını ve sürdürüldüğünü açıklar. Varoluşçu yaklaşım ise insanın özgürlüğüne, seçimlerine, sorumluluğuna ve anlam arayışına vurgu yapar.

**E)** **İnsan, kendisini, diğerlerini ve dünyayı sürekli sorgulayan; yaşamına anlam verme çabası içinde olan bir varlıktır.** Varoluşçu yaklaşımın anlam arayışı ve öz farkındalık anlayışıyla uyumludur. İnsan, yaşamının anlamı, kendi varoluşu, diğer insanlarla ilişkileri ve yaptığı seçimler üzerine düşünebilir. Bu sorgulama, bireyin kendi yaşamını anlamlandırmasının önemli bir parçasıdır.

**Cevap: D**

**13.** Hakan'ın öfkesini kişiliğinin değişmez bir özelliği olarak görmesi, yaşadığı sorunla kendisini özdeşleştirdiğini göstermektedir. Psikolojik danışmanın öfkeyi Hakan'ın kişiliğinden ayrı bir sorun olarak ele alması ve bu sorunun hangi koşullarda ortaya çıktığını, kararlarını nasıl etkilediğini ve ilişkilerinde ne gibi sonuçlara yol açtığını araştırması, öyküsel terapideki problemin dışsallaştırılması tekniğine örnektir. Öyküsel terapiye göre birey, yaşadığı sorunla özdeşleştirilmemeli; sorun, kişinin kimliğinden ayrı ele alınmalıdır. Bu anlayış, "kişi sorun değildir; sorun sorundur" ilkesiyle ifade edilir. Böylece Hakan'ın "Ben öfkeli ve uyumsuz biriyim." biçimindeki değişmez benlik tanımının yerine, "Öfke benim yaşamımı ve ilişkilerimi nasıl etkiliyor?" biçiminde farklı bir bakış açısı geliştirmesi amaçlanır. **Dışsallaştırma, sorunu inkâr etmek ya da sorumluluğu ortadan kaldırmak değil, bireyin sorunla arasındaki ilişkiyi yeniden değerlendirmesine ve sorun karşısında alternatif tutumlar geliştirmesine yardımcı olmaktır.**

**A)** **Bilişsel davranışçı terapi – Bilişsel yeniden yapılandırma:** Bilişsel davranışçı terapide bilişsel yeniden yapılandırma, bireyin duygu ve davranışlarını etkileyen işlevsiz düşünce ve inançlarını belirlemesini, bunları kanıtlar doğrultusunda değerlendirmesini ve daha işlevsel düşünceler geliştirmesini amaçlar. Hakan'ın "Kişiliğim değişmez, öfkemi değiştiremem." biçimindeki inancı bilişsel açıdan ele alınabilir. Ancak öncülde psikolojik danışmanın temel müdahalesi, bu inancı kanıtlarla sorgulamak veya alternatif bir düşünce oluşturmak değil, öfkeyi Hakan'ın kişiliğinden ayrı bir sorun olarak ele almaktır. Bu nedenle bilişsel yeniden yapılandırma doğru seçenek değildir.

**B)** **Öyküsel terapi – Problemin dışsallaştırılması:** Öyküsel terapide dışsallaştırma, bireyin kendisini sorunla tanımlamasının önüne geçerek sorun ile kişinin kimliği arasında ayrım yapılmasını sağlayan bir tekniktir. Hakan kendisini öfkeli ve uyumsuz biri olarak tanımlarken psikolojik danışman, öfkeyi Hakan'ın kişiliğinin değişmez bir parçası olarak değil, yaşamını ve ilişkilerini etkileyen ayrı bir sorun olarak ele almaktadır. Öfkenin hangi durumlarda ortaya çıktığının ve hangi sonuçlara yol açtığının araştırılması, Hakan'ın sorunla ilişkisini farklı bir biçimde değerlendirmesine yardımcı olur. Bu nedenle yaklaşım ve teknik birlikte doğru verilmiştir.

C) **Gestalt terapisi – Yüzleştirme:** Gestalt terapisinde yüzleştirme, danışanın söyledikleri, duyguları, beden dili ve davranışları arasındaki tutarsızlıkların farkına varmasına yardımcı olmayı içerir. Örneğin Hakan'ın öfkelenmek istemediğini söylemesine karşın tartışmalarda öfkeli davranması arasındaki çelişki üzerinde durulabilir. Ancak öncülde temel amaç bir tutarsızlığı görünür kılmak değil, öfkeyi kişinin kimliğinden ayırarak ele almaktır.

D) **Çözüm odaklı kısa süreli terapi – İstisnai durumları belirleme:** Çözüm odaklı kısa süreli terapide istisnaları belirleme, sorunun ortaya çıkmadığı veya daha az etkili olduğu durumları araştırmayı içerir. Örneğin Hakan'ın öfkesini kontrol edebildiği, tartışmaya girmediği ya da daha sakin tepki verdiği zamanların incelenmesi bu tekniğe örnektir. Böylece işe yarayan davranışların ve koşulların belirlenmesi amaçlanır. Öncülde ise sorunun yaşanmadığı istisnai durumlar değil, öfkenin Hakan'ın kişiliğinden ayrı bir sorun olarak ele alınması vurgulanmaktadır.

E) **Bireysel psikoloji – Erken anıların incelenmesi:** Adler'in bireysel psikoloji yaklaşımında erken anılar, bireyin yaşam biçimini, kendisine ve dünyaya ilişkin algılarını ve yaşamına yüklediği anlamı değerlendirmede kullanılabilir. Psikolojik danışman, Hakan'ın çocukluk anılarından hareketle günümüzdeki tutumlarının ve yaşam biçiminin nasıl şekillendiğini anlamaya çalışabilir. Ancak öncülde çocukluk anıları incelenmemekte; öfke, Hakan'ın kişiliğinden ayrı bir sorun olarak ele alınmaktadır.

**Cevap: B**

**14.** Danışan, sunum sırasında heyecanlanacağını, hata yapacağını ve bu nedenle arkadaşlarının gözünde küçük düşeceğini düşünmektedir. Psikolojik danışman, danışanın bu düşüncesini doğrudan doğru kabul etmek ya da yalnızca olumlu düşünmesini istemek yerine, düşüncenin dayandığı varsayımları sorgulamasını sağlamaktadır. Özellikle danışana, hata yapan bir arkadaşını yetersiz olarak değerlendirip değerlendirmeyeceğini sorarak kendi düşüncesindeki tutarsızlığı fark ettirmekte, ardından düşüncesini destekleyen ve desteklemeyen kanıtları değerlendirmesini istemektedir. Danışanın, heyecanlanmayı başarısızlıkla eş tuttuğunu fark etmesi, bilişsel terapide kullanılan Sokratik sorgulama tekniğinin amacına uygundur. **Sokratik sorgulama; danışanın otomatik düşüncelerini, varsayımlarını ve inançlarını yapılandırılmış sorular aracılığıyla incelemesini, bunların kanıtlarını değerlendirmesini ve daha dengeli sonuçlara ulaşmasını destekler.**

A) **Gestalt terapisi – Yüzleştirme:** Gestalt terapisinde yüzleştirme, danışanın sözleri, duyguları ve davranışları arasındaki tutarsızlıkları fark etmesine yardımcı olmayı içerir. Örneğin danışanın kendisini rahat hissettiğini söylemesine karşın beden dilinin yoğun gerginlik göstermesi üzerinde durulabilir. Öncülde danışanın düşüncesindeki çelişki görünür hâle getirilse de psikolojik danışmanın temel müdahalesi, kanıtları sorgulatan ve düşünceleri değerlendirmeye yönelten bilişsel bir tekniktir.

B) **Öyküsel terapi – Dışsallaştırma:** Öyküsel terapide dışsallaştırma, sorun ile bireyin kimliği arasında ayrım yapılmasını sağlar. Örneğin danışanın "Ben kaygılı biriyim." ifadesi yerine "Kaygı sunumlarımı nasıl etkiliyor?" sorusu üzerinde durulabilir. Böylece sorun, kişinin değişmez bir özelliği olarak görülmekten çıkarılır. Diyalogda ise kaygının kişilikten ayrılması değil, danışanın düşüncelerinin kanıtlar açısından değerlendirilmesi söz konusudur.

C) **Bilişsel terapi – Sokratik sorgulama:** Bilişsel terapide Sokratik sorgulama, danışanın otomatik düşüncelerini ve temel varsayımlarını sorular aracılığıyla incelemesini sağlayan bir tekniktir. Psikolojik danışman, danışanın hata yapmanın mutlaka küçük düşmek anlamına geldiği varsayımını sorgulamasına yardımcı olur. Başkalarının hata yaptığında onlar hakkında aynı yargıya varıp varmayacağını sorması, danışanın kendisine ve başkalarına yönelik

değerlendirmeleri arasındaki tutarsızlığı fark etmesini sağlar. Ardından düşünceyi destekleyen ve desteklemeyen kanıtların araştırılması, danışanın heyecanlanmayı başarısızlıkla eşitleyen inancını yeniden değerlendirmesine olanak tanır. Bu nedenle doğru eşleştirme bilişsel terapi ve Sokratik sorgulamadır.

**D)** **Çözüm odaklı kısa süreli terapi – Mucize soru:** Mucize soru, danışanın sorunlarının bir mucize sonucunda ortadan kalktığını varsayarak yaşamında nelerin farklı olacağını ayrıntılı biçimde betimlemesini amaçlar. Örneğin danışana, bir gece uyurken sunum kaygısının ortadan kalktığını sabah uyandığında hangi belirtilerden anlayacağı sorulabilir. Bu teknik, diyalogdaki gibi düşüncelerin kanıtlarını sistematik biçimde incelemeye yönelik değildir.

**E)** **Psikanalitik terapi – Serbest çağrışım:** Psikanalitik terapide serbest çağrışım, danışanın aklına gelen düşünceleri, anıları ve imgeleri mümkün olduğunca sansürlemeden ifade etmesini içerir. Amaç, bilinçdışı süreçlerin ve çatışmaların anlaşılmasına katkıda bulunmaktır. Öncülde ise danışanın düşünceleri serbestçe çağrışım yapması yoluyla değil, yapılandırılmış sorularla bilişsel açıdan incelenmektedir.

**Cevap: C**

**15.** Carkhuff'un yardım etme modelinde psikolojik danışmanın danışana verdiği tepki, kişiselleştirme becerisiyle ilişkilidir. Kişiselleştirme, danışanın yaşadığı güçlük ile duygusu, sorunu veya amacı arasındaki bağlantının ortaya konulmasına ve danışanın yaşantısını kendisi açısından anlamlandırmasına yardımcı olmayı ifade eder. Danışan, iş başvurusundan olumsuz yanıt almasının kendisinde hayal kırıklığı yarattığını ve bir an önce işe girerek kendi ayakları üzerinde durmak istediğini belirtmektedir. **Psikolojik danışman, danışanın hayal kırıklığını iş başvurusundaki başarısızlıkla, bağımsız olma isteğini ise ulaşmak istediği amaçla ilişkilendirmektedir.** Böylece danışanın duygusu, yaşadığı güçlük ve hedefi aynı tepki içinde bir araya getirilmektedir.

**A)** **İçerik yansıtma:** Danışanın anlattığı olayların ve düşüncelerin temel anlamını koruyarak yeniden ifade edilmesidir. Psikolojik danışmanın, danışanın iş başvurusundan olumsuz yanıt aldığını ve işe girerek bağımsız olmak istediğini yeniden dile getirmesi, içerik yansıtma becerisine örnektir. Bu becerinin temel işlevi, danışanın anlattıklarının anlaşıldığını göstermektir.

**B)** **Kişiselleştirme:** Danışanın yaşadığı güçlüğü, duyguyu veya amacı kendi yaşantısıyla ilişkilendirerek anlamlandırmasına yardımcı olmaktır. Psikolojik danışman, danışanın hayal kırıklığını başarısızlık yaşantısıyla, bağımsızlık isteğini ise ulaşmak istediği hedefle ilişkilendirmektedir. Kişiselleştirmede amaç, danışanın yaşantısının kendisi açısından anlamını ve sorunuyla hedefi arasındaki bağlantıyı fark etmesine yardımcı olmaktır.

**C)** **Yüzleştirme:** Danışanın düşünceleri, duyguları veya davranışları arasındaki tutarsızlıkların ya da çelişkilerin ortaya konulmasıdır. Örneğin, işe girmek istediğini söyleyen ancak iş başvurusu yapmaktan sürekli kaçınan bir danışanın bu tutarsızlığının ele alınması yüzleştirme becerisine örnektir. Verilen diyalogda böyle bir tutarsızlık gündeme getirilmemektedir.

**D)** **Cesaretlendirme:** Danışanın konuşmayı sürdürmesini, yaşantılarını ayrıntılandırmasını veya belirli bir konu üzerinde durmasını destekleyen tepkilerdir. "Bu konuda biraz daha anlatmak ister misin?" ifadesi, danışanın kendisini ifade etmesini kolaylaştıran bir cesaretlendirme örneğidir. Psikolojik danışmanın mevcut tepkisi konuşmayı sürdürmeye teşvik etme amacı taşımamaktadır.

**E)** **Kendini açma:** Psikolojik danışmanın, danışanın gereksinimlerini ve danışma sürecinin amaçlarını gözeterek kendi yaşantı, düşünce veya duygularından uygun bir paylaşımda bulunmasıdır. Verilen diyalogda psikolojik danışman kendisine ilişkin herhangi bir paylaşım yapmamaktadır.

**Cevap: B**

**16.** Psikolojik danışmanın "Bu olay sana neler hissettirdi?" sorusu, konuşmaya açık davet becerisine örnektir. Konuşmaya açık davet, danışanın belirli bir konuya ilişkin düşüncelerini, duygularını ve yaşantılarını kendi sözcükleriyle ayrıntılı biçimde ifade etmesini sağlamak amacıyla kullanılan açık uçlu soruları kapsar. Gizem, eşiyle yaşadığı tartışmanın gelişimini anlatmış ve geceyi "berbat" olarak nitelendirmiştir. Psikolojik danışman, olayın ayrıntılarını yeniden anlattırmak yerine danışanın yaşantısına ilişkin duygularını açıklamasını isteyen açık uçlu bir soru yöneltmiştir. **Bu tepkiyle Gizem'in duygusal yaşantısını ayrıntılandırması ve tartışmanın kendisi üzerindeki etkisini ifade etmesi amaçlanmaktadır.**

**A)** **Konuşmaya açık davet:** Danışanın konuşmasını belirli bir konu üzerinde genişletmesini, düşüncelerini ve duygularını ayrıntılandırmasını sağlayan açık uçlu sorularla kullanılan terapötik beceridir. "Bu olay sana neler hissettirdi?" sorusu, Gizem'in duygusal yaşantısını kendi sözcükleriyle açıklamasına olanak tanıdığı için bu beceriye örnektir.

**B)** **Asgari düzeyde teşvik:** Danışanın anlatımını sürdürmesini destekleyen "Hı hı", "Evet", "Anlıyorum" gibi kısa sözel tepkileri ve baş sallama gibi sözel olmayan davranışları kapsar. Bu beceride psikolojik danışman, danışanın konuşmasını kesmeden devam etmesini destekler. Verilen tepki ise kısa bir teşvik ifadesi değil, açık uçlu bir sorudur.

**C)** **Bağlama:** Danışanın daha önce anlattığı olayları, düşünceleri veya duyguları birbiriyle ilişkilendirerek aralarındaki bağlantıyı ortaya koymaktır. Psikolojik danışman, Gizem'in eşinin geç gelmesiyle ilgili önceki yaşantılarını mevcut tartışmayla ilişkilendirseydi bağlama becerisini kullanmış olurdu. Verilen tepkide böyle bir bağlantı kurulmamaktadır.

**D)** **Paylaştırma:** Grup psikolojik danışmasında üyelerin yaşantılarını, düşüncelerini ve duygularını diğer grup üyeleriyle paylaşmalarını teşvik etmeye yönelik bir beceri olarak ele alınabilir. Bireysel danışma bağlamındaki bu diyalogda danışanın yaşantısının başka kişilerle paylaşılması söz konusu değildir.

**E)** **Empati:** Danışanın duygularını ve yaşantılarını onun bakış açısından anlamak ve bu anlayışı uygun bir tepkiyle danışana iletmektir. Örneğin, "Eşinin bu tavrı karşısında incinmiş ve öfkelenmiş olabilirsin." ifadesi, danışanın olası duygularını anlamaya ve yansıtmaya yönelik empatik bir tepki olabilir. Psikolojik danışmanın mevcut ifadesi ise danışanın duygularını doğrudan yansıtmak yerine bu duyguları kendisinin ifade etmesini sağlayan bir soru niteliğindedir.

**Cevap: A**

**17.** Zeynep Hanım'ın öğrencinin öğrendiği gevşeme yöntemlerini kullanmayı sürdürüp sürdürmediğini, başarısızlıkları daha gerçekçi değerlendirip değerlendiremediğini ve başa çıkma becerilerini bağımsız olarak uygulayıp uygulayamadığını incelemesi, psikolojik danışma sürecinin sonlandırma ve izleme basamağına karşılık gelmektedir. Bu basamak, danışma sürecinde kazanılan becerilerin yalnızca oturumlarda öğrenilmiş olmasıyla yetinilmeyip günlük yaşama aktarılıp aktarılmadığının ve zaman içinde sürdürülüp sürdürülmediğinin değerlendirilmesini kapsar. **Zeynep Hanım'ın soruları, öğrencinin danışma sürecinde edindiği kazanımları gerçek yaşamda kullanıp kullanmadığını ve bu kazanımların kalıcılığını belirlemeye yöneliktir.**

**A)** **Danışanla ilişkinin kurulması:** Psikolojik danışman ile danışan arasında güvene dayalı bir ilişkinin oluşturulduğu, danışma sürecinin işleyişinin açıklandığı ve iş birliğinin geliştirildiği basamaktır. Bu aşamada temel amaç, danışanın kendisini rahatça ifade edebileceği bir danışma ortamı oluşturmaktır.

**B)** **Problemin tanımlanması:** Danışanın yaşadığı güçlüğün niteliğinin, ortaya çıktığı koşulların ve yaşamı üzerindeki etkilerinin belirlenmesini kapsar. Öğrencinin sınav kaygısının hangi durumlarda arttığının ve akademik performansını nasıl etkilediğinin araştırılması bu basamağa örnektir.

**C)** **Amaç oluşturma:** Danışanın gereksinimleri doğrultusunda ulaşılmak istenen değişimlerin belirlenmesi ve somut danışma hedeflerinin oluşturulmasıdır. Öğrencinin sınav kaygısını yönetmesi, gevşeme yöntemlerini öğrenmesi ve başarısızlıkları daha gerçekçi değerlendirmesi bu aşamada hedef olarak belirlenebilir.

D) **Müdahaleleri seçme ve uygulama:** Belirlenen amaçlara ulaşmak için uygun psikolojik danışma tekniklerinin seçildiği ve uygulandığı basamaktır. Öğrenciye gevşeme egzersizlerinin öğretilmesi, işlevsiz düşüncelerinin ele alınması ve başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi bu basamağa örnektir.

E) **Sonlandırma ve izleme:** Danışma sürecinde elde edilen gelişmelerin değerlendirilmesini, kazanılan becerilerin günlük yaşama aktarılmasını ve bu kazanımların sürekliliğinin incelenmesini kapsar. Öğrencinin öğrendiği yöntemleri bağımsız olarak kullanmayı sürdürmesi ve kaygısını farklı durumlarda yönetebilmesi, bu basamağın temel değerlendirme konularındandır.

**Cevap: E**

18. **En uygun davranışsal amaç ifadesi, C seçeneğinde yer alan "Farklı düşüncelerle karşılaştığında öfkeni yöneterek karşındaki kişiyi dinleyebilmek istiyorsun." cümlesidir.** Davranışsal amaçlar, psikolojik danışma sürecinde ulaşılmak istenen değişimi somut, gözlenebilir ve değerlendirilebilir davranışlar üzerinden tanımlar. Danışan, anlaşmazlık yaşadığında sesini yükselttiğini, karşısındakinin sözünü kestiğini ve tartışma sonrasında pişmanlık duyduğunu belirtmektedir. Ayrıca insanlarla daha iyi anlaşmak istediğini, ancak anlaşmazlık durumlarında nasıl davranacağını bilemediğini ifade etmektedir. Bu nedenle amaç, danışanın öfkesini yönetme ve karşısındaki kişiyi sözünü kesmeden dinleme gibi geliştirilebilir davranışları kazanmasına odaklanmalıdır. C seçeneği, danışanın yaşadığı güçlükle doğrudan ilişkili, davranışsal açıdan somutlaştırılabilir bir hedef ortaya koymaktadır.

A) **İnsanlarla ilişkilerinde daha mutlu ve huzurlu olmak istiyorsun.** Bu ifade, danışanın genel bir beklentisini belirtmektedir. Ancak "mutlu ve huzurlu olmak" ifadeleri gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlar tanımlamadığı için davranışsal amaç oluşturmak bakımından yeterince somut değildir.

B) **Artık hiç kimseyle tartışma yaşamak istemiyorsun.** Bu ifade, ulaşılmak istenen sonucu mutlak bir biçimde ortaya koymaktadır. İnsanlar arasındaki görüş ayrılıklarını ve tartışmaları bütünüyle ortadan kaldırmak gerçekçi bir amaç değildir. Önemli olan, anlaşmazlık yaşandığında uygun iletişim ve duygu düzenleme becerilerini kullanabilmektir.

C) **Farklı düşüncelerle karşılaştığında öfkeni yöneterek karşındaki kişiyi dinleyebilmek istiyorsun.** Bu ifade, danışanın yaşadığı güçlükle doğrudan bağlantılıdır. Öfkeyi yönetmek ve karşısındaki kişiyi dinlemek, geliştirilebilir ve davranışlar üzerinden değerlendirilebilir becerilerdir. Bu nedenle danışma sürecinde çalışılabilecek somut ve işlevsel bir amacı yansıtmaktadır.

D) **Arkadaşlarının seni daha iyi anlamasını ve düşüncelerine saygı göstermesini istiyorsun.** Bu ifade, değişimi ağırlıklı olarak diğer insanların tutumlarına bağlamaktadır. Psikolojik danışma sürecinde amaç oluşturulurken danışanın kendi davranışları üzerinde çalışabilmesi ve değişim sürecinde etkin rol alabilmesi önemlidir. Başkalarının kendisini nasıl anlayacağı veya düşüncelerine ne ölçüde saygı göstereceği danışanın doğrudan kontrolünde değildir.

E) **Seni kızdıran insanlardan uzak durmak istiyorsun.** Bu ifade, anlaşmazlık durumlarında iletişim becerilerini geliştirmek yerine kişilerden uzaklaşmayı öne çıkarmaktadır. Uzaklaşmak bazı durumlarda işlevsel bir sınır koyma davranışı olsa da burada danışanın dile getirdiği daha iyi iletişim kurma ve anlaşmazlıkları yönetme hedefini karşılamamaktadır.

**Cevap: C**

**19. Ertunç Bey'in davranışları, DSM-5-TR'de tanımlanan narsisistik kişilik bozukluğunun temel özellikleriyle örtüşmektedir.** Bu bozukluk; büyüklük duygusu, aşırı beğenilme ve takdir edilme gereksinimi ile empati yoksunluğunun belirgin olduğu, erken yetişkinlik döneminde başlayan ve farklı bağlamlarda ortaya çıkan sürekli bir örüntüdür. Ertunç Bey'in kendi başarılarını diğer çalışanların başarılarından üstün görmesi, yöneticilerinden sürekli takdir beklemesi, kendi görüşlerinin öncelikli olması gerektiğini savunması ve eleştirileri haksızlık olarak değerlendirmesi büyüklük duygusu ve aşırı beğenilme gereksinimiyle ilişkilidir. İş arkadaşlarının duygu ve ihtiyaçlarını önemsememesi empati yoksunluğuna; kendisinin sıradan insanlardan farklı olduğuna ve yalnızca özel niteliklere sahip kişilerle yakınlık kurması gerektiğine inanması ise özel ve üstün biri olduğu düşüncesine işaret etmektedir. Bu özelliklerin bir arada bulunması, narsisistik kişilik bozukluğunu diğer seçeneklerden ayırmaktadır.

A) **Histriyonik kişilik bozukluğu:** Belirgin özellikleri aşırı duygusallık ve dikkat çekme gereksinimidir. Bu kişilik örüntüsünde birey, ilginin odağı olmadığı durumlarda rahatsızlık duyabilir; gösterişli, dramatik veya baştan çıkarıcı davranışlar sergileyebilir. Ertunç Bey'in davranışlarında temel vurgu, dikkat çekmekten çok üstünlük algısı, hayranlık beklentisi ve empati yoksunluğudur.

B) **Antisosyal kişilik bozukluğu:** Başkalarının haklarını önemsememe, toplumsal kuralları ihlal etme, aldatıcılık, dürtüsellik, saldırganlık ve sorumsuzluk gibi özelliklerle karakterizedir. Tanı için bireyin en az 18 yaşında olması ve 15 yaşından önce davranım bozukluğuna ilişkin kanıtların bulunması gerekir. Ertunç Bey'in anlatılan davranışlarında başkalarının haklarını ihlal etme ve toplumsal kuralları sürekli çiğneme örüntüsü değil, kendini üstün görme ve takdir edilme beklentisi ön plandadır.

C) **Sınırda kişilik bozukluğu: Kişiler arası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda belirgin istikrarsızlık** ile dürtüsellik temel özellikleridir. Terk edilmekten kaçınmak için yoğun çaba gösterme, değişken ve yoğun ilişkiler, kimlik karmaşası, kendine zarar verme davranışları ve belirgin duygusal dalgalanmalar görülebilir. Ertunç Bey'in anlatımında bu özelliklerden ziyade büyüklük duygusu ve empati eksikliği öne çıkmaktadır.

D) **Şizoid kişilik bozukluğu: Toplumsal ilişkilerden uzak durma** ve kişiler arası etkileşime karşı sınırlı ilgiyle karakterizedir. Bu kişiler genellikle yakın ilişkileri tercih etmez ve duygusal ifadeleri kısıtlı olabilir. Ertunç Bey ise ilişkilerden genel olarak uzak durmamakta; aksine kendisini özel gördüğü kişilerle ilişki kurması gerektiğine inanmaktadır. Bu durum, şizoid kişilik örüntüsünden çok narsisistik özelliklerle örtüşmektedir.

E) **Narsisistik kişilik bozukluğu: Büyüklük duygusu, aşırı beğenilme gereksinimi ve empati yoksunluğu** temel özellikleridir. Birey kendi yeteneklerini ve başarılarını abartabilir, özel muamele görmeyi bekleyebilir, başkalarının kendisini kıskandığını düşünebilir ve yalnızca kendisi gibi üstün ya da özel kişilerin onu anlayabileceğine inanabilir. Ertunç Bey'in başarılarını üstün görmesi, sürekli takdir beklemesi, eleştiriye tahammülsüzlüğü, başkalarının ihtiyaçlarını önemsememesi ve kendisini özel kişilerden biri olarak değerlendirmesi, bu kişilik bozukluğunun ayırt edici özellikleriyle örtüşmektedir.

**Cevap: E**

**20. Efe'nin davranışları, DSM-5-TR'de tanımlanan karşıt olma, karşı gelme bozukluğunun temel belirtileriyle örtüşmektedir.** Bu bozukluk; öfkelilik ve alınganlık, tartışmacı ve karşı gelen davranışlar ile kindarlık ve intikam alma eğiliminin görülebildiği, en az altı ay süren bir davranış örüntüsüyle karakterizedir. Efe'nin istekleri yerine getirilmediğinde kolayca öfkelenmesi, yetişkinlerle tartışması, verilen yönergeleri reddetmesi ve tartışmalarda başkalarını suçlaması, öfkeli ve tartışmacı-karşı gelen davranış kümeleriyle uyumludur. Hatalarından dolayı sorumluluğu kabul etmemesi, başkalarını suçlaması ve kendisini kızdıran kişilerden intikam alma isteğini sürdürmesi de bozukluğun tanı ölçütleri arasında yer alan başkalarını kendi hatalarından veya uygunsuz davranışlarından dolayı suçlama ve kindarlık/intikamcılık özelliklerini düşündürmektedir. Davranışların hem evde hem okulda görülmesi ve ilişkileri olumsuz etkilemesi, sorunun birden fazla ortamda işlevselliği etkilediğini göstermektedir.

A) **Karşıt olma, karşı gelme bozukluğu: Öfkeli ve alıngan duygudurum, tartışmacı ve karşı gelen davranışlar ile kindarlık** temel belirti kümeleridir. Efe'nin yetişkinlerle tartışması, yönergeleri reddetmesi, başkalarını suçlaması ve intikam alma isteği bu bozukluğun belirtileriyle örtüşmektedir. DSM-5-TR'ye göre belirti-

lerin en az altı ay sürmesi ve kardeş olmayan en az bir kişiyle etkileşim sırasında ortaya çıkması gerekir. Bu örüntünün yaşa ve gelişim düzeyine göre olağan sınırları aşması, ayrıca klinik açıdan anlamlı sıkıntıya ya da işlev kaybına yol açması beklenir.

**B)** **Dikkat eksikliği/aşırı hareketlilik bozukluğu:** Temel özellikleri dikkatsizlik ve/veya hiperaktivite-dürtüselliktir. Dikkatini sürdürmekte güçlük, aşırı hareketlilik, sırasını bekleyememe ve düşünmeden davranma gibi belirtiler görülebilir. Efe'nin anlatımında belirleyici olan, dikkat ve hareketlilik sorunlarından çok otoriteyle çatışma, yönergeleri reddetme ve intikamcılık örüntüsüdür.

**C)** **İki uçlu I bozukluğu:** Bu bozukluğun tanısı için en az bir mani dönemi bulunmalıdır. Mani döneminde yükselmiş ya da taşkın veya belirgin biçimde irritabl duygudurumla birlikte artmış enerji ve etkinlik, azalmış uyku gereksinimi, büyüklük düşünceleri ve hızlanmış konuşma gibi belirtiler görülebilir. Efe'nin davranışları dönemsel bir mani tablosundan ziyade uzun süredir devam eden karşı gelme ve tartışma örüntüsünü göstermektedir.

**D)** **Travma sonrası stres bozukluğu:** Travmatik bir olaya maruz kalmanın ardından olayı yeniden yaşama, kaçınma, biliş ve duygudurumda olumsuz değişiklikler ile uyarılmışlık ve tepkisellikte artış gibi belirti kümeleriyle ortaya çıkar. Efe'nin öfke ve tartışma davranışlarının bir travmatik olayla bağlantısı ya da diğer temel travma sonrası stres belirtileri verilmemiştir.

**E)** **Kimlik çözülmesi bozukluğu:** DSM-5-TR'de bu adla tanımlanmış bağımsız bir bozukluk bulunmamaktadır. Kimlikte süreksizlik ve kimlik durumlarında belirgin değişiklikler gibi özellikler dissosiyatif kimlik bozukluğu kapsamında değerlendirilir. Efe'nin anlatımında kimlikte bölünme, bellek boşlukları veya dissosiyatif belirtiler bulunmamaktadır.

**Cevap: A**

**21.** **Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar, rutinlerdeki değişikliklere uyum sağlama ve etkinlikler arasında geçiş yapma konusunda güçlük yaşayabilirler.** Bu nedenle eğitim ortamında yapılandırılmış öğretim, görsel destekler ve önceden bilgilendirme gibi uygulamalar, çocuğun ne yapacağını ve kendisinden ne beklendiğini anlamasını kolaylaştırabilir. Atınç'ın beklenmedik değişiklikler karşısında huzursuz olması ve yeni etkinliğe geçmekte zorlanması, sınıf içindeki geçişlerin daha öngörülebilir hâle getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Günlük etkinlik programının görsellerle desteklenmesi ve planlanan değişikliklerin önceden bildirilmesi, Atınç'ın etkinlik sırasını takip etmesine, değişikliğe hazırlanmasına ve etkinliklere katılımını sürdürmesine yardımcı olacaktır.

**A)** **Atınç'ın değişikliklere alışmasını sağlamak için sınıfın günlük etkinlik sırasını sık sık değiştirmesi:** Beklenmedik değişiklikleri sıklaştırmak, geçişlerde zaten güçlük yaşayan bir öğrencinin kaygısını ve huzursuzluğunu artırabilir. Değişikliklere uyum becerisi desteklenirken öngörülebilirlik ve aşamalı uyarlama esas alınmalıdır.

**B)** **Atınç'ın etkinliklere katılımını artırmak için sözel yönergeleri daha uzun ve ayrıntılı hâle getirmesi:** Uzun ve karmaşık sözel yönergeler, öğrencinin verilen bilgiyi işlemesini ve ne yapacağını belirlemesini güçleştirebilir. Bunun yerine kısa, açık ve gerektiğinde görsel desteklerle sunulan yönergeler tercih edilmelidir.

**C)** **Günlük etkinlik programını görsellerle desteklemesi ve planlanan değişiklikleri Atınç'a önceden bildirmesi: Görsel etkinlik çizelgeleri**, öğrencinin gün içinde hangi etkinliklerin yapılacağını ve bunların hangi sırayla gerçekleşeceğini anlamasına yardımcı olur. Planlanan değişikliklerin önceden bildirilmesi ise öğrencinin yeni duruma hazırlanmasını sağlayarak geçişleri kolaylaştırır ve belirsizliği azaltır. Bu uygulama, Atınç'ın belirtilen gereksinimlerine doğrudan karşılık vermektedir.

D) **Atınç'ın yeni etkinliklere uyumunu kolaylaştırmak için akranlarının davranışlarını taklit etmesini istemesi:** Akran modellemesi bazı sosyal ve akademik becerilerin öğretiminde yararlı olabilir. Ancak etkinlik değişikliklerinin öngörülebilir hâle getirilmesi için tek başına yeterli değildir. Bu durumda öncelikli gereksinim, etkinlik sırasının görsel olarak yapılandırılması ve değişikliklere hazırlık yapılmasıdır.

E) **Atınç'ın huzursuzluğunu önlemek için günlük programda hiçbir değişiklik yapmaması:** Değişiklikleri tamamen ortadan kaldırmak, kısa vadede huzursuzluğu azaltabilse de öğrencinin zaman içinde farklı durumlara uyum sağlama becerisini geliştirmesine fırsat vermeyebilir. Amaç, tüm değişiklikleri engellemek değil, değişiklikleri anlaşılır, öngörülebilir ve uygun desteklerle yönetilebilir hâle getirmektir.

**Cevap: C**

22. **Hakan Öğretmen'in yönlendirme öncesinde öncelikle yapması gereken, Eylül'ün öğrenme gereksinimlerine uygun öğretim yöntemlerini ve sınıf içi uyarlamaları uygulamaktır.** Gönderme öncesi süreç, öğrencinin akademik veya davranışsal güçlüklerine yönelik sınıf içinde destekleyici müdahalelerin planlanıp uygulanmasını ve bu müdahalelerin sonuçlarının değerlendirilmesini kapsar. Öğretmen, öğrencinin öğrenme güçlüklerini azaltmak amacıyla öğretim yöntemlerini farklılaştırabilir, yönergeleri açık ve aşamalı biçimde sunabilir, ek alıştırmalar ve görsel materyaller kullanabilir ve öğrencinin ilerlemesini sistematik olarak izleyebilir. Bu süreçte amaç, öğrenciye uygun eğitimsel destekleri sunmak ve öğrencinin bu desteklere verdiği yanıtı değerlendirmektir. Güçlüklerin uygun müdahalelere rağmen devam etmesi durumunda, ilgili yönlendirme ve değerlendirme süreci yürütülebilir.

A) **Eylül'ün özel eğitim ihtiyacı olup olmadığını belirlemek amacıyla tanılayıcı testler uygulamak:** Tanılayıcı değerlendirmeler, öğrencinin özel eğitim gereksinimlerinin belirlenmesinde uzmanlık ve yetki gerektiren değerlendirme süreçlerinin parçasıdır. Sınıf öğretmeninin gönderme öncesinde öncelikli görevi tanı koymaya yönelik testler uygulamak değil, öğretimsel müdahaleleri gerçekleştirmek ve sonuçlarını izlemektir.

B) **Eylül için bireyselleştirilmiş eğitim programını tek başına hazırlamak:** Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP), öğrencinin belirlenen özel eğitim gereksinimleri doğrultusunda BEP geliştirme birimi tarafından hazırlanır. Sınıf öğretmeni bu süreçte görev alabilir; ancak programı tek başına hazırlaması uygun değildir. Ayrıca gönderme öncesi süreçte öncelik, sınıf içindeki öğretimsel düzenlemeleri uygulamaktır.

C) **Eylül'ün sınıf düzeyine ulaşmasını bekleyerek herhangi bir değişiklik yapmadan öğretime devam etmek:** Öğrencinin öğrenme güçlüklerine rağmen herhangi bir uyarlama yapmadan beklemek, gereksinimlerine uygun desteğin gecikmesine neden olabilir. Gönderme öncesi süreçte erken müdahale ve öğrencinin gereksinimlerine uygun öğretimsel destek esastır.

D) **Eylül'ün öğrenme gereksinimlerine uygun öğretim yöntemlerini ve sınıf içi uyarlamaları uygulamak:** Öğretmen, öğrencinin okuma, yazma ve matematik alanlarındaki güçlüklerini dikkate alarak öğretim yöntemlerini uyarlamalı, uygun materyaller ve destekleyici etkinlikler kullanmalı, öğrenme ilerlemesini düzenli olarak değerlendirmelidir. Gönderme öncesi sürecin temel amacı, öğrencinin gereksinimlerine uygun eğitimsel müdahaleleri uygulamak ve bu müdahalelerin etkililiğini değerlendirmektir.

E) **Eylül'ün özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için doğrudan RAM'dan tanılama randevusu almak:** Rehberlik ve araştırma merkezi (RAM), öğrencinin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde görev alır. Ancak soruda özellikle gönderme öncesi süreçte yapılması gerekenler sorulmaktadır. Bu nedenle sınıf içi müdahaleler uygulanmadan doğrudan tanılama sürecine geçmek, sorunun odaklandığı önceliği karşılamaz.

**Cevap: D**

**23. Mesut Bey'de uzun süreli ve yoğun alkol kullanımının ardından alkol alımının kesilmesiyle ortaya çıkan el titremesi, terleme, bulantı ve huzursuzluk, alkol yoksunluğu (kesilme) belirtileridir.** Yoksunluk (kesilme), uzun süreli madde kullanımının ardından maddenin bırakılması veya belirgin ölçüde azaltılması sonucunda ortaya çıkan, maddeye özgü belirti ve bulgularla karakterize bir durumdur. Alkol yoksunluğunda el titremesi, terleme, bulantı, kaygı ve huzursuzluk görülebilir. Bu nedenle soruda belirtilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde, doğru yanıt kesilme kavramıdır.

**A)** **Tolerans:** Tolerans, aynı miktardaki maddenin zamanla daha az etki göstermesi veya aynı etkiyi elde edebilmek için kullanılan madde miktarının artırılması gereksinimidir. Mesut Bey'de tarif edilen belirtiler toleransı değil, alkol alımının kesilmesinin ardından gelişen yoksunluk tablosunu göstermektedir.

**B)** **Sarsılma:** Sarsılma, günlük dilde titreme veya sallanma anlamında kullanılabilir; ancak alkol kullanımının bırakılmasının ardından ortaya çıkan belirtilerin bütününü karşılayan bir bağımlılık terimi değildir.

**C)** **Psikoz:** Psikoz, kişinin gerçeklikle ilişkisinin bozulabildiği; sanrı ve varsanı gibi belirtilerin görülebildiği klinik bir tablodur. Vakada psikozu düşündürecek belirtiler belirtilmemiştir.

**D)** **Kesilme: Kesilme (yoksunluk),** uzun süreli alkol kullanımının ardından alkolün bırakılması veya azaltılmasıyla ortaya çıkan belirtileri ifade eder. Mesut Bey'in el titremesi, terleme, bulantı ve huzursuzluk yaşaması, alkol yoksunluğuyla uyumludur. Soruda tek başına el titremesinin tıbbi adı değil, alkol kullanımının kesilmesinin ardından ortaya çıkan belirtiler bağlamı verilmiştir. Bu nedenle en uygun seçenek D'dir.

**E)** **Tremor:** Tremor, vücudun bir bölümünde görülen istemsiz, ritmik titreme hareketidir. Mesut Bey'in el titremesini adlandırır; ancak terleme, bulantı ve huzursuzlukla birlikte sunulan bütün tabloyu değil, yalnızca belirtilerden birini ifade eder.

**Cevap: D**

**24. Turhan Bey'in yoğun stres yaşadıktan sonra evinden ayrılarak başka bir şehre gitmesi ve ardından geçmişine ilişkin kişisel bilgileri hatırlayamaması, dissosiyatif füg tablosuyla açıklanır.** Dissosiyatif füg, DSM-5-TR'de ayrı bir bozukluk olarak değil, dissosiyatif amnezinin bir belirleyicisi olarak ele alınır. Bu tabloda kişi, genellikle yoğun stres veya travmatik bir yaşantıyla ilişkili olarak, otobiyografik belleğine ilişkin önemli bilgileri hatırlayamaz ve beklenmedik biçimde bulunduğu yerden uzaklaşarak seyahat edebilir. Turhan Bey'in yoğun stresin ardından başka bir şehre gitmesi ve kişisel geçmişine ilişkin bilgileri hatırlayamaması, dissosiyatif füg'ün ayırt edici özellikleriyle örtüşmektedir. Nörolojik bir hastalığın veya madde kullanımının dışlanmış olması da bu açıklamayı desteklemektedir.

**A)** **Dissosiyatif kimlik bozukluğu:** Kişinin kimlik duygusunda belirgin kopukluklar ve kişilik durumları arasında geçişler görülmesiyle karakterizedir. Bellek boşlukları eşlik edebilse de vakada farklı kimlik durumlarına ilişkin bir bulgu bulunmamaktadır.

**B)** **Dissosiyatif füg: Kişinin otobiyografik belleğine ilişkin önemli bilgileri hatırlayamaması ve buna beklenmedik biçimde bulunduğu yerden uzaklaşma ya da seyahat etmenin eşlik etmesiyle** karakterizedir. Turhan Bey'in yoğun stres sonrasında başka bir şehre gitmesi ve geçmişine ilişkin kişisel bilgileri hatırlayamaması bu kavramla örtüşmektedir.

**C)** **Depersonalizasyon/derealizasyon bozukluğu:** Depersonalizasyonda kişi kendi bedenine, düşüncelerine veya duygularına yabancılaşmış hisseder; derealizasyonda ise çevresini gerçek dışı veya yabancı algılar. Vakada bu tür yaşantılar belirtilmemiştir.

**D)** **Dissosiyatif amnezi:** Kişinin genellikle travmatik veya stresli yaşantılarla ilişkili önemli otobiyografik bilgileri hatırlayamamasıdır. Ancak dissosiyatif füg, dissosiyatif amnezinin seyahat etme veya bulunduğu yerden uzaklaşma davranışının eşlik ettiği biçimini ifade eder. Bu nedenle vakada daha özgül olan kavram tercih edilmelidir.

**E)** **Bedensel belirti bozukluğu:** Bir veya daha fazla bedensel belirtiyle ilişkili aşırı düşünce, duygu veya davranışların belirgin sıkıntıya ya da işlev kaybına yol açmasıyla karakterizedir. Vakada temel sorun bedensel belirtiler değil, otobiyografik bellekteki kayıp ve beklenmedik biçimde başka bir şehre gitmedir.

**Cevap: B**

**25.** Objektif kişilik testleri ile projektif teknikler arasındaki temel fark, maddelerin yapılandırılma biçimi, yanıtların değerlendirilmesi ve yorumlama sürecidir. Objektif kişilik testlerinde yanıt seçenekleri ve puanlama kuralları önceden belirlenmiştir. Bu durum, puanlamanın standartlaştırılmasını ve uygulayıcılar arasındaki farklılıkların azaltılmasını sağlar. Projektif tekniklerde ise birey, belirsiz veya farklı biçimlerde yorumlanabilecek uyaranlara yanıt verir; bu yanıtlar kişinin duygu, düşünce ve kişilik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla yorumlanır. Bununla birlikte, projektif tekniklerin sonuçlarının değerlendirilmesi yorumlayıcıdan etkilenebilir ve her tekniğin psikometrik niteliği ayrıca incelenmelidir. Bir ölçme aracının objektif ya da projektif olması, tek başına onun geçerliğini ve güvenirliğini belirlemez. **Bilimsel değerlendirmede ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik kanıtları, standartlaştırma özellikleri ve kullanım amacı birlikte ele alınmalıdır.**

**A)** **Objektif kişilik testlerinde yanıt seçeneklerinin önceden belirlenmiş olması, bu testlerin kişilik özelliklerini her koşulda projektif testlerden daha geçerli ölçmesini sağlar.** Yanıt seçeneklerinin ve puanlama kurallarının önceden belirlenmesi, objektif testlerde puanlamanın standartlaştırılmasını sağlar; ancak bu özellik, testin her koşulda daha geçerli olduğu anlamına gelmez. Geçerlik, test puanlarından yapılan yorumların ve bu yorumların kullanımının bilimsel kanıtlarla ne ölçüde desteklendiğiyle ilgilidir. Dolayısıyla bir testin geçerliği yalnızca yanıt biçimine bakılarak belirlenemez.

**B)** **Projektif testlerde bireyin verdiği yanıtlar, standart puanlama kuralları bulunmadığından bilimsel olarak değerlendirilemez.** Bu ifade genelleyici ve yanlıştır. Projektif tekniklerin bazıları yorumlayıcı değerlendirmeye daha fazla dayanabilir; ancak bu durum, elde edilen verilerin bilimsel olarak incelenemeyeceği anlamına gelmez. Puanlama sistemleri, değerlendirmeciler arası uyum ve geçerlik-güvenirlik kanıtları kullanılan tekniğe göre incelenebilir. Bununla birlikte, projektif tekniklerin psikometrik yeterlikleri aynı düzeyde değildir.

**C)** **Objektif testlerde puanlama standartlaştırıldığı için bireyin yanıtlarını sosyal açıdan kabul edilebilir gösterecek biçimde düzenlemesi mümkün değildir.** Standart puanlama, yanıtların nasıl puanlanacağını belirler; kişinin sorulara nasıl yanıt vereceğini bütünüyle kontrol etmez. Birey, kendisini daha olumlu göstermek veya sosyal açıdan kabul edilebilir görünmek amacıyla yanıtlarını bilinçli ya da bilinçsiz biçimde değiştirebilir. Bu durum, sosyal beğenirlik yanlılığı olarak adlandırılır ve objektif kişilik testlerinde de görülebilir.

**D)** **Projektif testlerde belirsiz uyaranların kullanılması, bireyin bilinçdışı çatışmalarının test sonuçlarından doğrudan ve kesin biçimde belirlenmesini sağlar.** Belirsiz uyaranlar, bireyin bu uyaranları nasıl algıladığını ve yorumladığını incelemeye olanak tanır. Ancak yanıtlardan bilinçdışı çatışmaların doğrudan ve kesin biçimde belirlenebileceğini söylemek bilimsel açıdan doğru değildir. Bu tür yorumlar, kullanılan tekniğin geçerlik ve güvenirlik kanıtları ile diğer değerlendirme bulguları dikkate alınarak ele alınmalıdır.

**E)** **Objektif testlerde yapılandırılmış maddeler ve standart puanlama kullanılırken projektif tekniklerde belirsiz uyaranlara verilen yanıtların yorumlanması öne çıkar; ancak her iki yaklaşımda da geçerlik, güvenirlik ve yorumlama sınırlılıkları dikkate alınmalıdır.** Bu ifade bilimsel açıdan doğrudur. Objektif testlerde yapılandırılmış maddeler ve standart puanlama, projektif tekniklerde ise belirsiz uyaranlara verilen yanıtların yorumlanması ön plandadır. Bununla birlikte, hiçbir ölçme aracının niteliği yalnızca bu özelliklerinden hareketle belirlenemez. Her iki yaklaşımda da ölçme aracının amaca uygunluğu, geçerlik ve güvenirlik kanıtları, uygulama koşulları ve sonuçların yorumlanmasındaki sınırlılıklar dikkate alınmalıdır.

**Cevap: E**

**26.** Verilen test, öğrencilerin sözel akıl yürütme, sayısal ilişkileri kavrama ve uzamsal ilişkileri algılama gibi bilişsel yeteneklerini ölçen standartlaştırılmış bir yetenek testidir. Yetenek testleri, bireylerin belirli alanlardaki performanslarını ve bireysel farklılıklarını belirlemek amacıyla kullanılır. Başarı testlerinden farklı olarak belirli bir öğretim programında öğrenilmiş bilgi ve becerileri doğrudan ölçmeyi amaçlamaz. Bununla birlikte, yetenek testlerinden elde edilen puanlar bireyin potansiyelini kesin ve değişmez biçimde göstermez; önceki öğrenme yaşantıları, eğitim olanakları ve uygulama koşulları performansı etkileyebilir. **Bu nedenle test sonuçları, ölçülen bilişsel özellikler ve testin sınırlılıkları dikkate alınarak yorumlanmalıdır.**

**A)** **Test, öğrencilerin belirli bir öğretim programında kazandıkları bilgi ve becerileri ölçtüğü için başarı testi olarak değerlendirilmelidir:** Başarı testleri, bireyin belirli bir ders veya öğretim programı kapsamında edindiği bilgi ve becerilerin düzeyini belirler. Örneğin, matematik dersinde öğretilen konulara ilişkin kazanımları ölçen bir sınav başarı testidir. Verilen testin amacı ise öğrencilerin belirli derslerde öğrendiklerini ölçmek değil, sözel, sayısal ve uzamsal yeteneklerini değerlendirmektir. Bu nedenle seçenek yanlıştır.

**B)** **Testten alınan yüksek puan, öğrencinin ölçülen alanlarda gelecekte mutlaka yüksek akademik başarı göstereceğini kanıtlar:** Yetenek testleri, akademik performansı yordamak amacıyla kullanılabilir; ancak yüksek puan gelecekteki başarının kesin göstergesi değildir. Yordama, gelecekteki performans hakkında olasılığa dayalı bir kestirimdir. Motivasyon, çalışma alışkanlıkları, eğitim olanakları ve çevresel koşullar da akademik başarıyı etkiler. Bu nedenle seçenek yanlıştır.

**C)** **Test, öğrencilerin ölçülen bilişsel alanlardaki yeteneklerini değerlendirmeyi amaçlar; ancak sonuçlar yorumlanırken testin ölçtüğü özellikler ve uygulama koşulları dikkate alınmalıdır:** Yetenek testleri, bireylerin belirli bilişsel alanlardaki performanslarını ölçerek bireysel farklılıkların belirlenmesine ve eğitimsel yönlendirmeye katkı sağlar. Ancak puanlar yorumlanırken testin ölçtüğü özellikler, norm grubu, uygulama koşulları ve psikometrik nitelikleri dikkate alınmalıdır. Ayrıca önceki öğrenme yaşantıları ve çevresel etkenler de performansı etkileyebilir. Dolayısıyla bu seçenek, yetenek testlerinin amacını ve sonuçların yorumlanmasında gözetilmesi gereken sınırlılıkları doğru biçimde açıklamaktadır.

**D)** **Yetenek testleri doğuştan gelen özellikleri ölçtüğünden eğitim ve çevre yaşantılarından etkilenmez:** Yetenek testleriyle ölçülen bilişsel performans yalnızca doğuştan gelen özelliklere bağlı değildir. Kalıtımsal özellikler ile çevresel ve eğitsel yaşantılar bilişsel gelişim ve test performansı üzerinde birlikte etkili olabilir. Bu nedenle yetenek testlerinin eğitim ve çevre koşullarından etkilenmediğini ileri sürmek doğru değildir.

**E)** **Yetenek testlerinin bireysel farklılıkları ortaya koyabilmesi için bütün öğrencilerin aynı puanı almasını sağlayacak biçimde standartlaştırılması gerekir:** Standartlaştırma, testin uygulanması, puanlanması ve sonuçlarının yorumlanması için ortak kuralların belirlenmesidir. Amaç, bütün öğrencilerin aynı puanı almasını sağlamak değil, bireysel farklılıkları tutarlı ve karşılaştırılabilir biçimde ölçmektir. Bu nedenle seçenek yanlıştır.

**Cevap: C**

**27.** **Puan dağılımlarının çarpıklık yönü yorumlanırken mod, medyan ve aritmetik ortalama arasındaki ilişki dikkate alınır.** Genel olarak sağa çarpık dağılımlarda aritmetik ortalama medyandan, medyan da moddan büyüktür (Mod < Medyan < Aritmetik Ortalama). Sola çarpık dağılımlarda ise bu sıralama tersine döner (Aritmetik Ortalama < Medyan < Mod). Simetrik dağılımlarda üç merkezi eğilim ölçüsü birbirine eşittir. Bununla birlikte, bu sıralamalar çarpıklığın yönünü yorumlamak için kullanılan genel göstergelerdir; yalnızca üç ölçüye bakılarak dağılımın biçimi her durumda kesin olarak belirlenemez.

**A)** **Genel yetenek testi puanları sağa çarpık bir dağılım göstermektedir:** Mod 72, medyan 76 ve aritmetik ortalama 81'dir. Değerler Mod < Medyan < Aritmetik Ortalama biçiminde sıralanmıştır. Bu sıralama sağa çarpık dağılımın genel özelliğiyle uyumludur. Bu nedenle ifade yanlış değildir.

B) **Sözel yetenek testi puanları sağa çarpık bir dağılım göstermektedir:** Mod 68, medyan 74 ve aritmetik ortalama 79'dur. Mod < Medyan < Aritmetik Ortalama sıralaması söz konusudur. Bu nedenle dağılımın sağa çarpık olduğu yorumu genel kuralla uyumludur.

C) **Sayısal yetenek testi puanları sağa çarpık bir dağılım göstermektedir:** Mod 85, medyan 80 ve aritmetik ortalama 76'dır. Değerler Aritmetik Ortalama < Medyan < Mod biçiminde sıralanmıştır. Bu sıralama sola çarpık dağılımın genel özelliğiyle uyumludur. Dolayısıyla dağılımın sağa çarpık olduğunu söylemek yanlıştır.

D) **Genel kültür testi puanları sağa çarpık bir dağılım göstermektedir:** Mod 60, medyan 65 ve aritmetik ortalama 70'tir. Mod < Medyan < Aritmetik Ortalama sıralaması sağa çarpık dağılımın genel özelliğiyle uyumludur. Bu nedenle ifade yanlış değildir.

E) **Eğitim bilimleri testi puanlarının dağılımı simetriktir:** Mod, medyan ve aritmetik ortalamanın üçü de 78'dir. Merkezi eğilim ölçülerinin eşit olması simetrik dağılımla uyumludur. Ancak yalnızca bu üç ölçünün eşit olması, dağılımın kesinlikle simetrik olduğunu kanıtlamaz.

**Cevap: C**

**28.** Standart puanlar, bireylerin test puanlarını grubun ortalaması ve standart sapması temelinde yorumlamayı sağlayan ölçümlerdir. z puanı, bir bireyin ham puanının grup ortalamasından kaç standart sapma uzaklıkta bulunduğunu gösterir. z puanlarının ortalaması 0, standart sapması 1'dir. T puanı ise z puanlarının ortalaması 50, standart sapması 10 olacak biçimde dönüştürülmesiyle elde edilir. Bu dönüşümde kullanılan formül T = 50 + 10z şeklindedir. **Standart puanlar, ham puanların göreli konumunu gösterir; ham puanın kendisiyle karıştırılmamalıdır.**

A) **Bir öğrencinin z puanının sıfır olması, öğrencinin testten sıfır puan aldığını gösterir:** Bu ifade yanlıştır. z puanının 0 olması, öğrencinin ham puanının grup aritmetik ortalamasına eşit olduğunu gösterir. Öğrencinin testten 0 ham puan aldığı anlamına gelmez. Örneğin, grup ortalaması 70 olan bir testte 70 puan alan öğrencinin z puanı 0'dır.

B) **Aynı grupta hesaplanan z puanlarının aritmetik ortalaması sıfırdır:** Bu ifade doğrudur. z puanları, ham puanlardan grup ortalaması çıkarılıp sonuç standart sapmaya bölünerek hesaplanır. Bu dönüşüm sonucunda z puanlarının aritmetik ortalaması 0, standart sapması ise 1 olur.

C) **Bir öğrencinin T puanı 60 ise z puanı 1'dir:** Bu ifade doğrudur. T puanı, T = 50 + 10z formülüyle hesaplanır. T puanı 60 olan bir öğrencinin z puanı, z = (60 − 50) / 10 = 1 olarak bulunur. Dolayısıyla öğrencinin ham puanı grup ortalamasının bir standart sapma üzerindedir.

D) **Bir öğrencinin z puanı negatifse ham puanı grup ortalamasının altındadır:** Bu ifade doğrudur. Negatif z puanı, öğrencinin ham puanının grup ortalamasından düşük olduğunu gösterir. Örneğin, z puanı −1 olan bir öğrenci, grup ortalamasının bir standart sapma altında puan almıştır.

E) **Aynı gruptaki öğrencilerin z puanlarına göre sıralanmasıyla T puanlarına göre sıralanması aynıdır:** Bu ifade doğrudur. T puanları, z puanlarının doğrusal dönüşümüyle elde edilir. Dönüşüm pozitif doğrusal olduğundan öğrencilerin göreli sıralaması değişmez. Bu nedenle z puanlarına göre sıralama ile T puanlarına göre sıralama aynıdır.

**Cevap: A**

**29.** **Yetenek testleri, bireyin belirli alanlardaki öğrenme ve başarı potansiyelini değerlendirmek amacıyla kullanılan ölçme araçlarıdır.** Bu testler, bireyin hangi alanlarda daha kolay öğrenebileceği ve başarılı olabileceği konusunda bilgi sağlar. Yetenek testlerinden elde edilen sonuçlar, bireyin eğitim ve meslek alanlarına yönlendirilmesinde kullanılabilir. **Ancak bireyin yalnızca yetenek düzeyinin değerlendirilmesi yeterli değildir.** İlgi, kişilik özellikleri, değerler, akademik yaşantı ve bireysel hedefler gibi değişkenlerin de dikkate alınması gerekir. **Bu nedenle yetenek testleri, bireyi tanıma ve yönlendirme sürecinde diğer değerlendirme araçlarıyla birlikte kullanılmalıdır.**

A) **Yetenek testleri, bireyin belirli bir alandaki öğrenme ve başarı potansiyelini değerlendirmek amacıyla kullanılır:** Yetenek testleri, bireyin belirli bir alanda öğrenme, gelişme ve başarılı olma kapasitesini değerlendirmeyi

amaçlar. Örneğin, bir öğrencinin sayısal yetenek testi, onun sayısal akıl yürütme ve problem çözme potansiyeline ilişkin bilgi sağlayabilir. **Bu testler, bireyin yalnızca mevcut bilgi düzeyini değil, belirli bir alandaki potansiyelini de değerlendirmeye yöneliktir. Bu nedenle seçenek doğrudur.**

**B)** **Yetenek testlerinden elde edilen sonuçlar, bireyin eğitim ve meslek alanlarına yönlendirilmesinde kullanılabilir:** Yetenek testleri, bireyin güçlü olduğu alanların belirlenmesine katkı sağlar. **Elde edilen sonuçlar, bireyin eğitim programları ve meslek seçenekleri hakkında karar verilmesinde kullanılabilir.** Örneğin, sözel yeteneği yüksek olan bir öğrencinin sözel becerilerin ağırlıklı olduğu eğitim ve meslek alanlarına yönelmesinde bu sonuçlardan yararlanılabilir. **Bu nedenle seçenek doğrudur.**

**C)** **Yetenek testleri, bireyin mevcut bilgi düzeyinden çok, belirli bir alandaki potansiyelini ortaya koymaya yönelik ölçme araçlarıdır:** Yetenek testleri, bireyin belirli bir alanda öğrenme ve başarılı olma kapasitesini değerlendirmeye yöneliktir. Örneğin, matematik başarı testi bireyin öğrenmiş olduğu matematik konularındaki bilgi düzeyini değerlendirirken matematik yetenek testi, bireyin matematiksel akıl yürütme ve problem çözme potansiyeline ilişkin bilgi sağlayabilir. Bu nedenle seçenek doğrudur.

**D)** **Yetenek testlerinden elde edilen puanlar, bireyin eğitim ve meslek alanlarına yönlendirilmesinde tek başına yeterlidir; başka değerlendirme araçlarına gerek yoktur:** Bireyin eğitim ve meslek alanlarına yönlendirilmesinde yalnızca yetenek testlerinden elde edilen puanların dikkate alınması yeterli değildir. **Bireyin ilgi alanları, kişilik özellikleri, mesleki değerleri, akademik yaşantısı ve hedefleri de değerlendirilmelidir.** Örneğin, bir öğrencinin belirli bir alanda yüksek yeteneğe sahip olması, o alana ilgi duyduğu veya o mesleği tercih edeceği anlamına gelmez. **Bu nedenle yetenek testlerinin tek başına yeterli olduğu ve başka değerlendirme araçlarına gerek bulunmadığı ifadesi yanlıştır.**

**E)** **Yetenek testlerinin sonuçları, bireyin ilgi, kişilik özellikleri ve akademik yaşantısı gibi diğer bilgilerle birlikte değerlendirilmelidir:** Bireyi tanıma ve yönlendirme sürecinde bireyin yeteneklerinin yanı sıra ilgi alanları, kişilik özellikleri, akademik yaşantısı ve mesleki değerleri de dikkate alınmalıdır. **Bu değişkenlerin birlikte değerlendirilmesi, bireyin özelliklerinin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına ve uygun eğitim ya da meslek seçeneklerinin belirlenmesine katkı sağlar. Bu nedenle seçenek doğrudur.**

**Cevap: D**

**30.** Anket uygulamasında öğrencilerin, gerçek düşünce ve davranışlarını yansıtmak yerine kendilerini daha olumlu gösterecek yanıtlar verme eğiliminde olmaları, **sosyal kabul hatası olarak adlandırılır.** Bu hata, bireylerin toplum tarafından onaylanan, ahlaki açıdan uygun veya sosyal açıdan arzu edilir görülen yanıtları seçmeleri sonucunda ortaya çıkar. Özellikle dürüstlük, kurallara uyma ve etik davranışlar gibi konularda bireyler, gerçekte sergiledikleri davranışlardan farklı yanıtlar verebilirler. Bu durumda elde edilen veriler, bireylerin gerçek tutum ve davranışlarını tam olarak yansıtmayabilir. **Soruda öğrencilerin kopya çekme, okul eşyalarına zarar verme ve dürüstlük gibi konularda kendilerini daha olumlu gösterecek yanıtlar verme eğiliminde olmaları, sosyal kabul hatasının temel göstergesidir.**

**A)** **Merkeze yönelme hatası:** Bireylerin bir ölçekte uç seçenekleri kullanmaktan kaçınarak orta seçeneklere yönelmesiyle ortaya çıkar. Örneğin, tutum ölçeğindeki olumlu veya olumsuz uç ifadeler yerine sürekli orta seçeneğin işaretlenmesi bu hataya örnektir. Soruda öğrencilerin orta seçeneklere yönelmesi değil, kendilerini olumlu gösterme eğilimi söz konusudur.

**B)** **Mantık hatası:** Birbiriyle ilişkili olduğu düşünülen özelliklerin değerlendirilmesinde, bir özelliğe ilişkin yargının başka bir özelliğe de aktarılmasıyla ortaya çıkabilir. Örneğin, başarılı bulunan bir öğrencinin aynı zamanda sorumluluk sahibi olduğunun da varsayılması bu tür bir hataya örnek verilebilir. Soruda böyle bir özellik aktarımı bulunmamaktadır.

**C)** **Genelleme hatası:** Sınırlı sayıda gözlem veya deneyimden hareketle bir kişi, grup ya da durum hakkında kapsamlı bir yargıya ulaşılmasıdır. Soruda öğrencilerin yanıtlarını daha olumlu gösterecek biçimde düzenlemeleri söz konusudur; sınırlı gözlemlerden genelleme yapılması değil.

D) **Sosyal kabul hatası:** Bireyin, toplumun onayladığı ve olumlu karşıladığı davranışları sergiliyormuş gibi yanıt verme eğilimidir. Gerçek davranışları yerine sosyal açıdan kabul göreceğini düşündüğü yanıtları seçmesi, anket sonuçlarının sistematik biçimde yanlı hâle gelmesine neden olabilir. Öğrencilerin dürüstlük ve okul kurallarına uyma konularında kendilerini olduğundan daha olumlu göstermeleri bu hatayla örtüşmektedir.

E) **Kişisel yanlılık:** Değerlendirme yapan kişinin kendi beklentilerinin, inançlarının veya kişisel özelliklerinin değerlendirme sonuçlarını etkilemesidir. Bu kavram, soruda öğrencilerin kendilerini olumlu gösteren yanıtlar vermesiyle açıklanan durumdan farklıdır.

**Cevap: D**

**31.** Psikolojik danışmanın grup üyesinden babasının rolünü üstlenmesini ve babasının kendisiyle nasıl iletişim kurduğunu onun bakış açısından canlandırmasını istemesi, psikodramada rol değiştirme tekniğidir. **Rol değiştirme, bireyin önemli bir ilişki içinde bulunduğu kişinin rolünü üstlenerek olayları karşı tarafın bakış açısından deneyimlemesine olanak sağlayan bir tekniktir.** Bu teknik sayesinde birey, karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışabilir, kişiler arası ilişkilerdeki farklı algıları fark edebilir ve kendi davranışlarını yeniden değerlendirebilir. Vakada üyenin önce babasının rolünü üstlenmesi, ardından kendi rolüne dönerek yaşantısını yeniden ele alması, rol değiştirmenin temel uygulama biçimiyle örtüşmektedir.

A) **Ayna tekniği:** Ayna tekniğinde birey, kendi davranışlarının başka bir kişi tarafından canlandırılmasını izler. Böylece kendisini dışarıdan gözlemleme ve davranışlarının başkaları üzerindeki etkisini fark etme fırsatı bulur. Vakada üyenin kendi davranışlarını başka bir üyeden izlemesi değil, babasının rolünü üstlenmesi söz konusudur.

B) **Rol değiştirme:** Rol değiştirme tekniğinde birey, ilişki yaşadığı kişinin rolünü üstlenerek onun bakış açısından olayları canlandırır. Bu uygulama, bireyin karşı tarafın duygu, düşünce ve davranışlarını anlamasını ve kendi ilişki örüntülerini farklı bir açıdan değerlendirmesini sağlar. Üyenin babasının rolünü üstlenerek babasının kendisiyle nasıl iletişim kurduğunu canlandırması, bu tekniğin doğrudan göstergesidir.

C) **Çiftleme:** Çiftleme tekniğinde yardımcı bir kişi, başrol oyuncusunun yanında veya yakınında durarak onun ifade etmekte zorlandığı duygu ve düşünceleri dile getirir. Bu kişi, başrol oyuncusunun iç dünyasını ifade etmesine yardımcı olmaya çalışır. Vakada psikolojik danışmanın ya da başka bir üyenin, üyenin dile getiremediği duyguları onun adına ifade etmesi söz konusu değildir.

D) **Eşleme:** Eşleme tekniğinde yardımcı kişi, başrol oyuncusunun duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade edebilmesine destek olmak amacıyla onunla benzer biçimde davranır veya onun iç dünyasını yansıtan ifadeler kullanır. Bu teknikte temel amaç, kişinin kendisini daha açık ifade etmesine yardımcı olmaktır. Vakada ise üyenin başka bir kişinin rolünü üstlenmesi söz konusudur.

E) **Gelecek projeksiyonu:** Gelecek projeksiyonu, bireyin gelecekte karşılaşabileceği bir durumu veya olası bir yaşantıyı canlandırmasını içerir. Bu teknik, bireyin geleceğe yönelik beklentilerini, kaygılarını ve olası davranışlarını incelemeye yardımcı olur. Vakada gelecekteki bir durum değil, babayla yaşanan mevcut ilişkinin farklı bir bakış açısından canlandırılması söz konusudur.

**Cevap: B**

**32.** Grupta üyelerin birbirlerine daha açık geri bildirimler vermeleri, kişiler arası ilişkilerinde tekrarlayan davranış örüntülerini fark etmeleri ve bu farkındalıkları doğrultusunda yeni davranış biçimlerini denemeye başlamaları, **eylem evresinin temel özellikleridir.** Grupla psikolojik danışma sürecinin eylem evresinde üyeler, kişiler arası etkileşimlerden yararlanarak kendilerine ilişkin farkındalıklarını derinleştirir, davranış örüntülerini inceler ve değişim yönünde adımlar atarlar. Geri bildirim, kişiler arası öğrenme ve yeni davranışların deneyimlenmesi, bu evrenin önemli süreçlerindendir. **Vakada başlangıçtaki çekingenliğin azalmasının yanı sıra üyelerin birbirlerinin gözlemlerinden yararlanarak kendi davranışlarını sorgulamaları ve yeni davranış biçimlerini denemeleri, grubun eylem evresinde olduğunu göstermektedir.**

A) **Başlangıç evresi:** Bu evrede üyeler birbirlerini tanımaya, grup ortamına alışmaya ve güven geliştirmeye başlar. Grup kuralları, amaçları ve beklentileri üzerinde durulur. Vakada üyelerin çekingenliklerinin azalmış olması bu evreyle ilişkili görünse de davranış örüntülerinin derinlemesine incelenmesi ve yeni davranışların denenmesi, başlangıç evresinden çok eylem evresini gösterir.

B) **Geçiş evresi:** Bu evrede üyeler kaygı, direnç, güvensizlik ve kendini açma konusunda isteksizlik yaşayabilir. Grup lideri, bu güçlüklerin ele alınmasına ve üyelerin gruba katılımlarının artmasına yardımcı olur. Vakada ise direnç ve güvensizlikle mücadeleden çok, üyelerin geri bildirimlerden yararlanarak davranışlarını incelemeleri ve değişim üzerinde çalışmaları ön plandadır.

C) **Sonlandırma evresi:** Bu evrede grup sürecinde kazanılan farkındalıkların ve becerilerin günlük yaşama aktarılması, elde edilen ilerlemenin değerlendirilmesi ve ayrılığa ilişkin duyguların ele alınması önemlidir. Vakada grubun sona ermesine ve kazanımların değerlendirilmesine ilişkin bir belirti bulunmamaktadır.

D) **Hazırlık evresi:** Hazırlık evresi, grup başlamadan önce üyelerin seçilmesi, ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, amaçların belirlenmesi ve grubun yapılandırılması gibi çalışmaları kapsar. Vakada grup çalışması zaten sürmekte ve üyeler arasında anlamlı kişiler arası öğrenme gerçekleşmektedir.

E) **Eylem evresi:** Eylem evresinde üyeler, kişiler arası etkileşim ve geri bildirim yoluyla kendilerini daha iyi tanımaya, tekrarlayan davranış örüntülerini fark etmeye ve yeni davranış biçimleri geliştirmeye çalışırlar. Kişiler arası öğrenme, geri bildirimlerden yararlanma, öz farkındalığın derinleşmesi ve yeni davranışların denenmesi, bu evrenin belirgin özellikleridir. Vakada grup üyelerinin birbirlerinin gözlemlerinden hareketle kendi davranışlarını sorgulamaları ve değişim yönünde deneyim kazanmaları, eylem evresine işaret etmektedir.

**Cevap: E**

**33. Geçiş evresinde grup üyeleri kaygı, direnç, güç mücadelesi ve grup liderinin otoritesini sorgulama gibi davranışlar gösterebilir.** Koray'ın diğer üyelerin sözünü kesmesi, küçümseyici ifadeler kullanması ve liderin yönlendirmelerini sorgulaması, grup içindeki direnç ve güç mücadelesi bağlamında ele alınabilir. Grup liderinin temel görevi, bu davranışları yalnızca bastırmak ya da üyeyi suçlamak değil; davranışların grup üzerindeki etkisini görünür kılmak, altında yatan ihtiyaçları anlamak ve üyeler arasında yapıcı iletişimi desteklemektir. **Bu nedenle en uygun müdahale B seçeneğidir.**

A) **Koray'ın konuşma süresini sınırlandırmak:** Lider, gerektiğinde üyelerin katılımını dengeleyebilir; ancak yalnızca konuşma süresini sınırlandırmak, Koray'ın davranışlarının altında yatan nedenleri ve grup üzerindeki etkilerini ele almak için yeterli değildir.

B) **Davranışın etkisini yargılamadan ele almak ve yapıcı geri bildirimi desteklemek:** Lider, Koray'ın tutumunun diğer üyelerin kendilerini ifade etmelerini nasıl etkilediğini yargılayıcı olmayan bir dille ele alır. Aynı zamanda davranışın altında yatan ihtiyaçları anlamaya çalışır ve üyelerin birbirlerine yapıcı geri bildirim vermelerini destekler. Böylece hem Koray'ın farkındalığı artırılır hem de grup içindeki güven ve etkileşim korunur.

C) **Müdahale etmeyerek üyelerin çözüm geliştirmelerini beklemek:** Grup üyelerinin sorunları kendi aralarında ele almaları desteklenebilir; ancak bazı üyelerin kendilerini ifade etmekten kaçınmaya başladığı bir durumda liderin tamamen geri çekilmesi, olumsuz etkileşimin yerleşmesine ve grup güveninin zedelenmesine yol açabilir.

D) **Koray'ı diğer üyelerin önünde uyarmak:** Grup kurallarını hatırlatmak gerektiğinde uygun olabilir; ancak üyeyi doğrudan suçlayan veya küçük düşüren bir uyarı, geçiş evresinde savunmayı ve direnci artırabilir. Bu yaklaşım, davranışın altında yatan nedenleri anlamaya yönelik değildir.

E) **Koray'ın katılımını bireysel görüşmeler tamamlanıncaya kadar durdurmak:** Grup üyelerinin güvenliği ve grup sürecinin devamlılığı önemlidir; ancak mevcut vakada üyeyi gruptan uzaklaştırmayı gerektiren bir durum belirtilmemiştir. Bu müdahale, sorunu grup süreci içinde ele alma fırsatını ortadan kaldırabilir.

**Cevap: B**

**34.** **Ben dili, kişinin karşısındakini suçlamadan veya yargılamadan, belirli bir davranışın kendisinde oluşturduğu duygu ve bu davranışın etkisini ifade etmesidir.** Ben dili mesajında davranışın tanımlanması, davranışın kişi üzerindeki etkisinin belirtilmesi ve buna ilişkin duygunun ifade edilmesi önemlidir. Burhan'ın davranışını kişiliğine yönelik bir eleştiriye dönüştürmeden, dersin akışına etkisini ve kendi duygusunu dile getiren öğretmen, ben dili kullanmış olur.

**A)** **Suçlayıcı ve yargılayıcı mesaj:** Öğretmen, Burhan'ın davranışını "saygısızlık" olarak nitelendirerek öğrencinin kişiliğine yönelik bir değerlendirmede bulunmaktadır. Bu ifade, öğrencide savunmacı tepkilere yol açabilir.

**B)** **Sen dili mesajı:** Öğretmen, sınıftaki huzurun bozulmasını doğrudan Burhan'a yüklemektedir. Kişiyi davranışından dolayı suçlayan bu ifade, ben dilinin temel özelliklerini taşımaz.

**C)** **Eleştiri ve öğüt verme:** Öğretmen, "neden" sorusuyla öğrenciyi sorgulamakta ve ona nasıl davranması gerektiğini söylemektedir. Kendi duygusunu ve davranışın kendisi üzerindeki etkisini ifade etmediği için ben dili değildir.

**D)** **Ben dili mesajı:** Öğretmen, Burhan'ın davranışını somut biçimde tanımlamakta, bu davranışın dersin akışını nasıl etkilediğini belirtmekte ve kendi duygusunu ifade etmektedir. Öğrenciyi suçlamadan davranışın sonucuna odaklandığı için ben dili kullanımına en uygun örnektir.

**E)** **Tehdit ve olumsuz sonuç öngörüsü:** Öğretmen, Burhan'ın davranışını değiştirmesi için gelecekte karşılaşabileceği olumsuz bir durumu gündeme getirmektedir. Kendi duygu ve yaşantısını ifade etmediğinden ben dili değildir.

**Cevap: D**

**35.** **Psikolojik danışmanın** Derya'nın anlatımından sonra Murat'ın benzer yaşantısını hatırlatarak iki üyenin deneyimleri arasındaki ortaklığı belirtmesi, grup üyeleri arasında **paylaştırma becerisidir.** Paylaştırmada üyelerin yaşantıları, düşünceleri veya duyguları arasındaki benzerlikler ortaya konularak üyelerin birbirlerini anlamaları ve yalnız olmadıklarını fark etmeleri desteklenir. Elif'e verilen ikinci yanıtta ise psikolojik danışman, Elif'in dile getirdiği yakın ilişki kurma isteğiyle gözlemlediği davranışı arasındaki tutarsızlığı ortaya koymakta ve Elif'in bu çelişkiyi fark etmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu müdahale yüzleştirme becerisidir.

**A)** **İçerik yansıtma – Yorumlama:** İçerik yansıtma, danışanın anlattıklarını kendi anlamını değiştirmeden yeniden ifade etmektir. Yorumlama ise danışanın farkında olmadığı veya açıkça ifade etmediği duygu, düşünce ya da davranışlar arasındaki olası ilişkileri ortaya koyar. İlk müdahalede danışmanın amacı yalnızca Derya'nın söylediklerini yeniden ifade etmek değil, Derya ile Murat'ın yaşantıları arasındaki benzerliği göstermektir.

**B)** **Duygu yansıtma – Özetleme:** Duygu yansıtma, danışanın ifade ettiği veya ifade etmekte zorlandığı duyguyu sözel olarak dile getirmektir. Özetleme ise görüşmede ele alınan temel duygu, düşünce ve yaşantıları bir araya getirir. İlk müdahalede belirli bir duygunun yansıtılmasından veya ikinci müdahalede oturum içeriğinin özetlenmesinden söz edilemez.

**C)** **Paylaştırma – Yüzleştirme:** İlk müdahalede psikolojik danışman, Derya ile Murat'ın yaşantıları arasındaki benzerliği belirterek paylaştırma becerisini kullanmaktadır. İkinci müdahalede ise Elif'in yakınlık kurma isteği ile iletişim sırasında sergilediği davranış arasındaki çelişkiyi ortaya koyarak yüzleştirme becerisinden yararlanmaktadır. Her iki müdahale de verilen örneklerle örtüşmektedir.

**D)** **Yüzleştirme – Paylaştırma:** Yüzleştirmede danışanın çelişkili duygu, düşünce, söylem veya davranışları arasındaki tutarsızlık ele alınır. Paylaştırmada ise üyelerin yaşantıları arasındaki ortaklıklar vurgulanır. Seçenekte bu becerilerin sırası ters verilmiştir; ilk müdahale yüzleştirme değil, paylaştırmadır.

**E)** **Özetleme – Duygu yansıtma:** Özetleme, birden fazla duygu ve düşüncenin ya da görüşmede ele alınan temel noktaların bir araya getirilmesidir. Duygu yansıtma ise danışanın duygusal yaşantısının ifade edilmesidir. Psikolojik danışmanın ilk müdahalesi bir özetleme, ikinci müdahalesi de bir duygu yansıtma örneği değildir.

**Cevap: C**

**36.** **Birey/gelişim odaklı gruplarda temel amaç,** üyelerin kendilerini ve başkalarını daha iyi tanımalarını, duygusal farkındalık kazanmalarını ve kişisel gelişimlerini desteklemektir. Bu gruplarda üyelerin grup içindeki etkileşimleri, birbirlerine verdikleri tepkiler ve paylaştıkları yaşantılar gelişim açısından önemli bir kaynak oluşturur. Lider, tek bir üyenin içsel yaşantısına odaklanırken diğer üyelerin katkılarını bütünüyle ikincil plana atmamalı; grup sürecini üyelerin karşılıklı etkileşiminden yararlanacak biçimde yürütmelidir.

**A)** **Liderin bir üyenin içsel yaşantılarını derinlemesine ele alabilmek için diğer üyelerin etkileşimlerini ve grup sürecine katkılarını ikincil planda tutması:** Bu yaklaşım, birey/gelişim odaklı grupların temel özelliklerinden biri değildir. Çünkü bu gruplarda grup üyelerinin birbirleriyle etkileşimi, birbirlerine geri bildirim vermeleri ve farklı yaşantılardan öğrenmeleri gelişim sürecinin önemli bileşenleridir. Liderin tek bir üyenin içsel yaşantısına yoğunlaşırken diğer üyelerin katkılarını sürekli olarak geri plana itmesi, grubun gelişimsel potansiyelini sınırlandırabilir.

**B)** **Grup sürecinde üyelerin duygusal ihtiyaçlarının ve psikolojik yaşantılarının önem taşıması:** Birey/gelişim odaklı gruplarda üyelerin duyguları, kişisel yaşantıları ve psikolojik ihtiyaçları üzerinde durulur. Bu yaşantıların anlaşılması, öz farkındalık ve kişisel gelişim açısından önemlidir.

**C)** **Grup amaçlarının süreç içerisinde ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenebilmesi:** Bu gruplarda başlangıçta belirlenen amaçlar bulunabilse de üyelerin süreç içinde ortaya çıkan ihtiyaçları ve grup dinamikleri doğrultusunda amaçlarda değişiklik yapılabilir. Bu esneklik, bireysel gelişimi desteklemeye hizmet eder.

**D)** **Üyelerin kendileri ve diğerleri hakkındaki farkındalıklarının artmasının, sorun çözme ve gelişimden doyum yaşamalarının desteklenmesi:** Birey/gelişim odaklı gruplarda üyelerin kendilerini daha iyi tanımaları, başkalarının bakış açılarını anlamaları ve yaşadıkları sorunlarla daha etkili biçimde başa çıkmaları amaçlanır. Gelişim ve farkındalık, bu grupların temel hedefleri arasındadır.

**E)** **Üyelerin sürece etkin katılımının ve grup içi etkileşimin gelişim açısından önemli görülmesi:** Üyelerin deneyimlerini paylaşmaları, birbirlerine geri bildirim vermeleri ve grup içinde kurdukları ilişkileri incelemeleri gelişimi destekler. Bu nedenle etkin katılım ve kişiler arası etkileşim, birey/gelişim odaklı grupların önemli özelliklerindendir.

**Cevap: A**

**37.** **Grupla psikolojik danışma sürecinde geçiş evresi, üyelerin başlangıçtaki temkinli tutumlarının ardından kaygı, direnç, güvensizlik ve çatışmaların belirginleşebildiği aşamadır.** Üyeler kendilerini ne ölçüde açacakları konusunda kararsız kalabilir, grup liderinin yönlendirmelerini sorgulayabilir ve diğer üyelerle görüş ayrılıkları yaşayabilir. Bu süreçte liderin görevi, ortaya çıkan duygu ve çatışmaları güvenli bir ortamda ele alarak üyelerin birbirlerine karşı daha açık ve güvenli bir tutum geliştirmelerini desteklemektir.

**A)** **Başlangıç evresi:** Bu evrede üyeler birbirlerini tanımaya çalışır; güven oluşturma, gruba uyum sağlama ve grup kurallarını öğrenme ön plandadır. Üyelerin temkinli davranmaları bu evrede görülebilse de liderin yönlendirmelerinin sorgulanması ve görüş ayrılıklarının belirginleşmesi, geçiş evresini daha güçlü biçimde işaret eder.

**B)** **Eylem evresi:** Bu evrede derinlemesine kendini açma, kişiler arası etkileşim, geri bildirim ve davranış örüntülerini fark etme öne çıkar. Vakada ise üyelerin kendilerini açma konusunda hâlâ tereddüt etmeleri ve lideri sorgulamaları, grubun henüz bu aşamaya tam olarak geçmediğini düşündürür.

**C)** **Sonlandırma evresi:** Bu evrede üyeler kazanımlarını değerlendirir, öğrendiklerini günlük yaşamlarına aktarmayı planlar ve ayrılıkla ilgili duygularını ele alırlar. Vakada grubun sonlandırılmasına veya kazanımların değerlendirilmesine ilişkin bir belirti bulunmamaktadır.

**D)** **Geçiş evresi:** Bu evrede direnç, kaygı, güvensizlik, çatışma ve liderin otoritesini sorgulama gibi durumlar görülebilir. Üyelerin kendilerini ne kadar açacaklarından emin olamamaları, görüş ayrılıklarını dile getirmekten çekinmeleri ve liderin yönlendirmelerini sorgulamaları, geçiş evresinin temel özellikleriyle örtüşmektedir.



Diğer sayfaya geçiniz.

**E)** **Hazırlık evresi:** Hazırlık evresi, grubun başlamasından önce üyelerin seçilmesi, ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve grup sürecinin planlanması gibi çalışmaları kapsar. Vakada grup oturumları zaten yürütüldüğünden bu seçenek uygun değildir.

**Cevap: D**

**38.** **Yalom'un grup psikoterapisinde ele aldığı varoluşsal faktörler, bireyin yaşamın temel gerçekleriyle yüzleşmesini ve yaşamına ilişkin seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmesini kapsar.** Bu faktörler arasında yaşamın sınırlılığı, özgürlük, seçim yapma, sorumluluk üstlenme ve yaşama anlam verme bulunur. Vakada üye, başkalarının beklentilerine göre yaşadığını fark etmekte; ancak kendi seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmekten kaçındığını da görmektedir. Ardından yaşamını nasıl şekillendireceğinin kendi sorumluluğunda olduğunu ve yaşamına anlam kazandıracak seçimleri kendisinin yapması gerektiğini belirtmektedir. Bu farkındalıklar, doğrudan varoluşsal faktörleri yansıtmaktadır.

**A)** **Kişiler arası öğrenme:** Grup üyelerinin diğer üyelerle kurdukları ilişkiler aracılığıyla kendi davranış örüntülerini fark etmelerini, kişiler arası ilişkilerinde geri bildirim almalarını ve yeni ilişki biçimleri geliştirmelerini kapsar. Vakada kişiler arası ilişkilerden öğrenme bulunabilse de temel vurgu, bireyin seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmesi ve yaşamına anlam vermesi üzerinedir.

**B)** **Varoluşsal faktörler:** Bireyin yaşamın sınırlılığını kabul etmesi, özgür seçimler yapması, seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmesi ve yaşamına anlam kazandırması ile ilgilidir. Üyenin kendi yaşamını şekillendirme sorumluluğunun kendisine ait olduğunu fark etmesi, bu terapötik faktörün belirgin göstergesidir.

**C)** **Duygusal boşalım (katarsis):** Bireyin daha önce ifade edemediği yoğun duygularını dile getirerek duygusal rahatlama yaşamasıdır. Vakada temel vurgu, bastırılmış duyguların dışa vurulması ve rahatlama değil, yaşama ve kişisel sorumluluğa ilişkin farkındalık kazanılmasıdır.

**D)** **Grup bağlılığı:** Üyelerin grup içinde kabul, güven, aidiyet ve birbirine yakınlık hissetmelerini ifade eder. Vakada grup üyeleri arasındaki güven ve aidiyet duygusu değil, bireyin yaşamına ilişkin seçimleri ve sorumluluğu ön plandadır.

**E)** **İlk aile grubunun düzeltici biçimde yeniden yaşanması:** Grup ortamında bireyin ilk aile yaşantılarından kaynaklanan ilişki örüntülerini yeniden deneyimlemesi ve bu örüntüleri daha sağlıklı biçimde ele almasıdır. Vakada aile beklentilerinden söz edilse de grup üyeleriyle kurulan ilişkiler aracılığıyla aile deneyimlerinin düzeltilmesi temel vurgu değildir.

**Cevap: B**

**39.** Alpay'ın anlatımında meslek seçimini etkileyen birden fazla etmen açıkça görülmektedir. Elektronik aletleri tamir etmeye duyduğu merak ilgi, matematik ve fizik derslerindeki başarısı yetenek, bağımsız çalışmayı ve işini severek yapmayı yüksek gelirden daha önemli bulması mesleki değerler, ailesinin saygın görülen bir mesleği seçmesini istemesi ise aile beklentileri ile ilişkilidir. Buna karşılık Alpay'ın meslek seçimi sürecindeki gelişim düzeyini, karar verme yeterliğini ve meslek seçimine ne ölçüde hazır olduğunu gösteren **mesleki olgunluk hakkında doğrudan bilgi verilmemiştir.**

**A)** **İlgi:** Bireyin hoşlandığı, merak duyduğu ve yapmaktan doyum aldığı etkinlikleri ifade eder. Alpay'ın küçüklüğünden beri bozulan elektronik aletleri tamir etmeye meraklı olması, teknik alanlara yönelik ilgisini göstermektedir.

**B)** **Yetenek:** Bireyin belirli bir alandaki öğrenme ve başarı gösterme kapasitesiyle ilişkilidir. Alpay'ın matematik ve fizik derslerinde başarılı olması, bu alanlardaki akademik yeterliğine ilişkin bir ipucudur.

**C)** **Değer:** Bireyin meslek yaşamında önemli bulduğu ve tercihlerini yönlendiren ölçütleri ifade eder. Alpay'ın işini severek yapmayı ve bağımsız çalışmayı yüksek gelirden daha önemli bulması, mesleki değerlerini ortaya koymaktadır.

**D)** **Aile beklentileri:** Ailenin meslek seçimine ilişkin istekleri, yönlendirmeleri ve öncelikleridir. Alpay'ın ailesinin toplumda daha saygın görüldüğünü düşündükleri bir mesleği seçmesini istemesi, aile beklentilerinin meslek kararını etkilediğini göstermektedir.

E) **Mesleki olgunluk:** Bireyin meslek seçimiyle ilgili gelişimsel görevleri yerine getirmeye, karar vermeye ve mesleki tercihlerini bilinçli biçimde oluşturmaya hazır olma düzeyidir. Alpay'ın uygun mesleği belirlerken hangi ölçütleri esas alacağından emin olmadığını söylemesi, tek başına mesleki olgunluk düzeyini belirlemek için yeterli değildir. Mesleki olgunluğu değerlendirmeye yönelik doğrudan bir bilgi veya ölçüt sunulmamıştır.

**Cevap: E**

**40. Gottfredson'ın Daraltma ve Uzlaşma Kuramı'na göre bireyler, mesleki tercihlerini geliştirirken bazı meslekleri seçeneklerinin dışına çıkarabilir veya istedikleri mesleğe ulaşmalarını zorlaştıran koşulları dikkate alarak tercihlerini değiştirebilirler.** Sınırlama, bireyin meslekleri benlik algısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve mesleki prestij gibi ölçütler doğrultusunda değerlendirerek bazı seçenekleri elemesidir. Uzlaşma ise bireyin tercih ettiği mesleğe ulaşmasını zorlaştıran koşullar karşısında, daha ulaşılabilir gördüğü başka bir mesleğe yönelmesidir. İmge'nin mimarlığa ilgisi devam etmesine rağmen ailesinin ekonomik koşullarını ve üniversiteye girişteki başarı düzeyini dikkate alarak başka bir mesleği değerlendirmesi, uzlaşma kavramıyla açıklanır.

A) **Mesleki benlik kavramı:** Bireyin ilgileri, yetenekleri, değerleri ve kişilik özellikleri doğrultusunda kendisini mesleki açıdan nasıl algıladığını ifade eder. İmge'nin mimarlığa ilgi duyması mesleki benliğiyle ilişkili olabilir; ancak ulaşma olasılığını dikkate alarak tercihini değiştirmeyi düşünmesi bu kavramın doğrudan karşılığı değildir.

B) **Sınırlama:** Bireyin meslekleri toplumsal cinsiyet rolleri, mesleki prestij ve benlik algısıyla uyum açısından değerlendirerek bazı meslekleri tercih alanının dışına çıkarmasıdır. İmge'nin mimarlığı bu tür ölçütler nedeniyle elemesi değil, ekonomik ve akademik koşulların mesleğe ulaşmayı zorlaştırması nedeniyle başka bir seçeneğe yönelmeyi düşünmesi söz konusudur.

C) **Mesleki olgunluk:** Bireyin meslek seçimine ilişkin gelişimsel görevleri yerine getirmeye ve karar verme sürecini yönetmeye hazır olma düzeyidir. İmge'nin koşulları değerlendirmesi mesleki karar verme süreciyle ilişkili olsa da soruda doğrudan mesleki olgunluk düzeyi sorgulanmamaktadır.

D) **Mesleki değerlerin gelişimi:** Bireyin meslek yaşamında önem verdiği özelliklerin ve önceliklerin zaman içinde oluşmasını ifade eder. İmge'nin meslek seçerken hangi değerleri önceliklendirdiği değil, istediği mesleğe ulaşmasını zorlaştıran koşullar nedeniyle tercihini değiştirmeyi düşünmesi ön plandadır.

E) **Uzlaşma:** Bireyin istediği mesleğe ulaşmasını zorlaştıran ekonomik, akademik veya başka çevresel kısıtlamaları dikkate alarak daha ulaşılabilir bir mesleğe yönelmesidir. İmge'nin mimarlığa ilgisi sürmesine rağmen mevcut koşullarını değerlendirerek başka bir mesleği seçmeyi düşünmesi, uzlaşma sürecinin tipik bir örneğidir.

**Cevap: E**

**41. Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı'na dayalı kariyer karar verme yaklaşımına göre bireylerin mesleki tercihleri; öğrenme yaşantıları, çevresel koşullar, genetik özellikler ve özel yetenekler ile görevlere yaklaşım becerilerinden etkilenir.** Birey, doğrudan yaşadığı deneyimler ve başkalarını gözlemleyerek edindiği öğrenmeler aracılığıyla belirli mesleklere yönelik ilgilerini ve yeterlik algısını değiştirebilir. Nehir, gönüllü çalışma deneyimi sırasında insanlarla iletişim kurma, sorunlarını dinleme ve çözüm üretme konusunda kendisini daha yeterli hissetmiş; bu deneyimin ardından sosyal hizmet alanına yönelmeye başlamıştır. Dolayısıyla mesleki tercihindeki değişimi açıklayan temel etmen öğrenme yaşantılarıdır.

A) **Bireyin mesleki gelişim dönemine uygun görevleri yerine getirmeye hazır olması:** Bu ifade, mesleki gelişim kuramlarında bireyin gelişimsel görevleri yerine getirmeye hazır oluşuyla ilişkilidir. Nehir'in tercih değişikliğinde belirleyici olan, belirli bir gelişim dönemine uygun görevi yerine getirmeye hazır olması değil, yaşadığı deneyim sonucunda mesleki ilgisinin ve yeterlik algısının değişmesidir.

**B)** **Kişilik özellikleriyle mesleki çevrenin özellikleri arasındaki uyum:** Bu yaklaşım, özellikle Holland'ın kişilik tipleri ile mesleki çevreler arasındaki uyum anlayışıyla ilişkilidir. Nehir'in insanlarla iletişim kurmaktan hoşlanması sosyal hizmet alanıyla uyumlu olabilir; ancak soruda vurgulanan, gönüllü çalışma deneyiminin onun mesleki tercihlerini değiştirmesidir.

**C)** **Çocukluk dönemindeki psikolojik ihtiyaçların mesleki yönelimi biçimlendirmesi:** Bu açıklama, mesleki tercihlerin erken dönem yaşantıları ve psikolojik ihtiyaçlarla ilişkisini vurgulayan yaklaşımlarla bağlantılıdır. Nehir'in mesleki yöneliminin değişmesinde çocukluk dönemindeki ihtiyaçlarına ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir.

**D)** **Öğrenme yaşantılarının mesleki tercihleri ve kariyer kararlarını etkilemesi:** Krumboltz'a göre doğrudan yaşantılar ve gözlem yoluyla edinilen öğrenmeler, bireyin meslekle ilişkin düşüncelerini, yeterlik algısını ve kariyer tercihlerini etkileyebilir. Nehir, gönüllü çalışma sırasında kendi becerilerini deneyimlemiş, bu deneyim sonucunda sosyal hizmet alanına ilgi duymaya başlamış ve meslekleri daha yakından tanımak için yeni öğrenme fırsatları aramaya karar vermiştir. Bu nedenle doğru seçenek D'dir.

**E)** **Bireyin mesleki benlik kavramını yaşam boyu geliştirmesi:** Bu ifade, özellikle Super'ın benlik kavramının mesleki gelişim sürecinde şekillenmesi yaklaşımıyla ilişkilidir. Nehir'in kendisini belirli bir alanda daha yeterli hissetmesi benlik algısıyla ilişkili olsa da soruda mesleki tercih değişikliğinin temelinde gönüllü çalışma yoluyla edinilen öğrenme yaşantısı bulunmaktadır.

**Cevap: D**

**42.** **Myers-Briggs Kişilik Tipleri Kuramı'nda bireyin bilgiyi nasıl algıladığı, kararlarını hangi ölçütlere göre verdiği ve dış dünyaya nasıl yaklaştığı üç ayrı tercih çifti üzerinden açıklanır.** Ozan'ın somut ayrıntılara, günlük görevlere ve çalışma koşullarına odaklanması duyum; mantıksal tutarlılığı ve nesnel ölçütleri esas alması düşünme; planlı hareket etmeyi, programa bağlı kalmayı ve kararlarını kesinleştirmeyi tercih etmesi ise yargılama tercihine işaret eder. Dolayısıyla bu özellikler sırasıyla duyum – düşünme – yargılama biçiminde eşleşir.

**A)** **Sezgi – Hissetme – Algılama:** Sezgi, somut ayrıntılardan çok örüntülere, olasılıklara ve gelecekteki ihtimallere odaklanmayı; hissetme, karar verirken kişisel değerleri ve insanların üzerindeki etkileri önceliklendirmeyi; algılama ise esnek ve açık uçlu kalmayı tercih etmeyi ifade eder. Ozan'ın somut bilgilere, mantıksal ölçütlere ve planlı çalışmaya yönelmesi bu eşleşmeyle uyuşmaz.

**B)** **Duyum – Düşünme – Yargılama: Duyum**, somut verileri ve gözlemlenebilir ayrıntıları esas almayı; düşünme, kararları mantıksal tutarlılık ve nesnel ölçütlerle değerlendirmeyi; yargılama ise planlı, düzenli ve yapılandırılmış bir yaklaşımı tercih etmeyi ifade eder. Ozan'ın meslekleri somut görevler ve çalışma koşulları üzerinden araştırması, mantıksal ölçütlere önem vermesi ve işlerini önceden planlaması bu üç tercihle örtüşür.

**C)** **Duyum – Hissetme – Algılama:** Duyum tercihi Ozan'ın somut ayrıntılara yönelmesiyle uyumludur. Ancak hissetme, karar verirken kişisel değerleri ve insanlar üzerindeki etkileri önceliklendirmeyi ifade eder; Ozan ise mantıksal tutarlılığı vurgulamaktadır. Algılama tercihi de planlı ve kesin karar vermekten çok esnekliği ve seçenekleri açık tutmayı öne çıkarır.

**D)** **Sezgi – Düşünme – Yargılama:** Düşünme ve yargılama tercihleri Ozan'ın özellikleriyle uyumludur. Ancak sezgi, somut ayrıntılardan çok olasılıklara, soyut bağlantılara ve genel örüntülere odaklanmayı ifade eder. Ozan'ın günlük görevleri, çalışma koşullarını ve kullanılan araçları öğrenmeye öncelik vermesi duyum tercihini gösterir.

**E)** **Düşünme – Duyum – Algılama:** Düşünme ve duyum seçeneklerde yer alan kavramlar olsa da sıralama yanlıştır. Soru, bilgiyi algılama, karar verme ve dış dünyaya yaklaşma biçimlerini sırasıyla sormaktadır. Ozan'ın bu boyutlardaki tercihleri duyum – düşünme – yargılama şeklindedir.

**Cevap: B**

**43. Roe'nun İhtiyaç Kuramı, bireyin mesleki yönelimlerini açıklarken çocukluk dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkilerine, psikolojik ihtiyaçların karşılanma biçimine ve bu yaşantıların insanlara ya da nesnelere yönelme eğilimi üzerindeki etkisine odaklanır.** Roe'ya göre erken aile yaşantıları, bireyin ihtiyaçlarının nasıl karşılandığını etkileyebilir ve zamanla insanlarla çalışmaya ya da nesnelerle uğraşmaya yönelik mesleki yönelimleriyle ilişkili olabilir. Nisan'ın çocuklukta eleştirilmesi, kararlarının ailesi tarafından verilmesi ve duygusal ihtiyaçlarının yeterince dikkate alınmaması ile günümüzde teknik sistemlere ve bağımsız çalışmaya yönelmesi arasındaki ilişkinin incelenmesi, bu kuram açısından temel önem taşır.

A) **Nisan'ın kişilik özellikleriyle mesleklerin gerektirdiği özellikler arasındaki uyumun belirlenmesi:** Bu yaklaşım, özellikle Holland'ın kişilik tipleri ile mesleki çevreler arasındaki uyum anlayışıyla ilişkilidir. Nisan'ın kişilik özellikleri ile mesleklerin özellikleri arasındaki uyum incelenebilir; ancak Roe'nun kuramında öncelikli vurgu, erken aile yaşantıları ve psikolojik ihtiyaçlardır.

B) **Nisan'ın mesleki gelişim döneminde karşılaması gereken gelişim görevlerinin ve benlik kavramındaki değişimlerin incelenmesi:** Bu açıklama, Super'ın yaşam boyu mesleki gelişim ve benlik kavramı yaklaşımıyla ilişkilidir. Bireyin mesleki gelişim görevleri ve benlik algısı önemlidir; ancak Nisan'ın çocukluk yaşantıları ile insanlara ya da nesnelere yönelimi arasındaki ilişkiyi doğrudan açıklayan yaklaşım bu değildir.

C) **Nisan'ın çocukluk dönemindeki ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanma biçiminin, insanlara ya da nesnelere yönelimiyle ilişkisinin incelenmesi:** Roe'nun İhtiyaç Kuramı, erken çocukluk yaşantılarını, ebeveyn-çocuk ilişkilerini ve psikolojik ihtiyaçların karşılanma biçimini mesleki yönelimin oluşumunda önemli etmenler olarak ele alır. Nisan'ın ailesiyle yaşadığı deneyimler ve günümüzde insanlarla çalışmak yerine teknik sistemlere yönelmesi arasındaki ilişkinin incelenmesi, kuramın temel açıklama çerçevesine uygundur.

D) **Nisan'ın mesleki kararlarını etkileyen gözlemsel öğrenmelerin, başarı yaşantılarının ve mesleki öz yeterlik inançlarının değerlendirilmesi:** Bu yaklaşım, Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı'na dayalı kariyer karar verme yaklaşımıyla ve Bandura'nın öz yeterlik kavramıyla ilişkilidir. Öğrenme yaşantıları ve öz yeterlik inançları mesleki tercihleri etkileyebilir; ancak soruda özellikle vurgulanan erken aile ilişkileri, Roe'nun kuramıyla daha doğrudan açıklanır.

E) **Nisan'ın meslekleri toplumsal prestijlerine ve algıladığı erişilebilirlik düzeylerine göre nasıl daralttığının ve seçenekler arasında nasıl uzlaşma sağladığının incelenmesi:** Bu açıklama, Gottfredson'ın Daraltma ve Uzlaşma Kuramı ile ilişkilidir. Bu kuramda bireyin meslek seçeneklerini toplumsal cinsiyet algısı, mesleki prestij ve ulaşılabilirlik gibi etmenlere göre elemesi veya tercihlerini koşullara göre değiştirmesi üzerinde durulur. Nisan'ın çocukluk yaşantılarının mesleki yönelimleriyle ilişkisini açıklamak için öncelikli yaklaşım bu değildir.

**Cevap: C**

**44. Holland'ın Mesleki Kişilik Tipleri Kuramı, bireylerin mesleki ilgilerini ve tercihlerini altı temel kişilik tipi üzerinden açıklar:** Gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci ve geleneksel. Bireyin ilgi duyduğu etkinlikler, tercih ettiği çalışma ortamı ve kullanmaktan hoşlandığı beceriler, baskın kişilik tipini belirlemede önemli ipuçlarıdır. Kıvanç'ın nedenleri araştırma, karmaşık bilgileri analiz etme, bilimsel açıklamalar geliştirme ve bağımsız araştırma yapma eğilimi araştırıcı tipe; Serra'nın insanlara yardım etme, onların gelişimini destekleme, iletişim kurma ve iş birliğini geliştirme eğilimi ise sosyal tipe karşılık gelir. **Bu nedenle Kıvanç için biyolog, Serra için psikolojik danışman mesleği uygun eşleştirmelerdir.**

A) **Sosyal – Öğretmen / Araştırmacı – Biyolog:** Sosyal tip; insanlara yardım etmeyi, öğretmeyi ve kişiler arası etkileşimi önemser. Araştırıcı tip ise bilimsel araştırma yapmayı ve problem çözmeyi tercih eder. Ancak seçenekte bu tipler öğrencilerle ters eşleştirilmiştir. Kıvanç sosyal, Serra araştırıcı özellikler göstermemektedir.

**B)** **Geleneksel – Muhasebeci / Girişimci – Reklam yöneticisi:** Geleneksel tip; düzenli, sistematik ve belirli kurallara dayalı işlerden hoşlanır. Girişimci tip ise insanları etkileme, ikna etme, yönlendirme ve yönetme eğilimindedir. Kıvanç'ın bilimsel araştırmaya, Serra'nın ise insanlara yardım etmeye yönelik özellikleri bu iki tiple örtüşmez.

**C)** **Araştırmacı – Biyolog / Sosyal – Psikolojik danışman:** Araştırıcı tip, bilimsel düşünme, analiz yapma, araştırma ve karmaşık problemleri çözme özellikleriyle tanımlanır. Biyologluk bu tipe uygun mesleklerdendir. Sosyal tip ise insanlara yardım etme, öğretme, rehberlik etme ve kişiler arası ilişkileri geliştirme eğilimini yansıtır. Psikolojik danışmanlık, bu özelliklerle örtüşen bir meslektir. Dolayısıyla her iki öğrenci de doğru kişilik tipi ve meslekle eşleştirilmiştir.

**D)** **Girişimci – Satış yöneticisi / Geleneksel – Veri analisti:** Girişimci tip, ikna etme, liderlik ve yöneticilik gibi özelliklerle; geleneksel tip ise verileri düzenleme, sınıflandırma ve sistematik çalışma eğilimiyle ilişkilidir. Kıvanç'ın bilimsel araştırma ve analiz ilgisi, yalnızca veriyle çalışmayı değil, bilimsel açıklamalar geliştirmeyi de içerdiğinden araştırıcı tipe daha uygundur. Serra'nın yardım etme ve insan gelişimini destekleme eğilimi ise geleneksel tipten çok sosyal tipe karşılık gelir.

**E)** **Sanatçı – Yazar / Gerçekçi – Elektrik teknisyeni:** Sanatçı tip, özgünlük, yaratıcılık ve kendini ifade etmeyle; gerçekçi tip ise somut araçlar, makineler ve teknik uygulamalarla uğraşma eğilimiyle tanımlanır. Kıvanç'ın bilimsel araştırma ve analiz ilgisi sanatçı tipten çok araştırıcı tipe, Serra'nın insanlara yardım etme ve rehberlik etme ilgisi ise gerçekçi tipten çok sosyal tipe uygundur.

**Cevap: C**

**45.** Rehberlik programlarında sistem desteği, programın okul genelinde etkili ve sürdürülebilir biçimde uygulanabilmesi için gerekli olan yönetimsel düzenlemeleri, öğretmenlerle iş birliğini, personelin bilgilendirilmesini ve psikolojik danışmanın mesleki gelişimini kapsar. Buna karşılık öğrencilerin doğrudan eğitim ve meslek hedeflerini belirlemelerine yardımcı olmak, öğrencilere yönelik doğrudan rehberlik hizmetleri kapsamında değerlendirilir.

**A)** **Öğretmenlerin rehberlik etkinliklerini sınıf ortamında uygulayabilmeleri için bilgilendirme toplantıları düzenlemesi:** Öğretmenlerin programı doğru uygulamalarını desteklediği için sistem desteği kapsamındadır.

**B)** **Okul yönetimiyle iş birliği yaparak rehberlik programının uygulanmasını destekleyecek düzenlemeler üzerinde çalışması:** Programın uygulanması için gerekli yönetimsel desteğin ve kurumsal iş birliğinin sağlanmasına yöneliktir; sistem desteği kapsamındadır.

**C)** **Mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla hizmet içi eğitimlere katılması:** Psikolojik danışmanın mesleki yeterliklerini geliştirmesi, rehberlik programının niteliğini ve etkililiğini destekler; sistem desteği kapsamında değerlendirilebilir.

**D)** **Öğrencilerin mesleki hedeflerini belirlemelerine ve eğitim seçeneklerini değerlendirmelerine yardımcı olması:** Öğrencilerin eğitimsel ve mesleki gelişimlerini doğrudan destekleyen bir rehberlik hizmetidir. Kurumsal işleyişi ve programın uygulanmasını desteklemeye değil, öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına yöneliktir. Bu nedenle sistem desteği kapsamında değerlendirilemez.

**E)** **Rehberlik programının okul genelinde benimsenmesini sağlamak amacıyla öğretmenler ve yöneticilerle iş birliği yürütmesi:** Programın okul genelinde benimsenmesini ve etkili uygulanmasını desteklediği için sistem desteği kapsamındadır.

**Cevap: D**

**46.** **Önleyici rehberlik hizmetleri, öğrencilerde bir sorun ortaya çıkmadan önce riskleri azaltmayı ve sağlıklı gelişimi desteklemeyi amaçlar.** Önleme çalışmaları genel olarak üç düzeyde ele alınır: birincil önleme, henüz belirli bir sorun yaşamayan geniş öğrenci gruplarına yönelik koruyucu çalışmaları; ikincil önleme, sorun belirtileri gösteren bireylere erken müdahaleyi; üçüncül önleme ise ortaya çıkmış ve yerleşmiş sorunların olumsuz etkilerini azaltmayı ve tekrarlanmasını önlemeyi kapsar.

**A)** **Henüz belirli bir sorun yaşadığı belirlenmemiş öğrencilere yönelik koruyucu ve bilgilendirici çalışmalar: Birincil önleme** kapsamında değerlendirilir. Amaç, sorun ortaya çıkmadan önce öğrencilerin farkındalıklarını ve koruyucu becerilerini geliştirmektir.

**B)** **Ortaya çıkmış sorunların olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik iyileştirici çalışmalar:** Sorun ortaya çıktıktan sonra etkilerini azaltmaya odaklanır; bu nedenle üçüncül önleme yaklaşımıyla ilişkilidir.

**C)** **Sorun belirtileri gösteren öğrencilere yönelik erken müdahale çalışmaları:** Sorunun ilerlemesini önlemek amacıyla belirtiler ortaya çıktığında yürütülür ve ikincil önleme kapsamındadır.

**D)** **Sorunları devam eden öğrencilerin uygun uzmanlara yönlendirilmesine yönelik çalışmalar:** Mevcut sorun yaşayan öğrencilerin gereksinim duydukları uzman desteğine ulaşmalarını amaçlar; doğrudan birincil önleme değildir.

**E)** **Sorunların tekrarlanmasını önlemek amacıyla sorun yaşamış öğrencilere yönelik izleme çalışmaları:** Daha önce sorun yaşamış öğrencilerde sorunun yeniden ortaya çıkmasını önlemeye odaklanır; üçüncül önleme ile ilişkilidir.

Aynur Hanım'ın çalışmaları, belirli bir sorun yaşadığı saptanmamış öğrencilere okul genelinde yönelik olarak planlanmıştır. Bu nedenle çalışmalar birincil önleme kapsamındadır.

**Cevap: A**

**47.** Bu araştırmada psikolojik danışman, öğrencilerin sınav kaygısı puanları ile akademik başarı ortalamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgular, sınav kaygısı arttıkça akademik başarının düşme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ancak iki değişken arasında ilişki bulunması, değişkenlerden birinin diğerine neden olduğunu tek başına kanıtlamaz. **İlişkisel araştırmalarda ilişkinin yönü ve gücü belirlenebilir; fakat nedensel bir sonuca ulaşabilmek için değişkenler üzerindeki olası etkilerin kontrol edilmesi ve alternatif açıklamaların değerlendirilmesi gerekir.**

**A)** **Bağımlı değişkenin doğrudan gözlenebilir bir özellik olmaması:** Akademik başarı ortalaması sayısal olarak ölçülebilir bir değişkendir. Ayrıca bir değişkenin doğrudan gözlenememesi, tek başına nedensel çıkarım yapmaya engel olan temel gerekçe değildir.

**B)** **Örneklem büyüklüğünün istatistiksel analiz için yetersiz olması:** Araştırmada 320 öğrenci yer almaktadır. Örneklem büyüklüğünün yeterliliği araştırmanın özelliklerine ve analiz türüne bağlıdır; ancak örneklem büyüklüğü yeterli olsa bile ilişkisel bir araştırmadan kendiliğinden nedensellik sonucu çıkarılamaz.

**C)** **Ölçme araçlarından elde edilen puanların sayısal değerler taşıması:** Sayısal veriler, değişkenler arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak incelenmesini sağlar. Ancak verilerin sayısal olması, araştırmanın nedensel sonuçlara ulaşabileceği anlamına gelmez.

**D)** **Farklı sınıf düzeylerinden öğrencilerin yer almasının ilişkiyi incelemeyi olanaksız kılması:** Farklı sınıf düzeylerinden öğrencilerin araştırmaya katılması, değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesini olanaksız hâle getirmez. Sınıf düzeyi, gerekirse analizlerde kontrol edilmesi gereken bir değişken olarak ele alınabilir.

**E)** **Değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinin, tek başına neden-sonuç ilişkisini kanıtlamaya yetmemesi: İlişki, nedensellik anlamına gelmez.** Sınav kaygısı ile akademik başarı arasındaki ilişki; başka değişkenlerden, değişkenlerin karşılıklı etkileşiminden veya farklı etkenlerden kaynaklanabilir. Bu nedenle yalnızca iki değişken arasındaki ilişkiye dayanarak sınav kaygısının akademik başarıyı düşürdüğü sonucuna ulaşılamaz.

**Cevap: E**

**48. Bilimsel araştırmalarda araştırmacının temel sorumluluklarından biri, elde ettiği bulguları kişisel beklentilerinden ve ön kabullerinden bağımsız biçimde değerlendirmesidir.** Araştırma sonuçlarının başlangıçtaki hipotezi desteklememesi, bulguların geçersiz olduğu ya da rapordan çıkarılması gerektiği anlamına gelmez. Bilimsel dürüstlük ve nesnellik, araştırmacının yalnızca beklentileriyle örtüşen sonuçları değil, hipotezi desteklemeyen bulguları da uygun biçimde raporlamasını gerektirir.

**A) Hipotezi destekleyen bulguları öne çıkararak sonuç bölümünü bu bulgular üzerinden oluşturmak:** Bu yaklaşım, araştırmacının beklentileriyle uyumlu sonuçlara öncelik vermesine ve seçici raporlama yapmasına neden olabilir. Bilimsel sonuçların tarafsız biçimde sunulması ilkesine aykırıdır.

**B) Beklentilerle uyuşmayan bulguları araştırmanın temel amacına katkı sağlamadıkları gerekçesiyle rapor dışında bırakmak:** Bulguların yalnızca hipotezi desteklemedikleri için dışarıda bırakılması, bilimsel dürüstlükle bağdaşmaz. Beklenmeyen sonuçlar da araştırma sorusunun yanıtlanmasına katkı sağlayabilir.

**C) Beklenmeyen sonuçların geçerliği düşürebileceğini düşünerek verileri yeniden analiz edip yalnızca tutarlı sonuçları sunmak:** Verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle yeniden incelenmesi, gerekçeli olduğunda bilimsel sürecin bir parçasıdır. Ancak yalnızca beklentilerle uyumlu sonuçları seçerek sunmak, sonuçların çarpıtılmasına ve seçici raporlamaya yol açar.

**D) Araştırma hipotezini elde edilen sonuçlara göre değiştirerek başlangıçta belirlenen hipotezi raporda belirtmemek:** Bulgulara göre yeni hipotezler geliştirmek mümkündür; ancak başlangıçtaki hipotezi gizlemek, araştırma sürecinin şeffaflığını zedeler. Başlangıçta belirlenen hipotez ile sonradan geliştirilen açıklamalar birbirinden ayrılarak raporlanmalıdır.

**E) Araştırma sonuçlarını beklentilerden bağımsız biçimde, elde edilen bulguların tümünü ve yorumlarını bilimsel dürüstlük çerçevesinde raporlamak:** Bu yaklaşım, bilimsel dürüstlük, nesnellik ve şeffaflık ilkelerine uygundur. Araştırmacı, hipotezini destekleyen ve desteklemeyen bulguları birlikte sunmalı; sonuçları verilerin izin verdiği ölçüde yorumlamalıdır.

**Cevap: E**

**49. Araştırmalarda etik ilkelere uygunluk; bilgilendirilmiş onam, gönüllü katılım, gizlilik, zarar vermeme ve katılımcıların özerkliğine saygı ilkelerini içerir.** Özellikle aile ilişkileri, arkadaşlık sorunları ve kişisel yaşantılar gibi hassas konuların ele alındığı araştırmalarda katılımcıların araştırmanın niteliği ve katılım koşulları hakkında uygun biçimde bilgilendirilmesi önemlidir. Araştırmaya katılım, okul yönetiminin beklentisi ya da baskısıyla değil, özgür iradeye dayalı bir kararla gerçekleşmelidir. Katılımcılar reşit değilse gerekli veli veya yasal temsilci izninin yanı sıra yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun biçimde kendilerinden de katılım onayı alınmalıdır.

**A) Araştırmanın amacını, kapsamını ve katılım koşullarını açıklayarak gerekli izin ve onamları almak, katılımın gönüllülük esasına dayandığını belirtmek:** Bu seçenek bilgilendirilmiş onam ve gönüllü katılım ilkelerine uygundur. Araştırmacı, gerekli izinleri almalı; katılımcılara araştırmaya katılmanın kendi tercihleri olduğunu, katılmamaları ya da araştırmadan ayrılmaları durumunda herhangi bir yaptırımla karşılaşmayacaklarını açıklamalıdır.

**B) Öğrencilerin yanıtlarını etkileyebileceği gerekçesiyle araştırmanın amacını açıklamadan uygulamayı tamamlamak ve araştırma sonunda bilgi vermek:** Araştırmanın amacını gizlemek, katılımcıların bilgilendirilmiş karar vermelerini engelleyebilir. Bazı araştırmalarda yöntemsel gerekçelerle sınırlı bilgi verme veya aldatma söz konusu olabilse de bunun etik açıdan gerekçelendirilmesi, uygun etik kurul değerlendirmesinden geçmesi ve gerektiğinde uygulama sonrasında katılımcıların bilgilendirilmesi gerekir. Bu durum, araştırmacının tek taraflı olarak bilgi saklamasını haklı çıkarmaz.

**C) Araştırmaya katılımı kolaylaştırmak için okul yönetiminin öğrencilerden uygulamaya katılmalarını istemesini sağlamak:** Okul yönetiminin beklentisinin katılım koşulu gibi sunulması, öğrenciler üzerinde baskı oluşturabilir ve gönüllülük ilkesini zedeleyebilir. Katılım oranını artırmak amacıyla otorite kullanılması etik değildir.

D) **Araştırmanın bilimsel niteliğini korumak amacıyla yalnızca velilerden izin almak ve öğrencilerin katılım kararını ayrıca değerlendirmemek:** Veli veya yasal temsilci izni gerekli olabilse de öğrencilerin kendi istekleri de dikkate alınmalıdır. Çocuğun araştırmaya katılmaya ilişkin görüşünü ve reddetme hakkını göz ardı etmek, katılımcının özerkliğine saygı ilkesiyle bağdaşmaz.

E) **Öğrencilerin araştırmaya katılmayı kabul etmelerini sağlamak için elde edilen sonuçların okul yönetimiyle paylaşılmayacağını kesin olarak taahhüt etmek:** Gizlilik ve verilerin korunması önemlidir; ancak araştırmacı, uygulayamayacağı veya araştırmanın koşulları nedeniyle mutlak biçimde garanti edemeyeceği bir konuda kesin taahhütte bulunmamalıdır. Ayrıca gizlilik güvencesi sunmak, bilgilendirilmiş onam ve gönüllü katılım gerekliliklerinin yerini tutmaz.

**Cevap: A**

**50. Bu vakada psikolojik danışmanın davranışları, öncelikle "duygusal ve psikolojik istismar" örneğidir.** Duygusal ve psikolojik istismar, kişinin duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını kontrol etmek amacıyla suçluluk duygusu yaratma, aşağılama, tehdit etme, korkutma veya bağımlılık oluşturma gibi davranışlarda bulunulmasıdır. Psikolojik danışmanın Nihan'ı kendi kararları nedeniyle suçlaması, görüşleri dikkate alınmadığında danışma sürecinin anlamsız olduğunu söylemesi ve danışmayı sonlandırırsa sorunlarıyla tek başına baş edemeyeceğini ileri sürmesi, danışanın özerkliğini zedeleyen ve psikolojik bağımlılık oluşturmaya yönelen davranışlardır. Nihan'ın kendisini yetersiz hissetmesi ve kendi kararlarına güvenmekte zorlanması da bu davranışların psikolojik etkilerini göstermektedir.

A) **Ekonomik istismar:** Danışanın maddi kaynaklarının kötüye kullanılması veya maddi çıkar sağlamak amacıyla baskı kurulmasıdır. Vakada ekonomik bir sömürü söz konusu değildir.

B) **Gizliliğin kötüye kullanılması:** Danışanın görüşmelerde paylaştığı özel bilgilerin yetkisiz kişilerle paylaşılması ya da bu bilgilerin danışanın aleyhine kullanılmasıdır. Vakada gizliliğin ihlal edildiğine ilişkin bir bulgu yoktur.

C) **Cinsel istismar:** Danışma ilişkisindeki mesleki güç ve güven ilişkisinin cinsel amaçlarla kötüye kullanılmasıdır. Vakada cinsel nitelikli bir davranış bulunmamaktadır.

D) **Duygusal ve psikolojik istismar:** Danışanın suçluluk duymasına neden olma, kendine güvenini zedeleme, kararlarını kontrol etmeye çalışma ve danışanı psikolojik olarak bağımlı hâle getirme gibi davranışları kapsar. Psikolojik danışmanın Nihan üzerinde baskı kurması ve onun karar verme özerkliğini zayıflatması bu istismar türüyle örtüşmektedir.

E) **Mesleki yeterlik sınırlarının aşılması:** Psikolojik danışmanın kendi eğitimini, uzmanlığını veya mesleki yeterliğini aşan konularda hizmet sunmasıdır. Vakada temel sorun yeterlik sınırlarının aşılması değil, danışanın psikolojik özerkliğinin zedelenmesidir.

**Cevap: D**

**Bu testte 50 çözüm vardır.**

**1.** Soruda, çocukların motor becerileri kazanmasında sinir-kas sisteminin gelişiminin ve becerilerin belirli bir sırayla ortaya çıkmasının önemini vurgulayan yaklaşım sorgulanmaktadır. **Gesell'e göre gelişimde biyolojik olgunlaşma, özellikle sinir sisteminin gelişimi, belirleyici bir role sahiptir.** Çocuğa yönerge verilmesi ve alıştırma yaptırılması tek başına yeterli olmayabilir; organizmanın ilgili beceriyi gerçekleştirebilecek olgunluk düzeyine ulaşması gerekir. Ayrıca gelişimsel beceriler, çocuklar arasında bireysel farklılıklar bulunsa da büyük ölçüde benzer bir sıra izler. Bu nedenle araştırmacının gözlemlerini en uygun biçimde açıklayan yaklaşım Gesell'in Olgunlaşma Kuramı'dır.

**A)** **Watson'ın Davranışçı Kuramı:** Watson, davranışların açıklanmasında çevresel uyaranlara ve öğrenmeye odaklanmıştır. Davranışçı yaklaşım, davranışların çevreyle etkileşim sonucunda kazanılmasını vurgular. Soruda ise yönergelerin ve alıştırmaların tek başına yeterli olmadığı, biyolojik gelişimin belirleyici olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Gesell'in Olgunlaşma Kuramı:** Gesell'e göre gelişim, büyük ölçüde biyolojik olgunlaşmaya bağlıdır. Sinir-kas sisteminin yeterli gelişim düzeyine ulaşması, motor becerilerin kazanılmasını kolaylaştırır. Ayrıca beceriler, çocuklar arasında hız farklılıkları bulunsa da genel olarak benzer bir gelişim sırası izler. Soruda verilen iki temel ipucu da bu kuramla örtüşmektedir.

**C)** **Vygotsky'nin Sosyokültürel Kuramı:** Vygotsky, gelişimde sosyal etkileşimin, dilin ve kültürel araçların önemini vurgular. Yakınsal gelişim alanı, çocuğun bağımsız olarak yapabildikleri ile yardım alarak yapabildikleri arasındaki farkı ifade eder. Soruda sosyal etkileşimden çok biyolojik olgunlaşma üzerinde durulduğu için bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı:** Bandura, bireylerin gözlem ve model alma yoluyla yeni davranışlar öğrenebileceklerini savunur. Başkalarının davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını gözlemlemek öğrenmede önemlidir. Ancak soruda motor becerilerin model alınarak öğrenilmesinden değil, sinir-kas sisteminin gelişiminden söz edilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı:** Piaget, bilişsel gelişimi özümleme, uyumsama ve dengeleme süreçleriyle açıklar. Bilişsel gelişimin belirli evrelerden geçerek ilerlediğini savunur. Ancak soruda düşünme biçimlerinin gelişimi değil, motor becerilerin biyolojik olgunlaşmaya bağlı olarak kazanılması ele alınmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**2.** Soruda, öğrencilerin kendi kişisel düşünceleri farklı olmasına rağmen grup tarafından kabul görmek, konumlarını kaybetmemek ve dışlanmamak amacıyla çoğunluğun kararına katılmış gibi davranmaları durumunu açıklayan sosyal psikoloji kavramı sorgulanmaktadır. Sosyal etki türlerinden biri olan bu durumda birey, grubun normlarına ve beklentilerine uyum sağlayarak gruba dahil kalmayı ve onaylanmayı hedefler. Birey gerçekte grubun görüşünü benimsemese de yüzeysel bir uyum (boyun eğme) gösterir. **Bu nedenle öğrencilerin tutumunu en uygun biçimde açıklayan kavram normatif sosyal etkidir.**

**A)** **Normatif Sosyal Etki:** Bireyin grup tarafından kabul görmek, onaylanmak, sevilmek veya dışlanmaktan kaçınmak amacıyla çoğunluğun görüş ve davranışlarına uyum sağlamasıdır. Soruda öğrencilerin projeye dair endişelerini grup içinde dile getirmeyip, sadece kabul görmek ve konumlarını korumak adına çoğunluğun kararına katılmış gibi davrandıkları belirtilmektedir. Bu durum, normatif sosyal etkinin temel tanımıyla örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B)** **Grup Kutuplaşması:** Grup içi tartışmalar ve etkileşimler sonucunda üyelerin başlangıçtaki eğilimlerinin veya karar alma süreçlerinin daha uç noktalara (aşırı riskli ya da aşırı muhafazakar) kayması durumudur. Soruda fikirlerin tartışılarak uç noktalara taşınması değil, kabul görme kaygısıyla çoğunluğa uyum sağlanması ele alınmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Bilgilendirici Sosyal Etki:** Bireyin doğru bilgiye ulaşma arzusuyla, özellikle belirsiz durumlarda başkalarının davranış ve görüşlerini bir bilgi kaynağı veya rehber olarak kabul etmesidir. Bu etki türünde birey, çoğunluğun haklı olduğuna gerçekten inanır ve görüşü içselleştirir. Oysa soruda öğrenciler çoğunluğun doğru olduğunu düşündükleri için değil, sadece sosyal onay almak ve dışlanmamak için uyum göstermişlerdir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Sosyal Kolaylaştırma:** Başkalarının varlığının veya gözlemleniyor olma durumunun, bireyin iyi bildiği/basit görevlerdeki performansını artırması; karmaşık görevlerde ise düşürmesi durumudur. Soruda bir görevin yerine getirilmesindeki performans değişiminden değil, grubun kararına uyum sağlamadan söz edilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Azınlık Etkisi:** Gruptaki sayıca az olan bireylerin, tutarlı ve kararlı bir tutum sergileyerek çoğunluğun görüş ve kararlarını değiştirmesi sürecidir. Soruda azınlıkta kalanların çoğunluğu etkilemesi değil, aksine azınlık durumundaki bireylerin baskı hissetmesi ve çoğunluğa uyması anlatılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**3.** Soruda, öğrencilerin özgürlüklerini kısıtlayıcı ve dikte edici ifadelerle karşılaşmalarının ardından, daha önce ilgi duymadıkları bir davranışa sırf kendi kararlarını verme isteğiyle daha fazla yönelmeleri durumu sorgulanmaktadır. Psikolojik tepkisellik, bireyin özgürlüğünün tehdit edildiğini veya kısıtlandığını hissettiğinde ortaya çıkan olumsuz güdüsel durumu açıklar. Birey, engellenen veya kısıtlanan özgürlüğünü yeniden kazanmak amacıyla yasaklanan/engellenen seçeneği daha çekici bulur ve ona yönelir. Bu nedenle araştırmacının gözlemlerini en uygun biçimde açıklayan yaklaşım **psikolojik tepkiselliktir.**

A) **Öğrenciler, kendilerine sunulan bilgilerin doğruluğundan kuşku duydukları için karşıt düşünceler geliştirmiştir:** Psikolojik tepkisellik, bilginin doğruluğunun sorgulanmasından ziyade, bireyin özerkliğinin ve karar verme özgürlüğünün tehdit edilmesine verilen duygusal ve güdüsel bir tepkidir. Soruda temel etken güvenilirlik kuşkusu değil, dikte edilen kurallara karşı özgürlüğü savunma güdüsüdür. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Öğrenciler, çevrelerindeki kişilerin enerji içeceği tüketmesini gözlemleyerek bu davranışa model almıştır:** Bu açıklama Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı ile ilgilidir. Oysa soruda öğrencilerin bir modeli taklit etmesinden değil, rehberlik servisinin yasaklayıcı dili nedeniyle kendi kararlarını verme isteğinden söz edilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Öğrenciler, enerji içeceği tüketiminin grup içinde kabul görmelerini sağlayacağını düşündükleri için bu davranışa yönelmiştir:** Bu açıklama Normatif Sosyal Etki ve akran baskısı kavramlarıyla ilgilidir. Soruda öğrencilerin arkadaş grubu tarafından onaylanma veya kabul görme kaygısından bahsedilmemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Öğrenciler, enerji içeceği tüketiminin sağlık açısından risklerini değerlendirmeden yalnızca yenilik arayışı nedeniyle bu davranışa yönelmiştir:** Yenilik arayışı bireysel bir kişilik özelliğidir; ancak sorudaki temel tetikleyici unsur bir dış müdahale ve özgürlük kısıtlamasıdır. Öğrencilerin rahatsızlığı yenilik isteğinden değil, özgürlüklerinin dikte edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Öğrenciler, tüketim özgürlüklerinin kısıtlandığını algılamış ve tehdit edilen davranışsal özgürlüklerini yeniden kazanma motivasyonuyla yasaklanan seçeneğe daha fazla yönelmiştir:** Brehm tarafından ortaya konan Psikolojik Tepkisellik Kuramı'na göre, bir davranış bireye açıkça yasaklandığında veya dikte edildiğinde, birey özgürlüğünü koruma ve yeniden tesis etme motivasyonu hisseder. Bu durum, yasaklanan nesnenin veya davranışın çekiciliğini artırır ("yasak elma" etkisi). Sorudaki öğrencilerin "kendi kararlarını vermek istemeleri" ve yasaklanan içeceğe yönelmeleri bu kuramla tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**4.** Soruda, yoğun korku uyandıran bir uyaran karşısında bedensel tepkilerin hızlıca ortaya çıkması ve durumun bağlamıyla birlikte hatırlanmasında limbik sistem yapılarından amigdala ve hipokampusun rolleri sorgulanmaktadır. Amigdala, duygusal uyaranların (özellikle tehdit ve korkunun) hızlıca işlenmesi ve bedensel tepkilerin tetiklenmesinde birincil rol oynarken; hipokampus, olayın gerçekleştiği çevresel bağlamın, zamanın ve mekânın anısal (epizodik) belleğe kodlanmasını sağlar. **Bu nedenle verilen süreci en bilimsel ve doğru biçimde açıklayan seçenek C'dir.**

**A) Amigdala, yeni anıların epizodik belleğe aktarılmasını sağlar; hipokampus ise korku tepkisine eşlik eden otonom yanıtları doğrudan başlatır:** Bu seçenekte amigdala ve hipokampusun işlevleri tam tersi olarak verilmiştir. Anısal belleğe aktarım ve bağlamsal hafıza hipokampusun, otonom yanıtların ve korku tepkilerinin tetiklenmesi ise amigdalanın temel görevidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B) Amigdala, istemli kas hareketlerini düzenler; hipokampus ise kalp atış hızı ve solunum gibi otonom işlevleri kontrol eder:** İstemli kas hareketlerinin düzenlenmesi motor korteks ve bazal çekirdekler tarafından; kalp atış hızı ile solunum gibi hayati otonom işlevler ise beyin sapı tarafından yürütülür. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C) Amigdala, duygusal açıdan anlamlı ve tehdit içeren uyaranların işlenmesinde rol oynar; hipokampus ise olayların bağlamına ve epizodik belleğe ilişkin süreçlere katkıda bulunur:** Amigdala, duygusal uyaranların bilinçli değerlendirme yapılmadan önce hızlıca işlenmesini sağlar ve duygusal tepkileri başlatır. Hipokampus ise olayın gerçekleştiği çevresel koşulları ve zamanı işleyerek anısal belleğe aktarır. Sorudaki gözlemle tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**D) Amigdala, beynin temel ödül nörotransmitterlerini üretir; hipokampus ise hormonların kana salınmasını doğrudan yönetir:** Ödül mekanizmasında rol oynayan nörotransmitterlerin üretimi orta beyin yapılarında gerçekleşir. Hormonların kana salınmasını ve endokrin sistemi yöneten temel yapı ise hipotalamustur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E) Amigdala, duyusal bilgilerin tümünü bilinçli algıya dönüştürür; hipokampus ise yalnızca uzun süreli işlemsel belleğin oluşumundan sorumludur:** Duyusal bilgilerin bilinçli algıya dönüşmesi beyin kabuğunda (korteks) gerçekleşir; amigdala bilinç öncesi duygusal değerlendirme yapar. İşlemsel bellek (beceri ve motor alışkanlıklar belleği) ise hipokampustan ziyade beyincik ve ilgili beyin çekirdeklerinin kontrolündedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**5.** Soruda, bir psikolojik danışmanın bireyleri genel sınıflamalara hapsetmeden, her birinin kendine özgü yapısını, gelecek yönelimlerini ve yaşamı anlamlandırma biçimini dikkate alma düşüncesi sorgulanmaktadır. Gordon Allport'un Kişilik Kuramı, kişiliği bireye özgü, dinamik ve örgütlenmiş bir yapı olarak ele alır. **Allport, kişiliği yalnızca geçmiş yaşantıların ve bilinçdışı dürtülerin bir sonucu olarak gören yaklaşımlara karşı çıkmış; bireyin mevcut durumunu, geleceğe yönelik amaçlarını ve kendini algılayışını ön plana çıkarmıştır.**

**A) Kişilik, bireye özgü özelliklerin örgütlenmiş bir bütünü olarak ele alınır ve bireyin amaçları ile mevcut yönelimlerine önem verilir:** Allport'a göre kişilik, bireyin kendine özgü uyumunu belirleyen dinamik bir örgütlenmedir. Geçmişin etkilerini reddetmemekle birlikte, bireyin geleceğe yönelik hedeflerinin ve şu andaki yönelimlerinin belirleyici olduğunu savunur. Paragraftaki "kendine özgü özelliklerin oluşturduğu örüntü" ve "hangi amaçlara yöneldiği" ifadeleri bu görüşle tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B) Kişilik, bilinçdışı çatışmaların ve bastırılmış dürtülerin çözümlenmesiyle açıklanır:** Bu açıklama Sigmund Freud'un kurucusu olduğu psikanalitik kuramın temel görüşüdür. Soruda ise bilinçdışı çatışmalardan değil, bireyin amaçlarından ve kendi algısından söz edilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Kişilik, çevresel uyaranlar ve pekiştirme yaşantıları sonucunda biçimlenir:** Bu açıklama Watson ve Skinner gibi temsilcileri bulunan Davranışçı Kuram'a aittir. Davranışçı yaklaşım, kişiliği tamamen çevre ve öğrenme yaşantılarına bağlar; bireyin öznel anlamlandırma süreçlerini göz ardı eder. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Kişilik, bireyin bilişsel şemaları ve bilgi işleme süreçleri üzerinden açıklanır:** Bu görüş Beck ve Ellis gibi isimlerin öne çıkardığı Bilişsel Kuram ile ilgilidir. Kişiliği bilgi işleme, inançlar ve şemalar üzerinden inceler. Ancak soruda Allport'un kişiliğin özgünlüğüne ve amaçsallığına yaptığı vurgu ele alınmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Kişilik, evrensel gelişim evrelerinde yaşanan psikososyal çatışmaların çözümüne bağlı olarak oluşur:** Bu açıklama Erik Erikson'ın Psikososyal Gelişim Kuramı'nın temel esasıdır. Erikson gelişimi evrensel krizlerin çözümüne bağlar. Allport ise evrensel tiplerden ziyade bireye özgülüğü vurgular. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**6.** Soruda, metindeki bilgileri yüzeysel bir şekilde tekrar etmek yerine, mevcut bilgilerle ilişkilendiren ve anlamlı bağlantılar kuran öğrencilerin bilgiyi daha kolay ve kalıcı şekilde geri getirebildikleri vurgulanmaktadır. Bilişsel psikolojide (özellikle İşleme Düzeyleri Kuramı çerçevesinde) bilginin kalıcılığı, bellekte kalma süresinden ziyade kodlama sırasında gerçekleştirilen derinlemesine işleme ve anlamlandırma düzeyine bağlıdır. **Bu nedenle öğrencilerin başarısını en iyi açıklayan durum bilgilerin anlamlandırılarak önceki bilgilerle ilişkilendirilmesidir.**

A) **Duyusal bellekte bilgilerin kısa süreli olarak tutulması:** Duyusal bellek, çevreden gelen uyaranların saniyenin çok küçük bir diliminde işlenmeden ham haliyle tutulduğu ilk aşamadır. Soruda bahsedilen anlamlı bağlantılar kurma ve uzun süreli kalıcılık süreçleri duyusal bellek seviyesinde değil, uzun süreli belleğe kodlama aşamasında gerçekleşir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Bilgilerin anlamlandırılarak önceki bilgilerle ilişkilendirilmesi:** Bilgi işleme kuramına göre yeni gelen bilgi, uzun süreli bellekte var olan ön bilgilerle, şemalarla ve kavramsal ağlarla ne kadar çok ilişkilendirilirse (derinlemesine işleme veya zenginleştirici kodlama), hatırlama ve geri getirme o kadar kolay ve kalıcı olur. Paragraftaki "yeni bilgileri daha önce öğrendikleri bilgilerle ilişkilendiren ve aralarındaki anlamlı bağlantıları kuran" ifadesi bu durumla tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

C) **Bilgilerin yalnızca yüzeysel özelliklerine göre kodlanması:** Yüzeysel kodlama, bilginin sadece fiziksel, biçimsel veya sesletimsel özelliklerine odaklanılmasıdır (örneğin kelimenin harf sayısı veya yalnızca tekrar edilmesi). Paragrafta sadece tekrar eden öğrencilerin hatırlama düzeyinin daha düşük olduğu belirtilerek yüzeysel kodlamanın yetersizliği vurgulanmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Bilgilerin geri getirilmeden uzun süreli bellekte korunması:** Öğrenmenin ve belleğin etkinliği, bilginin pasif bir şekilde bellekte saklanmasıyla değil, ihtiyaç duyulduğunda zihinsel işlemler aracılığıyla geri getirilebilir ve erişilebilir olmasıyla ölçülür. Geri getirme süreçleriyle desteklenmeyen pasif koruma kalıcılığı açıklamaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Dikkatin çevredeki bütün uyaranlara eşit biçimde yöneltilmesi:** İnsan zihni sınırlı kapasiteli bir bilgi işleme sistemine sahiptir; bu nedenle dikkat tüm uyaranlara eşit dağıtılamaz. Başarılı öğrenme, dikkatin seçici olarak ilgili metne ve kavramsal ilişkilere odaklanmasıyla gerçekleşir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**7.** Soruda, öğrencilerin karmaşık bir davranışı aşamalı olarak ve basamak basamak kazanabilmesi için öncelikle hedefe giden süreçteki ara basamakların (yaklaşık davranışların) pekiştirilmesi durumu anlatılmaktadır. Edimsel koşullanma yaklaşımında, bireyin repertuarında bulunmayan ya da henüz tek başına sergileyemediği karmaşık bir hedef davranışı kazandırmak amacıyla, hedefe giden her küçük adımın (yaklaşık tepkinin) anında ve sırayla pekiştirilerek öğretilmesi süreci biçimlendirme

(kademeli yaklaşma) olarak adlandırılır. Bu süreçte öğretmen, hedef davranışa yaklaşan her yeni basamağı ödüllendirerek öğrenciyi istenen sonuca ulaştırır. **Bu nedenle öğretmen bu süreçte biçimlendirme ilkesini kullanmıştır.**

**A)** **Tepkisel koşullanma:** Bireyin irade dışı, fizyolojik ve refleksif tepkilerinin nötr bir uyaranla eşleştirilerek öğrenilmesidir. Soruda edimsel bir beceri kazandırma süreci ve basamaklı pekiştirme ele alınmaktadır; fizyolojik bir refleksin koşullanması söz konusu değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Olumsuz pekiştirme:** Ortamdan rahatsız edici bir uyaranın çıkarılması yoluyla bir davranışın ileride yapılma sıklığının artırılmasıdır. Soruda rahatsız edici bir durumun ortamdan kaldırılması değil, karmaşık bir becerinin basamaklar halinde kazandırılması anlatılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Sönme:** Daha önce pekiştirilen bir davranışın pekiştirilmesinin durdurulması sonucunda zamanla zayıflaması ve ortadan kalkmasıdır. Soruda davranışın ortadan kaldırılması değil, aksine yeni bir becerinin kazandırılması söz konusudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Zincirleme:** Bireyin dağarcığında zaten var olan tekil ve basit davranış birimlerinin, belli bir sıra izlenerek karmaşık bir davranış dizisi halinde birleştirilmesidir. Biçimlendirmeden en temel farkı; zincirlemedeki her bir basamağın halihazırda birey tarafından sergilenebiliyor olması ve asıl pekiştirecin yalnızca tüm zincir (tüm davranış dizisi) başarıyla tamamlandıktan sonra en sonda verilmesidir. Oysa soruda bireyin henüz yapamadığı bir davranış için her adımda doğrudan pekiştireç sunulmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Biçimlendirme:** Bireyin henüz sergileyemediği karmaşık bir davranışın, hedefe giden yaklaşık basamaklarının her birinin anında pekiştirilmesi yoluyla adım adım kazandırılmasıdır. Soruda başlangıçta doğru tepki verenlerin pekiştirilmesi ve ardından hedef davranışa giderek yaklaşan tepkilerin pekiştirilerek aşamalı kazandırılması, biçimlendirme ilkesinin tanımıyla tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**8.** Soruda, Sezgin'in arkadaşlık ilişkisini veya kişisel çıkarlarını göz ardı ederek, kural ihlalinin haksızlık yaratacağını düşünmesi ve sınav kurallarının korunmasını ön plana koyması sorgulanmaktadır. Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı'nda yer alan geleneksel düzeydeki kanun ve düzen eğilimi evresinde ahlaki akıl yürütme; var olan kurallara, kanunlara ve sistemin düzenine mutlak bir bağlılık gösterir. Bu evredeki birey için kurallara uymak ve toplumsal düzeni korumak, kişisel yakınlıklardan, arkadaşlık bağlarından ya da gruptan kabul görme isteğinden her zaman daha önemlidir. Sezgin de arkadaşının kendisine küşmesini ve aralarındaki ilişkinin bozulmasını göze alarak, sınav kurallarının korunmasını ve haksızlığın önlenmesini savunmuştur. **Bu tutum, kararların kişisel ilişkilerden bağımsız olarak kurallara ve sisteme bağlılıkla alındığı kanun ve düzen eğilimi evresine karşılık gelmektedir.**

**A)** **İtaat ve ceza eğilimi:** Geleneksel öncesi düzeyin ilk evresidir. Birey için ahlaki davranış, otoritenin koyduğu kurallara tamamen boyun eğmek ve cezadan kaçınmaktır. Soruda Sezgin'in hareket noktası cezadan korkmak değil, haksızlığı önlemek ve kuralın/sistemin korunmasını sağlamaktır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Saf çıkarcı eğilim:** Geleneksel öncesi düzeyin ikinci evresidir. Birey kendi çıkar ve ihtiyaçlarını ön planda tutar; "al-ver" ilişkisi üzerine kurulu araçsal bir ahlak anlayışı sergiler. Oysa soruda Sezgin kişisel çıkar gözetmemekte, aksine arkadaşının küşmesini dahi göze almaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Kişiler arası uyum eğilimi:** Geleneksel düzeyin ilk evresidir. Birey için "iyi çocuk" olmak, yakın çevresindekiler tarafından onaylanmak, sevilmek ve gruptan kabul görmek esastır. Soruda Sezgin, arkadaşlığının bozulabileceğini ve arkadaşının kendisine küsebileceğini bildiği halde kuralları savunmaktadır; yani kişiler arası uyum kaygısını aşmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Kanun ve düzen eğilimi:** Geleneksel düzeyin ikinci evresidir. Birey, toplumsal düzenin, kuralların ve yasaların korunmasını kişisel ilişkilerin veya duygusal yakınlıkların üstünde tutar. Herkesin kurallara uyması gerektiğine, aksi takdirde sistemin bozulacağına ve haksızlık doğacağına inanır. Paragrafta Sezgin'in "sınav

kurallarının korunmasının kişisel ilişkilerden bağımsız olarak önemli olduğunu düşünmesi" bu evreyle tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

E) **Evrensel ahlak ilkeleri eğilimi:** Geleneksel sonrası düzeyin son evresidir. Birey, insan hakları, adalet, eşitlik gibi soyut ve evrensel değerleri her türlü yazılı kuralın ve kanunun üstünde tutar; gerektiğinde kanunları bile insan hakları adına eleştirebilir. Soruda ise soyut evrensel ilkelerden ziyade, somut kurum/sınav kurallarının ve mevcut sistemin korunması vurgulanmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**9.** Psikolojik danışma oturumunda danışanın, çocukluk dönemine ait kritik bir yaşantı gündeme geldiğinde konuyu aniden değiştirmesi, saati bahaneler göstererek sürece müdahale etmesi ve odağı saptırmaya çalışması belirgin bir kaçınma davranışıdır. Psikanalitik kurama göre, bilinçdışında gömülü olan ve kaygı uyandıran çatışmalar bilince yaklaşmaya başladığında ego kendisini korumak amacıyla bir engel oluşturur. Terapi sürecindeki ilerlemeyi ve yüzleşmeyi sabote eden bu tür tutumlar direnç olarak kavramsallaştırılır. Terapistin, danışanın bu kaçınma davranışının altında yatan savunma mekanizmasını fark edip danışanın bilincine getirmesi ve bu engeli ortadan kaldırmaya çalışması **direnç analizi tekniğidir.**

A) **Serbest çağrışım:** Danışanın zihnine gelen her türlü düşünce, duygu ve anıyı hiç bir mantıksal süzgeçten geçirmeden, sansürlemeden ve yargılamadan özgürce ifade etmesi esasına dayanan temel tekniktir. Oysa burada danışan zihnine geleni özgürce paylaşmamakta, aksine belirli bir konudan bilinçli veya bilinç dışı şekilde kaçınmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Rüya analizi:** Danışanın uykudaki bastırılmış istek ve çatışmalarının simgesel dışavurumu olan rüyalarının, görünen içeriğinden gizil içeriğine ulaşacak şekilde çözümlenmesi tekniğidir. Vaka örneğinde rüya materyalinden veya uykudaki imgelerin incelenmesinden söz edilmemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Direnç analizi:** Danışanın terapi sürecindeki ilerlemeye, bilinçdışı materyalin bilince çıkmasına ve kaygı uyandıran konuların işlenmesine karşı geliştirdiği açık veya örtük engellemelerin (konuyu değiştirme, geç kalma, oturumu kısıtlama gibi) danışman tarafından belirlenip altında yatan işlevin anlamlandırılması sürecidir. Paragrafta anlatılan süreç, direnç analizi tekniğinin aşamalarıyla birebir örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

D) **Aktarım analizi:** Danışanın geçmişindeki önemli figürlere (genellikle ebeveynlere) karşı hissettiği çözülmemiş duygu, tutum ve beklentilerini psikolojik danışmana yöneltmesi ve danışmanın bu ilişkiyi çözümleyerek danışana fark ettirmesidir. Vakada danışanın danışmanla olan ilişkisindeki bir duygu aktarımından değil, çocukluk anısından kaçınma tutumundan söz edilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Yorumlama:** Danışanın serbest çağrışımları, rüyaları, dirençleri veya aktarımları arasındaki gizil anlamları ortaya çıkarmak amacıyla danışmanın yaptığı genel açıklama ve anlamlandırma sürecidir. Yorumlama kapsayıcı bir müdahale aracı olsa da, vakada doğrudan danışanın kaçınma tutumuna ve altındaki engelleyici işleme odaklanıldığı için spesifik olarak yapılması beklenen teknik direnç analizidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**10.** Danışanın geçmiş deneyimlerinde ailesinin yüksek beklentileriyle şekillenen yetersizlik algısı ve yetişkinlikte bunu telafi etme çabası, Bireysel Psikoloji yaklaşımının temel kavramlarından olan aşağılık duygusu ve üstünlük çabasına işaret etmektedir. Alfred Adler'e göre bir bireyin çocukluk dönemine ait hatırladığı ilk ve en belirgin anılar, tesadüfi veriler değildir. Bu anılar, bireyin dünyayı nasıl algıladığını, kendilik değerini ve hayata karşı geliştirdiği dinamik şablonu, yani yaşam tarzını yansıtan birer pusula görevi görür. **Terapistlerin danışanın ilk çocukluk hatıralarına odaklanarak buradaki tekrarlayan temaları çıkarması ve yaşam tarzını çözümlemeye çalışması erken anıların incelenmesi tekniğidir.**

A) **Rüyaların yorumlanması:** Adler rüyaları geleceğe yönelik bir köprü ve bireyin mevcut problemlerine çözüm arama aracı olarak görür. Ancak vakada uykuda görülen rüya senaryolarından değil, danışanın çocukluğuna dair uyanık yaşam hatırlamalarından ve bu hatıralardaki temalardan yararlanılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Erken anıların incelenmesi:** Bireysel Psikoloji yaklaşımının en karakteristik değerlendirme ve müdahale tekniklerinden biridir. Danışandan genellikle çocukluk dönemine ait hatırlayabildiği en erken anılarını anlatması istenir. Bu anıların nesnel doğruluğundan ziyade, danışanın bugünkü yaşam tarzını, inançlarını ve aşağılık duygularıyla baş etme biçimlerini nasıl biçimlendirdiği analiz edilir. Metinde danışmanın "çocukluk dönemine ilişkin anıları anlatmasını istemesi ve yaşam tarzını anlamaya çalışması" bu teknikle birebir örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

C) **Boş sandalye tekniği:** Ağırlıklı olarak gestalt ekolünde kullanılan bir tekniktir. Bireyin kendisiyle, çatışmalı olduğu bir yönüyle ya da yaşamındaki bitirilmemiş işi olan önemli bir figürle hayali olarak yüzleşmesini sağlar. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Sistematik duyarsızlaştırma: Davranışçı Terapi** anlayışında fobi ile kaygı bozukluklarının tedavisinde kullanılan bir tekniktir. Derecelendirilmiş korku hiyerarşisi ile gevşeme egzersizlerinin karşıt koşullanma mantığıyla eşleştirilmesine dayanır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Paradoksal niyet: Varoluşçu Terapi** yaklaşımıyla özdeşleşen ve stratejik terapilerde de başvurulan bir tekniktir. Danışanın kaygı duyduğu ya da kaçındığı davranışı bilinçli ve kasıtlı olarak en üst düzeyde sergilemesini isteme esasına dayanır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**11.** Bahar'ın annesiyle yaşadığı bitmemiş işleri ve içsel çatışmaları, bir başkasıyla (veya kendi içindeki iki farklı yönle) yüz yüze gelerek "şu an ve burada" canlandırması esasına dayanan bir durum ele alınmaktadır. Gestalt terapi yaklaşımı; bireyin kutuplarını, bastırılmış duygularını veya ilişkisel çatışmalarını entegre edebilmesi için rol değişimine ve doğrudan deneyimlemeye büyük önem verir. Danışanın bir sandalyede kendi konumunda konuşup ardından karşı sandalyeye geçerek çatışma yaşadığı kişinin bakış açısını üstlenmesi ve **bu iki rol arasında gidip gelerek farkındalık geliştirmesi boş sandalye tekniğinin temel işleyişidir.**

A) **Psikanalitik Kuram — Aktarım analizi:** Aktarım analizi, danışanın geçmişteki önemli figürlere karşı hissettiği çözülmemiş duyguları doğrudan psikolojik danışmana yöneltmesi ve bu ilişkinin incelenmesi sürecidir. Vaka örneğinde danışmanla olan ilişkiden değil, iki farklı sandalyede rol değişimi yapılarak yürütülen canlandırmadan söz edilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı — Erken anıların incelenmesi:** Erken anıların incelenmesi, danışanın çocukluk dönemine ait hatırladığı ilk hatıralar üzerinden yaşam tarzını ve aşağılık duygularıyla baş etme şablonlarını ortaya çıkarmayı amaçlar. Burada geçmiş çocukluk anılarının analizi değil, mevcut bir ilişkinin rol değişimiyle "şimdi ve burada" canlandırılması esastır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Gestalt Terapi — Boş sandalye tekniği:** Gestalt ekolünde boş sandalye tekniği; bitirilmemiş işlerin çözüme kavuşturulması, danışanın çatışma yaşadığı kişinin rollerini üstlenerek olaylara bütüncül bir farkındalıkla yaklaşması amacıyla kullanılır. Danışmanın Bahar'dan önce annesinin bakış açısıyla konuşmasını, ardından kendi sandalyesine geçerek kendi duygularını ifade etmesini istemesi tam olarak bu teknik ve kuramla örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

D) **Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi — Akılcı olmayan inançların tartışılması:** Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi, danışanın mantıksız inançlarını tespit edip mantıksal, ampirik ve pragmatik sorgulamalarla bu inançları değiştirmeye odaklanır. Oysa vaka örneğinde mantıksız inançların bilişsel olarak tartışılması değil,

duygusal farkındalık sağlayan yaşantısal bir teknik uygulanmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E) Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi — Mucize soru:** Mucize soru tekniği, danışanın sorunu ortadan kalktığında hayatının nasıl değişeceğini hayal etmesini sağlayarak hedeflerini belirlemeyi ve geleceğe odaklanmayı amaçlar. Vakada geleceğe dair bir hayal kurma sürecinden ziyade, mevcut çatışmanın iki farklı bakış açısıyla deneyimlenmesi anlatılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**12.** Albert Ellis tarafından geliştirilen Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi yaklaşımındaki ABC modelinde; olaylar ve bunlara verilen duygusal/davranışsal tepkiler belirli bir nedensellik ilişkisi içinde ele alınır.

**A (Aktivasyon Veren Olay / Tetikleyici):** Bireyin karşılaştığı dışsal olay veya durumdur. Vakada yöneticinin Tarık'ı eleştirmesidir.

**B (İnançlar / Bilişler):** Bireyin bu olay hakkında geliştirdiği mantıklı ya da akılcı olmayan inançlar, zorunluluk bildiren beklentilerdir. Vakada Tarık'ın "insanların kendisini eleştirmesinin kabul edilemez olduğunu düşünmesi"dir.

**C (Sonuçlar):** Akılcı olmayan inançların (B) sonucunda ortaya çıkan duygusal ve davranışsal tepkilerdir. Vakada Tarık'ın eleştiri karşısında yoğun kaygı yaşaması ve günlerce etkisinden kurtulamaması doğrudan duygusal sonuç olan C bileşenine karşılık gelmektedir.

**A) Yöneticisinin Tarık'ı eleştirmesi:** Bu durum bireyin kontrolü dışında gerçekleşen dışsal tetikleyici olaydır ve ABC modelindeki A bileşenini temsil eder. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B) Tarık'ın eleştirilmenin kabul edilemez olduğuna inanması:** Bu ifade bireyin olay hakkında geliştirdiği mutlakiyetçi ve katı değerlendirmedir. ABC modelindeki akılcı olmayan B bileşenini (inanç sistemini) temsil eder. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C) Tarık'ın kendisini yetersiz değerlendirmesi:** Kendini yetersiz değerlendirme, inançlar ile duygusal sonuçlar arasında aracı rol oynayabilecek ikincil bir bilişsel çıkarımdır; doğrudan A olayının ürettiği C bileşenindeki temel duygusal tepkiyi ifade etmez. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D) Tarık'ın eleştiri karşısında yoğun kaygı yaşaması:** ABC modeline göre akılcı olmayan inançların (B) doğurduğu C bileşeni (duygusal ve davranışsal sonuçlar) kavramıdır. Metinde açıkça belirtilen yoğun kaygı tepkisi tam olarak C ögesini karşılar. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**E) Tarık'ın yöneticisiyle yaşadığı anlaşmazlık:** Bu durum olay zincirinin bir parçası olup A bileşeni kapsamına giren yaşantısal bir durumdur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**13.** Danışanın geçmişteki sorunlara ve bunların nedenlerine takılıp kalmak yerine, sorunun çözüldüğü bir geleceğe odaklanmasını sağlayan bir müdahale biçimi ele alınmaktadır. Steve de Shazer ve Insoo Kim Berg tarafından geliştirilen **çözüm odaklı kısa süreli terapi** yaklaşımında, problemin kendisine veya derin analizine değil, çözüme ve danışanın hedeflerine odaklanılır. Bu ekolün en karakteristik müdahale araçlarından biri olan mucize soru tekniği, danışanın geceleğin bir mucize sonucu sorundan arındığını düşlemesini sağlayarak hedeflerini somutlaştırmasına ve çözüm ipuçlarını (küçük değişim belirtilerini) fark etmesine imkan tanır. Danışmanın İpek'ten ertesi sabah sorunun ortadan kalktığı bir güne uyandığını hayal etmesini ve bunu hangi küçük ayrıntılardan anlayacağını sorması bu kuram ve teknikle birebir örtüşmektedir.

**A) Gerçeklik Terapisi — Öz değerlendirme:** William Glasser'ın geliştirdiği Gerçeklik Terapisinde öz değerlendirme; bireyin mevcut davranışlarının, temel ihtiyaçlarını karşılamada ne kadar etkili ve gerçekçi olduğunu sorguladığı aşamadır. Vakada mevcut davranışların değerlendirilmesinden ziyade sorunun çözüldüğü varsayımsal bir gelecek kurgulatılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B) Gestalt Terapi — Boş sandalye tekniği:** Gestalt ekolünde kullanılan bu teknik, bireyin içsel çatışmalarını ya da başkalarıyla bitirilmemiş işlerini karşılıklı iki sandalyede rol değişimi yaparak "şu an ve burada" canlandırması esasına dayanır. Vakada rol değişimi veya bir figürle yüzleşme söz konusu değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Psikanalitik Kuram — Serbest çağrışım:** Serbest çağrışım, danışanın zihnine gelen düşünce ve anıları hiçbir süzgeçten geçirmeden özgürce aktarmasıdır. Soruda ise serbest bir akış değil, danışmanın yönlendirmesiyle kurgulanan spesifik bir gelecek senaryosu mevcuttur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi — İnançların tartışılması:** Bu yaklaşımda danışmanın işlevsel olmayan, mantıksız ve katı inançları bilişsel ve ampirik yöntemlerle sorgulanıp mantıklı inançlarla değiştirilmeye çalışılır. Vakada inançların mantıksal sorgulanması yapılmamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi — Mucize soru:** Çözüm odaklı yaklaşımın temel tekniklerinden biridir. Danışana "Bir gece mucize olsa ve tüm sorunların çözülse, bunu sabah ilk nereden anlarsın?" şeklinde yöneltilen bu soru, danışmanın soruna takılı kalmasını engelleyip olumlu değişimin işaretlerini ve hedeflerini belirlemesine yardımcı olur. Vaka anlatımı tamamen bu tekniğin uygulanışını içermektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**14.** Kaan'ın başarıya ulaşma ve başkalarının saygısını kazanma beklentisiyle hareket etmesi, ancak başarısızlık yaşadığında sorumluluğu başkalarına yüklemesi durumu ele alınmaktadır. **William Glasser'ın Gerçeklik Terapisi, bireylerin geçmiş yaşantılarını derinlemesine incelemek yerine, şu an sergiledikleri ve sorun oluşturan davranışlara odaklanmayı önerir.** Kurama göre bireyler kendi davranışlarının ve seçimlerinin sorumluluğunu almak zorundadır. Terapist, danışanın çevresini suçlamayı bırakıp mevcut davranışlarını değerlendirmesine ve daha sorumlu, etkili seçimler yapmasına rehberlik eder. Vakada psikolojik danışmanın Kaan'ın geçmişi değiştirmek yerine mevcut seçimlerini değerlendirmesini, sorumluluk almasını ve işlevsel davranışlar geliştirmesini sağlaması Gerçeklik Terapisi'nin bu temel özelliğini en iyi şekilde açıklamaktadır.

A) **Bireyin bilinçdışı çatışmalarını ortaya çıkararak geçmiş yaşantılarının bugünkü davranışlarına etkisini çözümlemek:** Bu yaklaşım psikanalitik kurama aittir. Gerçeklik Terapisi geçmişle ve bilinçdışı mekanizmalarla ilgilenmez; tamamen şimdiki davranışlara ve sorumluluğa odaklanır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Bireyin akılcı olmayan inançlarını mantıksal açıdan tartışarak duygusal sonuçlarını değiştirmek:** Bu ifade Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi yaklaşımının temelini oluşturur. Gerçeklik Terapisinde temel odak inançların bilişsel tartışılması değil, bireyin ihtiyaçlarını karşılayan davranışsal seçimleri ve sorumluluğudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Bireyin çocukluk yaşantılarından hareketle yaşam tarzını ve aşağılık duygularını anlamlandırmak:** Bu görüş Bireysel Psikoloji kuramı ile ilgilidir. Gerçeklik Terapisi çocukluk anılarını incelemez. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Bireyin mevcut davranışlarını değerlendirmesini, kişisel sorumluluk üstlenmesini ve daha etkili seçimler yapmasını sağlamak:** Gerçeklik Terapisi'nin kalbini oluşturan Seçim Teorisi'ne göre birey, davranışlarının sorumluluğunu alarak ihtiyaçlarını karşılayacak daha etkili seçimler yapmak durumundadır. Terapist danışanın şu anki sorun oluşturan davranışını değerlendirmesini sağlar. Metindeki müdahale bu tanımla tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

E) **Bireyin sorun yaşamadığı dönemleri belirleyerek gelecekteki çözüm yollarını ve istisnaları geliştirmek:** Bu açıklama Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi yaklaşımındaki istisnai durumlar tekniğine aittir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**15.** Gökçen'in psikolojik danışmanın kendisi hakkındaki duygu ve düşüncelerini tahmin etmeye çalışması üzerine danışmanın, danışanın davranışı karşısında hissettiği duyguyu ve algısını açık, dürüst ve içten bir biçimde paylaşması durumu ele alınmaktadır. Hümanist (İnsancıl) yaklaşımın ve Carl Rogers'ın Birey Merkezli Terapi anlayışının temel terapötik koşullarından biri olan **saydamlık (içtenlik / dürüstlük / kendisi olma); psikolojik danışmanın maske takmadan, yapmacık duruşlardan uzak durarak o anki duygu, düşünce ve yaşantılarını danışma ilişkisinin sınırları dâhilinde danışanla dürüstçe paylaşmasıdır.** Danışmanın kendi duygusunu ve algısını açıkça ifade ederek danışanın gerçek tepkiyi anlamasını sağlaması bu tutumla doğrudan ilişkilidir.

**A)** **Saydamlık:** Psikolojik danışmanın danışma sürecinde içten, dürüst, olduğu gibi görünmesi, duygu ve düşüncelerini danışana olduğu gibi aktarmasıdır. Paragrafta danışmanın kendi duygusunu ve algısını "açık, dürüst ve danışma ilişkisinin sınırlarına uygun biçimde ifade etmesi" saydamlık ilkesinin tanımıyla birebir örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B)** **Empati:** Psikolojik danışmanın, kendisini danışanın yerine koyarak onun duygularını, düşüncelerini ve dünyayı algılayış biçimini onun gözünden anlaması ve bu anladıklarını danışana iletmesidir. Oysa vakada danışman danışanın dünyasını anlamaktan ziyade, kendi hissettiği duyguyu ve algıyı danışana açıkça ifade etmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Koşulsuz olumlu kabul:** Psikolojik danışmanın, danışanı din, ırk, değer yargısı veya sergilediği olumsuz davranışlar ne olursa olsun yargılamadan, eleştirmeden, koşulsuzca bir insan olarak değer verip benimsemesidir. Soruda danışanın yargılanmaması değil, danışmanın kendi içten duygusunu paylaşması öne çıkmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Somutlaştırma:** Danışanın soyut, muğlak, genelleştirilmiş veya belirsiz ifadelerle anlattığı duygu ve yaşantıları daha net, açık ve belirgin hale getirmesini sağlama becerisidir. Vakada belirsiz bir anlatımın netleştirilmesinden ziyade, danışmanın kendi duygusunu açıkça dile getirmesi söz konusudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Duygu yansıtması:** Danışmanın söylediği sözlerin gerisinde yatan belirgin ya da örtük duyguların psikolojik danışman tarafından fark edilip danışana tekrar ifade edilmesidir. Vakada danışmanın, danışanın duygusunu ona aynalaması değil; danışmanın kendisinde oluşan duyguyu dürüstçe paylaşması anlatılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**16.** Dilan ile psikolojik danışman arasında geçen diyalogda kullanılan psikolojik danışma becerileri incelendiğinde:

**(I) Numaralı Tepki:** Psikolojik danışman *"Arkadaşlarınla konuşurken yanlış anlaşılmaktan çekindiğin için kendini geri çekiyorsun."* ifadesiyle, Dilan'ın dile getirdiği durumu ve olayı kurgulayarak kendi cümleleriyle danışana geri aktarmıştır. Danışanın anlattığı olayın bilişsel, düşünsel ve durumsal boyutunun danışman tarafından özetlenip kendi ifadeleriyle aynalanması içeriğin yansıtılması becerisidir.

**(II) Numaralı Tepki:** Psikolojik danışman *"Bir yandan yanlış anlaşılmamak için konuşmaktan kaçınıyor, diğer yandan bu kaçınmanın arkadaşlarınla arandaki mesafeyi artırdığını düşünüyorsun."* ifadesiyle, Dilan'ın sunduğu durumun içeriğini ve yaşadığı iki yönlü mantıksal/durumsal süreci yine danışanın anlattığı olgular üzerinden kendi cümleleriyle dile getirmiştir. Burada bir duygu belirlemesi yapılmamış, olayın ve düşüncenin kendisi tekrar yansıtılmıştır. Bu nedenle ikinci tepki de içeriğin yansıtılması becerisidir.

**A)** **İçeriğin yansıtılması – Duyguların yansıtılması:** İkinci tepkide korku, kaygı, yalnızlık, çaresizlik gibi belirgin bir duygu durumu isimlendirilip danışana aynalanmamıştır. Bu nedenle ikinci kısım duyguların yansıtılması değildir ve bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Duyguların yansıtılması – İçeriğin yansıtılması:** Birinci tepkide de danışanın hissettiği kaygı veya korku duygusu doğrudan vurgulanmamış, yapılan eylem ve durum (kendini geri çekme) ifade edilmiştir. Bu nedenle birinci kısım duyguların yansıtılması değildir ve bu seçenek doğru değildir.

C) **İçeriğin yansıtılması – İçeriğin yansıtılması:** Hem birinci hem de ikinci tepkide psikolojik danışman, danışanın ifade ettiği durumları, düşünceleri ve olay örgüsünü (içeriği) kendi sözcükleriyle danışana geri sunmuştur. İçeriğin yansıtılması becerisi, danışanın anlattığı konunun bilişsel boyutunun ve olaylar dizisinin danışman tarafından yeniden ifade edilmesidir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

D) **Özetleme – Yüzleştirme:** Özetleme, genellikle oturumun başında, sonunda veya uzun bir anlatımın ardından tüm konuşulanların ana hatlarıyla toparlanmasıdır. Yüzleştirme ise danışanın sözleri ile davranışları veya çelişkili ifadeleri arasındaki tutarsızlıkların nazikçe önüne konulmasıdır. Vakada çelişki yüzleştirilmemiş, durumlar aynalanmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Asgari düzeyde teşvik – Duyguların yansıtılması:** Asgari düzeyde teşvik, "hı hı", "evet", "devam edin", baş sallama gibi danışanı konuşmaya teşvik eden kısa sözel veya sözel olmayan tepkilerdir. Vakada kurulan uzun içerik cümleleri bu kapsama girmez. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**17.** Banu'nun ailesini kırmama isteği ile kendi öznel ihtiyaçları arasında sıkışıp kalması ve bu durumun yarattığı mutsuzluk duygusu ele alınmaktadır. Terapötik bir müdahale biçimi olarak empati, psikolojik danışmanın kendisini danışanın yerine koyarak onun hem yaşadığı olay/durum boyutunu (içeriği) hem de bu durumun onda yarattığı öznel duyguyu doğru bir şekilde anlaması ve bunu danışana aynalamasıdır. **Etkili bir empatik tepkide yalnızca durum ifade edilmez; duruma eşlik eden duygu da yakalanarak danışana geri sunulur.**

A) **Kendi isteklerini önemsemeli ve ailenin beklentilerinden bağımsız kararlar almayı öğrenmelisin:** Bu ifade danışana ne yapması gerektiğini söyleyen, yönlendirici ve tavsiye verici bir dildir. Danışmanın duygu ve durumunu anlamak yerine ona yol gösterdiği için empatik bir tepki niteliği taşımaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Aileni kırmamak için kendi isteklerinden vazgeçiyorsun; ancak bu durum, kendi ihtiyaçlarını göz ardı ettiğin için seni mutsuz ediyor:** Bu tepki hem Banu'nun yaşadığı çelişkili durumu (ailesini kırmamak için geri adım atması) hem de bu yaşantının gerisinde yatan temel öznel duyguyu (mutsuzluğu) açık ve net bir şekilde kapsamakta ve danışana aynalamaktadır. İçerik ve duygunun birlikte dürüstçe yansıtıldığı bu cümle en uygun empatik tepkidir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

C) **Ailenin senden beklentilerinin neler olduğunu ve bu beklentilerin nasıl ortaya çıktığını biraz daha anlatır mısın?:** Bu ifade detaylı bilgi almaya yönelik bir açık uçlu soru sorma tekniğidir. Danışanın yaşadığı duyguyu anlamaya ve yansıtmaya değil, konuyu açmaya hizmet eder. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Ailenin beklentilerini karşılamakta zorlanman, karar verme konusunda kendine yeterince güvenmediğini düşündürüyor:** Bu tepki danışanın anlatımına dayalı erken bir yorumlamadır. Danışman, danışanın hissettiği duyguya odaklanmak yerine kendi analizini ve çıkarımını sunmuştur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Ailenin beklentileri nedeniyle kendi isteklerini geri plana attığını söylüyorsun:** Bu ifade sadece danışanın anlattığı olayın bilişsel ve durumsal kısmını özetleyen bir içeriğin yansıtılması becerisidir. İfadede Banu'nun hissettiği "mutsuzluk" duygusuna değinilmediği için eksik bir empatik tepkidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**18.** Ekin'in arkadaşlık ilişkilerinde yaşadığı kaçınma davranışının, bu davranışın ortaya çıktığı koşulların, verdiği tepkilerin ve durumun okul yaşamına etkilerinin ayrıntılı biçimde incelenmesi süreci ele alınmaktadır. Psikolojik danışma sürecinin temel aşamalarından biri olan problemi tanımlama (veya değerlendirme/analiz) aşamasında; psikolojik danışman danışanın getirdiği sorunu yüzeysel bir etiket olarak kabul etmekle yetinmez. Sorunun ortaya çıktığı bağlamı, tetikleyici faktörleri, danışanın düşünsel, duygusal ve davranışsal tepkilerini ve sorunun danışanın işlevselliği üzerindeki etkilerini bütüncül bir şekilde ortaya koymayı hedefler. **Psikolojik danışmanın Ekin'e bu yönelime uygun sorular sorması doğrudan problemi tanımlama ve değerlendirme aşamasına karşılık gelmektedir.**

**A)** **Danışanın sunduğu problemi tanımlama:** Psikolojik danışma sürecinin ilk operasyonel aşamalarındandır. Danışmanın getirdiği şikâyetin sınırlarını belirlemeyi, sorunun ne zaman, nasıl, hangi koşullarda ortaya çıktığını ve bireyin yaşamına nasıl yansıdığını kapsamlı bir biçimde analiz etmeyi içerir. Paragrafta danışmanın "olayların hangi koşullarda ortaya çıktığını, Ekin'in bu durumlara nasıl tepki verdiğini ve güçlüğün okul yaşamını nasıl etkilediğini anlamaya yönelik sorular yöneltmesi" tam olarak problemi tanımlama sürecidir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B)** **Danışanla ilişki kurma:** Oturumların en başında güvenli, koşulsuz kabul içeren ve empatik bir terapötik bağın (özel havanın) oluşturulması aşamasıdır. Soruda danışman ile danışan arasında bir bağ kurma çabasından ziyade, mevcut sorunun derinlemesine analiz edilmesi anlatılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Hedef tanımlama ve oluşturma:** Problemin tanımlanmasının ardından, danışma sürecinde ulaşılmak istenen somut, gerçekçi ve ölçülebilir değişimlerin danışanla birlikte kararlaştırılması aşamasıdır. Vakada henüz soruna yönelik bir çözüm hedefi belirlenmemiş, sorunun yapısı anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Psikolojik danışma müdahalesini seçme:** Belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla uygulanacak kuramsal tekniklerin, stratejilerin veya eylem planlarının seçildiği aşamadır. Metinde herhangi bir terapotik tekniğin uygulanmasından veya müdahale planından söz edilmemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Sonlandırma:** Belirlenen hedeflere ulaşıldıktan sonra danışma sürecinin basamaklı şekilde bitirildiği ve kazanımların değerlendirildiği son aşamadır. Sürecin başında yürütülen bu inceleme çalışması sonlandırma ile ilgili değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**19.** Levent'in yaşadığı klinik tablonun bileşenleri, belirtilerin süreleri ve özellikleri incelendiğinde:

**Majör depresif dönem:** İlk kısımda anlatılan "son iki hafta boyunca kendisini sürekli yorgun ve mutsuz hissetme, keyif aldığı etkinliklere karşı ilgisini kaybetme" durumları en az 2 hafta süren bir majör depresif dönem tablosuna işaret etmektedir.

**Hipomani dönemi:** İkinci kısımda anlatılan "dört gün boyunca kendisini her zamankinden daha enerjik hissetme, az uykuya rağmen yorgunluk hissetmeme, hızlı konuşma ve projelere atılma" durumları tam olarak en az 4 gün süren bir hipomani dönemi tanımıyla örtüşmektedir. Ayrıca bu durumun "belirgin bir işlev kaybına veya hastaneye yatışa yol açmaması" da tablonun mani değil, hipomani olduğunu kesinleştirmektedir.

**Geçmiş öykü:** Levent'in geçmişinde bir mani dönemi yaşantısının olmaması tablonun iki uçlu I bozukluğuna kaymasını engeller.

DSM-5 tanı ölçütlerine göre; bireyin yaşamında en az bir majör depresif dönem ile en az bir hipomani dönemi geçirmiş olması ve hiç mani dönemi yaşamamış olması durumu iki uçlu II bozukluğu tanısını zorunlu kılar.

**A)** **İki uçlu I bozukluğu:** Tanı konulabilmesi için bireyin yaşamında en az bir kez mani dönemi geçirmiş olması şarttır (depresif dönem varlığı zorunlu dahi değildir). Levent'in durumunda ise tam bir mani dönemi yok, hipomani dönemi vardır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **İki uçlu II bozukluğu:** En az bir majör depresif dönem ve en az bir hipomani dönemi ile karakterize bir duygudurum bozukluğudur. Metinde verilen 2 haftalık depresif süreç ve 4 günlük işlev kaybı yaratmayan enerjik (hipomanik) süreç iki uçlu II bozukluğu tanımıyla tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**C)** **Siklotimi bozukluğu:** En az 2 yıl boyunca süregiden, ancak ne majör depresyon ne de hipomani tanı ölçütlerini tam olarak karşılamayan daha hafif şiddetli ve dalgalı duygudurum belirtilerini ifade eder. Vakada durum 2 yıla yayılmamış ve majör depresif dönem kriteri karşılanmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Süregiden depresif bozukluk:** Diğer adıyla distimi; erişkinlerde en az 2 yıl boyunca hemen her gün süren kronik ve görece daha hafif bir depresif duygudurumu tanımlar. Ayrıca tablonun içinde hipomanik dönem yer almaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Yineleyici depresif bozukluk:** Yalnızca tekrarlayan majör depresif dönemlerin görüldüğü, hiçbir hipomani veya mani öyküsünün bulunmadığı durumdur. Oysa vakada açık bir hipomanik dönem mevcuttur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**20.** Şizofreni tablosunda klinik semptomlar pozitif belirtiler ve negatif belirtiler olmak üzere iki temel kategoride incelenir. Pozitif belirtiler, bireyin zihinsel veya davranışsal dünyasına sonradan eklenen, normalde bulunmaması gereken yaşantıları (örneğin gerçek dışı sesler duyma biçimindeki varsanılar veya takip edildiğine inanma gibi sanrılar) ifade eder. Negatif belirtiler ise sağlıklı bir bireyde bulunması gereken normal işlevlerin, duygusal tepkilerin veya davranışsal yetilerin azalmasını, eksilmesini ya da kaybolmasını (örneğin mimiklerin donuklaşması, konuşmanın azalması veya isteksizlik) tanımlar. **Soruda verilen seçenekler incelendiğinde duygusal küntlük dışındaki tüm maddeler zihinsel işleyişe sonradan eklenen pozitif belirtilerdir.**

**A)** **Sanrılar:** Aksine sarsılmaz kanıtlar olmasına rağmen bireyin değiştiremediği gerçek dışı inançlardır (örneğin "Televizyondaki spiker bana gizli şifreler gönderiyor" düşüncesi). Sağlıklı bir zihin yapısında bulunmaması gereken ek bir durum olduğu için pozitif belirti kapsamındadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Varsanılar:** Dışarıda gerçek bir fiziksel uyaran yokken ortaya çıkan algısal yaşantılardır (örneğin kulağına gaipte konuşan seslerin gelmesi). Sağlıklı algı sürecine eklenen bir durum olduğu için pozitif belirti kategorisindedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Duygusal küntlük:** Bireyin olaylar karşısında göstermesi gereken jest, mimik, ses tonu ve duygusal dışavurumların şiddetinde belirgin bir azalma ve donuklaşma yaşamasıdır (örneğin çok üzücü bir haber karşısında yüzünde hiçbir ifadenin oluşmaması). Sağlıklı bir bireyde bulunması gereken duygusal tepkilerin eksilmesi ve kaybolması söz konusu olduğu için bu durum bir negatif belirtidir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**D)** **Dezorganize konuşma:** Düşünce akışındaki mantıksal bağların kopmasının konuşmaya yansımasıdır (örneğin kelimelerin birbiriyle anlamsızca dizildiği kelime salatası veya konudan konuya atlama). Düşünce biçimindeki bozulmanın konuşmaya eklenmesi nedeniyle pozitif belirti kabul edilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Dezorganize davranış:** Amaca yönelik olmayan, yaşa ve ortama uygun düşmeyen sıra dışı hareketlerdir (örneğin sebepsiz saldırganlık veya katatonik durumlarda saatlerce kıpırdamadan durma). Normal davranış örgütlenmesine sonradan eklenen durumlar olduğu için pozitif belirti sınıfına girer. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**21.** Doruk'un sergilediği davranış örüntüsü ve klinik özellikleri incelendiğinde: Öfkesini kontrol etmekte zorlandığı, aniden başlayan yoğun öfke nöbetleri sırasında çevresindeki eşyalara ve kişilere zarar verdiği, bu tepkilerin duruma göre orantısız olduğu, nöbetlerin kısa sürdüğü ve sonrasında hemen günlük etkinliklerine döndüğü belirtilmektedir. Ayrıca bu davranışların önceden planlanmadığı ve herhangi bir maddi/çevresel kazanç elde etme amacı taşımadığı vurgulanmıştır. DSM-5 tanı ölçütlerine göre; sözel ya da fiziksel saldırganlık içeren, davranışların orantısız olduğu, önceden tasarlanmayan (impulsif), kısa süreli ve öfkeyi kontrol etmede yinelenen başarısızlıklarla karakterize **bu klinik tablo aralıklı patlayıcı bozukluk tanısıyla doğrudan örtüşmektedir.**

**A)** **Karşıt olma karşı gelme bozukluğu:** Otorite figürlerine karşı sürekli bir inatlaşma, kurallara uymama, öfke ve kızgınlık sergileme ile karakterizedir; ancak bu bozuklukta Doruk'un yaşadığı gibi aniden patlayan, orantısız ve fiziksel yıkıcılığa varan öfke nöbetleri ön planda değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Davranım bozukluğu:** Başkalarının temel haklarının veya yaşa uygun toplumsal normların/kuralların sürekli ve tutarlı bir şekilde ihlal edildiği bir tablodur (örneğin hırsızlık, insanlara veya hayvanlara karşı zulmetme, mülke zarar verme). Davranım bozukluğunda davranışlar genellikle önceden planlıdır ve kronik bir antisosyal örüntü gösterir. Oysa Doruk'un davranışlarının önceden planlanmadığı ve ani patlamalar şeklinde olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu:** Temel özellikleri dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ve dürtüselliktir. Vakada temel problem dikkat eksikliğinden ziyade, ani öfke patlamaları ve orantısız saldırganlık nöbetleridir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Aralıklı patlayıcı bozukluk:** Sözel veya fiziksel saldırganlıkla kendini gösteren, davranışın tetikleyici olaya göre orantısız olduğu, önceden tasarlanmayan (impulsif), ani öfke nöbetleriyle seyreden bir bozukluktur. Vakada Doruk'un aniden başlayan, eşyalara saldırma ile sonuçlanan ve planlı olmayan öfke nöbetleri bu tanımın temel ölçütlerini tam olarak karşılamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**E)** **Özgül öğrenme bozukluğu:** Bireyin okuma, yazma veya matematik becerilerinde kronik güçlükler yaşamasıyla seyreden nörogelişimsel bir bozukluktur. Duygudurum ve öfke kontrolüyle ilgili değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**22.** Kerem'in davranış ve düşünce örüntüsü incelendiğinde: Başkalarının niyetlerini sürekli olarak kötücül ve kendisine zarar vermeye yönelik biçimde yorumladığı, çevresindekilere karşı yaygın bir kuşkuculuk ve güvensizlik beslediği görülmektedir. Arkadaşlarının kendisinden bir şeyler sakladığını düşünmesi, fikir ayrılıklarını başarısını engelleme girişimi olarak görmesi ve nötr/olumlu durumları dahi düşmanca bir tutum olarak algılaması bu klinik tablonun temel bileşenleridir. DSM-5 tanı ölçütlerine göre; yeterli bir kanıt bulunmaksızın başkalarının kendisini sömürdüğünden, kendisine zarar verdiğinden veya kendisini aldattığından kuşkulanma, başkalarının bağlılığından ya da güvenilirliğinden sürekli şüphe duyma ve sıradan sözlerden ya da olaylardan gizli, aşağılayıcı veya **gözdağı veren anlamlar çıkarma örüntüsü paranoid kişilik bozukluğu tanısı ile birebir örtüşmektedir.**

**A)** **Şizoid kişilik bozukluğu:** Toplumsal ilişkilerden kopma, sosyal etkileşim kurmada isteksizlik ve duygusal dışavurumda kısıtlılık ile karakterizedir. Şizoid yapıda olan bireyler kuşkuculuk ve aldatılma korkusundan ziyade, yalnız kalmayı tercih ederler ve yakın ilişki kurma istekleri yoktur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Antisosyal kişilik bozukluğu:** Başkalarının haklarını saymama, yasaları ihlal etme, dürtüsellik, yalan söyleme ve vicdan azabı çekmeme ile seyreden bir tablodur. Vakada yasalara aykırı davranışlar veya başkalarının haklarını çiğneme değil, yoğun kuşkuculuk ön plandadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Narsisistik kişilik bozukluğu:** Üstünlük duygusu, beğenilme gereksinimi, empatiden yoksunluk ve sürekli övgü beklentisi ile belirgindir. Kerem'in yaşadığı güçlüğün temel kaynağı hayranlık arayışından ziyade, çevresindekilerin niyetlerine duyduğu güvensizlik ve aldatılma korkusudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Paranoid kişilik bozukluğu:** Başkalarının niyetlerini kötücül olarak yorumlayıp onlara karşı yaygın güvensizlik ve kuşkuculuk duyma örüntüsüdür. Kerem'in arkadaşlarının gerçek niyetlerinden şüphe duyması, eleştirileri düşmanca algılaması ve kendisine karşı komplo kurulduğunu düşünmesi bu tanımın temel kriterlerini tam olarak karşılamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

E) **Çekingen kişilik bozukluğu:** Yetersizlik hissi, olumsuz değerlendirilme korkusu ve eleştirilmekten aşırı çekinme nedeniyle toplumsal etkileşimden kaçınma ile karakterizedir. Çekingen kişilik bozukluğunda birey başkalarının niyetini kötücül olarak algılamaz; aksine kendisini yetersiz, başkalarını üstün görerek reddedilmekten korkar. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**23.** İlkokul öğrencisi olan Efe'nin öğretmeninin verdiği yönergeleri izlemekte ve dikkatini sürdürmekte zorlanması, sınıf içinde sık sık yerinden kalkması, sırasını bekleyemeden söz alması, eşyalarını kaybetmesi ve başladığı etkinlikleri tamamlayamaması gibi belirtiler sergilemesi incelenmektedir. Bu davranışların hem okulda hem de evde gözlenerek günlük sorumlulukları aksatması temel klinik kriterleri oluşturur. DSM-5 tanı ölçütlerine göre; dikkat eksikliği (odaklanamama, eşya kaybetme, yönergeleri izleyememe) ile hiperaktivite-dürtüsellik (yerinde duramama, sırasını bekleyememe, söz kesme) belirtilerinin birden fazla ortamlarda (okul ve ev) işlevselliği bozacak düzeyde görülmesi **dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı ile en çok ilişkilidir.**

A) **Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu:** Gelişimsel olarak uygun olmayan düzeyde dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik belirtileriyle karakterize bir nörogelişimsel bozukluktur. Efe'nin hem dikkatini sürdürememe hem de hiperaktiviteye bağlı olarak yerinde duramama ve dürtüsel davranışlar (söz kesme, sıra bekleyememe) sergilemesi bu tanı ölçütleriyle birebir örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

B) **Otizm spektrum bozukluğu:** Toplumsal iletişim ve etkileşimde kalıcı eksiklikler ile sınırlı, yinelenen davranış, ilgi ve etkinlik örüntüleriyle karakterizedir. Efe'nin tablosunda sosyal iletişim güçlükleri veya yineleyici stereotipik hareketler bulunmamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Özgül öğrenme bozukluğu:** Bireyin okuma, yazma veya matematik alanlarındaki akademik becerilerde yaş, zeka ve eğitim düzeyine göre beklenenin altında performans göstermesiyle seyreden bir bozukluktur. Soruda akademik beceri yetersizliğinden ziyade dikkat, hareketlilik ve dürtüsellik sorunları vurgulanmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Rett sendromu:** Genellikle kız çocuklarında görülen, erken bebeklik döneminden sonra normal gelişimin ardından başın büyümesinin yavaşlaması, el becerilerinin kaybolması ve ağır psiko-motor gerilikle seyreden genetik bir nörogelişimsel bozukluktur. Vakadaki belirtilerle uyuşmamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Stereotipik hareket bozukluğu:** Amaca yönelik olmayan, yineleyici ve aşırı motor davranışlarla (örneğin sallanma, kendine vurma, elleri çırpma) karakterizedir. Efe'nin yaşadığı durum dikkat, hareketlilik ve dürtüsellik eksenindedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**24.** 11 yaşındaki Deniz'in fen bilimleri dersinde henüz sınıfta işlenmemiş konuları araştırması, karmaşık sorunlara özgün çözümler üretmesi ve öğrendiklerini yeni durumlara aktarabilmesi özel yetenekli (üstün potansiyelli) bir öğrenci olduğunu göstermektedir. Bu tür öğrenciler için aynı seviyedeki standart etkinlikleri sürekli tekrarlatmak dersten sıkılmalarına, motivasyon kaybına ve dersten kopmalarına yol açar. Özel eğitimde ve rehberlik hizmetlerinde özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerini açığa çıkarmak ve eğitimsel gereksinimlerini karşılamak amacıyla uygulanan en temel yöntem, öğrencileri akranlarından ve sınıflarından ayırmadan müfredatın içerik, süreç ve ürün açısından çeşitlendirildiği **müfredat zenginleştirilmesi ve derinleştirilmesi uygulamalarıdır.**

A) **Öğrencinin sınıf düzeyindeki tüm kazanımları tamamlaması için ek tekrar çalışmalarına yönlendirilmesi:** Deniz zaten sınıf düzeyinin ve kazanımlarının çok ötesinde bir performans sergilemektedir. Ek tekrar çalışmaları yaptırmak öğrencinin sıkılmasını ve olumsuz tutum geliştirmesini artıracaktır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Öğrencinin yaşıtlarından farklılaşmaması için aynı etkinlikleri aynı hızda sürdürmesinin sağlanması:** Özel yetenekli bireylerin eğitiminde bireysel farklılıklar göz ardı edilerek tek tip eğitim uygulanması potansiyellerinin körelmesine neden olur. Eğitim ortamlarının bireyin öğrenme hızına ve kapasitesine göre uyarlanması esastır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Öğrencinin ilgi ve yetenek alanlarına uygun zenginleştirme ve derinleştirme etkinliklerinin planlanması:** Zenginleştirme, üstün potansiyelli öğrencilerin kendi sınıflarında akranlarıyla kalmaya devam ederken müfredatın derinlemesine araştırma, proje geliştirme ve eleştirel düşünme görevleriyle zenginleştirilmesidir. Deniz'in öğrenme ihtiyacına ve potansiyeline en uygun uygulama budur. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

D) **Öğrencinin akademik başarısı yüksek olduğu için sosyal ve duygusal gereksinimlerinin değerlendirme dışında tutulması:** Özel yetenekli çocukların da tıpkı akranları gibi akran ilişkileri, yalnızlık, mükemmeliyetçilik veya duygusal uyum gibi alanlarda desteklenmeye ihtiyaçları vardır. Rehberlik hizmetleri gelişimsel ve bütüncül bir anlayışa sahip olduğu için sosyal-duygusal ihtiyaçlar göz ardı edilemez. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Öğrencinin üstün performansının yalnızca sınav puanları üzerinden değerlendirilmesi:** Özel yeteneklilik ve özgün problem çözme becerileri yalnızca standart testlerle ölçülemez; süreç odaklı, performansa ve projeye dayalı değerlendirme araçları da kullanılmalıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**25.** Okul psikolojik danışmanının akademik başarısızlığın nedenlerini belirlemek amacıyla ölçme araçlarının psikometrik niteliklerini (geçerlik, güvenirlik, normlar) ve bireysel koşulları dikkate alması süreci ele alınmaktadır. Ölçme ve değerlendirme ilkelerine göre, bir testin geçerli ve güvenilir olması test sonuçlarının kendiliğinden kusursuz ve mutlak olduğu anlamına gelmez. Test puanları; bireyin test sırasındaki kaygısı, motivasyonu, bedensel durumu, kültürel arka planı ve çevresel koşullardan etkilenir. **Bu nedenle psikometrik nitelikleri ne kadar yüksek olursa olsun, test sonuçları yorumlanırken bireyin öznel özellikleri ve değerlendirme koşulları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.**

A) **Bir testin geçerlik katsayısının yüksek olması, testin farklı zamanlarda uygulandığında aynı sonuçları vereceğini kesin olarak gösterir:** Farklı zamanlardaki uygulamalarda tutarlı sonuçlar verme niteliği güvenirlik (özellikle test-tekrar test güvenirliği) ile ilgilidir. Geçerlik ise testin ölçmeyi amaçladığı özelliği başka özelliklerle karıştırmadan ne derece doğru ölçtüğüdür. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Bir testin standartlaştırılmış olması, test sonuçlarının bireyin içinde bulunduğu kültürel ve sosyal koşullardan etkilenmeyeceğini gösterir:** Standartlaştırma, testin uygulama ve puanlama prosedürlerinin herkes için aynı ve sabit hale getirilmesidir. Ancak bu durum testin kültürel ve sosyal faktörlerden tamamen arındığı anlamına gelmez; bireyin sosyo-kültürel yapısı test performansını yine de etkileyebilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Bir testin güvenirlik katsayısının yüksek olması, testin ölçülmek istenen özelliği doğru biçimde ölçtüğünü kanıtlar:** Güvenirlik, ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınıklığı ve tutarlılığıdır. Bir test tutarlı bir biçimde hatalı veya amaç dışı bir ölçüm yapıyor olabilir (örneğin bozuk bir baskülün her zaman 5 kg fazla tartması). Testin amaca uygun ve doğru ölçüm yapması güvenirlik değil, geçerlik ile tanımlanır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Bir testin normlarının belirlenmiş olması, testin bütün yaş ve eğitim düzeylerindeki bireylere aynı biçimde uygulanabileceğini gösterir:** Test normları, yalnızca testin geliş-

tirildiği ve standartlaştırıldığı belirli hedef kitle (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi evrenler) için geçerlidir. Normlar, testin kapsamadığı farklı yaş ve eğitim düzeylerine doğrudan uygulanamaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Bir testin geçerli ve güvenilir olması, sonuçlarının yorumlanmasında bireyin özelliklerinin ve değerlendirme koşullarının dikkate alınması gerekliliğini ortadan kaldırmaz:** Psikolojik testler mekanik karar verme araçları değildir. Test puanları geçerli ve güvenilir bir araçla elde edilmiş olsa dahi, bireyin içsel/dışsal koşulları ve değerlendirme ortamı sonuçların doğru yorumlanmasında belirleyici bir role sahiptir. Bu kural ölçme ilkeleriyle tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**26.** Aslı'nın kişiler arası ilişkilerinde yaşadığı çatışmalara paralel bir konuya sahip olan bir filmi izlemesi ve ardından bu filmdeki karakterin duygularını, kararlarını ile davranışlarının sonuçlarını değerlendirerek kendi hayatına dair farkındalık kazanması süreci ele alınmaktadır. Psikolojik danışma literatüründe, danışanın yaşadığı güçlüklerle örtüşen film, sinema veya video materyallerinin terapötik amaçla kullanılması; danışanın karakterle özdeşim kurarak kendi yaşantılarına ilişkin farkındalık geliştirmesini, duygusal boşalım yaşamasını ve alternatif çözüm yolları üretmesini sağlayan **teknik sineterapi (sinema terapisi / film terapisi) olarak adlandırılır**.

**A)** **Sineterapi:** Terapötik süreçte uygun seçilmiş filmlerin izletilmesi ve ardından filmdeki karakterler, olaylar ile temalar üzerinden danışanın kendi iç dünyasını, davranışlarını ve duygularını keşfetmesini sağlama tekniğidir. Paragrafta Aslı'ya bir film önerilmesi ve film karakterinin tepkileri üzerinden kendi davranışlarını fark etmesi sağlandığı için bu uygulama sineterapi tekniğiyle birebir örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B)** **Bibliyoterapi:** Okuma materyallerinin (kitap, roman, şiir, makale vb.) terapötik amaçla kullanılmasıdır. Danışan kitap karakterleriyle özdeşim kurarak farkındalık kazanır. Oysa vakada bir okuma materyali değil, görsel-işitsel bir film materyali kullanılmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Psikodrama:** Jacob Moreno tarafından geliştirilen, bireylerin içsel çatışmalarını, duygu ve sorunlarını grup ortamında, bir sahne üzerinde, rol arkadaşları ve yönetmen eşliğinde "şu an ve burada" ilkesiyle canlandırmasına dayanan eylemsel bir terapi yaklaşımıdır. Soruda bir sahne canlandırması yapılmamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Rol oynama:** Danışanın gerçek yaşamda sergilemekte zorlandığı davranışları veya başkalarının bakış açılarını anlamak amacıyla danışma oturumunda belirli bir rolü üstlenip canlandırması esasına dayanan tekniktir. Vakada danışanın aktif bir rol canlandırması değil, izlediği film karakterini analiz etmesi söz konusudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Davranışsal prova:** Danışanın öğrenmek istediği veya geliştirmek durumunda olduğu yeni ve işlevsel bir davranışı, gerçek yaşamda uygulamadan önce danışman eşliğinde oturum sırasında pratik ederek (prova ederek) pekiştirmesi sürecidir. Vakada bir davranışın provalanmasından ziyade izlenen film üzerinden bilişsel ve duygusal bir değerlendirme yapılmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**27.** Araştırmacıların geliştirdikleri müdahale programlarının etkililiğini ölçmek amacıyla ön test-son test verileri toplamaları ve elde edilen veriler üzerinden varsayımları (hipotezleri) sınamaları, psikolojik testlerin temel işlevlerinden biri olan araştırma işlevine karşılık gelmektedir. Psikolojik ölçme araçları; kuramsal varsayımları test etmek, değişkenler arası ilişkileri incelemek ve bilimsel bilgi üretmek üzere veri toplama aracı olarak kullanıldığında **testlerin araştırma işlevinden yararlanılmış olur.**

**A)** **Seçme:** Bireylerin belirli bir kuruma, programa veya işe kabul edilip edilmeyeceklerini belirlemek amacıyla testlerden yararlanılmasıdır. Vakada öğrencilerin bir programa seçilmesi söz konusu değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Araştırma:** Psikolojik testlerin bilimsel çalışmalarda veri toplamak, müdahale veya değişkenlerin etkisini incelemek ve öne sürülen hipotezleri/varsayımları sınamak amacıyla kullanılmasıdır. Metinde araştırmacıların "elde edilen verilerden yararlanarak sınav kaygısıyla ilişkili değişkenlere yönelik varsayımlarını sınamayı amaçlamaları" doğrudan bu işlevin tanımıyla örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**C)** **Sınıflama:** Bireylerin belirli özelliklerine veya puanlarına göre homojen gruplara, kategorilere veya seviyelere ayrılması işlemidir. Vakada öğrencilerin gruplara veya kategorilere ayrılmasından bahsedilmemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Uygulanan yöntemin değerlendirilmesi:** Müdahale programının etkisinin ölçülmesi çalışmanın bir boyutunu oluşturmakla birlikte; psikolojik testlerin literatürdeki temel ve kapsayıcı işlevlerinden biri "araştırma" başlığıdır. Soruda vurgulanan "varsayımları sınama" amacı, test kullanımının bilimsel araştırma işlevini açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Tanı koyma:** Bireyde herhangi bir psikolojik veya klinik bozukluğun bulunup bulunmadığını tespit etmek ve klinik teşhis koymak amacıyla testlerin kullanılmasıdır. Vakada klinik bir teşhis süreci yer almamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**28.** Okul psikolojik danışmanının, öğrencilerin akademik başarısızlıklarının altında yatabilecek ailevi, sosyal ve duygusal etkenleri göz ardı ederek yalnızca tek bir boyuta (akademik verilere) odaklanması durumu ele alınmaktadır. Bireyi tanıma ilkelerinden biri olan bütünsellik (bütüncül anlayış) ilkesi; bireyin zihinsel, duygusal, sosyal, bedensel ve kişisel gelişim boyutlarıyla bir bütün olarak ele alınmasını, sorunların tek bir alana indirgenmeden tüm bu gelişim alanlarının etkileşimi içinde değerlendirilmesini ifade eder. **Öğrencinin duygusal ve sosyal özellikleri hesaba katılmadan sadece sınav puanları üzerinden işlem yapılması bütünsellik ilkesini doğrudan ihlal etmektedir.**

**A)** **Süreklilik:** Bireyi tanıma çalışmalarının tek bir an veya zaman dilimiyle sınırlı kalmayıp, bireyin gelişim süreci boyunca basamaklı ve kesintisiz şekilde devam ettirilmesi ilkesidir. Vakada zaman içindeki takipten ziyade, bireyin farklı gelişim alanlarının göz ardı edilmesi söz konusudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Bütünsellik:** Bireyin bir bütün olarak; tüm gelişim alanları (akademik, duygusal, sosyal, fiziksel), ailevi koşulları ve çevresel faktörleriyle birlikte değerlendirilmesi ilkesidir. Paragrafta "öğrencilerin aile ilişkileri, sosyal çevreleri, duygusal özellikleri göz ardı edilerek yalnızca akademik veriler üzerinden yönlendirme yapılması" bütünsellik ilkesinin ihlal edildiğini açıkça göstermektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**C)** **Geçerlilik:** Bireyi tanımada kullanılan ölçme araçlarının ve tekniklerin ölçülmek istenen niteliği doğru, tam ve hatasız biçimde ölçebilmesidir. Soruda ölçme araçlarının psikometrik niteliğinden ziyade, değerlendirme anlayışındaki eksiklik vurgulanmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Takım çalışması:** Bireyi tanıma ve rehberlik sürecinin yalnızca psikolojik danışmanın çabasıyla değil; öğretmenler, veliler, idareciler ve uzmanların iş birliği içinde yürütülmesidir. Vakada temel problem iş birliği yokluğundan önce bireyin tek bir özelliğe indirgenerek değerlendirilmesidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Paylaşım:** Bireyi tanıma tekniklerinden elde edilen bilgilerin etik ilkeler çerçevesinde ilgili kişilere (öğrenci, veli, öğretmen) doğru ve yapıcı bir dille aktarılmasıdır. Vakada bilgilerin aktarılması süreciyle ilgili bir ihlal bulunmamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**29.** Lise psikolojik danışmanının öğrencilerin boş zaman etkinlikleri, severek ve isteyerek yöneldikleri faaliyetler ve doyum aldıkları uğraşılar üzerinden yürüttüğü çalışma ele alınmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik literatüründe ilgi; bireyin bir faaliyete, nesneye veya alana karşı herhangi bir zorlama olmaksızın, kendi arzusuyla yönelmesi, ondan doyum alması ve o faaliyetle uğraşırken zamanın nasıl geçtiğini fark etmemesi durumudur. Bireylerin mesleki alanlara yönelik bu tür eğilimlerini, doyum kaynaklarını ve tercihlerini belirlemek amacıyla uygulanan **standart ölçme araçları ilgi envanteri olarak adlandırılır.**

A) **Yetenek testi:** Bireyin gelecekteki öğrenme potansiyelini, zihinsel kapasitesini veya belli bir alandaki başarma gücünü ölçmeyi amaçlayan testlerdir. Soruda neyi başarabileceği (yetenek) değil, neyi severek yaptığı ve yapmayı tercih ettiği (ilgi) sorgulanmaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Kişilik envanteri:** Bireyin mizaç, karakter, uyum düzeyi, duygusal özellikleri ve belirgin kişilik hatlarını (örneğin dışa dönüklük, sorumluluk) değerlendirmek amacıyla kullanılan ölçme araçlarıdır. Vakada kişilik yapısının belirlenmesi değil, mesleki tercihlere taban oluşturan ilgi alanlarının tespiti hedeflenmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **İlgi envanteri:** Bireylerin hoşlandıkları, yapmaktan keyif aldıkları, kendiliklerinden yöneldikleri etkinlikleri ve mesleki alanları belirlemek amacıyla standart olarak uygulanan ölçme araçlarıdır. Paragrafta öğrencilerin "boş zamanlarında hangi etkinlikleri yapmayı tercih ettikleri, hangi faaliyetleri yaparken zamanın nasıl geçtiğini fark etmedikleri" soruları doğrudan ilgi kavramıyla ve bu doğrultuda uygulanan ilgi envanteriyle örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

D) **Tutum ölçeği:** Bireylerin belirli bir nesneye, kişiye, kuruma veya düşünceye karşı gösterdikleri olumlu ya da olumsuz eğilimleri, inançları ve duygusal tepki derecelerini ölçen araçlardır. Vakada belirli bir olguya dönük kabul/red tutumu değil, etkinlik tercihleri incelenmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Gözlem tekniği:** Bireylerin doğal ya da yapılandırılmış ortamlardaki davranışlarının bir gözlemci tarafından sistemli bir şekilde izlenip kaydedilmesidir. Soruda danışmanın doğrudan bir izleme yapmadığı, öğrencilere sorular yöneltip ardından standart bir ölçme aracı uyguladığı belirtilmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**30.** Louis Leon Thurstone ve Thelma Gwinn Thurstone tarafından geliştirilen, zekânın tek bir genel etkenden (g faktörü) ziyade birbirinden bağımsız temel zihinsel yeteneklerden oluştuğunu savunan kuramsal yaklaşıma ve öncülde verilen özelliklere sahip ölçme aracı ele alınmaktadır. Thurstone'un "Çoklu Faktör Kuramı"na dayanan bu ölçme aracında sözel anlama, sözel akıcılık, sayısal yetenek, uzamsal yetenek, bellek, algısal hız ve akıl yürütme olmak üzere yedi temel yetenek alanı değerlendirilir. Türkiye'de de yaygın olarak kullanılan bu araç 5–7, 7–11 ve 11–17 yaş gruplarına yönelik üç ayrı formdan oluşmaktadır. **Dolayısıyla bu test Thurstone Temel Kabiliyetler Testi (TKT)'dir.**

A) **Stanford-Binet Zekâ Ölçeği:** Alfred Binet ve Lewis Terman tarafından geliştirilen, zekâyı tek bir genel zekâ faktörü (g faktörü) ve ZB (Zekâ Bölümü) puanı üzerinden değerlendiren, bireysel olarak uygulanan geleneksel bir zekâ ölçeğidir. Önceden belirlenmiş üç ayrı yaş grubu formu (5-7, 7-11, 11-17) esasına dayanmaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (WISC-R):** David Wechsler tarafından geliştirilen ve bireysel olarak uygulanan bir zekâ ölçeğidir. Sözel ve performans olmak üzere iki ana alt boyuttan oluşur. Öncelikli olarak grup testi niteliği taşımaz ve bağımsız yedi temel kabiliyet kuramı üzerine kurgulanmamıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Otis Alfa ve Gama Zihin Kabiliyetleri Testleri:** Arthur S. Otis tarafından geliştirilen, genelde okul çağındaki öğrencilerin genel zihinsel yetenek düzeylerini ve akademik başarı potansiyellerini grup hâlinde ölçmeye yarayan testlerdir. Thurstone'un yedi temel kabiliyet modelini temel almaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Anadolu Sak Zekâ Ölçeği:** Türkiye'de geliştiren, 4-12 yaş arası çocukların zihinsel yeteneklerini değerlendirmeye yönelik yerli ve bireysel bir zekâ ölçeğidir. Soruda bahsedilen 5-7, 7-11 ve 11-17 yaş formlu TKT yapısından farklıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Thurstone Temel Kabiliyetler Testi (TKT):** T. G. Thurstone ve L. L. Thurstone tarafından zekânın yedi temel yetenekten oluştuğu görüşü doğrultusunda geliştirilmiştir. 5–7, 7–11 ve 11–17 yaş grupları için üç ayrı formu bulunur; bireysel veya grup hâlinde uygulanabilir. Öncülde verilen tüm psikometrik ve kuramsal özellikler bu testle tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**31.** Bir psikolojik danışmanın geliştirdiği sınav kaygısı ölçeğinin madde analizi sonuçlarına göre: Maddenin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu düşük çıkmış ve madde testten çıkarıldığında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,82'den 0,86'ya yükselmiştir. Bu durum, ilgili maddenin testin genelinde ölçülen yapıya yeterince katkı sağlamadığını ve maddeden arındırıldığında ölçeğin iç tutarlılığının arttığını gösterir. Seçenekler incelendiğinde verilen bulguların aksini iddia eden yargı ortaya çıkarılmalıdır.

A) **Maddenin ölçek toplam puanıyla ilişkisinin zayıf olduğu:** Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonunun düşük çıkması, söz konusu maddenin ölçeğin bütünüyle (toplam puanıyla) doğrusal ilişkisinin zayıf olduğunu gösterir. Bu yargıya ulaşılabilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Maddenin çıkarılmasıyla ölçeğin iç tutarlılık katsayısının yükseldiği:** Önermede maddenin ölçekten çıkarılmasıyla Cronbach alfa değerinin 0,82'den 0,86'ya yükseldiği açıkça ifade edilmiştir. Bu yargıya doğrudan ulaşılabilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Maddenin ölçeğin iç tutarlılığına katkısının sınırlı olabileceği:** Maddenin varlığı Cronbach alfa katsayısını 0,82 seviyesinde tutarken çıkarılması bu değeri 0,86'ya çıkardığına göre, bu maddenin ölçeğin homojenliğine/iç tutarlılığına katkısı yok denecek kadar azdır ya da olumsuzdur. Bu yargıya ulaşılabilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Maddenin çıkarılmasının ölçeğin iç tutarlılık katsayısını düşürdüğü:** Paragraftaki veriye göre katsayı 0,82'den 0,86'ya yükselmiştir (artmıştır); dolayısıyla katsayının düştüğü yargısı elde edilen verilerle doğrudan çelişmektedir ve ulaşılamaz. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

E) **Maddenin ölçekte tutulup tutulmayacağına karar verirken geçerlik ve kuramsal uygunluk gibi başka ölçütlerin de incelenmesi gerektiği:** Test geliştirme ve madde analizi ilkelerine göre yalnızca istatistiksel madde-toplam katsayısına bakılarak madde hemen elenmez; maddenin kapsadığı kuramsal alan, içerik geçerliği ve yapıyla ilişkisi de uzman görüşüyle değerlendirilir. Bu yargı bilimsel açıdan doğrudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**32.** Grupla psikolojik danışma oturumunda üyelerden birinin bir diğer üyeye yönelik yargılayıcı, etiketleyici ve eleştirel bir dil kullanması durumunda liderin (psikolojik danışmanın) bu duruma doğrudan müdahale etmesi (engelleme yapması) ve grup içindeki iletişimi güvenli bir zemine çekmesi gerekir. Psikolojik danışmanın yapacağı etkili bir müdahalede; lider hem kendi dürüst duygusunu ve algısını (saydamlık) açıkça dile getirmeli hem de bir üyenin diğer üye adına karar vermesini veya onu yargılamasını engelleyerek "sen dili" yerine "ben dili" kullanımını teşvik etmelidir. Lider, Alparslan'ın iç dünyasını kendi adına ifade etme hakkını korumalıdır.

**A)** **Alparslan'ın anlattıkları sende hangi duyguları uyandırdı? Bu tepkinin nedenini biraz daha açabilir misin?:** Bu ifade, Burçin'in sergilediği yargılayıcı ve sınır ihlali içeren tepkiyi o anda durdurmak ve müdahale etmek yerine, bu olumsuz tutumu derinleştirmeye ve Burçin'i grupta odak noktası yapmaya hizmet eder. Alparslan'ın yaşadığı mağduriyeti ve sessizliği göz ardı ettiği için en uygun tepki değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Alparslan'a yönelik bu sözlerin beni rahatsız etti. Alparslan'ın yaşadıklarının onun için ne anlama geldiğini ancak kendisi açıklayabilir:** Bu tepki hem psikolojik danışmanın kendi öznel duygusunu açıkça ve dürüstçe ortaya koymasını (saydamlık) sağlar hem de gruptaki engelleme (müdahale etme) işlevini yerine getirerek kimsenin bir başkası adına konuşamayacağını, her üyenin kendi yaşantısının tek uzmanı olduğunu hatırlatır. Liderin aradığı kriterlerin tamamını tam olarak karşılamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**C)** **Grupta birbirinize karşı daha saygılı olmalısınız. Bu tür ifadeleri bir daha kullanmamanı istiyorum:** Bu tepki, liderin aşırı kuralcı, emredici ve cezalandırıcı bir öğretmen rolüne bürünmesine yol açar. Terapötik bir dilden uzak, doğrudan otorite kurmaya dönük bir yaklaşım olduğu için en uygun tepki olamaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Alparslan'ın davranışını eleştirmek yerine kendi yaşadıklarını anlatmaya odaklanabilirsin:** Bu ifade grupta "ben dili" kullanımını hatırlatması açısından olumlu görünse de, o an ortamda oluşan rahatsız edici duyguyu ve Alparslan'ın adı yorum yapılmasını engelleme vurgusunu doğrudan içermemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Alparslan'a neden böyle söylediğini açıklar mısın? Sence bu sözlerin onun üzerindeki etkisi ne olabilir?:** Bu yaklaşım Burçin'i sorgulayıcı ve savunmaya geçirici bir pozisyona sokar. Soruda açıkça istenen "liderin kendi duygusunu ifade etmesi ve yorum yapılmasını önlemesi" amaçlarına hizmet etmemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**33.** Annenin, oğlu Ege ile iletişiminde empati ve kabul göstermek yerine iletişim engeli oluşturan tutumu sorgulanmaktadır. İletişimde çocuğun yaşadığı olumsuz duyguları önemsizleştirmek, geçiştirmek, teselli etmek ya da mantık öğretmeye çalışarak "üzülmene gerek yok" demek "teselli etmek / duyguları küçümsemek / mantık öğretmek" başlıkları altında birer iletişim engeli olarak kabul edilir. Bu tür tepkiler, çocuğun anlaşıldığını hissetmesini engeller ve duygularını bastırmasına yol açar.

**A)** **Öğretmeninin sana söz vermemesi ve arkadaşlarının önünde seni uyarması seni üzmüş gibi görünüyor:** Bu ifade, çocuğun yaşadığı olayı ve duyguyu tam olarak anladığını gösteren ve aynalayan etkin dinleme (duygu ve içerik yansıtması) tepkisidir. İletişimi kolaylaştırır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **O sırada neler olduğunu biraz daha anlatmak ister misin?:** Çocuğu daha fazla konuşmaya ve duygularını açmaya teşvik eden açık uçlu soru sorma tekniğidir. İletişimi derinleştirir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Öğretmeninle yaşadığın bu durum karşısında kendini nasıl hissettin?:** Çocuğun olaydan ziyade kendi öznel duygusuna odaklanmasını sağlayan, yargısız ve destekleyici bir açık uçlu soru örneğidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Böyle bir durumda öğretmeninle nasıl konuşabileceğini birlikte düşünebiliriz:** Çocuğa hazır çözüm sunmak yerine onunla iş birliği yapmayı ve problem çözme becerisini geliştirmeyi amaçlayan yapıcı bir yaklaşımdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Öğretmenin mutlaka senin iyiliğini düşünmüştür; bu kadar üzülmene gerek yok:** Bu ifade çocuğun yaşadığı üzüntü duygusunu yok sayan, önemsizleştiren ve ona ne hissetmesi gerektiğini empoze eden "teselli etme / mantık öğretme / duyguyu küçümseme" niteliğinde bir iletişim engelidir. Çocuğun anlaşılmadığını hissetmesine neden olur. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**34.** **Çözüm odaklı kısa süreli terapi** yaklaşımına dayalı olarak yürütülen bir grupla psikolojik danışma sürecinde, temel felsefe soruna ve sorunun nedenlerine değil, çözüme, güçlü yönlere ve geleceğe odaklanmaktır. Bu yaklaşımda danışanların sorunu yaşamadıkları istisnai durumlar, geçmişte işe yarayan baş etme mekanizmaları ve geleceğe dönük somut, küçük hedefleri belirlenir. Sorunun kökenlerini aramak veya geçmişteki derin travmaları/çatışmaları analiz etmek bu ekolün ilkelerine tamamen aykırıdır.

**A)** **Grup üyelerinin sorun yaşamadıkları ya da sorunların daha az yoğun olduğu istisna durumları belirlemelerine yardımcı olmak:** Çözüm Odaklı Terapi'nin en temel tekniklerinden biri "istisnai durumları arama" çalışmasıdır. Çözümün ipuçları bu anlarda yatar. Bu nedenle bu hedef bu yaklaşım için uygundur.

**B)** **Grup üyelerinin ulaşmak istedikleri değişimi somut ve gözlenebilir hedefler hâlinde ifade etmelerini sağlamak:** Bu yaklaşımda hedeflerin küçük, gerçekçi, pozitif bir dille ifade edilmiş, somut ve ölçülebilir olması esastır. Bu nedenle bu hedef bu yaklaşım için uygundur.

**C)** **Grup üyelerinin geçmişte işe yarayan başa çıkma yollarını fark etmelerine ve bunları yeniden kullanmalarına yardımcı olmak:** "İşe yarıyorsa daha fazlasını yap" ilkesi gereğince, danışanların geçmişteki başarılı çözüm deneyimleri tespit edilir ve pekiştirilir. Bu nedenle bu hedef bu yaklaşım için uygundur.

**D)** **Grup üyelerinin sahip oldukları güçlü yönleri ve çözüm üretmelerini destekleyen kaynakları fark etmelerini sağlamak:** Çözüm Odaklı Terapi, bireyin sorunlarına değil, sahip olduğu kaynaklara, potansiyele ve güçlü yönlerine (güçlü yönler odağı) dayanır. Bu nedenle bu hedef bu yaklaşım için uygundur.

**E)** **Grup üyelerinin mevcut sorunlarının altında yatan bilinçdışı çatışmaları ortaya çıkararak bu çatışmaların kökenlerini anlamalarını sağlamak:** Bilinçdışı çatışmaları ortaya çıkarmak, geçmiş yaşantıların ve çocukluk kökenlerinin analizini yapmak psikanalitik kurama ait bir hedeftir. Çözüm Odaklı Terapi geçmişle, sorunla ve bilinçdışı süreçlerle ilgilenmez. Bu nedenle bu hedef Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi için uygun değildir (doğru cevaptır).

**Cevap: E**

**35.** Grupla psikolojik danışma sürecinde üyelerden birinin grupta ele alınan ana konudan uzaklaşması, detaylara boğulması veya ilgisiz başka konulara kayması durumunda liderin (psikolojik danışmanın) grubu ve bireyi yeniden ana konuya yöneltmesi odak sağlama (odağı koruma / odağı toplama) becerisi olarak adlandırılır. Lider, üyenin dağılan anlatımını kesmeden fakat net bir şekilde mevcut konunun sınırları içinde kalmasını sağlayarak grubun zamanını ve enerjisini verimli kullanmasını hedefler.

**A)** **Salih, arkadaşlarınla yaşadığın sorunların sende yarattığı duyguları fark etmene yardımcı olmak istiyorum:** Bu ifade, üyenin durumundaki öznel duyguya geçiş yapmasını amaçlayan bir duyguya odaklanma / duygu yansıtması tepkisidir. Konunun dağılmasını engellemekten ziyade duygu boyutuna geçiş sağlar. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Salih, arkadaşlık ilişkilerinde yaşadığın sorunların nedenlerini daha iyi anlayabilmek için geçmiş deneyimlerini inceleyelim:** Bu ifade, konuyu toplamak bir yana, geçmiş yaşantıları incelemeyi önererek oturumu daha da geniş bir alana yayabilir ve dağıtabilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Salih, arkadaşlık ilişkilerinde yaşadığın sorunu ele alıyorduk; anlattığın diğer olayları şimdilik bir kenara bırakarak bu konu üzerinde kalalım:** Bu tepki, liderin grupta ele alınan ana konuyu hatırlatarak üyenin dikkatini yeniden o konuya çekmesini sağlayan tam ve doğrudan bir odak sağlama örneğidir. Üyenin ilgisiz konulara kaymasını nazikçe sınırlandırır ve odağı korur. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**D)** **Salih, arkadaşlarınla yaşadığın anlaşmazlıklarda senin de değiştirebileceğin davranışlar olup olmadığını düşünmeni istiyorum:** Bu ifade üyeyi kişisel sorumluluğunu fark etmeye ve değişim adımları düşünmeye yönelten bir sorumluluk alma / eylem odağı tepkisidir. Dağılan konuyu doğrudan toplama işlevi görmez. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Salih, benzer sorunlar yaşayan grup üyelerinin de kendi deneyimlerini paylaşmalarına fırsat verelim:** Bu ifade gruba diğer üyeleri dâhil etmeyi amaçlayan bir bağ kurma / gruba mal etme veya odağı başka üyelere kaydırma müdahalesidir. Salih'in kendi konusundaki odağını korumasını sağlamaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**36.** Ortaokulda görev yapan psikolojik danışmanın, grup oturumları başlamadan önce öğrencilerle ön görüşmeler yapması, ihtiyaçları ve beklentileri belirlemesi, öğrencilerin gruba uygunluğunu değerlendirmesi ve grubun amaçlarını, üye sayısını, oturum süresini ve sıklığını kararlaştırması süreçleri ele alınmaktadır. Grupla psikolojik danışmada, grup süreci resmi olarak başlamadan önce yürütülen bu planlama, üye seçimi, ön görüşmelerin yapılması ve çerçevenin (kuralların, lojistiğin) oluşturulması çalışmaları hazırlık aşaması (veya kurma/planlama aşaması) olarak adlandırılır. Bu aşama, grubun sağlıklı ve işlevsel bir temel üzerine kurulabilmesi için kritik bir öneme sahiptir.

**A)** **Hazırlık aşaması:** Grubun oluşturulmasından önceki planlama safhasıdır. Üye seçim ölçütlerinin belirlenmesi, potansiyel üyelerle bireysel ön görüşmelerin yapılması, grubun amaçlarının netleştirilmesi, oturum yeri, süresi, sıklığı ve grup kurallarının kararlaştırılması bu aşamada gerçekleştirilir. Öncülde verilen tüm çalışmalar doğrudan bu aşamanın tanımıyla örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B)** **Başlangıç aşaması:** Grubun ilk oturumlarıyla birlikte başlar. Üyelerin birbirleriyle tanışması, gruba uyum sağlaması, güven ikliminin oluşturulması, kuralların grupta paylaşılması ve üyelerin kaygılarının giderilmeye çalışıldığı dönemdir. Vakada ise henüz oturumlar başlamamış, öncesindeki hazırlık ve planlama süreci anlatılmaktadır. Bu nedenle bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Geçiş aşaması:** Başlangıç aşamasından sonra ortaya çıkan, üyeler arasında direncin, kaygının, savunmaların, çatışmaların veya lideri/grubu test etme davranışlarının yoğun olarak yaşandığı fırtınalı dönemdir. Soruda söz edilen ön görüşme ve planlama çalışmaları bu aşamayla ilgili değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Eylem aşaması:** Diğer adıyla çalışma aşamasıdır. Grup içinde güven ve uyum sağlandıktan sonra üyelerin gerçek anlamda kişisel sorunlarıyla yüzleştiği, birbirlerine geri bildirim verdiği, yeni davranışlar denediği ve hedeflere yönelik aktif çalışmaların yürütüldüğü en verimli dönemdir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Sonlandırma aşaması:** Grubun ömrünün tamamlandığı veya hedeflere ulaşıldığı noktada oturumların bitirilmesi, kazanımların değerlendirilmesi, ayrılma kaygılarının işlenmesi ve vedalaşma süreçlerinin yürütüldüğü son aşamadır. Sürecin başındaki planlama çalışmalarını kapsamaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**37.** Öğrencilerin akran çatışması yaşamaları, olayları yalnızca kendi açılarından görmeleri ve empati kurmakta zorlanmaları **kişisel-sosyal alandaki bir gelişim ihtiyacına işaret etmektedir.** Bireylerin kişiler arası ilişkileri geliştirmelerini, başkalarının bakış açılarını ve duygularını doğrudan bir grup etkileşimi içinde yaşantısal olarak öğrenmelerini sağlayan en uygun hizmet grupla psikolojik danışmadır. Grup ortamı, akranların birbirine ayna tuttuğu, geri bildirim verdiği ve sosyal becerileri güvenli bir ortamda deneme imkanı bulduğu dinamik bir süreç sunar.

**A)** **Bireysel rehberlik:** Bilgi verme, yönlendirme ve bilgilendirme odaklı bir hizmettir; akran etkileşimi, duygu paylaşımı ve grup içi yaşantıları içermez. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Grupla psikolojik danışma:** Üyelerin kişiler arası ilişkilerdeki tutumlarını fark etmelerine, empati geliştirmelerine, farklı bakış açılarını değerlendirmelerine ve yaşantısal olarak kendilerini geliştirmelerine olanak sağlayan etkileşimli bir süreçtir. Sorudaki ihtiyacı en doğrudan karşılayan uygulamadır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**C)** **Eğitsel rehberlik:** Öğrencilerin akademik başarı, verimli ders çalışma, sınavlar ve okula uyum gibi eğitsel süreçlerini kapsar; kişiler arası duygusal çatışmaları kapsamaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Bireyle psikolojik danışma:** Bireysel derinliği olan konularda etkili olsa da, akran etkileşimine ve grup içi bakış açısı kazanımına imkan tanımadığı için öncelikli tercih değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Grup rehberliği:** Ağırlıklı olarak bilgi verme ve farkındalık kazandırma amacı taşır. Yaşantısal düzeyde duygu değişimi ve kişiler arası çatışmaları çözme konusunda grupla psikolojik danışmaya göre derinliği sınırlıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**38.** Grup liderinin, grup üyesi Ozan'ın sürecin başındaki davranışları ile mevcut oturumda sergilediği tutumlar arasındaki olumlu farkı gözlemleyerek ona aktarması durumu ele alınmaktadır. Grupla psikolojik danışmada geribildirim, bireyin kendisinin diğerlerince nasıl algılandığını öğrenmesini sağlayan, kör alanlarını azaltan ve sergilediği somut davranışlara ilişkin farkındalık kazanmasına yardımcı olan temel bir liderlik becerisidir. Danışman, **Ozan'ın önceki oturumlardaki davranışı ile şimdiki davranışı arasındaki değişimi somut bir dille ifade ederek Ozan'a ayna tutmuştur**.

**A)** **Paylaştırma:** Grupla psikolojik danışmada danışmanın; bir üyenin daha önceki oturumlarda anlattığı yaşantı ve duygularıyla, diğer üyelerin yaşantıları arasındaki benzerliklere dikkat çekmesi becerisidir. Bu beceri sayesinde üyelerin kendilerini yalnız hissetmemeleri amaçlanır. Vakada üyeler arasında benzer yaşantılara dikkat çekilmediği, yalnızca Ozan'ın kendi bireysel davranış değişimine odaklanıldığı için bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Somutluk:** Danışanın soyut, genel ve belirsiz ifadelerle anlattığı durumları daha belirgin, net ve anlaşılır hale getirmesini sağlama becerisidir. Vakada Ozan'ın muğlak bir anlatımını netleştirme çabası değil, liderin gözlemlediği gelişimi aktarması söz konusudur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Asgari düzeyde teşvik:** Sözel veya sözel olmayan kısa tepkilerle (örneğin "hı hı", "evet", baş sallama) danışanın konuşma akışını kesmeden anlatımını sürdürmesini sağlama tekniğidir. Danışmanın kurduğu kapsamlı cümleler bu kapsama girmediği için bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Geri bildirim:** Bireyin davranışları, sergilediği tutumlar ve bunlardaki değişimler hakkında kişiye sunulan somut, farkındalık kazandırıcı ve gözleme dayalı bilgidir. Liderin Ozan'a önceki oturumlardaki durumu ile bugünkü davranışı arasındaki farkı aktarması açık bir geribildirim örneğidir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**E)** **Derinlemesine inceleme:** Danışanın getirdiği sorunu, altında yatan dinamikleri ve kök nedenleri ayrıntılı biçimde analiz etme sürecidir. Vakada davranışın altındaki nedenler araştırılmamış, doğrudan gerçekleşen değişim vurgulanmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**39.** Lisede öğrenim gören Ada'nın, üniversite tercihlerinde yalnızca kendi başarı sıralamasından çok yüksek bölümleri hedeflemesi, alternatifleri reddetmesi ve ya "hepsini isterim ya da hiç okumam" anlayışıyla katı bir tutum sergilemesi durumu ele alınmaktadır. Mesleki rehberlik ve karar verme süreçlerinde bireyin ilgi, yetenek ve akademik gerçeklikleriyle bağdaşmayan katı hedefler koyması, yerleşememe riskini ve sonrasındaki düş kırıklığını artırır. **Psikolojik danışmanın bu noktadaki temel görevi;** öğrencinin mevcut akademik gerçekliği ile mesleki beklentilerini yeniden gözden geçirmesine rehberlik ederek ulaşılabilir, esnek ve olası risklere karşı yedek seçenekleri barındıran hedefler belirlemesini sağlamaktır.

**A)** **Ada'nın ailesiyle görüşerek üniversite tercihlerinde daha esnek davranması konusunda destek istemek:** Rehberlik anlayışında kararları danışanın kendisinin alması (özerklik ilkesi) esastır. Aileyi sürece dâhil ederek öğrenci adına karar aldırmaya veya esneklik sağlamaya çalışmak öncelikli adım değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Ada'ya üniversiteye yerleşme olasılığını artırmak için etkili ders çalışma yöntemlerini öğretmek:** Öğrenci zaten üniversite tercihleri aşamasındadır ve sorun ders çalışma yöntemlerini bilmemesi değil, tercih listesini oluştururken gerçekçi ve alternatifli hedefler koymamasıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Ada'nın mevcut koşullarını ve mesleki beklentilerini değerlendirmesine yardımcı olarak ulaşılabilir ve alternatifli hedefler belirlemesini sağlamak:** Mesleki rehberlik ilkelerine göre bireyin kendi potansiyeli ve başarı sıralamasıyla örtüşen, riskleri azaltan ve farklı olasılıkları içeren esnek bir karar verme sürecinden geçmesi gerekir. Danışmanın öncelikle yapması gereken müdahale budur. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**D)** **Ada'nın istediği bölümlerin mezuniyet sonrası iş olanakları hakkında bilgi vermek:** Öncülde danışmanın daha önceki görüşmelerde Ada'nın ilgi, yetenek ve beklentilerini zaten ele aldığı belirtilmiştir. İstenen bölümlerin iş olanaklarını anlatmak, öğrencinin katı tercih tutumunu değiştirmeyeceği gibi beklentilerini daha da yükseltebilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E) Ada'nın akademik başarısını olumsuz etkileyen duygusal sorunlarını belirlemek amacıyla bireyle psikolojik danışma sürecini başlatmak:** Öğrencinin tablosunda derin bir duygusal bozukluk veya psikoterapi gerektiren bir kriz durumundan ziyade, tercih yaparken mantıksız/katı düşünme ve alternatif plan oluşturmama (eğitsel/mesleki rehberlik) problemi vardır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**40.** Lojistik firmasında çalışan Derya Hanım'ın iş yaşamına ilişkin gözlemleri ele alınmaktadır. Dawis ve Lofquist tarafından geliştirilen İş Uyumu Kuramı, bireyin nitelikleri ile iş çevresinin sunduğu imkânlar arasındaki karşılıklı uyumu temel alan kapsamlı bir kariyer yaklaşımıdır. Kurama göre iş uyumu iki temel eksende gerçekleşir: Bireyin ihtiyaç ve değerlerinin iş yerindeki pekiştireçler tarafından karşılanması sonucu ortaya çıkan doyum ile bireyin sahip olduğu beceri ve yeteneklerin işin gereklerini karşılaması sonucu iş yeri tarafından sağlanan doygunluk (yeterlik). Bireyin iş çevresinden beklentileri ile iş çevresinin bireyden beklentileri ne kadar örtüşürse, iş uyumu ve işte kalma olasılığı o kadar yüksek olur.

Vakadaki öncüller bu kuramsal çerçevede değerlendirildiğinde:

**I. İfade (İhtiyaçlar / Değerler):** Bireyin iş yerinden beklentilerini, önem verdiği psikolojik ve mesleki unsurları ifade eder. Derya Hanım'ın işinde bağımsız karar verebilmeyi, takdir edilmeyi ve gelişim olanaklarını önemsemesi doğrudan bireyin ihtiyaç ve değerler boyutuna karşılık gelmektedir.

**II. İfade (Beceriler ve Yetenekler):** Bireyin işin gerektirdiği görevleri yerine getirirken sunduğu zihinsel, pratik ve kişiler arası kapasitesidir. Derya Hanım'ın problem çözme, planlama ve iletişim becerilerinden yararlanması beceriler ve yetenekler boyutunu temsil eder.

**III. İfade (Doyum):** İş yerinin sunduğu pekiştireçlerin ve çalışma koşullarının bireyin ihtiyaç ve beklentilerini karşılaması sonucu ortaya çıkan iş memnuniyetidir. Derya Hanım'ın sunulan koşul ve ödüller nedeniyle işinden memnuniyet duyması doyum kavramıyla açıklanır.

Bu doğrultuda numaralandırılmış ifadelerin sırasıyla karşılıkları İhtiyaçlar/değerler – Beceriler ve yetenekler – Doyum şeklindedir.

**A) İhtiyaçlar/değerler – Beceriler ve yetenekler – Doyum:** I. öncül bireyin önem verdiği değer ve ihtiyaçları, II. öncül işi yaparken kullandığı yetenek ve becerileri, III. öncül ise beklentilerin karşılanması sonucu ulaşılan doyumu sırasıyla ve eksiksiz biçimde ifade etmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B) Beceriler ve yetenekler – İhtiyaçlar/değerler – Pekiştireçler ve pekiştirici faktörler:** Sıralama hatalı verilmiştir. I. öncül beceri değil ihtiyaç/değerdir; II. öncül ise ihtiyaç değil beceridir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C) Doyum – Uyuşma/benzeşme – Stil değişkenleri:** I. öncül doğrudan doyum değil, doyuma zemin hazırlayan bireysel ihtiyaçlardır. II. ve III. öncüllerin eşleştirmeleri de kuramsal tanımlarla örtüşmemektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D) Pekiştireçler ve pekiştirici faktörler – Doyum – Beceriler ve yetenekler:** Pekiştireçler iş çevresinin sunduğu imkanlardır; I. öncülde ise bireysel önem verme (ihtiyaç) anlatılmaktadır. Sıralama ve eşleştirmeler yanlıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E) Stil değişkenleri – Beceriler ve yetenekler – Uyuşma/benzeşme:** Stil değişkenleri bireyin çevreyle etkileşim biçimini ifade eder; I. öncüldeki değer vurgusunu karşılamaz. III. öncüldeki ifade ise doğrudan doyum kavramıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**

**41. Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma tarafından geliştirilen** Mesleki Gelişim Kuramı, bireyin kariyer seçim sürecini çocukluktan yetişkinliğe doğru ilerleyen aşamalar halinde ele alır. Kuramın en kapsamlı evresi olan deneme dönemi (11-17 yaş), bireyin kendi yeteneklerini, ilgi alanlarını, değerlerini ve yaşam koşullarını keşfedip mesleklerle bağdaştırdığı dönemdir. Bu dönem kendi içinde dört alt aşamaya ayrılır: Yetenek, ilgi, değer ve geçiş.

Vakadaki öncüller bu alt aşamalarla sırasıyla şu şekilde eşleşmektedir:

**I. İfade (Yetenek aşaması):** Bireyin kendi el becerilerini, zihinsel kapasitesini, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmeye başladığı evredir. Öncülde geçen *"El becerilerim ve sayısal düşünme kapasitem hangi mesleklerde daha başarılı olabileceğimi gösteriyor?"* sorusu doğrudan yetenek alt aşamasına karşılık gelmektedir.

**II. İfade (Değer aşaması):** Bireyin meslek seçiminde hangi önceliklerin, ahlaki ilkelerin, öneme sahip beklentilerin (örneğin yardımlaşma, prestij, gelir) kendisi için daha baskın olduğunu fark ettiği evredir. Öncülde geçen *"İnsanlara yardım etmek benim için yüksek gelir elde etmekten daha önemli..."* ifadesi doğrudan değer alt aşamasını temsil eder.

**III. İfade (İlgi aşaması):** Bireyin hangi etkinliklerden keyif aldığını, neleri yaparken mutlu olduğunu ve hangi alanlara yönelmek istediğini keşfettiği evredir. Öncülde geçen *"Mimarlık mesleğini araştırırken tasarım yapmanın ve yeni fikirler üretmenin hoşuma gidebileceğini fark ettim"* ifadesi doğrudan ilgi alt aşamasıyla örtüşmektedir.

**IV. İfade (Geçiş aşaması):** Deneme döneminin son aşamasıdır; birey artık çocukluktan genç yetişkinliğe geçerken somut gerçeklerle yüzleşir, üniversite, şehir, yaşam koşulları ve ekonomik bağımsızlık gibi pratik kararları değerlendirmeye başlar. Öncülde geçen *"Üniversite eğitimimi yaşadığım şehirde mi sürdürmeliyim, yoksa başka bir şehirde okuyarak farklı olanaklara mı yönelmeliyim?"* sorusu doğrudan geçiş alt aşamasına karşılık gelmektedir.

Bu doğrultuda numaralandırılmış değerlendirmelerin deneme döneminin alt aşamalarıyla sırasıyla eşleştirilmesi Yetenek – Değer – İlgi – Geçiş şeklindedir.

**A) İlgi – Değer – Yetenek – Geçiş:** Sıralama yanlıştır; ilk ifade beceri/kapasite vurgusu nedeniyle ilgi değil yetenek aşamasıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B) Yetenek – İlgi – Değer – Geçiş:** İkinci ve üçüncü ifadelerin sırası yer değiştirmiştir. İkinci ifade yardımlaşma/öncelik vurgusuyla değer, üçüncü ifade ise keyif alma/hoşlanma vurgusuyla ilgidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C) Değer – Yetenek – İlgi – Geçiş:** İlk ifade yetenek yerine değerle başlatıldığı için sıralama baştan hatalıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D) Yetenek – Geçiş – İlgi – Değer:** İkinci ifadenin geçiş, dördüncü ifadenin değer olduğu iddiası yanlıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E) Yetenek – Değer – İlgi – Geçiş:** I. öncül bireyin yeteneklerini keşfetmesini, II. öncül mesleki değerlerini belirlemesini, III. öncül ilgi alanlarını fark etmesini, IV. öncül ise somut yaşam koşulları ve kararları içeren geçiş aşamasını eksiksiz ve doğru bir sırayla temsil etmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**42.** Lisede öğrenim gören İrem'in biyoloji dersine ilgisi olmasına ve öğretmenlerinin akademik potansiyelini yeterli görmesine rağmen, kendisinin veteriner hekimlik mesleğinin gerektirdiği görevleri başaramayacağına inanması durumu ele alınmaktadır. Albert Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'na dayanan ve Lent, Brown ile Hackette tarafından geliştirilen **sosyal bilişsel kariyer kuramı**, kariyer gelişiminde ve karar verme süreçlerinde bireyin inançlarını ön plana çıkarır. Bu kuramın kalbini oluşturan öz yetkinlik beklentisi (özyeterlik / kendilik algısı); bireyin belirli bir alandaki performansını başarıyla sergileyebileceğine, mesleğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebileceğine dair kendi kapasitesine olan inancıdır. İrem'in "bilgi ve beceriye sahip olmadığını düşünmesi ve mesleğin görevlerini yerine getiremeyeceğine inanması", akademik kapasitesi yeterli olsa dahi veterinerlik mesleğine dönük öz yetkinlik beklentisinin düşük olduğunu açıkça göstermektedir.

**A) Veteriner hekimliğe ilişkin mesleki ilgi düzeyinin düşük olması:** Paragrafta İrem'in biyoloji dersindeki başarısı ve canlılara duyduğu ilgi nedeniyle bu mesleği tercih etmeyi düşündüğü açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla temel sorun ilgi eksikliği değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Veteriner hekimliğin kendisi için yeterli mesleki doyum sağlamayacağını düşünmesi:** İrem mesleğin sunduğu doyum, statü veya maddi getirileri sorgulamamakta; doğrudan kendi başarma ve yapabilme becerisini sorgulamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

C) **Veteriner hekimlik mesleğine ilişkin öz yetkinlik beklentisinin düşük olması:** Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı'na göre bireyin ilgisi ve yeteneği olsa bile, kendi performansına duyduğu inanç (öz yetkinlik) düşükse o mesleki hedeften uzaklaşır. Paragrafta İrem'in öğretmenlerinin olumlu bildirimlerine rağmen "görevleri yerine getiremeyeceğine inanması" tam olarak bu kuramsal kavramla açıklanır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

D) **Veteriner hekimlik mesleğinin gerektirdiği akademik yeterliliklere sahip olmaması:** Metinde İrem'in biyoloji dersinde başarılı olduğu ve öğretmenlerinin onun akademik yeterliliğinin bu alan için uygun olduğunu belirttiği ifade edilmiştir. Yani nesnel olarak akademik yetersizlik söz konusu değildir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Veteriner hekimlik mesleğinin kişisel değerleriyle uyuşmadığını düşünmesi:** Vaka örneğinde kişisel değer çatışmasından (örneğin kazanç, yardımseverlik, saygınlık gibi) söz edilmemektedir; tamamen bir yapabilirlik/performans algısı işlenmiştir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**43.** **Donald Super'in Benlik Kuramı'na göre ilkokul çağındaki öğrenciler** (yaklaşık 4–14 yaş) büyüme (gelişme) evresi içinde yer alır. Bu evre kendi içinde hayal (4-10 yaş), ilgi (11-12 yaş) ve yetenek (13-14 yaş) alt basamaklarından oluşur. İlkokul 3. sınıf düzeyindeki bir çocuğun gelişimsel görevi; meslekleri tanımak, ilgi ve yeteneklerini keşfetmek, cinsiyet kalıp yargılarını sorgulamak ve çalışmanın önemini kavramaktır. Çocukların kişisel değerlerini ağırlıklandırarak alternatifler arasında sistematik ve mantıksal bir mesleki karar verme süreci yürütmesi ise gelişimsel olarak daha ileri yaşlara (ortaöğretim ve genç yetişkinlik dönemindeki araştırma/keşfetme evresine) karşılık gelir.

A) **Öğrencilerin farklı mesleklerde çalışan kişilerin hangi amaçlarla çalıştıklarını tartışmaları:** Büyüme evresindeki çocukların çalışma yaşamının önemini, amacını ve toplumsal faydasını kavramalarına hizmet eden uygun bir etkinliktir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Öğrencilerin meslek seçerken kişisel değerlerini ağırlıklandırarak alternatifler arasında sistematik bir mesleki karar verme süreci yürütmeleri:** Bilişsel ve gelişimsel açıdan karmaşık ve mantıksal bir "mesleki karar verme" süreci, ilkokul 3. sınıf (büyüme evresi) düzeyine uygun değildir. Bu tür karar verme süreçleri Super'in kuramında araştırma evresinde (özellikle belirleme ve billurlaşma alt aşamalarında) ele alınır. Bu nedenle bu etkinliğe yer verilmesi beklenmez ve bu seçenek doğru cevaptır.

C) **Öğrencilerin çeşitli etkinliklerle ilgi duydukları alanları ve yapabildikleri işleri keşfetmeleri:** Büyüme evresinin temel gelişim görevlerinden biri çocuğun neleri sevdiğini (ilgi) ve neleri yapabildiğini (yetenek/benlik algısı) keşfetmesidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Öğrencilerin farklı meslekleri tanıyarak çalışma yaşamındaki işlerin toplumsal önemini fark etmeleri:** İlkokul çağında mesleki farkındalık kazandırma ve meslek tanıma çalışmaları büyüme evresinin çekirdeğini oluşturur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Öğrencilerin mesleklerin yalnızca belirli bir cinsiyete uygun olduğu yönündeki düşüncelerini sorgulamaları:** Çocukluk döneminde oluşan mesleki cinsiyet kalıp yargılarının esnetilmesi, ilkokul düzeyindeki mesleki gelişim etkinliklerinin temel amaçlarındandır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**44.** Frank Parsons'ın temellerini attığı ve E. G. Williamson'ın altı basamaklı bir psikolojik danışma modeline dönüştürdüğü özellik-faktör kuramı (Minnesota Ekolü), bireyin özellikleri ile mesleklerin gerekliliklerinin eşleştirilmesi esasına dayanır. Kuramın 6 temel basamağı sırasıyla şunlardır:

1. **Analiz:** Test ve test dışı tekniklerle danışana ait ham verilerin (yetenek, ilgi, değer vb.) toplanması.
2. **Sentez:** Toplanan dağınık verilerin bir araya getirilip düzenlenmesi ve mesleklerin nitelikleriyle karşılaştırılması.
3. **Tanı (Teşhis):** Sentezlenen veriler ışığında danışanın yaşadığı problemin türünün (kararsızlık, mantıksız seçim vb.) tespit edilmesi.
4. **Tahmin (Öngörü):** Danışanın seçeceği meslekte gelecekte ne derece başarılı veya doyumlu olabileceğine dair olasılıkların değerlendirilmesi.
5. **Psikolojik Danışma:** Danışanın kendi özelliklerini anlaması ve gerçekçi kararlar alabilmesi için yüz yüze terapötik sürecin yürütülmesi.
6. **İzleme:** Alınan kararların ve yapılan planların uygulanma düzeyinin takip edilmesi.

Vakada kariyer danışmanının Ece Hanım'ın sözel yetenek, iletişim becerisi ve değerlerini bir araya getirerek farklı mesleklerin nitelikleriyle karşılaştırması ve örtüşme derecesini bütüncül olarak incelemesi, verilerin ilişkilendirilip birleştirildiği sentez basamağı ile en doğrudan ilişkilidir.

**A)** **Analiz:** Çeşitli ölçme araçları ve teknikler kullanılarak bireyin yetenek, ilgi, kişilik ve değerlerine ilişkin ham verilerin toplanması aşamasıdır. Vakada sadece veri toplanmamış, bu veriler mesleklerle ilişkilendirilip karşılaştırılmıştır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Tahmin:** Bireyin seçeceği meslekte gelecekte ne derece başarılı olabileceğine ve uyum sağlayabileceğine ilişkin olası sonuçların değerlendirilmesidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Tanı:** Sentez aşamasında elde edilen veriler ışığında danışanın kararsızlık, mantıksız seçim veya mesleki uyumsuzluk türlerinden hangisine sahip olduğunun teşhis edilmesidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Sentez:** Analiz aşamasında farklı kaynaklardan toplanan dağınık verilerin anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde düzenlenmesi, danışanın özellikleri ile mesleklerin gerekliliklerinin karşılaştırılması ve ilişkilendirilmesidir. Paragrafta anlatılan çalışma doğrudan sentez basamağının tanımıyla örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**E)** **Psikolojik danışma:** Tanı konulduktan sonra danışanın kendi özelliklerini anlamasına, sorunlarını çözmesine ve gerçekçi bir karara varmasına yardımcı olmak amacıyla yürütülen yüz yüze terapotik etkileşim sürecidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: D**

**45.** **Nicel araştırma yöntemlerinde** alt problemler, araştırmanın temel probleminde belirlenen sınır ve amaçlara doğrudan hizmet etmek zorundadır. Araştırmanın temel problemi, mesleki tükenmişlik düzeylerinin sosyodemografik özelliklere (bireyin cinsiyet, medeni durum, yaş, kıdem, öğrenim durumu gibi kişisel/demografik niteliklerine) göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Öncüllerde yer alan alt problemler değerlendirildiğinde:

**I, II, III ve IV. Maddeler:** Cinsiyet, medeni durum, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri doğrudan bireyin sosyodemografik özellikleri arasında yer alır. Dolayısıyla araştırmanın temel problemiyle tam olarak uyumludur.

**V. Madde:** "Psikolojik danışma kuramlarına yönelik tutum" değişkeni kişisel/demografik bir nitelik değil, mesleki/duyuşsal bir tutum değişkenidir. Araştırmanın temel problemi yalnızca sosyodemografik özellikleri kapsadığı için bu alt problemin araştırmanın mevcut kapsamına dâhil edilmesi uygun değildir.

**A)** **I (Cinsiyet):** Cinsiyet temel bir sosyodemografik değişkendir ve araştırma kapsamına uygundur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **II (Medeni Durum):** Medeni durum bireyin kişisel-sosyodemografik özelliğidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **III (Yaş):** Yaş grupları temel sosyodemografik değişkenler arasında yer alır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **IV (Mesleki Kıdem):** Çalışma süresi ve kıdem yılı, mesleki demografik özelliklerdendir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **V (Psikolojik danışma kuramlarına yönelik tutum):** Kuramlara yönelik tutum bireysel/sosyodemografik bir özellik olmayıp duyuşsal ve algısal bir değişkendir. Araştırmanın temel problemindeki "sosyodemografik özellikler" sınırlandırmasına uymamaktadır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**46.** Okul psikolojik danışmanının lise öğrencilerinin haftalık kitap okuma süreleri ile okuduğunu anlama puanları arasındaki ilişkiyi incelediği deneysel/korelasyonel araştırma tasarımı ele alınmaktadır.

İstatistikte ve araştırma yöntemlerinde hipotezler türlerine ve yönlerine göre şu şekilde sınıflandırılır:

**Sıfır (Farksızlık) Hipotezi ($H_0$):** Değişkenler arasında ilişki veya fark olmadığını savunan hipotezdir.

**Çift Yönlü (Yönsüz) Alternatif Hipotez ($H_1$):** Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki/fark olduğunu savunan ancak ilişkinin yönünü (pozitif mi negatif mi olduğunu) belirtmeyen hipotezdir.

**Tek Yönlü (Yönlü) Alternatif Hipotez ($H_1$):** Alanyazın veya kuramsal temellere dayanarak değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü açıkça belirten (örneğin arttıkça artar / azaldıkça düşer biçiminde pozitif veya negatif yön bildiren) hipotezdir.

Vakada araştırmacının "kitap okumaya ayrılan süre arttıkça okuduğunu anlama puanlarının da artacağını" öngörmesi, doğrudan pozitif yönlü (tek yönlü) bir alternatif hipotez kurulmasını gerektirir.

A) **Öğrencilerin haftalık kitap okuma süreleri ile okuduğunu anlama puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır:** Bu ifade değişkenler arasında ilişki olmadığını savunan sıfır (farksızlık) hipotezidir ($H_0$). Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

B) **Öğrencilerin haftalık kitap okuma süreleri arttıkça okuduğunu anlama puanları da artmaktadır:** Bu ifade hem bir ilişki olduğunu savunmakta hem de bu ilişkinin yönünü (arttıkça artar şeklinde pozitif yönünü) açıkça belirtmektedir. Dolayısıyla tek yönlü alternatif hipotez tanımıyla tam olarak örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

C) **Öğrencilerin haftalık kitap okuma süreleri ile okuduğunu anlama puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır:** Bu ifade değişkenler arasında bir ilişki olduğunu belirtmekte ancak ilişkinin yönünü (artış mı azalış mı olduğunu) söylememektedir. Bu durum çift yönlü (yönsüz) alternatif hipotez örneğidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

D) **Öğrencilerin okuduğunu anlama puanları, haftalık kitap okuma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir:** Bu ifade farklılık/ilişki olmadığını öne süren sıfır hipotezi ($H_0$) tanımıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

E) **Öğrencilerin haftalık kitap okuma süreleri ile okuduğunu anlama puanları arasındaki ilişki pozitif ya da negatif yönde olabilir:** İki farklı yön olasılığını açık bırakan bu ifade yönsüz bir yaklaşımı yansıtır, kesin ve yön belirten tek yönlü hipotez yapısına uymaz. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: B**

**47.** Ortaöğretim kurumunda görev yapan psikolojik danışmanın akran zorbalığı, devamsızlık ve saldırgan davranışları önlemeye dönük geliştirdiği programın nitelikleri ve çağdaş rehberlik kuramlarında yer alan gelişimsel ve önleyici yaklaşım ele alınmaktadır. Gelişimsel ve önleyici rehberlik modeli; problem davranışlar henüz ortaya çıkmadan veya yerleşmeden önce koruyucu faktörleri güçlendirmeyi, risk faktörlerini asgariye indirmeyi, bireysel sosyal-duygusal becerileri (duygu düzenleme, çatışma çözme, iletişim) kazandırmayı ve okul-aile sistemik iş birliğini sağlamayı hedefler. **Yalnızca ortaya çıkmış olumsuz davranışların azaltılmasına veya tedavisine odaklanmak önleyici anlayışa değil, iyileştirici ve kriz odaklı (reaktif) rehberlik anlayışına karşılık gelir.**

A) **Problem davranışların ortaya çıkmasında etkili olan bireysel, ailesel ve çevresel risk faktörlerini belirleyerek bunlara yönelik önleyici çalışmalar planlamak:** Önleyici rehberlik yaklaşımının temel ilkesi risk faktörlerini önceden saptayarak koruyucu müdahaleler geliştirmektir. Paragrafta danışmanın zemin hazırlayan koşulları dikkate alması bu ilkeyle örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Ergenlerin problem çözme, duygu düzenleme ve kişiler arası iletişim becerilerini geliştirmeyi programın temel hedefleri arasında ele almak:** Bireysel koruyucu faktörlerin ve sosyal-duygusal yeterliklerin geliştirilmesi gelişimsel modelin çekirdeğini oluşturur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Problem davranışların önlenmesinde özellikle ortaya çıkmış olumsuz davranışların azaltılmasına odaklanmak:** Önleyici ve gelişimsel programlar, henüz patoloji veya kriz düzeyine ulaşmamış tüm öğrenci kitlesine ve risk altındaki gruplara yönelik koruyucu bir mantıkla kurgulanır. Yalnızca ortaya çıkmış olumsuz davranışların azaltılmasına odaklanmak, önleyici yaklaşımın mantığıyla çelişir ve dar kapsamlı kriz odaklı bir tutumdur. Bu nedenle bu yaklaşımın benimsenmesi uygun değildir ve bu seçenek doğru cevaptır.

**D)** **Aile, akran ve okul çevresinin ergenin davranışları üzerindeki etkisini dikkate alarak farklı paydaşların programa katılımını sağlamak:** Sistemik ve ekolojik rehberlik anlayışına göre bireyin çevresiyle olan etkileşimi dikkate alınmalı; okul, aile ve akran çevresi ortak hareket etmelidir. Paragraftaki aile ve okul ortamını güçlendirme hedefi bu ilkeyle örtüşmektedir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Programın içeriğini ergenlerin gelişimsel özelliklerine, ihtiyaçlarına ve içinde bulundukları sosyokültürel koşullara göre düzenlemek:** Gelişimsel rehberlik modeli, öğrencilerin içinde bulundukları gelişim döneminin gereksinimlerine ve çevre koşullarına göre esnetilip biçimlendirilir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**48.** Ortaokulda görev yapan psikolojik danışmanın yıllık sınıf rehberlik programını hazırlarken dikkate alması gereken ilkeler ve gelişimsel rehberlik programı hazırlama esasları ele alınmaktadır.

Kapsamlı ve çağdaş gelişimsel rehberlik programı anlayışında sınıf rehberlik planı hazırlanırken şu temel ölçütler göz önünde bulundurulur:

**I.** **Öğrencilerin gelişim dönemlerine ve belirlenen ihtiyaçlarına uygun kazanımlar oluşturmak:** Programın öğrenci merkezli olabilmesi için öğrencilerin yaş dönemlerinin getirdiği gelişimsel görevlerin ve okulda yapılan ihtiyaç analizi sonuçlarının doğrudan kazanımlara yansıtılması esastır. Bu ölçüt kesinlikle dikkate alınmalıdır.

**II.** **Eğitim politikaları ve eğitim sisteminin genel amaçlarıyla tutarlılığı gözetmek:** Okul temelli rehberlik programları, millî eğitimin genel amaçları, temel ilkeleri ve MEB'in rehberlik alanındaki yönelimleriyle/politikalarıyla uyumlu olmak zorundadır. Bu ölçüt de dikkate alınmalıdır.

**III.** **Kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki gelişim alanlarını birlikte ele almak:** Gelişimsel rehberlik yaklaşımı bütüncül bir bakış açısı sunar; dolayısıyla öğrencilerin yalnızca sınav kaygısı veya akran ilişkileri (kişisel-sosyal/eğitsel) gibi tek bir alanına değil, mesleki gelişim dahil tüm temel rehberlik alanlarını dengeli ve bütüncül biçimde programda ele alması gerekir. Bu ölçüt de dikkate alınmalıdır.

Bu doğrultuda psikolojik danışmanın sınıf rehberlik programının kazanımlarını belirlerken I, II ve III numaralı ölçütlerin tümünü dikkate alması beklenir.

**A)** **Yalnız I:** Eksik bir değerlendirmedir; diğer öncüllerdeki eğitim politikaları ve rehberliğin temel alanları da program tasarımında zorunludur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Yalnız III:** Yalnızca gelişim alanlarının ele alınması yeterli olmayıp ihtiyaç analizleri ve sistem amaçları da gözetilmelidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **I ve II:** Üçüncü öncülde yer alan kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki gelişim alanlarının bütüncül ele alınması ilkesi de programın temel yapısını oluşturur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **I ve III:** İkinci öncülde yer alan eğitim politikaları ve sistem amaçlarıyla tutarlılık ilkesi de göz ardı edilemez. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **I, II ve III:** Öğrencilerin gelişim dönemi ihtiyaçları, eğitim sisteminin genel yönelimleri ile kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik alanlarının tamamı kapsamlı rehberlik programlarının hazırlanmasında birlikte ve eş zamanlı olarak dikkate alınır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**Cevap: E**

**49.** Psikolojik danışmanlık sürecinde uygulanan etik ilkeler ve mesleki standartlar doğrultusunda; psikolojik danışmanlar kendi kişisel değerlerini, inançlarını ve dünya görüşlerini danışana empoze etmekten kaçınmakla yükümlüdür (Tarafsızlık ve değer dayatmama ilkesi). Aynı zamanda danışanın özerkliğine saygı ilkesi gereğince, danışanın kendi kararlarını verme ve hayatını yönlendirme hakkı korunmalıdır. **Danışmanın kendi değer yargılarından yola çıkarak danışanın tutumlarını yargılaması, onu yanlış kararlar aldığı konusunda ikna etmeye çalışması ya da manipüle etmesi etik standartlara kesinlikle aykırıdır.**

**A)** **Danışanın kararlarını kendi değerleri doğrultusunda değerlendirmesi yerine, kararlarının olası sonuçlarını fark etmesine yardımcı olmak:** Psikolojik danışmanın görevi yargılamak veya değer biçmek değil, farkındalık kazandırmaktır. Etik açıdan son derece uygun ve beklenen bir tutumdur. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**B)** **Danışanın kendi yaşamına ilişkin karar verme hakkını gözeterek farklı seçenekleri değerlendirmesini desteklemek:** Özerkliğe (otonomi) saygı ilkesinin doğrudan uygulanmasıdır. Danışanın kendi seçimlerini yapma hakkı desteklenmelidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Danışanın tutumlarını kendi değerleriyle karşılaştırarak yanlış karar verdiğini kabul etmesini sağlamaya çalışmak:** Danışmanın kendi kişisel değer yargılarını bir ölçüt olarak kullanması ve danışanı kendi "doğrusu" doğrultusunda yönlendirmeye/ikna etmeye çalışması etik açıdan kabul edilemez bir değer dayatması ve özerkliği ihlal durumudur. Dolayısıyla bu davranış etik açıdan uygun değildir ve bu seçenek doğru cevaptır.

**D)** **Danışanın yaşantısını daha iyi anlayabilmek için kendi önyargılarını ve değerlerini gözden geçirmek:** Danışmanın öz farkındalık (öz yansıtma) geliştirmesi ve kendi değerlerinin sürece etkisini denetim altında tutması mesleki standartların gereğidir. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Kendi değerlerinin danışma sürecini etkileyebileceğini fark ettiğinde bir meslektaşından süpervizyon desteği almak:** Danışmanın kendi değer çatışmalarını veya karşı aktarımlarını yönetebilmesi için süpervizyon veya konsültasyon alması en etik ve profesyonel yaklaşımlardandır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: C**

**50.** Psikolojik danışmanlık sürecinde uygulanan temel etik ilkeler çerçevesinde; danışanın kendi kararlarını kendisinin vermesi, kendi yaşamı üzerinde kontrol ve sorumluluk sahibi olması özerklik ilkesiyle doğrudan açıklanır. Vakada psikolojik danışmanın, ailesinin baskısı altında kalan danışanın kendi isteklerini ve seçeneklerini özgürce değerlendirebilmesi için ona alan tanıması ve kararı kendisinin vermesi gerektiğini vurgulaması, **danışanın özerklik hakkını koruduğunu ve desteklediğini gösterir.**

**A)** **Özerklik:** Bireyin kendi özgür iradesiyle karar verme, kendi yaşam yönünü çizme, kendi eylemlerinin sorumluluğunu alma hakkına saygı gösterilmesidir. Danışmanın danışana kendi kararlarını alma fırsatı sunması doğrudan bu ilkeye dayanır. Bu nedenle bu seçenek doğru cevaptır.

**B)** **Yararlılık:** Danışmanın yürüttüğü süreçte danışanının iyiliğini ve gelişimini gözetmesi, ona fayda sağlamayı amaçlamasıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**C)** **Adalet:** Tüm danışanlara ırk, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ayrımı yapmaksızın eşit, adil ve tarafsız hizmet sunulmasıdır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**D)** **Sadakat / Bağlılık:** Danışanın güvenini kazanmak, verilen sözlere ve mesleki bağlılık ilkesine sadık kalmaktır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**E)** **Zarar Vermeme:** Danışma sürecinde danışana doğrudan ya da dolaylı olarak fiziksel veya psikolojik herhangi bir zarar vermekten kaçınmaktır. Bu nedenle bu seçenek doğru değildir.

**Cevap: A**